

שבוע פרשת ויצא

(18 – 24 November 12)

ד' – י' כסלו ה'תשע"ג

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם (משיחת י"א שבט תשכ"ח).

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתָּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לִבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לִבְהֶמְתְּךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תֵתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְדַּתֶּם מִחֶרֶה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבַר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאֲבוֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֱלֹהִים וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵיהֶם בְּגִדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶה, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תְּהִלִּים כְּפִי שִׁמְחַתְחֵק לִימֵי הַחוּדוּשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂכִינָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צִדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מִזְרָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מִלֶּךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וּבִרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יֵאָר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֹךְ: יִשְׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבור של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוסות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתכנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־יתבות "לה"ו) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדר, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה "החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובכ' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לַיְלָב בְּסֹד יִשְׁרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה יְרוּשָׁיִם
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֶר פָּעִלָּו וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לַעֲמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמַת וּמִשְׁפָּט נֶאֱמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֲמַת
וְיִשָּׁר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לַעֲמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֶּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תִּהְלָתוֹ עֲמִידַת לָעַד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יִירָא אֶת־יְהוָה פִּמְצוֹתָיו חֲפִץ מֵאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאֶרֶץ יְהוָה זִרְעוּ דוֹר
יִשְׁרָיִם יִבְרָךְ: ג הוֹזִיעֵשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד: ד זָרַח בַּחֲשָׁךְ אֹר לַיִּשְׁרָיִם חֲנוּן
וְרַחוּם וְצִדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלֹוה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהוָה צִדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לֶאֱבִיוִזִּים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שָׁנָיו יַחֲלַק וְנֶמְסָ תְּאוֹת רִשְׁעִים תֹּאכְדֶּה:

המשך ביאור למס' שבת ליום רביעי עמ' ב

1 וְשָׁלִים לִיה עֲבִידָתָא – שנשלמה מלאכת האבת הנדרבות, ולא נצרכו
2 עוד להביא. מסיקה הגמרא: תיקן – תעמוד שאלה זו בספק, שלא
3 נפשטה.

4 הגמרא מביאה ראייה לרבי חנינא בר חמא, שמלאכות שבת נלמדות
5 מעבודת המשכן: תְּנִיָא – שנינו ברייתא כְּמֵאן דְּאָמַר שמלאכות שבת
6 הן כְּנִגְד עֲבֹדוֹת הַמִּשְׁכָּן. דְּתַנִּיָא בברייתא, אִין תִּיבִין בשבת אֵלָא
7 עַל מְלָאכָה שְׂפִיזָא בָּהּ – שכמותה היתה במלאכת הַמִּשְׁכָּן.
8 מפרטת הברייתא תחילה את המלאכות שעשו בהכנת הסממנים, הֵם
9 וְרָעוּ במלאכת המשכן סממנים כדי לצבוע את התכלת ועורות
10 האילים, וְאֵף אֵתָם לֹא תוֹרְעוּ בשבת. הֵם קָצְרוּ את הסממנים, וְאֵתָם
11 לֹא תִקְצְרוּ בשבת. וכן הם טחנו ולשו את הסממנים ובישלו אותם,
12 וְאֵתָם לֹא תִטְחוּ וְלֹא תִלְשׁוּ וְלֹא תִבְשְׁלוּ בשבת.

13 ממשיכה הברייתא לפרט מלאכת הוצאה שהיתה במשכן: הֵם הֶעֱלוּ
14 אֶת הַקֶּרָשִׁים – הם העלו את קרשי המשכן בעת פירוקו מִן־הַקֶּרָע
15 המדבר שהיא רשות הרבים לְעִנְיָה שהיא רשות היחיד, מפני שהיא
16 גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבעה טפחים, וְאֵתָם לֹא תִכְנִיֶסוּ
17 בשבת מִרְשׁוֹת הַרְבִּים לְרִשְׁוֹת הַיְחִיד. הֵם הוֹרִידוּ אֶת הַקֶּרָשִׁים
18 מִן־הַקֶּרָע (רשות היחיד) לְהַקְרָע (רשות הרבים) בעת חנייתם, וְאֵתָם לֹא
19 תוֹצִיאוּ בשבת מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשְׁוֹת הַרְבִּים. הֵם הוֹצִיאוּ מִן־הַקֶּרָע
20 לְעִנְיָה, וְאֵתָם לֹא תוֹצִיאוּ בשבת מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשְׁוֹת הַיְחִיד.
21 תמדה הגמרא, המוציא מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשְׁוֹת הַיְחִיד מֵאֵי קָא עֲבִיד
22 – מה הוא עשה בכך, הלא הוא לא הוציא מִרְשׁוֹת אחת לרשות
23 אחרת. מתרצת הגמרא, אֲבִי וְרָבָא דְאֶמְרֵי תְרוּוֹיָהּ, וְאֵתִיקָא –
24 ויש אומרים שאמר זאת רב אֲדָא בְּרִי אֲהֵבָה, כוונת הברייתא שלא

25 תוציאו מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשְׁוֹת הַיְחִיד דִּרְךְ רִשְׁוֹת הַרְבִּים אֲפִילוּ
26 מבלי להניח ברשות הרבים, מפני שכך גם היה במשכן, שהושיטו
27 מעגלה לעגלה דרך האויר שבין העגלות שהוא רשות הרבים.
28 אסור לטלטל בשבת כלי שאדם, מקפיד עליו, וזהו הנקרא מוקצה
29 מחמת חסרון כיס. וכן אסור לטלטל דבר שאינו כלי ולא מאכל, כגון
30 אבנים ועצים ועפר, וזהו הנקרא מוקצה מחמת גופו. אולם דבר שהיה
31 מוקצה, והאדם ייחדו לשימוש כראוי, הרי הוא מותר בטלטול.
32 בסוגיות שלפנינו הגמרא תברר באיזה אופן מועיל ליחיד מוקצה
33 לשימוש.
34 שנינו במשנתנו: טומנין בגיזי צֶמֶר וְאִין מְטַלְטְלִין אותן.
35 הגמרא מבארת באיזה אופן אסור לטלטל גיזי צמר: אֲמַר רָבָא, לֹא
36 שָׁנָו – לא נשנה דין זה, שאין מטלטלים את גיזי הצמר אֵלָא כְּשֵׁלֵא
37 כְּמֵן בְּהוּ, אֲבָל אִם כְּמֵן בְּהוּ, מְטַלְטְלִין אוֹתָן, שכיין שטמן בהם פעם
38 אחת ייחד אותם להטמנה ואינם מוקצים עוד לטווייה ואריגה. ואף
39 ששנינו במשנה 'טומנין בגיזי צמר, ואין מטלטלים אותם', סבר רבא
40 שאין כונת המשנה לאסור טלטול גיזי צמר שטמנו בהם, אלא כוונתה
41 לאסור טלטול של סתם גיזי צמר, כל זמן שלא טמן בהם. והמשנה
42 נקטה שני דינים נפרדים, האחד שמותר לטמון בגיזי צמר, והאחר
43 שאסור לטלטל גיזי צמר כל זמן שלא טמן בהם.
44 מקשה הגמרא: אֵיתִיקָיָהּ הָהוּא מִרְבָּנָן בְּרִי יוֹמִיָה – תלמיד חכם
45 שבאותו יום בא בפעם הראשונה לבית מדרשו של רבא הקשה
46 לְרָבָא, שנינו במשנה, מוֹמִינִין בְּגִיזֵי צֶמֶר וְאִין מְטַלְטְלִין אוֹתָן,
47 ובשעה שבא להוציא את הקדרה אחרי שטמן בהם בִּיצִיד הוּא עוֹשֶׂהָ,
48 הלא גיזי הצמר אסורים בטלטול, וכיצד יטול קדירתו,

מפתח כללי

מסכת שבת עם ביאורים	(כ)	סדר הנחת תפילין	ב	(א)
מדף מו עד דף נב	קח	מזמורי תהלים קיא, קיב	ג	(ב)
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:		מאמר ד"ה ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה		(ג)
שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים	(כא)	שי"פ ויצא, יו"ד כסלו, ה'תשכ"ו	ה	
אדמו"ר הזקן	קמא	שיחת שי"פ ויצא,		(ד)
שולחן ערוך הלכות שבת	(כב)	יו"ד כסלו ה'תשכ"ו	טז	
אדמו"ר הזקן	קמא	לקוטי שיחות – פרשת ויצא		(ה)
לקוטי תורה	(כג)	(בלח"ק) כך טו	כא	
אדמו"ר הזקן	קמב	ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ח המקובל ר' לוי		(ו)
שערי אורה	(כד)	יצחק שניאורסאהן זצ"ל	כה	
אדמו"ר האמצעי	קמד	זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה		(ז)
מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו	(כה)	ז"ל שניאורסאהן חוברת יח, תרגום מאידש	כו	
אדמו"ר ה"צמח צדק"	קמד	ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויצא	כז	(ח)
תורת שמואל תרל"ב	(כו)	שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויצא	כח	(ט)
אדמו"ר מוהר"ש	קמה	שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויצא	נב	(י)
שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	(כז)	שיעורים בספר התניא (מוגה)		(יא)
אדמו"ר מוהרש"ב	קמה	לשבוע פרשת ויצא	נג	
ספר המאמרים קונטרסים	(כח)	לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויצא	סד	(יב)
אדמו"ר מוהר"צ	קמו	הלכה יומית לעיון ברמב"ם	סו	(יג)
לקוטי דיבורים	(כט)	שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:		
אדמו"ר מוהר"צ	קמז	ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויצא	סט	(יד)
דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	(ל)	פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויצא	פו	(טו)
אדמו"ר מוהר"צ	קמז	ספר המצוות לשבוע פרשת ויצא	צה	(טז)
אגרות קודש	(לא)	נביאים וכתובים		(יז)
אדמו"ר מוהר"צ	קמח	מלכים א פרק ז, תהלים פרק סח	צח	
חומש לקריאה בציבור	(לב)	משניות סוטה		(יח)
לוח זמנים לשבוע פרשת ויצא	(לג)	ביאור קהתי	ק	
סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	(לד)	עין יעקב מסכת יומא	קז	(יט)

- 1 **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה¹, וּמִסִּים², בְּסוּם הָעֲנִיין**
- 2 **יַעֲקֹב אָבִינוּ חוֹתֵם אֶת דְּבָרֵי תְּפִלָּתוֹ לֵאמֹר בְּצִאתוֹ לְדֶרֶךְ בָּאִמְרוֹ וְשִׁבְתִּי**
- 3 **בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְגו'** כאשר אשוב מן הדרך בשלום ואחזור לבית
- 4 **אָבִי, אֲזִי וְהָאָבֶן הַזֶּה הַזֶּה אֲשֶׁר**
- 5 **שָׁמָּה מִצְבָּה כַּעַת בְּצִאתִי**
- 6 **לְחָן יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים,**
- 7 **וְכָל אֲשֶׁר תִּתֵּן לִי עֲשֵׂה**
- 8 **אֲעֲשֶׂנּוּ לָךְ.**
- 9 **וַיְדַעְעִים רַבּוֹי הַדִּיּוֹקִים**
- 10 **הַשְּׂאֵלוֹת הָרְבוֹת הַנוֹבְעוֹת מִדִּיּוֹק**
- 11 **בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּקִים שִׁשְׁשָׁנָם**
- 12 **בְּפִרְשָׁה זוֹ בְּדְרוּשֵׁי מֵאִמְרוֹ**
- 13 **הַחֲסִידוֹת שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ**
- 14 **נִשְׁאִינֵנוּ, הֵחָל מֵאִמְרוֹ³**
- 15 **הַזֶּקֶן וְאִמְרוֹ⁴**
- 16 **הָאֲמִצְעִי⁵, וּמִהֵם, חֵלֶק**
- 17 **מִהַדִּיּוֹקִים הֵלְלוּ הֵם דְּצָרִיף**
- 18 **לְהַבִּין שְׂיִכּוֹת הַקֶּשֶׁר הַתּוֹכְנִי**
- 19 **בֵּין הָעֲנִינִים שֶׁבְּפִסּוּקִים**
- 20 **אֵלּוֹ (וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר**
- 21 **שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, וְשִׁבְתִּי**
- 22 **בְּשָׁלוֹם גו' וְהָאָבֶן הַזֶּה הַזֶּה**
- 23 **גו'). וְהוֹלֵךְ וּמִבְּעָר מִדְּעוֹ צָרִיף**
- 24 **לִימֹר שִׁישׁ קֶשֶׁר כֹּזֵה דִּהְנֶה,**
- 25 **מֵה שֶׁתּוֹכֵן וַיֵּצֵא יַעֲקֹב**
- 26 **מִבְּעָר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה,**
- 27 **הוּא לֹא רַק תִּחְלֹת**
- 28 **הַפִּרְשָׁה בְּלָה, אִף שֶׁגַּם זֶה**
- 29 **סִיבָה לְקֶשֶׁר בֵּין פְּסוּקֵי זֶה לְכָל**
- 30 **עֲנִינֵי הַפִּרְשָׁה אֲלֵא גַם**
- 31 **תִּחְלֹת עֲנִין פְּרָטִי נוֹשֵׂא**
- 32 **מִסּוּיִם זֶה שִׁסּוּיֵמוֹ שֶׁל**
- 33 **הָעֲנִין הַזֶּה בְּפִרְטֵי הוּא**
- 34 **וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם גו' וְהָאָבֶן**
- 35 **הַזֶּה וְגו', כִּי שְׂבוּדָאֵי יֵשׁ**
- 36 **לְמַצּוֹא קֶשֶׁר תּוֹכְנִי בֵּין הַדְּבָרִים**
- 37 **וְצָרִיף לְהַבִּין מֵהִי**
- 38 **הַשְּׂיִכּוֹת וְהַקֶּשֶׁר הַתּוֹכְנִי**
- 39 **דִּתְחַלֵּת הָעֲנִין (וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה) לְסִיּוּם**
- 40 **הָעֲנִין (וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם גו' וְהָאָבֶן הַזֶּה וְגו'). גַּם צָרִיף**

בס"ד. שבת פרשת ויצא, יו"ד בסלו, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

- 1 **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה¹, וּמִסִּים², וְשִׁבְתִּי**
- 2 **בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְגו' וְהָאָבֶן הַזֶּה הַזֶּה אֲשֶׁר**
- 3 **שָׁמָּה מִצְבָּה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים, וְכָל אֲשֶׁר תִּתֵּן לִי עֲשֵׂה**
- 4 **אֲעֲשֶׂנּוּ לָךְ. וַיְדַעְעִים רַבּוֹי הַדִּיּוֹקִים שִׁשְׁשָׁנָם בְּפִרְשָׁה זוֹ**
- 5 **בְּדְרוּשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ נִשְׁאִינֵנוּ, הֵחָל מֵאִמְרוֹ³ הַזֶּקֶן**
- 6 **וְאִמְרוֹ⁴ הָאֲמִצְעִי⁵, וּמִהֵם, דְּצָרִיף לְהַבִּין שְׂיִכּוֹת**
- 7 **הָעֲנִינִים שֶׁבְּפִסּוּקִים אֵלּוֹ (וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ**
- 8 **חֲרָנָה, וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם גו' וְהָאָבֶן הַזֶּה הַזֶּה אֲשֶׁר**
- 9 **שָׁכְתוֹב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, הוּא לֹא רַק**
- 10 **תִּחְלֹת הַפִּרְשָׁה בְּלָה, אֲלֵא גַם תִּחְלֹת עֲנִין פְּרָטִי זֶה**
- 11 **שִׁסּוּיֵמוֹ הוּא וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם גו' וְהָאָבֶן הַזֶּה הַזֶּה וְצָרִיף**
- 12 **לְהַבִּין מֵהִי הַשְּׂיִכּוֹת דִּתְחַלֵּת הָעֲנִין (וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר**
- 13 **שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה) לְסִיּוּם הָעֲנִין (וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם גו'**
- 14 **וְהָאָבֶן הַזֶּה הַזֶּה אֲשֶׁר שָׁכְתוֹב וְהָאָבֶן**
- 15 **הַזֶּה גו' יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים, דְּלִכְאוּרָה, אִיף תִּהְיֶה הָאָבֶן**
- 16 **בְּמִדְרָגָה גְּדוּלָּה כָּל כֶּף עַד שֶׁתִּהְיֶה נִקְרָאת בֵּית אֱלֹקִים.**
- 17 **וְנִקְרָאת הַבְּאֹר בְּזֶה, דִּהְנֶה יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת יו"ד**
- 18 **עֲקָב⁴, שֶׁהוּא הַמְּשַׁכֵּת בְּחִינַת חֲכָמָה עֲלָאָה,**
- 19 **שֶׁהוּא בְּחִינַת יו"ד, לְמִטָּה מְטָה, גַּם בְּבְחִינַת עֲקָבִים.**
- 20 **וְזֶהוּ וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, שֶׁבְּחִינַת יַעֲקֹב**
- 21 **הוּא הַמְּמַשִּׁיף מִבְּחִינַת בָּאָר שָׁבַע, שֶׁהִיא בְּחִינַת נְעֻלָּת**
- 22 **בְּיֹתֵר, עַד לְמִטָּה מְטָה לְמִדְרָגָה הַיּוֹתֵר תִּחְתּוֹנָה, שֶׁהִיא**
- 23 **בְּחִינַת חֲרוֹן, חֲרוֹן אִף שֶׁל עוֹלָם⁵. וְזֶהוּ גַם מֵה שֶׁכְּתוּב⁶**
- 24 **צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, יִשׁוּעוֹת הֵם ש"ע (או ש"ע) נִהוּרִין**
- 25 **עֲלָאִין⁷, שְׁזָהוּ⁸ רִאשִׁית הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, בְּחִינַת חֲכָמָה, או**
- 26 **עֲלִיּוֹנִים שְׁזָהוּ⁸ רִאשִׁית הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, בְּחִינַת חֲכָמָה, או**

(1) ריש פרשתנו (כח, יו"ד). (2) שם, כא-כב. (3) תו"א ותו"ח ריש פרשתנו. (4) פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. עץ חיים שער ג (שער סדר האצילות) פ"ב. (5) ראה פרש"י ס"פ נח. (6) תהלים מד, ה. (7) בתו"א שם: "ש"ע נהורין עילאין". בתו"ח שם: "ש"ע נהורין כמ"ש בזוהר". ובתניא אגה"ק ס"ג (קד, סע"ב): "דש"ע נהורין שבוזוה"ק". — ראה זהר ח"א ד, ב. ח"ג קלג, סע"ב. וראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים ע' שנב. (8) ראה גם אוה"ת פרשתנו קצב, סע"א ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְמַעַלָּה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, בְּחִינַת הַכֶּתֶר (עֵתִיק וְאַרְיֵף), האור
2 האלוקי היורד ונשפע מלמעלה למטה נמשך בצורה הדרגתית, מדרגה לדרגה,
3 כך שבסיום דרגה אחת מתחילה דרגה אחרת והוא נקרא 'השתלשלות' כמשל
4 לשלשלת (שרשרת) בעלת חוליות רבות שכל אחת נוגעת בחברתה והאורות

5 העליונים הרמוזים בביטוי

6 "ישועות" מתייחסים לדרגה
7 העליונה ב'השתלשלות' הוא
8 החכמה, ראשית הספירות. וכן
9 יש לפרש גם שהכוונה לאורות
10 עליונים שלמעלה מההשתלשלות
11 שמקורם מבחינת 'כתר עליון'
12 שלמעלה מהחכמה, כשם
13 שהכתר הוא מעל לראשו של
14 האדם (והכוונה לשתי הבחינות
15 שבכתר — 'עתיק יומין' היינו
16 שנעתק ונבדל מ'יום' וגילוי,
17 ו'אריך אנפין', פנים ארוכות,
18 היינו דרגה גבוהה ו'ארוכה' —
19 כמבואר בהרחבה בקבלה
20 וחסידות, ובאופן כללי 'עתיק'
21 הוא פנימיות הכתר ונמשל לעניין
22 התענוג שבנפש האדם, ו'אריך'
23 הוא חיצוניות הכתר ונמשל
24 לעניין הרצון שבנפש האדם)
25 וגם ישועות הוא מְלֻשׁוֹן
26 שְׁעָה, דְּהִינּוּ פְּנִיָּה (א'
27 קָעַר)⁹, שְׁהוּא עֲנִין
28 הַפְּנִיָּה וההתייחסות
29 הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל עֲצֻמוֹתוֹ

30 יִתְבָּרֵךְ העצמיות של הקדוש ברוך הוא שמצד עצמו הוא נעלה ורם ונישא
31 ממצאות העולמות והנבראים לאין שיעור, והביטוי "ישועות" מלשון שעה
32 ופניה מתפרש על ההתייחסות הראשונה של עצמותו לְהִיּוֹת יְרִידַת
33 וְהַמְשָׁכַת אוֹרוֹ לְמִטָּה מִטָּה. וְעַל זֶה הַמְשָׁכַת והתגלות האורות
34 העליונים מלמעלה מעלה עד למטה מטה נֶאֱמָר צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב,
35 צִוָּה הוּא מְלֻשׁוֹן צוֹתָא וְחִבּוּר, וְהִינּוּ, שְׁיַעֲקֹב הוּא הַמְּחַבֵּר
36 וּמְמַשִּׁיף בְּחִינַת הַיִּשׁוּעוֹת שֶׁהם כאמור אורות עליונים לְמִטָּה.
37 וְתַכְלִית הַפְּנִיָּה בִּיצִיאַת יַעֲקֹב מִבְּאֵר שְׁבַע דְּרָגָה נְעִלִית בִּיּוֹתֵר
38 בְּרוּחָנִית לְחִירוֹן אֵף שֶׁל עוֹלָם דְּרָגָה נְמוּכָה בִּיּוֹתֵר בְּרוּחָנִית הִיא,
39 כְּדִי לַעֲסֹק בַּעֲבוּדַת הַבְּרִוּיִים, בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים הַנְּחוּתִים יֵשׁ
40 נִיצוּצוֹת שֶׁל קְדוּשָׁה, וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם בֹּא בְּמַגַּע עִם הַגִּשְׁמִיּוֹת וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּעֵינֵי
41 הָעוֹלָם לְצוּרֵךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת וְעוֹבְדוֹת ה', הוּא מִפְרִיד בֵּין הַטּוֹב וְהָרָע

42 הַמְעוּרָבִים בָּהֶם וּמִבְרֵר אֶת הַטּוֹב מִן הָרָע וּמַעֲלָה אוֹתוֹ לְקְדוּשָׁה שְׁעַל-יְדֵי-
43 זֶה נַעֲשֶׂה בְּנִיצוּצוֹת שִׁירָדוֹ וְנַפְלִי לְמִטָּה עָלָיו גְּדוֹל בְּיּוֹתֵר, כִּי הֵם
44 עוֹבְרִים מִשְׁלִיטַת ה'קְלִיפּוֹת' הַתַּחְתּוֹנוֹת לַתַּחֲסוֹם הַקְדוּשָׁה הַנְּעִלִית וְזֶהוּ עֲנִין
45 וְהַאָּקֵן הַזֶּה גו' יְהִיָּה בֵּית אֱלֹקִים וגו' היינו שכתוצאה מ"עבודת

46 הַבְּרִוּיִים", אֲבָן פְּשוּטָה לְכַאוּרָה

47 שאין בה מעלה מיוחדת מתעלית
48 להיות בדרגה גבוהה ביותר,
49 "בית אלוקים".

50 (ב) וַיּוֹכֵן זֶה בְּהַקְדִּים מֶה
51 שְׁכָתוֹב¹⁰ כּוֹס יִשׁוּעוֹת
52 אֶשָׁא, דְּכּוֹס הֵינּוּ בְּחִינַת
53 הַכְּלִי לְקַבֵּל אֶת הַמְּשָׁכַת
54 בְּחִינַת הַיִּשׁוּעוֹת, הָאוֹר
55 הָאֱלוּקִי הַיּוֹרֵד וְנִשְׁפָּע מִלְּמַעְלָה
56 לְמִטָּה בֹּא בְּאֻמְצוֹת 'אוֹרוֹת'
57 (הַהִשְׁפָּעָה וְהַתְּגַלּוּת עֲצֻמָּה)
58 וְכִלִּים' (שְׂבִימֹכָן מִסּוּיִם

59 מַעֲלִימִים עַל הָאוֹר וּמַגְבִּילִים
60 אוֹתוֹ, אֵךְ הֵם הָאֻמְצָעִי דְּרָכּוֹ
61 הָאוֹרוֹת נִמְשָׁכִים וּמְאִירִים) וְעַל
62 זֶה עַל הַכִּלִּים לְקַלֵּט וּקְבַלַת
63 הָאוֹרוֹת הָעֲלִיּוֹנִים נֶאֱמָר כּוֹס
64 יִשׁוּעוֹת אֶשָׁא, שְׂבִימֹכָי
65 שְׂהַכּוֹס יוֹכַל לְהִיּוֹת כְּלִי
66 לְקַבֵּל וּלְקַלוֹט אֶת בְּחִינַת
67 הַיִּשׁוּעוֹת, שִׁיאִירוּ בּו
68 וּבְאֻמְצוֹתוֹ צִרְיָה לְהִיּוֹת
69 תַּחֲלִילָה בְּכּוֹס עֲצֻמוֹ עֲנִין שֶׁל
70 הַגְּבִיָּה (אֶשָׁא) כְּמִבּוּאָר

71 בַּגִּמְטָרָא וּבַהֲלָכָה שֶׁאֶחָד מִדֵּינֵי 'כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה' שְׁאוּמְרִים עָלָיו קִידוּשׁ, בְּרַכַּת
72 הַמִּזוֹן וְכֵד' הוּא שְׂכָאֲשֶׁר אוֹמְרִים עָלָיו אֶת הַבְּרָכָה צִרְיָה לְהַגְבִּיָּהוּ, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ
73 וּמִבְּאֵר.

74 וְהַעֲנִין בְּזֶה, בְּמִבְּאֵר בְּמִאֲמָר שֶׁל אֲדָמוֹר הָאֲמִצְעִי (בַּעַל
75 הַגְּאוּלָּה שִׁצָּא מִמַּאֲסַר בְּיוֹם יו"ד כְּסֻלּוֹ) בַּעֲנִין גְּבִיעַ הַכֶּסֶף¹¹, אוֹדוֹת
76 הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הַמּוֹשֵׁג 'גְּבִיעַ הַכֶּסֶף' הַנּוֹכַח בְּיוֹסֵף וְאִחִיו שְׁיִישׁ
77 הַפָּרֶשׁ בֵּין כּוֹס יִשׁוּעוֹת, שְׂבִימֹכָי צִרְיָה לְהִיּוֹת עֲנִין שֶׁל הַגְּבִיָּה,
78 וְכִדִּי שֶׁאֲכֵן יִשְׁמַשׁ כְּלִי לְקַלֵּט הָאוֹר הָאֱלוּקִי צִרְיָה לְהִיּוֹת בּו עֲצֻמוֹ הַגְּבִיָּה
79 לְגְבִיעַ הַכֶּסֶף, הַגְּבִיעַ שֶׁל יוֹסֵף, שְׂבִימֹכָי אֵין צִרְיָה לְהִיּוֹת עֲנִין שֶׁל
80 הַגְּבִיָּה כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר.

81 דְּהִנֵּה¹², כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֶשָׁא אֲמָר דְּדוֹר הַמְּלָךְ עַל בְּחִינַתּוֹ
82 הַדְּרָגָה שֶׁלּוֹ עֲצֻמוֹ שְׁהִיא בְּחִינַת מְלָכוּת דְּאֲצִילוֹת, סְפִירַת הַמַּלְכוּת

(9) ראה פרש"י בראשית ד, ד. (10) תהלים קטז, יג. (11) נדפס בס' מאמרים יקרים, חמ"ד, תרכ"ד. דפוס צילום — נ.י. תשל"ו. ואח"כ — במאמרי אדמו"ר האמצעי מקץ ע' רעט ואילך (הובא באוה"ת בא ע' שמא). וראה גם אוה"ת מקץ שמב, א ואילך. שמה, סע"א ואילך. (12) ראה גם לקו"ת דרושים לסוכות פ, ג.

ביאור בדרך אפשר

1 העליונה כפי שהיא בעולם האצילות דכין שרגליה יורדות מנות¹³,
2 ההשפעה ממנה נמשכת לדרגות נמוכות ביותר שיש בהם חיות אלויות מועטת
3 מאד עד כדי כך שהן נקראות "מות", לכן צריך להיות בה בספירת
4 המלכות, ענין של הגבהה (אשא) והתעלות כדי שתוכל להיות
5 כלי ואמצעי לקבל ולקלוט
6 בתוכה את בחינת
7 הישועות (כוס ישועות).
8 אמנם, בכוס דיוסף
9 (גביע הכסף) לא צריך
10 להיות ענין ההגבהה,
11 כתנאי והקדמה לקליטת האור
12 והשפע והינו לפי שיוסף
13 הוא בחינת יסוד
14 דאצילות, ספירת היסוד
15 העליונה כפי שהיא בעולם
16 באצילות שהיא בחינת צדיק
17 עליון¹⁴, שענינו ליצור חיבור
18 וקשר בין עולם האצילות
19 לעולמות שלמטה ממנו בדרך
20 המשכה (בשונה מצדיק תחתון)
21 שפועל בדרך העלאה מלמטה
22 למעלה) שבו ועל-ידו
23 נמשכות כל ההשפעות
24 בספירת המלכות, כמו
25 שכתוב¹⁵ יוסף גוי הוא
26 המשפיר לכל עם הארץ,
27 כמבואר בקבלה וחסידות
28 שספירת היסוד ענינה להמשיך
29 ולגלות ולהוריד למטה את האור
30 שקיים בספירות שמעליה (הם)
31 בעיקר המוחין חכמה בינה ודעת
32 והמידות חסד גבורה ותפארת)
33 וההשפעה בפועל היא באמצעות
34 ספירת המלכות והרי אמתית
35 ענין המשפיע הוא באפן שאינו יורד ממדרגתו אל מדרגת
36 המקבל כדי להשפיע לו את ההשפעה, אלא משפיע לו את
37 ההשפעה בהיותו במקומו, כי בדרך זו ההשפעה מהמשפיע היא כפי
38 שהוא מצד עצמו (בשונה מהשפעה בדרך שבה המשפיע יורד ממקומו וממילא
39 מצמצם את כמות ואיכות ההשפעה שהיא השפעה מוגבלת ולא "אמתית עניין
40 ההשפעה") וכיון שאין בו במשפיע ענין של ירידה, אלא הוא
41 משפיע מהדרגה שלו עצמו מבלי לרדת לדרגה של המקבל וקולט את
42 ההשפעה לכן לא צריך להיות בו ענין של הגבהה מיוחדת לצורך

ביאור בדרך אפשר

43 ההשפעה, להיותו גבוה מצד עצמו, וכמרמז גם בשם גביע
44 שפרשו כוס גבוה, וזהו שפרש רש"י¹⁶ בפרשת מקץ על הפסוק
45 "ואת גביעי, גביע הכסף" שגביע הוא כוס ארץ דוקא היינו כוס שיש לו
46 גובה.
47 ויש לקשר זה עם
48 המבאר בתורה אור¹⁷,
49 בכתב-יד קדש אדמו"ר
50 נשמתו-עדן בעצמו
51 בענין הכרובים, עליהם
52 נאמר בתורה שהיו שני כרובים
53 "כרוב אחד מקצה מזה וכרוב
54 אחד מקצה מזה" וכתב על כך
55 רבנו הזקן שכתוב אחד
56 מקצה מזה¹⁸ הוא קצה
57 אור-אין-סוף שבזעיר-
58 אנפין, "זעיר אנפין"
59 (מילולית: פנים זעירות) הוא
60 כינוי לששת המידות שבספירות
61 העליונות (שלעומת המוחין יש
62 בהם אור מועט ו'קטן') והאור
63 האלוני האינוסופי שלמעלה
64 מהעולמות יורד עד ז"א שבעולם
65 האצילות כדי להאיר אחר כך
66 לעולמות שלמטה מאצילות,
67 וההארה היא על ידי ספירת
68 המלכות ו"כרוב אחד מקצה
69 מזה" הוא הקצה והסוף של
70 האור האין סוף המאיר בז"א
71 וכרוב אחד מקצה מזה¹⁸
72 בקצה השני הוא בחינת
73 המלכות שהיא המקור
74 דבריא-יצירה-עשה,
75 העולמות הבאים לאחר עולם
76 האצילות שבהם כבר אין הארה
77 של אור האין סוף כמו בעולם האצילות ומזה מובן החלוק ההבדל
78 שבין בחינת יסוד (בחינתו של יוסף) שבה כאמור לא נדרשת
79 הנבחה כדי להשפיע לבחינת מלכות (בחינתו של דוד) שבה כן
80 נדרשת הנבחה כדי להשפיע. שבחינת היסוד, עם היותה הדרגה
81 האחרונה דבחינת זעיר-אנפין, שהרי ספירת היסוד היא הספירה
82 האחרונה והתחתונה בששת המידות (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד)
83 מפל-מקום, הרי הוא קצה אור-אין-סוף שבזעיר-אנפין,
84 שכל הדרגות שבו, ראשיתו אמצעיתו ותחתיתו, ובכלל זה גם

(13) משלי ה, ה. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ. (14) ראה זהר פרשתנו קנ"ג, ב. תו"א תרומה פ, ד. לקו"ת מסעי צ, ב. (15) מקץ מב, ו.
(16) שם מד, ב. (17) ס"פ תרומה (פא, א-ב). (18) תרומה כה, יט. ויקהל לו, ח.

ביאור בדרך אפשר

1 ה'קצה' והסוף שלו הם בבחינת אין-סוף, ולכן הרי הוא במדרגת
2 העליון הוא האין סוף עצמו. מה שאין-בן בחינת המלכות,
3 להיותה המקור דבריה-יצירה-עשה, כי השפעת האין סוף באופן
4 של ירידה לברוא עולמות בדרגה שלמטה מהאצילות היא על ידי ספירת
5 המלכות הרי היא במדרגת

6 התחתון ולכן נאמר על שני
7 הכרובים שהם נמצאים בשני
8 קצוות שונים.
9 וזהו גם החלוק שביין
10 גביע הפספ של יוסף, בחינת
11 היסוד לכוס ישועות, של
12 דוד בחינת המלכות, שפכוס
13 ישועות כדי שיהיה כלי
14 לקליטת השפע צריך להיות
15 ענין של הגבהה (אשא),
16 להיותו במדרגה
17 תחתונה, כאמור שמידת
18 המלכות דאצילות עם היותה
19 חלק מעולם האצילות בכל זאת
20 היא "במדרגת התחתון" מה-
21 שאין-בן בגביע הפספ,
22 בחינת יסוד, לא צריך
23 להיות ענין של הגבהה,
24 והיא משפיעה גם ללא ההגבהה
25 להיותו הגביע במדרגה
26 נעלית מצד עצמו ועם
27 היותו הקצה והסוף של הארת
28 האין סוף, בכל זאת הוא
29 במדרגת העליון.

30 ועוד זאת בגביע הפספ,
31 שלא זו בלבד שלא צריך
32 להיות בו ענין של
33 הגבהה, והוא משפיע גם ללא
34 ההגבהה אלא אדרבה, כמו
35 שכתוב¹⁶ שיוסף הורה לאיש

36 אשר על ביתו ואת גביעי גביע הפספ תשים בפי אמתחת הקטן,
37 היינו, שנמשך למטה דוקא והשפעתו יורדת ונמשכת עד לדרגות הכי
38 נמוכות.

39 וכללות ההפך ההבדל בין נשיאת הכוס וגביע הפספ
40 בעבודת האדם, ההבדל האמור בין השפעה שמחייבת בהגבהה והתעלות
41 מצד מקבל השפע, להשפעה שבה הדבר לא נדרש, קיים גם בעבודת ה'
42 ברוחניות הוא על-דרך ההפך ההבדל בין תפלה לתורה,

ביאור בדרך אפשר

43 שניהם פועלים התקרבות של האדם עם הקדוש ברוך הוא אבל באופנים
44 שונים שתפלה ענינה העלאת היינו התעלות של האדם למטה
45 למעלה, כמו שכתוב¹⁹ לדוד אליך הוי' נפשי אשא, וכאשר
46 האדם מתפלל הוא מגביה ומנשא את נפשו להתקרב לאלוקות שזהו
47 על-דרך הענין דכוס
48 ישועות אשא, שהוא
49 השפעה באמצעות הגבהה,
50 כאמור, וגביע הפספ הוא
51 ענין ההמשכה והתגלות
52 האלויות מלמעלה למטה
53 על האדם על-ידי התורה
54 שניתנה מלמעלה.

55 וכידוע²⁰ המשל המובא
56 בחסידות לביאור ההבדל בין
57 'המשכה' ו'העלאת' לשני
58 אנשים שהאחד עומד
59 למעלה והאחד למטה,
60 שיהיה ההתאחדות שלהם
61 וקירובם זה עם זה הוא
62 בשני אופנים, אם
63 שהתחתון יעלה למעלה
64 וזה משל להתקרבות לאלוקות
65 בדרך 'העלאת' מלמטה למעלה
66 או שהעליון ירד למטה,
67 וזהו משל להתקרבות לאלוקות
68 כתוצאה מהמשכה והתגלות
69 מלמעלה למטה וכך הוא
70 ההפך בין תפלה שענינה
71 הוא 'העלאת' לתורה שענינה
72 הוא 'המשכה'²¹.

73 ובאור ענין ההגבהה
74 דכוס ישועות אשא
75 שנתבאר לעיל בכללות (היינו
76 שכדי שהכלים יוכלו לקלוט
77 ולהכיל בתוכם את אור הספירות
78 העליונות נדרשת בהם הגבהה ורוממות והתעלות מלמטה למעלה וזהו גם
79 ענינו של דוד המלך, ספירת המלכות וענינה של עבודת התפלה בעבודת
80 האדם שהיא בדרך התעלות מלמעלה למטה) בפריטיות יותר, דהנה
81 נוסף על ב' האופנים הנ"ל במשל שני האנשים שהאחד מהם נמצא
82 למטה והשני נמצא למטה וברצונם להתקרב זה לזה בחבור העליון
83 ותחתון, אם על-ידי ירידת העליון למטה שהיא משל לענין
84 המשכת האלויות מלמעלה למטה או על-ידי עליית התחתון למעלה,

אין-סוף, ולכן הרי הוא במדרגת העליון. מה שאין-בן
בחינת המלכות, להיותה המקור דבריה-יצירה-עשה,
הרי היא במדרגת התחתון. וזהו גם החלוק שביין גביע
הפספ לכוס ישועות, שפכוס ישועות צריך להיות ענין
של הגבהה (אשא), להיותו במדרגה תחתונה, מה-
שאין-בן בגביע הפספ, בחינת יסוד, לא צריך להיות
ענין של הגבהה, להיותו במדרגה נעלית מצד עצמו.
ועוד זאת בגביע הפספ, שלא זו בלבד שלא צריך
להיות בו ענין של הגבהה, אלא אדרבה, כמו שכתוב¹⁶
ואת גביעי גביע הפספ תשים בפי אמתחת הקטן, היינו,
שנמשך למטה דוקא.

וכללות ההפך בין נשיאת הכוס וגביע הפספ
בעבודת האדם, הוא על-דרך ההפך בין
תפלה לתורה, שתפלה ענינה העלאת האדם למטה
למעלה, כמו שכתוב¹⁹ לדוד אליך הוי' נפשי אשא,
שזהו על-דרך הענין דכוס ישועות אשא, וגביע הפספ
הוא ענין ההמשכה מלמעלה למטה על-ידי התורה.
וכידוע²⁰ המשל לשני אנשים שהאחד עומד למעלה
והאחר למטה, שיהיה קירובם זה עם זה הוא בשני
אופנים, אם שהתחתון יעלה למעלה או שהעליון ירד
למטה, וכך הוא ההפך בין תפלה לתורה²¹.

ג) ובאור ענין ההגבהה דכוס ישועות אשא בפריטיות
יותר, דהנה נוסף על ב' האופנים הנ"ל
בחבור העליון ותחתון, אם על-ידי ירידת העליון למטה
או על-ידי עליית התחתון למעלה, ישנו אפן שהעליון
גם הוא נדרש להגבהה ורוממות והתעלות מלמטה למעלה וזהו גם
ענינו של דוד המלך, ספירת המלכות וענינה של עבודת התפלה בעבודת
האדם שהיא בדרך התעלות מלמעלה למטה) בפריטיות יותר, דהנה
נוסף על ב' האופנים הנ"ל במשל שני האנשים שהאחד מהם נמצא
למטה והשני נמצא למטה וברצונם להתקרב זה לזה בחבור העליון
ותחתון, אם על-ידי ירידת העליון למטה שהיא משל לענין
המשכת האלויות מלמעלה למטה או על-ידי עליית התחתון למעלה,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שהיא משל לענין התעלות האדם מלמטה למעלה **יִשְׁנֹו אִפֶּן** נוסף של
2 התקרבות בין העליון והתחתון והוא **שֶׁהָעֲלִיּוֹן יוֹרֵד מִמְּדֻרְגָּתוֹ** אבל
3 הירידה היא לא עד למטה מטה אלא רק **כְּמָה מַעְלוֹת, וְגַם הַתַּחְתּוֹן**
4 **צָרִיךְ לַעֲלוֹת מִמְּדֻרְגָּתוֹ כּו',** לפחות במידה מסויימת **וְאִזּוּ יִמָּשֵׁךְ**
5 **מִהָעֲלִיּוֹן לַתַּחְתּוֹן** היינו

6 שמדובר בהתקרבות בין העליון
7 לתחתון בדרך המשכה מלמעלה
8 למטה, אבל יחד עם זאת גם
9 התחתון מגביה עצמו כדי
10 להתקרב אל העליון.
11 **וְזֶהוּ עֲנִין כּוֹס יְשׁוּעוֹת**
12 **אֶשָּׂא, שְׁפָדִי שִׁמְשֵׁךְ**
13 **מִהַבְחִינָה הַיּוֹתֵר עֲלִיּוֹנָה**
14 **דִּישׁוּעוֹת** שהם אורות עליונים
15 ביותר, כאמור, **בְּבַחֲנִית**
16 **הַמַּלְכוּת (כּוֹס),** שהיא
17 הספירה התחתונה ביותר, **לֹא**
18 **מִסְפִּיק שֶׁהָעֲלִיּוֹן יוֹרֵד**
19 **מִמְּדֻרְגָּתוֹ כְּמָה מַעְלוֹת,**
20 ויש קירוב מצידו אל התחתון
21 **אֶלֹא צָרִיכָה לְהִיּוֹת גַּם**
22 **עֲלִית הַתַּחְתּוֹן, שֶׁזֶּהוּ**
23 **עֲנִין הַגְּבִהָה הַכּוֹס,** וזו
24 המשמעות הפנימית של ההלכה
25 להגביה כוס של ברכה מלמטה
26 למעלה, להעלות את התחתון
27 כדי לקרבו על העליון **שֶׁעַל-**
28 **יְדִי-זֶה יוּכַל הַתַּחְתּוֹן לְקַבֵּל**
29 **אֶת הַהִמְשָׁכָה מִהָעֲלִיּוֹן**
30 **לְאַחֲרֵי שְׁכָר יוֹרֵד הַעֲלִיּוֹן**
31 **מִמְּדֻרְגָּתוֹ** אבל ללא הגבהה
32 מסויימת מצד התחתון לא יהיה
33 בכוחו לקלוט את האור מהעליון.

34 **וְהֵנָּה, מְקוֹם הַחֲבִירוֹ דְּעֲלִיּוֹן וְתַחְתּוֹן בְּעֲנִין דְּכּוֹס יְשׁוּעוֹת**
35 **אֶשָּׂא** המקום שבו האדם והאלוהות נפגשים, כביכול, (בדומה למקום שבין
36 המעלה והמטה שבו העליון והתחתון נפגשים כאשר העליון יורד כמה דרגות
37 והתחתון עולה כמה דרגות) **הוא בְּבַחֲנִית הַיְסוֹד, וְהֵנָּה, שֶׁעֲלִית**
38 **הַתַּחְתּוֹן (בְּחִינַת הַמַּלְכוּת)** מלמטה היא **לְבַחֲנִית הַיְסוֹד** ולא יותר
39 גבוה, **וְיִרְדֵּת הָעֲלִיּוֹן (בְּחִינַת יְשׁוּעוֹת) היא עד לְבַחֲנִית הַיְסוֹד**
40 **וְלֹא יוֹתֵר נְמוּךְ, וְכו' (בְּבַחֲנִית הַיְסוֹד) נַעֲשֶׂה הַחֲבִירוֹ דְּעֲלִיּוֹן**
41 **וְתַחְתּוֹן, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרֶץ, דְּאֶחִיד בְּשָׂמִיא**
42 **וּבְאָרֶעָא** ²² על הפסוק "כי כל בשמים ובארץ" נאמר בתרגום "דאחיד

בשמיא ובארעא", היינו שמאחד (ומקשר) בשמים ובארץ ואמרו על כך בזוהר
שענין זה הוא התוכן של ספירת היסוד שבמידות היא חיבור והתקשרות בין
המשפיע והמקבל, ולכן ספירת היסוד היא הדרגה שבה יש התאחדות בין
העליון (שמים) והתחתון (ארץ). **וְעַל-פִּי-זֶה מוֹכֵן גַּם בְּנוֹגַע לְגִבְעָה**
47 **יוֹסֵף, שְׁלֵהִיּוֹתוֹ בְּחִינַת**

48 **הַיְסוֹד שֶׁשֵּׁם הוּא מְקוֹם**
49 **הַחֲבִירוֹ דְּעֲלִיּוֹן וְתַחְתּוֹן,**
50 **לִכְן לֹא צָרִיךְ לְהִיּוֹת כּו'**
51 **עֲנִין הַהִגְבָּהָה** כי האמור
52 לעיל על הצורך שגם התחתון
53 מצידו יתעלה ויתקרב אל העליון
54 מדבר בספירת המלכות, אבל
55 בספירת היסוד יש אפשרות
56 לחיבור ואיחוד בין התחתון
57 והעליון גם ללא הגבהה של
58 התחתון, ומשום כך "כוס
59 ישועות" כן צריך הגבהה ואילו
60 "גביע הכסף" לא צריך הגבהה.
61 **(ד) וְהֵנָּה הָאָמֹר לְעִיל**
62 **בַּחֲלוּק בַּהֲבֵדל שְׁבִין כּוֹס**
63 **יְשׁוּעוֹת לְגִבְעָה הַכֶּסֶף,**
64 **שְׁכּוֹס יְשׁוּעוֹת (בְּחִינַת**
65 **הַמַּלְכוּת) הוּא לְמַטָּה**
66 **בְּמִדְרָגָה מְגִבְעֵה הַכֶּסֶף**
67 **(בְּחִינַת יְסוֹד), שְׁלֹכֵן בְּגִלל**
68 **הַיּוֹת בְּדִרְגָּה נְמוּכָה צָרִיךְ**
69 **לְהִיּוֹת כּו' עֲנִין הַהִגְבָּהָה,**
70 **וְלִילֵי זֹאת אֵין בְּכוּחוֹ לְקַבֵּל**
71 **הַשְּׁפָעָה הַרִּי זֶה רַק בְּזִמָּן**
72 **הַזֶּה, בְּזִמָּן הַגּוֹלוֹת שִׁישְׁנו**
73 **הַסֵּדֵר דְּמִשְׁפִּיעַ וּמִקְבֵּל,**
74 **כֹּאשֶׁר נִקְבַּע שֶׁהַשְּׁפָעָה וְהָאֵרָה**
75 **מְדִרְגָּה לְדִרְגָּה, מַעְלִין תַּחְתּוֹן,**

76 **היא בדרך 'משפיע' ו'מקבל' דְּכָר וְנוֹקְבָא, זָכָר וְנִקְבָּה, בְּאִפֶּן שְׁפָח**
77 **הַזָּכָר הַמִּשְׁפִּיעַ הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר נִעְלָה מִכֹּחַ הַנִּקְבָּה, הַמִּקְבֵּל, שְׁלֹכֵן**
78 **הָאִישׁ דְּוָקָא דְּרַכּוֹ לְכַבֵּשׁ** ²³ כדברי חכמינו ז"ל שמצוות פרו ורבו היא
79 חובתו של האיש, והאשה איננה מצויה על כך כי נאמר בתורה "פרו ורבו
80 ומלאו את הארץ וכבשוה" ורק האיש דרכו לצאת למלחמה ולכבוש ואילו
81 האישה אין דרכה לכבוש, ומבחינת התוכן הרוחני הדבר נובע מכך שהאיש
82 הוא בחינת "משפיע" והאשה היא בחינת "מקבל".
83 **וְעֲנִינֵנו מִשְׁמַעוֹתָ שֶׁל עֲנִין מִשְׁפִּיעַ וּמִקְבֵּל בְּעִבּוּדָה, בַּעֲבוּרָה ה' שֶׁל**
84 **הָאָדָם, הוּא שְׁפָלָלוֹת עֲנִין הַפְּרוּרִים נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי שֵׁם מ"ה**

(22) דברי הימים-א כט, יא ובתרגום. וראה זהר ח"א לא, א. ח"ב קטז, א. ח"ג רנז, סע"א. זוהר חדש קג, ב. ועוד. (23) יבמות סה, ב. (24) ראה עץ חיים שער ה (שער טנת"א) ספ"א. לקו"ת בחוקותי מז, ג. ובכ"מ.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **דִּוְקָא, פִּדְוּעַ**²⁴ שְׁמִ"ה מְבָרַר בִּ"ן, שם הוי' יכול להיות נכתב
2 בצורות שונות של מילוי וכאשר הוא במילוי ה' היינו יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה
3 הרי הוא עולה בגימטריא 52 ונקרא שם בִּ"ן ואילו כאשר שם הוי' נכתב
4 במילוי אל"ף היינו יו"ד, ה"א, ו"א, ה"א, הרי הוא עולה בגימטריא 45 ונקרא
5 שם מ"ה ומבואר בחסידות ששם
6 מ"ה הוא המברר והמפריד את
7 הטוב מן הרע והמעלה את הטוב
8 מתוך שם בִּ"ן (והבירור הוא על
9 ידי שם מ"ה בגלל שהוא עניין
10 הביטול, כמו שכתוב "ונחמונו
11 מה", לשון ביטול) ועל פי
12 הקבלה שם מ"ה הוא עניין
13 הזכר, משפיע, ושם בִּ"ן הוא
14 עניין הנקבה, מקבל. וברוך כלל
15 סדר ההשפעה הוא שהזכר
16 משפיע אל הנקבה בדרך המשכה
17 מלמטה למעלה. **וְגַם פִּאָשֶׁר**²⁵
18 **הַבְּרִיר** וההתקרבות לקדושה
19 ואלוקות הוא **עַל-יְדֵי שֵׁם**
20 **בִּ"ן**, בדרך של התעלות
21 המקבל (הנקבה) אל המשפיע
22 (הזכר) **הָרִי זֶה נַעֲשֶׂה גַם**
23 **כֵּן עַל-יְדֵי שֵׁם מ"ה**²⁵,
24 בפועל הבירור של הטוב מן הרע
25 הוא על-ידי שם מ"ה הן
26 **בְּבִירֹר רֵאשׁוֹן, וּבְפִרְט**
27 **בְּבִירֹר שְׁנִי**²⁶ מבואר

28 בחסידות שבדרך כלל פעולת הבירור היא, כאמור, על ידי שם מ"ה המברר
29 ומעלה את ניצוצות הקדושה ש'נפלו' וסדר הבירור הוא שתחילה צריך להיות
30 'בירור ראשון' ולאחר מכן ישנו בירור שני (ותוכן העניין בקצרה הוא שגם
31 לאחר הבירור וההעלאה של שם בִּ"ן בבירור הראשון יש המשכה נוספת
32 מלמעלה והארה של שם מ"ה בשם בִּ"ן, היינו שלאחר ההעלאה מלמטה שהיא
33 הבירור הראשון יש המשכה מלמעלה שהיא הבירור השני, כמבואר ב'תורה
34 אור' פרשת וישב: "אף על פי שנתבררו הניצוצות... אי אפשר להם להתייחד
35 ממש באלוקותו ית' עד שיומשך עליהם גילוי שם מ"ה דאצילות ועל ידי זה
36 יתבררו בירור שני והוא העיקר"... כי הבירור הראשון היה רק שיהי' בהם
37 בחינת ביטול היש וזהו רחוק עדיין מאלוקות... אלא על ידי שנמשך בהם...
38 הארת שם מ"ה לבררם אז נכללו בביטול אמיתי באלוקות. וכמשל באדם
39 שמברר ביוררים על ידי שאוכל ושותה ואחר כך מתפלל באהבה ויראה על
40 ידי כוח זה שאכל ושתה שנמצא נכללו החיות של המאכלים והמשקים...
41 בבחינת האהבה רבה שלו ועם כל זה הוא עדיין רחוק... אלא כשעל ידי...

כַּאֲשֶׁר הַבְּרִיר הוּא עַל-יְדֵי שֵׁם בִּ"ן, הָרִי זֶה נַעֲשֶׂה גַם
כֵּן עַל-יְדֵי שֵׁם מ"ה²⁵, הן בְּבִירֹר רֵאשׁוֹן, וּבְפִרְט בְּבִירֹר
שְׁנִי²⁶. אַמְנָם, לַעֲתִיד לְבֹא, בְּגִמְר הַבְּרִירִים, אֲזִי תַתְּעֶלֶה
בְּחִינַת הַמַּלְכוּת וְלֹא תַצְטָרֵךְ לְקַבֵּל מִבְּחִינַת זְעִיר-אַנְפִּין,
כִּינּוּן שִׁיחֵיו שְׁוִין בְּקוֹמָתוֹ. וַיִּתִּירָה מְזָה, שֶׁהַמַּלְכוּת
תַּתְּעֶלֶה לְמַעַלָּה יוֹתֵר מִזְעִיר-אַנְפִּין, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב²⁷ **נִקְבָּה**
תְּסוּבֵב גְּבֵר, וְאִזְ יִהְיֶה שֵׁם בִּ"ן לְמַעַלָּה מִשֵּׁם מ"ה²⁶.
וְזֶהוּ שְׁלַעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה הָעֶקֶר הַכּוֹס דְּדוֹד דִּוְקָא,
כְּמֵאמֶר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²⁸ **עֲתִיד הַקָּב"ה לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה**
לְצַדִּיקִים כּו', לְאַחַר שְׁאוּכְלִין וְשׁוֹתִין נוֹתֵנִין לוֹ לְאַבְרָהָם
אָבִינוּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרֵךְ וְאוֹמֵר לָהֶן אֲנִי מְבָרֵךְ כּו'
לְיִצְחָק כּו' לְיַעֲקֹב כּו', אוֹמֵר לוֹ לְדוֹד טַל וּבָרֵךְ, אוֹמֵר
לָהֶן, אֲנִי אֲבָרֵךְ וְלִי נָאָה לְבָרֵךְ, וְהֵינּוּ, לְפִי שְׁלַעֲתִיד לְבֹא
יִמְשְׁכוּ בְּסִפִּירַת הַמַּלְכוּת כָּל הַגְּלוּיִים הַיּוֹתֵר נַעֲלִים,
שֶׁזֶהוּ מַה שֶׁפָּתוּב בְּגִמְרָא²⁹ **שְׁפּוֹס דְּדוֹד לַעֲתִיד לְבֹא**
יִהְיֶה מַחְזִיק רַכ"א לּוֹגִין, שְׁנַאָמֶר³⁰ **כּוֹסֵי רִוְיָה, רִוְיָה**
בְּגִימְטְרִיא רַכ"א, בְּחִינַת אֲרִיף³¹, **שִׁימְשֵׁף וַיִּתְּגַלֶּה אִזְ**
בְּבְחִינַת הַמַּלְכוּת.

42 אהבה ויראה שלו נמשכו לו דחילו ורחימו [יראה ואהבה] מלמעלה מאת ה'...
43 אז יוכלו באהבה ויראה זו שנמשכים מלמעלה מבחינת אלוקות ממש ועל
44 דרך זה הוא בירור שני".

45 **אַמְנָם, לַעֲתִיד לְבֹא, בְּגִמְר הַבְּרִירִים,** כשיסתיים בירור והעלאת
46 כל ניצוצות הקדושה **אֲזִי**
47 **תַתְּעֶלֶה בְּחִינַת הַמַּלְכוּת**
48 היא המקבל, לדרגה עליונה
49 ביותר **וְלֹא תַצְטָרֵךְ לְקַבֵּל**
50 **מִבְּחִינַת זְעִיר-אַנְפִּין,**
51 המשפיע **כִּינּוּן שִׁיחֵיו שְׁוִין**
52 **בְּקוֹמָתוֹ** לאחר שהמקבל עלה
53 ונתעלה לדרגת המשפיע.
54 **וַיִּתִּירָה מְזָה,** לא זו בלבד
55 שהמלכות תהיה בדרגה שוה
56 לז"א (המידות) אלא
57 **שֶׁהַמַּלְכוּת תַתְּעֶלֶה**
58 **לְמַעַלָּה יוֹתֵר מִזְעִיר-**
59 **אַנְפִּין, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב**²⁷
60 **שֶׁלַעֲתִיד לְבֹא נִקְבָּה תְּסוּבֵב**
61 **גְּבֵר,** הנביא ירמיהו אומר כי
62 בעוד שכיום בדרך כלל הגבר
63 הוא המנהיג והשולט, לעתיד
64 לבוא הנקבה היא זו שתנהיג
65 ו'תסובב' את האיש **וְאִזְ יִהְיֶה**
66 **שֵׁם בִּ"ן בְּחִינַת נִקְבָּה**
67 **לְמַעַלָּה מִשֵּׁם מ"ה**²⁶
68 בחינת זכר.

69 **וְזֶהוּ שְׁלַעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה הָעֶקֶר הַכּוֹס דְּדוֹד דִּוְקָא, כְּמֵאמֶר**
70 **רַבּוֹתֵינוּ ז"ל**²⁸ **עֲתִיד הַקָּב"ה לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לְצַדִּיקִים כּו'**
71 **לְאַחַר שְׁאוּכְלִין וְשׁוֹתִין נוֹתֵנִין לוֹ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ כּוֹס שֶׁל**
72 **בְּרָכָה לְבָרֵךְ וְאוֹמֵר לָהֶן אֲנִי מְבָרֵךְ כּו' לְיִצְחָק כּו' לְיַעֲקֹב**
73 **וְכו', אוֹמֵר לוֹ לְדוֹד טַל וּבָרֵךְ, אוֹמֵר לָהֶן, אֲנִי אֲבָרֵךְ וְלִי**
74 **נָאָה לְבָרֵךְ,** הרי שכוס הברכה של דוד יהיה העיקר והחשוב ביותר אפילו
75 ביחס לאבות אברהם יצחק ויעקב **וְהֵינּוּ, לְפִי שְׁלַעֲתִיד לְבֹא יִמְשְׁכוּ**
76 **בְּסִפִּירַת הַמַּלְכוּת** שכיום היא הספירה הנחותה ביותר **כָּל הַגְּלוּיִים**
77 **שֶׁל הָאוֹרוֹת הָאֱלוּקִיִּים הַיּוֹתֵר נַעֲלִים, שֶׁזֶהוּ מַה שֶׁפָּתוּב בְּגִמְרָא**²⁹
78 **שְׁפּוֹס דְּדוֹד לַעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה** גדול מאד **מַחְזִיק** מכיל כשיעור
79 **רַכ"א לּוֹגִין, שְׁנַאָמֶר**³⁰ **כּוֹסֵי רִוְיָה, רִוְיָה בְּגִימְטְרִיא רַכ"א,**
80 **בְּחִינַת אֲרִיף**³¹, 'אריך אנפין' שהיא בחינת ב'כתר' שלמעלה מעשר
81 הספירות וגם המספר רכ"א אותיות 'אריך' מורה על בחינה זו **שִׁימְשֵׁף**
82 **וַיִּתְּגַלֶּה אִזְ בְּבְחִינַת הַמַּלְכוּת** תוספת האורות האלווקיים הנעלים הללו.

(25) ראה גם ד"ה בראשית ברא דש"פ בראשית פ"ג (סה"מ תשכ"ו ע' מ). (26) ראה תו"א ויחי מז, ד ואילן. (27) ירמ' לא, כא.
(28) פסחים קיט, ב. (29) יומא עו, א. (30) תהלים כג, ה. (31) ראה תו"א תולדות יט, רע"א. סידור עם דא"ח נב, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ה) וַיּוֹכֵן בְּתוֹסַפֶּת בָּאוֹר עַל-פִּי הַמִּבְאֵר בְּהַמְשֹׁךְ הַמֵּאֶמֶר
2 הַנִּלְדָּבִיעַ הַפֶּסֶף (שְׁנַמְצָא בְּכַתְב־יָד, וַעֲדִין לֹא נִדְפַס³²),
3 לגבי הַבְּדֵל נוסף בין הזמן הזה, זמן הגלות, לעתיד לבוא שְׁבִימֶן הָזֶה
4 שִׁיף עֲנִין הַבְּכוּרָה לְרֵאוּבֵן, וְלַעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה עֲנִין הַבְּכוּרָה
5 לְיוֹסֵף³³ כדברי חכמינו ז"ל

6 שיעקב העביר את הבכורה
7 מראובן ליוסף. וְהַעֲנִין בָּזָה, 2
8 לפי המשמעות הפנימית דְּהַנָּה, 3
9 החלוק הַבְּדֵל בֵּין רֵאוּבֵן
10 לְיוֹסֵף הוא שְׁרֵאוּבֵן הוא
11 בְּכוֹר לְאֵב, בנו הראשון של
12 יעקב אבינו וְיוֹסֵף הוא
13 בְּכוֹר לְאֵם בנה הראשון של
14 רחל אמנו. וְלֹכֵן, בְּזִמֶן הָזֶה
15 שֶׁהִסְדֵּר של התגלות והמשכת
16 האור האלוני מלמעלה למטה
17 הוא בְּאֶפֶן דְּמִשְׁפִּיעַ
18 וּמִקְבֵּל, וְהִדְּכָר הַזֶּכֶר הוא
19 הָעֵקֶר, כי הוא המשפיע שִׁיף
20 עֲנִין הַבְּכוּרָה שהוא מעלה
21 וחשיבות לְרֵאוּבֵן, שְׁהוּא
22 בְּכוֹר לְאֵב, היינו שמעלת
23 הבכורה שלו נובעת מאביו,
24 המשפיע, מֵה־שְׁאִין-כֵּן
25 לַעֲתִיד לְבֹא שְׁאֵז נִקְבָּה
26 תְּסוּבָב גָּבֵר, והמקבל יהיה
27 בדרגה יותר גבוהה מהמשפיע
28 אֲזִי יִהְיֶה עֲנִין הַבְּכוּרָה
29 לְיוֹסֵף, שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵם
30 בחינת נקבה שאז ה'בכורה'
31 והמעלה תהיה אצלה ולא אצל
32 האב.
33 וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁמַצִּינוּ
34 שְׁבִימֶן הָזֶה הַעֲבוּדָה
35 בְּכוּרוֹת³⁴ במשכן
36 וּלְאַחֲרֵי כֵן נִשְׁלָה
37 הַעֲבוּדָה מֵהַבְּכוּרוֹת

38 וְנִתְּנָה לְכַהֲנִים [בְּגִלָּל חֲטָא הָעֵגֶל³⁵, שהכהנים בני לוי לא השתתפו
39 בִּשְׁקֹשׁוֹר עִם חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, שְׁסִבְתּוֹ של חטא עץ הדעת הוא
40 עֲנִין מַעוּט הַלְכָּנָה, שבגללו נוצרה נתינת מקום לענין של חטא וחסרון
41 בעולם שְׁנַעֲשָׂה מִיעוּט מִצַּד שְׁבִימֶן הַפְּלִים דְּתִהוּ כְּמִבּוּאָר בְּחִסְדוֹת
42 שהעולמות במתכונתם הנוכחית, עם 'סדר השתלשלות' הדרגתי ומסודר ועשר

(ה) וַיּוֹכֵן בְּתוֹסַפֶּת בָּאוֹר עַל-פִּי הַמִּבְאֵר בְּהַמְשֹׁךְ
הַמֵּאֶמֶר הַנִּלְדָּבִיעַ הַפֶּסֶף (שְׁנַמְצָא בְּכַתְב־
יָד, וַעֲדִין לֹא נִדְפַס³²), שְׁבִימֶן הָזֶה שִׁיף עֲנִין הַבְּכוּרָה
לְרֵאוּבֵן, וְלַעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה עֲנִין הַבְּכוּרָה לְיוֹסֵף³³.
וְהַעֲנִין בָּזָה, דְּהַנָּה, הַחֲלוּק בֵּין רֵאוּבֵן לְיוֹסֵף הוא
שְׁרֵאוּבֵן הוא בְּכוֹר לְאֵב, וְיוֹסֵף הוא בְּכוֹר לְאֵם. וְלֹכֵן,
בְּזִמֶן הָזֶה שֶׁהִסְדֵּר הוא בְּאֶפֶן דְּמִשְׁפִּיעַ וּמִקְבֵּל, וְהִדְּכָר
הוא הָעֵקֶר, שִׁיף עֲנִין הַבְּכוּרָה לְרֵאוּבֵן, שְׁהוּא בְּכוֹר
לְאֵב, מֵה־שְׁאִין-כֵּן לַעֲתִיד לְבֹא שְׁאֵז נִקְבָּה תְּסוּבָב גָּבֵר,
אֲזִי יִהְיֶה עֲנִין הַבְּכוּרָה לְיוֹסֵף, שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵם.

וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁמַצִּינוּ שְׁבִימֶן הָזֶה הַעֲבוּדָה
בְּכוּרוֹת³⁴, וּלְאַחֲרֵי כֵן נִשְׁלָה הַעֲבוּדָה מֵהַבְּכוּרוֹת
וְנִתְּנָה לְכַהֲנִים [בְּגִלָּל חֲטָא הָעֵגֶל³⁵, שְׁקֹשׁוֹר עִם חֲטָא
עֵץ הַדַּעַת, שְׁסִבְתּוֹ הוא עֲנִין מַעוּט הַלְכָּנָה, שְׁנַעֲשָׂה מִצַּד
שְׁבִימֶן הַפְּלִים דְּתִהוּ (כְּפִי שְׁמַבְאֵר כ"ק מו"ח אֲדָמוֹר
בְּמַאמְרֵי י"ב-י"ג תמוז³⁶). וּבְמִקּוֹם אַחֵר³⁷ מִבְּאֵר שְׁעֲנִין
זֶה קֶשׁוֹר עִם מַחֲלָקֶת קֶרַח וַעֲדָתוֹ, שְׁלֹוֹלִי זֹאת הָיָה
הַבְּכוּרִים מְשֻׁרְתִּים לְכַהֲנִים, וְכִדִּי לְתִמְנָן הַמַּעֲוֹת דְּקֶרַח
וַעֲדָתוֹ שְׁרָצוּ הַלְוִיִּם לְהָיִית כַּהֲנִים, נִתְּחַלְּפוּ לְהָיִית
הַלְוִיִּם מְשֻׁרְתִּים וְטַפְּלִים לְכַהֲנִים]. וְהַעֲנִין בָּזָה, דְּהַנָּה,
יֵשׁ הַפְּרָשׁ בֵּין יַחוּס הַכַּהֲנִים לְיַחוּס הַבְּכוּרִים, שְׁהַכַּהֲנִים
נִמְשָׁךְ לָהֶם עֲנִין הַכַּהֲנוּנָה מֵהָאֵב, וְאֵלּוּ בְּנוֹגַע לְהָאֵם אֵין
נִפְקָא-מִיָּנָה אִם הִיא כַּהֲנָת אוֹ יִשְׂרָאֵלִית, שְׁהָרִי יִשְׂרָאֵלִית
אוֹ לִוְיָה שְׁנִשְׁאֵת לְכַהֵן, הַכֵּן הוֹלֵךְ אַחֵר הָאֵב³⁸. מֵה־
שְׁאִין-כֵּן בְּעֲנִין הַבְּכוּרִים הָרִי זֶה לְהַפְּךָ, שְׁקִנְדֶּשֶׁת הַבְּכוֹר
תְּלוּיָה וְנִמְשָׁכֶת מֵהָאֵם דּוֹקָא, דְּהִינּוּ שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵמוֹ,
כְּמוֹ שְׁכַתוּב³⁹ קִדְּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם גּוֹ'. וְלֹכֵן,

אַחֵר הָאֵב³⁸ והוא כהן. מֵה־שְׁאִין-כֵּן בְּעֲנִין הַבְּכוּרִים הָרִי זֶה
לְהַפְּכָה, שְׁקִנְדֶּשֶׁת הַבְּכוֹר תְּלוּיָה וְנִמְשָׁכֶת מֵהָאֵם דּוֹקָא, דְּהִינּוּ
שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵמוֹ, כְּמוֹ שְׁכַתוּב³⁹ קִדְּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר
כָּל רֶחֶם גּוֹ' הִרִי מְפֹרֵשׁ שֶׁהַשִּׁיבוֹת וְהַקְדוּשָׁה שֶׁל הַבְּכוֹר נובעת מהעובדה
שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵמוֹ ("פֶּטֶר רַחֵם").

ספירות שהאורות שלהם מלוושים בתוך כלים ראויים לקליטתם, נקראים
'עולם התיקון', אך ל'תיקון' קדם 'עולם התהוה' בו היו אורות מרובים וכלים
מועטים, מצב שגרם ל'שבירת הכלים' ו'נפילה' של ניצוצות קדושה ואלוקות
לתחומים שמחוץ לגבולות הקדושה (כְּפִי שְׁמַבְאֵר כ"ק מו"ח
אֲדָמוֹר בְּמַאמְרֵי י"ב-
י"ג תמוז³⁶).

וּבְמִקּוֹם אַחֵר³⁷ מִבְּאֵר
שְׁעֲנִין זֶה שְׁבִימֶן הָזֶה שִׁיף עֲנִין הַבְּכוּרָה
לְרֵאוּבֵן, וְלַעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה עֲנִין הַבְּכוּרָה לְיוֹסֵף³³.
וְהַעֲנִין בָּזָה, דְּהַנָּה, הַחֲלוּק בֵּין רֵאוּבֵן לְיוֹסֵף הוא
שְׁרֵאוּבֵן הוא בְּכוֹר לְאֵב, וְיוֹסֵף הוא בְּכוֹר לְאֵם. וְלֹכֵן,
בְּזִמֶן הָזֶה שֶׁהִסְדֵּר הוא בְּאֶפֶן דְּמִשְׁפִּיעַ וּמִקְבֵּל, וְהִדְּכָר
הוא הָעֵקֶר, שִׁיף עֲנִין הַבְּכוּרָה לְרֵאוּבֵן, שְׁהוּא בְּכוֹר
לְאֵב, מֵה־שְׁאִין-כֵּן לַעֲתִיד לְבֹא שְׁאֵז נִקְבָּה תְּסוּבָב גָּבֵר,
אֲזִי יִהְיֶה עֲנִין הַבְּכוּרָה לְיוֹסֵף, שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵם.
וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁמַצִּינוּ שְׁבִימֶן הָזֶה הַעֲבוּדָה
בְּכוּרוֹת³⁴, וּלְאַחֲרֵי כֵן נִשְׁלָה הַעֲבוּדָה מֵהַבְּכוּרוֹת
וְנִתְּנָה לְכַהֲנִים [בְּגִלָּל חֲטָא הָעֵגֶל³⁵, שְׁקֹשׁוֹר עִם חֲטָא
עֵץ הַדַּעַת, שְׁסִבְתּוֹ הוא עֲנִין מַעוּט הַלְכָּנָה, שְׁנַעֲשָׂה מִצַּד
שְׁבִימֶן הַפְּלִים דְּתִהוּ (כְּפִי שְׁמַבְאֵר כ"ק מו"ח אֲדָמוֹר
בְּמַאמְרֵי י"ב-י"ג תמוז³⁶). וּבְמִקּוֹם אַחֵר³⁷ מִבְּאֵר שְׁעֲנִין
זֶה קֶשׁוֹר עִם מַחֲלָקֶת קֶרַח וַעֲדָתוֹ, שְׁלֹוֹלִי זֹאת הָיָה
הַבְּכוּרִים מְשֻׁרְתִּים לְכַהֲנִים, וְכִדִּי לְתִמְנָן הַמַּעֲוֹת דְּקֶרַח
וַעֲדָתוֹ שְׁרָצוּ הַלְוִיִּם לְהָיִית כַּהֲנִים, נִתְּחַלְּפוּ לְהָיִית
הַלְוִיִּם מְשֻׁרְתִּים וְטַפְּלִים לְכַהֲנִים]. וְהַעֲנִין בָּזָה, דְּהַנָּה,
יֵשׁ הַפְּרָשׁ בֵּין יַחוּס הַכַּהֲנִים לְיַחוּס הַבְּכוּרִים, שְׁהַכַּהֲנִים
נִמְשָׁךְ לָהֶם עֲנִין הַכַּהֲנוּנָה מֵהָאֵב, וְאֵלּוּ בְּנוֹגַע לְהָאֵם אֵין
נִפְקָא-מִיָּנָה אִם הִיא כַּהֲנָת אוֹ יִשְׂרָאֵלִית, שְׁהָרִי יִשְׂרָאֵלִית
אוֹ לִוְיָה שְׁנִשְׁאֵת לְכַהֵן, הַכֵּן הוֹלֵךְ אַחֵר הָאֵב³⁸. מֵה־
שְׁאִין-כֵּן בְּעֲנִין הַבְּכוּרִים הָרִי זֶה לְהַפְּכָה, שְׁקִנְדֶּשֶׁת הַבְּכוֹר
תְּלוּיָה וְנִמְשָׁכֶת מֵהָאֵם דּוֹקָא, דְּהִינּוּ שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵמוֹ,
כְּמוֹ שְׁכַתוּב³⁹ קִדְּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם גּוֹ'. וְלֹכֵן,

אַחֵר הָאֵב³⁸ והוא כהן. מֵה־שְׁאִין-כֵּן בְּעֲנִין הַבְּכוּרִים הָרִי זֶה
לְהַפְּכָה, שְׁקִנְדֶּשֶׁת הַבְּכוֹר תְּלוּיָה וְנִמְשָׁכֶת מֵהָאֵם דּוֹקָא, דְּהִינּוּ
שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵמוֹ, כְּמוֹ שְׁכַתוּב³⁹ קִדְּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר
כָּל רֶחֶם גּוֹ' הִרִי מְפֹרֵשׁ שֶׁהַשִּׁבוֹת וְהַקְדוּשָׁה שֶׁל הַבְּכוֹר נובעת מהעובדה
שְׁהוּא בְּכוֹר לְאֵמוֹ ("פֶּטֶר רַחֵם").

(32) נדפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר האמצעי הנ"ל ע' שג ואילך. וראה גם אוה"ת שם שמג, ב ואילך. (33) ראה גם ב"ב כג, א.
ב"רפצ"ח, ד. (34) משנה זכחים קיב, ב. במדב"ר פ"ו, ב. (35) במדב"ר שם. (36) ד"ה על כן יאמרו המושלים תרצ"א (סה"מ תרצ"א
ע' שיו ואילך). (37) אוה"ת קרח ע' תשכו ואילך. (38) משנה קידושין סו, ב. (39) בא יג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְלֹכֵן, בְּזִמְנָה הַזֶּה כֹּאשֶׁר יֵשׁ בְּעוֹלָם תַּעֲרֹבֶת שֶׁל טוֹב ורַע שֶׁהָעֲבוּדָה
2 הִיא בְּעֵינֵי הַבְּרוּרִים, שְׁנוּעָדוּ לְהַפְרִיד אֶת הַטוֹב מֵהָרַע וְלַהֲעֵלּוֹתוֹ
3 לְקִדּוּשָׁה, וְאוֹפֵן הַבְּרוּר הוּא (כְּמִבְּאֵר לַעֲיִל) שֶׁמִּ"ה בַּחֲנִית הַזֶּכֶר, הַמִּשְׁפִּיעַ
4 מִבְּרֵךְ בִּ"ן, בַּחֲנִית הַמִּקְבֵּל הַנִּקְבָּה לְפִי שֶׁהָעֵקֶר הוּא הַדְּבָר, הַזֶּכֶר
5 הַמִּשְׁפִּיעַ. וְהַנּוֹקְבָא הַנִּקְבָּה,

6 הַמִּקְבֵּל טַפְלָה לּוֹ, אֲזִי 1
7 הָעֲבוּדָה הִיא בַּכְּהָנִים 2
8 שֶׁמִּתְיַחֲסִים אַחֵר הָאָב 3
9 וּמַעֲלָתָם וְקִדּוּשָׁתָם נֹבַעַת 4
10 מֵהַיּוֹתֵם בָּנִים לֹאֲבִיהֶם, הַזֶּכֶר 5
11 הַמִּשְׁפִּיעַ. אֵף לַעֲתִיד 6
12 לְבֹא, 40, כְּשִׁישָׁלֵם הַבְּרוּר, 7

13 וְכִבְר לֹא יִהְיֶה צוּרָה בִּעֲבוּדָתָה 7
14 הַבְּרוּרִים וְהַנּוֹקְבָא שְׂכִיּוֹם 8
15 הִיא טַפְלָה אֶל הַזֶּכֶר שֶׁהוּא 9
16 הָעֵקֶר תַּתְּעֵלָה לְהִיּוֹת 10
17 נִקְבָּה תְּסוּבֵב גְּבֵר, אֲזִי 11
18 תַּהֲיֶה הָעֲבוּדָה בַּכְּבוֹרִים 12
19 שֶׁקִּדְּשָׁתָם תְּלוּיָה 13
20 וְנִמְשָׁכָת מֵהָאֵם וְנוֹבַעַת 14
21 מֵהַנִּקְבָּה, הַמִּקְבֵּל.

22 (ו) אֵף עֲדִין צָרִיף לְהִבִּין, 15
23 דְּהִנְיָה, מְצִינוּ סְתִירָה לְכַאוּרָה 16
24 לְאִמּוֹר לַעֲיִל שְׁעִינֵין הַכְּבוֹרָה 17
25 (בְּשׁוּנָה מִעֵינֵין הַכְּהוֹנָה) נֹבַעַת 18
26 מֵהָאֵם כִּי אֵף שֶׁקִּדְּשָׁתָה 19
27 הַכְּבוֹר לַעֲנִיין פְּדִיּוֹן הֵבִן 20
28 תְּלוּיָה וְנִמְשָׁכָת מֵהָאֵם, 21
29 מְכַל־מְקוֹם, כְּבוֹר 22
30 לְנַחֲלָה לְהִיּוֹת יוֹרֵשׁ פִּי שְׁנִיִּים 23
31 מִנְּכַסֵּי אֲבִיו אַחֲרֵי פְטִירָתוֹ הוּא 24
32 כְּבוֹר מֵהָאָב דּוֹקָא, 41, 25
33 וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב 42 בְּתוֹרָה 26
34 שֶׁחִסִּיבָה לִכְךָ הִיא כִּי הוּא 27
35 הֵבִן הַכְּבוֹר רֹאשִׁית אוֹנוֹ 28
36 כּוּחוֹ שֶׁל אֲבִיו, וְלֹכֵן לּוֹ 29
37 מִשְׁפָּט הַכְּבוֹרָה (לְטוֹל 30
38 פִּי שְׁנִיִּים), וְהָרִי גַם 31

32 לַעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה כֵּן, וְלֹא יִחוּל שִׁינּוּי בַּהֲלַכָּה שֶׁהַכְּבוֹר נֹטֵל פִּי שְׁנִיִּים
33 שֶׁהָרִי תַּתְּעֵלָה וּמַצּוֹת לֹא יִבְטְלוּ לַעֲתִיד לְבֹא, דְּהַתְּעֵלָה 40

בְּזִמְנָה הַזֶּה שֶׁהָעֲבוּדָה הִיא בְּעֵינֵי הַבְּרוּרִים, שֶׁמִּ"ה מִבְּרֵךְ
בִּ"ן, לְפִי שֶׁהָעֵקֶר הוּא הַדְּבָר, וְהַנּוֹקְבָא טַפְלָה לּוֹ, אֲזִי
הָעֲבוּדָה הִיא בַּכְּהָנִים שֶׁמִּתְיַחֲסִים אַחֵר הָאָב. אֵף
לַעֲתִיד לְבֹא, 40, כְּשִׁישָׁלֵם הַבְּרוּר, וְהַנּוֹקְבָא תַּתְּעֵלָה
לְהִיּוֹת נִקְבָּה תְּסוּבֵב גְּבֵר, אֲזִי תַּהֲיֶה הָעֲבוּדָה בַּכְּבוֹרִים
שֶׁקִּדְּשָׁתָם תְּלוּיָה וְנִמְשָׁכָת מֵהָאֵם.

(ו) אֵף עֲדִין צָרִיף לְהִבִּין, דְּהִנְיָה, אֵף שֶׁקִּדְּשָׁתָה הַכְּבוֹר
תְּלוּיָה וְנִמְשָׁכָת מֵהָאֵם, מְכַל־מְקוֹם, כְּבוֹר
לְנַחֲלָה הוּא כְּבוֹר מֵהָאָב דּוֹקָא, 41, וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב 42 כִּי
הוּא רֹאשִׁית אוֹנוֹ לּוֹ מִשְׁפָּט הַכְּבוֹרָה (לְטוֹל פִּי שְׁנִיִּים),
וְהָרִי גַם לַעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה כֵּן, שֶׁהָרִי תַּתְּעֵלָה וּמַצּוֹת לֹא
יִבְטְלוּ לַעֲתִיד לְבֹא, דְּהַתְּעֵלָה הַזֶּה לֹא תִּהְיֶה מִחֲלָפֶת 43,

וּמִקְרָא מְלֵא דְּבֵר הַכְּתוּב 44 כִּי תַּהֲיֶין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים,
הָאֶחָת אֶהוּבָה (כְּמוֹ רַחֵל) וְהָאֶחָת שְׁנוּאָה (כְּמוֹ לֵאָה)
גו', וְהִי הֵבִן הַכְּבוֹר לְשְׁנוּאָה (רְאוּבֵן), שֶׁהוּא כְּבוֹר
(לְאֲבִיו) גו', לֹא יִכָּל לְכַפֵּר אֶת בֶּן הָאֶהוּבָה (יוֹסֵף), שֶׁהוּא
(כְּבוֹר לְאִמּוֹ) עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׁנוּאָה הַכְּבוֹר (לְאֲבִיו). וְצָרִיף
לְהִבִּין, דְּכִינּוֹן שֶׁלַּעֲתִיד לְבֹא תַּתְּעֵלָה הַנּוֹקְבָא דּוֹקָא,
שֶׁלֹּכֵן תַּהֲיֶה הָעֲבוּדָה בַּכְּבוֹרִים שֶׁקִּדְּשָׁתָם תְּלוּיָה בְּאֵם,
אִם כֵּן, לְמָה יִהְיֶה דִּין כְּבוֹר לְנַחֲלָה תְּלוּיָה בְּאָב דּוֹקָא.
וְהַבְּאוּר בְּזֶה, שְׁעִינֵין הִירוּשָׁה לַעֲתִיד לְבֹא הוּא תַּשְׁלוּם
עַל כְּלָלוֹת הָעֲבוּדָה בְּזִמְנָה הַזֶּה, וְכִינּוֹן שֶׁהָעֲבוּדָה
בְּזִמְנָה הַזֶּה בְּעֵינֵי הַבְּרוּרִים הִיָּתָה עַל־יְדֵי שֵׁם מִ"ה דּוֹקָא,
מִצַּד מַעֲלַת הַדְּבָר, אִישׁ דִּרְכּוֹ לְכַבֵּשׁ (פְּנִ"ל), לֹכֵן, גַּם
לַעֲתִיד לְבֹא שֶׁתַּתְּעֵלָה הַנּוֹקְבָא (שֶׁלֹּכֵן תַּהֲיֶה אִזְ הָעֲבוּדָה
בַּכְּבוֹרִים שֶׁקִּדְּשָׁתָם תְּלוּיָה בְּאֵם דּוֹקָא), יִהְיֶה עֲנִין
הַנַּחֲלָה תְּלוּיָה בַּכְּבוֹר לְאָב, לְהִיּוֹתוֹ תַּשְׁלוּם שְׂכָר עַל
הָעֲבוּדָה בְּזִמְנָה הַזֶּה בְּכַחַת הַדְּבָר דּוֹקָא.

לְהִיּוֹתוֹ תַּשְׁלוּם שְׂכָר עַל הָעֲבוּדָה בְּזִמְנָה הַזֶּה בְּכַחַת הַדְּבָר
דּוֹקָא כִּי כָּלל הוּא שֶׁהַכְּבוֹר הוּא מְעִין הָעֲבוּדָה.

הַזֶּה לֹא תִּהְיֶה מִחֲלָפֶת 43, וּמִקְרָא מְלֵא דְּבֵר הַכְּתוּב 44 כִּי
תַּהֲיֶין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים, הָאֶחָת אֶהוּבָה (כְּמוֹ רַחֵל) וְהָאֶחָת
שְׁנוּאָה (כְּמוֹ לֵאָה) גו' וְהִי הֵבִן הַכְּבוֹר לְשְׁנוּאָה (רְאוּבֵן),
שֶׁהוּא כְּבוֹר (לְאֲבִיו) גו', לֹא יִכָּל לְכַפֵּר אֶת בֶּן הָאֶהוּבָה
(יוֹסֵף), שֶׁהוּא כְּבוֹר

(לְאִמּוֹ) עַל פְּנֵי בֶן
הַשְּׁנוּאָה הַכְּבוֹר (לְאֲבִיו)
וְהַלֵּכָה זֶה תִּשְׁאָר בְּכָל תַּקְפָּה גַם
לַעֲתִיד לְבֹא. וְצָרִיף לְהִבִּין,
דְּכִינּוֹן שֶׁלַּעֲתִיד לְבֹא
תַּתְּעֵלָה הַנּוֹקְבָא דּוֹקָא,
וּמַעֲלָתָה תִּהְיֶה יוֹתֵר גְּדוּלָּה

וְיוֹתֵר נַעֲלִית מִמַּעֲלַת הַזֶּכֶר
שֶׁלֹּכֵן תַּהֲיֶה הָעֲבוּדָה
בַּכְּבוֹרִים שֶׁקִּדְּשָׁתָם
תְּלוּיָה בְּאֵם, וְלֹא בְּכֹהֲנִים
שֶׁקִּדּוּשָׁתָם נֹבַעַת מֵהָאָב אִם
כֵּן, לְמָה יִהְיֶה דִּין כְּבוֹר
לְנַחֲלָה תְּלוּיָה בְּאָב דּוֹקָא
וְהָרִי הָאֵם תַּהֲיֶה הָעֵקֶר וְלֹא

הָאָב?.

וְהַבְּאוּר בְּזֶה, שְׁעִינֵין
הִירוּשָׁה מֵאֵב לִבְן לַעֲתִיד
לְבֹא הוּא תַּשְׁלוּם שְׂכָר
עַל כְּלָלוֹת הָעֲבוּדָה בְּזִמְנָה
הַזֶּה, וְכִינּוֹן שֶׁהָעֲבוּדָה
בְּזִמְנָה הַזֶּה בְּעֵינֵי הַבְּרוּרִים
הִיָּתָה עַל־יְדֵי שֵׁם מִ"ה
דּוֹקָא, מִצַּד מַעֲלַת הַדְּבָר,
הַזֶּכֶר, אִישׁ דִּרְכּוֹ לְכַבֵּשׁ
(פְּנִ"ל), לֹכֵן, גַּם לַעֲתִיד
לְבֹא שֶׁתַּתְּעֵלָה הַנּוֹקְבָא
וּמַעֲלָתָה תִּהְיֶה יוֹתֵר גְּדוּלָּה
מִמַּעֲלַת הַזֶּכֶר (שֶׁלֹּכֵן תַּהֲיֶה
אִזְ הָעֲבוּדָה בַּכְּבוֹרִים
שֶׁקִּדְּשָׁתָם תְּלוּיָה בְּאֵם
דּוֹקָא), בְּכָל זֶה יִהְיֶה עֲנִין
הַנַּחֲלָה תְּלוּיָה בַּכְּבוֹר לְאָב,

לְהִיּוֹתוֹ תַּשְׁלוּם שְׂכָר עַל הָעֲבוּדָה בְּזִמְנָה הַזֶּה בְּכַחַת הַדְּבָר
דּוֹקָא כִּי כָּלל הוּא שֶׁהַכְּבוֹר הוּא מְעִין הָעֲבוּדָה.

(40) ראה גם לקוטי תורה להאריז"ל יחזקאל. (41) משנה רפ"ח דבכורות. (42) תצא כא, יז. (43) עיקר ה' מ"ג העיקרים (פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק). וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א סוף ה"ג. (44) תצא שם, טו"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ז) והנה בענין עלית הנוקבא לעתיד לבא גופא, עצמו, ישנן
2 כמה דרגות. ויובן בהקדם הבאור במאמר רבותינו ז"ל⁴⁵
3 עתידה אשה שתלד לבוא, בימות המשיח בכל יום, שיש
4 בזה ב' פרושים. פרוש הא', שלאחרי ביאה אחת תוסיף
5 ותלד בכל יום⁴⁶ מבלי
6 שיהיה צורך בביאה נוספת. 1
7 ופרוש הב', שתלד בכל
8 יום ללא ביאה כלל⁴⁷, 2
9 אפילו לא ביאה אחת
10 בתחילה. ועל-דרך מאמר
11 רבותינו ז"ל⁴⁸ עתידה
12 ארץ ישראל שתוציא
13 גלוסקאות וכלי מילת, 3
14 היינו, שהארץ תוציא
15 מעצמה, ללא חרישה
16 וזריעה כלל, שזהו לפי
17 שבחינת המלכות (ארץ)
18 תתעלה ביותר, עד שלא
19 תצטרף למשפיע כלל וכך
20 גם לגבי לידה בכל יום, שתהיה
21 ללא כל צורך במשפיע זכר.
22 וישני הפרושים אמת, 4
23 כידוע⁴⁸ שלעתיד לבא
24 יהיו ב' תקופות, תקופה
25 ראשונה שבה עדיין יהיו בימות
26 המשיח דברים דומים לזמן
27 הגלות ותקופה שניה שבה מצב
28 העולם יתעלה לאין ערוך ואם
29 כן, בתקופה הראשונה
30 תלד אשה בכל יום
31 מביאה אחת, והינו, 5
32 שאף שתתעלה הנוקבא
33 כו', כבר בתקופה הראשונה
34 מכל-מקום, עדין תצטרף
35 למעלת הדבר, הזכר
36 המשפיע אלא שיהיה
37 מספיק ביאה אחת ללידות
38 רבות. אמנם, בתקופה
39 השנייה תתעלה הנוקבא
40 ביותר, עד שלא תצטרף
41 לדבר כלל ותלד בכוח עצמה.
42 ועל-פי-זה מובן שבתקופה השנייה דלעתיד לבא יהיה גם

דין בכור לנחלה מן האם (ולא מן האב), שהרי האם תוליד
בכח עצמה ללא השפעת האב כלל כך שלא תהיה שום מעלה
וחשיבות של בכור לאב שהרי הלידה תהיה מכוחה של האם ללא האב.
והענין בזה, שבתקופה הראשונה דלעתיד לבא עדיין תהיה
חשיבות לבכורה מן האב (אף
שגם אז כבר תתגלה מעלת האם
על האב) כי בתקופה הראשונה
יהיה ענין הירושה כמו
שהוא תשלום שכר על
העבודה בזמן הזה, ולכן
יהיה דין בכור לנחלה מן
האב, כיון שהעבודה
בזמן הזה היתה בכח
הדכורה, מ"ה שמבכר
ב"ן וכאמור השכר הוא מעין
העבודה עצמה. אבל
לאחרי-זה עם סיום התקופה
הראשונה הוו יהיה זמן
(ויתירה מזה — למעלה
מענין הזמן) נעלה יותר
גם מהענין דתשלום
שכר על העבודה בזמן
הזה, ובעוד שההתגלות
מלמעלה בתקופה הראשונה
תהיה בהתאם לעבודה בזמן
הגלות ובתור תשלום שכר עליה
הרי בתקופה השנייה של ימות
המשיח ההתגלות האלוקית
תהיה מעל ומעבר למה
שהעבודה בזמן הזה יכולה
לגרום אלא תורה חדשה
מאתי תצא⁴⁹, ואז יהיה
גם בכור לנחלה מן האם
(כמו שתהיה העבודה
בבכורים מן האם),
שזוהי גם מעלת הבכורה
דיוסף, שהיה בכור
לאמו, לגבי הבכורה
דראובן, שהיה בכור
לאביו, והינו לפי שאז
יתעלה שם ב"ן בחינת הנקבה למעלה משם מ"ה
ולכן בכור לאימו יהיה נעלה יותר מהבכור לאביו.

(45) שבת ל, ב. (46) ראה גם תניא אגה"ק סכ"ו (קמג, ריש ע"ב), ובשיעורים לספר התניא שם. לקו"ש ח"ב ע' 178. (47) מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' שו. ויקרא ח"ב ע' תערב. ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב ע' תתכת. (48) ראה גם לקו"ש חט"ו ס"ע 141 ואילך. חכ"ז ע' 198 ואילך. (49) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אָמַנָם בשונה מהמעלה של האם, הנקבה, לעתיד לבוא שמצד עצמה תהיה
2 יותר נעלית מהאב מַעֲלָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף היא (לא מצד עצמו, אֶלָּא)
3 רק מצד היותו בכור לָאִמּוֹ, וְהִינּוּ, דְּכִינּוֹ שֶׁלֹּעֲתִיד-לָבֹא
4 תִּגְדֹּל מַעֲלַת הָאִמָּהוּת בְּאָפֶן שְׁנִקְבָּה תְּסוּכָב גָּבֵר, לָכֵן תִּגְדֹּל
5 מַעֲלַת יוֹסֵף שֶׁהוּא בְּכוֹר

6 לָאִמּוֹ לְגַבִּי רְאוּבֵן שֶׁהוּא
7 בְּכוֹר לְאָבִיו. אָבֵל בְּנוֹגֵעַ
8 לְמַעֲלַת הַשְּׂבָטִים מִצַּד
9 עֲצָמָם, לא מכוח האב והאם,
10 הָרִי גַם לְעֲתִיד-לָבֹא
11 שִׁיּוֹסֵף יִהְיֶה בְּמִדְרָגָה
12 נְעִלִית בִּיְתֵר, כְּמַתְחִיב מִכֶּךָ
13 שֶׁהוּא בְּכוֹר לְאִימּוֹ וְאוֹ תִּתְגַּלֵּה
14 מַעֲלַת הָאִם עַל הָאֵב, בְּכָל זֹאת
15 יִהְיֶה עֲנִין הַמַּלְכוּת (לֹא
16 אֶצֶל יוֹסֵף, אֶלָּא) אֶצֶל
17 שְׂבָט יְהוּדָה דְּוָקָא, כְּמוֹ
18 שְׂפָתוֹב⁵⁰ וְדוֹד עֲבָדִי
19 שֶׁהוּא מִשְׁבֵּט יְהוּדָה נָשִׂיא
20 לָהֶם לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם,
21 וְהִינּוּ, לְפִי שֶׁלֹּעֲתִיד-לָבֹא
22 תִּתְעַלֶּה בְּחִינַת הַמַּלְכוּת,
23 בְּחִינָתוֹ שֶׁל דּוֹד⁵¹, יוֹתֵר
24 מִבְּחִינַת יְסוֹד, בְּחִינָתוֹ
25 שֶׁל יוֹסֵף, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל
26 בְּאִרְכּוּת שְׁבוּמֵן הַזֶּה עֲלִיית
27 הַמַּלְכוּת הִיא לְבִחִינַת יְסוֹד אֲבֵל
28 לְעֲתִיד לְבֹא הַעֲלִייה שֶׁל
29 הַמַּלְכוּת תִּהְיֶה לְמַעֲלָה מִמַּעֲלַת
30 הַיְסוֹד שֶׁזֶהוּ הַעֲלִוִי דָשֶׁם
31 בִּין יוֹתֵר מִשֵּׁם מִ"ה,
32 וְכִנְ"ל (סַעֲיָף ד)
33 שֶׁלֹּעֲתִיד-לָבֹא יִהְיֶה כּוֹס
34 יִשְׁוּעוֹת דְּדוֹד לְמַעֲלָה
35 מִגְבִּיעַ הַכֶּסֶף דִּיּוֹסֵף,
36 וְלָכֵן יֵאמֹר דּוֹד דְּוָקָא אֲנִי
37 אֲבָרָךְ וְלִי נָאָה לְבָרָךְ בְּכּוֹס
38 שֶׁל בְּרַכָּה הַמִּיּוֹחֵד וְהַנְעִלָה שֶׁלוֹ
39 (כְּאִמּוֹר לְעִיל).

40 ח) וּבְזָה יוֹכֵן גַּם מֶה שְׂפָתוֹב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ
41 חֲרָנָה, וְשִׁיכּוּתוֹ לְסִיּוּם הָעֲנִין, וְשִׁבְתִּי בְּשִׁלּוֹם גּוֹ' וְהָאָבֶן
42 הַזֶּה גּוֹ' יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים וַיְבֹאֲרוּ הַדִּיּוּקִים שֶׁנִּשְׁאָלוּ בְּתַחֲלִיל הַמַּאמֵר.

אָמַנָם מַעֲלָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף הִיא (לֹא מִצַּד עֲצָמוֹ, אֶלָּא) רַק
מִצַּד הִיּוּתוֹ בְּכוֹר לָאִמּוֹ, וְהִינּוּ, דְּכִינּוֹ שֶׁלֹּעֲתִיד-
לָבֹא תִּגְדֹּל מַעֲלַת הָאִמָּהוּת בְּאָפֶן שְׁנִקְבָּה תְּסוּכָב גָּבֵר,
לָכֵן תִּגְדֹּל מַעֲלַת יוֹסֵף שֶׁהוּא בְּכוֹר לָאִמּוֹ לְגַבִּי רְאוּבֵן
שֶׁהוּא בְּכוֹר לְאָבִיו. אָבֵל בְּנוֹגֵעַ לְמַעֲלַת הַשְּׂבָטִים מִצַּד
עֲצָמָם, הָרִי גַם לְעֲתִיד-לָבֹא שִׁיּוֹסֵף יִהְיֶה בְּמִדְרָגָה נְעִלִית
בִּיְתֵר, יִהְיֶה עֲנִין הַמַּלְכוּת (לֹא אֶצֶל יוֹסֵף, אֶלָּא) אֶצֶל
שְׂבָט יְהוּדָה דְּוָקָא, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב⁵⁰ וְדוֹד עֲבָדִי נָשִׂיא לָהֶם
לְעוֹלָם, וְהִינּוּ, לְפִי שֶׁלֹּעֲתִיד-לָבֹא תִּתְעַלֶּה בְּחִינַת
הַמַּלְכוּת, בְּחִינָתוֹ שֶׁל דּוֹד⁵¹, יוֹתֵר מִבְּחִינַת יְסוֹד, בְּחִינָתוֹ
שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁזֶהוּ הַעֲלִוִי דָשֶׁם בִּין יוֹתֵר מִשֵּׁם מִ"ה, וְכִנְ"ל
(סַעֲיָף ד) שֶׁלֹּעֲתִיד-לָבֹא יִהְיֶה כּוֹס יִשְׁוּעוֹת דְּדוֹד לְמַעֲלָה
מִגְבִּיעַ הַכֶּסֶף דִּיּוֹסֵף, וְלָכֵן יֵאמֹר דּוֹד דְּוָקָא אֲנִי אֲבָרָךְ
וְלִי נָאָה לְבָרָךְ.

ח) וּבְזָה יוֹכֵן גַּם מֶה שְׂפָתוֹב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע
וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, וְשִׁיכּוּתוֹ לְסִיּוּם הָעֲנִין, וְשִׁבְתִּי
בְּשִׁלּוֹם גּוֹ' וְהָאָבֶן הַזֶּה גּוֹ' יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים. דְּהִנֵּה,
כָּללוֹת עֲבוֹדַת יַעֲקֹב לְאַחֲרֵי יֵצִיאָתוֹ מִבְּאֵר שָׁבַע לִילָךְ
לְחָרָן, חֲרוֹן אָפִי שֶׁל עוֹלָם, הִיא עֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים, שֶׁזֶהוּ
עֲנִין בְּרוּר שֵׁם בִּין עַל-יְדֵי שֵׁם מִ"ה. אָף בְּגִמְרַת הַבְּרוּרִים
יִתְעַלֶּה שֵׁם בִּין לְמַעֲלָה מִשֵּׁם מִ"ה. וְזֶהוּ מֶה שֶׁנֶּאֱמַר
וְהָאָבֶן הַזֶּה גּוֹ' יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים, דְּהִנֵּה שֵׁם אָבֶן מוֹרָה
שִׁשְׁרָשָׁה מִשֵּׁם הָעוֹלָה בִּין בְּמִסְפָּרוֹ, וְעוֹד אֵלֶּף נּוֹסֶפֶת
מִשֵּׁם אַחֵר לְטַעַם הַדּוּעַ לְיוֹצְרָה (כְּמוֹ שְׂפָתוֹב רַבְּנוֹ הַזֶּקֶן
מִשֵּׁם בְּתִנְיָא⁵²). וְהִינּוּ, שֶׁאָבֶן קְשׁוּרָה עִם כָּללוֹת הָעֲנִין
דְּעֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים שֶׁהוּא עֲנִין בְּרוּר שֵׁם בִּין עַל-
יְדֵי שֵׁם מִ"ה. וְעַל זֶה עַל
הַתְּעוּלוֹת שֶׁל הָאָבֶן מֵאֲבֵן
פְּשׁוּטָה וְנִחְוּתָה לְהִיּוֹת 'בֵּית'
אֱלֹקִים' נַעֲלָה בִּיּוֹתֵר נֶאֱמַר⁵³
אָבֶן מְאֻסֵּי הַבּוֹנִים לְרֹב
הַפְּשׁוּטוֹת וְהַנְּחִיּוּתוֹת שֶׁלָּה
הִיְתָה בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר לְרֹאשׁ
פְּנָה וְזִכְתָּה לְחִשְׁבּוֹת גְּדוּלָּה
בִּיּוֹתֵר, וּבְפִנְיִמִיּוֹת הַדְּבָרִים
הַכּוֹנוּנָה לְסַפִּירַת הַמַּלְכוּת
הַיְינִי, שֶׁבְּזִמְנֵן הַזֶּה
שְׂבָחִינַת הַמַּלְכוּת רַגְלִיָּה
יּוֹרְדוֹת מְנוֹת עַד לְדִרְגוֹת כָּל

כך נמוכות שאין בהם חיות ("מות") והיא יורדת להביא השפעה למקומות
הנחותים ביותר על מנת לְבָרַר בְּרוּרִים בְּבְרִיאָה-יִצִּירָה-עֲשִׂיָּה,
אֲזִי אָבֶן מְאֻסֵּי הַבּוֹנִים, אָף לְעֲתִיד-לָבֹא בְּגִמְרַת הַבְּרוּרִים

ביאור בדרך אפשר

- 1 תהיה האבן הזו עצמה
- 2 לראש פנה, שזהו ענין
- 3 העליה דשם ב"ן
- 4 למעלה משם מ"ה.
- 5 וכיון שלעיתיד-לבא
- 6 יתעלה שם ב"ן למעלה
- 7 משם מ"ה, לכן האבן
- 8 הזאת גו' שמקור חיותה היא
- 9 משם ב"ן בתוספת אל"ף יהיה
- 10 בית אלקים.
- 11 וזהו גם מה שמסכים
- 12 בכתוב וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך, ב' עשורין, שני

מאסו הבונים, אף לעתיד-לבא בגמר הברורים תהיה
האבן לראש פנה, שזהו ענין העליה דשם ב"ן למעלה
משם מ"ה. וכיון שלעיתיד-לבא יתעלה שם ב"ן למעלה
משם מ"ה, לכן האבן הזאת גו' יהיה בית אלקים. וזהו
גם מה שמסכים בכתוב וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו
לך, ב' עשורין, דקאי על ב' הבחינות שפכתו, אריף
ועתיק⁵⁴, שימשכו ויתגלו לעתיד-לבא בבחינת
המלכות, שלכן יהיה דוד עבדי נשיא להם לעולם.

- 13 עשורים הרמוזים בכפל הלשון
- 14 "עשר אעשרנו" דקאי שהכוונה
- 15 היא על ב' הבחינות
- 16 שפכתו, אריף ועתיק⁵⁴,
- 17 כמבואר לעיל בתחילת המאמר
- 18 שימשכו ויתגלו לעתיד-
- 19 לבא בבחינת המלכות,
- 20 שתתעלה עד כדי כך שיאירו בה
- 21 אורות מ'כתר' שלמעלה מעשר
- 22 הספירות שלכן יהיה דוד
- 23 עבדי שעניינו הוא ספירת
- 24 המלכות נשיא להם לעולם.

(54) תו"א פרשתנו כב, ד.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד כסלו, תשי"ב
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה למכתבו מח' כסלו, בו כותב אודות זמן השכיבה וזמן הקימה שלו, ושואל דעתי, האם מתאים הסדר, או שיש לשנותו.

והנה נקודת הבוחן בהאמור צריכה להיות ע"ד המבואר בהלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן, בהנוגע למלמד, שאין לו להיות ניעור בלילה באופן שלא יוכל ללמוד היטב למחרת בבקר (ראה הלכות ת"ת סעיף י"ב פרק א') שמובן על דרך זה הוא גם כן בהנוגע ללמוד תורה לעצמו וכיון שמספר השעות לשינה, לא בכל אדם שוות הן, ותלוי בתכונת הגוף ובהרגל וכו'.

והשיעורים המובאים בפוסקים הם על דרך המיצוע והרוב, כי התורה על הרוב תדבר.

צריך לבחון בעצמו מספר השעות הדרושות לו לשינה, למען אשר בקומו יוכל ללמוד בהבנה הדרושה, ועל פי זה יקבע גם זמן השכיבה והקימה, ומובן שבכל אופן צריך להיות שמור זמן הקריאת שמע בבקר, ובעיקר נוגע זה בימות החמה.

בודאי מוסיף מזמן לזמן בשעות לימוד בתורה בכלל ובתורת החסידות בפרט, שהרי נצטוינו להעלות בקדש, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בס"ד. שיחת ש"פ ויצא, יו"ד כסלו, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- 1 א. יו"ד כסלו הוא יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי, וכיון ש"בתר רישא גופא אזיל"¹, הרי הגאולה של
- 2 אדמו"ר האמצעי היא גם גאולתנו אנו, שלכן, אין אנו אומרים תחנון ביו"ד כסלו (וכשחל בשבת - אין אומרים
- 3 "אב הרחמים" ו"צדקתך צדק").
- 4 ובפרטיות יותר:
- 5 הגאולה בפועל היתה ביו"ד כסלו, שחל אז ביום א' פ' וישלח (כמ"ש ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר²), ובשורת
- 6 הגאולה הגיעה ביום שלפניו - יום הש"ק פ' ויצא, ט' כסלו, לאחר חצות היום, בשעה שאדמו"ר האמצעי אמר
- 7 מאמר חסידות ד"ה אתה אחד (כמסופר בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר³).
- 8 ובקביעות שנה זו נפגשים ב' הענינים יחדיו - שיום הגאולה, יו"ד כסלו, חל ביום הש"ק פ' ויצא.
- 9 ולהעיר, שגם ענינו של יום יו"ד (כסלו) קשור עם ענין הגאולה⁴:
- 10 רבינו הזקן כותב באגרת הידועה⁵ אודות גאולתו ביום י"ט כסלו, יום ג' שהוכפל בו כי טוב: "כשקריתי בס'
- 11 תהלים בפסוק⁶ פדה בשלום נפשי .. יצאתי בשלום".
- 12 ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷, ש"בהיות הוד כ"ק רבנו הזקן במאסר, הוסיף להגיד שיעור תהלים ביחוד (אמירת
- 13 תהלים בשופי) בשביל מצבו בהוד [נוסף על "הסדר המסודר אצל הוד כ"ק רבנו הזקן והוד כ"ק אבותינו רבותינו
- 14 הק' .. שהיו אומרים שיעור תהלים כמו שנחלק לימי החודש", וכפי שנתפרסמה אח"כ תקנת כ"ק מו"ח
- 15 אדמו"ר⁸, שכל החסידים, וכל בני, עד כל אשר בשם ישראל יכונה⁹, יאמרו בכל יום השיעור תהלים כפי שנחלק
- 16 לימי החודש], ושיעור זה הי' כמו שהתהלים נחלק לימי השבוע", ובשיעור תהלים דיום השלישי בשבוע (שבו חל
- 17 י"ט כסלו, כנ"ל) ישנו הפסוק "פדה בשלום נפשי".
- 18 ומעשה אבות סימן לבנים¹⁰ - שגם גאולת אדמו"ר האמצעי היתה קשורה עם אמירת הפסוק "פדה בשלום
- 19 נפשי", כיון שפסוק זה הוא בשיעור תהלים כפי שנחלק לימי החודש (שנהגו רבותינו נשיאנו לאמרו, כנ"ל) -
- 20 בשיעור דיום העשירי בחודש.
- 21 ב. אך צריך להבין הקשר והשייכות דיום הגאולה של אדמו"ר האמצעי לפרשת השבוע - פרשת ויצא,
- 22 דלכאורה אינו מובן: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"¹¹, היציאה מבאר שבע בארץ ישראל וההליכה לחרן
- 23 שבחוץ לארץ, "חרון אף של מקום בעולם"¹² - הרי זה ענין של גלות, היפך הגאולה?!
- 24 ובפרטיות יותר - ע"פ המבואר בדרושי רבותינו נשיאנו (החל מדרושי רבינו הזקן בתורה אור, וכן בדרושי
- 25 אדמו"ר האמצעי, בעל הגאולה, ב'תורת חיים', ובדרושי הצ"צ (שהשנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא
- 26 שלו) ב'אור התורה') על הפסוק "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", שיש בזה ב' פירושים¹³:
- 27 (א) "באר שבע" קאי על ספירת הבינה, שממנה נמשכים שבעת המדות (שלכן נקראת "אם הבנים"¹⁴, וכמבואר
- 28 בתניא¹⁵ ש"חב"ד נקראו אמות ומקור למדות ("שבעת ימי הבנין") כי המדות הן תולדות חב"ד"), ו"חרנה" קאי
- 29 על ספירת המלכות, ש"רגלי' יורדות גו"¹⁶, כי "חרן" הוא מלשון "נחר גרוני"¹⁷, שזהו לפי שהקול אינו מאיר
- 30 בהדיבור, והיינו, שדבר הוי' הוא בהעלם כו'.

(9) לשון מכתבו באג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.
 (10) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.
 (11) ריש פרשתנו.
 (12) פרש"י ס"פ נח.
 (13) ראה תורת מנחם סה"מ כסלו ע' יח ואילך. וש"נ.
 (14) ראה לקר"ת דרושי שמע"צ פח, ד. וש"נ.
 (15) רפ"ג.
 (16) משלי ה, ה. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תקסד ואילך).
 (17) תהלים סט, ד. וראה ל"ת להאריז"ל עה"פ (וישב לט, ז) ויהי
 אחר הדברים האלה.

(1) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.
 (2) "התמים" ח"ב ע' פד.
 (3) ראה תורת מנחם - רשימת היומן ע' רצב. וש"נ.
 (4) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 160 ואילך. וש"נ.
 (5) אג"ק שלו ח"א ע' צח ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט
 כסלו).
 (6) נה, יט.
 (7) אג"ק שלו ח"ג ע' תעג ואילך. וש"נ.
 (8) ראה בארוכה "קובץ מכתבים" (אודות גודל ערך אמירת תהלים)
 - בסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק.

- (ב) "באר שבע" קאי על ספירת המלכות, שמקבלת משבעת המדות נוכפי שמבאר בעל הגאולה¹⁸ ש"פ" באר שבע היינו שמקבלת (כמו "באר" כפשוטה) משבע, ולא שמשפעת לשבע, ובחי' מל' מקבלת מז' המדות .. אבל בחי' בינה מקור למדות¹⁹], ו"וילך) חרנה" קאי על (המשכת המלכות ב) עולמות ב"ע.
- והצד השווה לב' הפירושים הנ"ל - ש"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הו"ע של ירידה מלמעלה למטה. ולכאורה, מהי השייכות לענין הגאולה?
- ג. ויובן בהקדם פירוש נוסף בענין "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", שלפירוש זה ה"ז ענין של עלי' מלמטה למעלה:
- איתא במדרש¹⁹: "מבאר שבע .. מבארה של שבועה, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי אבימלך ויאמר השבעה לי כשם שנשבע לי זקינך, נמצאתי משהה בשמחת בני שבועה דורות" (שהרי ע"י השבועה של אברהם לאבימלך נתעכבה כניסת בני"י לארץ במשך שבועה דורות, כדאיתא במדרש²⁰ "אמר לו הקב"ה (לאברהם) אתה נתת שבע כבשות בלי רצוני, חייך שאני משהה בשמחת בניך ז' דורות").
- ובפי' מתנות כהונה (פירוש שהובא בדרושי חסידות) - מפרש בב' אופנים:
- (א) "שבועה דורות היו מאברהם עד יהושע, שאז חילקו עיקר הארץ, אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה. ואם ישבע יעקב גם הוא יעכבם ז' דורות. ויצחק לא נשבע מחדש, רק אמר לו, השבועה הקדומה שהיא בינותינו מאביך, תהא בינותינו, ואל תפר אותה".
- (ב) "וגם י"ל שמשבועת אברהם עד כיבוש ארץ סיחון ועוג .. ז' דורות, ומשבועת יצחק עד כיבוש יהושע גם המה ז' דורות", והיינו, ששבועת יצחק עיכבה את הכניסה לארץ דור נוסף, ויעקב חשש שאם ישבע, יעכבם עוד דור נוסף²¹.
- ונמצא, ש"ויצא יעקב מבאר שבע", "מבארה של שבועה", הו"ע של גאולה - כי, עי"ז שלא נשבע (יצא מ"בארה של שבועה") הוקדמה הגאולה שבכניסה לארץ ז' דורות או עכ"פ דור א' (לפי ב' הפירושים הנ"ל).
- ועפ"ז יש לפרש גם "וילך חרנה" למעליותא - חרן מלשון חירות²², שרומז על לימוד התורה, שעל ידה נעשה "בן חורין", כמארז"ל²³ "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה".
- ד. ופירוש זה (ש"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הוא למעליותא, מלמטה למעלה) אינו בסתירה לפירוש הפשוט ש"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הו"ע של גלות (מלמעלה למטה) - כי:
- הצורך לפעול ענין של גאולה וחירות ("חרן" מלשון חירות) הוא - דוקא כאשר נמצאים ב"חרן" כפשוטו, במקום ששייך בו ענין של גלות ושעבוד, ולכן צריך לשלול ולהבהיר שכאשר יהודי קשור עם התורה, הרי הוא "בן חורין", ולא שייך אצלו ענין של גלות ושעבוד.
- וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁴: "רק גופותינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכיות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכיות .. כל מה שנוגע לדתנו, לתורת ישראל ומצוותיו ומנהגיו, אין מישהו שיכפה עלינו דעתו, ואין שום כח של כפי' רשאי לשעבדנו".
- ויש לומר מקור לפתגם זה בנגלה דתורה²⁵: "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם" - "שטרי קודם"²⁶, ולכן לא שייך אצל בני"י ענין של עבדות.
- ובנוגע להעבדות להקב"ה ("עבדי הם"), הרי לאמיתו של דבר אין זה ענין של עבדות ושעבוד, אלא אדרבה: עי"ז נעשה יהודי בן-חורין בתכלית השלימות, כיון שיש לו שייכות אל המלך, ועד כדי כך ש"עבד מלך מלך" (כפירוש רש"י על הפסוק²⁷ "עד הנהר הגדול נהר פרת", "מפני שנזכר עם א"י קוראו גדול, משל הדיוט אומר

(23) אבות פ"ו מ"ב.

(24) סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.

(25) ראה גם תורת מנחם - התוועדות חמ"ה ס"ע 169. וש"נ.

(26) בהר כה, נה ובפרש"י.

(27) דברים א, ז.

(18) ביארה"ז פרשתנו יז, סע"ד.

(19) ב"ר פס"ח, ז.

(20) שם פנ"ד, ד.

(21) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 88 ובהערה 3 (משיחה זו).

(22) קה"י ערך חרן.

1 עבד מלך מלך"), ועד לדרגת המלך שהרוממות וההתנשאות שלו היא (לא מצד ענין של עבודה ויגיעה, אלא)
2 רוממות והתנשאות עצמית (כמבואר בדרושי חסידות²⁸). -

3 אלא, שהתגלות מציאותו האמיתית של יהודי שהוא "בן חורין" - היא ע"י לימוד התורה.

4 ולהעיר, שגם התורה מצד עצמה היא למעלה מענין של גלות ושעבוד, העלמות והסתרים וקושיים שבאים
5 מצד הלעו"ז, ורק כאשר נמשכת למטה, "במחשכים הושיבני"²⁹, ששם שייך ענין השעבוד כו' מצד הלעו"ז,
6 יש צורך לפעול ולגלות בה את ענין החירות.

7 ועד"ז בנדו"ד, שדוקא ב"חרן", שהו"ע של גלות, צריך לפעול ענין של גאולה - שזהו תוכן פירוש המדרש
8 הנ"ל שיעקב יצא "מבארה של שבועה", שעי"ז הוקדם ענין הגאולה (ז' דורות או דור אחד, כנ"ל).

9 * * *

10 ה. נוסף על האמור לעיל (ס"ב) שיש ב' פירושים ב"באר שבע", בינה או מלכות - ישנו פירוש שלישי,
11 שלעת-עתה מצאתיו רק במקום אחד:

12 ב'תורת חיים'³⁰ כותב אדמו"ר האמצעי, בעל הגאולה, בענין "באר שבע": "יש ג' מדריגות בזה. א' באר
13 שבע שנזכר באברהם, שהוא בו' מדות דחכמה. ובאר שבע דיצחק, שהוא בבחי' בינה. ובאר שבע דיעקב, שהוא
14 בבחי' המלכות".

15 והיינו, שמלבד ב' הפירושים הנ"ל שבאר שבע קאי על בינה או על מלכות (ובלשון בעל הגאולה: באר
16 שבע דיצחק, בינה, או באר שבע דיעקב, מלכות), ישנו פירוש נוסף - שקאי על חכמה, באר שבע דאברהם,
17 וכמרומו גם בשמו: "אב רם", שכל הנעלם מכל רעיון³¹.

18 ולהעיר, שגם מפשטות הכתובים משמע שמדובר כאן אודות "באר שבע" דאברהם:

19 על הפסוק³² "ויקרא אותה שבעה על כן שם העיר באר שבע" - כתב הספורנו (והובא בדרושי חסידות³³):
20 "באר שבע (בסגול), מורה על השבועה ועל מספר השבעה (ש"קרא את הבאר שבעה, מפני שהי' מקום שביעי
21 שבו חפרו באר"), אבל בימי אברהם הי' שם העיר באר שבע (בקמץ), על שם השבועה בלבד" (כמ"ש³⁴ "על
22 כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם", ולא ע"ש "שבע כבשות .. לעדה כי חפרתי את הבאר
23 הזאת"³⁵).

24 וכיון שכאן נאמר "ויצא יעקב מבאר שבע" (בקמץ) - הרי מוכח שהכוונה היא לבאר שבע דאברהם.

25 ו. והנה, ג' פירושים הנ"ל (באר שבע דאברהם, חכמה, באר שבע דיצחק, בינה, ובאר שבע דיעקב, מלכות)
26 הם כנגד ג' הפירושים שמצינו במדרש¹⁹ בפירוש "ויצא יעקב מבאר שבע":

27 א) "מבארה של שבועה, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי אבימלך ויאמר השבעה לי כשם שנשבע לי זקיןך כו'"
28 - כנגד באר שבע דאברהם, שהרי מדובר אודות השבועה דאברהם (ובפרט ע"פ הידוע שענין השבועה הוא
29 למעלה מטו"ד³⁶, והרי גם ענינו של אברם הוא שכל הנעלם מכל רעיון, בחי' החכמה שבכתר; אלא שמשם
30 נמשך ומתגלה גם בבחי' חכמה הגלוי").

31 ב) "מבארה של בכורה, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי עשו ויערער על הבכורה ויאמר לי כך היית מרמה בי
32 ונוטל את בכורתי כו'" - כנגד באר שבע דיצחק שהוא בבחי' בינה (בחי' החכמה כפי שנמשכת בבינה).

33 ג) "מבארה של ברכות, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי עשו ויאמר לי כך היית מרמה בי ונוטל את הברכות,
34 ונמצאתי מאבד אותה יגיעה שיגעה בי אמי" - רבקה (שהשתדלה שיעקב יקבל את הברכות, באמרה "לך נא

(32) תולדות כו, לג.
(33) אוה"ת ריש פרשתנו (קעב, א).
(34) וירא כא, לא.
(35) שם, ל.
(36) ראה גם אוה"ת שם.

(28) ראה המשך תערי"ב ח"א פק"ב. וראה גם תורת מנחם -
התועודיות חכ"ז ע' 357. וש"נ.
(29) איכה ג, ו. וראה סנהדרין כד, א.
(30) פרשתנו כה [קסו], ב.
(31) ראה תו"א ותו"ח ר"פ לך לך. וש"נ.

אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים וגו' ואת עורות גדיי העזים הלבשה על ידי וגו' (37), בחי' נוקבא, מלכות
- כנגד באר שבע דיעקב, שהוא בבחי' המלכות.

ז. המשך השיחה, ביאור הטעם שרק יעקב חשש מהשבעה לאבימלך, ולא אברהם ויצחק, לפי שאברהם ויצחק
פעלו רק שהקליפה לא תפריע לקדושה (ולכן לא ביררו את ישמעאל ועשו, שיצאו מהם), ואילו יעקב פעל
בירור והפיכה לקדושה (וע"ד החילוק שבין צדיקים לבעלי תשובה)³⁸, ולכן אברהם ויצחק היו יכולים לכוות
ברית עם אבימלך, שלא יפריע להם כו', משא"כ יעקב לא הי' יכול לכוות ברית עם אבימלך כפי שהוא בציורו;
ודוקא ע"י עבודת הבירורים דיעקב באה גאולה וכניסת בני לא", וכן הגאולה העתידה³⁹ ובנין ביהמ"ק
השלישי, כיעקב שקראו בית⁴⁰ - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י ע' 88 ואילך.
ח. וכאמור לעיל (ס"ד) שפירוש המדרש ש"יצא יעקב מבאר שבע גו" קשור עם ענין הגאולה, אינו בסתירה
לפירוש הפשוט שזהו"ע של ירידה וגלות, כיון שדוקא שם צריך לפעול ענין הגאולה.
ובעומק יותר: אף שבפשטות הו"ע של ירידה, הרי ירידה זו היא צורך עלי', ויתירה מזה: כיון שהכוונה
בזה היא בשביל העלי', הרי לאמיתתו של דבר אין זו ירידה, כי אם עלי'. וע"ד שמצינו לענין איסור מלאכה
בשבת, ש"מלאכת מחשבת אסרה תורה"⁴¹, ולכן אזלינן בתר המחשבה, וכמו סותר על מנת לבנות, דכיון
שהמחשבה והכוונה היא לטובה, אזי גם המעשה בפועל הוא טוב. ועד"ז בענין "יצא יעקב מבאר שבע וילך
חרנה" - שכיון שהכוונה בזה היא בשביל ענין הגאולה (כנ"ל), הרי גם ענין זה גופא אינו ענין של גלות, אלא
ענין של גאולה.

ועד"ז בנוגע לענין ד"חרנה", שמורה על ענין החירות שנעשה ע"י לימוד התורה (ס"ג), שאין זה בסתירה
להענין ד"חרנה" כפשוטו, ואדרבה, עיקר העילוי והשלמות דלימוד התורה הוא בחרן דוקא.

וע"ד המבואר בהמשך תרס"ו⁴² במשל בן המלך שאביו שולח אותו למקום רחוק - שדוקא בהיותו בריחוק
מקום מן המלך מתגלית מעלתו האמיתית של בן המלך, והיינו, שאף שגם בהיותו בבית המלך יש לו מעלות
רבות, שמבין ומשיג כו', ידען וחסדן וכו', מ"מ, כדי לגלות מעלות אלו לאמיתתן, לבוריין ולעמקן, ועד
למעלותיו העצמיות, יש צורך לשלחו למקום רחוק דוקא.

וזהו גם הטעם שבג' הקוין תורה עבודה וגמ"ח הנה אברהם ויצחק ענינם גמ"ח ועבודה⁴³, ודוקא יעקב
ענינו תורה, כמ"ש⁴⁴ "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל", אף שגם "אברהם זקן ויושב בשיבה הי"י" וכן
יצחק⁴⁵ - כי, לימוד התורה של יעקב הי' בחרן, למטה דוקא, במקום שיש העלמות והסתרים וקושיות כו' שמצד
הלעו"ז, ושם דוקא מתגלה ענין התורה לאמיתתו.

וההוראה מזה - שצריך לעסוק בעבודת הבירורים, שנעשית ע"י התורה בכלל, ובפרט ע"י לימוד החסידות,
פנימיות התורה, שנקראת "אילנא דחיי"⁴⁶, שאין בה קושיות, העלמות והסתרים כו', ועז"נ⁴⁷ "וחי לעולם",
היינו, שעל ידה נמשך חיות בעולם, ובאופן שהחיות הוא "לעולם", חיים עצמיים.

(37) תולדות כז, ט"ז.

(38) וזהו הטעם שדוקא אצל יעקב הי' ענין הגלות גם במקום -
שהלך חרנה כו', משא"כ אצל אברהם ויצחק, שגם אצלם הי' ענין של
גלות בכמה ענינים, אבל לא בנוגע למקום.

(39) לאחר גמר בירור הרע והפיכתו לקדושה בכל העולם כולו,
שלכן יצאו כל בניי מהגלות, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (ראה גם
תורת מנחם - התועדויות חמ"ג ע' 237. וש"נ) שאפילו יהודי אחד
לא ישאר בגלות, ולא רק כמו ביצי"מ, שלאחרי' היו עוד גלויות: בבל,
יון, פרס ומדי ורומי, אלא גאולה שלימה שאין אחרי' גלות. וזוהי גם
המעלה דמשיח לגבי משה (אף ש"גואל ראשון הוא גואל אחרון") -
שמשה הוציא אמנם את בניי מגלות מצרים, אבל, מי יודע* אם הי'
יכול להוציאם משאר הגלויות, ואילו משיח יוציא את בניי מכל
הגלויות.

(40) ולהעיר ממ"ש ביעקב "ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות"
(וישלח לג, יז) - שהוא בעצמו ישב ב"בית", ובעצם לא היתה לו
שייכות לעניני עוה"ז, "מקנהו", ומה שהתעסק בהם הרי זה רק כדי
לבררם (ראה גם תורת מנחם - התועדויות חכ"ח ריש ע' 186. וש"נ).

(41) ביצה יג, סע"ב. וש"נ.

(42) ראה המשך תרס"ו ס"ע שפ ואילך. וראה גם תורת מנחם -
התועדויות חל"ז ע' 252. וש"נ.

(43) ראה מג"ע אופן רנ בסופו. מג"ע עה"ת ר"פ לך לך. ועוד.

(44) תהלים עח, ה.

(45) יומא כח, ב.

(46) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונת' בתניא אגה"ק סכ"ו.

(47) בראשית ג, כב. וראה גם תורת מנחם - התועדויות חל"ז ע'
286. וש"נ.

(* ולהעיר מהסיפור הידוע (ראה תורת מנחם - התועדויות חמ"ד ע' 32 הערה 8. וש"נ) אודות דברי רבינו הזקן ע"ד החילוק שבין משה למשיח בנוגע
לענין הנסיון בפועל ("אין חכם כבעל הנסיון").

* * *

ט. מאמר ד"ה ויצא יעקב גו'.¹
 לאחר המאמר אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שמאמר זה מיוסד על חלק ממאמר בעל הגאולה ד"ה ואת גביעי²
 גביע הכסף, ובקורב יצא לאור בדפוס יחד עם המאמר ד"ה להבין ענין ברכת חתנים⁴⁸, אשר, בשניהם מדובר
 בארוכה אודות העילוי דלעתיד לבוא - "אשת חיל עטרת בעלה"⁴⁹, ובאופן ש"משמח חתן עם הכלה"⁵⁰. וסיים,
 שמעין זה יש גם עכשיו כו'.⁵

* * *

י. נזכר לעיל (ס"א) שכאשר הגיעה בשורת הגאולה ביום הש"ק ט' כסלו, הי' אדמו"ר האמצעי באמצע
 אמירת מאמר חסידות ד"ה אתה אחד כו' ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.
 והנה ידוע פתגם רבינו הזקן⁵¹ בענין "גוי אחד בארץ"⁵², שבנ"י הם "גוי" שממשיך ה"אחד" "בארץ", שזהו
 כללות ענין עבודת הבירורים, כנ"ל בארוכה.
 והרי זהו גם תוכן הענין שקורין בתפלת מנחה⁵³: "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו גו'".
 ובענין זה יש לימוד והוראה מפירוש רש"י, "וישלח יעקב מלאכים - מלאכים ממש":
 ידוע הפתגם⁵⁴ שיעקב שלח לעשו רק את ה"ממש" של המלאכים. ולהעיר, שיעקב חשב שעשו נתברר כבר
 כו'⁵⁵, ואעפ"כ, כששלח מלאכים לעשו - אפילו כפי שעשו הי' במחשבתו של יעקב - שלח לו רק את ה"ממש"
 של המלאכים.
 והענין בזה⁵⁶ - שההתעסקות בעבודת הבירורים (השליחות לעשו) צריכה להיות רק עם ה"ממש", שהו"ע
 הפועל ממש בלבד, ואילו עצם הנפש צריך להיות למעלה כו'.
 ולאידך גיסא - "מלאכים ממש": בנוגע ל"מלאכים" מצינו שגם כחות הטבע נקראים בשם "מלאכים", כמ"ש
 הרמב"ם⁵⁷. ולכן מדגישים "מלאכים ממש", להורות שע"י כחות הטבע בלבד אי אפשר לפעול בעבודת
 הבירורים, אלא יש צורך ב"מלאכים ממש", דהיינו, כחות רוחניים, אהבה ויראה וכו'.
 ונמצא, שההוראה ד"וישלח" . . מלאכים ממש" היא בשתיים: מחד גיסא - צריכים להשקיע בעבודת הבירורים
 את הכחות הרוחניים כו', "מלאכים ממש", ולאידך גיסא - רק את ה"ממש" (ממשות) שלהם, ואילו עצם הנפש
 צריך להיות למעלה כו'⁵⁸.
 ועי"ז נעשית עבודת הבירורים באופן המתאים, ועד שזוכים לקיום היעוד⁵⁹ "ועלו מושיעים גו' לשפוט את
 הר עשו והיתה לה' המלוכה", שיומשך ויתגלה בעולם ש"אין עוד מלבדו"⁶⁰.

(55) ראה תו"א ותו"ח ר"פ וישלח. ובכ"מ.

(56) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חל"ה ע' 236 ואילך. וש"נ.

(57) מו"נ ח"ב פ"ו ואילך.

(58) בענין זה נזכר גם ע"ד קביעות עתים לתורה באופן של קביעות
 בנפש, כך, שגם כאשר עוסק בעניני העולם אזי תורתו היא בבחי'
 "קבוע לא בטיל" (ראה תורת מנחם - התוועדויות חכ"ד ע' 310.

וש"נ), ובאופן ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד" (תניא
 פכ"ה), וכך נמשך גם למטה.

(59) עובדי' בסופו.

(60) ואתחנן ד, לה.

(48) יש לציין שקונטרס זה שהוכן לדפוס (כמו קונטרס "מאמרים
 יקרים" - חמ"ד, תרכ"ד) - לא נדפס בפועל. מאמרים אלו נדפסו
 לאחר"ז במאמרי אדהאמ"צ (בראשית ע' רעט ואילך - ד"ה ואת גביעי
 גביע הכסף; דרושי חתונה ח"א ע' קסח ואילך - ד"ה להבין ענין
 ברכת חתנים). - המו"ל.

(49) משלי יב, ד.

(50) ראה תו"א ס"פ ויגש. ובכ"מ.

(51) ראה תניא אגה"ק רס"ט. ובכ"מ.

(52) שמואל"ב ז, כג. ועוד.

(53) ר"פ וישלח.

(54) סה"ש תש"ג ע' 155.

לקוטי שיחות פרשת ויצא כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

בכך מובן הקשר שבין "ויעקב הלך לדרכו" לבין חודש תשרי – שמכריזים, כנהוג במספר מקומות, את ההכרזה "ויעקב הלך לדרכו"⁹ – כי כוחו של היהודי לגרום לכך שב"דרכו", בענייני החולין¹⁰, יורגש שזוהי "דרכו" – הדרך המיוחדת של היהודי – נובע מן הקדושה והתורה והמצוות שקולט היהודי במשך חודש תשרי, החודש הכללי.

ב.

דברי רבותינו נשיאינו מדוייקים ביותר

דברי רבותינו נשיאינו מדוייקים בתכלית הדיק, ולכן צריך לומר, שהמעבר מחודש תשרי לסדר העבודה של השנה כולה מתואר במילים "ויעקב הלך לדרכו" לא רק מפני שהעבודה רמוזה במילים אלו בלבד, אלא שדרך זו וסדר עבודה זה מתאימים גם לענין שבו מופיעות מילים אלו בתורתנו, תורת חיים (מלשון הוראה בחיים), בפרשתנו בקשר ל"ויעקב הלך לדרכו".

וצריך להבין: הפסוק "ויעקב הלך לדרכו" מדבר אודות הליכת יעקב מחוץ לארץ, מ"חרן" – "חרון אף של מקום בעולם"¹¹, אל ארץ ישראל, ארץ הקודש. יוצא, אפוא, שהליכת "יעקב לדרכו"¹² המתוארת בפסוק, הפוכה במשמעותה מההליכה המוזכרת לעיל של היהודי מענייני הקדושה של חודש תשרי לעבודת החולין של השנה כולה¹³?

ג.

רדיפת לבן אחר יעקב - מתן כח ל"ביורורים"

ההסבר לכך הוא: הפסוק "ויעקב הלך לדרכו" בא בסיום הסיפור על בריחת יעקב מלבן, על רדיפת לבן אחר יעקב, ועל הטענות והיכוח שהיו בין יעקב ללבן¹⁴, עד

א.

"ויעקב הלך לדרכו" - מעבר מתשרי לכל השנה

ידוע פתגמם של רבותינו נשיאינו¹ – שמיד לאחר שמחת תורה ושבת בראשית² מתחילה עבודה של "ויעקב הלך לדרכו"³ – יהודי הולך לדרך ולסדר העבודה שלו, של כל השנה כולה.

וכבר הוסבר מספר פעמים⁴: במשך חודש תשרי עסוקים ישראל בעיקר בענייני קדושה, בחגים ובמצוות שבהם ובהכנות להם. לאחר חודש תשרי מגיעים ימי חול וענייני חול – רוב הימים הם ימי חול שבהם עסוקים רוב ישראל בעסק הפרנסה וכדומה.

מעבר זה מחודש תשרי לעבודת השנה כולה נרמז ב"ויעקב הלך לדרכו", כאשר הדגשת המילה "לדרכו" כוללת משמעות של שני קצוות. מצד אחד נרמז בכך שהדרך שבה הולך היהודי במשך השנה כולה, בימי החול שלאחר תשרי, איננה כדרך של חודש תשרי, אלא היא "דרכו" – הדרך של האדם: ברוב זמנו הוא עסוק בפרנסה, אכילה שתיה ושינה⁵ וכדומה – דרך שאין רואים בה קדושה בגלוי. ובכך אין, לכאורה, שום הבדל בין יהודי לבין לא-יהודי.

מצד שני, באותה מילה "לדרכו" מודגש שזוהי "דרכו": הדרך שלו – דרך מיוחדת של יעקב אבינו, אשר הוא סלל אותה בשביל כל ישראל. כלומר, גם הדרך היום-יומית של יהודי, כל התנהגותו במעשיו הגשמיים, במאכלו ובמשקו, במשאו ובמתנו וכדומה⁶, שונה מדרכו של לא-יהודי, להבדיל. גם כל זה נעשה באופן של יהדות "לשם שמים"⁷ ו"בכל דרכיך דעהו"⁸.

(1) ראה שיחות: שמח"ת תרפ"ו. שמח"ת תרצ"ז (אות יג). אחש"פ תרצ"ה (סה"מ תיש"א ע' 240). יום שמח"ת תרצ"ט. ליל א' דחגה"ש תש"ח (סה"מ תש"ט ע' 173).

(2) ראה הלשונות בשיחות הנ"ל. וראה לקו"ש ח"כ ע' 266 ואילך הדרגות והזמנים. ועיקר הענין ד"לדרכו" בענייני הרשות המבואר לקמן הוא במוצאי שבת בראשית. וראה לקו"ש שם ע' 282 הערה *15. וראה לקמן הערה 35.

(3) פרשתנו לב, ב.

(4) ראה שיחת מוצש"ק בראשית תשל"ה (נדפסה בלקו"ש ח"ט בתחילתו). לקו"ש שנשמנו בהערה 2.

(5) בימות החול שאינו דומה להאכז"ש דשויו"ט.

(6) להעיר מרמב"ם הל' דעות רפ"ה. לקו"ד ח"ג תכא, א ואילך. תרה, א ואילך.

(7) אבות פ"ב מ"ב.

(8) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

(9) ראה לקו"ש ח"כ שם (ע' 266 ואילך) שהוא הניתנת כח כו' להעבודה.

(10) ובפרט ימי החול דימי החורף, כחצי שנה בלא רגלים (ראה לקו"ת ברכה צח, ב).

ואז העבודה קשה יותר מבימות החמה – ראה סה"מ – מלוקט (קה"ת, תשמ"ז) ע' קנו. לקמן ע' 411. וש"נ.

(11) פרש"י ס"פ נח (ובכמה דפוסים ליתא תיבת "בעולם"). וראה זח"א קמז, א.

(12) להעיר מאלשיך וישלח לב, ד.

(13) ע"פ מה שנתבאר בד"ה ויאמר ה' כו' לך תשל"ח ס"ג (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 297. סה"מ – מלוקט (קה"ת, תשמ"ז) ע' רפג), יש בהעבודה

ד"ויעקב הלך לדרכו" גם הליכה מלמטה למעלה אבל הפי' העיקרי ה"ה כנ"ל בפנים הליכה מלמעלה למטה.

(14) פרשתנו לא, יז ואילך.

מצות שכחה וכדומה. (בדומה למוסבר לגבי "כבוד" 33 ו"גדולה" 20).

הטעם הפנימי להבדל זה הוא: שרשן של המצוות התלויות במחשבתו ורצונו של האדם הוא למעלה בדרגה של כתר, "אריך אנפין", שזהו רצון העליון. ולכן הן קשורות גם למטה בדעתו ורצונו של המקיים ובאמצעות עשייתו הוא "ממשיך" את רצון העליון למטה. לעומת זאת, שרשן של המצוות שקיומן אינו תלוי במחשבה, כגון שכחה, הוא בדרגה התחתונה שבמאציל – הנעלית מרצון – ולכן הן נעלות גם למטה מדעת ורצון האדם, כמוסבר בלקוטי תורה²¹.

כך יובן גם לגבי שני סוגי הניצוצות שהיו אצל לבן: הניצוצות שבידו יעקב במשך שהותו אצל לבן, היו מהסוג שצריך ויכול היה יעקב לברר על-ידי התעסקותו בהם בדעתו וברצונו. אך היו אצל לבן גם ניצוצות נעלים כל-כך, שיעקב לא יכול היה להעלותם על-ידי עבודתו ברצון ובדעת, ולכן הם נותרו ברשות לבן. בירורם הוא על-ידי כח עליון ("אתערותא דלעילא" = התעוררות מלמעלה).

ה.

לבן - מחילת עוונות מלמעלה

הדרגה שממנה מגיע הכח העליון בדרך "אתערותא דלעילא", רמוזה בשם "לבן", כפי שאומרים חז"ל²² על הפסוק²³ "הידעתם את לבן – הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עוונותיכם כשלג".

ההסבר לכך, כמבואר בתורה אור²⁴, הוא, שהענין של לבן דקדושה – דרגה של לובן העליון, "בחינת אור עצמותו ומהותו של אור-אין-סוף-ברוך-הוא" – הוא, בדרך משל, כמראה של הגוון הלבן, השונה משאר הגוונים: הגוונים האחרים נוצרים על-ידי מציאות של צבע הקובע את הגוון המסויים. ואילו הגוון הלבן הוא ראיית עצם הדבר ומהותו ללא צבע, "וכן הוא על-דרך משל אור-אין-סוף-ברוך-הוא בעצמו ובכבודו דלית ביה בחינת גוונים כלל".

1 אשר "וישכם לבן בבוקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב לבן למקומו ויעקב הלך לדרכו..."¹⁵.
2 כלומר, פסוק זה אינו המשך לעבודת יעקב בבית לבן, אלא לאחר שהוא כבר הלך מבית לבן בחזון, ולכן רדף אחריו.
3 וזהו הקשר בין "ויעקב הלך לדרכו" שבפרשתנו לבין ההכרזה בסוף חודש תשרי: המשמעות של רדיפת לבן אחר יעקב בפנימיותה היא נתינת כח ליעקב להכניע את עשו, כמסופר בהמשך על תלאות יעקב בפגישתו עם עשו, שהם "בירור" וזיכוכ עשו. וזאת בדומה לחודש תשרי הנותן כח לעבודת הבירורים שבמשך השנה כולה.

ד.

שני סוגי הניצוצות שהיו אצל לבן, ודרכי בירורם

11 כדי להבין זאת יש להקדים את הסברו של המגיד ממזריטש¹⁶ שהסיבה (בפנימיות הענינים) לרדיפת לבן אחר יעקב היא, שיעקב אבינו השאיר אחריו אותיות התורה שעדיין לא הוציא אותן מלבן, ולזאת רדף לבן אחר יעקב ליתן לו את האותיות שנשארו אצלו וניתוספה פרשה אחת בתורה באלו האותיות¹⁷.

17 וצריך להבין¹⁸: "אותיות התורה" שהשאיר יעקב אצל לבן הן הרי ניצוצות הקדושה שהיו בלבן, והרי מטרת שהותו של יעקב בבית לבן עשרים שנה היתה לברר את ניצוצות הקדושה שהיו שם, ומדוע, אפוא, הוא השאיר ניצוצות אלו ולא ביררם? ומדוע היתה העלאתם דוקא באמצעות "וירדף אחריו"?
22

23 מכך מובן שבניצוצות הקדושה שהיו ברשות לבן היו שני סוגים: א) ניצוצות של יעקב שהיה יכול לברר באמצעות עבודתו. ב) ניצוצות שבירורם אינו יכול להיעשות על-ידי עבודת יעקב בלבד, אלא על-ידי רדיפת לבן אחר יעקב.

28 וזאת בדומה לשני סוגי מצוות: א) "סתם כל המצוות", כגון: סוכה, לולב¹⁹ וכדומה, שקיומן תלוי בדעתו ורצונו של האדם, המצוה נעשית על-ידי שהאדם רוצה ומעוניין לקיימה. ב) מצוות שקיומן אינו תלוי ברצונו ומחשבתו של האדם, אלא להיפך, הוא מקיימן דוקא שלא מדעתו, כגון:

(15) שם לב, א"ב.

(16) אור המאיר הובא ונתבאר באוה"ת פרשתנו (כרך ה) תתסט, א ואילך.

(17) וראה לקר"ש ח"א [המתורגם] ע' 70 הדמיון (והביאור) להמבואר

באגה"ק סכ"ה.

(18) אוה"ת שם.

(19) הטעם שתפס בלקו"ת (בהערה 21) ב' מצות אלו סוכה ולולב י"ל כי

במצות אלו תוכנם וענינם הו"ע הדעת: בסוכה נאמר (אמור כג, מג) "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות" (ולכן הכוונה במצות סוכה היא לא רק כוונת

המצוה אלא גם חלק מקיום המצוה כתיקונה* – רק ב"ח או"ח ר"ס תרכ"ה. שו"ע אדה"ז שם; ו"לולב ומיניו הוא המשכת הדעת כו" (לקו"ת ברכה צו, א. ובכ"מ).

(20) ראה עירובין יג, ב.

(21) ברכה צט, ב ואילך.

(22) ב"ר פרשתנו פ"ע יוד.

(23) פרשתנו כט, ה.

(24) סוף פרשתנו כד, ב. וראה שם כג, א.

(* ואף שכ"ה גם בתפלין וציצית כבב"ח שם, הרי בהנ"ל הוא כפי שנאמר "למען תזכרו גו", "למען תהי' תורת ה' בפיך". ולא כבסוכה "למען ידעו גו".

לגבי כל אחד מבני ישראל – "וינשק לבניו ולבנותיו",
שזוהי תכלית הדביקות באלקות.
וזה הקשר שבין "וישכם... וינשק..." לבין "ויעקב הלך
לדרכו": בדרכו של יעקב לארץ ישראל נתקל יעקב בעשו
ו"התאבק" עם שרו של עשו – עבודת הברורים – והכח
לזה ניתן לו מ"וישכם לבן בבוקר" – מהשפעת הלובן
העליון.

ז.

המעבר מחודש תשרי לכל השנה - על-ידי אתערותא דלעילא

לפי האמור לעיל מובן הקשר שבין "ויעקב הלך
לדרכו" לבין עבודת כל יהודי במעבר מחודש תשרי
לעבודת כל השנה:
לאחר ימים של התעוררות ושל תשובה אצל כל יהודי
בחודש אלול בימי הסליחות ובמיוחד בעשרת ימי תשובה,
שאו מעוררים ו"ממשיכים" מלמעלה את השפע שאפשר
להוריד באמצעות אתערותא דלתתא ועבודה עצמית,
מתגלית דרגת לובן העליון בדרך של אתערותא דלעילא –
"וישכם לבן בבוקר" – ביום הכיפורים (ולפיכך³⁰ בגדי
הכהן הגדול ביום הכיפורים היו בגדי לבן³¹ המראים על
גילוי אור-אין-סוף ממש), כמבואר ב"לקוטי תורה"³² על
הפסוק "ביום הזה יכפר עליכם לפני ה'", שמתעורר
פנימיות רצונו יתברך הנקרא "כארו בלבנון" מפני שהוא
מלבין עוונותיהם של ישראל –
ואז "וינשק לבניו ולבנותיו": דרגה זו משפיעה על כל
ה"פרצופים העליונים", עד לכדי הפיכת הרע שבנפש
הבהמית הנקראת "בניו ובנותיו", ש"זדונות נהפכים
לזכויות ממש"³³.
לכן מתחילה מיד לאחר יום-הכיפורים, לאחר
ה"המשכה" הנעלית של דרגת לובן העליון, העבודה של
ויעקב הלך לדרכו, כמבואר בדרושי חסידות³⁴.
אבל עיקר העבודה של "ויעקב הלך לדרכו" מתחילה
לאחר חודש תשרי, לאחר שדרגת לובן העליון מתגלית

זהו הקשר בין לבן לבין מאמר חז"ל שהוא "עתיד
ללבן עוונותיכם כשלג", כי הליבון, מחילת העוונות, נגזר
על-ידי המשכת עצמות אור-אין-סוף-ברוך-הוא הנעלה
מ"סדר ההשתלשלות", וזוהי הדרגה של לובן העליון²⁵ –
המקור והשורש – לאחר ריבוי ההשתלשלות של הלבן
שלמטה.
זהו ההסבר לדברי חז"ל²⁶: תשובה תולה ויום
הכיפורים מכפר, אין די בתשובה כשלעצמה, ודוקא יום
הכיפורים – עיצומו של יום – מכפר, כי האדם אינו יכול
להוריד למטה על-ידי עבודה של אתערותא דלתתא בלבד,
את הדרגה של לובן העליון, שממנה באה מחילת העוונות,
כי דרגה זו נעלית מסדר ההשתלשלות. האדם אינו יכול
לעשות זאת אפילו על-ידי עבודת התשובה, אלא המחילה
באה מלמעלה בדרך של אתערותא דלעילא²⁵ ביום
הכיפורים²⁷.

ו.

"וישכם לבן" הכנה ל"ויעקב הלך..."

לפי האמור לעיל, שהדרגה של לובן העליון ש"ירד"
ל"לבן גשמי"²⁸, אינה יכולה להימשך ולרדת לעולם
באמצעות עבודת האדם ואתערותא דלתתא, כי אם רק
על-ידי אתערותא דלעילא, מובן, שבידור וזיכון הניצוצות
הנמוכים יותר, שזיכין יעקב בבית לבן במשך עשרים
השנים, לא הביא לידי גילוי דרגת לובן דקדושה ש"ירד"
לתוך הלבן הגשמי, כי הוא עשה זאת ככח עבודתו בדרך
של אתערותא דלתתא. רק כאשר לבן רדף אחר יעקב בדרך
של אתערותא דלעילא, באמצעות שרשו – הלובן העליון
– כדי למסור את הניצוצות הנעלים שנשארו ברשותו
(האותיות), רק אז נתגלתה אצל יעקב דרגת הלובן העליון
שהיתה מוסתרת בלבן הגשמי שלמטה.
בכך מובן המשך הענין "וישכם לבן בבוקר וינשק
לבניו ולבנותיו", כהכנה ל"ויעקב הלך לדרכו": לאחר
הרדיפה של לבן – לובן העליון – נתגלה הלובן העליון
שקיים באופן של "נשיקין ואתדבקות רוחא ברוחא"²⁹

(31) ו"ל שגם מזה סמך ללבוש בגדים לבנים (וקיטל) ביוהכ"פ. ולהעיר
מאלף למטה למטה אפרים סתר"י סק"ז.
(32) יוה"כ שם.
(33) ד"ה כתפוח שם.
(34) המשך וככה תרל"ז רפצ"ו.
ולהעיר ע"ד כהנ"ל מאגה"ק סימן ד', בפירוש "צדק לפניו יהלך" –
"לפניו הוא מלשון פנימיות ויהלך הוא מלשון הולכה שמוליך את פנימיות
הלב לה' (שהוא למעלה מהדעת באדם, היא בחי' מתנה נתונה מאת ה' –
כמ"ש שם לפני" קו, רע"א) ואחר כך ישום לדרך ה' פעמיו כו' בכל מעשי
המצות ות"ת כו'".

(25) ראה לקו"ת דרושים ליו"כ סח, ד. ד"ה כתפוח בעצי היער מאדה"ז
(קה"ת תשי"ד) פ"ד ואילך.
(26) יומא פו, א. וראה משנה שם פה, ב.
(27) להעיר ממשנ"ת בלקו"ש ח"ד [המתורגם] (ע' 130 ואילך) במחלוקת
רבי ורבנן (שבועות יג, א), דגם לרבנן עיצומו של יום מכפר אלא שס"ל שגילוי
הכפרה דעיצומו של יום (שלמעלה מהכפרה שע"י התשובה) הוא ע"י
התשובה.
(28) תו"א פרשתנו כג, א.
(29) תו"א שם כד, ב.
(30) לקו"ת אחרי כח, ג.

- 1 בחג הסוכות ובשמיני עצרת ובשמחת תורה, שאז ניתן
 2 ליהודי הכח לעבודה של "ויעקב הלך לדרכו" – לעבודה
 3 בעניני החול³⁵, לברר את הניצוצות ולהעלותם לקדושה³⁶

- 4 באמצעות עבודה של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים"
 5 ו"בכל דרכיך דעהו".
 (משיחות ש"פ בראשית תשי"ב)

ולהעיר דבסה"מ תש"ט (הנ"ל הערה 1): אין ויעקב הלך לדרכו אין דער עבודה פון תורה ומצוות כו' וראה מה שהובא (סה"מ תיש"א ע' 78) מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע מתחיל הסדר דויעקב הלך לדרכו הוא דרך הוי', דרך התורה והמצוה. וי"ל בזה עדמשת"ת בלקו"ש ח"ט (ע' X הערה *7). וראה הנסמן בהערה הבאה.
 (36) ראה תו"ח סוף פרשתנו. ולהעיר מההגה"ה לפ"ד בד"ה כתפוח שם.

(35) משא"כ ויעקב הלך לדרכו שלאחרי יוהכ"פ הוא בתורה ומצוות כמפורש בהמשך וככה שם: "פי' שהלך לדרכו בדרך התורה והמצוות להיות בבחי' סו"מ ועש"ט שזהו דרך ה'. כמ"ש מזה בד"ה כתפוח בעצי היער", וכ"כ שם רפ"ד "והו"ע העסק בתומ"צ. ועד"ז בתו"א סוף פרשתנו. משא"כ "דרכו" שלאחרי שמחת תורה ובמיוחד לאחר שבת בראשית וחודש תשרי הוא בדברי הרשות ועניני חול, כמשנ"ת בלקו"ש ח"כ ע' 266 ואילך.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב מרחשון, ה'תש"כ

ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נ"מ בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות וכו'
 הרש"ז שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי המברק של כ', ועונה לו במכתב מהיר דחוף, ולא במברק כדי שיהי ברור יותר, וחושבני שההבדל בימים אחדים לא מעלה ולא מוריד.

שואלים מה ילמדו בהמשך לסיום התניא.

לדעתי - מהנכון שימשיכו בלימוד ס' תורה אור, ומהטעמים שבוה גם זה שהמקריא או המרצה לפני החוג ימצא ביאורים על המאמרים שבס' תורה אור, בפרט הראשונים, בס' תורת חיים לאדמו"ר האמצעי, ועל חלק מהמאמרים גם בס' אור התורה לאדמו"ר הצמח צדק לקו"ת לג"פ, וכמובא בהערות וצינונים בסוף ס' תורה אור, הוצאת קה"ת, הנשלח לכ' בחבילה בפ"ע.

וארשה לי להוסיף על פי מאמר הידוע של חכמינו ז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, שיהי רצון שיקויים זה גם בלימודם האמור.

בטח קבל מכתבי בעתם, וכן המפתחות ללקוטי תורה, ופי"ש אישית ששלחתי על ידי המבקרים כאן בחודש תשרי, ובודאי יכתוב לי גם מזה.

ומדי כתבי לכי מוכרחני להביע צערי מזה שכפר חב"ד ב' וגם שיכון חב"ד בירושלים לא נכנסו עדיין אפילו לידי שלב ראשון של הגשמה בפועל, שמלבד שלעת כזאת כל רגע יקר הוא, הרי עוד זאת שבינתיים היו כאלה שאילו נכנסו המבצעים הני"ל עכ"פ לשלב ראשון לא היו מתפזרים במקומות אחרים, ואחרים נמנעו מלנסוע לאה"ק ת"ו מלכתחילה. אבל כיון שיש לנו כלל גדול שאין צועקין על העבר (אף שלפעמים קשה להבליג), עיקר כתבי על העתיד שתקוטי שכי' ינצל כל השפעתו בהאמור שיתקדמו הענינים בפועל עכ"פ מכאן ולהבא, וכן בכללות עניני חב"ד באה"ק ת"ו.

וכסיומי בכמה מכתבים שלי בשנה זו, אנצל הזדמנות זו להזכיר שהשנה הזאת היא שנת ה-200 להסתלקות-הילולא דהבעל שם טוב. והרי הבעש"ט, על פי שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שנדפסו בקונטרס ח"י אלול תשי"ג, ראשית עבודתו עוד טרם התגלותו היתה להתעסק לטובת צרכיהם הגשמיים של אחב"י, וגם השפיע על הצדיקים הנסתרים שבדורו בכיוון זה, כמבואר בארוכה בשיחות הני"ל, עיין שם [כיון שספק אצלי אם יש תחת ידו חוברת הני"ל נשלחה אף היא בצירוף לס' תורה אור].

בכבוד ובברכה להצלחה מופלגה בכל הני"ל.

בכתוב "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" למצות תפילין.

דהנה, רבי חייא מפרש ש"באר שבע" ו"חרן" הם יסוד ומלכות דאצילות, ולפי זה נמצא, שיציאתו של יעקב היתה בתוך גבול הקדושה. ואילו לפי רבי שמעון, "באר שבע" היא מלכות, ו"חרן" היינו קליפת נוגה (רשו אחרא), שהיא מחוץ למלכות דקדושה, שנקראת 'ארץ ישראל'.

ואף במצות תפילין מצינו זהירות מיוחדת שלא לצאת מגבול הקדושה:

בתפילין ישנה הדגשה מיוחדת על גוף נקי⁷, וכן אסור להסיח דעת מהם⁸, היינו שבמשך כל זמן הנחתם צריכים להיות חדורים בכוונת המצוה, שהיא שעבוד המוח והלב⁹. הרי שמקיים המצוה צריך להיות כל כולו בגבול הקדושה.

ואף שהנחת תפילין היא כנגד חלל השמאלי שבלב, מקום משכן היצר הרע, והרצועות 'קשורות' את היצר הרע¹⁰ (כעין קשירת כלב, שהוא אחד משמותיו של היצר הרע¹¹) – הרי אדרבה: המצוה פועלת שגם לאחר חליצת התפילין יתנהג מקיים המצוה לפי רצון העליון, ופשיטא שבעת קיום המצוה עצמה הוא שייך רק לקדושה.

(תורת מנחם תפארת לוי יצחק, פרשת ויצא, עמ' קמד)

*

כדין אזורג בר נש בתרווייהו, חד מימינא וחד משמאלא, יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא (זהר פרשת ויצא קסה, ב)

(כדין אזורג אדם בשניהם, אחד מימין ואחד משמאל, יצר טוב לימין ויצר רע לשמאל) מקודם נקט מימינא ומשמאלא במ"ם, ואחר כך נקט לימינא ולשמאלא, בלמ"ד.

וגם, מה שאמר חד מימינא וחד משמאלא לכאורה מיותר, והוה ליה למימר רק יצר טוב לימינא ויצר רע

המשך בעמוד 80

הערות לספר הזהר, פרשת ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. רבי חייא פתח ואמר, וזרח השמש ובא השמש... וזרח השמש דא יעקב בד הנה בבאר שבע, ובא השמש בד אזיל לחרן... רבי שמעון אמר, נפיק מכללא דארעא דישראל, דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע, ואזיל לרשו אחרא, דכתיב וילך חרנה... אמר רבי חייא... קב"ה אנה תפלי כו', דכתיב נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו... ובזרוע עוזו אליו תפלין (זהר פרשת ויצא קמו, ב)

(ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה¹. רבי חייא פתח ואמר, וזרח השמש ובא השמש². . . וזרח השמש זה יעקב כשהיה בבאר שבע, ובא השמש כשהלך לחרן. . . רבי שמעון אמר, יצא מכלל ארץ ישראל, דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע, והלך לרשות אחרת, דכתיב וילך חרנה. . . אמר רבי חייא. . . הקב"ה מניח תפילין כו', דכתיב³ נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו. . . ובזרוע עוזו אלו תפילין)

'באר שבע' קשורה למצות תפילין.

באר שבע – הוא על שם השבועה, כי שם נשבעו שניהם⁴. ועל תפילין כתיב שבועה, נשבע ה'... ובזרוע עוזו.

באר שבע – הוא על שם שבועה, ויקרא אותה שבועה על כן שם העיר באר שבע⁵. ובתפילין של ראש יש שבע יודי"ן בשתי השיני"ן.

בא"ר שב"ע – הוא מספר תפילי"ן, עם האותיות.

בא"ר שב"ע – הוא מספר טטפ"ת ע"ז. והיינו תפילין, שהם טוטפות ונקראים 'עוז' (זרוע עוזו).

וכן תיבת 'שמש' רומזת לתפילין של ראש.

בתיבה זו ישנן שתי אותיות שי"ן, מימין ומשמאל, וביניהן ישנה אות מ"ם, שהיא ד' פעמים יו"ד. ואף בתפילין של ראש ישנן שתי שיני"ן, מימין ומשמאל, וביניהן ארבעה בתים, שבתוכם ארבע פרשיות.

(לקוטי לוי יצחק לזהר, פרשת ויצא, עמ' קח)

*

יש להוסיף בביאור הקשר בין פירושו של רבי חייא

1 ריש פרשתנו.

2 קהלת א, ה.

3 ישעיה סב, ח.

4 וירא כא, לא.

5 תולדות כו, לג.

6 ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פרשתנו יז, ד.

7 שו"ע או"ח סל"ח, ב.

8 שם ר"ס כח.

9 טושו"ע שם סכ"ה, ה. וכוונה זו היא חלק מהמצוה (ב"ח או"ח ס"ח ד"ה ויכוין).

10 תיקוני זהר בהקדמה (ט, א).

11 ראה זח"ג קכד, א ברע"מ.

"לוקסוס של ממש" – שני אזני־המן

הגיעו ימי הפורים. היתה ברשותנו מגילה שצירפתי פעם לאחת החבילות ששלחתי. הגיעו לבקרנו צעיר מן המפונים, בעל נטייה לקומוניזם, יחד עם שכנתו, מהנדסת במקצועה, מפונה אף היא. היא למדה פעם אידיש והתעניינה ביהדות. – זמן מה קודם לכן הטמנתי מעט קמח לבן, ומהם הכנתי שני "אזני־המן". דבר פשוט זה תפס שם מקום חשוב, שכן הדבר הזכיר לנו במידת־מה כי עדיין בני־אדם אנו, כי עדיין יהודים אנו, כי ישנו הבדל כלשהו בין יום אחד למשנהו, וכי יש לנו שייכות כלשהי גם לעניינים נעלים יותר – לא רק למחשבות על הלחם ועל דלי־המים, שאותו יש לשאת מן הבאר תוך כדי צעידה בבוץ, כשלאורך כל הדרך נשפכים ממנו מים שהופכים את הבוץ לדביק עוד יותר... – בחברת אנשים אלו בילינו את יום הפורים. הם הסתכלו על ה"אזני־המן" כעל לוקסוס של ממש, וכנהוג שם – מתוך ביקורת על "המנהגים הישנים".

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד מ"ח, תש"ח
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה ישראל שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ב מ"ח, והקודמיו.

ת"ח על הבשורה טובה מסידור הענין דאחב"י מספרד, ויהי רצון שתהי' זו התחלה טובה לקירוב הלבבות באופן דהלוך הוסיף הלוך ואור עד לקיום היעוד, ועשיתי אותם לגוי אחד וגוי ועבדי דוד מלך עליהם, בביאת משיח צדקנו בב"א.

ומענין לענין באותו ענין, ע"ד הנחיצות דהתועדות די"ט כסלו הבע"ל וניצולה, וכן הימים שלפני זה ושלאחרי זה להפצת המעינות, וכבר כתבתי בזה גם לועד הכפר, וכיון שנגע בזה במכתבו הוא, וכן בהנוגע ומוכרח להעשות בזה מצד צעירי אגו"ח הנני חוזר על הנקודה, שהכרח הנ"ל וכן בימים שלפני זה ובימי חנוכה שלאחרי זה, ובמילא יש זמן להקיף מספר רב של מושבות בני"י, ולנחיצות הדבר כתבתי להועד שאעורר המגבית המיוחדת להשתתף בזה בחצי ההוצאות שבהתועדות דכפר חב"ד, ועד"ז בחצי ההוצאות דצעירי אגו"ח במבצע האמור, שמבצע הפצת המעינות בקשר שנת המאתים, ובשנה זו גופא ברי"ה לדא"ח אשר הנחילנו אבותינו הקדושים זצוקלה"ה זי"ע והיא תורת הבעש"ט ז"ל (כלשון אגרת הקדש של אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, עיי"ש).

ויהי רצון אשר כנ"ל עי"ז יתקרב הענין דפדה בשלום נפשנו, כמבואר שם, ומגאולה פרטית לגאולה הכללית, כמבואר באגה"ק לרבנו הזקן, שהתחלתה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, וסיומה, יאר ה' פניו אתנו סלה אכ"ר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ.ב. כמובן מרשותו וזכותו לפרסם הנ"ל באופן המתאים.

ושש שנים ושני שליש שנה שהיינו מאה ושישים ושבע שנים פחות מעט, וי"ל דזהו הרמז דהקדים שתי שעות לרמז דהחורבן יהי' בערך שני שעות קודם אלף החמישי, וכדאיתא ביפה תואר הנ"ל דהחשבון בשתי שעות אינם מדויק בתכלית ויכול להיות קצת יותר עיי"ש.

ובאמת החורבן ה' בט' באב בשנת ד'תתכ"ח, דהוא כמעט שני חדשים לשנת ד'תתכ"ט, דהוא באמת קצת ויותר מעט קודם אלף החמישי, ושתי שעות דהוא מאה ושישים ושני שליש שנה, נמצא חסר חמש שנים ויותר מעט. דלפי חשבון פ"ג ורביע שנים לשעה כנ"ל – נמצא דחמש שנים וקצת עודף הוא כמה רגעים, וקצת זמן זה לא דק. ולפי"ז י"ל דהרמז ליעקב ה' גם להחורבן בהמ"ק השני דיהי' שתי שעות ויותר מעט קודם אלף החמישי.

והנה מדה טובה מרובה ממדת פורעניות, ואם הקדים הגלות קודם זמן דהוא פורעניות, כ"ש וק"ו דיקדים גאולה קודם זמן, וכמו שכתוב במדרש הנ"ל דהשמש דשקעה ליעקב שלא בעונתה, זרחה לו אח"כ שלא בעונתה קודם זמן ככתוב "ויזרח לו השמש", ומעשה אבות סימן לבנים, וכן תהי' לנו דיזרח השמש הגדול משיח צדקנו שיאיר כל העולם ויבנה בהמ"ק השלישי כהיעוד והי' הוי' לך לאור עולם.

ליקוטי בתר ליקוטי

ג. [תוכן: ויפגע במקום רמז לחורבן הבית ומבאר המשך הפסוקים בזה.]

ויפגע במקום. רמז לישראל שפגעו ופגמו במקום ובאה שמשם בעוד יומם ונחרב הבית וגלו ממנו, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו רצונו כמו כי רצו עבדיך את אבני' ששמו כל ראשם ומגמתם את אבני המקום להרימם וליסדם על מכונם, ועיי"ז וישכב במקום רצונו בכל מקום גלותם אשר המה שוכבים בראש כל חוצות אפ"ה נחשב כאילו הנה במקום ההוא בא"י ע"י רצו את אבניו ואת עפריו, ויחלום ע"ד היינו כחולמים.

והנה סלם מוצב ארצה הם ישראל בגלות שהם יורדים עד לעפר ולעולם ראשם מגיע השמימה ומלאכי אלקים שרים עליונים עולים ויורדים על ידיהם כי אין טובה באה לעולם ולא פורעניות אלא בשביל ישראל [יבמות ס"ג], והנה ה' נצב עליו השוכן אתם בתוך טומאתם, וע"ד זה יתפרש בקל כל החלום והפרשה, [תקס"ד].

חתם טור

ויצא כח, יא - ויפגע במקום וילן שם, כי-בא השמש, ויקח מאבני המקום, וישם מראשותיו; וישכב במקום ההוא

א. [תוכן: שקיעת החמה לפני זמנה הוא רמז לגלות לפני זמנה, וזריחת השמש לפני זמנה רמז לגאולה לפני זמנה - דמעשה אבות סימן לבנים.]

ויצא יעקב וגו' כי בא השמש וגו'. ובש"ס דחולין ובב"ר ורש"י ששקעה החמה שלא בעונתה. ונראה לבאר הטעם עפ"מ"ש בב"ר ריב"ל פתח בגלות ויצא יעקב כד"א שלח מעל פני ויצאו וכו' ע"ש עוד, ובש"ס דגיטין פ"ח צדקה עשה הקב"ה שהקדים ב' שנים לזנושנותם ע"ש, ומעשה אבות סימן לבנים ולכן שקעה השמש שלא בעונתה ב' שעות קודם הזמן לרמז על ב' שנים הנ"ל, ולפ"ז כשיגיע הקץ הגאולה שהוא בעתה יקדים גם כן ב' שעות קודם כמ"ש אותה שמש ששקעה בשבילו וזרחה בשבילו כמ"ש ויזרח לו השמש וגו'. תכלת מרדכי

ב. [תוכן: רמז בשתי השעות השקעה השמש לפני זמנה שהי' חורבן בית שני קע"ב שנים קודם אלף החמישי, ותבוא הגאולה לפני זמנה]

עה"פ ויפגע במקום ההוא ואיתא במד"ר דשקעה חמה שתי שעות שלא בעונתה, ויש לעיין דלמה דוקא שתי שעות ולא שלש או ארבע וכמו שהקשה ביפה תואר. ובחת"ס מביא בשם רבו ר' נתן אדלר (מובא בחידושויו על מס' חולין צא, וכן בדרשות), עפ"י המדרש דהראה הקב"ה ליעקב בהמ"ק בנוי וחרב ובנוי, ואיתא בגיטין פח. צדקה עשה ד' שהקדים הגלות שתי שנים לזנושנותם, וזהו הרמז השתי שעות כנגד השני שנים שהקדים חורבן בית ראשון, דהשמש ישקע ויבא הלילה החורבן שני שנים קודם זמנו. ועפ"י דרכו י"ל דהוא רמז גם לחורבן בית שני, דהנה במגלה עמוקות מביא הרמז עה"פ וידו אוחזת בעקב עשו, דחורבן בית שני ה' צ"ל באלף החמישי בסוד כל היום דזה, ובפועל ה' החורבן בשנת ד'תתכ"ח, דהיינו קע"ב שנים קודם אלף החמישי, וזהו בעקב (אותיות עק"ב שנים) יהי' אחיזה לעשו ושליטתו קודם זמנו.

ואיתא בספר שמן ששון (מהמגן אברהם) פ' בראשית דעפ"י החשבון דאלף שנים בעיניך כיום אתמול, וכתוב ביום דהיינו י"ב שעות של יום כנגד אלף שנים להקב"ה, נמצא דשעה היינו פ"ג שנים ורביע, ושתי שעות היינו מאה ושישים

♦ יום ראשון ד' כסלו ♦

כח (י) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה: וַיִּנָּפֶק יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּצֵא מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:

כח"י וַיֵּצֵא יַעֲקֹב • על ידי שבשביל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו, הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפֶּרְשָׁתוֹ של יַעֲקֹב, וכתב: "וַיֵּרָא עֶשָׂו כִּי בָרוּךְ גֹּו" וּמִשְׁגֶּמֶר, חֲזַר לַעֲנִין הָרָאוֹן. וַיֵּצֵא • לא היה צריך לכתב אֵלָּא "וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב חֲרָנָה", וְלָמָּה הִזְכִּיר יִצְחָק? אֵלָּא מִגִּיד שֶׁיִּצְחָק צָדִיק מִן הַמָּקוֹם עוֹשֶׂה רָשָׁם. שְׁבֻזְמָן שֶׁהִצְדִּיק בְּעִיר, הוּא הוֹדָה, הוּא זִיוָה, הוּא הוֹדָה. יֵצֵא מִשָּׁם, פֶּנֶה הוֹדָה, פֶּנֶה זִיוָה, וְכֵן (רות א) "וַיֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם", הָאִמּוֹר בְּנֵעָמִי וְרוּת. וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה • יֵצֵא לָלֶכֶת לְחָרָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק א, עמוד 119 – מתוך 'לקראת שבת')

פֶּעֱלַת הָרָשָׁם בִּיצִיאת צָדִיק מִהָעִיר

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:

מגיד שֶׁיִּצְחָק צָדִיק מִן הַמָּקוֹם עוֹשֶׂה רָשָׁם, שְׁבֻזְמָן שֶׁהִצְדִּיק בְּעִיר, הוּא הוֹדָה, הוּא זִיוָה, הוּא הוֹדָה. יֵצֵא מִשָּׁם, פֶּנֶה הוֹדָה, פֶּנֶה זִיוָה, פֶּנֶה הוֹדָה. (כח, י. ובפירוש רש"י).

בְּזִמְנָן שֶׁהִצְדִּיק בְּעִיר, הוּא זִיוָה, הוּא הוֹדָה. יֵצֵא מִשָּׁם, פֶּנֶה זִיוָה, פֶּנֶה הוֹדָה. . . הָכָא דְהוּי יִצְחָק וְרַבְקָה? . . לא דומה זכותו של צדיק אחד לזכותו של שני צדיקים". (מדרש רבה על הפסוק).

הִנֵּה מִזֶּה שֶׁלֹּא הִתְיַחַס רש"י לְקִשְׁיַת הַמִּדְרָשׁ, אִיךָ אֶפְשָׁר לומר ש"פֶּנֶה זִיוָה" וְכֵן כְּפִי־צִדִּיק וְרַבְקָה נִשְׁאַרוּ בְּעִיר, מוֹכֵן שֶׁבְּדִרְךָ הַפְּשֻׁט אֵין זֶה קֶשֶׁה.

וַיֵּשׁ לומר שֶׁלְרִש"י הַמִּפְרָשׁ בְּדִרְךָ הַפְּשֻׁט, הוֹדָה זִיוָה וְהוֹדָה שֶׁל הָעִיר הֵינּוּ הַשְּׁפָעוֹת וּפְעֻלָּתוֹ שֶׁל הַצְדִּיק עַל יוֹשְׁבֵי הָעִיר. וְבִהְיוֹת שֶׁיִּצְחָק הָיָה סוֹמָא וְכִלּוּא בְּבִיתוֹ, וְרַבְקָה הָיָה "כֹּל כְּבוֹדָה בֵּת מְלֹךְ פְּנִימָה", וּבִפְרָט שֶׁהָיָה צָרִיכָה לְהִשְׁאָר לְשִׁמּוֹשׁ אֶת יִצְחָק דְּסוֹמָא הָיָה, הָיָה לֹא הִשְׁפִּיעוּ כָּל־כָּף כִּי־עַקֵּב עַל בְּנֵי הָעִיר לְשִׁנוֹת הַנְּהַגְתָּם. וְאִי־אֶפְשָׁר לְכַוֵּנָתָם בְּשֵׁם הוֹדָה זִיוָה וְהוֹדָה.

מִה־שְׁאֵין־כֵּן לְפִי הַמִּדְרָשׁ, "זִיוָה וְהוֹדָה" קָאֵי עַל זְכוּתוֹ שֶׁל הַצְדִּיק שֶׁמִּגֵּן עַל הָעִיר, וְכִמוֹ כֵּן זֶה שְׁבֻזְמָנוֹ בָּאוֹת כָּל הַשְּׁפָעוֹת הַטּוֹבוֹת וְהַבְּרִכוֹת עַל הָעִיר, וְלִפְיֵהּ קֶשֶׁה הָיָה יִצְחָק וְרַבְקָה נִשְׁאַרוּ בְּעִיר וְזְכוּתָם הִשְׁפִּיעָה עַל הָעִיר. וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ שְׁאֵינוֹ דּוֹמָה זְכוּת צָדִיק אֶחָד לְב' צָדִיקִים. אֲבָן עוֹרָא

(יא) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם בִּי־בֶא הַשֹּׁמֵשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשְׁתּוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

יֵא וַעֲרַע בְּאֶתְרָא וּבֵת תַּמָּן אַרִי עַל שְׁמִשָּׁא וַיִּנָּסִיב מֵאֲבָנֵי אֶתְרָא וְשׁוּי אֶפְדוּהִי וְשָׁכִיב בְּאֶתְרָא הַהוּא:

כח"י וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם • לא הִזְכִּיר הַכְּתוּב בְּאִיזָה מָקוֹם, אֵלָּא בַּמָּקוֹם הַנּוֹזֵךְ בַּמָּקוֹם אַחֵר, הוּא הַר הַמּוֹרִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "וַיֵּרָא אֶת־הַמָּקוֹם מִרְחוֹק". וַיִּפְגַּע • כְּמוֹ (יהושע ט"ז): "וַיִּפְגַּע בִּירִיחוֹ", (שם יט) "וַיִּפְגַּע בְּדִבְשֵׁת". וְרַבְחִינוּ פֶּרְשׁוֹ (ברכות כז) לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ: (ירמיה ז) "וְאֵל תִּפְגַּע בִּי", וְלִמְדֵנוּ שֶׁתַּמָּן יַעֲקֹב תְּפִלַּת עֲרִבִית, וְשִׁנָּה הַכְּתוּב וְלֹא כְּתֹב "וַיִּתְפַּלֵּל", לְלַמֵּד שֶׁקִּפְצָה לוֹ הָאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בַּפֶּרֶק 'גִּיד הַנֶּשֶׁה' (חולין צא). כִּי־בֶא הַשֹּׁמֵשׁ • הָיָה לוֹ לְכַתֵּב "וַיִּבֶא הַשֹּׁמֵשׁ וַיֵּלֶן שָׁם", כִּי־בֶא הַשֹּׁמֵשׁ, מִשְׁמַע שֶׁשִּׁקְצָה לוֹ הַחֲמָה פְּתָאם שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָה, כְּדִי שִׁילִין שָׁם. וַיִּשֶׂם מִרְאשְׁתּוֹ • עֲשָׂאן כְּמִין מְרֻבֵּב סָבִיב לְרֹאשׁוֹ, שֶׁיֵּרָא מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת. הַתְּחִילוֹ מְרִיבוֹת זֶה עִם זֶה, זֹאת אוֹמֶרֶת: 'עֲלִי גִיחַ' וְזֹאת אוֹמֶרֶת: 'עֲלִי גִיחַ', מִיָּד עֲשָׂאן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶבֶן אַחַת, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׁם מִרְאשְׁתּוֹ". וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא • לְשׁוֹן מַעוֹט, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שָׁכֵב, אֲבָל י"ד שָׁנִים שֶׁשָּׁמַשׁ בְּבֵית עֶבֶר לֹא שָׁכַב בְּלִילָה, שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק א, עמוד 61 – מתוך 'לקראת שבת')

אֶפֶן הַשְּׁמִירָה מִחַיּוֹת רָעוֹת

וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשְׁתּוֹ

עֲשָׂאן כְּמִין מְרֻבֵּב סָבִיב לְרֹאשׁוֹ, שֶׁיֵּרָא מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת (כח, יא. ובפירוש רש"י) צָרִיךְ לְהִבִּין: מִדּוּעַ הִקְיָה יַעֲקֹב רַק אֶת רֹאשׁוֹ? וְהָיָה מִמֶּה־נִּפְשָׁה? אִם הָיָה לוֹ בִּטְחוֹן בַּהֲקִיבָה שֶׁחַיּוֹת לֹא יִזְקוּהוּ, מִדּוּעַ הִקְיָה אֶת רֹאשׁוֹ. וְאִם לֹא רָצָה לְהִזְדַּקֵּק לְנִסִּים שֶׁלְמַעֲלָה מִהַטֵּב, מִדּוּעַ לֹא הִקְיָה גַם אֶת שְׁאָר הַגּוּף?

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

יֵא מִרְאשְׁתּוֹ הָאֶבֶן כִּי וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. לָלֶכֶת. וְאֵינֶנּוּ רַק כְּמִשְׁמַעוֹ. וְשָׁכַב לְבָאָר מִה שֶׁפָּגַע בְּדִרְךָ וְלֹא הִלֵּךְ בְּיוֹם אֶחָד כִּי בְּדִרְךָ לָן:

ויש לבאר זה על דרך הדרוש:

דהנה כתיב "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך", אשר פסוק זה מבאר האפן הנרצה בהתעסקות בפרנסה – שצריך להיות "יגיע כפיך" דוקא, ולא "יגיע ראשך". כלומר: ההתעסקות בעניני הפרנסה צריכה להיות רק בידיו, "כפיך". ואלו הראש, היינו הפחות הנעלים – צריכים להיות מנחים בתורה ועבודה. וכשעבודתו היא באפן כזה, אזי מבטחת ההצלחה – "אשריך וטוב לך". ולכן, כאשר הלך יעקב לחרן על-מנת להקים בית ולהתעסק בעניני פרנסה וכו', הקיף את ראשו – שיהיה מנח רק בתורה ומצות, ולא יהיה טרוד כלל בעסק בעניני העולם. **אבן עזרא**

(יב) ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו:

ה"ע עלים וירדים • עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שלושה בארץ אין יוצאים חוצה לארץ, ועלו לרקיע וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו. **אבן עזרא**

(יג) והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך:

ה"ע נצב עליו • לשמרו. ואלהי יצחק • אף על פי שלא מצינו במקרא שיחד הקדוש ברוך הוא שמו על הצדיקים בחייהם לכתב 'אלהי פלוני' משום שנאמר: (ויכ' טו) "הן בקדושי לא יאמין", כאן יחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו וכלוא בבית והרי הוא נצב הרע פסק ממנו (תנחומא) • שכב עליה • (חולין שם) קפל הקדוש ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו (פד' אמות, שנה מקומו של אדם).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק ה, עמוד 132 – מתוך 'לקראת שבת')

הטעם שיחד הקב"ה שמו על יצחק

והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק (כח, יג)

ואלתי יצחק – . . כאן יחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו, וכלוא בבית, והרי הוא פקדו, ויצר הרע פסק ממנו. (תנחומא. ובפירוש רש"י על הפסוק)

ותמונה, דלכאורה הרי אנו רואים במוחש, שלסומא יש תאוות ויצר-הרע, וכיצד נתן לומר ש"לפי שכהו עיניו . . יצר הרע פסק ממנו"?

ויש לומר, דהנה הסבה שבגללה נתעור יצחק הוא מפני ש"ותכתיב עיניו מראות", ופרש רש"י "בעשן של אלו", שששש עשו היו מעשנות ומקטירות לעבודה זרה, והנה מובן שלא מהעשן הגשמי התעור, שהרי מסתמא לא היה העשן כל-כך חזק, שאם היה חזק, היו הן עצמן מתעוררות מזה. אלא הבאור בך הוא, שיצחק לא היה יכול לסבל ראית עשן לעבודה זרה, כי היה "טהור עינים מראות ברע" ולא היה יכול לסבל עשן של עבודה זרה, עד כדי כך ש"נתיסם בעיניו".

וכיון שעורונו של יצחק נבע מפני שלא היה יכול לסבל כלל עבודה זרה, לכן על-ידי זה שנתיסם בעיניו נטלה ממנו השיכות לראית רע, ועל-ידי שהיה "גנוז בתוך הבית" נטלה ממנו השיכות להמצאות במקום רע, ומשום כך יחד הקב"ה את שמו עליו אף בחייו.

כעין זה מספר על הרה"ק רבי נחום מטשנאובל, שפעם הגישו לו בטעות חלב עכו"ם, והוא לא ראה את החלב! והסביר זאת על פי לשון המשנה: חלב שחלבו עכו"ם (ולכן) אין ישראל רואהו.

אבן עזרא על התורה

דרש הוא. והרב שלמה הספרדי אמר כי סלם רמז לנשמה העליונה, ומלאכי אלהים מחשבות החכמה. ויאמר רבי ישועה כי טעם סלם שעלתה בו תפלתו וירדה ישועתו מן השמים. ואלה המפרשים לא ראו נבואת זכריה ועמוס וירמיה, והטעם דרך משל. כי כל דבר לא יחד מן השם. ודברי משה תלויים

מקום. ואל תשים לבך לדרש במקום אחר. כי אינו כלל על השם. ומלת אחר לעד: מאבני המקום. טעמו אחת מאבני המקום: מראשותיו. לשון רבים, כמו מרגלותיו. והתמה מרב שמואל שערב חלומות בני אדם עם חלום הנבואה: יב ודרך סלם להיות סמל או על מספר סיני

יא וטעם פתחות ביי"ת במקום. דברי משה. והטעם במקום הידוע היום. וכן אמר הושע ושם ידבר עמו, כי הוא התנבא על ירבעם בן יואש והוא היה בבית אל. ואמר לשון רבים בעדו ובעד עמוס ובספר עמוס מבאר. ועל דרך הפשט לא יתכן להיות. ויפגע. כמו ואל תפגע בי. כי לא מצאנו במקרא שנקרא השם

ידיהון בניה סגיאין קעפרא דארעא
ותתקף למערבא ולמדינתא ולצפונא
ולדרומא ויתברכון בדילף כל זרעית ארעא
ובדיל בניה:

(יד) והיה זרעך בעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה
ונגבה ונברכו בך כל־משפחת האדמה ובזרעך:

רש"י ופרצת. ותקפת, כמו "וכן יפרץ". אבן עזרא

טו והא מימרי בסעדה ואטרנה בכל אתר די
תהו ואתיבנה לארעא הדא ארי לא
אשבקנה עד די אעביד ית דמללית לך:

(טו) והנה אנכי עמך ושמרתיו בכל אשר־תלך והשבתיו
אל־האדמה הזאת כי לא אעזובך עד אשר א־עשיתי
את אשר־דברתי לך:

רש"י אנכי עמך. לפי שהיה נרא מעשו ומלכן. עד אשר א־עשיתי. א־ם' משמש בלשון 'כי' (גיטין ז). דברתי
לך. לצורך ועליך, מה שהבטחתי לאברהם על זרעו, לך הבטחתי ולא לעשו, שלא אמרתי לו: 'כי יצחק יקרא
לך זרע', אלא: 'כי ביצחק', ולא כל יצחק, וכן כל 'לי, ולך, ולו' ולהם' הסמוכים אצל דבור, משמשים לשון
על, וזה יוכיח, שהרי עם יעקב לא דבר קדם לכן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 173)

ולא כל יצחק (רש"י כח, טו) יש לפרש שזוהי הבטחה שכן יהיה בפעל (מה שהבטחתי. . . לך הבטחתי), לא תנאי. שהרי גם על
ישמעאל נאמר (וירא כג, יג) כי זרעך הוא, ופשיטא עשו. ויעקב אמר לעשו "טל זה בשביל חלקך במערה" (רש"י ויחי נ, ה). ואמרו
רז"ל (קידושין יח, א): עפ"ם יורש את אביו. . . דכתיב (דברים ב, ה) כי ירושה לעשו (מאברהם) נתתי את הר שעיר. ויש אומרים
שצריכים לומר "ועקדת יצחק לזרעו של יעקב היום תזכר", לאפוקי עשו (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן אור"ח סתקצ"א).

טו ואתער יעקב משנתה ואמר בקושטא
(אית) קרא דני שרי באתרא הדיו ואנא לא
הויתי ידע:

(טו) ויִקְרָא יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲבִן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה
וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

רש"י ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה. אבן עזרא

יו ודחיל ואמר מה דחילו אתרא הדיו לית
דין אתר הדיוט אלהין אתר דרענא בה מן
קדם יי ודין תרע קבל שמאי:

(יז) ויִירָא וַיֹּאמֶר מַה־נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה בִּי אִם־בֵּית
אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:

רש"י כי אם־בית אלהים. אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא: 'הסלם הזה עומד בבאר שבע ואמצע
שפועו מגיע כנגד בית המקדש', שבאר שבע עומד בדרומה של יהודה וירושלים בצפונה, בגבול שבין יהודה
ובנגמין, ובית אל היה בצפון של נחלת בנגמין בגבול שבין בנגמין ובין בני יוסף. נמצא, סלם שרגליו בבאר־שבע
וראשו בבית־אל, מגיע אמצע שפועו נגד ירושלים, וכלפי שאמרו רבותינו שאמר הקדוש ברוך הוא: 'צדיק זה
בא לבית מלוני, ויפטר בלא לינה'? ועוד אמרו: יעקב קרא לירושלים בית־אל, וזו לזו היא ולא ירושלים.
ומהיכן למדנו לומר כן? אומר אני שנעקר הר המוריה ובא לכאן, וזו היא קפיצת הארץ האמורה ב'שחיטת
חלין', שבא בית המקדש לקראתו עד בית־אל, וזהו: 'ויפגע במקום'. ואם תאמר כשעבר יעקב על בית המקדש,
מדוע לא עכבו שם? איהו לא יחייב לבית המקדש להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעבדוהו? איהו עד
חרן אול, כדאמרין בפרק 'גיד הנשה'. וקרא מוכיח: 'וילך חרנה', כי מטא לחרן, אמר: 'אפשר שעברתי על
מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי בו'? יחייב דעתיה למקדש ויתור עד בית־אל, וקפצה לו הארץ (בית אל, לא
זה הוא הסמוך לעי, אלא לירושלים, ועל שם שהיתה עיר האלהים קראה: "בית אל", והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם, והוא השדה שהתפלל בו יצחק, וכן אמרו
בסוטה: "לכו ונעלה וגו'". לא באברהם שקראו 'הר', ולא ביצחק שקראו 'שדה', אלא ביעקב שקראו בית־אל, עד כאן מפרש רש"י (מגילת).

מה־נֹרָא • תרגום:

אבן עזרא על התורה

טז אכן יש ה'. הטעם בעבור שימצאו
מקומות יראו שם נסים. ולא אוכל לפרש
למה זה, כי סוד מפלא הוא:

אחרים יורדים למלאות שליחות השם בדרך
מלך משרתיו:
יד ופרצת. כמו ורבית, וכן ויפרץ האיש:

בעליונים, וכאלו סלם ביניהן שיעלו
המלאכים בו להודיע הדברים אחר
שהתחילו בארץ. גם כן כתוב ומלאכים

שיעור יומי ליום שני ה' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - כט - פרשת ויצא
מה דחילו אתרא הדין. דחילו, שם דבר הוא, כמו סוכלתנו. וכסו למלכש. וזה שער השמים. מקום תפלה
לעלות תפלתם השמימה, ומדרשו: שבית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של מטה. אבן עזרא

(יח) וַיִּשְׁפֹּם יַעֲקֹב בַּבֶּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׁם
מִרְאשָׁתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצֶק שָׁמֶן עַל־רֵאשָׁהּ: אבן עזרא
יח ואקדים יעקב בצבא ונסיב ית אבנא די
שוי אסדוהי ושוי יתה קמא ואריק משחא
על רישה:

(יט) וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוֹלָם לוֹ
שֵׁם־הָעִיר לְרֵאשָׁנָה:
יט ויקרא ית שמא דאתרא ההוא בית אל
וברם לוי שמא דקרתא בקדמיתא:

(כ) וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נָדָר לֵאמֹר אִם־יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמִרְנִי
בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד
לְלִבָּשׁ:
כ וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמיני
בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד
ללבוש:

כז"א אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמר לי הבטחות הללו שהבטיחני להיות עמדי, כמו שאמר לי: "והנה
אנכי עמך". ושמיני. כמו שאמר לי: "ושמרתך בכל אשר תלך". ונתן לי לחם לאכל. כמו שאמר: "כי
לא אעזבך", והמבקש לחם, הוא קרוי נעזב, שנאמר: "ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם" (תהלים לו).

(כא) וַיִּשְׁכַּתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים:
כז"ב וַיִּשְׁכַּתִּי כְמוֹ שָׁאֵמֶר לִי: "וְהִשְׁכַּתִּיךָ אֶל־הָאֶדְמָה". בְּשָׁלוֹם.
שלים מן החטא, שלא אלמד מדרכי לבן. והיה ה' לי לאלהים. שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא
פסול בזרעי, כמו שאמר: "אשר דברתי לך", והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר: "להיות לך לאלהים ולזרעך
אחריו" (לעיל יח). (ורצף מיחס שלא ימצא בו שום פסול). אבן עזרא

שלים מן החטא, שלא אלמד מדרכי לבן. והיה ה' לי לאלהים. שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא
פסול בזרעי, כמו שאמר: "אשר דברתי לך", והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר: "להיות לך לאלהים ולזרעך
אחריו" (לעיל יח). (ורצף מיחס שלא ימצא בו שום פסול). אבן עזרא

(כב) וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מַצְבֵּה יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים
וְכָל אֲשֶׁר תֵּתֵן־לִי עֲשֵׂר אֶעֱשֶׂנּוּ לָךְ:
כב ואבנא דא די שוייתי קמא תהי די אהי
פלח עלה מן קדם יי וכל די תתן לי חד מן
עשרא אפרשנה קדמך:

כז"א והאבן הזאת. כך מפרש יי"ו זו של "והאבן", אם תעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת. והאבן הזאת
אשר שמתי מצבה וגו'. בתרגומו: 'אהי פלח עלה קדם ה', וכן עשה בשובו מפדן ארם, כשאמר לו: "קום
עלה בית-אל" (לקמן לה), מה נאמר שם? "ויצב יעקב מצבה וגו' ויסף עליה נסך". אבן עזרא

♦ יום שני ה' כסלו ♦

כט (א) וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיִּלָּךְ אֶרְצָה בְּנִי־קָדָם:
כט וישא יעקב רגליו. משנתבשר בשורה טובה שהבטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת, כך
מפרש בבראשית רבה.

כט וישא יעקב רגליו. משנתבשר בשורה טובה שהבטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת, כך
מפרש בבראשית רבה.

אבן עזרא על התורה

לתפילתי, ולהוציא שם מעשר מכל אשר תתן
לי כמון לתמו למי שהוא ראוי לקחתו לכבוד
ה'. ולהיות לוי ציורי דרך דרש, כי אין
בתורה שיתן האדם מעשר בניו רק מעשר
בקר וצאן ותבואה:

אפרשנו:

יח ויצק שמן על ראשה. להפירה בשובו:
כא וטעם והיה ה' לי לאלהים. זה השם
הנכבד, כי בן כתוב והנה ה' נצב עליו,
ובפגשת ואלה שמות המקצאנו:
כב וטעם ויהיה בית אלהים. מקום קבוע

יו כי אם בית אלהים. שיתפלל אדם בו
בשעת צרכו ותשמע תפלתו כי המקום נכבד.
ורבים יתקוהו איך הקים יעקב מצבה. והנה
שקחו כי "ב מצבות הקים משח. והכתוב
לא אסר לשום מצבה לשם, רק אמר לא
תקים לך מצבה אשר שגא. ובגדתי אל מקומי

בוֹחַזָּא וְהָא בִּירָא בְּחֻקְלָא וְהָא תַּמָּן תִּלְתָּא
עֲדִרִין דָּעֵן רַבְעִין עַלְה אַרִי מִן בִּירָא הֵהִיא
מִשְׁקֵן עֲדִרָא וְאַבְנָא רַבְתָּא עַל פּוּמָא
דְּבִירָא:

(ב) וַיֵּרָא וְהִנֵּה בָּאָר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה־שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדִרֵי־צֹאן
רֹבְצִים עָלֶיהָ בִּי מִן־הַבָּאָר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֵבֶן
גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבָּאָר:

כ"א יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים • מִשְׁקִים הָרוּעִים אֶת הָעֲדָרִים, וְהַמְקָרָא דְּבִר בְּלִשׁוֹן קֶצֶרָה. אבן עזרא

ג ומתכנסין לתמן כל עדריא ומגנדרין ית
אבנא מעל פומא דבירא ומשקן ית ענא
ומתיבין ית אבנא על פומא דבירא
לאתרה:

(ג) וְנֹאסְפוֹ־שָׂמָה כָּל־הָעֲדָרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת־הָאֵבֶן מֵעַל פִּי
הַבָּאָר וְהִשְׁקוּ אֶת־הָצֹאן וְהָשִׁיבוּ אֶת־הָאֵבֶן עַל־פִּי הַבָּאָר
לְמִקְוָה:

כ"ב וְנֹאסְפוֹ • רגילים היו להאסף, לפי שהיתה האבן גדולה. וַיִּגְלְלוּ • וגולליו, ותרגומו ומגנדרין, כל לשון הנה
משמנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר, לפי שכל דבר ההנה תמיד, כְּבִר הִיא וְעֵתִיד לְהִיּוֹת. וְהָשִׁיבוּ • תרגומו:
ומתיבין. אבן עזרא

ד וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲחִי מִנָּן אֲתוֹן וְאַמְרוּ
מִחֲרִן אֲנַחְנָא:

(ד) וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲחִי מִנָּן אֲתוֹן וַיֹּאמְרוּ מִחֲרִן
אֲנַחְנוּ: אבן עזרא

ה וַיֹּאמֶר לָהֶם הִידְעִיתוֹן יֵת לָכֵן בֵּר נַחֲוֹר
וַיֹּאמְרוּ יִדְעִנָּן:
ו וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלֵם לָהּ וְאַמְרוּ שְׁלֵם וְהָא
רַחֵל בְּרַתָּה אֲחֵיָא עִמָּא:

(ה) וַיֹּאמֶר לָהֶם הִידְעִיתֶם אֶת־לֵבִן בֶּן־נַחֲוֹר וַיֹּאמְרוּ יִדְעִנּוּ:
(ו) וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלֹם וְהִנֵּה רַחֵל בְּתוֹ
בָּאָה עִם־הָצֹאן:

כ"ג בָּאָה עִם־הָצֹאן • הטעם באל"ף, ותרגומו 'אתיא'. 'ורחל באה', הטעם למעלה, בפ"ת, ותרגומו: 'אתת',
הראשון לשון עושה, והשני לשון עשיתה. אבן עזרא

ז וַיֹּאמֶר הָא עוֹד יוֹמָא סָגִי לָא עֵדֵן לְמִכְנָשׁ
בְּעִיר אִשְׁקוּ עִנָּא וְאַזִּילוּ רַעוּ:

(ז) וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא־עַת הָאֶסְף הַמִּקְנֶה
הַשְׁקוּ הָצֹאן וּלְכוּ רַעוּ:

כ"ד הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל • לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרוצים לאסף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אָמַר לָהֶם:
"הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל", כלומר אם שקירי יום אתם, לא שלמתם פעלת היום, ואם הבקמות שלכם, אף על פי כן "לא־עַת
הָאֶסְף הַמִּקְנֶה וְגו'" (כ"ד).

ח וַיֹּאמְרוּ לֹא נֹכַח עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֲדָרִים וַיִּגְלְלוּ
אֶת־הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקִינוּ הָצֹאן:
ו וַיִּשְׁקוּ עִנָּא:

(ח) וַיֹּאמְרוּ לֹא נֹכַח עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֲדָרִים וַיִּגְלְלוּ
אֶת־הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקִינוּ הָצֹאן:

כ"ה לֹא נֹכַח • להשקות, לפי שהאבן גדולה. וַיִּגְלְלוּ • זה מתרגם 'ויגנדרו', לפי שהוא לשון עתיד.

ט עַד דְּהוּא מְמַלֵּל עֲמָהוֹן וְרַחֵל אֲתַת עִם
עִנָּא דִּי לְאַבּוּהָ אַרִי רַעִיתָא הִיא:

(ט) עוֹדְנוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרַחֵל בָּאָה עִם־הָצֹאן אֲשֶׁר לְאִבֶּיהָ
כִּי רָעָה הוּא: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

ד מאין. שאלה על מקום. ולאמרו בלא מ"ם
לא יתכן כי אז יהיה לאין. גם נמצא בן עם
מ"ם הן אתם מאין:
ו והנה רחל בתו באה. מלרע, שהוא תאר
השם כמו פעל:
ט ורחל באה. מלעיל, והוא פעל עבר:

ראה על משקל וישב ממנו שבי, והנה חסר
ה"א ראה. גם לא יתכן שיהיה האל"ף נראה
בסוף המלה. והנה ישאר בחיזק תחת היי"ד.
והנה יהיה משקלו וי"ף בגדלו. (יחזקאל לא)
ויתעבר עם לשון ירה. על בן פתחו היי"ד:
ג וגללו. הרועים את האבן:

ב וירא. מלה זרה בעבור שנפתח היי"ד,
והמלה מהבנין הקל. ואין אחר היי"ד אחת
מאותיות הגרון שהיא משפוט להרחיב את
אשר לפניהם, ואין ראוי לאדם לחסר תי"ו.
או שיאמר בן עם חבאי היי"ד שהם סימני
המשרתים. ולפי דעתי באשר רצו לאמר מן

(י) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל בַּת־לָבָן אָחִי אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לָבָן אָחִי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת־הָאֵבָן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשֶׁק אֶת־צֹאן לָבָן אָחִי אִמּוֹ:

כט"י וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל • כַּאֲדָם שֶׁמַּעֲבִיר אֶת הַפֶּקֶק מֵעַל פִּי צְלוּחִית, לְהוֹדִיעָךְ שֶׁכָּחוּ גְדוּל (בראשית רבה) •

(יא) וַיִּשֶׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיֵּשֶׂא אֶת־קִלּוֹ וַיִּבְכֶּה:

כט"ב וַיִּבְכֶּה • לְפִי שֶׁצִּפָּה בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁאִינָה נִכְסֶסֶת עִמּוֹ לְקַבּוּרָה. דְּבַר אַחֵר: לְפִי שֶׁבָּא בְּיָדִים רִיקָנִיּוֹת. אָמַר: 'אֲלִיעֶזֶר, עֶבֶד אָבִי אָבָא, הָיוּ בְּיָדוֹ נְזָמִים וַצְמִידִים וּמַגְדָּנוֹת, וְאֲנִי אֵין בְּיָדִי כְּלוּם'. לְפִי שֶׁרָדַף אֲלִיפֹז בֶּן עֶשׂוּ בְּמַצּוֹת אָבִיו אַחֲרָיו לְהַרְגוֹ, וְהַשִּׁיגוֹ, וּלְפִי שֶׁגָּדַל אֲלִיפֹז בְּחִיקוֹ שֶׁל יִצְחָק, מִשֶּׁף יָדוֹ. אָמַר לוֹ: 'מָה אַעֲשֶׂה לְצוּרֵי שֶׁל אָבָא? אָמַר לוֹ יַעֲקֹב: 'טַל מִה שֶׁבְּיָדִי, וְהָעֲנִי חָשׁוּב כִּמְתִי'.

(יב) וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אֲבִיהָ הוּא וְכִי בֶן־רִבְקָה הוּא וְתָרָץ וְתִגְדָּר לְאֲבִיהָ:

כט"ג כִּי אָחִי אֲבִיהָ הוּא • קְרוֹב לְאֲבִיהָ, כְּמוֹ: (לעיל יג) "אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ". וּמִדְרָשׁוֹ: 'אִם לְרִמָּאוֹת הוּא בָּא, גַּם אֲנִי אַחִיר בְּרִמָּאוֹת, וְאִם אָדָם כְּשֶׁר הוּא, גַּם אֲנִי בֶן רִבְקָה, אַחֲתוֹ הַכְּשֶׁרָה'. וְתִגְדָּר לְאֲבִיהָ • (כ"ד) לְפִי שֶׁאָמְרָה מִתָּה, וְלֹא הָיָה לָהּ לְהַגִּיד אֶלָּא לוֹ. אֲבָן עוֹרָא

(יג) וַיְהִי כַּשְּׁמֹעַ לָבָן אֶת־שְׁמֹעַ יַעֲקֹב בֶּן־אֲחִתּוֹ וַיִּרְץ לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹק־לוֹ וַיִּנְשֹׁק־לוֹ וַיְבִיֵּאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּסְפֹּר לָלָבָן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

כט"ד וַיִּרְץ לְקִרְאָתוֹ • (כ"ה) כְּסָבוֹר, כְּמוֹן הוּא טְעוֹן, שֶׁהָרִי עֶבֶד הַבֵּית בָּא לְכָאן בַּעֲשֶׂרָה גְּמָלִים טְעוּנִים. וַיַּחֲבֹק • כְּשֶׁלֹּא רָאָה עִמּוֹ כְּלוּם, אָמַר: 'שְׂמָא זְהוּבִים הֵבִיא וְהִנֵּם בְּחִיקוֹ' (כ"ו). וַיִּנְשֹׁק לוֹ • אָמַר: 'שְׂמָא מְרַגְלִיּוֹת הֵבִיא וְהֵם בְּפִיר' (כ"ז). וַיִּסְפֹּר לָלָבָן • שֶׁלֹּא בָּא אֶלָּא מִתּוֹךְ אֲנָס אַחֲרֵי וְשִׁנְטָלוֹ מְמוֹנֹ מְמוֹנֹ. אֲבָן עוֹרָא

(יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אֶךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אִתָּהּ וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים:

כט"ה אֶךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי • מַעֲתָה אֵין לִי לְאֶסְפֹּף הַבֵּיתָה, הוֹאִיל וְאֵין בְּיָדֶךָ כְּלוּם, אֶלָּא מִפְּנֵי קוֹרְבָה אֲטַפֵּל בְּךָ חֹדֶשׁ יָמִים וְכֵן עֲשֶׂה, וְאַף זֶה לֹא לְחִנָּם, שֶׁהָיָה רוּעָה צֹאנֹו. אֲבָן עוֹרָא

(טו) וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי־אֲחִי אִתָּהּ וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם הַגִּידָה לִּי מַה־מְשַׁבְּרְתָּךְ:

כט"ו הֲכִי־אֲחִי אִתָּה • לְשׁוֹן תְּמָה: 'וְכִי בִשְׁבִיל שְׂאֲחִי אִתָּה, תַּעֲבֹדְנִי חֲנָם?'. וְעַבְדְּתָנִי • כְּמוֹ 'וְתַעֲבֹדְנִי', וְכֵן כָּל תְּבָה שֶׁהִיא לְשׁוֹן עֶבֶר הוֹסִיף וַיִּי"ו בְּרֹאשָׁה, וְהִיא הוֹפְכֶת הַתְּבָה לְהִבָּא. אֲבָן עוֹרָא

(טז) וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל:

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

יב וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרַחֵל. מֵאַחַר, וְטַעֲמוֹ וְכִבְרֵה הַגִּיד יַעֲקֹב לְרַחֵל וְאַחֵר בֶּן וַיִּשָּׁק, וְרַבִּים יג אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. דְּבַר הַכְּרָכָה: יד חֹדֶשׁ יָמִים. כָּכָר פְּרָשְׁתִּי: טו מְשַׁבְּרְתָּךְ. עַל מִשְׁקַל מִתְּכַנֵּת הַלְכָּנִים:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט ב עמ' 681)

שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל (כט, טז) מבאר בחסידות, שלאה היא פנגד ספירת הבינה (ה' גדולה, האות ה"א הראשונה של שם הוי') ורחל היא פנגד ספירת המלכות (ה' קטנה, האות ה"א השנייה של השם). וזהו שאמר יעקב ללכן (להלן לא, מא) "עבדתיך... בשתי בנותיך": פעלתי בעבודתי את הבורר של בינה ומלכות. ויש להוסיף, שזהו שהשיב לכן "הבנות בנותי": מה שנתוסף לך על ידי בורר זה ממני הוא, מעבודה ששעשיתה בביתי.

(יז) **ועיני לאה רבות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה:** יו ועיני לאה יאן ורחל הות שפירא ברינא ויאנא בחזו: **רבות** (ב"ב קכג) שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכחה, שהיו הכל אומרים: 'שני בנים לרבקה ושתי בנות ללכן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן'. **תאר** • הוא צורת הפךצוף, לשון: (ישעיה מז) "תארהו בשדר", קונפא"ס בלע"ז. **מראה** • הוא זיו קלסתר. **אבן עזרא**

♦ יום שלישי ו' כסלו ♦

(יח) **ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבדה שבע שנים ברחל בתך הקטנה:** יח ורחם יעקב ית רחל ואמר אפלחנה שבע שנין ברחל ברתך זערתא:

רש"י אעבדה שבע שנים • הם זמים אחדים, שאמרה לו אמו: "וישבת עמו זמים אחדים", ותדע שכן הוא, שהרי כתיב: "ויהיו בעיניו זמים אחדים". **ברחל בתך הקטנה** • כל הסימנים הללו למה? לפי שהיה יודע בו שהוא רמאי, אמר לו: "אעבדה ברחל", ושמה תאמר: 'רחל אחרת, מן השוק? תלמוד לומר: "בתך", ושמה תאמר: 'אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל? תלמוד לומר: "הקטנה", ואף על פי כן לא הועיל, שהרי רמאו.

(יט) **ויאמר לכן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי:** יט ואמר לכן טוב דאתן יתה לך מדאתן יתה לגבר אחרן תיב עמי:

(כ) **ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו פימים אחדים באהבתו אתה:** כ ופלח יעקב ברחל שבע שנין ויהיו בעיניה פימין זעירין פד רחים יתה: **אבן עזרא**

(כא) **ויאמר יעקב אל לכן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבוא אליה:** כא ואמר יעקב ללכן הב ית אתתי ארי אשלמית יומי פלחני ואעול לותה:

רש"י מלאו ימי • שאמרה לי אמי, ועוד: "מלאו ימי", שהרי אני בן פ"ד שנה ואימתי אעמיד י"ב שבטים? וזהו שנאמר: "ואבואה אליה", והלא קל שבקלים אינו אומר בן? אלא להוליד תולדות אחר כך.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 111)

להוליד תולדות אחר כך (רש"י כט, כא) לכאורה, סוף סוף אמירה זו היא הפך הצניעות. ויש לומר, שמפנין שהאבות היו "קדושים ומבדלים מעניני עולם הזה... כל ימיהם" (תניא פכ"ג), לא ראה יעקב אבינו ב"ואבואה אליה" שום דבר אחר מלבד הולדת תולדות. ועל דרך "ולא יתבששו" שלפני חטא עץ הדעת (ראה מורה נבוכים ח"ב פ"א).

(כב) **ויאסף לכן את כל אנשי המקום ויעש משתה:** כב וכנש לכן ית כל אנשי אתרא ועבד משתנא: **בג** **ויהי בערב ויקח את לאה בתו ויבא אתה אליו ויבא אליה:** כג ויהי ברמשא וידבר ית לאה ברתה ואעיל יתה לותה ועל לותה:

אבן עזרא על התורה

יו רבות. כמשמעו. ויש שואלים למה היו כן, בעבור שחשבו שמחשבות השם כמחשבותיהם, וכל הנכראים ראיות צורתן להיות שוות. וכן אפרים אמר שהוא חסר אלה, וטעמו ארפות. והוא היה חסר אלה: **יפת תאר**. כמו ותאר לכם הגבול. כל אבר פועל ותאף והפה יפה ומראה הכל יפה. או מראה על עין הפנים הנראה: **כ ויעבד יעקב ברחל**. בעבור רחל:

שיעור יומי ליום שלישי ו' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – כט – פרשת ויצא

- לה
(כד) וַיִּתֵּן לָבָן לֵה אֶת־זִלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בְּתוֹ שִׁפְחָהּ:
כד ויהי בפקדו והנה היא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני?
כז"י ויהי בפקדו והנה היא לאה. אבל בלילה לא הייתה לאה, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה: 'עכשו תפלים אחותי'! עמדה ומסרה לה אותן סימנים (מגילה יג).
- כו) וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא־יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֵמֹנִי לָתֵת הַצִּעִירָה לְפָנֵי הַבְּכִירָה:
כו ואמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה:
כז מלא שבע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות:
כז"י מלא שבע זאת. דבוק הוא, שהרי נקוד בחטף (פרוש: בשוא), שבוש של זאת, והן שבעת ימי המשתה, בגמרא ירושלמית במועד קטן. ואי אפשר לומר שבוש ממש, שאם כן היה צריך לינקד הש"ן בפת"ח (רוצה לומר קמץ). ועוד ששבוש לשון זכר, בדכתיב: (דברים טו) "שבעה שבושות תספר", לפיכך, אין משמע שבוש אלא שבעה, שטיינ"א בלע"ז. ונתנה לך. לשון רבים כמו: "ונשרפה". "גדרה ונבלה". אף זה לשון ונתן, ונתנה וגו'. גם את זאת. מיד לאחר שבעת ימי המשתה, ותעבד לאחר נשואיה. אבן עזרא
- (כח) וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיְמַלֵּא שֶׁבַע זֹאת וַיִּתֵּן־לָוּ אֶת־רַחֵל בְּתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה:
כח ויעבד יעקב כן וימלא שבע זאת ויתן לו את רחל את רחל לה לאשתו:
~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין בלקוטי שיחות חלק ה, עמוד 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')
איך נשא יעקב ב' אחיות?
- וַיִּתֵּן־לָוּ אֶת־רַחֵל בְּתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: (כט, כח)
ידועה הקשיא, הרי קימו האבות כל התורה כלה עד שלא נתנה (בראשית רבה פרשה צה, ג ועוד), ואם כן איך היה מתר יעקב לישא ב' אחיות, דלקאורה עבר בזה על הלאו ד"ואשה אל אחותה לא תקח" (אחרי יח, יח). ובספרים תרצו בכמה אופנים. ויש לומר בזה בדרך הפשט, דהנה זה פשוט שלפני מתן תורה היו האבות צריכים לקיים את שבע המצוות שנתחייבו בהן בני נח, אף אם על ידי זה יעברו על אחת ממצוות התורה. דהרי בשבע המצוות היו מחייבים כבר מדינא, ומצוות התורה קבלו על עצמם רק כהדור וחומרא, ומעקר הדין היו פטורים מהן. ויתירה מזו: גם הדינים והסגים שקבלו על עצמם בני נח מצד עצמם, היו מחייבים בהם מדינא, וכמו שמצינו שנענש יעקב על שלא קיים מצוות פדוי אב ואם, אף שאינה משבע המצוות (ראה רש"י סוף פרשת תולדות. וישב לו, לד). ואם כן גם חייבים שקבלו על עצמם בני נח מצד עצמם, כיון שנתחייבו בהם מדינא, היו חמורים יותר ממצוות התורה שקבלו על עצמם רק כמה יחידים. והנה מצינו שגם לפני מתן תורה קבלו על עצמם בני נח להזהר שלא לרמות איש את רעהו, וכמו שמצינו שלבן טען ליעקב "ולמה רמיתני" (פרשתנו כט, כח), ונמצא שבאסור רמיה נתחייבו כבר האבות מדינא. ועל פיה יש לומר שמכיון שיעקב הבטיח לרחל שישאנה, ועד שמסר לה הסימנים וכו' (ראה רש"י פרשתנו כט, כח), הנה אם לא היה נשוא את רחל לאשה, היה עובר על אסור רמיה שקבלו על עצמם בני נח, ומכיון ששלפני מתן תורה היה אסור זה חמור יותר מאסורי התורה, נדחה הלאו ד"ואשה אל אחותה לא תקח" מפני אסור רמיה. (ועין בלקוטי שיחות חלק ה, שיחה א' לפרשת ויגש, עמוד 228 ואילך, ביאור על זה דנשא יעקב את בלהה וזלפה, אף שגם הן היו אחיות).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטרשיחות חלק ה, עמוד 145 – מתוך 'לקראת שבת')

איך נשא יעקב ב' אחיות (ב)?

וַיִּתְּנוּ לוֹ אֶת־רַחֵל בָּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: (כט, כח)

ידועה הקשיא, הרי קימו האבות כל התורה כלה עד שלא נתנה (בראשית רבה פרשה צה, ג ועוד), ואם-כן איך היה מתר יעקב לישא ב' אחיות, דלקאורה עבר בזה על הלאו ד"ואשה אל אחותה לא תקח" (אחרי יח).

והנה מזה שרש"י שמפרש "פשוטו של מקרא" לא מביא שאלה זו, מוכן שעל-פי פשוטו של מקרא, שאלה זו לא קשה, ועד שאין צורך להזכירה.

ויש לבאר בזה דהנה בטעם האסור של "ואשה אל אחותה לא תקח" אומר הכתוב "לצרור", שעל-ידי-זה הן נעשות שונאות זו לזו. והיות שבגדוד-ידן מסרה רחל את הסימנים ללאה, לכן על-פי פשוטו של מקרא לא היה שיר כאן האסור.

(כט) וַיִּתְּנוּ לָבֶן לְרַחֵל בָּתּוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ לָהּ לְשִׁפְחָהּ: כט ויהי לבן לרחל ברתה ית בלחה אמתה לה לאמהו:

(ל) וַיָּבֵא גַם אֶל־רַחֵל וַיֹּאמֶר גַּם־אֶת־רַחֵל מְלָאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת: ל וצל אף לנות רחל ורחים אף ית רחל מלאה ופלח עמה עוד שבע שנים אחרנין:

כס"י < עוד שבע-שנים אחרות. (כ"ה) אחרות, הקישן לראשונות, מה ראשונות באמונה, אף האחרונות באמונה, ואף על פי שברמאות בא עליו.

(לא) וַיֵּרָא יְהוָה כִּי־שְׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ וְרַחֵל עָקְרָה: לא וירא יהוה כי-שנואה לאה ויפתח את-רחמה ורחל עקרה:

(לב) וַתַּהַר לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי־רָאָה יְהוָה בְּעֻנְיִי כִּי עָתָה יֹאחֲבֵנִי אִישִׁי: לב ויתהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי-ראה יהוה בעוניי כי עתה יאהבני אישי:

כס"י < ותקרא שמו ראובן. רבותינו פשו: (ברכות ד:) אמרה: 'ראו מה בין בני לכן חמי שמכר את הבכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו, ולא עוד שלא ערער עליו, אלא שבקש להוציאו מן הבור'. **אבן עזרא**

(לג) וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שְׁנוּאָה אֲנִי וַיִּתֵּן־לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן: לג ויתהר עוד ותלד בן ותאמר כי-שמע יהוה כי-שנואה אנכי ויתן-לי גם-את-זה ותקרא שמו שמעון:

(לד) וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעַם יִלְוָה אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדָתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ לֵוִי: לד ויתהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוה אישי אלי כי-ילדתי לו שלשה בנים על-כן קרא-שמו לוי:

כס"י < הפעם ילוה אישי. (כ"ה) לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות שי"ב שבטים יוצאים מיעקב וארבע נשים ישא, אמרה: 'מעתה אין לו פתחון פה עלי, שהרי נטלתי כל חלקי בבנים'. על-כן. כל מי שנאמר בו: "על-כן", מרבה באכלוסין, חוץ מלוי שהארון היה מכלה בהם. קרא שמו לוי. בכלם כתיב "ותקרא", (שהיא קראה), וזה כתב בו: "קרא", ויש מדרש אגדה ב"אלה הדברים" רבה, ששלח הקדוש ברוך הוא גבריאל והביאו לפניו, וקרא לו שם זה ונתן לו כ"ד מתנות כהנה, ועל שם שלוהו במתנות, קראו לוי. **אבן עזרא**

(לה) וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר הִפְעַם אוֹדָה אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד מִלְדָּת: לה ויתהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את-יהוה על-כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת:

כס"י < הפעם אודה. שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

השם שנתן לי כל זה ונספיק לי. על כן עמדה מלדת:

לה הפעם אודה את ה'. בטעם הפעם הזאת, אחר שיש לי ארבעה בנים אודה השם, כי לא אהמר להיות לי עוד. כאומר אודה את

לב יאהבני. בפתחות הבי"ת, כמו שן תדבקני הרצה:
לד ילוה אישי. כמו ונלוו עליך:

שיעור יומי ליום שלישי ו' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - ל - פרשת ויצא

ל (א) וַתֵּרָא רַחֵל כִּי לֹא יִלְדָה לְיַעֲקֹב וַתִּקְנֶא רַחֵל בְּאָחֶתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הִבֵּה־לִי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה אֲנֹכִי:

כ"י"א וַתִּקְנֶא רַחֵל בְּאָחֶתָהּ • קָנָאָה בְּמַעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים. אָמְרָה: 'אֵלּוּלִי שֶׁצָּדָקָה מִמֶּנִּי, לֹא זָכָתָה לְבָנִים' (כ"ב). הִבֵּה־לִי • 'וְכִי כֵן עָשָׂה אָבִיךָ לְאִמְךָ, וְהִלֵּא הַתַּפְּלָל עָלֶיךָ'?! • מִתָּה אֲנֹכִי • מִכָּאן לְמִי שָׁאִין לוֹ בָּנִים שֶׁחָשׁוּב כְּמֵת (כ"ד). אֲבֵן עוֹרָא

(ב) וַיַּחֲרֶאֱף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּנִּי פְּרִי־בֶטֶן:

כ"י"ב הִתַּחַת • 'וְכִי בְּמִקְוָמוֹ אָנִי?'. אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּנִּי • 'אֶת אֲמֶרֶת שֶׁאֶעֱשֶׂה כְּאֵבָא, אֲנִי אֵינִי כְּאֵבָא, אֲבָא לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, אֲנִי יֵשׁ לִי בָּנִים, מִמֶּנִּי מָנַע וְלֹא מִמֶּנִּי'. אֲבֵן עוֹרָא

(ג) וַתֹּאמֶר חַנָּה אִמִּיתִי בִלְהָה בָּא אֵלֶיהָ וַתֵּלֶד עַל־בְּרָכֶי וְאֵבְנָה גַם־אֲנֹכִי מִמֶּנָּה:

כ"י"ג עַל־בְּרָכֶי • כְּתִרְגוּמוֹ: 'וְאֵנָּא אֲרַבִּי'. וְאֵבְנָה גַם־אֲנֹכִי • מֵהוּ 'גַּם'? אָמְרָה לוֹ: 'זָקֵנְךָ אֲבָרְהָם הָיוּ לוֹ בָּנִים מֵהֶגֶר, וְחֶגֶר מִתְּנִיּוֹ כִּנְגֵד שָׂרָה. אָמַר לָהּ: 'זָקֵנְתִי הַכְּנִיסָה צָרָתָה לְבֵיתָה'. אָמְרָה לוֹ: 'אִם הִדְּבַר הַזֶּה מֵעַכְבָּ "חַנָּה אִמִּיתִי"'. וְאֵבְנָה גַם אֲנֹכִי מִמֶּנָּה • כְּשָׂרָה. אֲבֵן עוֹרָא

(ד) וַתִּתֵּן־לָּו אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב:

(ה) וַתֵּהָרֶ בִּלְהָה וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן:

(ו) וַתֹּאמֶר רַחֵל דָּגְנִי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקוֹלִי וַיִּתֵּן־לִי בֶן עַל־כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ דָּן:

כ"י"ד דָּגְנִי אֱלֹהִים • דָּגְנִי וְחִבְנִי וְזָכְנִי (כ"ה). אֲבֵן עוֹרָא

(ז) וַתֵּהָרֶ עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְהָה שִׁפְחַת רַחֵל בֶּן שְׁנֵי יַעֲקֹב:

(ח) וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתּוּלִי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי עִם־אָחִתִּי גַם־יִכְלַתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי:

כ"י"ה נִפְתּוּלִי אֱלֹהִים • מְנַחֵם בֶּן סְרוּק פָּרְשׁוּ בַּמַּחֲבֶרֶת "צָמִיד פְּתִיל", 'חֲבוּרִים מֵאֵת הַמָּקוֹם נִתְחַבְּרָתִי עִם אָחִוִּיתִי לְזָכוֹת לְבָנִים'. וְאֲנִי מִפְּרִשּׁוֹ לְשׁוֹן "עֲקָשׁ וּפְתִלְתֵּל", נִתְעַקְשָׁתִי וְהִפְצַרְתִּי פְּצִירוֹת וְנִפְתּוּלִים הִרְבֵּה לְמָקוֹם, לִהְיוֹת שׁוֹה לְאָחוֹתִי. גַּם יִכְלַתִּי • הַסָּפִים עַל יָדִי, וְאוֹנִקְלוֹס תִּרְגָּם לְשׁוֹן תַּפְּלָה: "נִפְתּוּלִי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי", בְּקִשּׁוֹת הַחֲבִיבוֹת לְפָנָיו נִתְקַבְּלָתִי וְנִתְעַתְּרָתִי כְּאָחוֹתִי. נִפְתַּלְתִּי • נִתְקַבְּלָה תַּפְּלָתִי, וּמִדְּרָשִׁי אֵגְדָה יֵשׁ רַבִּים בְּלִשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן. אֲבֵן עוֹרָא

(ט) וַתֵּרָא לְאָה כִּי עֹמְדָה מְלָדָת וַתִּקַּח אֶת־זֶלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה:

אֲבֵן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

שִׁיבְקָה עִם אַחֵר וַיִּפְתַּל לְנִצָּח אוֹתוֹ כְּדִי לְהַפִּילוֹ. וְכֵן תַּפְּסֵל. וְטַעַם זָכַר אֱלֹהִים כִּי לְכָבוֹד הַשֵּׁם נִתְּתִי שִׁפְחָתִי. אוֹ הַשֵּׁם עֲזָרְנִי בְּהֶאֱדָקִי:

תַּפְּלָתוֹ: ג וְאֵבְנָה. מִפְּרִשׁ בְּדִבְרֵי שָׂרָה: ו דָּגְנִי. דְּגוּשָׁה הַנּוּי' לְחִסְרוֹן הַנּוּי' הַנּוּסָף: ח נִפְתּוּלִי. שֵׁם מִבְּנֵי נִפְעָל. וְטַעַמוּ כְּאֵדָם

א הִבָּה לִי בָנִים. שֶׁתַּחֲפִּיל לְשֵׁם כְּאִשּׁוֹר עָשָׂה אָבִיךָ: ב הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי. כָּאֵלּוּ אֲנִי בְּמִקְוָם הַשֵּׁם: וַיִּסְכֵּן שֶׁתַּחֲפִּיל וְלֹא הִגִּיעַ עַת שְׁמוֹעַ

(י) וַתֵּלֶד זֶלְפָּה שְׁפָחַת לֵאָה לְיַעֲקֹב בֶּן־

כ"י וַתֵּלֶד זֶלְפָּה • בְּכֶלֶן נֶאֱמַר: 'הַרְיוֹן' חוץ מִזֶּלְפָּה, לִפִּי שֶׁהִיָּתָה בַּחוּרָה מִכֶּלֶן וְתִינָקֶת בְּשָׁנִים, וְאִין הַרְיוֹן נִכְרָה, וְכִדִּי לְרֵמוֹת לְיַעֲקֹב נִתְּנָה לְבֶן לֵאָה, שְׁלֹא יִבִּין שֶׁמִּכְנִיסִין לוֹ אֶת לֵאָה, שֶׁכֶּף מִנְהֶגֶן לִיתֵן שְׁפָחָה הַגְדוּלָה לַגְדוּלָה וְהַקְטָנָה לַקְטָנָה.

(יא) וַתֹּאמֶר לֵאָה בֶּן גֵּר וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גֵּר:

כ"י • בֶּן גֵּר • בֶּן מִזֶּל טוֹב, כְּמוֹ: (שְׁכַת סו ע"ב) 'גֵּר גֵּרִי וְסֻנוֹק לֹא'. וְדוּמָה לוֹ: (ישעיה סה) "הַעֲרִכִים לִגֵּר שְׁלֹחַן". וּמִדְרָשׁ אַגְדָּה שְׁנוּלֵד מִהוּל, כְּמוֹ: (דניאל ד) "גֵּרִי אֵילָנָא", וְלֹא יִדְעָתִי עַל מַה נִּכְתָּב תְּבָה אַחַת. דְּבָר אַחֵר: לְמָה נִקְרְאת תְּבָה אַחַת, בְּגֵר? כְּמוֹ "בְּגֵדֶת בִּי" כְּשֶׁבֹאֵת אֶל שְׁפָחָתִי, כְּאִישׁ שֶׁבְּגֵד בְּאַשֶׁת נְעוּרִים. אֲבָן עוֹרָא

(יב) וַתֵּלֶד זֶלְפָּה שְׁפָחַת לֵאָה בֶּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב:

יב וַתֵּלֶד זֶלְפָּה אֲמָתָא דִּלְאָה בֶּר תַּנְגִּן לְיַעֲקֹב:
יב וַתֵּלֶד זֶלְפָּה אֲמָתָא דִּלְאָה תְּשַׁבְּחָתָא הוּת לִי אֲרִי בְּכֶן יִשְׁכַּחֲנִי נְשִׂיא וְקִרְתַּת יֵת שְׁמָה אֲשֶׁר:
אֲשֶׁר: אֲבָן עוֹרָא

• יום רביעי ז' כסלו •

(יד) וַיֵּלֶד רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר־חֹטִים וַיִּמָּצָא דוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֹא אֹתָם אֶל־לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רַחֵל אֶל־לֵאָה תִּנִּי־נָא לִי מִדּוֹדָאִי בְּנֶגֶד:

כ"י • בִּימֵי קְצִיר־חֹטִים • לְהַגִּיד שֶׁכֶּחֶן שֶׁל שְׁבָטִים, שַׁעַת הַקְּצִיר הִיָּה, וְלֹא פֶשֶׁט יָדוּ בְּגוּל לְהִבִּיא חֹטִים וּשְׁעוּרִים, אֵלָּא דְּבַר הַהֶפְקֵר שָׁאִין אָדָם מִקְפִּיד בּוֹ. דוֹדָאִים • (סנהדרין צט) שִׁיגְלִי. עֶשֶׂב הוּא, וּבִלְשׁוֹן יִשְׁמַעֲאֵל יִסְמִי"ן. אֲבָן עוֹרָא

(טו) וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּעַט קָחְתִּיךָ אֶת־אִישִׁי וְלָקַחְתָּ גַם אֶת־דּוֹדָאִי בְּנִי וַתֹּאמֶר רַחֵל לְבֶן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דּוֹדָאִי בְּנֶגֶד:

כ"י • וְלָקַחְתָּ גַם אֶת־דּוֹדָאִי בְּנִי • בְּתִמְיָהָה: וְלַעֲשׂוֹת עוֹד זֹאת, לִיקַח גַּם אֶת דּוֹדָאִי בְּנִי? וְתַרְגוּמוֹ 'וְתִסְבִּין'. לְבֶן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה • שְׁלִי הִיָּתָה שְׁכִיבַת לַיְלָה זוֹ וְאִנִּי נֹתֶנָה לָךְ, תַּחַת דּוֹדָאִי בְּנֶגֶד. וּלְפִי שְׁוִלְזֵלָה בְּמִשְׁכַּב הַצַּדִּיק, לֹא זָכְתָה לְהַקְבֵּר עִמּוֹ (נדה ל"א). אֲבָן עוֹרָא

(טז) וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בְּעֶרְבַּ וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר שְׁכָרְתִּיךָ בְּדוֹדָאִי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא:

כ"י • שָׁכַר שְׁכָרְתִּיךָ • נִתְּנִי לְרַחֵל שְׁכָרָה. בַּלַּיְלָה הוּא • הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סִיעוּ שֶׁיֵּצֵא מִשֶּׁם יִשְׁשָׁכָר (כ"ה).

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

י"א בְּגֵד. שְׁתֵּי מְלֻחוֹת, וְהָאֶלֶף חֶסֶד. וְכֵן כָּלֵל, וְכֵן בְּמָה, כְּאִשְׁרֵי מִפְּנֵשׁ בִּיחֻקָּאֵל: וְטַעַם גֵּד. גְּדוּד כִּי יֵשׁ לָהּ גְדוּד בָּנִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁפָרוּשׁ גֵּד מִזֶּל טוֹב, כְּאִשְׁרֵי הוּא בִלְשׁוֹן יִשְׁמַעֲאֵל. וְכִמְוָהוּ הַעוֹרִכִים לִגֵּר שְׁלֹחַן וְהוּא כּוֹכַב צֶדֶק. וְהַנִּכּוֹן לְהִיחֹתוֹ כְּמוֹ גְּדוּדֵי הַשָּׁמַיִם: י"ג בְּאֲשֶׁרִי. בְּעֶבֶר אֲשֶׁרִי: י"ד דּוֹדָאִים. אִמּוֹ הַמִּתְרַגֵּם יִבְרִיחִין. וְכֵן יִקְרָא בִלְשׁוֹן יִשְׁמַעֲאֵל, וְיֵשׁ לָהֶם רֵיחַ טוֹב. וְכֵן כְּתוּב הַדּוֹדָאִים נִתְּנוּ רֵיחַ, וְהֵם עַל צוּרַת כֶּן אָדָם כִּי יֵשׁ לָהֶם דְּמוּת רֹאשׁ וְיִדִּים. וְאִנִּי לֹא יִדְעָתִי לְמָה יִעֲלִיו לְהַרְיוֹן בְּעֶבֶר שְׁוִלְזֵלָה וְהוּא שְׁוִלְזֵלָה קָרָה: טו תַּחַת דּוֹדָאִי בְּנֶגֶד. חֶלֶף וְשָׁכַר:

שיעור יומי ליום רביעי ז' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - ל - פרשת ויצא

(יז) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל-לֵאָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי: יוֹקֵבֵל יְיָ צִלּוֹתָהּ דְּלֵאָה וַעֲדִינָת וַיִּלְדֹת לְיַעֲקֹב בֶּר חַמִּישָׁא: כס"ז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל-לֵאָה • שְׁהִיתָה מִתְאַוָּה וּמִחֲזַרְתָּ לְהַרְבוֹת שְׁבָטִים.

(יח) וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר-נָתַתִּי שְׁפָחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׂשָׁכָר: יח וַתֹּאמֶר לֵאָה יְהִי אֲגָרִי דִּיהִבִּית אִמָּתִי לְבַעְלִי וַקֵּרַת שְׁמָהּ יִשְׂשָׁכָר:

(יט) וַתַּהַר עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן-שֵׁשִׁי לְיַעֲקֹב: יט וַעֲדִינָת עוֹד לֵאָה וַיִּלְדֹת בֶּר שִׁתִּי לְיַעֲקֹב:

(כ) וַתֹּאמֶר לֵאָה זָבַדְנִי אֱלֹהִים • אֹתִי זָבַד טוֹב תַּפְעַל וַיִּבְלֵנִי אִישִׁי כִּי-יִלְדֹתִי לוֹ שֵׁשָׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ זְבֻלֹן: כ וַתֹּאמֶר לֵאָה יְהִי מְדוּרָה דְּבַעְלִי לְוָתִי אֲרִי וַיִּלְדֹת לָהּ שֵׁשֶׁת בָּנִין וַקֵּרַת יְת שְׁמָהּ זְבֻלֹן:

כס"ח זָבַד טוֹב • כְּתַרְגוּמוֹ. יְזַבְלֵנִי • לְשׁוֹן בֵּית זְבוּל, הוֹרְבֵרִי"א בְּלַע"ז. בֵּית מְדוּר, 'מַעֲרָה לֹא תִהְיֶה עֶקֶר דִּירָתוֹ אֲלָא עַמִּי, שְׂשִׁישׁ לִי בָנִים כְּנֶגֶד כָּל נְשִׁי' • אבן עזרא

(כא) וְאַחֵר יִלְדָה בָּת וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמָהּ דִּינָה: כא וַבִּמְר בֶּן יִלְדֹת בְּרִתָּא וַקֵּרַת יְת שְׁמָהּ דִּינָה:

כס"ט דִּינָה • פֶּרֶשׁוֹ רְבוּתִינָהּ שְׁדָנָה לֵאָה דִּין בַּעֲצָמָה: 'אִם זֶה זָכָר, לֹא תִהְיֶה רַחֵל אַחֲוָתִי כְּאֲחַת הַשְּׁפָחוֹת', וְהַתְּפַלְלָה עָלָיו וְנִהְיֶה לְנִקְבָּה (בְּרִכּוֹת ט) • אבן עזרא

(כב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתָּח אֶת-רַחֲמָהּ: כב וַעַל דּוּכְרָנָא דְרַחֵל קָדָם יְיָ וַקֵּבֵל צִלּוֹתָהּ יְיָ וַיִּהְיֶה לָּהּ עַדוּי:

כס"י וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רַחֵל • (כ"ב) זָכַר לָהּ שְׁמִסְרָה סִימְנִיהָ לְאַחֲוָתָהּ וַשְׁהִיתָה מִצְרָה שְׁלֹא תַעֲלֶה בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל עֶשָׂו, שְׁמָא יִגְרַשְׁנָה יַעֲקֹב, לְפִי שְׂאִין לָהּ בָּנִים. וְאַף עֶשָׂו הִרְשַׁע כֹּף עָלָה בְּלָבוֹ כְּשִׁשְׁמַע שְׂאִין לָהּ בָּנִים, הוּא יוֹסֵד הַפִּיט: 'הָאֲדָמוֹן כָּבֵט שְׁלֹא חָלָה, צָבָה לְקַחְתָּהּ לוֹ וְנִתְּבַהֲלָה'.

(כג) וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסָּף אֱלֹהִים אֶת-חֲרָפָתִי: כג וַעֲדִינָת וַיִּלְדֹת בֶּר וַתֹּאמֶר כְּנֵשׁ יְיָ יְת חֲסוּדִי:

כס"ב אֶסָּף • הַכְנִיסָה בְּמָקוֹם שְׁלֹא תִרְאָה, וְכֵן: (יִשְׁעִיה ד') "אֶסָּף חֲרָפְתָּנוּ", (שְׁמוֹת ט) "וְלֹא יֵאָסֵף הַבִּיתָּהּ", (יִזְאֵל ד') "אֶסְפּוּ נְגָהֶם", (יִשְׁעִיה ט) "וַיִּרְחֹף לֹא יֵאָסֵף", לֹא יִשְׁמַן. חֲרָפְתִּי • שְׁהִייתִי לְחֲרָפָה שְׂאֵנִי עֲקָרָה, וְהָיוּ אוֹמְרִים עָלַי שְׂאֵעֲלָה לְחַלְקוֹ שֶׁל עֶשָׂו הִרְשַׁע. וְאַגְדָּה: כָּל זְמַן שְׂאִין לֹאֲשָׁה בֶן, אֵין לָהּ בְּמִי לְתַלּוֹת סְרַחְוֹנָה, מִשְׁשִׁישׁ לָהּ בֶּן, תּוֹלָה בּוֹ: מִי שְׁבֵר כְּלִי זֶה? בְּנָךְ. מִי אָכַל תְּאֲנִים אֵלָיו? בְּנָךְ. אבן עזרא

(כד) וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יוֹסֵף יְהוָה לִי בֶן אַחֵר: כד וַקֵּרַת יְת שְׁמָהּ יוֹסֵף לְמִימָר יוֹסֵף יְיָ לִי בֶר אַחֲרָן:

כס"ג יוֹסֵף ה' לִי בֶן אַחֵר • יוֹדַעַת הִי תָהּ בְּנִבּוּאָה שְׂאִין יַעֲקֹב עֲתִיד לְהַעֲמִיד אֲלָא שְׁנִים עֶשֶׂר שְׁבָטִים. אִמְרָה: 'יְהִי רָצוֹן שְׂאוֹתוֹ שֶׁהוּא עֲתִיד לְהַעֲמִיד יְהִי מִמֶּנִּי'. לְכַף לֹא הַתְּפַלְלָה אֲלָא עַל בֶּן אַחֵר.

אבן עזרא על התורה

בָּנִים בְּז' שָׁנִים. וְכֹאשֶׁר סְפָרִים הַקְדָּמוֹנִים מַצְאוּם בְּנֵי שְׁשֶׁה חֲדָשִׁים וְיָמִים בְּמִסְפָּר. וַיִּתְּבֵן שְׁנִתְנָה לֵאָה שְׁפָחָתָהּ לְיַעֲקֹב קָדָם שְׁנוֹלֵד נִפְתָּלִי. גַּם הִרְתָּה רַחֵל קָדָם שְׁנוֹלֵד זְבוּלֹן, וְגַם דִּינָה לֹא יִדְעָנוּ מִתִּי נוֹלְדָה:

זְבוּלֹן הִיָּתָה בְּכָטָן אַחַת: כג אֶסָּף אֱלֹהִים אֶת חֲרָפְתִּי. כְּטַעַם כֶּרֶת. וְכֵן וַתִּקְרָא שְׁמָתָהּ וְגִיל. וְאַחֲרֵים אִמְרוּ כִּי הַשֵּׁם רָאָה הַחֲרָפוֹת שֶׁהָיוּ הַנָּשִׁים מִתְּרַפּוֹת אוֹתִי בַּעֲבוּר הָיוּתִי עֲקָרָה, וְכֹאֵלִי נִקְסָפוּ וְנִתְּחַבְּרוּ אֲצֵל הַשֵּׁם. וְהָיָה נוֹלְדוֹ לְיַעֲקֹב "ב

כ זָבַדְנִי אֱלֹהִים. כְּטַעַם נָתַן לִי חֵלֶק וְאֵין לוֹ אֶח בְּמִקְרָא: יְזַבְלֵנִי. יְזַבֵּל עַמִּי יְהוָה זְבוּלִי עַמִּי תָמִיד. כְּמוֹ כְּנָה בְּנִיתִי בֵּית זְבוּל. וְכִמּוּהוּ בְּנֵי יִצְחָק יִצְחָק מִמֶּנִּי. וַיִּבְאֵנִי. כָּלֵם הֵם פְּעָלִים עוֹמְדִים: כא וְאַחֵר יִלְדָה בָּת. יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי עַם

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ ויצא תשכ"ט)

ותקרא את שמו יוסף (ל, כד) רש"י פרש לעיל שקל מי שנאמר בו "על כן" מרבה באוכלוסין, והינו יהודה ודן, שהיו יותר מששים אלה. וקשה, הרי בני יוסף היו יותר משבעים אלה. ויש לומר, דהנה שני טעמים לקריאת שם "יוסף". א. **אסף** ה' את חרפתי. ב. **יוסף** ה' לי בן אחר. אלא שהטעם הראשון לא נתפרש בכתוב, שכן רחל לא רצתה לפקדם שקראה לבנה בשם כזה שמשמעותו שמעתי יהיה לה בן, במי לתלות את סרחונה, ולכן אף הכתוב פסה טעם זה. מובן, אפוא, שאי אפשר לכתב "על כן", לא בטעם הראשון ואף לא בטעם השני (שהרי אין זה הטעם היחיד).

(כח) **ויהי כאשר ילדה רחל את-יוסף ויאמר יעקב אל-לבן שלחני ואלכּה אל-מקומי ולארצי:**
כח ויהיה כד ילדית רחל ית יוסף ואמר יעקב ללבן שלחני ואיהך לאתרי ולארעי:

רש"י: **כאשר ילדה רחל את-יוסף** • משנולד שטנו של עשו, שנאמר: (עובדיה א יח) "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש", אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף בטח יעקב בהקדוש ברוך הוא, ורצה לשוב.

(כו) **תנה את-נשי ואת-ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכּה בי אתה ידעת את-עבדתי אשר עבדתיך:**
רש"י: **תנה את-נשי וגו'** • איני רוצה לצאת כי אם ברשות. **אבן עזרא**

(כו) **ויאמר אליו לבן אם-נא מצאתי חן בעיניך נחשתי ויברכני יהוה בגלגלך:**
כו ואמר לה לבן אם כען אשפחית רחמיך קדמך נסיתי וברכני יי בדילך:

רש"י: **נחשתי** • מנחש הייתי, נסיתי בנחוש שלי שעל ידך באה לי ברכה, כשפאת לכאן לא היו לי בנים, שנאמר: (לעיל כט) "והנה רחל בתו באה עם הצאן". אפשר יש לו בנים, והוא שולח בתו אצל הרועים? ועכשו היו לו בנים, שנאמר: (לקמן לא) "וישמע את דברי בני לבן". **אבן עזרא**

♦ יום חמישי ח' כסלו ♦

(כח) **ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה:**
כח ואמר פריש אגרך עלי ואתן:

רש"י: **נקבה שכרך** • פתגמו: 'פריש אגרך'. **אבן עזרא**

(כט) **ויאמר אליו אתה ידעת את אשר עבדתיך ואת אשר-היה מקנך אתי:**
כט ואמר לה את ידעת ית דפלתך וית דהרה בעירך עמי:

רש"י: **ואת אשר-היה מקנך אתי** • את חשבון מעוט מקנך שבא לידי מתחלה כמה היו.

(ל) **כי מעט אשר-היה לך לפני ויפריץ לרב ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם-אנכי לביתי:**
ל ארי זעיר די הוה לך גדמי ותקיף למסגי ובריי יי יתך בדילי וכען אימתי אעביד אף אנא לביתי:

רש"י: **לרגלי** • (ב"ר) עם רגלי, בשביל ביאת רגלי באת אצלך הברכה, כמו: (שמות יא) "העם אשר ברגליך", (שופטים ח) "לעם אשר ברגלי", הבאים עמי. **גם-אנכי לביתי** • לצורך ביתי, עכשו אין עושין לצרכי אלא בני, וצריך (אני) להיות עושה גם אני עמהם לסממן, וזהו 'גם'. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

כו אשר עבדתי אותך בהן. שב אל נשי, לא אל ילדי, כמו וישם דמי מלחמה בשלום: כז נחשתי. כמו נסיתי כי הולך היה לקראת נחשים ויש לו תרפים:

כח נקבה. לשון צווי. במשקל זכרה לי אלהי לטובה. ופרושו פרש. וכן אשר פי ה' יקבנו. ודגשות מקורף להתבצע הנ"ל בו. כמו אשר ידכנו לבו:

ל לרגלי. בעבור רגלי. כי דרך בני אדם לומר רגל טובה יש לפלוני. ומשעם כי התברכת משעה שבאתי לביתיך. ה"א מאומה נוסף ונקמא חסר:

לֹא וַיֹּאמֶר מֶה אֶתֶּן לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן
לִי מִדַּעַם אִם תַּעֲבֹד לִי פִתְּחָמָא הַדִּין אֶתּוֹב
אַרְעִי עֲנֵךְ אָטָר:

לב אַעֲבֹר בְּכָל־צִאֲנֶךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כָּל־שֶׁהָ נִקְדָּה
אַעֲדִי) מִתְּמָן כָּל אִמֹר נְמוֹר וּרְקוֹעַ וְכָל אִמֹר
שְׁחוּם בְּאִמְרִיא וּרְקוֹעַ וְנְמוֹר בְּעִזִּיא וַיְהִי
אֲגָרִי:

(לא) וַיֹּאמֶר מֶה אֶתֶּן לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן לִי מֵאוֹמָה
אִם־תַּעֲשֶׂה־לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעָה צִאֲנֶךָ אֲשִׁמְרֶה:

(לב) אַעֲבֹר בְּכָל־צִאֲנֶךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כָּל־שֶׁהָ נִקְדָּה
וְטָלוּא וְכָל־שֶׁהָ־חוּם בְּפִשְׁשִׁים וְטָלוּא וְנִקְדָּה בְּעִזִּים וַיְהִי
שְׁכָרִי:

ה"י נקד • מנמר בתכרבורות דקות כמו נקדות, פונטר"א בלע"ז. טלוא • לשון טלאים, חכרבורות רחבות.
חום • שחום, דומה לאדם, רושי" בלע"ז, לשון משנה שחמתית ונמצאת לבנה, לענן התבואה. והיה שכרי •
אותן שינידו מכאן ולהבא נקדים וטלאים בעזים ושחומים בפשבים יהיו שלי, ואותן שינינו עכשו, הפרש מהם
והפקידם ביד בניך, שלא תאמר לי על הנולדים מעתה: 'אלו היו שם מתחלה', ועוד שלא תאמר לי: 'על ידי
הזכרים שהן נקדים וטלאים תלדנה הנקבות דגמתן מכאן ואילך'. **אבן עזרא**

לג וַתִּסְתַּחֲד בִּי זְכוּתִי בַיּוֹם דִּמְחָר אֲרִי תִיעוֹל
עַל אֲגָרִי קְדָמְךָ כֹּל דֵּי לִיתוּהִי נְמוֹר וּרְקוֹעַ
בְּעִזִּיא וְשְׁחוּם בְּאִמְרִיא גְנוּבָא הוּא עָמִי:

(לג) וַעֲנֵתָה־בִּי צִדְקָתִי בַיּוֹם מִחֵר פִּיתְּבוּא עַל־שְׁכָרִי
לְפָנֶיךָ כֹּל אֲשֶׁר־אֵינֶנּוּ נִקְדָּה וְטָלוּא בְּעִזִּים וְחוּם בְּפִשְׁשִׁים
גְנוּב הוּא אִתִּי:

ה"י וַעֲנֵתָה־בִּי וגו' • אם תחשדני שאני נוטל משלך כלום, תענה בי צדקתי, כי תבא צדקתי ותעיד על שכרי
לפניך, שלא תמצא בעדרי כי אם נקדים וטלאים, וכל שתמצא בהן שאינו נקד, או טלוא, או חום, בידוע שגנבתיו
לך ובגנבה הוא שרוי אצלי. **אבן עזרא**

לד וַיֹּאמֶר לָכֵן הֵן לֹא יְהִי כְדָבָרְךָ:

(לד) וַיֹּאמֶר לָכֵן הֵן לֹא יְהִי כְדָבָרְךָ:

ה"י הן • לשון קבלת דברים. לוי יהי כדברך • הלואי שתתפזן בכך. **אבן עזרא**

לה וַיִּסֶּר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַתִּישִׁים הַעֲקָדִים וְהַטָּלָאִים
וְאֵת כָּל־הָעִזִּים הַנִּקְדוֹת וְהַטָּלָאִת כֹּל אֲשֶׁר־לָכֵן בּוֹ
דֵּי חֵרָה בֵּה וְכָל דְּשָׁחוּם בְּאִמְרִיא וַיְהִי בִיד
בְּנוּהִי:

(לה) וַיִּסֶּר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַתִּישִׁים הַעֲקָדִים וְהַטָּלָאִים
וְאֵת כָּל־הָעִזִּים הַנִּקְדוֹת וְהַטָּלָאִת כֹּל אֲשֶׁר־לָכֵן בּוֹ
וְכָל־חוּם בְּפִשְׁשִׁים וַיִּתֵּן בִּיד־בְּנוֹי:

ה"י וַיִּסֶּר • לכן ביום ההוא וגו'. התישים • עזים זכרים. כל אשר-לכן בו • כל אשר היתה בו חכרבורות
לבנות. ויתן • לכן ביד בניו. **אבן עזרא**

לו וַיִּשֶׁם דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה
אֶת־צֹאן לָכֵן הַנּוֹתֶרֶת:

(לו) וַיִּשֶׁם דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה
אֶת־צֹאן לָכֵן הַנּוֹתֶרֶת:

ה"י הַנּוֹתֶרֶת • הרעועות שבהן, החולות והעקרות, שאינן אלא שירים, אותן מסר לו. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

שם הפעל להסיר משם ואלה שכרי. ופרוש
ויתן ביד בניו של יעקב. רק וישם דרך שלש
ימים על לכן הוא. וזה הפרוש איננו נכון כי
אין ליעקב בן גדול מראובן, ועוד אין לו ד'
שנים. וכן פרוש הפרשה, הסר משם כמשמעו
לשון צווי. והטעם והיה שכרי כאלה אחר
שתסירם: {לה} ויסר ביום ההוא לכן
הסיר:
לו וישם. גם הוא לכן:

והנה אמה חסירות מן הצאן כל עקד ונקד
וכרוד בעזים וכל חום בפשבים:
לד ויאמר לכן הן. כמו הנה. כי ה"א נוסף
כמו האלה האל:
לה ויסר ביום ההוא את התישים העקדים
והטלואים. שפרש הנקדים וברדים: הנקדות
והטלואות. פרוש העקדות והברדות. וזה
טעם כל אשר לכן בו. וכל שה חום פכש
שחור. והוא שם תאר כמו פעול ומשקלו סוג
לב. ומלת הסר משם על דעת מדקדק גדול

לב וכל שה חום. הוא השחרות. ויתכן
שנקרא השחרות בן מפני החום, כי השחרות
יותר חום מן הלכן: וטלוא ונקד בעזים.
עקד וברוד ונקד:
לג אשר איננו נקד וטלוא. נקד ברוד
ועקד: בעזים. זכרים ונקבות: {לג} וַעֲנֵתָה
בִּי צִדְקָתִי. לפניך היא תעיד באשר תבא
ותראה שכרי. והוא העדר שאפריד לנפשי
אם לא מצאת התישים והעזים עקדים נקדים
וכרדים, והפכשים שחורים, גנוב הוא אתי.

(ז) וַיִּקְחֵהוּ יְעֹקֵב מִקֵּל לְבָנָה לָח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בָּהֶן פָּצְלוֹת לְבָנוֹת מַחֲשֵׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל־הַמִּקְלוֹת:

כ"ז"א • מקל לבנה • עץ הוא ושמו לבנה, כמה דתימא: (הושע ד) "תחת אלון ולבנה". ואומר אני, הוא שקורין טרימב"ל, שהוא לבן. לח • כשהוא רטב. ולוז • ועוד לקח מקל לוז, עץ שגדלין בו אגוזים דקים, קולדר"י בלע"ז. וערמון • קשטני"ר בלע"ז. פצלות • קלופים קלופים, שהיה עושה מנמר. מחשף הלבן • גלוי לבן של מקל, כשהיה קולפו היה נראה ונגלה לבן שלו במקום הקלוף. **אבן עזרא**

(ח) וַיֵּצֵא אֶת־הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֶהֱטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמָּיִם אֲשֶׁר תִּבְאֵן הַצֵּאן לְשִׁתוֹת לְנֹכַח הַצֵּאן וַיַּחֲמֶנָה בִּבְאֵן לְשִׁתוֹת:

כ"ז"ב • ויצא • תרגומו: 'ודעין', לשון תחיבה ונעיצה היא בלשון ארמית, והרבה יש בגמרא: 'דצה ושלפה', 'דץ ביה מיד', דצה כמו דעצה, אלא שמקצר את לשונו. ברהטים • בפרוצות המים, בפרכות העשויות בארץ להשקות שם הצאן. אשר תבאן וגו' • ברהטים אשר תבאנה הצאן לשותות, שם הציג המקלות לנכח הצאן. ויחמנה וגו' • (כ"ד) הבהמה רואה את המקלות והיא נרתעת לאחוריה, והזכר רובצה, ויולדת פיוצא בו. רבי אושעיא אומר: המים נעשין זרע במעיהן ולא היו צריכות לזכר, וזהו: 'ויחמנה וגו'' (דצה לומר, בתבה זו התחברו לשון זכר ותבה, כמו שכתב הרב אברהם בן עזרא). **אבן עזרא**

(ט) וַיַּחֲמוּ הַצֵּאן אֶל־הַמִּקְלוֹת וַתִּלְדֵּן הַצֵּאן עֲקָדִים נָקָדִים וּמִטְלָאִים:

כ"ז"ג • אל המקלות • אל מראות המקלות. עקדים • משנים במקום עקידתן, הם קרסלי ידיהן ורגליהן. **אבן עזרא**

(י) וְהַפְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָיו הַצֵּאן אֶל־עֶקֶד וּכְלִיחוֹם בָּצָאן לָבָן וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל־צֵאן לָבָן:

כ"ז"ד • והפשבים הפריד יעקב • הנולדים עקדים נקדים, הבדיל והפריד לעצמן ועשה אותן עדר עדר, לבדו, והוליך אותו העדר העקיד לפני הצאן ופני הצאן ההולכות אחריהם צופות אליהם. וזהו שנאמר: 'וינתן פני הצאן אל־עקד', שהיו פני הצאן אל העקדים ואל כל חום שמצא בצאן לבן. וישת לו עדרים • כמו שפרשתי. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

פי זה פלא. ואמת שהוא מפלאות התולדות. וכן המשפט אפלו האשה שנוכרה בצלם המלאכים: וטלואים. הם הפרדים כי שם כלל הוא:

מ והפשבים הפריד יעקב. ועוד עשה דבר אחר שהפריד הפשבים, ובחר מהם כל עקד וכל חום, ושם פני הצאן אליהם עד שתלדנה בן, והנה היו לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן. ויש אומרים כי וישת לו עדרים מקאר, כי הפשבים הפרידו מעדרים שלו:

וברדים. מגזרת בדר שיש לו שומות לבנות. ומלת טלוא. שם כלל. והיא מגזרת כלות ומטלואות. והשעם כמו שומות: וטעם כל נקד וטלוא. תיש. וכן כתוב שה כשבים ושה עדים. ואחר ששם טלוא כלל. הנה פרוש כל תיש נקד וברד: {לט} ויחמו. נתעברו. ובאה זאת המלה משנה בנקיד בעבור אות הגרון. והיה ראוי להיות כמו וישבו לאכל לחם. ואל תתמה בעבור שאמר על הצאן לשון זכרים. כי משפט הלשון להפריש בין זכרים לנקבות בלשון יחיד. רק בלשון רבים לא יחשו: אל המקלות. מן המקלות. ורבים יתמהו ויאמרו

לז מקל. בפת"ח קור"ף, בעבור שהוא סמוך: לבנה לוז וערמון. עצים הם רק לח שם התאר. והגאון אמר כי לוז שקדים בעבור שנקרא בן בלשון 'שמעאל, כי הב' לשונות והארמית ממשפחה אחת היו: מחשף הלבן. שחשף הקלף כמו חשף ה':

לח פצל. הטעם פרת כריתות קטנות: ברהטים. מקום חבור המים שישתו הצאן שם: ויחמנה. נתחברו פה לשון זכרים ונקבות, כמו וישרנה הפרות:

לט עקדים. ברגל. והטעם שומה שעקדה הרגל: ונקדים. שיש בו נקדות נקדות:

שיעור יומי ליום חמישי ח' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת ויצא מג

(מא) וְהָיָה בְּכַל־יָחֵם הַצֵּאן הַמִּקְשָׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת־
הַמִּקְלֹת לְעֵינֵי הַצֵּאן בְּרֹהֲטִים לִיְחֻמָּהּ בַּמִּקְלֹת:

כ"י"א המקשרות • פתגומי: 'הבקירות', ואין לו עד במקרא, ומנחם חפרו עם (שמואל ב טו) "אחיתפל בקושרים", (שם)
"ויהי הקשר אמיץ", אותן המתקשרות יחד למחר עבורן. **אבן עזרא**

(מב) וּבַהֲעֵטִיף הַצֵּאן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֵטָפִים לְלֶכֶן
וְהַקְשָׁרִים לִיעֲקֹב:

כ"י"ב ובהעטיפה • לשון אחר, פתגומי: 'ובקלישות', ומנחם חפרו עם: (ישעיה ג) "המחלצות והמעטפות", לשון
עטיפת פסות, כלומר מתעטפות בעורן וצמרן, ואינן מתאזות להתיחם על ידי הזכרים. **אבן עזרא**

(מג) וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי־לּוֹ צֵאן רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת
וְעֶבְדִּים וְגַמְלִים וְחֻמְרִים:

כ"י"ג צאן רבות • פרות ורבות יותר משאר צאן. ושפחות ועבדים • מכר צאנו בדמים יקרים ולוקח לו כל אלה.

לא (א) וַיִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי בְנֵי־לֶכֶן לְאֹמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת־
כָּל־אִשֶּׁר לְאֹבִינּוֹ וּמֵאִשֶּׁר לְאֹבִינּוֹ עָשָׂה אֶת כָּל־הַכֶּבֶד
הַזֶּה:

כ"י"ד עשה • כנס, כמו: (שמואל א יד) "וישע חיל, ויף את עמלק". **אבן עזרא**

(ב) וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פָּנָיו לֶכֶן וְהָנָה אֵינָנו עִמּוֹ בְּתַמּוֹל
שְׁלֹשׁוֹם:

(ג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ
וּלְמוֹלַדְתְּךָ וְאֵלֶּיהָ עֲמֹד:

כ"י"ה שוב אל־ארץ אבותיך • ושם אהיה עמך, אבל בעודך מחבר
לטמא, אי אפשר להשרות שכניתי עליך (כ"ה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו ענף 201)

בעודך מחבר לטמא אי אפשר להשרות שכניתי עליך (רש"י לא, ג) לפי שיטת רש"י בפשוטו של מקרא לא היתה לארץ
ישראל בזמן האבות קדשה מיוחדת. ואזיל כאן לשיטתו, שהמניעה להשראת השכינה היתה החבור לטמא, לא שהותו בחוץ
לארץ.

(ד) וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשָּׂדֶה אֶל־צֹאנָו:
לוֹת עֲנָה:

כ"י"ו ויקרא לרחל וללֵאָה • לרחל תחלה, ואחר כך ללֵאָה, שהיא היתה עקרת הבית, שבשבילה נודווג יעקב עם
לָכֶן, ואף בניה של לֵאָה מוֹדִים בְּדָבָר, שְׁחָרִי בָעֵז וּבֵית דִּינּוֹ מִשְׁבֹּט יְהוּדָה אוֹמְרִים: "כָּרַחַל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר בָּנוּ
שְׁתֵּיהֶם וְגו'", הקדימו רחל ללֵאָה.

אבן עזרא על התורה

מא הצאן המקשרות. בימי ניסן, וכל אשר
תלדנה היו חזקים ובריאים:
מב ובהעטיפה הצאן. הם בימי תשרי, וזה
א דבְּרֵי בְּנֵי לָכֶן. בנים זכרים היו לו, וכן
הוא אומר ויתן ביד בניו:
עשה יעקב שלא ירגיש לכן בדבר המקלות:
העטופים. שאין כח בהם, כמו נפשם בהם
תחשף:

- (ה) וַיֹּאמֶר לָהֶן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת־פָּנַי אֲבִיכֶן כִּי־אֵינְנוּ אֵלֶי כְּתָמֹל שְׁלֹשׁ וְאַלְהֵי אָבִי הִיא עֲמֻדָּי: אבן עזרא
- (ו) וְאַתָּנָה יִדְעָתָן כִּי בְּכָל־כַּחֲלֵי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן: וַיֹּאמְרוּ יִדְעָתָן אֲרִי בְּכָל חֲלֵי פִלְחִית יָת אֲבִיכֶן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שיחות חלק כה, עמוד 147 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מלאכתו של הקב"ה

כי בכל־כחֵי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן: (לא, ו)

כתב הרמב"ם בסוף הלכות שכירות: "כִּדְרָךְ שְׂמֻזָּהּ בַּעַל־הַבֵּית שֶׁלֹּא יִגְזֹל שְׂכָר עָנִי, וְלֹא יַעֲבֹדוּ, כִּי הָעָנִי מְזַהֵר שֶׁלֹּא יִגְזֹל מִלֵּאכֶת בַּעַל־הַבֵּית, וַיִּבְטֵל מַעֲסָה בְּכָאֵן וּמַעֲסָה בְּכָאֵן.. וְכֵן חֵיב לַעֲבֹד בְּכָל כַּחַס, שֶׁהָרִי יַעֲקֹב הַצַּדִּיק אָמַר כִּי בְּכָל כַּחֲלֵי עֲבַדְתִּי אֶת אֲבִיכֶן...". נמצא, דָּוָה שֶׁחֵיב לַעֲבֹד בְּכָל כַּחַס לְמַדִּים מַעֲבֹדֶת יַעֲקֹב בְּבֵית לָבָן הָאֲרָמִי בַּחֲרֹן. וַיֵּשׁ לְבָאֵר זֶה בְּדֶרֶךְ הַחֲסִידוּת: אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (אבות פרק ב' משנה טז) "נֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלָאכְתָּךְ שֶׁיִּשְׁלַם לְךָ שְׂכָר פְּעֻלָּתְךָ", שֶׁבָּנִי יִשְׂרָאֵל הֵם הַ"פּוֹעֲלִים" שֶׁחֵיבִים לַעֲשׂוֹת אֶת "מְלָאכְתָּ בַּעַל־הַבֵּית" - הַקֶּבֶ"ה. וְהֵנָּה, אִפְשָׁר שֶׁיַּעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁ"מְלָאכְתָּ בַּעַל־הַבֵּית" בַּעֲבֹדֶת ה' הִיא דְּוָקָא כְּשֶׁעוֹסְקִים בְּדִבְרֵים נְעִלִים, כְּגוֹן תּוֹרָה וְתַפְלָה, אֶךְ כְּשֶׁמַּתְעַסְקִים בְּעֻנְיֵי עוֹלָם הֵנָּה, אֵין זֶה מְלָאכְתּוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה. וְעַל זֶה בָּאָה הַהוֹרָאָה, שֶׁלְּמַדִּים דִּינֵי מְלָאכְתָּ פּוֹעֵל דְּוָקָא מַעֲבֹדֶת יַעֲקֹב אֲצֵל לָבָן, שֶׁלֹּא הִיתָה בְּאִירָה קְדוּשָׁה כְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל שֵׁם נֶעֱבֵר וְכִיצָא כְּזֶה, אֵלֶּא בַּחֲרֹן שֶׁהִיא "חֲרֹן אַף שֶׁל מָקוֹם", וְאִפְּלִי מָקוֹם כְּזֶה הָעֵלָה יַעֲקֹב, וְעִשְׂהוּ מִכּוֹן לְשִׁבְתּוֹ וְיִתְבַּרֵּךְ. וּכְמוֹ כֵּן בַּעֲבֹדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּשֶׁמַּתְעַסְקִים בְּעֻנְיֵי עוֹלָם הֵנָּה, מָקוֹם שֶׁ"אֵין תַּחֲתוֹן לְמֻטָּה מִמֶּנּוּ" (לשון אדמו"ר הזקן בתניא פרק ל"ו), וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְהִיּוֹת מָקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ יִתְגַּלֶּה אֱלֹהֵי יִתְבַּרֵּךְ, הֵנָּה עֲבֹדָה כְּזֹאת נִקְרָאת "מְלָאכְתּוֹ" שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, כִּי הָרִי זֶהוּ רְצוֹנוֹ וְיִתְבַּרֵּךְ שֶׁתִּתְגַּלֶּה שְׂכִינְתּוֹ גַּם בְּמָקוֹם כְּזֶה, וּכְמוֹכָא חֲכָמֵינוּ ז"ל (תנחומא נשא טז, ובכמה מקומות. וראה תניא ריש פרק ל"ו) "נִתְאַוָּה הַקֶּבֶ"ה לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַתְּנוֹנִים".

- (ו) וַיֹּאבִיכֶן הַתֵּל בִּי וַיַּחֲלִף אֶת־מִשְׁפַּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֵנִים וְלֹא־נִתְּנָנוּ אֱלֹהִים לְהַרְעַ עֲמֻדָּי:

כ"ט ~ עֲשֶׂרֶת מֵנִים • אֵין 'מוֹנִים' פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה. מֵנִים • לְשׁוֹן סָכּוּם כָּלֵל הַחֲשֹׁבוֹן, וְהֵן עֲשִׂירִיּוֹת, לְמַדְנוּ שֶׁהַחֲלִיף תִּנְאוֹ מֵאָה פְּעָמִים. אבן עזרא

- (ח) אִם־כֹּה יֹאמֶר נִקְדִּים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כָּל־הַצֹּאן נִקְדִּים וְאִם־כֹּה יֹאמֶר עֲקִדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כָּל־הַצֹּאן עֲקִדִים: אבן עזרא

- (ט) וַיִּצַּל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֵה אֲבִיכֶם וַיִּתֵּן־לִי: אבן עזרא

- (י) וַיְהִי בַּעַת יַחַם הַצֹּאן וְאִשָּׁא עֵינֵי וְאֶרָא בַּחֲלוֹם וְהֵנָּה הַעֲתִדִים הָעֲלִים עַל־הַצֹּאן עֲקִדִים נִקְדִּים וּבְרָדִים:

כ"ט ~ וְהֵנָּה הַעֲתִדִים • אֶךְ עַל פִּי שֶׁהַבְּדִילִים לָבָן בָּלֵם, שֶׁלֹּא יִתְעַבְּרוּ הַצֹּאן דְּגִמְתָּן, הֵיוּ הַפְּלָאָכִים מְבִיאִין אוֹתָן מִעֲדָר הַמִּסּוּר בֵּיד בְּנֵי לָבָן לַעֲדָר שְׂפִיד יַעֲקֹב (כ"ט). וּבְרָדִים • תְּרַגְמוֹ 'וּפְצִיחִין', פִּיִּישִׁימ"ר בְּלַע"ז, חוּט שֶׁל לָבָן מְקִיף אֶת גּוֹפֶן סָבִיב וְחִבְרָבוֹרוֹת שֶׁלּוֹ פְתִיחָה וּמְפַלְשֶׁת מִזֹּו אֵל זֹו (סְפָרִים אַחֲרִים: מִן אֵל זֹו), וְאֵין לִי לְהִבִּיאַ עַד מִן הַמִּקְרָא.

אבן עזרא על התורה

- ה אֶת פָּנַי אֲבִיכֶן. רֵאִיתִי בְּפָנָיו שֶׁאֵינְנוּ עִמִּי כְּתָמֹל שְׁלֹשׁ. אוֹ יָשׁוּב אֵינְנוּ אֵל פָּנָיו. כְּמוֹ פָּנֵי ה' חֲלָקִים: בְּכָבוֹד הָיִית הַתִּי"ו
- ח וְזֶה שֶׁאָמַר עֲקִדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ. יְדוּעַ שֶׁהַחֲלִיף מִשְׁפָּרְתּוֹ לְקַחַת עֲקִדִים לְבָדֵם, וְכֵן פָּעַם אַחֲרָת נִקְדִּים: ט וַיִּצַּל אֱלֹהִים. כְּטַעַם וַיִּנְצֵלוּ אֶת מִצְרַיִם.
- ח רָכָה כִּי עָקְרוּ לְהַדְגֵּשׁ, כְּמוֹ וַיַּהֲתֵל בָּהֶם אֱלֹהֵיהֶם דְּרָךְ לַעֲג: עֲשֶׂרֶת מֵנִים. מִלְשׁוֹן מִנָּה אֶת הָעָם. וְהַשְׁמַע עֲשָׂרָה בְּמִסְפָּר. אוֹ הַזְכִּיר עֲשָׂרָה בְּכָבוֹד הָיִיתוֹ סֶף חֲשֹׁבוֹן:

שיעור יומי ליום שישי ט' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת ויצא

(יא) וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלֵּאדָה הָאֱלֹהִים בְּחִלּוֹם יַעֲקֹב וַאֲמַר הֲנִנִי:
(יב) וַיֹּאמֶר שָׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה בְּלִי-הַעֲתִידִים הָעֲלִים
עַל-הַצֹּאן עֲקָדִים נִקְדִּים וּבְרָדִים כִּי רִאִיתִי אֶת כָּל-אֲשֶׁר
לָבֶן עֹשֶׂה לָּךְ:

(יג) אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית-אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַת שֵׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר
נִדְרַת לִי שֵׁם נָדָר עֲתָה קוֹם צֵא מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב
אֶל-אָרֶץ מִלְדִּתְךָ:

כ"י הָאֵל בֵּית-אֵל. כְּמוֹ אֵל בֵּית-אֵל, הֵנָּה וְדִרְךָ הַמִּקְרָאוֹת לְדַבֵּר בָּן, כְּמוֹ: (במדבר לד) "כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל
הָאָרֶץ כְּנָעַן". מִשְׁחַת שֵׁם. לְשׁוֹן רַבּוּי וּגְדֻלָּה, כְּשֶׁנִּמְשַׁח לְמַלְכוּת, כֹּה: "וַיִּצַק שִׁמְשׁוֹן עַל רֹאשׁוֹ", לְהִיּוֹת מְשׁוּחָה
לְמִזְבֵּחַ. אֲשֶׁר נִדְרַת לִי. וְצִרִיף אֶת־הַשֵּׁם לְשִׁלּוֹ, שְׁאִמְרַת: "יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים", שֶׁתִּקְרִיב שֵׁם קָרְבָּנוֹת. אֲבָן עֲזָרָא

(יד) וַתַּעַן רַחֵל וּלְאָה וַתֹּאמְרָה לּוֹ הַעֲזֹד לָנוּ חֵלֶק וַנַּחֲלָה
בְּבֵית אַבְיָנוּ:

כ"י הַעֲזֹד לָנוּ. לְמַה נִּעֲכָב עַל דָּךְ מִלְּשׁוֹב, כְּלוּם אָנוּ מִיְּחֻלוֹת לִירֵשׁ מִנְּכָסֵי אַבְיָנוּ כְּלוּם בֵּין הַזְּכָרִים?.

(טו) הֲלוֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשְׁבָנוּ לּוֹ כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכַל גַּם-אֶכּוֹל
אֶת-כִּסְפֵּנוּ:

כ"י הֲלוֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשְׁבָנוּ לּוֹ. אֶפְלוּ בְּשַׁעַת שְׂדֵרְךָ בְּנֵי אָדָם לָתֵת נְדוּנָא לְכַנּוּתֵנוּ בְּשַׁעַת נִשְׁוֹאִין, נִהַג עִמָּנוּ
כְּנִכְרִיּוֹת. כִּי מִכְרָנוּ. לָךְ (שְׂכִירָתָא אוֹתוֹ בְּנֵי יִ"ד שָׁנָה וְלֹא נִתְּנָה לָךְ אֶלָּא) בְּשִׁכְרָה הִפְעֵלָה. אֶת-כִּסְפֵּנוּ. שְׁעֵכָב דְּמֵי שִׁכְרָה
פְּעֻלָּתְךָ. אֲבָן עֲזָרָא

(טז) כִּי כָל-הָעֶשֶׂר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא
וּלְבָנֵינוּ וְעֲתָה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה:

כ"י כִּי כָל-הָעֶשֶׂר. כִּי זֶה מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'אֶלָּא', כְּלוּמָר: 'מִשָּׁל אַבְיָנוּ אֵין לָנוּ כְּלוּם, אֶלָּא מֵה שֶׁהִצִּיל הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מֵאֲבִינוּ, שְׁלָנוּ הוּא'. הִצִּיל. לְשׁוֹן הַפְּרִישׁ, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן הַצֵּלָה שֶׁבְּמִקְרָא, לְשׁוֹן הַפְּרִישָׁה, שֶׁמִּפְרִישׁוֹ
מִן הָרֶעָה וּמִן הָאוֹיֵב.

• יום שישי ט' כסלו •

(יז) וַיָּקָם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת-בָּנָיו וְאֶת-נָשָׁיו עַל-הַגְּמֵלוֹת:

כ"י אֶת-בָּנָיו וְאֶת-נָשָׁיו. הַקָּדִים זָכָרִים לְנִקְבוֹת, וְעָשׂוּ הַקָּדִים נִקְבוֹת לְזָכָרִים, שְׁנַאֲמַר: (למקמן לו) "וַיָּקָם עָשׂוּ אֶת-נָשָׁיו
וְאֶת-בָּנָיו וְגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 141)

הַקָּדִים זָכָרִים לְנִקְבוֹת (רש"י לא, יז) לְרִשׁ"י הַקָּשָׁה: בְּדִרְךָ כָּלֵל אֶשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם קוֹדֶמֶת לִילְדֵיו, וְזֶה רָאָה יַעֲקֹב לְהַקְדִּים אֶת בָּנָיו

אֲבָן עֲזָרָא עַל הַתּוֹרָה

וּשְׁנֵיהֶם מְגֻזְרֵי הַצִּלְתֵּי נָא, וְאֵם הִיא מִעֵט
רְחוּק. זֶה שְׁאִמְרַת יַעֲקֹב לְנָשָׁיו גַּם הוּא אִמָּת
שְׂרָאָה זֶה בְּחִלּוֹם, כִּי הִשָּׁם יַעֲזֹרָהּ לְחֻזַּק
טו כִּי מִכְרָנוּ. כְּאֵלּוּ מִכְרָנוּ שְׁלֵא עֲשֵׂה כְּמִשְׁפָּט
הָאֲבוֹת עִם הַבָּנוֹת, רַק אָמַר שְׁמֹר צִנִּי וְקַח
בְּנוֹתֵי בְּמִשְׁכֻּרְתְּךָ:
יג אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית אֵל. טְעָמוֹ הָאֵל בֵּית
אֵל. וְכֵן וְעַן הַדַּעַת, דַּעַת טוֹב וְרָע:
הַצֹּאן וְהַלְוִיד גַּם בְּלֹא מִקְלוֹת:

מו שיעור יומי ליום שישי ט' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת ויצא
לנשיו? ומתרג', שנהג כן לא משום שכבדם יותר מנשיו, אלא להיותם זכרים, והזכרים (בכלל) תפסו את המקום המקורי אצלם.
אבל עשו הקדים נקבות: לא מפני שהיו נשיו, אלא עקב היותו שטוף בזמה.

(יח) וינהג את כל מקנהו ואת כל רכשו אשר רכש מקנהו
קנינו אשר רכש בפדן ארם לבוא אל יצחק אביו ארצה
בנען:
הש"י מקנה קנינו • מה שקנה מצאנו, עבדים ושפחות וגמלים וחמורים. אבן עזרא

(יט) ולבן הלך לגזו את צאנו ותגנב רחל את התרפים
אשר לאביה:
הש"י לגזו את צאנו • שנתן ביד בניו דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב. ותגנב רחל את התרפים • להפריש
את אביה מעבודת אלילים נתפנה (כ"ח). אבן עזרא

(כ) ויגנב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי
ברח הוא: אבן עזרא
כ ובסי יעקב מן לפא דלכן ארמא על דלא
חוי לה ארי אול הוא:

(כא) ויברח הוא וכל אשר לו ויקם ויעבר את הנהר וישם
את פניו הר הגלעד:
כא ואול הוא וכל די לה וקם ועבר ית פרת
ושוי ית אפוהי לטורא דגלעד:

(כב) ויגד ללכן ביום השלישי כי ברח יעקב:
הש"י ביום השלישי • שהרי דרך שלשת ימים היה ביניהם.
כב ואתחנה ללכן ביומא תליתא ארי אול
יעקב:

(כג) ויקח את אחיו עמו וירדף אחיו דרך שבעת ימים
וידבק אתו בחר הגלעד:
כג ויקח את אחיו עמו וירדף אחיו דרך שבעת ימים
וידבק אתו בחר הגלעד:

הש"י את אחיו • קרוביו. דרך שבעת ימים • כל אותן שלשה ימים שהלך המגיד להגיד ללכן, הלך יעקב לדרכו.
נמצא יעקב רחוק מלכן ששה ימים, ובשביעי השיגו לכן, למדנו שכל מה שהלך יעקב בשבעה ימים, הלך לכן
ביום אחד, (שנאמר: "וירדף אחיו דרך שבעת ימים", ולא נאמר: "וירדף אחיו שבעת ימים").

(כד) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר
לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע:
כד ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר
לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע:

הש"י מטוב עד רע • כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים (יבמות קג) • אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

גמורות, אם גומר השם עלי. והפירוש הב'
שלא יעברו השם ולא עבדה ורה. והנה
התרפים קראם לכן אלהיו. ויש אומרים שרחל
גנבתם לבשל עבודת כוכבים מאביה. ואלו
היה כן למה הוליקה אותם עמה ולא טמנם
בדרך. והקורב שהיה לכן אביה יודע מזלות,
ויפחדה שאביה יספכל במזלות לדעת אי זה
דרך ברחו:

כ את לב. לא גנב יעקב כי אם דעתו, כי
עיקר הדעת בלב:

כד ויבא אלהים אל לבן הארמי. קדם

כן. התרפים ששמה מיכל בת שאול במטה
עד שחשבו שומרי הבית שהם דוד. והפסוק
שאמר אין אפוד ותרפים, יש לו ב' פירושים.
האחד שאמר אין מלך ואין שר בישאאל, כי
השם לא בחר מלך רק ממשפחת דוד. על
כן אמר בפסוק השני ובקשו את ה' אלהיהם.
ואין זבח ומצבה לעבדה ורה. ואין אפוד
שהיו עובדי הפעל עושים קדמות אפוד משה,
על כן אמר אפוד ולא אמר האפוד כמו
הגישה האפוד. ואפוד ירד בידו. איננו אפוד
שעשה משה, ובמקומו אפרשנו בראיות

יח רכש. מגזרת רכוש:

יט ולכן הלך לגזו את צאנו. שהיה ביד
בניו רחוק שלשה ימים באשר הוא כחוב על
כן ויגד ללכן ביום השלישי: התרפים. יש
אומרים שהוא כלי נחשת העשוי לדעת חלקי
השעות. ואחרים אמרו כי יש כח בחכמי
המזלות לעשות צורה בשעות ודעות תדבר
הצורה. והעד שלהם כי התרפים דברו און.
ופירוש הפסוק איננו כן. והקורב אלי שהתרפים
הם על צורת בני אדם והיא עשויה לקבל
כח עליונים ולא אוכל לפרש. והעד שהתרפים

שיעור יומי ליום שישי ט' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת ויצא מז

כה וַיִּשְׁגְּ לָבָן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב בְּהָר וַלָּבָן
מִשְׁכָּנָה בְּטוֹרָא וַלָּבָן אֲשָׁרִי ית אַחוּהִי
בְּטוֹרָא דְּגִלְעָד :

כו וַיֹּאמֶר לָבָן לַיַּעֲקֹב מָה עָשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת־לִבִּי וַתִּנְהַג
אֶת־בְּנֹתַי בְּשָׂבוֹת חֲרִב :

כז וְלָמָּה נִחַבְתָּ לְבָרְחַ וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי
וַאֲשַׁלְחֶנָּה בְּשֹׁמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתָף וּבְכִנּוּר :

כח וְלֹא נִשְׁתַּנִּי לְנִשְׁק לְבָנִי וּלְבִנְתִּי עֵתָּה הִסְבַּלְתָּ
עֵשׂוֹ : אבן עזרא

כט יִשְׁלַל יְדֵי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם אָמַשׁ
אָמַר אֵלַי לֹא־אֶמְרָה הַשְּׁמַר לָךְ מִדִּבֶּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב
עַד־רָע :

כס"א יִשְׁלַל יְדֵי • יֵשׁ כַּח וְחִיל בְּיָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע, וְכָל 'אֵל' שֶׁהוּא לְשׁוֹן קִדְשׁ, עַל שֵׁם עֲזִיז וְרַב אוֹנִים
הוּא • אבן עזרא

ל וַיִּכְעַן מִיֵּזֶל אֲזַלְתָּ אֲרִי חֲמֹדָא חֲמֹדָתָא
לְבֵית אַבְדָּה לָמָּה נִסְבַּתָּ ית דַּחְלָתִי :

כס"ב נִכְסַפְתָּה • חֲמֹדָתָּ, וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּמִקְרָא : (תהלים פד) "נִכְסַפָּה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי", (איוב יד) "לְמַעַשְׂה יְדִידֶךָ תִּכְסֶּף" • אבן עזרא

לא וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָלָבָן כִּי יֵרָאֵתִי כִּי אֲמַרְתִּי פֶן־תִּגְזֹל
אֶת־בְּנוֹתַי מִעַמִּי :

כס"ג כִּי יֵרָאֵתִי וְגו' • הִשְׁבִּיכוּ עַל רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן, שֶׁאָמַר לוֹ : "וַתִּנְהַג אֶת בְּנוֹתַי וְגו'".

לב עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה נֶגֶד אַחִינוּ
הַכְּרִילָךְ מָה עֲמַדִּי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל
נִגְנַבְתָּם :

כס"ד לֹא יִחְיֶה • וּמֵאוֹתָה קָלְלָה מֵתָה רָחֵל בְּדֶרֶךְ (כ"ד) • מָה עֲמַדִּי • מִשְׁלָךְ • אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

וַיִּדְבֹק אוֹתוֹ. וּפְרוּשׁ וּבִכָּר בָּא אֱלֹהִים. וּבִכָּר
הָרִאשִׁית וְרַבִּים כְּמוֹהוּ. וְכָא הַשֵּׁם לְכַבּוֹד
יַעֲקֹב: מִטּוֹב וְעַד רַע. שֶׁתִּחַשֵּׁב אֹתָהּ שֶׁהוּא
טוֹב לוֹ, לֹא תִדְבֹּר לוֹ לְהַשְׁבִּיכוֹ:
כֹּה וַלָּבָן תִּקַּע אֶת אֲחִיו. עִם אֲחִיו: אֵהָל
יַעֲקֹב. מוֹשֵׁף עֲצָמוֹ וְאַחֵר עָמוֹ. וְכֵן הוּא וַיַּעֲקֹב

תִּקַּע אֶת אֵהָלוֹ בְּהָר וַלָּבָן תִּקַּע אֶת אֵהָלוֹ עִם
אֲחִיו בְּהָר הַגִּלְעָד:
כֹּחַ הִסְבַּלְתָּ עֲשׂוֹ. שֵׁם הַפַּעַל, וְהוּא סְמוּךְ
וְיִחְסַר זֶה אוֹ כֵּן:
כֹּס יֵשׁ לֹאֵל. כַּח. כְּמוֹ כְּגִבּוֹר אֵין אֵיל:
ל נִכְסַפָּה. שֵׁם הַפַּעַל מִבְּנִין נִפְעַל, כְּמוֹ אִם

וַיִּדְבֹק אוֹתוֹ. וּפְרוּשׁ וּבִכָּר בָּא אֱלֹהִים. וּבִכָּר
הָרִאשִׁית וְרַבִּים כְּמוֹהוּ. וְכָא הַשֵּׁם לְכַבּוֹד
יַעֲקֹב: מִטּוֹב וְעַד רַע. שֶׁתִּחַשֵּׁב אֹתָהּ שֶׁהוּא
טוֹב לוֹ, לֹא תִדְבֹּר לוֹ לְהַשְׁבִּיכוֹ:
כֹּה וַלָּבָן תִּקַּע אֶת אֲחִיו. עִם אֲחִיו: אֵהָל
יַעֲקֹב. מוֹשֵׁף עֲצָמוֹ וְאַחֵר עָמוֹ. וְכֵן הוּא וַיַּעֲקֹב

לג וַיֵּלֶךְ לָבוֹן בְּמִשְׁכַּן דִּיעֶקֶב וּבְמִשְׁכַּן דְּלָאָה וּבְמִשְׁכַּן דְּתַרְתִּין לְחִינְתָּא וְלֹא אִשְׁכַּח וּנְפֹק מִמִּשְׁכַּן דְּלָאָה וְעַל בְּמִשְׁכַּן דְּרַחֵל:

כ"י"א בְּאֶהֱל־יַעֲקֹב • הוּא אֶהֱל רַחֵל, שְׁהִיהַ יַעֲקֹב תְּדִיר אֶצְלָהּ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "בְּנֵי רַחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב", וּבְכֵלֶן לֹא נֶאֱמַר: "אֵשֶׁת יַעֲקֹב". וַיֵּבֶא בְּאֶהֱל רַחֵל • כְּשִׁנְצָא מֵאֶהֱל לָאָה, חֲזַר לוֹ לְאֶהֱל רַחֵל קֹדֶם שְׁחַפֵּשׁ בְּאֶהֱל הָאִמְהוֹת (סְפָרִים אַחֲרִים: הַשְׁפָּחוֹת). וְכֵל כֶּן לָמָּה? לְפִי שְׁהִיהַ מְכִיר בֵּה שְׁהִיא מִשְׁמִשְׁנִית. אֲבָן עוֹרֵא

לד וַרְחֵל לָקַחָה אֶת־הַתְּרָפִים וַתִּשְׁמַם בְּכַר הַגָּמֶל וַתֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לָבוֹן אֶת־כָּל־הָאֶהָל וְלֹא מִצָּא:

כ"י"ב בְּכַר הַגָּמֶל • לְשׁוֹן פָּרִים וּכְסִתּוֹת, כְּתִרְגוּמוֹ: 'בְּעִבְיטָא דְּגַמְלָא', וְהִיא מְרַדַּעַת הָעֲשׂוּיָה כְּמִין פֶּרִי. וּבְעִירוּבִין: (ד"ר י') 'הַקִּיפּוּהַ בְּעִבְיטִין', וְהֵן עִבְיטִי גַמְלִים, בִּסְט'וֹ בְּלַע"ז. אֲבָן עוֹרֵא

לה וַתֹּאמֶר אֶל־אָבִיהָ אֶל־יִחִיר בְּעִינֵי אֲדָנִי כִּי לֹא אוֹכֵל לָקוֹם מִפְּנֵיךְ בִּי־דָרְךָ נָשִׁים לִי וַיַּחֲפֹשׁ וְלֹא מִצָּא אֶת־הַתְּרָפִים:

לו וַיִּחִיר לְיַעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלָבוֹן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבוֹן מַה־פָּשַׁעַי מַה חָטָאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרָי:

כ"י"ג דְּלָקַת • דְּרַפְתָּ, כְּמוֹ: (אִיכָה ד) "עַל הָהָרִים דְּלָקוֹנוֹ", וְכְמוֹ: (שְׁמוּאֵל א יז) "מִדְּלֹק אַחֲרֵי פִלְשְׁתִּים". אֲבָן עוֹרֵא

לז כִּי־מִשְׁנֵשֶׁת אֶת־כָּל־כְּלֵי מַה־מִּצָּאתָ מִכָּל כְּלֵי־בֵיתְךָ שִׁים כֹּה נָגַד אֲחִי וְאֲחִיךָ וַיּוֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ:

כ"י"ד וַיּוֹכִיחוּ • וַיְכַרְרוּ עִם מִי הָדִין, אֲפֻרְבִּי"ר בְּלַע"ז.

לח זֶה עֲשׂוּרִים שָׁנָה אֶנְכִּי עִמָּךְ רַחֲלִיד וְעוֹיֵד לֹא שְׂבָלוֹ וְאִילִי צֹאנְךָ לֹא אֶכְלֵתִי:

כ"י"ה לֹא שְׂבָלוֹ • לֹא הִפִּילוּ עֲבוּרָם, כְּמוֹ: (הוֹשֵׁעַ ט) "רָחֵם מִשְׁפִּיל", (אִיוב כא) "תִּפְלֹט פָּרְתּוֹ וְלֹא תִשְׁכַּל". וְאִילִי צֹאנְךָ • (ב"ק סד) מִכָּאֵן אֶמְרוּ: אֵיל כֵּן יוֹמוֹ קָרוֹי אֵיל, שָׂאֵם לֹא כֵן, מַה שְׂבָחוּ? אֵילִים לֹא אָכַל, אָכַל כְּבָשִׁים אָכַל, אִם כֵּן גִּזְלָן הוּא.

לט טִרְפָּה לֹא־הִבָּאתִי אֵילִיד אֶנְכִּי אַחֲפָנָה מִיָּדִי תִּבְקָשָׁנָה גִּנְבָתִי יוֹם וּגְנָבָתִי לֵילָה:

כ"י"ו טִרְפָּה • עַל יְדֵי אָרִי וְזֹאב. אֶנְכִּי אַחֲפָנָה • לְשׁוֹן: (שׁוֹפְטִים כ) "קָלַע בָּאָבֶן אֶל־הַשְּׁעָרָה וְלֹא יִחְטָא", (מְלִכִּים א א)

אֲבָן עוֹרֵא עַל הַתּוֹרָה

לד וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים בְּכַר. כְּדָמוֹת מְרַדַּעַת. וְהִנְכוֹן בְּעִינֵי שְׂכַר הַגָּמֶל כְּמוֹ שְׁלַחוּ כָּר מוֹשֵׁל אֶרֶץ. וְכֵן בְּכַרְכְּרוֹת. וּמִנְהַג הַכָּר אוֹ הַרוֹכֵב עָלָיו יִקְרָא הַכָּרִי. וְהִנֵּה רַחֵל לָקַחָה הַתְּרָפִים וְשָׂמָה אוֹתָם בְּמִקוֹם שְׁשָׁם כָּר הַגָּמֶל: וַתֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם. וְלֹא הִתְהַוָּה בְּאֶהֱל: לו כִּי דָלַקְתָּ. דְּרַפְתָּ, וְכֵן דִּלְקַע עֲנִי:

רחל. וְכֵן הִנֵּה בֹא בְּאֶהֱל יַעֲקֹב וְאַחֲרֵי כֵן בְּאֶהֱל לָאָה וְאַחֲרֵי כֵן בְּאֶהֱל רַחֵל וְאַחֲרֵי כֵן בְּאֶהֱל שְׁתֵּי הָאִמְהוֹת. וְהַשְׁעָם שְׂבָקָשׁ בְּאֶהֱל יַעֲקֹב וּבְאֶהֱל לָאָה וּבְאֶהֱל שְׁתֵּי הָאִמְהוֹת וְלֹא מִצָּא, כִּי לֹא הִנֵּה שָׁם כְּלוּם. וּבְכַת צֹאנָהּ מֵאֶהֱל לָאָה וּבֹא בְּאֶהֱל רַחֵל שְׁתֵּי הַתְּרָפִים שָׁם, כְּכַר לְקַחְתָּם רַחֵל וְשָׂמָה בְּכַר הַגָּמֶל:

לג וַיֵּבֶא לָבוֹן בְּאֶהֱל יַעֲקֹב וּבְאֶהֱל לָאָה וּבְאֶהֱל שְׁתֵּי הָאִמְהוֹת. שְׂאֶהֱל אֶחָד הִנֵּה לְשִׁמְיָהוּ. אוֹ בְּאֶהֱל כָּל אֶחָת מֵהֶן. וְאַחֲרֵי כֵן שָׁב פַּעַם שְׁנִית אֶל אֶהֱל לָאָה. וְהַעֲדַר וַיִּצָּא מֵאֶהֱל לָאָה. גַּם זֶה נִכּוֹן שְׁהִיהַ אֶהֱל לְיַעֲקֹב בֵּין אֶהֱל לָאָה וּבֵין אֶהֱל רַחֵל. וְהַקְּרֹוב אֵלֵי שְׁהַכְּתוּב אִשּׁוּ דְרָךְ קָצְרָה וְאַחֲרֵי לְהַזְכִּיר אֶהֱל

"אני ובני שלמה חטאים", חסרים. 'אנכי אֲחַסְרֶנָּה' אם חסרה, חסרה לי, שְׁמִידִי תִבְקַשְׁנָה. אֲנֹכִי אֲחַטְנָה. תַּרְגוּמוֹ דְּהוּה שְׂגִיָא מִמְּנִינָא, שְׁהִיָּתָה נִפְקֶדֶת וּמְחַסְרָת, כְּמוֹ: (במדבר לא) "ולא נפקד ממנו איש", תַּרְגוּמוֹ: 'ולא שְׂגָא'. גְּנֻבְתִּי יוֹם וּגְנֻבְתִּי לַיְלָה. גְּנוּבַת יוֹם, או גְּנוּבַת לַיְלָה, הַכֹּל שֶׁלֹּמְתִי. גְּנֻבְתִּי • כְּמוֹ: (איכה א) "רַבֹּתִי בְּגוֹיִם, שְׂרָתִי בְּמַדִּינוֹת", (ישעיה א) "מִלְאַתִּי מִשְׁפָּט", (הושע י) "אֲהַבְתִּי לְדוֹשׁ". אבן עזרא

(מ) הִיִּיתִי בַּיּוֹם אֲכַלְנִי חֶרֶב וְקָרַח בְּלֵילָה וַתֵּדֶד שְׁנָתִי מֵעֵינַי:

כ"י" אֲכַלְנִי חֶרֶב • לְשׁוֹן אֵשׁ אוֹכְלָה. וְקָרַח • כְּמוֹ: (תהלים קמד) "מִשְׁלִיף קִרְחוֹ", תַּרְגוּמוֹ: 'גְּלִידָא'. שְׁנָתִי • לְשׁוֹן שְׁנָה.

(מא) וְהִ' לִי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁתִי בְּנִתִיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצִאנְךָ וַתַּחֲלֶנִּי אֶת־מִשְׁפְּרִי עֲשֶׂרֶת מָנִים:

כ"י" וַתַּחֲלֶנִּי אֶת־מִשְׁפְּרִי • הִיִּיתָ מְשֻׁנָּה תְּנֵאִי שְׁבִינִינוּ מִנְּקוּד לְטֹלוֹא, וּמַעֲקָדִים לְכַרְדִּים.

(מב) לוֹלִי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפָּחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֵנִי וְאֶת־יֹגִיעַ פִּי רָאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אִמְשׁ:

כ"י" וַפָּחַד יִצְחָק • לֹא רָצָה לוֹמַר: 'אֱלֹהֵי יִצְחָק', שְׂאִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵיחַד שְׁמוֹ עַל הַצְדִּיקִים בְּחַיֵּיהֶם, וְאַף עַל פִּי שְׂאֵמַר לוֹ בְּצֵאתוֹ מִבְּאֵר שְׁבַע: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק", בְּשִׁבְלִי שִׁכְחוּ עֵינָיו וְהָרִי הוּא כְּמַת, יַעֲקֹב נִתְּרָא לוֹמַר "אֱלֹהֵי" וְאָמַר: "וַפָּחַד יִצְחָק". וַיּוֹכַח • לְשׁוֹן תּוֹכְחָה הוּא, וְלֹא לְשׁוֹן הוֹכְחָה הוּא. אבן עזרא

♦ שבת קודש י' כסלו ♦

(מג) וַיַּעַן לָבֵן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בְּנֹתִי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהִצָּאן צֹאנִי וְכָל אֲשֶׁר־אַתָּה רָאָה לִי־הוּא וּלְבִנָּתִי מַה־אֲעִשֶׂה לְאַלֵּל הַיּוֹם אוֹ לְבָנִיהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ:

כ"י" מַה־אֲעִשֶׂה לְאַלֵּל • אִיךָ תַּעֲלֶה עַל לְבִי לְהִרְעֵ לָהֶן. אבן עזרא

(מד) וְעָתָה לָכֵה נִכְרְתָה בְּרִית אֲנִי וְאַתָּה וְהָיָה לְעֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ:

כ"י" וְהָיָה לְעֵד • הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מַה וְנָסִיב יַעֲקֹב אֲבָנָא וְזִקְפָּה קָמָא:

(מה) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימָהּ מִצְבָּה: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

מג וַיַּעַן לָבֵן וַיֹּאמֶר מַה אֲעִשֶׂה. הוֹסִיף לְבָרָא, וְכֵן וּלְבִנָּתִי אֵלֶּה מַה אוֹכֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם: מַה מַּצָּבָה. שְׁהָצִיב אוֹתָהּ:

מב וַפָּחַד יִצְחָק. יִרְאֵת יִצְחָק אֶת הַשֵּׁם, הִיא הוֹעִילָתִי כִּי זְכוּת הָאֵב תוֹעִיל לָבֵן: מ"ם רִיקָם. נוֹסֵף וְהוּא שֵׁם. וּמַצָּא עִם יְחִיד זָכָר וְנִקְבָּה וְעִם רְבִיּוֹת. וְכֵן מ"ם אֲמָנָם. גַּם חָסָם:

לט אֲנֹכִי אֲחַטְנָה. אִם הִיָּתָה טְרָפָה חֲטָא הִיָּה עָלַי וּפְרַעְתִּי כְּמוֹהָ: גְּנֻבְתִּי יוֹם. הִי'וֹד־נוֹסֵף כִּי'וֹד מִלְּאִתִּי. וְכֵן הוּא גְּנֻבַת יוֹם אוֹ לַיְלָה מִיָּדִי תִבְקַשְׁנָה:

(מו) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לְקַטְוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים
וַיַּעֲשׂוּ-גֹל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל-הַגֹּל:
כח"י לְאֶחָיו • הֵם בָּנָיו שֶׁהָיוּ לוֹ אַחִים, נְגָשִׁים אֵלָיו לְצָרָה וּלְמַלְחָמָה (ב"ר) • אבן עזרא

(מז) וַיִּקְרָא-לוֹ לְבֶן יִגְר שְׁהִדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִּלְעָד:
כח"י יִגְר שְׁהִדוּתָא • תַּרְגוּמוֹ שֶׁל גִּלְעָד.

(מח) וַיֹּאמֶר לְבֶן הַגֹּל הַזֶּה עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם עַל-כֵּן
קָרָא-שְׁמוֹ גִּלְעָד:
כח"י (על-כֵּן קָרָא-שְׁמוֹ) גִּלְעָד • גֹּל עַד.

(מט) וְהַמְצָפָה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ כִּי נִסְתָּר
אִישׁ מֵרַעְהוֹ:
כח"י וְהַמְצָפָה אֲשֶׁר אָמַר וְגו' • וְהַמְצָפָה אֲשֶׁר בָּהֶר הַגִּלְעָד, וְכַמוֹ שֶׁכְּתוּב: (שופטים יא) "וַיַּעֲבֹר אֶת-מִצְפֶּה גִלְעָד".
וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ מִצְפָּה? לְפִי שֶׁאָמַר כָּל אֶחָד מֵהֶם לְחִבְרוֹ: "יִצְחָק ה' בֵּינִי וּבֵינְךָ" אִם תַּעֲבֹר אֶת הַבְּרִית'. כִּי
נִסְתָּר • וְלֹא נִרְאָה אִישׁ אֶת רַעְהוֹ. אבן עזרא

(נ) אִם-תַּעֲנֶנָּה אֶת-בְּנֹתַי וְאִם-תִּתְקַח נָשִׁים עַל-בְּנֹתַי אֵין
אִישׁ עִמָּנוּ רֹאֶה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ:
כח"י בְּנֹתַי בְּנֹתַי • ב' פְּעָמִים, אַף בִּלְהָא וְזִלְפָּה בְּנוֹתָיו הָיוּ מִפְּלִגְשׁ.
תְּשֻׁמִּישׁ (יזמא עז) • אבן עזרא

(נא) וַיֹּאמֶר לְבֶן לַיַּעֲקֹב הַנֶּהָה הַגֹּל הַזֶּה וְהַנֶּהָה הַמְצָבָה
אֲשֶׁר יִרְיָתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ:
כח"י יִרְיָתִי • כְּמוֹ: "יִרְה בָּיִם", כְּזֶה שֶׁהוּא יִרְה הַחֵץ. אבן עזרא

(נב) עַד הַגֹּל הַזֶּה וְעַד הַמְצָבָה אִם-אֲנִי לֹא-אֶעֱבֹר אֵלָיִךְ
אֶת-הַגֹּל הַזֶּה וְאִם-אֶתָּה לֹא-תַעֲבֹר אֵלַי אֶת-הַגֹּל הַזֶּה
וְאֶת-הַמְצָבָה הַזֹּאת לְרַעְהָ:
כח"י אִם-אֲנִי • הָרִי 'אִם' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'אֲשֶׁר', כְּמוֹ: (לעיל כד) "עַד אִם דִּבְרַתִּי דְּכָרִי". לְרַעְהָ • (ב"ר) לְרַעְהָ אִי אֶתָּה
עוֹבֵר, אֲבָל אֶתָּה עוֹבֵר לְפָרְקָמְטִיא. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

נב לא אֶעֱבֹר. בְּרִית זֶה הַגֹּל כְּמוֹ עָבְרוּ חֵץ:
וְטַעַם לְרַעְהָ. לַעֲשׂוֹת רַע. וַיֵּשׂ אֹמֶר לֹא
תַעֲבֹר אֵלַי אֶתָּה לְהִרְעֵ לִי גַם אֲנִי כֵן. כָּל
אֶחָד אָמַר יִשְׁפֹּט בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, וַיַּעֲקֹב
אָמַר עַל אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, וְלִבְנֵי אָמַר עַל אֱלֹהֵי
נַחֲוֹר אֲבִי אֲבִיו שֶׁהָיָה עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.
וְכֵן הָעֵיד יְהוֹשֻׁעַ:

נ אִם תַּעֲנֶנָּה אֶת בְּנוֹתַי. אָמַר הַגֹּאֲוֹן פְּרוֹשׁוֹ
אִם לֹא תִשְׁכַּח עִם נְשִׁיךָ. וְזֹאת לִשׁוֹן נִכְרִיָּה,
לֹא נִשְׁמַע כְּמוֹהוּ בְּכָל הַמִּקְרָא. וְאִם הָיָה
כְּמִשְׁמַעוֹ מִה זִיק. וְהַטַּעַם שֶׁאֵל יַעֲשֶׂה לָהֶם
רַע, וַיִּכְרִיחֵם עַל דְּבַר שְׂאִין חֲפָצוֹת בּוֹ. וְתַרְגוּמֵם
גִּלְעָד יִגְר שְׁהִדוּתָא:
נא אֲשֶׁר יִרְיָתִי. הוּא וְאֶחָיו שֶׁיָּרִי אֲבָנִים,
מִגִּזְרֵת יִרְה בָּיִם. וְיָרִים אֶל מְקוֹם אֶתָּה:

מו גֹּל. שֶׁגִּלּוֹ שֵׁם אֲבָנִים עַד שֶׁהִתְחַבְּרוּ. גַּם
קָרָא מִצְפָּה:
מט וְטַעַם יִצְחָק ה'. כְּמוֹ ה' יִרְאָה. וְכֵן
צוּפָה נִתְחַדֵּד: כִּי נִסְתָּר. אֲנַחְנוּ שִׁיחִיָּה כָּל
אֶחָד מִמֶּנּוּ רְחוּק מִחִבְרוֹ וְלֹא יִרְאֵנוּ, הַשֵּׁם
רֹאֵהוּ: וְטַעַם אֲשֶׁר אָמַר. שָׁב אֵל לְבֶן.
וַיַּעֲקֹב קָרָא מִצְפָּה בְּעִבּוֹר שֶׁאָמַר לוֹ יִצְחָק
ה':

נא שיעור יומי לשבת קודש י' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – לב – פרשת ויצא

(נג) אֱלֹהֵי אֲבֹתָם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם
וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפֶתֶחַ אָבִיו יִצְחָק:

כז"י אֱלֹהֵי אֲבֹתָם • קֹדֶשׁ (כ"ד) • וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר • חוּל • אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם • חוּל • אֲבִן עוֹרֵא

(נד) וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בָּהָר וַיִּקְרָא לְאָחִיו לֵאמֹל לֶחֶם
וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיְלִינוּ בָּהָר:

כז"י וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח • שְׁחַט בְּהֵמוֹת לְמִשְׁתָּה • לְאָחִיו • לְאוֹהֲבָיו שְׁעִם לָבֵן • לֵאמֹל לֶחֶם • כָּל דְּבַר מֵאֲכָל קְרוֹי
לֶחֶם, כְּמוֹ: (דניאל ה) "עֲבַד לֶחֶם רַב", (ירמיה יא) "נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלֶחֶמוֹ".

לב (א) וַיִּשְׁפֹּם לָבֵן בְּפֶקֶד וַיִּנְשֹׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ
אֹתָהֶם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לָבֵן לְמִקְמוֹ:

(ב) וַיַּעֲקֹב הֵלֶךְ לְדֶרֶכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מְלָאכֵי אֱלֹהִים:
כז"י וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מְלָאכֵי אֱלֹהִים • מְלָאכִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ לְקִרְאָתוֹ לְלוּוֹתוֹ לְאֶרֶץ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 150)

מְלָאכִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ לְקִרְאָתוֹ, לְלוּוֹתוֹ לְאֶרֶץ (רש"י לב, ב) יֵשׁ לִשְׂאֹל, הֲרִי מְלָאכֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָם יוֹצֵאִים לְחוּץ לְאֶרֶץ,
כְּפִי שֶׁכָּתַב רש"י בְּתַחֲלוֹת פְּרָשְׁתָּנוּ. וְיֵשׁ לוֹמַר, דִּהְיָה שָׁם יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן לֹא יֵצֵאוּ מְלָאכֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְלוּוֹתוֹ, כִּי מְלָאכִים
אֵלוֹ אֵינָם יוֹצֵאִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כָּאן חֲזַר יַעֲקֹב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן הֵיכִיָּא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְלוּוֹתוֹ לְאֶרֶץ אֵינָה בְּגֵדֵר יֵצֵאָה לְחוּץ
לְאֶרֶץ, כִּי מִטְרַת הֵיכִיָּא הִיא לְצִדְרָה הַפְּנִיסָה לְאֶרֶץ.

(ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב פֶּאֶשֶׁר רָאִם מַחְנֶה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא
שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא מַחְנֶה:

כז"י מַחְנֶה • שְׁתֵּי מַחְנוֹת, שֶׁל חוּצָה לְאֶרֶץ שְׂבָאוּ עִמּוֹ עַד כָּאן, וְשֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂבָאוּ לְקִרְאָתוֹ (כ"ד וּתְחִימָא):

פפפ קמ"ח פסוקים. חלק"י, מחנ"ם סימן

חסלת פרשת ויצא

הפטרה לפרשת ויצא לשנים מקרא ואחד תרגום ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' קנו

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויצא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי ה' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ד' כסלו מפרק כג עד סוף פרק כח	יום רביעי - ז' כסלו מפרק לט עד סוף פרק מג
יום שני - ה' כסלו מפרק כט עד סוף פרק לד	יום חמישי - ח' כסלו מפרק מד עד סוף פרק מח
יום שלישי - ו' כסלו מפרק לה עד סוף פרק לח	יום שישי - ט' כסלו מפרק מט עד סוף פרק נד
שבת קודש - י' כסלו פרק כ מפרק נה עד סוף פרק נט	

יום ראשון ד' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 310, והנה לקיום מצוה... עד עמ' קנו, אחורי כו'.

וספירת החדש שבספירות העליונות. על כל פנים, הרי שאינו דבק
אפילו לא במדות העליונות – כי אם במציאותן בלבד ולא במהותן.
וכל שכן – שאינו דבק באור-אין-סוף ברוך-הוא, דלית מחשבה
תפיסא ביה – שאין מחשבה ד"תופסת" בו, באורו והתפשטות
החיות ממנו ותברך, – אי
אפשר להיות "תפיסא" באור
זה, כי אם במציאותו,
שהוא – אורו יתברך,
שמחיה את כלם, ולא
במהותו, – במהותו אי
אפשר להיות "תפיסא",
אפילו – לא ל– נבראים
ולמלאכים של העולמות
עליונים, כמו שכתוב:¹⁸
"קדוש קדוש קדוש ה'
צבאות כו", – ש"ה
צבאות" קדוש ומובדל מהם,
כך אומרים הרי השרפים,
שהם מלאכים עליונים של
עולם ה"בראיה", והם
אומרים זאת על ה'
צבאות", שאפילו מהות
האור קדוש ומובדל מהם, לבר
של עולם ה"אצילות" שהן
הנקראות "עילות" לגבי ה"עלולים", וה"עלול" הרי משיג את
ה"עילה" שלו, הם משיגים כל אחד ב"עלותו" – כפי הסדר ש–
נמנה ב"עץ חיים" – בהתלבשות ה"פרצופים", – כפי שמסביר
ב"עץ חיים" איך ה"פרצופים" של הספירות העליונות של "אצילות"
מתלבשים זה בזה, שהמלוש הוא "עלול" של המתלבש – מבין
ומשיג ה"עלול" ב"עילה" ו"פרצוף" שלו המתלבש בו, אבל לא
בנבראים אפילו – לא, בנשמות דאצילות, – שלמרות שהן הרי
אלקות, בכל זאת, כיוון שהן כבר נפרדו מהכלים של עשר ספירות,
כפי שאומר ב"אגרת הקדוש" סימן כ"ט – הן כבר נקראות "נבראים"
ואי אפשר שתהיה להן "תפיסא" והשגה במהות האלקות, כמו
שכתוב²⁰ במשה רבנו עליו השלום: "וראית את אחרי כו"²¹.
– את החיצוניות והמציאות של אלקות ולא את המהות; הרי,
שאפילו במשה רבנו, מצד הראיה של הנשמה (לא כפי שזה מצד
מצוה – כי אם מצד הנשמה) יכול הוא לראות רק את ה"אחוריים"
והחיצוניות, שהם המציאות של אלקות, לא המהות, אך, מעשה
המצוות – יסביר רבנו הזקן להלן – הוא ענין של מהות אלקות,
ובשעה שיהודי אוהו אתרוג בידו יחד עם שאר המינים ומקיים את
המצוה – הרי הוא תופס במהות האלקות. וכך הדבר בכל המצוות
המעשיות.

1 והנה, לקיום מצוה שאי אפשר לעשות על ידי אחרים במבטלין
2 תלמוד תורה¹⁵, ואפילו – הענינים הנעלים ביותר בתורה, מעשה
3 מרכבה, וכל שכן – שמבטלים תפלה שהיא בחינת מוחין ודחילו
4 ורחימו – יראה ואהבה שכליים, והטעם בנזכר לעיל. – בגלל
5 ענין בירור הניצוצות
6 הנעשה על ידי מצוות
7 מעשיות, שזה דוקא הוא
8 תכלית ההשתלשלות. ועוד
9 זאת, שבאמת מאד גדלה
10 וגבה מעלת המצוות
11 מעשיות, וכן למודם, –
12 של ההלכות, על מעלת –
13 וגדלות, המוחין שהן דחילו
14 ורחימו – יראה ואהבה
15 שכליים. – העליונות
16 מתבטאת (נוסף על ביצוע
17 הכוונה העליונה בענין
18 ה"בירורים") גם בהתאחדות
19 הנפש עם אלקות, דבר
20 הנעשה על ידי מצוות
21 מעשיות או על ידי לימוד
22 ההלכות של המצוות
23 המעשיות – גם בכך ישנן עליונות וגדלות לגבי המוחין והאהבה
24 ויראה שכליים, כי הגם דבתיב¹⁶: "ולדבקה בו" – בהקדוש ברוך
25 הוא, וזאת על ידי מדותיו, – שעל ידי מדת החדש והאהבה של
26 האדם הוא נדבק במדת החדש של הספירות העליונות שהן דבר
27 אחד עם הקדוש ברוך הוא, מכל מקום איננו דבק אפילו במדותיו
28 העליונות אלא במציאותן, – במציאות" המדות, ולא במהותן,
29 – הוא נדבק במציאות ובחיצוניות המדות בלבד, אך לא במהות
30 ובפנימיות המדות, וכמו שכתוב¹⁷: "ואנכי עפר ואפר". – שלפי
31 המוסבר ב"אגרת הקדוש" סימן ט"ו בשם המגיד ממזריטש, שזאת
32 אמר אברהם אבינו על הארת נשמתו שהאירה בגופו מהאור של
33 חסד עליון, שמבלי הבט על האהבה הגדולה (שהיא מדת החדש)
34 שהיתה לאברהם אבינו להקדוש ברוך הוא, עד שהיה "מרכבה" לו,
35 אמר על מדת החדש שבנשמתו, שהיא "עפר ואפר" בלבד בהשוואה
36 למדת החדש של הספירות העליונות, ולמשל אפר הוא הרי המהות
37 והעצם של העץ שנשרף והפך לאפר. העץ היה מורכב מארבעת
38 היסודות אש, רוח, מים, עפר, ועל ידי שריפתו, נתנדפו שלשת
39 היסודות אש, רוח, מים – בעשן, ונשאר יסוד העפר בלבד, שהוא
40 האפר, הרי למרות שהוא אותו מהות ועצם של העץ, אין, אבל,
41 לאפר שום ערך לגבי העץ שהיה "עץ נחמד למראה וטוב למאכל",
42 וכעת הוא אפר בלבד. כך, למשל, אין שום ערך למדת החדש
43 והאהבה של אברהם אבינו כפי שנשמתו היא בגוף, לגבי מדת

15. מועד קטן ט, א. 16. ראה סוטה יד, א. ובכ"מ. 17. וירא יח, כז. 18. ישע' ו, ג. 19. קל, סע"א. 20. תשא לג, כב. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין אגה"ק סי"ט".

יום שני ה' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנו, משא"כ מעשה המצות... עד עמ' 312, משיג המהות.

43 האדם להשיג – בהיותו בגוף – את מהות בחינת ומדרגת "אצילות",
44 כי אם מציאותו, – בלבד, של החסדים הפנימיים דו"א – הוא יכול
45 "לתפוס" ולהשיג, על ידי דחילו ורחימו – יראה ואהבה שכליים.
46 ומה שכתוב: "וראית את אחרי", – וראיה היא הרי ענין ש"לוקח"
47 מהות, הוא בדרך נבואה
48 דוקא (שהוא – הנבואה
49 התפשטות הנשמות²³,
50 כמו שכתוב בריש
51 מהימנא פירש
52 משפטים²⁴). – הרי מה
53 שמשה רבנו ראה בראה
54 ה"תופסת" את המהות, היה
55 זה אכן בדרך של נבואה.
56 שכיוון שנבואה היא
57 התפשטות הגשמיות – יכול
58 להיות ענין של ראייה גם
59 כשהנשמה נמצאת בגוף, אך
60 אם לא מצד נבואה – אין
61 הנפש יכולה "לתפוס"
62 ולהשיג מהות ומדרגת
63 ה"אצילות", והיינו הטעם,
64 – על כר, לפי שאי אפשר
65 לנבוא להשיג כלום
66 במהות האלקות, שהוא
67 הבורא, וכלי השגה – אין
68 זו הלכשה ותפוסא
69 ודבקות אמיתית. – אי
70 אפשר הרי לאדם להיות

1 מה שאין בן מעשה המצות – "מעשה אלקים המה" הנה – אין
2 הם מעשים גשמיים שהאלקות נעלמת מזם לגמרי (כפי שהדבר
3 בכל המעשים הגשמיים של עולם הזה), כי אם למרות שמעשה
4 המצוות נעשים בדברים גשמיים – הם הרי בכל זאת מעשים
5 אלקיים. כיצד אכן הדבר?
6 הרי זה בדרך השתלשלות
7 מכלים דאצילות לבריאה
8 ויצירה עשירה, – שהכלים
9 ד"אצילות" הבאים ב"ביע" –
10 הם האלקות של עולמות
11 ב"ע, ממהותן ועצמותן
12 דחיצוניותן, כמו על דרך
13 משל אתרוג ומינו – שאר
14 שלשת המינים, שיחד עם
15 האתרוג הם מהווים מצות ד'
16 מינים, הלבש בהן הקדוש
17 ברוך הוא ממהותן
18 ועצמותן דחסדים
19 [פנימית] [פנימים] ד"זעיר
20 אנפין", והיינו ממהות
21 חיצוניותן, – שמחיצוניות
22 החסדים הפנימיים של ד"א"
23 מלוכש באתרוג ובמינו,
24 כנודע בכל מצות
25 מעשיות. מה שאין בן
26 האדם, – שבהבנתו ומדותיו
27 הוא מגיע לאהבה וליראה
28 שכליים, אפלו – אם, יש לו

קונטרס אחרון

משא"כ מעשה המצות מעשה אלקים המה הנה בדרך
השתלשלות מכלים דאצי' לבי"ע ממהותן ועצמותן
דחיצוניותן כמו עד"מ אתרוג ומינו הלבש בהן
הקב"ה ממהותן ועצמותן דחסדים [פנימית] [פנימים]
דו"א והיינו מבחי' חיצוניותן כנודע בכל מצות מעשיות
משא"כ האדם אפי' יש לו נשמה דאצי' מאחר
שמלוכשת בגוף לא יוכל למצוא בנפשו ולהשיג
מהותן ועצמותן של פנימית החסדים דו"א דאצי' (כי
האצי' היא בחי' חיה בכללות העולמות אבי"ע שהיא
בחי' מקיף מלמעלה ואינה מתלבשת בכלי כלל)
כ"א מציאותן ע"י דחילו ורחימו שכליים. ומ"ש וראית
את אחורי הוא בדרך נבואה דוקא. (שהוא התפשטות
הגשמיות כמ"ש בר"מ פ' משפטים). והיינו הטעם
לפי שא"א לנבוא להשיג כלום במהות האלקות שהוא
הבורא וכלי השגה אין זו הלכשה ותפוסא ודבקות
אמיתית. משא"כ האתרוג עד"מ חיותו נמשכה
ונשתלשלה ממהות חיצונית דכלים דנוק' דו"א דאצי'
שהוא בחי' אלקות כמ"ש בע"ה שכל הפירות הן
באצי' כי למ"ד כלים דאצי' ירדו לבי"ע (והן יו"ד
מאמרות שבהן נברא העולם) ע"י התלבשות בנוק'
דעשי' מהות במהות כי הכלים דאצי' נעשו נשמה

29 נשמה דאצילות, מאחר שמתלבשת בגוף – לא יוכל למצוא
30 בנפשו²² – ולא יוכל להשיג – בשכלו, מהותן ועצמותן של
31 פנימית החסדים ד"זעיר אנפין" דאצילות (כי האצילות היא
32 בחינת "חיה" בכללות העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה,
33 – בפרטיות ישנן בכל עולם ארבע מדרגות, נפש, רוח, נשמה, חי',
34 ובכללות ארבעת העולמות הם כנגד ארבע הבחינות של נפש, רוח,
35 נשמה וחי', שעשיה היא נפש, יצירה – רוח, נשמה – בריאה,
36 ואצילות – חי'. הרי ש"אצילות" היא בחינת חי', שהיא – חי' היא
37 בחינת מקיף מלמעלה ואינה מתלבשת בכלי כלל) – כמו
38 למשל באדם בחינת חי' של נשמתו היא ד"מקיף" של נשמתו, שלא
39 כמו בחינת ד"נשמה" שהיא השגה, או "רוח" שהיא מדות וכו' שיש
40 להן הכלי שלהן בגוף, אבל בחינת חי' היא בחינת הנשמה שהיא
41 "מקיף", כך גם בעולמות, בחינת "חי'", שהיא "אצילות" – היא
42 בבחינת "מקיף", שאינה מתלבשת כלל בשום כלי, לא יכול הרי

22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בנפשו" כמו ב"ת דויקה בידו". 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משו"ע אדה"ז חאו"ח רסצ"ח.
הלי' ת"ת פ"ד ס"ס". 24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה שם קטן, ב ואל"ך". 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בסופו. וצע"ק
דמדייק ומני שם ז' דוקא".

המצוה, שהוא אחד ותופס מהות האתרוג ושרשו באלקות, אך
בלימוד הלכות אתרוג – לא כשהוא מכון הכוונה הרוחנית של
אתרוג, שעליה דובר לעיל – כי אם בלימוד הלכות אתרוג, משיג
ותופס האתרוג ממש – שהרי מדובר כאן אודות האתרוג הגשמי
בו מקיימים מצוה – לא
אודות ענינו הרוחני למעלה
– ואת האתרוג הגשמי הוא
הרי מבין מהותו, ומצותו
בפולחן, בפחיתת דבור
ומחשבה, – כשהוא מבטא
בדיבור את הדינים וההלכות
של אתרוג ומבין במחשבה
את הדינים וההלכות, וכל
שכן תלמוד תפסו, – של
מצות אתרוג, שהוא יודע
הענין הפנימי של מצות
אתרוג על פי קבלה וחסידות
וכיוון שהוא הרי מבין את
מהותו של האתרוג עצמו, שהרי לא מדובר כאן אודות ענינים
רוחניים או אודות מדריגות שלמעלה מזה – פרצופים של עולם
ה"אצילות" – אלא מדובר אודות אתרוג גשמי, ובוה הוא יודע את
הסוד והענין הפנימי. אבל דוקא סודות תפסו, – לא סודות
המדריגות הרוחניות של סדר ההשתלשלות, כפי שיסביר להלן, כי
אם סוד המצוה, שאת המצוה עצמה, החפץ הגשמי של המצוה,
הוא יודע ומבין את מהותה, ולא נרע מלימוד הלכותיה, – של
המצוה, ואדרבה כן, – הרי זה למעלה מלימוד ההלכה, אף
שאינו משיג תפסו. – של הכוונה הרוחנית של סוד המצוה
שמדובר בענינים ופרצופים של "אצילות", אך, כיוון שהמצוה עצמה
– האתרוג – הוא מבין את מהות האתרוג – הרי שבכללות הענין
יש ענין של ידיעה ו"תפיסה" במהות. כל האמור הוא באשר לכוונת
וסוד המצוה,

ואילו במצוה – היא בגלוי, בלי שום העלם והסתר (כמוסבר בפרק
כ"ג בחלק הראשון של ספר ה"תניא"), כי תכלים דאצילות נעשו
נשמה בעשיה שהיא – בחינת הנשמה של עולם ה"עשיה" היא
בחינת אלקות ממש, לפי שבאצילות "איהו" – "אור אין סוף",
וגרמוהי – הכלים הנקראים
גרמוהי, "חד", – הם דבר
אחד, המאציל – "אור אין
סוף", ותנאציל, – הכלים
ד"אצילות" שנאצלו מ"אור
אין סוף" – הם דבר אחד,
ועל ידי התלבשות מהות
הנשמה – שמהכלים
ד"אצילות", במהות הכלים
דנזקבא בעשיה – נתנה
האתרוג. נמצא, בשתופס
האתרוג ומנענעו בהלכותו
הרי זה תופס ממש
חיותו, המלכש בו
מנוקבא דאצילות, – מ"מלכות דאצילות", תמיחדת – "מלכות
דאצילות", באור-אין-סוף המאציל ברוך-הוא. – שהאציל
"מלכות דאצילות". מתעוררת אבל השאלה: הרי אותו דבר הוא גם
כשאוחז פרי גשמי אחר שאינו מצוה: התירץ על כך הוא: כאמור
לעיל, שבדברים גשמיים אחרים החיות האלקית שבהם היא באופן
של העלם והסתר, ואילו במצוה היא בגלוי שהיא "מעשה אלקים".
מה שאין בן פכונתו – בכוונת מצות אתרוג, אינו משיג ותופס,
– מהות "מלכות דאצילות", שהיא שורש האתרוג, כפי שיסביר
להלן, אף הידע תפסו, – אף מי שיודע סוד כוונת האתרוג על פי
קבלה וחסידות – בכל זאת אין הוא משיג ותופס על ידי הכוונה אלא
מציאותה, ולא מהותה. – את מציאות "מלכות דאצילות", שורש
האתרוג – הוא יודע, תופס ומשיג על ידי הכוונה, אך לא את המהות
של "מלכות דאצילות", שלא כפי שהדבר באחיות אתרוג וקיום

יום שלישי ו' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 312, משא"כ בסדר ההשתלשלות... עד עמ' 312, אשר שם.

המצוות, אך מצד עצמו אין זה עדיף מלימוד ההלכות של המצוות
שבהן הוא יודע ומשיג את המהות, ומעלה עליו כאלו קיים בפועל
ממש, – בלימוד ההלכות
של המצוה, נחשב לו כאילו
משא"כ 12 קיים את המצוה בפועל
ממש, 13 ממש, כמו שכתוב: 26:
14 "זאת התורה כו'". –
15 לעולה ולמנחה, אומרת על
16 כך הגמרא 27, מי שעוסק
בתורה הרי הוא כאילו
הקריב עולה ומנחה וכו'. הרי, שבלמוד הנגלה של הלכות המצוות
יש בפרט מסויים מעלה מרובה יותר מאשר בלימוד פנימיות התורה,

63 מה שאין בן בסדר ההשתלשלות, – בידיעת ולימוד סדר
64 ההשתלשלות של העולמות והספירות שלמעלה, אף אם משיג
65 המציאות – של המדריגות
66 הרוחניות של סדר
67 ההשתלשלות, לא עדיף
68 מצד עצמו – מצד הדבר
69 עצמו של ידיעת ולימוד
70 ההשתלשלות, בלימוד
71 המצות – ההלכות של
72 המצוות, שמישיג ותופס
73 תפסו, – מבחינת טעם אחר אפשר שיהיה לו עדיפות ועליונות,
74 כפי שיסביר להלן, שזה מביא ל"לב שלם", ליראה שהיא תכלית כל

קונטרס אחרון

בסדר ההשתלשלות אף אם משיג המציאות לא
עדיף מצד עצמו בלימוד המצות שמשיג ותופס
המהות ומעלה עליו כאילו קיים בפועל ממש כמ"ש
זאת התורה כו' אלא שידיעת המציאות מההשתלשלות
הקריב עולה ומנחה וכו'. הרי, שבלמוד הנגלה של הלכות המצוות
יש בפרט מסויים מעלה מרובה יותר מאשר בלימוד פנימיות התורה,

1 הלימוד של סדר ההשתלשלות, שזה בענין של "מהות", שכלימוד
2 ענינים שהוא יודע את מהותם, כפי שהדבר בהלכות של מצוות
3 הנעשות בענינים גשמיים, ואת הענינים הגשמיים הרי הוא יודע את
4 מהותם, כן חכמתו יתברך שבהלכות, הרי ירדה בענינים הגשמיים
5 שאודותם דנים בהלכות –

6 הרי מבין הוא "חכמתו

7 יתברך" בהשגת המהות, 1
8 ונעשה על ידי כך אופן 2
9 היחוד העליון ביותר של 3
10 מקיף ומוקף, המבואר בפרק 4
11 ה' ב"תניא", ששכל האדם 5
12 מתאחד בתכלית עם השכל 6
13 והחכמה של תורה שהיא 7
14 חכמתו יתברך, ועל ידי כך 8
15 נעשה גם היחוד של נפש

16 האדם (שלמעלה משכל) עם "אור אין סוף" ברוך הוא המלוכב
17 בחכמתו יתברך. כל האמור הוא בשעה שההשגה שהוא מבין בתורה
18 היא השגת המהות, וכאמור לעיל, הרי זה דוקא בלימוד המצוות של
19 תורה שבהן ישנה השגת המהות, ואילו בלימוד וידעת סדר
20 ההשתלשלות, שדנים במדרגות רוחניות, כמו אופנים, דיות ושרפים
21 של עולמות בריאה יצירה עשיה, או אף למעלה מזה – בפרצופים
22 של עולם ה"אצילות" וכו' – שם אין השגת המהות כי אם ידיעת
23 המציאות בלבד. אף על פי כן – יסביר רבנו הזקן להלן – ישנה מעלה
24 ועליונות בידיעת ולימוד סדר ההשתלשלות, שלא זו בלבד שאינה
25 נופלת מלימוד המצוות של תורה – אלא היא אף למעלה מזה. אלא
26 שידעת המציאות מההשתלשלות, היא גם כן מצוה רמה
27 ונשאה²⁸, ואדרבה עולה על כללנה, – על כל שאר המצוות ולימוד
28 הלכות התורה, כמו שכתוב²⁹: "וידעת היום כו'", – כלומר,
29 שצריכה להיות דעת והשגה באלקות, וכן כתוב³⁰: "דע את אלקי
30 אביך כו'", – שגם משמעותו היא שצריכה להיות דעת והשגה
31 באלקות, ומביאה ל"לב שלם" כו', – כפי שמסיים בדברי הימים:
32 "ועבדהו בלב שלם", ש"דע את אלקי אביך" מביא שיהיה "ועבדהו
33 בלב שלם", ובהתאם לפירוש בביאור "ולא תשבית" ב"לקוטי

קונטרס אחרון

היא ג"כ מצוה רבה ונשאה ואדרבה עולה על כולנה
כמ"ש וידעת היום כו' דע את אלקי אביך כו' ומביאה
ללב שלם כו' שהוא העיקר והשגת המציאות הוא
להפשיט מגשמיים כו' רק שזו היא מצוה אחת מתרי"ג
והאדם צריך לקיים כל תרי"ג לפי שהן השתלשלות
המהות דחיצונית דכלים דאצי' לכך צריך להרכות
בלימוד כל התרי"ג וקיומן בפועל ממש במחדו"מ
שהן בי"ע לברר בירורין אשר שם.

תורה³¹, הכוונה היא, שזה מביא ליראה שהיא תכלית כל המצוות,
כתוב³²: "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה'
אלקינו" – הרי שתכלית כל המצוות היא להגיע ל"ליראה את ה'
אלקינו". ולימוד פנימיות התורה וידעת סדר ההשתלשלות,
שמקיימים בהם מצות
וידעת היום" ו"דע את אלקי
אביך" מביאים ל"לב שלם"
של "ליראה את ה' אלקינו".
ובלשון רבנו הזקן: ש"הוא
העיקר, – "לב שלם" ויראת
ה' הם עיקר ותכלית כל
המצוות, וכאמור לעיל,
של"לב שלם" וליראה
מגיעים על ידי ידיעת והשגת
סדר ההשתלשלות, למרות

שהיא ידיעת והשגת המציאות בלבד, והשגת המציאות³³ הוא
להפשיט – הענינים של מדרגות סדר ההשתלשלות, מנשמיים
כו'. – כלומר, שיהיה ציור ברוחניות הענינים. בהתאם להערת הרבי
בכמה וכמה מקומות³⁴, לימוד פנימיות התורה באופן של "יתפרנסון
מיני", באופן של "פרנסה" והשגה, הוא דוקא כשזה בא בביאורים
המסבירים הענינים בהסברים של שכל והשגה – תורת חסידות חב"ד
– כדי שתהיה השגה והבנה יסודית בענינים אלה, רק שזו – מצות
וידעת היום", שתהיה ידיעה והשגה באלקות, היא מצוה אחת
מתרי"ג, – מ"613 המצוות, והאדם צריך לקיים כל תרי"ג, –
המצוות, לפי שהן השתלשלות המהות דחיצונית דכלים
דאצילות, – כפי שהסביר לעיל המעלה שבוה, לכך – לכן, צריך
להרכות בלימוד כל התרי"ג – מצוות, ללמוד ההלכות של כל
המצוות, וקיומן בפועל ממש – שהלימוד הרי מביא לידי מעשה,
לקיים בפועל כל המצוות, במחשבה דבור ומעשה, שהן בריאה
יצירה עשיה, – (מחשבה היא בריאה, דיבור – יצירה, ומעשה –
עשיה). לכך בירורין אשר שם. – בעולמות בריאה יצירה עשיה,
וכפי שהוסבר לעיל, שבירור הניצוצות הוא תכלית סדר
ההשתלשלות.

יום רביעי ז' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 312, ועוד זאת שבאמת... עד עמ' קנז, לא יראו.

1 ההשתלשלות; הרי זו מעלה מצד הכוונה העליונה והתכלית,
2 המבוצעת על ידי מצוות מעשיות, אך בעצם אהבה ויראה של הנפש
3 הן למעלה מהמצוות המעשיות. להלן יסביר רבנו הזקן, שגם בעצם,
4 מצד השורש שלהם, הבירורים של המצוות המעשיות הם למעלה
5 מהשורש של הנפש. ובלשון רבנו הזקן: ש"באמת הברורין

67 ועוד זאת, – נוסף על מה שהוסבר לעיל על המעלה של מצוות
68 מעשיות (ושל לימוד ההלכות של המצוות) לגבי האהבה ויראה של
69 הנפש (למרות שאהבה ויראה הן ענין רוחני, ואילו המצוות
70 המעשיות נעשות בדברים גשמיים), מעלה שהיא בגין ענין
71 ה"בירורים" הנעשים על ידי מצוות מעשיות, ואשר הם תכלית

28. בתניא לפנינו: "מצות רבה ונשאה", אבל ב"לוח התיקון" תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שצ"ל "רמה", ככפנים. וכ"ה גם בלקו"ת ויקרא ד"ה ולא תשבית, שמעתיק (ומבאר שם) לשון זה שלפנינו, וכותב "רמה", ככפנים, ולא כבדפוסים שלפנינו. 29. ואתחנן ד, לט. 30. דברי הימים א' כח, ט. 31. שבהערה 28. 32. ואתחנן ו, כד. 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בנדו"ז – משא"כ בהשגת מציאות האתרוג שהיא הקדמה להשגת מהותה – לא לבד שאינה מביאה להשגה בגשמיים – שהרי המדובר (גם) בעולם העשי' הגשמי – (ובמילא גם במהות), כ"א להיפך ענינה התפשטות הגשמיים והאפשרות להשיג מהות. [עפ"ז – מובן שייכות "והשגת... כו" כאן]. 34. ראה לקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך. ובכ"מ.

1 שְׁכַבְרִיאָהּ יִצְרָה עֲשֵׂיהָ מִרְפָּח, – מִ-288 הניצוצות של תהו,
2 בירורים אלה מתבררים על ידי תורה ומצוות בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר
3 וּמַעֲשֵׂה, – על ידי לימוד התורה במחשבה ודיבור ועל ידי מעשה
4 המצוות, ובירורים אלה נְבוּחִין בְּשִׂרְשָׁן מִנְפְּשֵׁיהֶם נִשְׁמָה

5 שְׁכַאֲדָם, כי – הבירורים הן
6 מ' – שם 'ס'ג' שְׁכַפְנִימִית
7 "אֲדָם קְדָמוֹן", וּנְפִשְׁרוּחִי 1
8 נִשְׁמָה שְׁכַבְרִי נִתְקַנָּה עַל 2
9 יְדֵי – שם "מ"ה", הוּא – 3
10 השם "מ"ה" יוֹצֵא 4
11 מִה' מַצָּח" – של "א"ק", 5
12 הָאֲרָה בְּעֵלְמָא. – הארה 6
13 בלבד מבחינת "א"ק" (אדם) 7
14 קדמון), לא פנימיות "א"ק". 8
15 שם "ס"ג" ושם "מ"ה" הם 9
16 שניהם מארבעת השמות 10
17 היוצאים מארבעת האופנים 11
18 והגימטריאות של שם הוי': 12
19 כששם הוי' הוא במילוי

20 ווא'יין הוא בגימטריא "ס"ג", והוא שם "ס"ג", וכששם הוי' הוא
21 במילוי אל'פין הוא בגימטריא "מ"ה", והוא שם "מ"ה"; וכידוע
22 בקבלה, שהשם "ס"ג" שייך ל"תהו" שלמעלה מ"תיקון", ושם "מ"ה"
23 – ל"תיקון". וזה מה שרבנו הזקן אומר, שהבירורים של המצוות
24 המעשיות – שרשם בשם "ס"ג" שבפנימיות "א"ק" (אדם קדמון),
25 שהיא המחשבה הראשונה הכוללת כל סדר ההשתלשלות, אך
26 הנפש או הרוח או הנשמה של האדם, שנשמות ישראל הן הרי
27 מ"עולם התיקון", הרי כבר נתקנו על ידי שם "מ"ה" (ש"מ"ה" –
28 מתקן), ושם "מ"ה" הוא הארה בלבד הבאה מה'מצח" של "אדם
29 קדמון". וְהוּא שְׁכַתּוּב³⁵: "לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ כּו'". – לבני ישראל –
30 ש"אלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום", על פי קבלה, הכוונה:
31 ה"מלכים" והספירות של "עולם התהו", שהם "לפני" ולמעלה
32 מ"מלך מלך לבני ישראל" המוסב על עולם התיקון. שכן, עולם
33 התיקון הוא הארה בלבד מ"א"ק", ואילו תהו (שמתהו בא ענין
34 הניצוצות והבירורים) הוא משם "ס"ג" שמפנימיות "א"ק". וְהֵינּוּ
35 מַעֲמָא – וזה הטעם, שְׁהָאֲדָם חֵי בְּמֻזְנוֹת דּוּמָם צוּמַחֲחִי,
36 וּמִבְּרִין בְּמִה' שָׁבוּ, – כיוון שהנשמה באה מעולם התיקון ויש
37 בה שם "מ"ה", ובכוח זה היא מבררת הבירורים של הניצוצות
38 שבדומם, צומח וחֵי וְחֵי בְּהֶם, – לאחר שהאדם מברר הניצוצות
39 שבדומם צומחֲחִי וממשיך עליהם מעליונות שרשם שבתהו – הוא
40 חֵי" בהם, הם מוסיפים לו תוספת חיות ברוחניות, לִפְיָ שְׁהֶם –
41 הבירורים והניצוצות שבדומם צומחֲחִי מ'ס'ג'. – שהרי באופן
42 כללי לא מובן, מדוע שהאדם, שהוא "מדבר" ולמעלה מעלה
43 מ"דומם" ו"צומח" ואפילו מ"חֵי" – יצטרך להזדקק עבור חיותו
44 למזונות שהוא מקבל מדומם צומחֲחִי? אלא הפירוש הוא: ש"לא
45 על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם"³⁶, שלא

קונטרס אחרון

ועוד זאת שבאמת

הבירורים שבבי"ע מרפ"ח ע"י תורה ומצוות במחשבה
דבור ומעשה גבוהין בשרשן מנר"ן שבאדם כי הן מס"ג
שבפנימיות א"ק ונר"ן שכבר נתקנו ע"י מ"ה הוא יוצא
מהמצח הארה בעלמא. וז"ש לפני מלך מלך כו'
וה"ט שהאדם חי במזונות דצ"ח ומבררן במ"ה שבו
וחי בהם לפי שהם מס"ג. ועוד זאת כמ"ש לפני לא
יראו שפנימית העליון אינו יכול לירד למטה רק
חיצוניותו ובחי' אחוריים שהוא נובלות חכמה עילאה
ועוד זאת שהרי הדבור מדברי חכמה עילאה אינו
מוליד והטפה שנמשכה מהכלי דח"ע יש בה כח
המוליד ומהווה יש מאין וגם המשכת ח"ע כלולה בה

אפשר שתהיה בהתגלות למטה, רק חיצוניותו – של העליון,
וּבְחִינַת אַחֲוָיִם, – בלבד, כנאמר לעיל "ופני לא יראה", שְׁהוּא
נֻבְלָוִת חֲכָמָה עֲלֵאָה. – חכמה עליונה. הרי שהאבה והיראה של
הנפש, על-ידן האדם דבוק במדות העליונות, שהן הפנימיות
והעצמיות של הספירות, אי אפשר שיומשך בנפש מפנימיות ועצמות
המדות – כי אם מחיצוניותן בלבד, ואילו מהמצוות המעשיות,
הבאות מנצחֲחִי הוד-יסוד של הספירות, שהן החיצוניות והגילוי של
הספירות – יכול להימשך מפנימיותן ועצמיותן במצוות המעשיות.
וְעוֹד זֹאת, – קיימת מעלה במצוות המעשיות לגבי האבה והיראה
של הנפש, שכן, האבה והיראה שהן ענין רוחני, הן למשל כמו
דיבור והשפעה של שכל, שהרב משפיע לתלמידו, שנותן לו רק
הארה משכלו ולא עצם השכל, ואילו מהשפעת הטיפה, שהיא
גשמית – יש ממנה "הולדה" שכל ה"עצם" מתבטא בה, עד שגם
יכול להיות "יפה כח הבן מכח האב"⁴⁰, שהענינים שלא היו בגילוי
באב, יכולים להיות בגילוי בבן. על דרך זה יסביר רבנו הזקן, הוא
ההבדל בין אבה ויראה רוחניים למצוות מעשיות גשמיות,
שהאבה ויראה הן ענין של "אורות", כמו למשל השפע של אור
השכל, ומצוות מעשיות הן ענין של "כלים", ובהארת הכלים
מתבטא "עצמיות", כמו למשל בטיפה הגשמית מתבטא ה"עצם".
שְׁהֵרִי דְּהַדְּבוּר מְדַבְּרֵי חֲכָמָה עֲלֵאָה – חכמה עליונה, אינו מוליד,
– אינו בורא "יש מאין", כמו למשל מהשפעת השכל והחכמה לא
נדיית שום הולדה של מציאות חדשה, וְהַטְּפָה שְׁנִמְשָׁכָה מִהַכְּלִי
דְּחֲכָמָה עֲלֵאָה – כמו למשל באדם הטיפה שהיא ממוח האב, יֵשׁ
בָּהּ כֹחַ הַמּוֹלִיד וּמִהֵנָּה יֵשׁ מֵאֵין. וְגַם הַמְשָׁכָה חֲכָמָה עֲלֵאָה
– מהאור של "חכמה עילאה", כמו למשל כוח החכמה שבאדם,
כְּלוּלָה בָּהּ. – בטיפה הבאה מהכלי של "חכמה עילאה", וְהַטְּעָם,

35. וישלח לו, לא. 36. עקב ח, ג. 37. בראשית א, כו. 38. תשא ל, כג. 39. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה בכ"ז גם לעיל אגה"ק סי"ט".
40. שבועות מח, סע"א. וש"נ.

1 - טעמו של דבר, מפני שבה - בטיפה, נמשך מהותה ועצמותה
 2 דחבמה עלאה. - כל האמור הוא בקשר לטיפה הבאה מהכלים
 3 של "חכמה", מה שאין בן דבור ומחשבה, - שבשכל שהוא
 4 מבטא בדיבור או מהרהר במחשבה - אין מעצמות ה"חכמה",
 5 ואפלו בהשכלת השכל
 6 באיזו חכמה - למרות שזו

קונטרס אחרון

7 השכלה שלא "נשמעות" בה 1
 8 עדיין אותיות, גם לא 2
 9 אותיות המחשבה, שכן היא 3
 10 עדיין למעלה מאותיות, אף 4
 11 על פי כן, הרי חכמה זו - 5
 12 היא, רק הארה מתפשטת 6
 13 ממהות השכל שבנפש 7
 14 ועצמותו, והארה זו היא 8
 15 לבוש למהותו ועצמותו 9
 16 של השכל, והשכל - 10
 17 כשלעצמו, הוא הארה 11
 18 ולבוש - בלבד, למהות 12
 19 הנפש. - הרי שאין 13
 20 בהשכלת שכל זה ממהות 14
 21 הנפש, שלא כפי שהדר 15
 22 בטיפה, שלמרות שהיא

23 גשמית, הרי יש בה ממהות ועצמות הנפש, כפי שיסביר להלן:
 24 מה שאין בן המפה, נמשך בה גם ממהות הנפש ועצמותה
 25 המלבשת במחין, ולכן מולידה בדומה לה ממש. - בדומה
 26 לנפש, שכן, יש בטיפה מעצמות הנפש. וזהו ההפרש בין עבודת
 27 המלאכים היוצאין מ"נשיקין" - ש"זיווג נשיקין" הוא זיווג
 28 רוחני, ובמילא עבודתם היא עבודה רוחנית, להנשמות היוצאין
 29 מהכלים. - שבכלים יש ענין של "עצם", והנשמות הבאות מהם,
 30 הן למשל כמו השפעת הטיפה שיש בה השפעה מה"עצם". ברם,

31 בהתאם לכך היה צריך להסתבר, שגם באהבה ויראה של נשמות
 32 תהיה המשכה מה"עצם", כיוון שנשמות הרי באות מהכלים
 33 שבהם יש ענין של "עצם", ורבנו הזקן הסביר לעיל, שהאהבה
 34 ויראה של הנשמות הן כמו השפעת השכל מרב לתלמיד, שהיא
 35 השפעה של הארה בלבד
 36 ולא של "עצם"? יסביר על

37 כך רבנו הזקן להלן, שכיוון
 38 שהכלים ד"אצילות" נעשים
 39 נשמה לבריאה יצירה
 40 עשירה, יש במילא מהנשמה
 41 שני סוגי השפעה: השפעה
 42 של "הארה" שהיא אהבה
 43 ויראה שכליים, והשפעה
 44 של "עצם", המתבטאת
 45 במצוות מעשיות. אך
 46 הכלים דאצילות נעשו
 47 נשמה לבריאה יצירה
 48 עשירה, - ומהנשמה ישנם
 49 שני סוגי השפעה, והלכך
 50 - ולכן, דחילו ורחימו -
 51 יראה ואהבה שכליים הן
 52 כמלאכים ד"נשיקין" -

53 שהוא ענין רוחני והארה בלבד, מהארת חיצונית דחכמה
 54 בינה דעת - המאירה כבריאה יצירה עשירה. - ואין זה "עצם",
 55 למרות שזה בא מכלים ד"אצילות", והעצם, - טעמו של דבר
 56 הוא, משום דפנימית חכמה בינה דעת ומהותו ועצמותו של
 57 אור פנימי - אינו יכול להתגלות אלא על ידי הארת
 58 הכלים דוקא, היוצאים למטה במפת האדם ממחין, וכמו
 59 שכתוב: "ופני - הפנימיות שלי, לא יראו". - ולכן מן ההכרח
 60 שתבוא בהעלם, כמו הטיפה למשל.

יום חמישי ח' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנו, ובר מן כל דין... עד עמ' 314, הלכותיהן.

61 להלן יסביר רבנו הזקן, שגם מצד עצם העבודה, יש יתרון מעלה
 62 במצוות מעשיות לגבי
 63 אהבה ויראה שכליים; שכן,
 64 אהבה ויראה שכליים הן
 65 ענין של "העלאה" בלבד,
 66 וזה "פועל" כך למעלה ענין
 67 של "העלאת האורות", שאין
 68 זו תכלית הכוונה, אלא תכלית הכוונה היא ענין של "המשכה",
 69 להמשיך אלקות למטה בעולם - דבר הנעשה על ידי מצות מעשיות.
 70 ובלשון רבנו הזקן:
 71 ובר מן כל דין¹⁶, - מלבד
 72 כל האמור לעיל במעלות
 73 שישנן במצוות מעשיות
 74 לגבי אהבה ויראה שכליים,
 75 אפלו בנשמה דאצילות,
 76 אף שהיא מכלים דאצילות, וכן בנפש שרוח מכלים דיצירה¹⁷

קונטרס אחרון

41. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בהבא לקמן - עיין אוה"ת אחרי תקמ"ט ואילך". תמצית הביאור שם ב"אור התורה" פרשה אחרי (עמוד
 תקמט ואילך) של הרבי ה"צמח צדק": ישנן שלש בחינות, שתי בחינות של העלאה, מלמטה למעלה, ובחינה אחת של המשכה, מלמעלה
 למטה: ישנה עליה והסתלקות של האורות המסתלקים מהכלים, עליה זו היא ענין של "שממה" לגבי הכלים, כמאמר (תקנ"ז בהקדמה) "וכד
 אנת תסתלק מנייהו אשתארו כולהו שמהן כגופא בלא נשמתא", שבשעה שהאור מסתלק מהכלי, נשאר הכלי כגוף בלא נשמה. ענין שני של
 העלאה מלמטה למעלה - העליה של הכלים העולים לאורות העליונים, על דרך כפי שהדבר בעליית העולמות בשבת ויום הכפורים, שאז היא
 עליית העולמות, שכן הכלים אז בעליה אל האורות העליונים. וישנו ענין שלישי - המשכה מלמעלה למטה, להמשיך אורות עליונים למטה

1 עֲשֵׂהָ⁴² - הִנֵּה רְחִימוֹ - אַהֲבָה (אוֹלֵי צ"ל: דְּחִילוֹ וְרְחִימוֹ) אוֹלֵי
2 צֶרֶךְ לומר יִרְאֵה וְאַהֲבָה) שְׂכָלִים שְׁלָהֶם - שֶׁהָן עֵנִין שֶׁל
3 "הַעֲלָאָה", מְעוֹרְרִים גַּם בְּן כִּבְלִים דִּיצִיגְהָעֲשִׂיָּה בְּחִינַת
4 הַעֲלָאָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה בְּ"אַתְּעוֹרְתָּא דְלִתְמָא", - בַּהֲתַעוֹרְרוֹת
5 מִלְמַטָּה, שֶׁהָן עֲצֻמָּן עֵנִין שֶׁל
6 "הַעֲלָאָה" - וְהָן מַעוֹרְרוֹת
7 לְמַעְלָה בְּכָלִים עֵנִין שֶׁל
8 "הַעֲלָאָה". וְהָוֵה בְּחִינַת
9 הַסְתַּלְקוֹת לְבַד חֶסֶם
10 וְשְׁלֹם. - שִׁמְסַתְלָק
11 לְמַעְלָה עֵנִין וּפְעוּלָה
12 מִהַבְלִים, כְּמוֹ אַהֲבָה וִירְאָה
13 עֲצֻמָּן כְּשֶׁהָן אֵינֵן בְּאוֹת
14 בַּעֲנִין שֶׁל מִצְוֹת - הִרִי זֶה
15 עֵנִין שֶׁל הַעֲלָאָה וְהַסְתַּלְקוֹת
16 בְּלִבְד. וְאֵילוֹ כְּשֶׁזֶה בָּא
17 בַּעֲנִין שֶׁל מִצְוֹת, הִרִי
18 לְהִיפֵךְ - זֶה מוֹסִיף
19 בְּ"הַמְשַׁכָּה" שִׁמְהַמְצוּת.
20 אֲבָל בְּחִינַת הַמְשַׁכָּה
21 מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, הוּא עַל
22 יְדֵי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת דְּוָקָא,
23 לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ כִּבְלִים, וּבְחִינַת הַסְתַּלְקוֹת הַמְשַׁכָּה
24 הַעֲלִיּוֹן יוֹרֵד לְמַטָּה וּפְנִימִיּוֹת הַתַּחְתּוֹן עוֹלָה לְמַעְלָה. -
25 שֶׁנִּמְשַׁכְתָּ אֲלֵקוֹת בַּעֲלוֹם זֶה פּוֹעֵל תְּשׁוּקָה וְעֲלִיָּה בִּנְבִירָאִים
26 לְאַלְקוֹת. וְהָוֵה שְׂכָתוֹב בְּזֶה פֶּרֶשֶׁת פְּקוּדֵי הַנּוֹכַח לְעִיל⁴³

דְּאִיתִּי סְדוּרָא כו". - שִׁישְׁנו סֵדֶר שֶׁל הַעֲלָאָה וְסֵדֶר שֶׁל
הַמְשַׁכָּה, וְשִׁתִּיחַן צִדֵּק גְבוּהָ, - לַעֲבוּדַת ה', הַעֲלָאָה וְהַמְשַׁכָּה,
עַל יְדֵי הַעֲלָאָה "מִן נִקְבִּין" מ - שֶׁם "פ"ג", - הַנִּעֲשֶׂה עַל יְדֵי
בִירוּרֵי הַנִּיחּוּצוֹת, בְּבְחִינַת עוֹבְדָא וּמְלוּלָא. - ע"י מַעֲשִׂים וְדִיבּוּר,
וְהָוֵה תַּכְלִית
הַתַּחְתּוֹתִי שְׁלֹת, - שֶׁל
הַעוֹלָמוֹת, לְהַתְנַלּוֹת אֹרֶךְ
עֲלִיּוֹן לְמַטָּה, וְלֹא לְעֲלֹת
הַתַּחְתּוֹן לְמַעְלָה, שֶׁזֶה
אֵינוֹ אֵלָּא לְפִי שְׁעָה. -
כֹּל עֲלִיָּה הִיא עֵנִין זִמְנִי
בְּלִבְד, שֶׁכֵּן לְאַחַר מִכֵּן מִן
הַהִכָּרָה שֶׁתּוֹמֵשֶׁךְ חוּזָה
לְמַטָּה, וְאַף גַּם זֹאת, -
כְּשֶׁנִּדְרַשְׁתָּ עֲלִיָּה, אֵין זֶה
עֲלִיָּה שֶׁל הָאֹר, שֶׁהוּא עֵנִין
שֶׁל הַסְתַּלְקוֹת, כִּי אִם דְּוָקָא
עֲלִיּוֹת הַכִּבְלִים לְאֹדוֹת
עֲלִיּוֹנִים הִיא מַעְלָה
הַשְּׂכָתָה יוֹם הַכַּפּוּרִים, -
שֶׁאֵז "עֲלִיּוֹת הַעוֹלָמוֹת",
שֶׁהַכִּבְלִים הֵם בַּעֲלִיָּה אֶל
הָאֹדוֹת, אֲבָל לֹא עֲלִיּוֹת וְהַסְתַּלְקוֹת הָאֹדוֹת חֶסֶם וְשְׁלֹם, כְּמוֹ
שְׂכָתוֹב בְּפֶרֶץ עֵץ חַיִּים⁴⁴, וְנִפְשָׁרֵינוּ חֲנֻשָּׁה שֶׁל הָאָדָם לְגַבִּי
גּוֹפּוֹ בְּעוֹלָם הָהָא חֲשִׁיבִי - נִחְשָׁבוֹת, בְּאֹדוֹת לְגַבִּי כִּבְלִים, וְכֵן
דְּחִילוֹ וְרְחִימוֹ - יִרְאֵה וְאַהֲבָה, שְׂכָלִים לְגַבִּי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת

קונטרס אחרון

עֲשֵׂי הִנֵּה רְחִימוֹ (אוֹלֵי צ"ל דו"ר) שְׂכָלִי שְׁלָהֶם מַעוֹרְרִים
גַּם בְּכָלִים דִּיצִי עֲשֵׂי בְּחִי הַעֲלָאָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה
בַּתְּעוֹרְתָּא דְלִתְמָא וְהָוֵה בְּחִי הַסְתַּלְקוֹת לְבַד חֶסֶם.
אֲבָל בְּחִי הַמְשַׁכָּה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה הוּא ע"י מִצְוֹת
מַעֲשִׂיּוֹת דּוּקָא לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ כִּבְלִים וּבְחִינַת הַכִּבְלִים
דּוּקָא שְׁחִינִיּוֹת הַעֲלִיּוֹן יוֹרֵד לְמַטָּה וּפְנִימִיּוֹת הַתַּחְתּוֹן
עוֹלָה לְמַעְלָה וּז"ש בְּזֶה פ' פְּקוּדֵי הַנּוֹכַח דְּאִיתִּי סְדוּרָא
כו' וְשִׁתִּיחַן צִדֵּק גְבוּהָ הַעֲלָאָה וְהַמְשַׁכָּה ע"י הַעֲלָאָה
מִן מַס"ג בְּבְחִי עוֹבְדָא וּמְלוּלָא וְהָוֵה תַּכְלִית הַהִשְתַּלְשָׁלוֹ
לְהַתְנַלּוֹת אֹרֶךְ עֲלִיּוֹן לְמַטָּה וְלֹא לְעֲלֹת הַתַּחְתּוֹן לְמַעְלָה
שֶׁזֶה אֵינוֹ אֵלָּא לְפִי שְׁעָה וְאַף גַּם זֹאת דּוּקָא עֲלִיּוֹת
הַכִּבְלִים לְאֹדוֹת עֲלִיּוֹנִים הִיא מַעְלָה הַשְּׂכָתָה וְיִוָּה"כ.
אֲבָל לֹא עֲלִיּוֹת וְהַסְתַּלְקוֹת הָאֹדוֹת חֶסֶם כְּמוֹ שֶׁבְּפֶרֶץ
וְנִרְ"ן שֶׁל הָאָדָם לְגַבִּי גּוֹפּוֹ בְּעוֹה"ז חֲשִׁיבִי כְּאוֹדוֹת לְגַבִּי
כִּבְלִים וְכֵן דו"ר שְׂכָלִים לְגַבִּי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת דּוּקָא
הָאֹדוֹת, אֲבָל לֹא עֲלִיּוֹת וְהַסְתַּלְקוֹת הָאֹדוֹת חֶסֶם וְשְׁלֹם, כְּמוֹ
שְׂכָתוֹב בְּפֶרֶץ עֵץ חַיִּים⁴⁴, וְנִפְשָׁרֵינוּ חֲנֻשָּׁה שֶׁל הָאָדָם לְגַבִּי
גּוֹפּוֹ בְּעוֹלָם הָהָא חֲשִׁיבִי - נִחְשָׁבוֹת, בְּאֹדוֹת לְגַבִּי כִּבְלִים, וְכֵן
דְּחִילוֹ וְרְחִימוֹ - יִרְאֵה וְאַהֲבָה, שְׂכָלִים לְגַבִּי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת

בַּעֲלוֹם, כְּפִי שֶׁהִדְבַּר נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת דּוּקָא. וְהוּא שׁוֹאֵל שֶׁם בְּ"אֹר הַתּוֹרָה": כִּיּוֹן שְׁעִלִיּוֹת הָאֹדוֹת הִיא חֲסֵרוֹן, עֵנִין שֶׁל שִׁמְמָה
לְגַבִּי הַכִּבְלִים, וְהִרִי הוּא אֹמֵר בְּ"קוֹנְטֵרַס אַחֲרוֹן" שֶׁנִּפְשָׁה רוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁל הָאָדָם לְגַבִּי גּוֹפּוֹ, הֵן עֵנִין שֶׁל אֹר לְגַבִּי כִּבְלִי, וְכֵן גַּם אַהֲבָה וִירְאָה, הִרִי
שֶׁעַל יְדֵי אַהֲבָה וִירְאָה שֶׁל הָאָדָם שֶׁהָן הַעֲלָאָה מִן לְפַעוֹל הַעֲלָאָה הָאֹדוֹת מִהַכִּבְלִים הִרִי זֶה חֲסֵרוֹן חֶסֶם וְשְׁלֹם; כִּיכֵד יִכְלוּם לומר כֵּךְ - הִרִי
אַהֲבָה הִיא "עֲמוּד" לְכָל הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת? וּמַסְבִּיר שֶׁם בְּ"אֹר הַתּוֹרָה": לְמַדוֹת שְׁבִיחוֹת זִמְנֵי זֶה חֲסֵרוֹן, שֶׁכֵּן זֶה הִיא הַעֲלָאָה שֶׁל הָאֹדוֹת, אֲךָ
עַל יְדֵי הַעֲלָאָה נִמְשָׁכִים אַחֲרֵי כֵךְ אֹדוֹת עֲלִיּוֹנִים יוֹתֵר. לְמַשָּׁל: אִם בְּשַׁעַת שִׁנְתּוֹ, הִרִי זֶה הַעֲלָאָה וְהַסְתַּלְקוֹת שֶׁל הַמוֹחִין וְהַשְׁכָּל שְׁלֹו, אֲךָ עַל
יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה שְׁכָל מְרוּעֵן וּמַחֲדוּשׁ, שֶׁהוּא יִכּוֹל לְהַבִּין שְׁכָל יוֹתֵר טוֹב מֵאֲשֶׁר לְפָנָיו שִׁנְתּוֹ. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הַעֲלָאָה שְׁבִירָא שְׁנָה, הַעֲנִין שֶׁל
"דוּרְמִיטָא דו"א", עֵנִין שֶׁל דוּרְמִיטָא וְשִׁנָּה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ - עַל יְדֵי תַקִּיעַת שׁוֹפֵר וְהַתְּפִלוֹת - אֹר עֲלִיּוֹן. אֲךָ זֶה דּוּקָא עַל יְדֵי הַעֲנִין שֶׁל
תַקִּיעַת שׁוֹפֵר שֶׁהִיא מִצְוָה מַעֲשִׂית, נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי הַמְשַׁכָּה עֲלִיּוֹנָה וְגִדּוּלָה יוֹתֵר בְּגִלְגֵּל הַהַעֲלָאָה שֶׁהִתָּה לְפָנָיו זֶה. כֵּךְ הִדְבַּר בַּעֲנִין אַהֲבָה, כְּאִשֶּׁר
אַחֲרֵי אַהֲבָה יִשְׁנֵם הַעֲבוּדָה וְקִיּוֹם הַמְצוּת, נִמְשָׁךְ אֵז, עַל יְדֵי עֲלִיּוֹת הָאֹדוֹת שֶׁל אַהֲבָה - אֹר עֲלִיּוֹן. אֲךָ, תַּכְלִית הַכּוֹנוּנָה הָאִמִּיתִית הִיא עֵנִין
שֶׁל הַמְשַׁכָּה, לְהַמְשִׁיךְ אֲלֵקוֹת לְמַטָּה, וְזֹאת עַל יְדֵי מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת. בְּכֵךְ הוּא מַסְבִּיר שֶׁם בְּ"אֹר הַתּוֹרָה" הַהִבְדֵּל בֵּין "כֹּלּוֹת הַנֶּפֶשׁ" כְּפִי שֶׁהִיא
בְּנִדּוּב וְאִבְהִיּוֹ "בְּקִרְבָתָם לְפָנָיו ה'", שֶׁהִתָּה כֹּלּוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְנִחְשָׁבָה לְחֵטָא, מִפְּנֵי שֶׁלֹא זֶה הִתָּה הַכּוֹנוּנָה הַעֲלִיּוֹנָה - וְלַעֲזוּמָה זֶה מַסִּירָת נֶפֶשׁ הִיא
לְמַעְלָה מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת, כְּפִי שֶׁאֵנוּ רּוֹאִים שֶׁ"מִגִּיד" אָמַר לְבֵית יוֹסֵף" שִׁיזָכָה לְעֵנִין שֶׁל מַסִּירָת נֶפֶשׁ בְּפּוֹעֵל, וְלֹאחֵר מִכֵּן אָמַר לוֹ, שֶׁבְּגִלְגֵּל עֵנִין
מַסִּירָת לֹא יִזְכָּה לָכֵךְ. וְהַ"בֵּית יוֹסֵף" הִרִי הִיא "לֹא פְסִיק פּוֹמִי" מִגִּירָא" (כֵּךְ הוּא הַלְשׁוֹן בְּ"אֹר הַתּוֹרָה" שֶׁם), וְהִרְבִּי אָמַר פַּעַם שֶׁזֶה הִיא לְפָנָיו
שֶׁ"בֵּית יוֹסֵף" חִיבֵר אֶת הַשׁוֹלְחָן עֶרֶךְ וְיִזְכָּה אֶת כֹּלּוֹת יִשְׂרָאֵל לְכָל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים - וּבְכָל זֹאת מַסִּירָת נֶפֶשׁ הִיא לְמַעְלָה מִכָּל זֶה. הִרִי הַהִבְדֵּל
בֵּין "כֹּלּוֹת הַנֶּפֶשׁ" לְ"מַסִּירָת נֶפֶשׁ" הוּא, שֶׁ"כֹּלּוֹת הַנֶּפֶשׁ", כִּיּוֹן שֶׁזֹּאת כֹּלּוֹתָהּ שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, וְלֹאחֵר מִכֵּן אֵין שׁוּם עֲבוּדָה שֶׁל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת,
"רְצוּ"א בְּלִי "שׁוֹב", הִרִי אֵין זֶה לְפִי הַכּוֹנוּנָה הָאִמִּיתִית, שֶׁכֵּן הַרְצוֹן הַעֲלִיּוֹן הוּא הִרִי הַמְשַׁכָּה, לְהַמְשִׁיךְ אֲלֵקוֹת בַּעֲלוֹם. וְאֵילוֹ בְּמַסִּירָת נֶפֶשׁ שְׁבָה
יִשְׁנָה הִרִי גַם מַסִּירָת הַגּוֹף, שֶׁהוּא מוֹסֵר גּוֹפּוֹ וְנִפְשׁוֹ, וּמַסִּירָת הַגּוֹף הִיא עֵנִין שֶׁל מַעֲשֶׂה הַמְשַׁכָּה מִלְמַטָּה - הִרִי זֶה לְפִי הַכּוֹנוּנָה הָאִמִּיתִית
הַעֲלִיּוֹנָה בְּזִמְנִים וּבְעִנְיָנִים שֶׁנִּדְרַשׁ בָּהֶם עֵנִין שֶׁל מַסִּירָת נֶפֶשׁ. וְכִיּוֹן שֶׁהַהַעֲלָאָה שֶׁבְּכֵךְ הִיא הַעֲלָאָה כִּלְלִית, שֶׁהוּא מוֹסֵר אֶת כָּל יִשְׁוֹת לְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא - הִרִי זֶה לְמַעְלָה מִהַמְשַׁכָּה פְּרִטִית שִׁישְׁנָה בְּעִנְיָנִים שׁוֹנִים שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת. ⁴² הַעֲרַת כ"ק אִדְמוּרָא שֶׁלִּישׁוּ"א: "יֵישׁ לְחַפֵּשׁ בְּכַת"י
דְּקו"א דְּלִכְאוּרָה חֲסֵר כֹּאן וְצ"ל: וְכֵן בְּנֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה וְכִלִּים דְּבִי"ע כו' בְּכִלִּים דְּבִי"ע בְּחִי. אֲבָל גַּם בְּאוֹה"ת הוּא כְּהַנְדֵּפֶס". ⁴³ רַמְט, א.
⁴⁴ פַּעַח שֶׁעַר הַשְּׂכָתָה בְּהַקְדָּמָה פ"ז. וְעוֹד.

1 דִּקְאָה. - הן באורות לגבי כלים. וְלִכְּנֵן הַתְּפִלָּה מִשָּׁה רַבְּנֵנוּ
2 עָלָיו הַשְּׁלוֹם תְּפִלוֹת בְּמִנְיָן וְאַתְּחַנֵּן⁴⁵, - תַּקְטִי' (515)
3 תְּפִלוֹת, כַּמְנִין "ואתחנן", שיכנס לארץ ישראל, עַל קִיּוֹם מִצְוֹת
4 מַעֲשִׂיּוֹת דִּקְאָה. - כִּי

5 שלימות קיום המצוות היא

6 בארץ ישראל, ולכן התפלל 1 ולכן התפלל משרע"ה תפלות כמנין ואתחנן על קיום
7 תפלות רבות אלו כדי 2 מצות מעשיות דוקא וה"ה לדבור גשמי של הלכותיהן.

קונטרס אחרון

8 לזכות לקיום מצוות מעשיות בארץ ישראל, שכן, קיום המצוות
9 המעשיות הוא תכלית כל ההשתלשלות, כי על ידן ממשיכים
10 אלקות למטה בעולם, וְהוּא תְּרִין לְדַבּוֹר גִּשְׁמִי שֶׁל הַלְכוּתִיהֶן.
11 - שכן גם על ידי לימוד
12 ההלכות של המצוות
13 שלומדים בדיבור גשמי
14 ממשיכים אור למטה.

יום שישי ט' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 314, אך להבין איך... עד עמ' קנח, ובה"ג.

50 הוא מהות וְעֲצֻמּוֹת אֲדָמָה שֶׁבְּ"אָדָם קְדָמוֹן", - שהוא הפרצוף
51 הראשון, המחשבה הקדומה, המחשבה הראשונה, של "אין סוף",
52 הכולל כל סדר ההשתלשלות, ובפרצוף זה ישנן המדות וה'עצמות'
53 של הפרצוף ואין זה הארה בלבד; הרי ששם "ס"ג" הוא ממדות
54 ו'עצמות' האורות של

15 אֵךְ לְהִבִּין, אֵיךְ הָאֲתֵרוֹג שֶׁהוּא מִרְפָּח - 288 הניצוצות, שֶׁלֹא
16 נִכְרְרוּ עֲדָן, - שכן, האתרוג כפרי גשמי הרי חיותו מ'נוגה', שבזה
17 יש מרפ"ח הניצוצות של תורה, וזה באופן כמו "קודם הברירה", לפני
18 שנתברר להיות אלקות, וְכֵן קֶלֶף הַתְּפִלָּה, - עליו נכתבות פרשיות
19 התפילין, שהוא קלף גשמי

55 ו'עצמות' האורות של

56 "א"ק", וְלֹא הָאֲרֶה בְּעֶלְמָא

57 3 כְּמוֹ שֶׁשׁ מ"ה" ש - בא

58 4 מְמַצְחוֹ. - של "א"ק". כל

59 5 האמור הוא בקיום מצות

60 6 תפילין או מצות אתרוג,

61 7 כשמימיים אותן במעשה,

62 8 וְכֵן בְּלִמּוּד וְעִיּוֹן

63 9 הַלְכוּתִיהֶן - ההלכות של

64 10 מצות תפילין ושל מצות

65 11 אתרוג, מְעוֹרֵר בְּחִינַת

66 12 חֻקְמַת־בִּינְה־דְעַת שֶׁבְּעֶשֶׂר

67 13 סְפִירוֹת דְּכָלִּים דְּיוֹן, וְעַד

68 14 רֹם הַמַּעֲלוֹת גַּם בֵּן בְּחִינַת

69 חֻקְמַת־בִּינְה־דְעַת שֶׁבְּ- שם

70 "ס"ג" דְּפִנְיִמִית "אָדָם קְדָמוֹן", חִיּוּצָא דְּרֶךְ ח' עֲנִינִים" כו'. - של

71 "א"ק", "ענינים" כמו ענין הראיה, הן ענין של פנימיות, שלא כמו

72 המצח שהוא ענין של חיצוניות. על כל פנים, הרי שענין מעשה

73 המצוות, מה שהוא עושה מצוה בדבר גשמי, מעורר גבוה מאד

74 בשורש עד בשם "ס"ג" שלמעלה משבירת הכלים, וכן גם בלימוד

75 ההלכות של המצוות מעוררים בפנימיות של המדריגה העליונה

76 מאד, שכן כשלומדים אודות המצוה הרי "מעלה עליו כאילו קיים

77 בפועל ממש", אך, כיצד הדבר כשלומדים פירטי ההלכות של איסור

78 לא־תַעֲשֶׂה, שבכך הרי לא שייך הענין של "כאילו קיים", ובמיוחד

79 בדברים שאינם שכיחים כלל, שבהם לא שייך אפילו הענין כפי

80 שהוא ב"לא תעשה" שיכול להיות שההימנעות ממנה יש בה ענין

81 חיובי - שכן "ישב ולא עבר עבירה" נותנים לו שכר "כאילו עשה

82 מצוה"⁴⁶ - גם ענין חיובי זה לא שייך בדברים אלה שאינם שכיחים

83 כלל, ובכל זאת אנו אומרים, שיש להרבות בלימוד ההלכות יותר

84 מאשר בלימוד סדר ההשתלשלות המביא לאהבה וליראה? יסביר

85 רבנו הזקן להלן, שיש ענין בלימוד התורה המשתווה גם במצוות

20 והוא מרפ"ח הניצוצות -

21 וְמִשָּׁדָּה אֲוֵר בְּכָלִים דְּיוֹן

22 דְּאֲצִילוֹת, שֶׁבְּכָר - הכלים

23 של הספירות, נִכְרְרוּ

24 וְנִתְקַנּוּ עַל יְדֵי שֵׁם מ"ה"

25 לְהִיּוֹת בְּחִינַת אֱלֹקִיּוֹת -

26 ששם "מ"ה" מברר, הִנֵּה

27 תְּמַשֵּׁל לָזֶה הִיא - ענין

28 הַזִּירְעָה וְהַנְטִיעָה,

29 שֶׁהַנְטִיעוֹן - שזורעים או

30 נוטעים, מְעוֹרֵר בֶּחַ הַצּוּמָח

31 שֶׁבְּאֲרֶץ, שֶׁהוּא דִּכְר ה':

32 "תִּרְשָׁא הָאָרֶץ כו' - דשא,

33 עֵץ פְּרִי כו'", - שהצמיחה

34 היא הרי לא מהגרעין, כי אם מ"כח הצומח" (כפי שהוסבר ב"אגרת

35 הקודש" סימן כ'), הגרעין משמש כ"העלאת מ"ן" והתעוררות של

36 הפרט המסויים של כוח הצומח שהתבטא באותו גרעין, הרי כוח זה

37 נכלל ב"כח הצומח" הכללי שבארץ (אחרי שהגרעין נרקב ונפסד).

38 שאז זה מעורר ומפעיל את כוח הצומח שבארץ שאכן יצמיח אותו

39 עץ פרי מסוגו של הגרעין שזרע, והכוח הצומח העצמי, עצם כוח

40 הצומח, הוא המאמר "תִּרְשָׁא הָאָרֶץ דשא" וכו' שהוא מקור כל סוגי

41 הצמיחה. מה שהגרעין מעורר את כוח הצומח שהוא כוח רוחני וכוח

42 אלקי, הרי זה על יְדֵי תְּעֻלָּאת "מִין נוֹקְבִין" לְשָׂשׂוּ, - שהגרעין

43 שורשו הוא מכוח הצומח, נעשה "העלאת מ"ן", התעוררות מדבר

44 נמוך יותר לענין עליון יותר, התעוררות מהמקבל אל המשפיע. הרי

45 הגם שהגרעין הזורע אין לו כל ערך לגבי כוח הצומח, בכל זאת הוא

46 מהווה "העלאת מ"ן" לעורר את כוח הצומח, כיוון שהוא השורש

47 שלו. כִּכָּה מְעוֹרְרִים תְּקֵלָף - של התפילין, וְהָאֲתֵרוֹג - מד'

48 המינים, עַד רֹם הַמַּעֲלוֹת, - והמדריגות, שֶׁהוּא שֵׁם "ס"ג" שֶׁלְּפָנֵי

49 - ולמעלה מִ'תְּשֻׁבָּה, - של שבירת הכלים, שֶׁהוּא - שם "ס"ג"

1 עשה וגם במצוות לא-תעשה, שלימוד הענין בלבד, גם כשאינו יכול
2 להביא לידי מעשה של קיום מצוה-עשה או להישמר מלא-תעשה –
3 ובכל זאת לימוד ההלכה עצמו יש בו המעלה העליונה ביותר, מה
4 שעל ידי הלימוד נעשה
5 האדם מקושר ל"חכמה
6 עילאה" (עליונה), שכן, כל
7 פרטי ההלכות הם המשכיות
8 מ"חכמה עילאה" של
9 המאציל ברוך הוא. ובלשון
10 רבנו חזקוני: **וְכָל הַנּוֹכַח לְעֵל** – שמעשה המצוה או לימוד ההלכה של
11 המצוה, מעוררים למעלה מעלה עד בשם "ס"ג" שלפני השבירה, הוא

קונטרס אחרון

1 אבל לא בלימוד פרטי הלכות איסורי ל"ת לכאורה
2 ובפרט ברלא שכיחי כלל כמו פרטי הלכות פיגול
3 וכה"ג.

12 כְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, אֲכַל לֹא בְּלִמּוּד פְּרָטִי הִלְכוֹת אִסּוּר לֹא תַעֲשֶׂה
13 לְכַאוּרָה, וּבְפָרֵט בְּרָלָא שְׂכִיחֵי כָּלָל – בפרטי דיני לא-תעשה
14 שאינם שכיחים כלל שיהיו במעשה, הרי במילא גם לא שייך שם
15 הענין של "ישב ולא עבר
16 עבירה נותנים לו שכר כאילו
17 עשה מצוה", שההימנעות
18 עצמה יהיה בה ענין חיובי,
19 כְּמוֹ פְּרָטִי הִלְכוֹת פִּיגוּל
20 וְכִהְיָ יְנוּנָא. – וכדומה,
21 שאינם שכיחים כלל, מדוע, איפוא, יש להרבות גם בלימוד הלכות
22 אלו יותר מאשר בלימוד סדר ההשתלשלות המביא לאהבה ויראה?

יום שבת קודש י' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנח, אך עוד זאת... עד עמ' 316, אלקות.

23 **אֲךְ עוֹד זֹאת הַשָּׁוָה בְּכָל**⁴⁷, – ישנו עוד דבר השווה בלימוד כל
24 ההלכות, גם של מצוות-עשה וגם של מצוות לא-תעשה, כולל גם
25 כאלו שאינן שכיחות כלל, **כִּי כָּל דְּחִילוֹ וּרְחִימוֹ** – יראה ואהבה,
26 **שְׂכָלִיִּים שֶׁל הַמְּלָאכִים** – הן בחינות נבראים מאין ליש, והן
27 בחינות **נֶפֶשׁ רוּחַ**
28 **דְּכִרְיָאָה־יִצִּירָה־עֲשִׂיָּה**, –
29 לא ענין של "נשמה"
30 ואלקות, כי אם "נפש רוח"
31 שהן נברא. מה שהוא מדייק
32 לומר האהבה ויראה של
33 מלאכים, למרות שברצונו
34 לומר גם על האהבה ויראה
35 של נשמות, שאינן משתוות
36 ללימוד ההלכות – הרי זה
37 מפני שבאהבה ויראה של
38 נשמות, (א) הנשמות עצמן
39 אינן נבראים ממש, כי אם
40 כפי שאלקות באה בענין של

קונטרס אחרון

אך עוד זאת השווה בכל כי כל דחילו ורחימו
שכליים של המלאכים הן בחי' נבראים מאין ליש
והן בחי' נפש רוח דבי"ע. אבל פרטי ההלכות הן
המשכות ח"ע דהמאציל ב"ה המלוכשת בגשמיות
והלכשה זו אינה כהלכשת ח"ע בדו"ר שכליים דהתם
הלבוש הוא מעלים ומסתיר לגמרי כהסתר והעלם
הארץ החומרית לגבי ח"ע המלוכשת בה כמ"ש
כולם בחכמה עשית והיינו חיצוניות דחיצוניות דכלים
דמל' דאצי' שבכעשיה שהיא מסותרת לגמרי ברוח
נפש דעשיה וכן בכריאה היא מסותרת לגמרי ברוח
נפש שהם בחי' נבראים בהסתר והעלם הבורא

משכל ומחכמה, ושורש כל עניני החכמה הוא "חכמה עילאה",
ואילו שם ההלכשה היא אחרת, דְּהִתָּם – שם, ב"חכמה עילאה"
המלוכשת באהבה וביראה שכליים, הַלְבוּשׁ הוּא מַעֲלִים וּמַסְתִּיר
לְגַמְרִי, – על ה"חכמה עילאה", בְּהִסְתֵּר וְהַעֲלֵם הָאָרֶץ הַחֲמֻרִית
– המסתירה ומעלימה
לגמרי, לְגַבִּי חֲכָמָה עֵלְיָה
4 המְלַכְשֶׁת בָּהּ, כְּמוֹ
5 שְׂכָתוֹכ⁴⁸: "בָּלֵם בְּחֲכָמָה
6 עֲשִׂיָּה", – שכל הנבראים
7 נתהוו ב"חכמה", הרי
8 ש"חכמה עילאה" מלוכשת
9 גם בארץ הגשמית
10 והחומרית, אלא שהארץ
11 מכסה ומסתירה לגמרי על
12 ה"חכמה עילאה" המלוכשת
13 בה, כך גם מכסות האהבה
14 והיראה שכליים על "חכמה
עילאה", וְהֵינּוּ חִיצוֹנִית
דְּחִיצוֹנִיּוֹת דְּכָלִּים דְּמַלְכוּת דְּאֲצִילוֹת שְׂבַעֲשִׂיָּה, שְׂהִיא –
"מלכות דאצילות" עם החיצוניות דחיצוניות של הכלים שלה,
מְסַתֶּרֶת לְגַמְרִי בְּרוּח־נֶפֶשׁ דְּעֲשִׂיָּה, – "מלכות דאצילות"
כשלעצמה, אפילו החיצוניות דחיצוניות של הכלים שלה, הן ענין
של נשמה ואלקות, וזה מוסתר לגמרי בנפש רוח שהן ענין של נברא,
שזה כמו "חכמה עילאה", שהיא בהתכללות, בהתאם לסדר
התכללות הספירות ש"חכמה עילאה" באה בהתכללות ב"מלכות
דאצילות", ו"מלכות דאצילות" מאירה ב"עשיה" ועשר ספירותיה,
שבהן יש הרי ענין ה"חכמה", הרי כל זה מוסתר ונעלם בארץ
החומרית, וְכֵן בְּכִרְיָאָה הִיא מְסַתֶּרֶת לְגַמְרִי בְּרוּח־נֶפֶשׁ, – של
"כריאה", שְׂהֵם – רוח ונפש של "כריאה", הן בְּחִינּוֹת נִבְרָאִים –
המתהווים בְּהִסְתֵּר וְהַעֲלֵם הַבּוֹרָא מְהֻנְבְּרָא, – שהבורא מתעלם
ומסתתר מהנברא, הרי זה ההעלם וההסתר מה ש"חכמה עילאה"

1 מוסתרת באהבה ובריאה שכליים ששרשן בעולם ה"בריאה", עולם
2 ההשגה.

3 מה שאין בן ההלכות, הרי הארת התכונה מאירה בהן בגלוי,
4 – הן אינן מעלימות על הארת ה"חכמה" שבהן, ולבוש העשיה –

5 שההלכות הרי באו בענינים

6 של עולם הזה ויש עליהן

7 לבוש מעולם ה"עשיה", אך

8 הלבוש של "עשיה", הוא

9 דרך מעבר לבר, – הן רק

10 עוברות דרך לבוש

11 ה"עשיה", אך אין זה אומר

12 שלבוש ה"עשיה" פועל

13 שינוי במהותן, כפי שהדבר

14 בדרך של התלבשות,

15 שהמליש פועל על

16 המלוש להיות כמו המהות

17 של המליש. כמו כיום

18 מוב, שחסד דאצילות

19 המלבש לגמרי חסד

20 דבריאה מחיה עולם תה

21 הנשמי – זאת – על ידי

22 מעבר חסד דיצירה

23 ועשיה, הנקרא גם בן

24 התלבשות⁴⁹, – שחסד ד"בריאה" מתלבש בחסד ד"יצירה" ובחסד

25 ד"עשיה", למרות שאין זו התלבשות ממש, שאם לא בן לא תהיה

26 פועל בגשמיית עולם תה. – הרבי הרשב"ב נשמתו עדן, מסביר

27 בקונטרס "ומעין"⁵⁰ דיוק לשון רבנו דוקן כאן, שהכוונה היא שכדי

28 שתהיה פעולה של גשמיית ממש בעולם הזה, לא מספיק ה"יש" של

29 עולם ה"בריאה" הנקרא "יש" לגבי "אצילות" (אך לגבי "יצירה" זה

30 עדיין רוחני), ואף כשאור החסד ד"בריאה" יעבור "דרך מעבר"

31 הספירות של "יצירה" ו"עשיה" – לא תהיה עדיין השפעה גשמיית

32 ממש, אלא זה צריך להיות על ידי התלבשות בכלים ובלבושים של

33 "יצירה" המסתירים במדה מרובה יותר על האור האלקי של החסד

34 העליון, והוא נעשה על ידי כך בבחינה של מציאות, ולאחר מכן הוא

35 מתלבש בכלים ובלבושים של "עשיה" המסתירים עוד יותר מאשר

36 הכלים והלבושים של "יצירה", ואור זה נעשה יותר בבחינה של

37 "יש", ובכוחו לבוא בהשפעה גשמיית של עולם הזה. על כל פנים,

38 כשם שהדבר ביום-טוב, שמבלי הבט על ענין ההתלבשות ב"יצירה"

39 ו"עשיה", נחשב האור המאיר ביום-טוב כאור של חסד ד"בריאה",

40 כך גם בהלכות, שההתלבשות בהלכות היא רק באופן של "מעבר"

41 והיא נשאת הארה של "חכמה עילאה", ואף שגשמיית עולם תה

42 ודאי מסתיר לגמרי אפלו – על החסד ד"עשיה", – ובודאי שהיא

43 מסתירה על הארת ה"חכמה עילאה", כלומר, שהדבר הגשמי

44 אודותיו דנה התורה, כפי שזכיר להלן, למשל הפרה והחמור

45 הגשמיים אודותם דנה ההלכה של "המחליף פרה בחמור", הרי

46 הפרה והחמור הגשמיים (של בעל הפרה ובעל החמור הבאים לדין

קונטרס אחרון

מהנברא. משא"כ ההלכות הרי הארת החכמה מאירה
בהן בגלוי ולבוש העשיה הוא דרך מעבר לכך כמו
ביום טוב שחסד דאצי' המלוש לגמרי בחסד דבריאה
מחיה עוה"ז הגשמי ע"י מעבר חסד דיצי' ועשיה הנק'
ג"כ התלבשות שאל"כ לא הי' פועל בגשמיית עוה"ז
ואף שגשמיית עוה"ז ודאי מסתיר לגמרי אפילו החסד
דעשיה מ"מ ההלכה עצמה אינה גשמיית ממש שהיא
בחי' רצון הנמשך מח"ע להקל או להחמיר רק שיורד
ומאיר בבחי' גילוי בגשמיית כמים היוורדים ממקום
גבוה כו' והדבר הגשמי עצמו שבו מדברת ההלכה
באמת הוא מסתיר לגמרי כמו המחליף פרה בחמור
וכן בשר הפיגול או לא פיגול וכשר רק ההלכה
בעצמה עם הטעם הנגלה היא מבחי' מלכות דבריאה
ויצי' דבחי' גשמה שהוא אלקות המחיה ומהוה נפש
רוח דבי"ע שהן דחילו ורחימו של המלאכים והנשמות
וחב"ד שלהם מאין ליש ולכן היא מרוה צמאונם קודם

הגשמי אודותיו דנים אם הוא פיגול או לא – מסתירים באמת לגמרי
על הארת ה"חכמה עילאה". מה שרבינו אומר שהדבר הגשמי עצמו
אודותו דנה ההלכה, מסתיר בודאי לגמרי – למרות שלעיל (קנו, ב)
אמר לגבי מצוות שבאחיות האתרוג הגשמי של מצוה, תופסים
מהות האלקות ד"אצילות" – הרי זה, מפני שלגבי מצוה, הרי
האתרוג הגשמי הוא חלק מן המצוה, לכן אין גשמיית האתרוג
מסתירה, אלא זה בטל לגמרי באלקות, ואילו כאן לגבי ההלכה הרי
הפרה הגשמיית או החמור הגשמי אינם חלק של ההלכה, לכן הם
מסתירים, אך השכל הגשמי בו התלבשה ההלכה, כיוון שהוא חלק
מן ההלכה, שההלכה התלבשה בשכל גשמי זה – אכן אינו מסתיר.
רק ההלכה בעצמה – הפסק עם הטעם הנגלה, – מדוע הפסק
הוא כך וכך, היא מבחינת מלכות דבריאה – חלק השכל והטעם
של הגמרא, ויצירה – חלק פסק ההלכה של המשנה, דבחינת
נשמה, שהוא אלקות, המחיה ומהוה נפשיות דבריאה
יצירה-עשיה, – שנפש רוח הן ענין של נברא, שהן דחילו ורחימו
– יראה ואהבה, של המלאכים והנשמות והחכמה-בינה-דעת
שלכם, – ההשגה וההתבוננות בגדלות ה' המביאות לאהבה
וליראה. כל זה מתהווה ומקבל חיות מאין ליש. – כפי שכל
נברא מתהווה מ"אין" ל"יש", ולכן – ההארה מ"חכמה" הבאה
על ידי מלכות ד"בריאה" ו"יצירה", שהיא הענין של תורה כפי
שהיא ב"בריאה" ו"יצירה" לפני שהיא באה למטה בעולם, כמו
המים היוורדים ממקום גבוה לנמוך, היא מרונה צמאונם – של
המלאכים והנשמות שבעולם ה"בריאה" ו"יצירה" קדם שיצירה

1 לְעוֹלָם הָיָה, כְּמִים הַיּוֹרְדִים – מִמָּקוֹם גְּבוּה לַנְּמוּךְ כו'.⁵² וְגַם
2 אַחֲרָיו – הַהֲאָרָה מִ"חֻכְמָה עֵילָא", יִרְדָּה לְעֵשִׂיָּה, הִיא
3 לְמַעְלָה מֵעֵלָה מִבְּחִינַת הַכְּמָה־בִּינָה־דַּעַת דְּעֵשִׂיָּה, אֶפְלוּ
4 דְּבַחֲנִית נִשְׁמָה שְׁהִיא אֱלֻקוֹת. – שֶׁכֵּן, זֶה אֱלֻקוֹת שֶׁל "עֵשִׂיָּה",
5 וְאִילוּ הַהֲאָרָה שֶׁל "חֻכְמָה
6 עֵילָא" שֶׁבַּחֲלוֹת הִיא
7 הָאֱלֻקוֹת שֶׁל "אֲצִילוֹת".¹ שִׁירְדָּה לְעוֹה"ז כְּמִים הַיּוֹרְדִים כו' וְגַם אַחֲרָיו שִׁירְדָּה
8 לְמַדְנוּ לְעֵיל, שֶׁבַּמְלָכוֹת² לְעֵשִׂיָּה הִיא לְמַעְלָה מֵעֵלָה מִבְּחִי' חב"ד דְּעֵשִׂי' אִפִּי
9 דְּ"בְרִיאָה" וִ"יִצְרָה" שֶׁל³ דְּבַחֲנִי נִשְׁמָה שְׁהִיא אֱלֻקוֹת
10 נִשְׁמָה, מְלוּבֶשֶׁת מִזְהוּת
11 "חֻכְמָה עֵילָא דְאֲצִילוֹת", וְאוֹר הַנִּשְׁמָה שֶׁל "מְלָכוֹת דְּבְרִיאָה
12 וִיִצְרָה" אֵינוֹ מַעֲלִים עַל אוֹר הַ"חֻכְמָה עֵילָא" שֶׁבָּה, שֶׁכֵּן (כִּפִּי
13 שֶׁהֲרִבִּי רש"ב נ"ע מְסַבֵּיר בְּמֵאמֶר דִּיבּוּר הַמִּתְחִיל "כֹּה אָמַר ה'")
14 תַּרְס"ז⁵³) בְּהַתְלַבְּשׁוֹת קִיִּים הַבְּדֵל אִם הַתְלַבְּשׁוֹת הִיא בְּמַדְרִיגָה
15 שְׁהִיא כְּמוֹ הַמַּהוּת שֶׁל הַמַּדְרִיגָה הָעֲלִיוֹנָה יוֹתֵר שְׁהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת
16 בָּה – אוֹ שְׁהִיא מִזְהוּת אַחֲרֵת מִהַמְדְּרִיגָה הָעֲלִיוֹנָה. כְּלוּמֹר, בִּשְׁעָה
17 שֶׁהָאוֹר הָאֱלֻקִּי מִתְלַבֵּשׁ בְּמַדְרִיגָה שְׁאִינֶנָּה אֱלֻקוֹת, מִתְעַלֵּם
18 וּמִסְתַּתֵּר הָאוֹר הָאֱלֻקִּי בְּהַתְלַבְּשׁוֹת זֶה, וְאִילוּ בִּשְׁעָה שֶׁגַּם הַמְּלָבִישׁ
19 הוּא אֱלֻקוֹת (אַלֵּא בְּמַדְרִיגָה קְטָנָה יוֹתֵר) – אֵין הַמַּדְרִיגָה הָעֲלִיוֹנָה
20 מִתְעַלֶּמֶת וּמִסְתַּתֶּרֶת, אֵלֹא הַמַּהוּת מִמֶּשׁ שֶׁל הַמַּדְרִיגָה הָעֲלִיוֹנָה
21 – מֵאִירָה בְּמַדְרִיגָה הַתְּחִתּוֹנָה. וְזֶה הַהֲפָרֵשׁ בֵּין הַתְּלַבְּשׁוֹת אוֹר

קונטרס אחרון

הַנִּשְׁמָה שֶׁל בְּרִיאָה־יִצְרָה־עֵשִׂיָּה שְׁהוּא אֱלֻקוֹת בְּג' רֵאשׁוֹנוֹת
(חֻכְמָה־בִּינָה־דַּעַת) שֶׁל "בִּי"ע" (בְּרִיאָה־יִצְרָה־עֵשִׂיָּה) שֶׁהֵם
נְבִרָאִים, שְׁאוֹר הַנִּשְׁמָה הוּא בְּהַעֲלֵם וְהַסְתֵּר מִדָּם כְּמוֹ הַהַעֲלֵם
וְהַסְתֵּר שְׁבוּרָא מִתְעַלֵּם וּמִסְתַּתֵּר מִנְּבִרָא, כְּלוּמֹר, שֶׁלֹּא מֵאִירָה
מִזְהוּת אוֹר הַנִּשְׁמָה, כִּי אִם
מִצִּיאוֹתוֹ בְּלִבְד – לְבִין
הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּחִינַת "חֻכְמָה
עֵילָא" (עֲלִיוֹנָה) בְּאוֹר
הַנִּשְׁמָה דְּ"בִי"ע" שֶׁבַּחֲלוֹת,
שְׁכִיּוֹן שְׁאוֹר הַנִּשְׁמָה הוּא
הִרִי גַם אֱלֻקוֹת לְכֵן מֵאִירָה מִזְהוּת "חֻכְמָה עֵילָא" מִמֶּשׁ בְּגִילּוֹי
בְּאוֹר הַנִּשְׁמָה, וְאוֹר הַנִּשְׁמָה אֵינוֹ מִסְתַּתֵּר וּמִתְעַלֵּם. וְלִכֵּן, לְמִרוֹת
שְׁמָה שְׁמֵאִיר בְּגִילּוֹי בְּחִינַת הַתְּלַבְּשׁוֹת לְפָנֵינוּ, הוּא בְּחִינַת אוֹר
הַנִּשְׁמָה שֶׁל "מְלָכוֹת דְּבְרִיאָה וִיִצְרָה", אִף עַל פִּי כֵּן מְלוּבֶשֶׁת בּוֹ
(בְּאוֹר הַנִּשְׁמָה שֶׁל "מְלָכוֹת דְּבְרִיאָה וִיִצְרָה") מִזְהוּת "חֻכְמָה
עֵילָא דְאֲצִילוֹת", שְׁאִינָה מִסְתַּתֶּרֶת וּמִתְעַלֶּמֶת. כְּלוּמֹר, שְׁאוֹר
הַ"אֲצִילוֹת" מֵאִיר בְּגִילּוֹי מִמֶּשׁ לְגַבִּי אוֹר הַנִּשְׁמָה, וְלִכֵּן בְּחִינַת
שְׁאֵנוּ לּוֹמְדִים, הִרִי לְמִרוֹת שֶׁלֹּא מֵאִירָה בְּגִילּוֹי מִמֶּשׁ בְּחִינַת
"חֻכְמָה עֵילָא", אִף עַל פִּי כֵּן אֵין זֶה בְּבַחֲנִית הָעֵלֶם וְהַסְתֵּר, כִּי
אִם בְּבַחֲנִית מִיעוּט בְּלִבְד, שְׁבִיכְלָתָה לְבוֹא לְבַחֲנִית שֶׁל גִּילּוֹי
מִמֶּשׁ.

52. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: תענית ז, א. 53. המשך תרס"ו ע' תכד ואילך.

המשך מעמוד כה

ליקוטים מתורת לוי יצחק

שורשו, שמאל וגבורות דקדושה, אינו רע עדיין; ורק
כשנמשכים למטה, באדם - נעשה 'יצר טוב' ו'יצר רע'.
והוא מה שנקט אחר כך יצר טוב לימינא ויצר רע
לשמאלא - לימין ולשמאל של האדם.
ולכן נקט לימינא ולשמאלא, בלמ"ד, כלשון
הכתוב¹² לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו.
(לקוטי לוי יצחק לזוהר, פרשת ויצא, עמ' קכט)

לשמאלא.
אך הפירוש כך הוא,
חן לימינא – שנמשך מבחינת ימין שלמעלה,
מחסדים.
חן משמאלא – שנמשך מבחינת שמאל שלמעלה,
מגבורות.
ואינו קורא אותם עדיין בשם 'יצר טוב' ו'יצר רע',
'אלא חד . . . וחד', כי היצר הרע כפי שהוא מצד

12 קהלת י, ב.

יום ראשון

יום רביעי

ד כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, רביעי עם פירש"י.

תהלים: כג"כח.

תניא: משא"כ . . . 312 הלומד הסוד.

למים אחרונים נוטלים קצה האצבעות, ואחר כך מעבירים אותם, בשהם לחים עדין, על השפתים.

יום שני

יום חמישי

ה כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, חמישי עם פירש"י.

תהלים: כט"לד.

תניא: אבל דוקא . . . 312 שם.

"והנה סלם מצב ארצה" – תפלה היא סלם ההתקשרות של הנשמה באלקות. והגם שהוא "מצב ארצה", התחלת התפלה היא בהודאה לבר, אבל "וראשו מגיע השמימה", בבחינת בטול עצמי. אבל בא לזה על ידי הקדמת ההשגה וההבנה בפסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע וקריאת שמע.

יום שלישי

יום שישי

ו כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, ששי עם פירש"י.

תהלים: לה"לח.

תניא: ועוד זאת . . . קנו לא יראו.

אאמו"ר אמר: קריאת שמע שעל המטה איז, אין זעיר אנפין, ווי דער ווידי וואס קודם צאת הנפש מהגוף. נאך יעמאלט גייט מען שוין אינגאנצען אוועק פון יריד, און עס ענדיגט זיך שוין דער מסחר פון היום לעשותם, און אין קשעהמ"ט פון יעדער נאכט האלט מען נאך אין מיטן יריד, און מען קען נאך אויפטאן.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: קריאת שמע שעל המטה היא בזעיר אנפין [=באופן קטן] כהודוי שבטרים צאת הנפש מהגוף. אלא שאז עוזבים לגמרי את ה'יריד', וכבר מסתים המסחר של "היום לעשותם", ובקריאת שמע שעל המטה של כל לילה, עדין נמצאים בעיצומו של היריד, ואפשר עדין לפעל.

יום רביעי

שבת

ז כסלו

ה'תש"ד

הפטורה: ועמי – תלמי שדי. ויברח יעקב – ובאשה שומר. ובנביא העלה – ובנביא גשומר.

שיעורים. חומש: ויצא, שביעי עם פירש"י.

תהלים: לט"מג.

תניא: ובר מן . . . 314 הלכותיהן.

ש'ל חכמות הן: חכמת בטול החמר, על ידי הוראת שקוץ ותעוב כל ענינים הגופניים והחמריים – חכמת המוסר.

חכמת הכרת מעלת הצורה והרוחני במדות ובמשכלות והוראת אפני הקרוב אליהם – חכמת החקירה.

חכמת הגברת הצורה על החמר, הוראה במעלת חמר מזכך ובמעלת הצורה כשנקבעה בהחמרי, והתפללותם יחד מבלי אשר ימצא ראש וסוף, להיות כי נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן, אל אחד בראם, ולכונה אחת לגלות אור קדשת חביון עזו יתברך נבראו ושניהם כאחד דוקא משלימים אותה השלמות, אשר עלה ברצונו יתברך – חכמת תורת החסידות.

יום
חמישי

יום ראשון

ח כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישלח, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: מדר"מ.
תניא: אך להבין . . . קנח וכה"ג.

א מענש זאל זיך מתבונן זיין, ווי גרויס חסדי הבורא ב"ה זיינען, אז אזא קטן שבקטנים ווי דער מענש איז, קען ער מאַכען א נחת רוח גדול צום גדול הגדולים וכמ"ש ולגדולתו אין חקר, דארף דער מענש זיין תמיד באגייסטערט און טאן די עבודה בלב ונפש חפצה.

יתבונן האדם עד כמה גדולים חסדי הבורא ברוך הוא, שכזה קטן שבקטנים כפי שהוא האדם, יכול לגרם נחת רוח גדול לגדול הגדולים, וכמו שכתוב "ולגדלתו אין חקר". על האדם להיות תמיד נלהב ולבצע את העבודה בלב ונפש חפצה.

יום
שישי

יום שני

ט כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישלח, שני עם פירש"י.
תהלים: מט"נ.
תניא: אך עוד . . . קנח מהנברא.

יום ה'לדת את אדמו"ר האמצעי - תקל"ד - יום הסתלקותו - תקפ"ח. ומנוחתו כבוד בניעזשין. ט' בכסלו תקנ"ד אמר רבנו הזקן מאמר - והוא חלק פרק נ"ג מספר של בינונים (תניא) המדבר על דבר בית ראשון. למחרתו אמר חסידות עוד הפעם - סיום פרק הנ"ל עד גמירא [סופו]. כי המאמרים מראש השנה תק"ן עד י כסלו תקנ"ד (אשר בהם נכללו לקוטי עצות משנים הקודמות) מהם נסדרו נ"ג פרקי ספר של בינונים.

שבת
קודש

יום שלישי

י כסלו

ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישלח, שלישי עם פירש"י.
תהלים: נה"ט.
תניא: משא"כ ההלכות . . . 316 אלקות.

אדמו"ר האמצעי יצא לחרות - תקפ"ז - ממאסרו בעיר וויטעפסק. בחל המועד סכות נודע אשר הלשינו את אדמו"ר האמצעי. ביום א' פרשת נח כח תשרי נסע בלית פקידים מליובאוויטש, בצהרים בא לדאבראמיסל, אמר שם דא"ח [=חסידות, דברי אלוקים חיים] "מים רבים גו'", יום ב' נסע משם עד ליאזנא, אמר שם דא"ח "רשפיה רשפי גו'", יום ג' נסע משם לוויטעפסק, וישב שם תפוס עד יום א' וישלח י כסלו.

המשך ביאור למס' שבת ליום ראשון עמ' ב

1 - תולים אותם על המקל ומניחים את המקל לאחוריהם. ומכך
2 שהמשנה מפרשת שכשאינו מתכוין ליהנות מותר, מוכח שהיא
3 כדעת רבי שמעון הסובר שדבר שאינו מתכוין מותר, והא' הא' -
4 והרי כאן בדין הכלאים, דבי' מיכ"ן - שאם מכוין ליהנות מלבישתם
5 איסורא דאורייתא איכא - יש בכך איסור תורה, ומכל מקום כי לא

6 מיכ"ן ליהנות שרי רבי שמעון לכתחילה, ואם כן מדוע אסר רבי
7 שמעון לטלטל נר דולק, והרי אפילו אם יכבה אותו שיש בכך איסור
8 תורה מכל מקום אינו מכוין לכך, ולרבי שמעון דבר שאינו מתכוין
9 אף באיסור תורה מותר.
10 מותרת הגמרא: אלא אמר רבא,

המדידה על שום מה?

יום ראשון ד' כסלו ה'תשע"ג

כולן מכלל החוקים הן" – כך גם בנוגע לעגלה ערופה, גזירת הכתוב היא שתכפר.

אמנם רש"י (שם) הביא את דרשת הגמרא "אמר הקב"ה תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות". ולפי זה עגלה ערופה אינה חוק אלא יש בה תוכן מיוחד השייך לרצח שעליו היא מכפרת.

ובמחלוקת לענין המדידה הרי הם הולכים לשיטתם:

לשיטת הרמב"ם שדין עגלה ערופה הוא מכלל החוקים גם המדידה היא מגזירת הכתוב, ולכן גם כאשר אין טעם למדידה יש מצוה למדוד; אבל לשיטת רש"י שעריפת העגלה היא מצד טעם, גם למדידה יש טעם, כדי לדעת מהי העיר הקרובה, וכאשר העיר הקרובה ידועה אין צורך למדוד.

(לקוטי שיחות כ"ד עמ' 128 הע' 70)

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק ט, הלכה א: אִפְלוּ נִמְצָא בְּצֵד עֵיר זו, שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ בְּנֵדְאֵי שְׁחִיא הַקְרֹבָה – מִצְוָה לְמַדֵּד. רש"י על התורה (דברים כא, ב) מפרש שהמדידה היא "לכל צד לידע אי זו עיר קרובה". וכתב הרא"ם שלשיטת רש"י אין חובה למדוד והמדידה היא רק כדי למצוא את העיר הקרובה, "לפיכך אם היה החלל מוטל סמוך לעיר שאין ספק שהיא היותר קרובה, אין צריך שם מדידה". אך הרמב"ם כאן חולק על כך וכותב שבכל אופן "מצוה למדוד".

ויש לומר שמחלוקת רש"י והרמב"ם תלויה בביאור טעם הכפרה של עגלה ערופה – כי לכאורה לא מובן כיצד עריפת העגלה מכפרת על הרציחה:

לקמן (פ"ה"ב) כתב הרמב"ם ש"כפרה נאמר בה כקדשים", ואם כן כשם שבקרבת כל קרבן מכפר על עבירה מסוימת, מצד גזירת הכתוב, כדברי הרמב"ם (סוף הל' מעילה) ש"כל הקרבנות

האם יש לברך על כיסוי הבור?

יום שני ה' כסלו ה'תשע"ג

ו'נפקא מינה' אם החיוב הוא משום 'לא תשים דמים בביתך' או משום 'ועשית מעקה' – לענין הברכה בשעת עשיית המעקה (הל' ברכות פ"א ה"ח), הנאמרת רק במקום שיש מצוה לעשות מעקה, אבל העושה מעקה משום "לא תשים דמים" אינו מברך.

אך 'החינוך' כתב (מצוה תקמו): "מניח גגו או בורו בלי מעקה ביטל עשה זו ('ועשית מעקה'), וגם עבר על לאו דלא תשים בביתך". כלומר, בור בחצירו של אדם חייב במצוות מעקה (בנוסף ל'ולא תשים דמים בביתך').

ונראה שגם לדעת הרמב"ם בור בחצר חייב במעקה או כיסוי, כי הנזק שעשוי להיגרם שכיח, אבל בבית האוצרות ובית הבקר אין מצוות 'ועשית מעקה' אלא רק איסור 'לא תשים דמים' כמו בכל מכשול שיש בו סכנה, כי במקום שהולכים שם בתדירות, כמו גג של בית דירה או בור בחצר יש מצוות 'ועשית מעקה', ומקום שאין הולכים בתדירות, כמו גג בית האוצרות ובית הבקר, פטור ממעקה אך יש איסור 'לא תשים דמים', ככל מכשול שיש בו סכנה.

(דבר אברהם ז"א סי' לו אות ג'ד)

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק יא, הלכה א: מִצְוָה עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת אִדָּם מַעֲקָה לְגִנּוּ, שְׁנֵאמַר: וְעֲשִׂיתָ מַעֲקָה לְגִנּוֹ. וְהוּא, שִׁיחִיהָ בֵּית דִּירָה; אֲבָל בֵּית הָאוֹצְרוֹת וּבֵית הַבָּקָר וּבִיּוֹצֵא פָהֵן – אֵינוּ יִקְוֶה לָּו.

והקשה ה'כסף משנה': נאמר בספרי (תצא רכט) "אין לי אלא בית, מנין הבונה בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות, תלמוד לומר ולא תשים דמים בביתך", ואם כן מפורש שבית הבקר ובית האוצרות חייבים במעקה!

ומיישב: יש מחלוקת בגמרא (יומא יא, א) אם בית האוצרות ובית הבקר חייב במזוזה. ויש לומר שהספרי סובר כדעה המחייבת, ולדעה זו חייב גם במעקה. ואילו הרמב"ם פסק (הל' תפילין ומזוזה פ"ו ה"ז) שפטורה ממזוזה ולכן פטר גם ממעקה.

ולפי זה לדעת הרמב"ם מצוות מעקה היא רק בבית העשוי לדירה, וכמו שבית האוצרות ובית הבקר פטורים ממזוזה משום "שאינן עשוין לדירה" (שם) כך פטורים ממעקה ומה שפסק (להלן ה"ד) לענין "באר או בור בחצירו" ש"חייב לעשות לו חוליה גבוהה עשרה טפחים או כיסוי" הרי זה משום איסור "לא תשים דמים בביתך" שנאמר לגבי "כל מכשול שיש בו סכנת נפשות".

מתי רכיבה מהווה קניין?

יום שלישי ו' כסלו ה'תשע"ג

להולכת הבהמה – כיון שהליכתה נגרמה מהרגשת הכובד של האדם הרוכב עליה, הרי הפעולה מתייחסת אליו ונחשבת כפעולה שלו.

וכך כתב גם ה'מגיד משנה' (הל' גולה ואבידה פ"ז ה"ז) שאף שלמסקנת הגמרא (שם) הרוכב אינו קונה את הבהמה שרכב עליה אלא אם כן עשה פעולה שתגרום להליכתה, וכלשון הגמרא שהרוכב צריך להיות "מנהיג ברגליו", היינו "שבועט בה ברגליו" והולכת מחמתו כדרך רוכבי הסוסים" (רש"י שם ד"ה היינו מנהיג) – לדעת הרמב"ם אין צורך שיהיה "מנהיג ברגליו", והליכת

הלכות מכירה פרק ב, הלכה ו: בִּיצֵד קוֹנִין אֶת הַבְּהֵמָה בְּמִשְׁקָהָ... אִם מִשְׁקָה וְהִלָּךְ, או שָׂרָכָה עָלֶיהָ וְהִלָּךְ בּוֹ.

למסקנת הגמרא (בבא מציעא ח, ב) רוכב על הבהמה אינו קונה אותה, ומדוע אם כן פסק הרמב"ם שברכיבה קונה את הבהמה? מבאר ה'נתיבות המשפט' (סי' קצד סק"א): הרמב"ם מפרש את סוגיית הגמרא כשיטת הריצב"ש (שיטה מקובצת ב"מ שם) שהרוכב אינו קונה את הבהמה כאשר אינה הולכת, אבל אם הלכה מחמת רכיבתו עליה הרי הוא קונה אותה, כי הליכת הבהמה מחמת הרוכב נחשבת כמשיכה. ואף שלא עשה פעולה מיוחדת

הבהמה אף ללא פעולה מצידו קונה.

ואמנם ה'תוספות יו"ט' (ב"מ פ"א מ"ב) הביא את דברי הרמב"ם בפירוש המשניות, שהרוכב קונה בתנאי "שינענע רגליו על הבהמה כדי שתלך", אך ה'נחלת דוד' (ב"מ ט, א, ד"ה ולענין הלכה) מוכיח שלהלכה דעת הרמב"ם אינה כן:

בהלכות כלאים (פ"ט ה"ט) הביא הרמב"ם שהיושב בעגלה שרתומים לה שני מיני בהמה, לוקה משום איסור כלאים.

והגמרא (כ"מ שם) מדמה את הרוכב על הבהמה לענין קנין משיכה, ליושב בעגלה שיש בה איסור כלאים, ובכלאים דברי הרמב"ם (שם) ברורים, שהיושב בעגלה כזו לוקה "אף על פי שלא הנהיג", כי הרוכב אינו צריך להיות "מנהיג בגליו" כדי לקנות את הבהמה, אלא די אם היא הולכת מכוח הרגשת הכובד של הרוכב, ללא כל פעולה מצידו.

מכירת שטרות

יום רביעי ז' כסלו ה'תשע"ג

ומבאר ה'צמח-צדק' (פס"ד אר"ח סי' תמח, ג; יו"ד סי' רלג): תקנת חכמים במכירת שטר חוב גרועה משאר קנינים דרבנן, כי מן התורה לא שייך קנין בשטרות, כמובא לעיל מדברי הראשונים, ואם כן "אין להדבר שום קנין מצד עצם מדאורייתא", אבל שאר קנינים דרבנן הם על "דבר ששייך בו קנין מדאורייתא" וחכמים הוסיפו רק עוד דרך להקנותו ואז יתכן ש"מהני קנין גם כן בדאורייתא".

ועל דרך זה כתב הגר"ע איגר (חי' לב"מ כ, א) שאם מכירת שטרות היתה מן התורה "הוי כמקנה לו חפץ אחר בקנין אגב קרקע [שהוא מדרבנן] דזכה בו לגמרי ופקע זכותא דמוכר לגמרי כמו בקנין דאורייתא, ואינו יכול למחול כיון דבר קנין הוא בקנין אחר – עשו חז"ל הקנין שלהם כדאורייתא ממש", אבל כיון שמן התורה שטר-חוב אינו 'בר קנין', הרי הקנין שתקנו בו חכמים הוא 'קנין גרוע'. ולכן גם לאחר המכירה המוכר יכול עדיין למחול, כי מלכתחילה מכירת השטר (מדרבנן) היא 'קנין גרוע' ולא מכירה גמורה.

הלכות מכירה פרק ו, הלכה יב: קנין השטרות בדרך הוצאת – מדברי סופרים; אבל מן התורה אין הראיות נקנות, אלא גוף הדבר בלבד קנוי. לפיכך, המוכר שטר חוב לחברו – צדו יכול למחול.

הטעם לכך שמכירת שטרות (בניגוד לכל חפץ אחר) אינה מן התורה, מבואר בראשונים (תוס' ב"ב עו, ב ד"ה קני; ר"ן כתובות פה, ב) כי השטרות "אין גופן ממון" ואילו את השעבוד שיש למלוה מצד החוב אינו יכול למכור כי שעבוד הגוף של הלוח "לאו בר מכירה הוא", ושעבוד הנכסים שלו "אינם ברשותו [של המלוה]... ואינו יכול להקנותן מן התורה". ולכן "המוכר שטר חוב לחברו, עדיין יכול למחלו", כי מכירת שטר-חוב לא נחשבת מכירה מן התורה, אלא מדרבנן.

ועדיין לא מובן: כיון שחכמים תקנו קנין לשטר-חוב, הרי על כל פנים מדרבנן היה צריך למנוע ממנו למחול, ובפרט לפי השיטות שקנין דרבנן מועיל גם לדאורייתא, שמכירת השטר נחשבת למכירה גם מדאורייתא ובודאי שלא יוכל למחול!

אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט

יום חמישי ח' כסלו ה'תשע"ג

ויש לבאר כי במתכוין הביא הרשב"ם את שני המקורות הללו: המושג 'הקדש' כולל בתוכו שני יסודות שהם שני ענינים: א) חלק של ההקדשה כלפי שמיא - נדר וקדושה בעצמותו של חפץ. ב) קניני ההקדש – כשם שבהדיוט החפץ נעשה שלו וברשותו לאחר מעשה הקנין, כך גם להקדש יש רשות ממונית. ואם כן, שני הפסוקים שהביא הרשב"ם אינם שני מקורות נפרדים ושתי הגדרות שונות, אלא אחד משלים את רעהו: הפסוק "מוצא שפתיך תשמור" מלמד את ענין ההקדש מצד חלות הקדושה בחפץ שעל ידי מוצא שפתיו, והפסוק "איש כי יקדיש" מלמד שברגע ההקדשה, גם אם היא בדיבור, חל קנין לגבוה, ואמירה בהקדש מועילה כדרכי הקנינים בהדיוט.

(חזון יחזקאל ערכין א א בהשמועת)

הלכות מכירה פרק ט, הלכה א: המוכר להקדיש, ואמר לו הנוצר: בכמה אתה מוכר חפץ זה? ואמר: בעשרה – אפלו היה שוה מאה, בין שאמר בעשרה אינו יכול לחזור בו; שאמירה לגבוה במסירה להדיוט.

הכלל "אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט" קובע שגם כשפעולת ההקדש נעשית באמירה בלבד, התוצאה היא קנינית, ומלבד האיסור להשתמש בו לחולין, הנכס עובר לבעלות ההקדש.

והנה ביסוד דין זה הביא רשב"ם (ב"ב קלג, א ד"ה לא תשימה) שני מקורות לכך שאמירה לגבוה מועילה כמסירה להדיוט. וז"ל: "אמירתו לגבוה... כדכתיב 'ואיש כי יקדיש' (ויקרא כז), 'מוצא שפתיך תשמור' (דברים כג). כלומר, הדין מיוסד על שני פסוקים: הפסוק 'ואיש כי יקדיש' והפסוק 'מוצא שפתיך תשמור'.

מכירה מתוך כפייה

יום שישי ט' כסלו ה'תשע"ג

דמים עבור החפץ נקרא חמסן, והרי המוכר מתוך אונס מכירה גמורה היא (כמבואר בהלכה כאן)? מתרצת הגמרא: רק כאשר אמר 'רוצה אני' מועילה המכירה (אף שהריצוי נעשה כתוצאה מאונס), אך כשלא אמר 'רוצה אני' אין המכירה חלה ולכן נקרא חמסן.

הלכות מכירה פרק י, הלכה א: מי שאנסוהו עד שמוכר, ולקח דמי המקח, אפלו תלוהו עד שמוכר – ממכרו ממכר... לפיכך, אם מוסר מודעה קדם שמוכר... הרי הממכר בטל. "חמסן – יהיב דמי (שנותן דמים עבור החפץ, בעל כרחם של הבעלים), גולן – לא יהיב דמי" (ב"ק סב, א). ומדוע הנותן

את המוכר בגופו כדי שיסכים למכירה, לחטיפה בכוח אך ללא אונס בגופו. במקרה הראשון, למרות שההסכמה היא מחמת אילוץ, מאחר ונהנה בכך שנפטר מהאונס הרי בדיעבד הוא מסכים למכירה ולכן אין צורך באמירת 'רוצה אני', אך בגמרא מדובר שחטפו ממנו ללא אונס, ובוה אין להניח שהתרצה אלא אם כן אמר בפירוש.

ועוד יש לחלק: כאן מדובר שכפוהו עד שהסכים ואם מסר 'מודעה' לפני המכירה וגילה דעתו שאינו מעוניין בה הרי היא בטלה, כי גילה דעתו שאינו מוכן למכירה אף תמורת ההנאה שנפטר מהאונס, ומה שאמר 'רוצה אני' היה גם מפחד האונס. אך בחמסן החוטף בחזקה ואינו אונס בשום אונס, אם יאמר 'רוצה אני' לא תועיל 'מודעה' כדי לבטל זאת, שהרי לא כפו אותו לומר רוצה אני.

לפי זה, מכירה באונס חלה רק כאשר המוכר אמר לבסוף 'רוצה אני', אך הרמב"ם סתם וכתב שמקח מתוך אונס חל, ולא הזכיר שנדרשת אמירת 'רוצה אני'.

וב'לחם משנה' הביא את דברי ה'בית יוסף' (ח"מ סי' רה), שאין צורך שיאמר בפירוש 'רוצה אני', אלא אם שתק וקיבל את המעות נחשב כמו שאמר 'רוצה אני', ורק אם הביע התנגדות במשך כל זמן העסקה אין היא חלה.

אך סיים וכתב 'ונקבל' (תירוצ) זה כל שלא נמצא טוב ממנו...". גם ה'נתיבות המשפט' (סי' רה סק"א) כתב שהתירוצ דחוק מאוד כי בגמרא מבואר שצריך לומר 'רוצה אני', ולדברי ה'בית יוסף' נמצא שאין צורך לומר זאת אלא רק שאם אמר 'איני רוצה' אין המקח חל.

וה'נתיבות' מחלק: אינו דומה 'תליוהו וזבין', היינו שאנסו

שבת קודש יי כסלו ה'תשע"ג

אונאת הגר

דברים כי הוציא הכתוב שניהם בלשון הונאה, ועוד שלפי זה יהיו ארבעה ושישה לאוין בכל הונאה, לפי שנאמרו באותה לשון!

וביאר ה'אור שמח':

הרמב"ם לא כתב שעובר בשלושה לאוין כמספר הלאוין הכתובים בתורה, שכן לשיטת הרמב"ם במנין המצוות אין מונים לאוים שנכפלו בתורה בכלל תרי"ג מצוות אלא ביאורו מיוסד על כך שבהונאת גר מתבצעים שלושה לאוים מבחינה מהותית, ואין זו חזרה על אותו איסור.

והביאור: כאשר אדם מאנה את הגר בדברים – יש כאן השפלת הגר, משום שהלה עלול לחשוב שכיון שהוא מעם אחר התיירו ישראל את ממונו, ונמצא שאונאת הדברים הרי היא כהונאת ממון. (וה'אור שמח' מעיר שיש בגר "שם אונאה משותף" בממון ובדברים, שהרי ייתכן שהגר יפחד להיכנס במסחר וקניין עם ישראל, פן ידחקה ויאנהו). וכן לאידך, אם אינה אותו בממון סובר שעשו זאת מפני שפלותו. ונמצא שבכל אונאת גר יש שלושה דברים. ראשית, הונאה רגילה ובנוסף יש צערו והשפלתו הן בנפשו והן בממונו אבל בישראל לא שייך אלא העניין עצמו של האונאה (דברים או ממון).

וזהו דיוקן של הרמב"ם, שבהונאת הגר יש שלושה לאוים, הן הונאת דברים והן הונאת ממון, אך שני לאוין השייכים בייחוד לגר (ואין דוגמתם אצל סתם ישראל) זהים הן באונאת דברים והן באונאת ממון.

הלכות מכירה פרק יד, הלכה ט"ז: **כָּל הַמֵּאֲנָה אֶת הָגֵר, בֵּין בְּמִמּוֹן בֵּין בְּדָבָרִים – עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה לְאוֹיִן... מִשּׁוּם לֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ, וּמִשּׁוּם אֵל תוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו, וּמִשּׁוּם וְגַר לֹא תוֹנֶה. וְכֵן אִם לְחַצוֹ וְהוֹנְהוּ בְּמִמּוֹן – עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה לְאוֹיִן: מִשּׁוּם אֵל תוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו, וּמִשּׁוּם לֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ, וּמִשּׁוּם וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ.**

בגמרא (בבא מציעא נט, ב) מבואר שבאונאת דברים יש שני לאוין מיוחדים בגר, ועוד אחד כמו בכל ישראל (משום לא תונו איש את עמיתו), וכן בהונאת ממון יש שני לאוין שלא ללחוץ את הגר, ואיסור לא תהיה לו כנושה כבכל ישראל.

והנה, מפשטות דברי הגמרא (וכן מציטוט הפסוקים באונאת דברים ובאונאת ממון) משמע שיש שלושה לאוין נפרדים לאונאת דברים, ושלושה נפרדים לאונאת ממון. אך הרמב"ם כתב שהמאנה את הגר בהונאת ממון עובר על הלאו של אונאת דברים, ובאונאת דברים עובר על לאו של הונאת ממון. ובהלכה הבאה ביאר: "ומפני מה עובר בגר על הונאת דברים אף על הונאת ממון, ועל הונאת ממון גם על הונאת דברים, מפני שהוציא הכתוב את שניהם בלשון הונאה, סתם וכפל הלאוים בגר בשני הדברים בפירוש לא תונה ולא תלחץ".

והקשה המגיד משנה: מדוע שינה הרמב"ם מדברי הגמרא שיש כאן ששה לאוים? וסיים "ובאמת דברי המחבר תמוהים בעיני". ובלחם משנה הוסיף להקשות: אם כן, גם בכל ישראל יעברו על הונאת דברים משום הונאת ממון ועל ממון משום

אגרות קודש

[תחלת כסלו, תש"כ]

ת"ח ת"ח על הערתו לשו"ת השיב משה.

כן מאשר הנני קבלת הסי' "דוב שפתי ישנים". ולאחרי בקשת סליחתו נצטערתי על שצויין על כמה מכ' שהם לחגאון הרגצובי - וכל הרגיל בסגנונו יראה תיכף שאינו...

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ד"ו כסלו ה'תשע"ג

יום ראשון ד' כסלו ה'תשע"ג

הלכות רוצח ושמירת נפש

פרק ח

- 1 א. מצות עשה להפריש ערי מקלט, שנאמר: "שלוש ערים תבדיל לך"; ואין ערי מקלט נוקגות אלא בארץ ישראל.
- 2 ב. ושש ערים היו: שלש הבדיל משה רבנו בעבר הירדן, ושלוש הבדיל יהושע בארץ כנען.
- 3 ג. אין אחת מערי מקלט קולטת, עד שיבדלו כלן - שנאמר: "שש ערי מקלט תהינה לכם". והודיענו משה רבנו, שאין שלש שבעבר הירדן קולטות, עד שיבדלו שלש שבארץ כנען. ולמה הבדילן? אמר: 'הואיל ובאה מצוה לידי, אקימנה'.
- 4 ד. בימי המלך המשיח, מוסיפין שלש אחרות על אלו השש, שנאמר: "ויספת לך עוד שלש ערים, על השלש האלה". והיכן מוסיפין אותן? בערי הקניי והקנוני והקדמוני, שנכרת לאברהם אבינו עליהן ברית, וצדין לא נכבשו; ועליהן נאמר בתורה: "ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך פאשר נשבע לאבותיך, ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך, ויספת לך עוד שלש ערים, על השלש האלה".
- 5 ה. ותיבין בית דין לבנו [ליישר] הדרכים לערי מקלט, ולתמן אותן ולהרחיבן; ומסירין מהן כל מכשול וכל תקלה, ואין מניחין בדרך לא תל [גבעה] ולא גיא [בקעה] ולא נהר, אלא עושין עליו גשר כדי שלא לעכב את הבורח לשם, שנאמר: "תכין לך הדרך". ורחב דרך ערי מקלט, אין פחות משלושים ושנים אמות. ומקלט' מקלט' הנה כתוב על פרכת דרכים, כדי שיפירו הרצחנין ויפנו לשם.
- 6 ו. בתמשה עשר באדר בכל שנה, בית דין מוציאין שלוחים לתמן הדרכים; וכל מקום שמצאוהו שנתקלקל, מתקנים אותו. ובית דין שנתרשלו בדרך זה, מעלה עליהם הכתוב כאלו שפכו דמים.
- 7 ז. וכן מושחין [מודדין] בין כל עיר ועיר מערי מקלט בתחלת הפרשתן, עד שיהיו משלשות בשנה - שנאמר: "תכין לך הדרך, ושלשת את גבול ארצך".
- 8 ח. ערי מקלט - אין עושין אותן לא עירות קטנות, ולא כפרים גדולים, אלא עירות בינוניות. ואין מושיבין אותן אלא במקום שקדים, ובמקום המים; ואם אין שם מים, מכניסין לתוכן מים. ואין מושיבין אותן אלא במקום אכלוסין. נתמטטו אכלוסיהן, מוסיפין עליהן; נתמטטו דיוריהן, מכניסין לתוכן כהנים לזים וישאראלים. ואין פורשין בתוכן מצודות [צייד חיות], ואין מפשילין בתוכן תכלים, כדי שלא תהיה רגל גואל הדם מצויה שם.

- ט. כל ערי הלזים קולטות, וכל אחת מהן עיר מקלט היא, שנאמר: "ועליהם תתנו ארבעים ושנים עיר, כל הערים אשר תתנו ללזים - ארבעים ושמה עיר"; הקישן הכתוב בלן זו לזו לקלט.
- י. ומה הפרש יש בין ערי מקלט שהבדלו למקלט, ובין שאר ערי הלזים? שערי מקלט קולטות בין לדעת בין שלא לדעת, הואיל ונכנס בהן נקלט; וישאר ערי הלזים, אין קולטות אלא לדעת. ורוצח הדר בערי מקלט, אינו נותן שכר ביתו; והדר בשאר ערי הלזים, נותן שכר לבעל הבית. יא. כל עיר הקולטת, תחומה קולט כמותה. אילן שהוא עומד בתוך תחום ערי מקלט, ונפול נוטה חוץ לתחום - משיגיע תחת הנוף, נקלט; הנה עומד חוץ לתחום, ונפול נוטה לתוך התחום - משיגיע לעקרו [גזעו], נקלט. וההורגו שם, נהרג עליו. ואף על פי שהתחום קולט, אין הרוצח דר בו, שנאמר: "וישב בה" - ולא בתחומה.

פרק ט

- א. הרוג שנמצא נופל [מושלך] בארץ, ולא נודע מי הכהו - מניחין אותו במקומו, ויוצאין חמשה זקנים מבית דין הגדול שבירושלים, שנאמר: "ויצאו זקניך ושבטיך", ומודדין ממנו אל הערים שסביבות החלל [ההרוג], אפלו נמצא בצד עיר זו, שהדבר ידוע בנדאי שהיא הקרובה - מצוה למדד.
- ב. אחר שמודדין, ונודעה העיר הקרובה - קוברין את הנהרג במקומו, וחוררין זקני ירושלים למקומו. ובית דין של אותה העיר מביאין עגלת בקר משל אנשי אותה העיר; ומורדין אותה אל נחל שהוא שוטף בחזקה, וזה הוא "איתן" האמור בתורה.
- ג. ועורפין אותה שם בקופים [סכין גדולה] מאחוריה. ובית דין של אותה העיר, עם כל זקני העיר, אפלו הן מאה - הפל רוחצין את ידיהם שם, במקום צריפתה של עגלה. ואומרים שם בתוך הנחל בלשון הקדש: "ידינו לא שפכו את הדם הזה, ועינינו לא ראו"; כלומר, שלא בא לידינו הנהרג הזה, ופטרנוהו בלא מזונות; ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לזיה. והפנהנים אומרים בלשון הקדש: "כפר לעמך ישראל אשר פדית, ה'; ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל", והולכין לקח. והקדוש ברוך הוא מכפר על הדם, שנאמר: "ונכפר להם הדם".
- ד. כשמודדין מן החלל, מדקדקין במדה, ואין מקדדין [מזלזלין] בה. ואין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין של עשרים ושלושה; ואין מודדין לירושלים, שאין ירושלים מביאה עגלה ערופה, לפי שלא נתחלקה לשבטים, ונאמר: "באדמה אשר ה' אלהיך נותן לך לרשתה".
- ה. נמצא קרוב לירושלים, או לעיר שאין בה בית דין -

1 מניחין אותה, ומודדין אל שאר העירות הסמוכות לו. נמצא
2 סמוך לספר [גבול], או לעיר שיש בה גוים - אין מודדין
3 כל עקר, שהרי זה בחזקת שהרגוהו גוים.
4 ו. אין העיר הקרובה מביאה, אלא בזמן שמנזן העם שבה
5 כמו מנין העיר הרחוקה ממנה; אבל אם היו אלו שבהרחקה
6 מרבין על אנשי הקרובה ממנה - הולכין אחר הרב,
7 והמרבין מביאין העגלה;
8 ז. אף על פי שהולכין אחר הרב מן התורה, והולכין אחר
9 הקרוב - הרב עדיף.
10 ח. נמצא שהרג מוכן [בדיוק] בין שתי עירות, ואנשי זו
11 כאנשי זו בשוה - יביאו עגלה אחת בשתפות, ויתנו
12 ויאמרו: 'אם זו היא הקרובה, הרי היא שלהן, ואלו נתנו
13 להם חלקם מתנה; ואם אלו הם הקרובים, הרי היא שלהם,
14 ואלו נתנו להן חלקם מתנה'; לפי שאי אפשר לצמצם
15 [לדייק], ואפלו בידי אדם.
16 ט. מהיכן מודדין? מחטמו. נמצא גופו במקום אחד,
17 וראשו במקום אחר - מוליכין הגוף אצל הראש, וקוברים
18 אותו במקומו. וכן כל מת מצוה - מוליכין גופו אצל
19 ראשו, ונקבר במקומו.
20 י. נמצאו מתים רבים זה בצד זה, מודדין מחטמו של כל
21 אחד ואחד מהן; ואם היתה עיר אחת קרובה לכלן, מביאה
22 עגלה אחת על כלן. נמצאו זה על גבי זה, מודדין מן
23 העליון כמות שהן מנחין.
24 יא. נאמר: 'כי ימצא חלל' - לא חנוק ולא מפרפר, שאין
25 זה נקרא 'חלל'. 'באדמה' - לא טמון בגל. 'נופל' - לא
26 תלוי באילן. 'בשדה' - לא צף על פני המים. 'לא נודע
27 מי הפהו' - הא אם נודע, לא היו עורפין;
28 יב. אפלו ראה [את] ההורג עד אחד - אפלו עבד, או
29 אשה, או פסול לעדות בעברה - לא היו עורפין. לפיכך,
30 משרבו הרצחנים בגלוי, בטלה עגלה ערופה.
31 יג. עד אחד אומר: 'ראיתי את ההורג, ועד אחד הכחישו
32 ואמר לו: 'לא ראית' - הרי עורפין. במה דברים אמורים?
33 בשבאו שניהם כאחת. אבל אם אמר אחד: 'אני ראיתי את
34 ההורג' - הרי זה נאמן פשנים לענין זה, ואם בא אחר כף
35 עד אחד והכחישו ואמר לו: 'לא ראית' - אין משגיחין
36 על דברי האחרון, ואין עורפין.
37 יד. באו שנים אחר שהעיד האחד, והכחישוהו ואמרו לו:
38 'לא ראית' - הרי הם כשתי עדות המכחישות זו את זו,
39 ועורפין. אשה אומרת: 'ראיתי את ההורג', ואשה אחרת
40 מכחשת אותה ואומרת לה: 'לא ראית' - הרי עורפין, בין
41 שבאו שתיהן כאחת, בין שבאו זו אחר זו. שנים אומרים:
42 'ראינו', ואחד אומר להם: 'לא ראיתם' - אין עורפין; אחד
43 אומר: 'ראיתי', ושנים אומרים לו: 'לא ראית' - הרי
44 עורפין.
45 טו. במה דברים אמורים? בשהיו שלשתם פשרים או
46 פסולים. אבל אם אמר עד אחד: 'ראיתי ההורג', ושתי
47 נשים או שני פסולים אומרים לו: 'לא ראית' - אין עורפין.

פרק י

48 טז. שתי נשים או שני פסולים אומרים: 'ראינו ההורג',
49 ועד אחד מכחישם ואומר: 'לא ראיתם' - עורפין; שאפלו
50 מאה נשים או מאה פסולים, ועד אחד מכחיש את כלם -
51 הרי אלו כעד אחד ועד אחד.
52 יז. שלש נשים או שלשה פסולים אומרים: 'ראינו ההורג',
53 וארבע נשים או ארבעה פסולים אומרים: 'לא ראיתם' -
54 עורפין. זה הכלל: בפסולין, הלך אחר רב המנין בכל
55 מקום.
56
57 א. אין דין עגלה ערופה נוהג אלא בארץ ישראל, וכן
58 בעבר הירדן.
59 ב. עגלה ערופה, בת שתי נשים או פחות; אבל אם היתה
60 בת שתי נשים ויום אחד, פסולה. ואין המומין פוסלין
61 בה; ואף על פי כן, אם היתה טרפה - פסולה; "בפרה"
62 נאמר בה, כקדשים.
63 ג. כל העבודות פוסלות את העגלה, כמו שפוסלין בפרה
64 אדמה - שנאמר: "אשר לא עבד בה, אשר לא משכה
65 בעל". ולמה נאמר "על" אחר שנאמר "אשר לא עבד
66 בה", שהוא כולל העל עם שאר עבודות? שהעל פוסל
67 בין בשעת מלאכה, בין שלא בשעת מלאכה; כיון
68 שמשכה בעל טפח - נפסלה, אף על פי שלא חרש בה
69 ולא עשה בה מלאכה. ושאר עבודות, אינן פוסלין אלא
70 עד שעת מלאכה.
71 ד. כל מלאכה שהיא לצרכה, כגון שפרש טליתו עליה
72 מפני הזבובים - אינו פוסלה; וכל שהוא שלא לצרכה,
73 כגון שפרש טליתו עליה לנשאה - פסולה. וכן כל פיוצא
74 בזה, כמו שבארנו בהלכות פרה אדמה.
75 ה. אין עורפין את העגלה אלא ביום, לפי שנאמר בה
76 "בפרה" כקדשים; וכל היום כשר לעריפת העגלה. ואין
77 עורפין שתי עגלות כאחת, שאין עושין מצוות חבילות
78 חבילות [כמה בבת אחת].
79 ו. עגלה ערופה אסורה בהנחה, ונקברת במקום עריפתה.
80 ומשטרד לנחל - תאסר בהנחה, אף על פי שעדיין לא
81 נערפה; ואם מתה או נשחטה אחר ירידתה - הרי זו
82 אסורה בהנחה, ותקבר.
83 ז. נמצאו עדיה זוממין, הרי זו מתרת בהנחה. כיצד? כגון
84 שאמר עד אחד: 'אני ראיתי את ההורג', ובאו שנים
85 והכחישוהו ואמרו לו: 'לא ראית', והפרישו את העגלה,
86 והורידוה לנחל לערפה על פיהם, ואחר כך הוזמו השנים
87 - הרי זו מתרת בהנחה.
88 ח. נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה - תצא ותרעה
89 בעדר. נמצא אחר שנערפה - תקבר במקומה; שעל הספק
90 בזה מתחלתה, כפרה ספקה, והלכה לה. ואף על פי
91 שנמצא הרוצח אחר עריפתה - הרי זה יהרג, שנאמר:
92 "ואתה תבער הדם הנקי מקרבך".
93 ט. הנחל שנערפה בו העגלה - אסור בוריעה ועבודה

45 שְׁמָא יִבְלַע עֲלִיקָה, וְהוּא אֵינוֹ רוֹאֶה. וְלֹא יִשְׁתָּה מִיֵּם מִגְלִין
46 - שְׁמָא שְׁתָּה מִהֵן נָחַשׁ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מְזוּחָלִי עֶפֶר, וְיָמוֹת.
47 ז. וְאֵלּוּ הֵן הַמְשָׁקִין הָאֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי: הַמִּים, וְהֵינִן
48 וְאֶפְלוֹ מְזוּג, וְאֶפְלוֹ הַתַּחֲלִיל לְהִשְׁתַּנּוּת טַעְמוֹ לְחֻמֵּץ, וְהַחֲלָב,
49 וְהַדְּבַשׁ, וְהַצִּיר [מִיֵּץ מִמֶּנּוּ]; אֲבָל שְׁאֵר כָּל הַמְשָׁקִין - אֵין
50 מִקְפִּידִין עַל גְּלוּיָן, שְׁאֵין בְּעָלֵי אָרֶס שׁוֹתִין מִהֵן.
51 ח. הַשּׁוּם שֶׁנִּתְרַסַּק וְאֲבִשִׁים שֶׁנִּתְחַפֵּף, וְנִתְגַּלֶּה - אֲסוּר; וְכֵן
52 כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזָה. יֵינן מְבַשֵּׁל, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גְּלוּי; וְכֵן יֵינן
53 תּוֹסֵס, וְהוּא הֵינן מְשַׁעֵת דְּרִיכְתּוֹ עַד שֶׁלִּשָּׁה יָמִים, וְיֵינן אוֹ
54 מִים אוֹ חֵלֶב שֶׁהֵיוּ חֲמִין, כָּל זֶמֶן שֶׁהִתְחַל עוֹלָה מִהֵן, וְכֵן
55 מְשָׁקִין שֶׁהֵינָה הַמְשָׁקָה יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה לְתוֹכָן טָפָה אַחֵר
56 טָפָה, וְהוּא שִׁיחִיָּה טוֹרֵד יוֹרֵד - כָּל אֵלּוּ אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם
57 גְּלוּי; שְׁזוּחָלִי עֶפֶר מִתְּרַאֵין מִבְּעֻבּוֹעַ הַמְשָׁקָה וּמִן הַחֲבָל,
58 וְאֵין שׁוֹתִין מִמֶּנּוּ.
59 ט. מִי כִּבְשִׁין [שֶׁכִּבְשׁוּ בָהֶן יְרֻקוֹת], וּמִי שִׁלְקוֹת [שֶׁבִישְׁלוּ
60 בָהֶן], וּמִי תוֹרְמוֹסִין [צִמְחִים מֵרִים] - אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם גְּלוּי.
61 מִיֵּם שֶׁשָּׁרָה בָּהֶם כִּבְשִׁין וְשִׁלְקוֹת וְתוֹרְמוֹסִין - אִם נִשְׁתַּנָּה
62 טַעְמָן, אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם גְּלוּי; וְאִם אֵין בָּהֶן נוֹתֵן טַעַם,
63 אֲסוּרִין. וְכֵן מִיֵּם שֶׁהִדִּיחַ בָּהֶן פְּרִישִׁים וְדִרְמוֹסִקִין [סוּגִי
64 פִּירוֹת] לְחוֹלָה - אֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי.
65 י. יֵינן שֶׁעֲרַב בּוֹ דְּבָרִים חֲדָין [חֲרִיפִים] כִּפְלִפְלִין, אוֹ דְּבָרִים
66 מְרִים כִּאֲפִסְנָתִין, עַד שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ טַעְמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גְּלוּי;
67 וְהוּא הִדִּין בִּשְׁאֵר הַמְשָׁקִין.
68 יא. כָּל הַמְשָׁקִין הָאֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי שֶׁנִּתְגַּלֶּה, בֵּין בֵּיוֹם
69 בֵּין בְּלֵילָה - אֲסוּרִין; וְאֶפְלוֹ הֵינָה בִּצְדָן אֲדָם יָשָׁן, אֵין אֵימַת
70 יָשָׁן עַל הַזּוּחָלִין. וְכִמְהָ יִשְׁהוּ וְיִהְיוּ אֲסוּרִין? כִּדִּי שִׁיַּצָּא
71 הַרְחַשׁ [רִמַּשׁ] מִתַּחַת אֲזֵן כְּלִי, וְיִשְׁתָּה וְיִחְזֹר לְמִקְוָמוֹ.
72 יב. שְׁעוֹר הַמִּים שֶׁאֲסָרוּ אִם נִתְגַּלֶּה, כִּדִּי שִׁיחִיָּה הֵסֵם נֶפֶר
73 [נִרְגַּשׁ] בָּהֶן וּמִזִּיק. אֲבָל אִם הָיוּ הַמִּים מְרִבִּין כִּדִּי שֶׁתִּאֲבֹד
74 בָּהֶן הַמָּרָה - הָרִי אֵלּוּ מִתְרִין, בֵּין בְּקִרְקָעוֹת בֵּין בְּכִלִּים. וְכֵן
75 הִדִּין בִּשְׁאֵר הַמְשָׁקִין.
76 יג. מַעְיָן הַמּוֹשֵׁף [זוֹרֵם] כָּל שְׁהוּא, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גְּלוּי. לְגִין
77 [כִּד יֵינן] מִגְלָה שֶׁהִנִּיחוּ בְּשִׁדָּה תִּבָּה וּמִגְדָּל, אוֹ בַּתִּיק שְׁלוֹ,
78 אוֹ בְּבוֹר, אֶפְלוֹ עֵמֶק מֵאָה אֲמָה, אוֹ בְּמִגְדָּל גְּבוּהָ מֵאָה
79 אֲמָה, אוֹ בְּטִרְקָלִין מִיָּפָה וּמִסֵּיד - הָרִי זֶה אֲסוּר. בְּדֵק אֵת
80 הַתִּבָּה אוֹ אֵת הַמִּגְדָּל, וְאַחֵר כֶּף הִנִּיחוּ בּוֹ - הָרִי זֶה מִתֵּר.
81 וְאִם הֵינָה בָּהֶן נֶגֶב, אֲסוּר; כִּמְהָ יִהְיֶה בְּנֶגֶב? כִּדִּי שֶׁתִּכְנֹס
82 אֶצְבַּע קִטְנָה שֶׁל קֶטֶן.
83 יד. חֲבִית שֶׁנִּתְגַּלְתָּה - אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁתּוֹ מִמֶּנָּה תִּשְׁעָה וְלֹא
84 מִתּוֹ, לֹא יִשְׁתָּה עֲשִׂירִי; מַעֲשָׂה הֵינָה, וְאֶמְרוּ שֶׁשְׁתָּה עֲשִׂירִי
85 וּמִתּוֹ, מִפְּנֵי שְׁאֵרֶם הַנֶּחֱשׁ שׁוֹקֵעַ לְמִטָּה. וְיֵשׁ סֵם חֲמַת זוּחָלִי
86 עֶפֶר [נִחְשִׁים] שְׁעוֹלָה וְצוֹפָה לְמַעְלָה, וְיֵשׁ סֵם שֶׁהִיא נִתְלִית
87 בְּאֶמְצַע הַמְשָׁקָה; וּלְפִיקָךְ הַכֹּל אֲסוּר, וְאֶפְלוֹ סִנּוֹ בְּמִסְנָגֶת.
88 וְכֵן אֲבִשִׁים שֶׁנִּתְגַּלֶּה - אֵף עַל פִּי שֶׁאֲכָלוּ מִמֶּנּוּ תִּשְׁעָה וְלֹא
89 מִתּוֹ, לֹא יֵאָכֵל עֲשִׂירִי.
90 טו. מִיֵּם שֶׁנִּתְגַּלֶּה - לֹא יִשְׁפְּכֶם לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וְלֹא יִרְבֹּץ

1 לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד בּוֹ, וְלֹא יִזְרַע". וְכָל
2 הַעוֹבֵד שֵׁם עֲבוֹדָה בְּגוֹפָה שֶׁל קִרְקַע, כְּגוֹן שֶׁחָרַשׁ אוֹ חָפֶר
3 אוֹ זֶרַע אוֹ נֹטַע וְכִיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ - לוֹקָה. וּמִתֵּר לְסָרֵק שֵׁם
4 פִּשְׁתָּן וְלִנְקָר [לִסְתַּת] שֵׁם אֲבָנִים - שְׁנֵה כְּמִי שֶׁאֲרָג בְּגָד
5 שֵׁם אוֹ תִּפְרוֹ, שֶׁאֵינָה מְלֹאכָה בְּגוֹף הַקִּרְקַע; לְכָף נֶאֱמַר:
6 "לֹא יַעֲבֹד בּוֹ, וְלֹא יִזְרַע" - מִה זִרְעָה בְּגוֹפָה שֶׁל קִרְקַע,
7 אֵף כָּל עֲבוֹדָה שֶׁנֶּאֱסָרָה שֵׁם אֵינָה אֵלָּא בְּגוֹפָה שֶׁל קִרְקַע.
8 י. אֲנָשִׁי עִיר קְרוֹבָה שֶׁנִּתְאַחֲרוּ וְלֹא הִבִּיאוּ עֲגֻלָּה עֲרוּפָה
9 - כּוֹפִין אוֹתָן וּמִבִּיאִין, וְאֶפְלוֹ לְאַחֵר כִּמְהָ שָׁנִים; שֶׁחֲיָבִי
10 עֲגֻלָּה עֲרוּפָה שֶׁעָבַר עֲלֶיהֶן יוֹם הַכְּפוּרִים, חֲיָבִים לְהִבִּיאַ
11 לְאַחֵר יוֹם הַכְּפוּרִים.

יום שני ה' כסלו ה'תשע"ג

פרק יא

12
13
14 א. מִצּוֹת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת אֲדָם מַעֲקָה לִגְנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעֲשִׂיתָ
15 מַעֲקָה לִגְנוֹךְ"; וְהוּא, שִׁיחִיָּה בֵּית דִּירָה [מִגּוּרִים]; אֲבָל בֵּית
16 הָאוֹצְרוֹת [מִחֹסֶן תְּבוּאָה] וּבֵית הַבָּקָר וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אֵינוֹ זָקוּק
17 לוֹ. וְכָל בֵּית שֶׁאֵין בּוֹ אֲרָבַע אֲמוֹת עַל אֲרָבַע אֲמוֹת, פְּטוּר
18 מִן הַמַּעֲקָה.
19 ב. בֵּית שֶׁל שְׁנֵי שְׂתָפִין, חֲיָב בְּמַעֲקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יִפֹּל
20 הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ", לֹא תֵּלֶה אֵלָּא בְּנוֹפֵל. אִם כֵּן לִמָּה נֶאֱמַר
21 "וְגִנֵּךְ"? לְמַעַט בַּתִּי כְּנִסְיוֹת וּבַתִּי מִדְּרָשׁוֹת, לְפִי שֶׁאֵינִן
22 עֲשׂוּיִין לְדִירָה. הֵינָה לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים גְּבוּהָה מִגְּנוֹ - אֵינוֹ זָקוּק
23 לְמַעֲקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ", וְלֹא לְתוֹכוֹ.
24 ג. גְּבוּהַ הַמַּעֲקָה - אֵין פָּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טַפָּחִים, כִּדִּי שְׁלֹא יִפֹּל
25 מִמֶּנּוּ הַנוֹפֵל. וְצִדִּיק לְהִיּוֹת הַמַּחֲצִיָּה חֲזָקָה, כִּדִּי שִׁיַּעֲזֹן
26 הָאָדָם עָלֶיהָ וְלֹא תִּפֹּל. וְכָל הַמִּנִּיחַ גִּגּוֹ בְּלֹא מַעֲקָה - בִּטּוֹל
27 מִצּוֹת עֲשֵׂה, וְעָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא תִשֵּׂם
28 דְּמַיִם בְּבֵיתְךָ". וְאֵין לוֹקִין עַל לֹא זֶה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ
29 מַעֲשָׂה.
30 ד. אֶחָד הֶגֶג וְאַחֵד כָּל דְּבַר שִׁישׁ בּוֹ סִפְנָה וְרֹאשׁ שִׁישׁ
31 בּוֹ אֲדָם וְיָמוֹת, כְּגוֹן שֶׁהִנִּיחָה לוֹ בָּאָר אוֹ בּוֹר בְּחֻצְרוֹ, בֵּין
32 שִׁישׁ בּוֹ מִים בֵּין שֶׁאֵין בּוֹ מִים - חֲיָב לַעֲשׂוֹת לוֹ חֲלִיָּה [תֵּל
33 עוֹפֵר] גְּבוּהָה עֶשְׂרֵה טַפָּחִים, אוֹ לַעֲשׂוֹת לָהּ כִּסּוּי כִּדִּי שְׁלֹא
34 יִפֹּל בָּהּ אֲדָם וְיָמוֹת. וְכֵן כָּל מִכְשׁוֹל שִׁישׁ בּוֹ סִפְנָת נִפְשׁוֹת
35 - מִצּוֹת עֲשֵׂה לְהִסְרֹו וּלְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ וּלְהַזְהִיר בְּדְבַר יָפָה
36 יָפָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַשְׁמֵר לָךְ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ". וְאִם לֹא הִסִּיר,
37 וְהִנִּיחַ הַמְּכֻשׁלוֹת הַמִּבְּיֵאִין לִידֵי סִפְנָה - בִּטּוֹל מִצּוֹת עֲשֵׂה,
38 וְעָבַר עַל "לֹא תִשֵּׂם דְּמַיִם".
39 ה. הָרִבָּה דְּבָרִים אֲסָרוּ חֻמִּים מִפְּנֵי שִׁישׁ בָּהֶן סִפְנָת
40 נִפְשׁוֹת; וְכָל הַעוֹבֵר עֲלֵיהֶן וְאֶמַר: 'הִרְגִּי מִסְכָּן בְּעֶצְמִי, וְמִה
41 לְאַחֵרִים עָלֵי בְּכֶךְ', אוֹ 'אֵינִי מִקְפִּיד עַל כֶּף' - מִכֵּין אוֹתוֹ
42 מִכַּת מְרֻדָּת.
43 ו. וְאֵלּוּ הֵן: לֹא יִנִּיחַ אֲדָם פִּיו עַל הַסִּילוֹן [צִינּוֹר] הַמְּקַלָּח
44 מִיֵּם וְיִשְׁתָּה, וְלֹא יִשְׁתָּה בְּלֵילָה מִן הַנִּהְיָרוֹת וּמִן הָאֲגָמִים,

מתוך מהדורת חזק

1 בָּהֶן אֶת הַבֵּית, וְלֹא יִגְבֹּל [יערב] בָּהֶן אֶת הַטֵּיט, וְלֹא יִרְחֹץ
2 בָּהֶן פְּנֵי יָדָיו וְרַגְלָיו, וְלֹא יִשְׁקָה מִהֶן בְּהִמָּה, בֵּין בְּהִמָּתוֹ
3 בֵּין בְּהִמָּת חֲבֵרוֹ; אֲבָל מִשְׁקָה אוֹתָן לַחֲתוּל.
4 טז. עֶסֶה שְׁנֹלֶשֶׁה בְּמִים מְגֻלִּין, אֲפֹלוּ הִיא שֶׁל תְּרוּמָה -
5 תִּשְׁרֹף; וְאֲפֹלוּ נֶאֱפִית, הָרִי הַפֶּת אֲסוּרָה.

פָּרָק יב

7 א. בְּהִמָּה חִיָּה אוֹ עוֹף שֶׁנִּשְׁכָּן נֶחֱשׁ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, אוֹ שֶׁאֲכָלוּ
8 סֵם הַמָּמִית הָאֵדָם - קֹדֶם שִׁישִׁתָּנָה בְּגוּפָן, הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין
9 מִשּׁוּם סִכְנַת נַפְשׁוֹת. לְפִיכָךְ, בְּהִמָּה חִיָּה אוֹ עוֹף שֶׁנִּמְצָאוּ
10 חֲתוּבֵי רַגְלִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מִתְּרִין מִשּׁוּם טְרֵפָה, הָרִי
11 אֵלּוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם סִכְנָה, שֶׁמָּא אֶחָד מִזֹּחֲלֵי עֶפֶר נִשְׁכָּן; עַד
12 שִׁיבְדָּקוֹ. בִּיצֵד בּוֹדֵקֵן? צוּלָה אוֹתָן בְּתַנּוּר; אִם לֹא נִתְחַתָּף
13 [נִתְפָּרַק] הַבֶּשֶׂר, וְלֹא נִשְׁתַּנָּה מִשְׁאֵר הַצָּלִי - הָרִי אֵלּוּ מִתְּרִין.
14 ב. וְכֵן נִקְוִי [נִקְבִּי] תַּאֲנִים וְעֲנָבִים וְהַקְּשׁוּאִין וְהַדְּלוּעִין
15 וְהַבְּטִיחִין וְהַמְּלַפְפוֹנוֹת - אֲפֹלוּ הֵיוּ גְדוֹלִים בְּיֹתֵר, בֵּין
16 תְּלוּשִׁין בֵּין מִחֻבְרִין, וְאֲפֹלוּ הֵיוּ בְּתוֹף הַכִּלִּי - כָּל שִׁישׁ בּוֹ
17 לַחֵה וְנִמְצָא נִשּׁוּף, אֲסוּר; שֶׁמָּא נֶחֱשׁ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ נִשְׁכּוּ.
18 וְאֲפֹלוּ רָאָה צִפּוֹר אוֹ עֶבֶר יוֹשֵׁב וּמִנְקָר - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין,
19 שֶׁמָּא בְּמָקוֹם נֶקֶב נֶקֶב.

20 ג. תַּאֲנָה אוֹ עֲנַב שֶׁנִּשְׁטַל הַעֵקֶץ שֶׁלָּהֶן, אִין בָּהֶן מִשּׁוּם גִּלּוּי;
21 לְפִיכָךְ, אוֹכֵל אֲדָם תַּאֲנִים וְעֲנָבִים בְּלִילָה, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ.
22 תַּאֲנָה נִקְוִיה שִׁיבְשָׁה וְנִעֲשִׂית גְּרוּגֶרֶת, וְהִמָּרָה נִקְוִיה
23 שִׁיבְשָׁה - שִׁתִּיהֶן מִתְּרוֹת.

24 ד. אֲסוּר לֵאדָם לִתֵּן מַעוֹת אוֹ דִּגְרִין לַתּוֹף פִּי; שֶׁמָּא יֵשׁ
25 עֲלֵיהֶם רַק יִבֶּשׁ שֶׁל מִפִּי שְׁחִין אוֹ מִצְרָעִין, אוֹ זַעַה - שֶׁכָּל
26 זַעַת הָאֵדָם סֵם הַמָּוֶת, חוּץ מִזַּעַת הַפָּנִים.

27 ה. וְכֵן לֹא יִתֵּן אֲדָם פֶּס [כף] יָדוֹ תַּחַת שְׁחִיו - שֶׁמָּא נִגַּע
28 בְּיָדוֹ בְּמִצְרַע אוֹ בְּסֵם רַע, שֶׁהַיָּדִים עֲסֻקִּיּוֹת. וְלֹא יִתֵּן
29 הַתְּכַשִּׁיל תַּחַת הַמָּטָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּסַעוּדָה,
30 שֶׁמָּא יִפֹּל בּוֹ דָּבָר הַמַּזִּיק, וְהוּא אִינוּ רוֹאֶה.

31 ו. וְכֵן לֹא יִנְעֹץ הַסִּכִּין בְּתוֹף הָאֶתְרוֹג אוֹ בְּתוֹף הַצִּנּוֹן -
32 שֶׁמָּא יִפֹּל אֲדָם עַל חֲדָה, וְיָמוּת. וְכֵן אֲסוּר לֵאדָם לַעֲבֹר תַּחַת
33 קִיר נְטוּי, אוֹ עַל גֶּשֶׁר רָעוּעַ, אוֹ לַהֲכַנֵּס לַחֲרָבָה; וְכֵן כָּל
34 כִּיּוֹצֵא בְּאֵלוּ מִשְׁאֵר הַסִּפְנוֹת, אֲסוּר לַעֲמֹד בְּמָקוֹמָן.

35 ז. וְכֵן אֲסוּר לִיהוּדִי לַהֲתַיַּחֵד עִם הַגּוֹיִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חֲשׁוּדִין
36 עַל שְׁפִיכוֹת דָּמִים. וְלֹא יִתְלַוֶּה עִמָּהֶן בְּדֶרֶךְ; פָּגַע בְּגוֹי
37 בְּדֶרֶךְ, מִחֲזִירוֹ לִימִינוֹ [מִפְּנֵהוּ]. הֵיוּ עוֹלִין בְּמַעֲלָה אוֹ יוֹרְדִים
38 בִּירִידָה - לֹא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל לַמָּטָה וְהַגּוֹי לַמַּעֲלָה, אֲלֹא
39 יִשְׂרָאֵל לַמַּעֲלָה וְהַגּוֹי לַמָּטָה; שֶׁמָּא יִפֹּל עָלָיו לַהֲמִיתוֹ. וְאֵל
40 יִשָּׁח [יִכּוּף] לִפְנָיו, שֶׁמָּא יִרָץ [יִרוּצֵץ] אֶת גְּלִלְתּוֹ.

41 ח. אִם שָׁאֵלוּ: 'לָאָן אַתָּה הוֹלֵךְ?' יַחֲזִיב לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ [יֵאמַר]
42 לוֹ מִקּוֹם מְרוּחָק, בְּדֶרֶךְ שֶׁהַיָּחִיב יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר: "עַד
43 אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדָנִי שְׁעִירָה".

44 ט. אֲסוּר לִקַּח רְפוּאָה מִן הַגּוֹי, אֲלֹא אִם בֶּן נִתְאַשּׁוּ מִמֶּנּוּ
45 שִׁיחִיָּה; וְאֲסוּר לַהֲתַרְפֹּאֵת מִן הַמִּין, וְאֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְאַשּׁוּ
46 מִמֶּנּוּ - שֶׁמָּא יִמְשַׁכּוּ אַחֲרָיו. וְיִתֵּר לִקַּח רְפוּאָה מִן הַגּוֹיִים

47 לְבִהֶמָּה, אוֹ לַמִּכָּה שֶׁבְּגוּף מִבְּחוּץ, כְּגוֹן מְלוּגְמָה וּרְטִיָּה
48 [תַּחְבוּשׁוֹת שׁוֹנוֹת]; וְאִם הִתֵּה מִכָּה שֶׁל סִכְנָה, אֲסוּר לִקַּח
49 מִמֶּנּוּ. וְכָל מִכָּה שֶׁמִּחֲלָלִין עָלֶיהָ אֶת הַשְּׁבֵת, אִין מִתְּרַפְּאִין
50 מִהֶן.

51 י. וְיִתֵּר לִשְׂאֵל לְרֹפֵא גּוֹי, וְיֵאמַר לוֹ: 'סֵם פְּלוּנִי יָפֵה לָךְ,
52 וְכָךְ וְכָךְ תַּעֲשֶׂה'; אֲבָל לֹא יִקַּח מִמֶּנּוּ.

53 יא. וְאֲסוּר לַהֲסַתֵּפֵר מִהֶן בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, שֶׁמָּא יִהְיֶנּוּ. וְאִם
54 הִיָּה אֲדָם חָשׁוּב - מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּרָא לַהֲרַגּוֹ. וְאִם
55 דְּמָה לְגוֹי שֶׁהוּא אֲדָם חָשׁוּב, כְּדִי שִׁיפְחֹד מִמֶּנּוּ וְלֹא יִהְיֶנּוּ
56 - הָרִי זֶה מִתֵּר לַהֲסַתֵּפֵר מִמֶּנּוּ.

57 יב. אֲסוּר לִמְכֹּר לְגוֹיִים כָּל כְּלִי הַמְּלַחְמָה, וְאִין מִשְׁחִיזִין
58 לָהֶן אֶת הַיָּד [סִכִּין]. וְאִין מוֹכְרִין לָהֶן לֹא סִפִּין, וְלֹא קוֹלְרִין,
59 וְלֹא כְּבָלִים [מִינֵי שְׂרָשְׁרוֹת], וְלֹא שִׁלְשָׁלוֹת שֶׁל בְּרוֹזַל
60 הַנְּדוּאָה [מִהוֹדוֹ], וְלֹא דְבִים וְאַרְיוֹת, וְלֹא כָּל דְּבָר שִׁישׁ בּוֹ
61 נֶזֶק לְרִבִּים; אֲבָל מוֹכְרִין לָהֶן תְּרִיסִין [מִגִּינִים], שֶׁאִינֶן אֲלֹא
62 לְהַגֵּן.

63 יג. וְכִשֵּׁם שֶׁאֲסוּר לִמְכֹּר לְגוֹי, כֵּךְ אֲסוּר לִמְכֹּר לִישְׂרָאֵל
64 שְׁמוּכֵר לְגוֹי. וְיִתֵּר לִמְכֹּר הַיָּד לַחֵיל שֶׁל בְּנֵי הַמְּדִינָה, מִפְּנֵי
65 שֶׁהֵן מַגְנִין עַל יִשְׂרָאֵל.

66 יד. כָּל שֶׁאֲסוּר לִמְכֹּר לְגוֹי - אֲסוּר לִמְכֹּר לִישְׂרָאֵל שֶׁהוּא
67 לִיִּסְטִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּמְצָא מִחֻזֵּק יָדִי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וּמִכְשִׁילִין.
68 וְלֹא אֵלּוּ בְּלִבָּד, אֲלֹא כָּל הַמִּכְשִׁיל עוֹר בְּדָבָר, וְהַשִּׂיאוּ עֲצָה
69 שְׂאִינָה הוֹגֶנֶת [נִכְוָח], אוֹ שִׁחֻזֵּק יָדִי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, שֶׁהוּא
70 עוֹר וְאִינוּ רוֹאֶה דֶּרֶךְ הָאֵמֶת מִפְּנֵי תַּאֲוַת לְבוֹ - הָרִי זֶה עוֹבֵר
71 בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְלִפְנֵי עוֹר, לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל"; הַבֹּא
72 לְטַל מִמֶּךָ עֲצָה, תֵּן לוֹ עֲצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ.

73 טו. וְאֲסוּר לְהַשִּׂיא עֲצָה טוֹבָה לְגוֹי, אוֹ לַעֲבֹד רָשָׁע. וְאֲפֹלוּ
74 לְהַשִּׂיא עֲצָה שִׁיעֲשֶׂה דְבַר מִצְוָה, וְהוּא עוֹמֵד בְּרִשְׁעוֹ -
75 אֲסוּר; וְלֹא נִתְּנָסָה דְּנִיָּאל אֲלֹא עַל שֶׁהַשִּׂיא עֲצָה
76 לְנִבְכּוּדְנָאצֵּר לִתֵּן צִדְקָה, שֶׁנֶּאֱמָר: "לָהֶן מִלְכָּא, מִלְכִּי יִשְׁפֹּר
77 עֲלֵךְ".

פָּרָק יג

78 א. מִי שֶׁפָּגַע בְּחֵבְרוֹ בְּדֶרֶךְ, וּבִהִמָּתוֹ רוֹבֶצֶת תַּחַת מִשְׁאָה -
79 בֵּין שֶׁהִיָּה עָלֶיהָ מִשָּׂא הָרָאִי לָהּ, בֵּין שֶׁהִיָּה עָלֶיהָ יָתֵר
80 מִמִּשְׁאָה - הָרִי זֶה מִצְוָה לִפְרֹק מֵעָלֶיהָ; וְזוֹ מִצְוָה עֲשֵׂה,
81 שֶׁנֶּאֱמָר: "עֹזֵב תַּעֲזֹב עִמּוֹ".

82 ב. וְלֹא יִפְרֹק וְיִנְיִחְנוּ נִבְהֵל [לְחוּץ] וְלֵילָף, אֲלֹא יָקִים עִמּוֹ
83 וְיִחְזֹר וְיִטְעֵן מִשָּׂא עָלֶיהָ - שֶׁנֶּאֱמָר: "הֵקֵם תִּקִּים עִמּוֹ", זֶה
84 מִצְוָה עֲשֵׂה אַחֲרָת. וְאִם הִנִּיחוּ נִבְהֵל, וְלֹא פָּרַק וְלֹא טָעַן -
85 בְּטַל מִצְוָה עֲשֵׂה, וְעֵבֶר עַל מִצְוָה לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמָר: "לֹא
86 תִּרְאֶה אֶת חֲמוֹר אַחֲרֶיךָ".

87 ג. הִיָּה כֵהֵן, וְהַפְּהִמָּה רוֹבֶצֶת בְּבֵית הַקְּבֻרֹת - אִינוּ מִטְּמֵא
88 לָהּ, כִּשֵּׁם שֶׁאִינוּ מִטְּמֵא לְהַשִּׁיב אֲבָדָה. וְכֵן אִם הִיָּה זָקֵן
89 [תַּלְמִיד חֹכֵם] שֶׁאִין דְּרָכּוֹ לְטָעַן וּלְפָרַק - הוּאִיל וְאִינָה לְפִי
90 כְּבוֹדוֹ, פְּטוּר.

91 ד. זֶה הַכֵּלָל: כָּל שֶׁאֵלּוּ הִתֵּה שְׁלוֹ, הִיָּה טוֹעֵן וּפוֹרֵק - הָרִי

46 רחוקות או שתיהן קרובות, שתיהן טעונות - הואיל וכלן
47 בדחק אחד, הטל פשרה ביניהן, והן מצלות שכן זה לזה.
48 וכן וכיוצא בו נאמר: "בצדק תשפט עמיתך".

49 יג. הפוגע בשנים - אחד רובץ תחת משאו, ואחד פרק
50 מעליו ולא מצא מי שיטען עמו - מצוה לפרק בתחלה
51 משום צער בעלי חיים, ואחר כך טוען. במה דברים
52 אמורים? בשהיו שניהן שונאין או שניהן אוהבים; אבל אם
53 היה אחד שונא ואחד אוהב - מצוה לטען עם השונא
54 תחלה, כדי לכף את יצרו הרע.

55 יד. השונא שנאמר בתורה - הוא מישראל, לא מאמות
56 העולם. והיאך יהיה לישראל שונא מישראל, והכתוב אומר
57 "לא תשנא את אחיך בלבבך"? אמרו חכמים, כגון שראהו
58 לבדו שעבר עברה, והתרה בו ולא חזר - הרי זה מצוה
59 לשנאו, עד שיעשה תשובה ויחזור מרשעו. ואף על פי
60 שעדיין לא עשה תשובה - אם מצאו נבהל במשאו - מצוה
61 לפרק ולטען עמו, ולא יניחנו נוטה למוות; שמה ישתהה
62 בשביל ממונו, ויבוא לידי סכנה, והתורה הקפידה על
63 נפשות ישראל, בין רשעים בין צדיקים, מאחר שהם נלויים
64 אל ה' ומאמינים בעקר הדת, שנאמר: "אמר אליהם, חי אני
65 נאם ה' אלהים, אם אחפץ במוות הרשע, כי אם בשוב רשע
66 מדרך, וחי".

67 בריך ורחמנא דסייען. נגמר ספר אחד עשר בעזרת שדי,
68 ומנין פרקיו, שנים וששים: הלכות נזקי מוון, ארבעה עשר
69 פרקים; הלכות גנבה, תשעה פרקים; הלכות גזלה ואבדה,
70 שמונה עשר פרקים; הלכות חובל ומזיק, שמונה פרקים;
71 הלכות רוצח ושמירת נפש, שלשה עשר פרקים.

יום שלישי ו' כסלו ה'תשע"ג

בשם ה' אל עולם.

ראשית חכמה - קנה חכמה, ובכל קנייך קנה בינה.

ספר שנים עשר והוא ספר קנין

77 הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות מכירה, הלכות זכיה
78 ומתנה, הלכות שכנים, הלכות שלוחין ושתפין, הלכות
79 עבדים.

הלכות מכירה

81 יש בכללן חמש מצוות - אחת מצות עשה, וארבע מצוות
82 לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) דין מקח וממכר; (ב) שלא
83 יונה במקח וממכר; (ג) שלא יונה בדרך; (ד) שלא יונה
84 גר צדק בממונו; (ה) שלא יונה בדרך. ובאור מצוות
85 אלו בפרקים אלו.

1 זה חייב לפרק ולטען בשל חברו. ואם היה חסיד ועושה
2 לפנים משורת הדין - אפלו היה הנשיא הגדול, וראה
3 בהמת חברו רובצת תחת משא של חברו או קנים וכיוצא
4 בהן, פורק וטוען עמו.

5 ה. פרק וטען, וחסרה ונפלה - חייב לפרק ולטען פעם
6 אחרת, אפלו מאה פעמים, שנאמר: "עוב תעזב", "הקם
7 תקים עמו". לפיכך צריך להדדה [לילך] עמו עד פרסה,
8 אלא אם כן אמר לו בעל המשא: 'איני צריך לך'.

9 ו. מאימתי יתחייב לפרק ולטען עמו? משיראהו ראיה
10 שהיא כפגיעה [כראיה פנים בפנים] - שהרי נאמר "כי
11 תראה", ונאמר "כי תפגע". וכמה? שצדו חכמים, משיהיה
12 ביניהם מאתים ושש וששים אמה ושני שלישי אמה, שהוא
13 אחד משבעה ומחצה במיל; היה רחוק ממנו יתר מזה, אינו
14 זקוק לו.

15 ז. מצוה מן התורה לפרק עמו בחנם. אבל לטען עליו -
16 הרי זו מצוה, ונוטל שכרו; וכן בשעה שמדדה עמו עד
17 פרסה, יש לו שכר.

18 ח. מצא בהמת חברו רבוצה תחת משא - אף על פי שאין
19 הבעלים עמה, מצוה לפרק מעליה ולטען עליה, שנאמר:
20 "עוב תעזב", "הקם תקים" - מכך מקום. אם כן למה נאמר
21 "עמו"? שאם היה בעל הבהמה שם, והלך וישב לו ואמר
22 לזה שפגע בו: 'הואיל ועליך מצוה, אם רצית לפרק לברך,
23 פרק' - הרי זה פטור, שנאמר: "עמו". ואם היה בעל
24 הבהמה זקן או חולה, חייב לפרק ולטען לבדו.

25 ט. בהמת הגוי והמשא של ישראל - אם היה הגוי מחמר
26 אחר בהמתו, אינו זקוק לה; ואם לאו, חייב לפרק ולטען,
27 משום צער ישראל. וכן אם היתה הבהמה של ישראל,
28 והמשאוי של גוי - חייב לפרק ולטען, משום צער ישראל.
29 אבל בהמת הגוי ומשאו - אינו חייב להטפל בהן אלא
30 משום איבה [שנאה].

31 י. חמורין שרגליו של אחד מהן [מהחמורים] רעועות - אין
32 חבירו רשאי להקדים ולעבר מעליו; נפל האיש, רשאי
33 לעבר מעליו.

34 יא. היה אחד טעון ואחד רוכב, ודחקם הדדך [הגיעו לדרך
35 צרה] - מעבירין את הרוכב מפני הטעון. אחד טעון ואחד
36 ריקן, מעבירין את הריקן מפני הטעון. אחד רכוב ואחד
37 ריקן, מעבירין את הריקן מפני הרכוב. שניהן טעונין,
38 שניהן רכובין, שניהן ריקנין - עושין פשרה ביניהן.

39 יב. וכן שתי ספינות שהיו עוברות בנהר ופוגעות זו בזו,
40 אם עוברות שתייהן בבת אחת טובעות, ואם עברו זו אחר
41 זו עוברות, וכן שני גמלים שהיו עולים במעלה גבוהה
42 ופגעו זה בזה, אם עוברין שניהן בבת אחת נופלין, ואם
43 בזה אחר זה עולין - ביצד הן עושין? טעונה ושאניה
44 טעונה, תדחה שאניה טעונה מפני הטעונה; קרובה ורחוקה
45 [לנמל מוצאם], תדחה קרובה מפני שאניה קרובה. שתייהן

פרק א

לעשרה, ונמצא שאין עולין לו אלא בדחק - הרי זה הועיל, 47
 וקנה. וכן אם היתה שם פרצה והיו נכנסים בה בדחק, 48
 והרחיב בה כל שהוא עד שנמצא הנכנס נכנס ברוח - הרי 49
 הועיל, וקנה. 50
יב. נתן צרור [אבן] והועיל, כגון שסכר בו המים לשדה, 51
 או נטל צרור והועיל, כגון שפחת בנטילתו המים לשדה - 52
 הרי זה קנה. וכן כל כיוצא בזה. 53
יג. המוכר שדה לחברו בצד שדהו, או שנתנה לו במתנה 54
 - כיון שדש את המצר [השווה את אדמת הגבול] שבין שתי 55
 השדות ונעשו שתייהן שדה אחת, קנה. אבל אם הלך בה 56
 לארבעה ולרחבה, אין הלוח זה מועיל כלום; ואם שביל 57
 פרמים מכר לו - הואיל ונעשה להלוח, קנה בהלוח. 58
יד. וכמה שעור רחב הדרך שיקנה בהלוח? אם היה מסים 59
 במחיצות, קנה כדי שיגביה רגל ויניח רגל בצדה; ואם אין 60
 שם מחיצות, קנה ברחב כדי שתהיה על ראשו חבילה של 61
 שריגים ויסב בה. 62
טו. היתה הקרקע צחיח [יבש] סלע שאין בה לא גדידה ולא 63
 פרצה, ואינה בת זריעה - הרי החזקה שקונה אותה בה, 64
 שטיחת הפרות, או העמדת הבקמה שם, וכיוצא בזה 65
 משאר התשמיש. 66
טז. המוכר שדה לחברו, ונכנס בה הלוקח וזרעה או נרה 67
 [חרש], או שצאס פרות האילן או זמרו [כרת ענפים], וכל 68
 כיוצא בדברים אלו - הרי זה קנה, שהרי החזיק; ואין אחד 69
 מהם יכול לחזור בו. וכן אם אסף המוכר סל של פרות ונתן 70
 ללוקח - קנה לוקח מיד בחזקה, שהרי גלה דעתו שהקנה 71
 לו שדה זו קנן גמור, ונעשו פרותיה שלו. 72
יז. הגוי אינו קונה בחזקה, אלא בשטר הוא שקונה עם 73
 נתינת הפסף. וישיראל הבא מתמת הגוי - הרי הוא כגוי, 74
 ואינו קונה אלא בשטר. כל המחבר לקרקע - הרי הוא 75
 כקרקע, ונקנה בכסף ובשטר או בחזקה; ואם אינו צריך 76
 לקרקע, כגון ענבים העומדות להפצר - הרי זה כמטלטלין 77
 לקניה, ויש להן אוניה. 78
יח. כשם שהקרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה - כך 79
 שכירות הקרקע נקנית בכסף לבדו, או בשטר לבדו, או 80
 בחזקה; ואין אחד מהן יכול לחזור בו. 81
יט. המוכר לחברו עשר שדות בעשר מדינות - כיון 82
 שהחזיק באחת מהן, קנה כלן. ואפילו היתה אחת מהן הר 83
 גבוה, והשניה מצולה [עמק], שהרי תשמיש זו אינה 84
 תשמיש זו - אף על פי כן כיון שהחזיק באחת מהן, קנה 85
 השאר. 86
כ. במה דברים אמורים? שנתן דמי פלן. אבל אם לא נתן 87
 דמי פלן, לא קנה אלא כנגד מעותיו; לפיכך אם היו הכל 88
 במתנה, קנה פלן. וכן בשכירות - כיון שהחזיק באחת מהן, 89
 קנה פלן כל זמן השכירות. היו מקצת הקרקעות בממכר, 90
 ומקצתן בשכירות - כיון שהחזיק בין בשכורה בין 91
 בממכרה, קנה הכל. 92

א. המקח אינו נקנה בדברים, ואפילו העידו עליהם עדים. 2
ב. פיצד? 'בית זה אני מוכר לך', 'זין זה אני מוכר לך', 'עבד 3
 זה אני מוכר לך', ופסקו הדמים [וסיכמו מחיר], וזרעה 4
 הלוקח ואמר 'קניתי', וזרעה המוכר ואמר 'מכרתי', ואמרו 5
 לעדים: 'היו עלינו עדים שמכר זה ושלקח זה' - הרי זה 6
 אינו כלום, ובאלו לא היה ביניהם דברים מעולם. וכן בנותן 7
 מתנה ומקבלה. 8
ב. אבל אם נקנה המקח באחד מדברים שהוא נקנה בהן 9
 - קנה הלוקח, ואינו צריכין עדים כלל; ואין אחד מהן יכול 10
 לחזור בו. 11
ג. ובמה? קנה המקח? הקרקע נקנית באחד משלשה דברים 12
 - בכסף, או בשטר, או בחזקה. 13
ד. פיצד בכסף? מכר לו בית או שדה, ונתן לו הדמים - 14
 קנה. במה דברים אמורים? במקום שאין כותבין את 15
 השטר; אבל במקום שדרכם לכתב שטר מכר, לא קנה עד 16
 שיתכתב את השטר. ואין קרקע נקנית בפחות משנה פרוטה. 17
ה. התנה הלוקח ואמר: 'אם רציתי אקנה, בכסף אקנה, או 18
 בשטר אקנה', ונתן הכסף על תנאי זה - הרי זה קנה, ואין 19
 המוכר יכול לחזור בו מפני התנאי; והלוקח יכול לחזור בו 20
 עד שיתכתב את השטר. וכן אם התנה המוכר בזה. 21
ו. האומר לחברו: 'תן מנה לפלוני ויקנה ביתי לך' - כיון 22
 שנתן, קנה הבית מדין ערב. 23
ז. פיצד בשטר? כתב לו על הנר או על החרש או על 24
 העלה: 'שדי נתונה לך', 'שדי מכורה לך' - כיון שהגיע 25
 השטר לידי, קנה; אף על פי שאין שם עדים כלל, ואף על 26
 פי שאין השטר שנה כלום. במה דברים אמורים? במוכר 27
 שדהו מפני רעתה [שמעונוין למכור]; אבל בשאר הקרקעות 28
 - אף על פי שהגיע השטר של מכר לידי, ואפילו היו בו 29
 עדים - לא קנה עד שיתן את הדמים. 30
ח. פיצד בחזקה? מכר לו בית או שדה, או נתן אותו מתנה 31
 - כיון שנעל או גדר או פרץ כל שהוא, והוא שיועיל 32
 במעשיו - הרי זה קנה. במה דברים אמורים? בשחזיק 33
 בפני המוכר; אבל שלא בפני המוכר או הנותן, צריך 34
 שיאמר לו: 'לך חזק וקנה'; ואחר כך אם החזיק - קנה, 35
 אף על פי שאינו בפני הבועלים. 36
ט. והמוכר בית לחברו, ומסר לו את המפתח - הרי זה כמי 37
 שאמר לו: 'לך חזק וקנה', אף על פי שאינו בפני הבועלים; 38
 וכשיחזיק, יקנה. וכן המוכר את הבור - כיון שמסר לו דליו 39
 [הדלי שולן], הרי זה כמי שאמר לו: 'לך חזק וקנה'; 40
 וכשיחזיק, יקנה. 41
י. פיצד המחזיק בנעילה קנה? כגון שמכר בית או חצר, 42
 והיה הפתח פתוח, ונעל הלוקח את הפתח וחזר ופתחו - 43
 הרי זה החזיק וקנה, שהרי נשתמש בו שמוש המועיל. 44
יא. פיצד המחזיק בגדידה קנה? כגון שהיה שם 45
 גדר, והיו עולין לו בנחת, והוסיף עליו כל שהוא והשלימו 46

פרק ב

אכל אם רכב עליה - אם בשדה, קנה; ובציר, לא קנה, לפי
שאינן דרך בני אדם לרכב בציר.
יא. לפיכך, אם היה אדם חשוד שדרכו לרכב בציר, או אדם
מזלזל ביותר [ללא ערך עצמי] שאינו מקפיד על הלכותו בציר
רובב, כגון המטפלין בגדול הבחמות והעבדים, או שהיתה
אשה, או שהיה ברשות הרבים שהרבים דוחקין שם - הרי
זה קונה ברכיבה; והוא שתהלה בו.

פרק ג

א. אחד הבהמה, ואחד שאר כל המטלטלין - נקנין
במעוות, דין תורה; ומשנתן את המעות - קנה, ואין אחד
מהן יכול לחזור בו. אבל חכמים תקנו שלא יקנו
המטלטלין אלא בהגבהה, או במשיכת דבר שאין דרכו
להגביה.
ב. כיצד? המקבץ עצים או פשתן וכיוצא בהן, ונעשה מהן
טעון [מטען] גדול שאי אפשר להגביהו - אינו נקנה
במשיכה, שהרי אפשר להתיר האגד ולהגביהו עץ עץ. וכן
כל כיוצא בזה. אבל אם היה הטעון של פלפלין או אגוזים
ושקדים וכיוצא בהן, והיה גדול שאין אחד יכול להגביהו
- הרי זה נקנה במשיכה; שאם יתירו, יתפרד ויהיה לו בו
טרח גדול. וכן כל כיוצא בהן.
ג. הספינה - הואיל ואי אפשר להגביהה, יוש במשיכתה
טרח גדול, ואינה נמשכת אלא לרבים - לא הצריכה
משיכה, אלא נקנית במסירה; וכן כל כיוצא בזה. ואם אמר
לו המוכר: 'לך משף וקנה' - אינו קונה הספינה, עד
שימשיכה בלה ויוציאנה מפל המקום שהיתה בו; שהרי
הקפיד המוכר שלא יקנה זה אלא במשיכה.
ד. נמצאת למד, שהלוקח מטלטלין - אף על פי שנתן כל
הדמים, יכול לחזור בו; וכן המוכר יכול לחזור בו, עד
שיגביה, או ימשף דבר שאינו בן הגביהה, או ימסר המוכר
ללוקח דבר שאין דרכו להמשף. וכיון שהגביה, או משף
דבר שאין דרכו להגביה, או נמסר לו דבר שאין דרכו
להמשף - קנה, ואין אחד משניהן יכול לחזור בו; וכופין
את הלוקח לתן את הדמים.
ה. ולמה תקנו חכמים דבר זה במטלטלין? גזירה, שמה יתן
הלוקח דמי החפץ, וקדם שיקחנו יאבד באנס, כגון שנפלה
דלקה ונשרף, או באו לסטים ונטלוהו; אם יהיה ברשות
הלוקח, יתהמה המוכר ולא יצילו. לפיכך העמידוהו
חכמים ברשות המוכר, כדי שישתדל ויציל החפץ, שאם
אבד, יהיה חייב לשלם.
ו. נמצאת אומר, שאם נתן דמי המקח ונאנס קדם שיקחנו,
ואמר לו הלוקח: 'תן לי מקחי או החזר לי את מעותי',
ואף על פי שיש עדים שאבד באנס, ולא היה במוכר פח
להצילו ולא נתרשל בדבר זה - הרי זה מחזיר את הדמים,
שהרי תקנו חכמים משיכה. לפיכך, אם היה ביתו של לוקח
שיש בו החפץ הנמכר משפר למוכר, לא תקנו לו חכמים

א. עבד פגועי - הרי הוא פקרקע לקניה, ונקנה בכסף
ובשטר או בחזקה.
ב. ומה היא החזקה בקנין עבדים? שישתמש בו בדרך
שמשמשין בעבדים, בפני רבו. כיצד? התיר לו מנעלו, או
שהנעיל לו מנעלו, או שהוליד פלוי אחריו לבית המרחץ,
או שהפשיטו, או סכו, או גרדו, או הלבישו, או הגביה את
רבו - קנה; וכן אם הגביה הרב את העבד, קנהו.
ג. תקפו והביאו אצלו [בעל כרחו] - קנהו; שהעבדים נקנין
במשיכה כזו. אבל אם קרא לעבד וכא אצלו, או שאמר לו
רבו הראשון: 'לך אצל הלוקח', והלך אצלו - לא קנה; עד
שימשיכנו בתקיפה, או ישתמש בו כמו שבארנו. ואם החזיק
בו שלא בפני הרב, צריך שיאמר לו: 'לך חזק וקנה'.
ד. עבד קטן - הרי הוא כבהמה, וקונין אותו בדברים שקונין
בהן הבהמה ובדברים שקונין בהן העבדים; לפיכך נקנה
במשיכה, אף על פי שלא תקפו.
ה. הבהמה, בין דקה בין גסה - נקנית במשיכה; אף על פי
שאפשר להגביה אותה, לא הצריכה להגביה, מפני
שמתחבטת בארץ. ואם הגביה, קנה. וההגבהה, קונין בכל
מקום. אבל המשיכה, אין קונין בה אלא בסמטה, או בחצר
של שניהם; ואין קונין בה ברשות הרבים, ולא בחצר שאינה
של שניהם.
ו. כיצד קונין את הבהמה במשיכה? אין צריך לומר אם
משכה והלכה או שרכב עליה והלכה בו, שקנה; אלא אפלו
קרא לה ובאה, או שהכשיה [הכה אותה] במקל ורצתה לפניו
- כיון שעקרה יד ורגל, קניה; והוא שימשך בפניו בעלים,
אבל אם משך שלא בפניו בעלים - צריך שיאמר לו קדם
שימשך: 'לך משף וקנה'.
ז. המוכר עדר לחברו, או שנתנו לו במתנה - כיון שמסר לו
משפוכית, והיא הבהמה המהלכת בראש העדר והכל
נמשכים אחריה - אין צריך לומר לו 'משף וקנה'; שמסירת
בהמה זו, כמי שאמר לו: 'לך משף וקנה'. וכיון שממשך לו
העדר - קנהו, אף על פי שמשך שלא בפניו.
ח. האומר לחברו: 'משף ותקנה', או 'חזק ותקנה', וכיוצא
בדברים אלו, והלך ומשך או החזיק - לא קנה; שמשמע
'תקנה להבא', ועדין לא הקנה לו. אלא צריך המוכר או
הנותן לומר לו: 'משף וקנה', או 'חזק וקנה', וכיוצא
בדברים אלו, שמשמען שיקנה עתה בעת שימשך או יחזיק.
ט. האומר לחברו: 'משף פרה זו, ולא תקנה אלא לאחר
שלושים יום', ומשך - לא קנה. ואם אמר לו: 'קנה מעכשיו
ולאחר שלשים יום' - קנה, ואפלו היה עומדת באגס [מקום
מרעה] ביום שלשים; שזה כמו שהקנה מעתה על תנאי,
נעשה התנאי - נתקם הקנין. וכל האומר 'על מנת', כאומר
'מעכשיו'.
י. המוכר בהמה לחברו, או נתנה לו במתנה, ואמר לו: 'קנה
אותה בדרך שבני אדם קונין' - אם משך או הגביה, קנה.

בזרעים, קנה העציץ. וזו היא ששנו: 'נכסים שאין להם
אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות', שהזרעים
שבעציץ נקוב פזרועים בארץ, וכל המחבר לקרקע -
בקררקע, כמו שבארנו.
יז. כבר בארנו, שכל העומד להבצר - הרי הוא ככצור,
ואינו נקנה אלא בהגבהה או בשאר דברים שנקנין בהן
המטלטלין.
יח. פשתן שהוא מחבר לקרקע, ויבש ואינו צריך לקרקע,
ואמר לו: 'יפה נתקן לי קרקע כל שהוא, וקנה כל מה
שעליה' - בין שתלש כל שהוא, קנה הכל מפני תנאי זה;
אבל אם הקנה לו הפשתן הזה במקר או במתנה - לא קנה
אלא מה שתלש, שהרי הגביהו. וכן כל כיוצא בזה.

יום רביעי ז' כסלו ה'תשע"ג

פרק ד

א. כליו של אדם - כל מקום שיש לו להניחו, קונה לו;
וכיון שנעשו המטלטלין בתוך הפלי, אין אחד מהן יכול
לחזור בו, והרי זה כמו שהגביהו, או כמו שהנחו בתוך
ביתו. לפיכך, אין כליו של אדם קונה לו ברשות הרבים,
ולא ברשות המוכר, אלא אם אמר לו המקנה: 'לך וקנה
בכלי זה'. וכן אם קנה הפלי תחלה והגביהו, ואחר כך
הניחו שם ברשות המוכר, וחזר וקנה ממנו הפרות - בין
שנעשו בתוך הפלי הזה, קנה אותן; שמפני הנאת המוכר
במכירת הפלי, אינו מקפיד על מקומו.
ב. כשם שאין כליו של לוקח קונה לו ברשות מוכר - כך
אין כליו של מוכר קונה ללוקח, אף על פי שהוא ברשות
הלוקח.
ג. מסיבה אינה קונה אלא ברשות הרבים, ובחצר שאינה
של שניהם. והמשיכה אינה קונה אלא בסמטה, או בחצר
של שניהם. וההגבהה קונה בכל מקום.
ד. דבר הנקנה במשיכה - אם היה ברשות הרבים, ומשכו
לרשות היחיד או לסמטה - בין שהוציא מקצת החפץ
מברשות הרבים, קנה.
ה. טעון של פרות שהיה מנח ברשות הרבים, ומשכו
הלוקח לרשותו או לסמטה, אחר שפסק הדמים - קנה, אף
על פי שעדין לא מדד; וכן אם מדדן הלוקח ברשות הרבים,
קנה ראשון ראשון בהגבהה.
ו. היה המוכר מודד לתוך כליו של לוקח - לא קנה, שאין
כליו של לוקח קונה לו ברשות הרבים. היו הפרות ברשות
הלוקח - בין שקבל עליו המוכר למכר - קנה לוקח, ואף
על פי שעדין לא מדד. היו ברשות המוכר, או ברשות שהן
מפקדין אצלו - לא קנה לוקח עד שיגביה הפרות, או עד
שיוציאן מרשותו בשכירות מקומן וכיוצא בו, כמו שבארנו.
ז. היו הפרות בסמטה או בחצר של שניהם, ואפלו היו
ברשות לוקח, והיו בתוך כליו של מוכר, וקבל עליו המוכר
למכר, והתחיל המוכר למדד לתוך כליו של מוכר - אם אמר

משיכה; שהרי המקח ברשות הלוקח הוא, ומשנתן את
הדמים - נקנה המקח, ואין אחד מהן יכול לחזור בו.
ז. וכן השוכר את המקום שאותן המטלטלין הנמכרין
מנחין בו - קנה, ואין אחד מהן יכול לחזור בו; ואף על פי
שלא הגביה ולא משך ולא נמסרו לו, שהרי נעשה ברשותו.
וכבר בארנו ששכירות קרקע נקנית בכסף או בשטר או
בחזקה.
ח. המקנה קרקע ומטלטלין כאחד - בין שקנה הקרקע
בכסף או בשטר או בחזקה, נקנו המטלטלין עמהם; בין
שהיו שניהן במקר או במתנה, בין שמכר המטלטלין ונתן
הקרקע, בין שמכר הקרקע ונתן המטלטלין - בין שקנה
הקרקע, קנה המטלטלין.
ט. במה דברים אמורים? בשחיו המטלטלין צבורין באותה
קרקע; אבל אם היו במקום אחר, צריך שיאמר לו: 'קנה
המטלטלין על גבי הקרקע'. אפלו היו המטלטלין במדינה
אחרת, ואמר לו: 'קנה אותן על גבי קרקע פלונית' - בין
שקנה הקרקע, נקנו המטלטלין, ואף על פי שאינן צבורין
בתוכה; ואם לא אמר לו: 'קנה על גבי קרקע', לא קנה.
וקרקע כל שהוא, קונין על גבה כל מטלטלין שירצה.
י. הקנה השדה לאחד והמטלטלין לאחר - אף על פי
שאמר לו: 'קנה המטלטלין על גבי הקרקע', והחזיק האחד
בקררקע - לא קנה השני המטלטלין. ואם תפסן אחר שחזר
בו המקנה - אין מוציאין אותן מידו, שהרי תפסן אחר
שקנה חבירו הקרקע שנקנו אלו על גבה.
יא. המקנה עבדים וקרקעות כאחד - החזיק בעבדים, לא
קנה הקרקעות. החזיק בקרקעות, לא קנה העבדים, עד
שיהיו עומדין בתוך הקרקע; ואף על פי שאמר לו: 'קנה
עבדים על גב הקרקע', לא קנה עד שיהיו בתוכה - שהעבד
מהלך לדעת עצמו.
יב. המקנה עבדים ומטלטלין כאחד - משך המטלטלין,
לא קנה העבדים. החזיק בעבדים - לא קנה המטלטלין,
אלא אם כן היו המטלטלין על גב העבד; והוא שיהיה
כפות, שהרי אינו יכול להלך.
יג. המקנה בהמה וכלים שעל גבה כאחד - אף על פי
שמשך בהמה וקניה, לא קנה הכלים שעליה; עד שיגביה,
או ימשך הכלים עצמן אם אין דרך להגביה - שהבהמה
בחצר המתהלכת היא, ואין מה שבתוכה קנוי לבעליה.
לפיכך, אם היתה הבהמה כפופה, קנה אף כלים שעליה.
יד. אמר לו המקנה: 'משך בהמה זו וקנה כלים שעליה'
- הואיל ולא הקנה לו גוף הבהמה, אף על פי שמשיכה
והיא כפופה, לא קנה כלים שעליה, עד שימשך הכלים
עצמן.
טו. היה עציץ נקוב לאחד, והיו הזרעים שבו לאחד -
הקנה העציץ לבעל הזרעים - בין שמשך, קנה; הקנה
הזרעים לבעל העציץ - לא קנה, עד שיחזיק בזרעים עצמן.
טז. היה העציץ והזרעים שבו לאחד, והקנה הכל לאחד -
החזיק בעציץ לקנות הזרעים, אף העציץ לא קנה; החזיק

48 שְׁאָמַר לְאַחַר לְהַגְבִּיחַ אוּ לְמַשֵּׁךְ לוֹ אוּ לְהַחֲזִיק לוֹ - הָרִי
49 זֶה זָכָה לוֹ. וְכֵן בְּשֹׂאֵר דְּרָכֵי הַהֶקְנָה.

פֶּרֶק ה'

50
51 א. כָּל הַמְשַׁלְטֵלִין קוֹנִין זֶה אֶת זֶה. בִּיצֵד? הַחֲלִיף פָּרָה
52 בַּחֲמֹר, אוּ יֵין בְּשֶׁמֶן - אֵף עַל פִּי שְׁמַקְפִּידִין עַל הַדְּמִים
53 וְשֹׁעֲרֵי כֶּמֶה שֶׁזֶה זֶה וְכֶמֶה שֶׁזֶה זֶה, וְאַחֵר כִּף הַחֲלִיפוֹ - בֵּינוֹן
54 שְׁמִשָּׁף הָאֶחָד אוּ הַגְּבִיחַ, קִנְיָה הַשְּׁנִי הַמְשַׁלְטֵלִין הָאֲחֵרוֹת
55 בְּכָל מְקוֹם שֶׁהֵן, וְנִעְשׂוּ בְּרִשּׁוֹתָיו, וְאֵף עַל פִּי שֹׁעֲדִין לֹא
56 מְשַׁכֵּן.

57 ב. הַחֲלִיף חֲמֹר בַּפָּרָה וְטָלָה, וּמִשָּׁף אֶת הַפָּרָה וְעֵדִין לֹא
58 מִשָּׁף אֶת הַטָּלָה - לֹא קִנְיָה, שְׁאִין כָּאֵן מְשִׁיכָה גְּמוּרָה. וְכֵן כָּל
59 בִּיצֵאָה בִּהְיוֹן.

60 ג. דְּמִים שְׁאִין מְקַפִּידִין עֲלֵיהֶן - הָרִי הֵן בְּשֹׂאֵר מְשַׁלְטֵלִין,
61 וְקוֹנִין. בִּיצֵד? הָרִי שְׁחָפֵן [אסור] מַעוֹת בְּלֹא מְשַׁקֵּל וְלֹא מִנְיָן,
62 אֲלֹא נִטְלָן אֲכִסְרָה [באומדן], וְאָמַר לוֹ: 'מָכַר לִי פְּתֹתָךְ אוּ יֵין
63 זֶה בְּאֵלּוּ, וְנָתַן לוֹ אֶת הַדְּמִים - קִנְיָה, וְאִין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל
64 לְחֻזֵּר בּוֹ; שֶׁזֶה דִּבְרַר שְׁאִינוֹ מְצוּי הוּא, וְלֹא הֶעֱרִיכוּ בּוֹ
65 מְשִׁיכָה.

66 ד. וְכֵן רְאוּבֵן שְׁמֵכַר מְשַׁלְטֵלִין לְשִׁמְעוֹן בַּחֲמִשִּׁים זוֹז, וְקִנְיָה
67 שְׁמֵעוֹן הַמְשַׁלְטֵלִין וְנִתְחַבֵּב בְּדָמִים, וְאַחֵר שְׁנִתְחַבֵּב שְׁמֵעוֹן
68 בַּחֲמִשִּׁים זוֹז אֵלּוּ, הָיוּ לוֹ יֵין אוּ בַּחֲמֵה וְעָבַד וְכִיּוֹצֵא בִּהְיוֹן
69 מְשַׁאֵר הַמְשַׁלְטֵלִין, וְהָיָה רוּצָה לְמַכְרֵן, וְאָמַר לוֹ רְאוּבֵן: 'מָכַר
70 אוֹתָן לִי בַּחֲמִשִּׁים זוֹז שֶׁיֵּשׁ לִי בִּידֶךָ דְּמֵי הַמָּכָר', וְאָמַר לוֹ:
71 'הֵינִי' - קִנְיָה רְאוּבֵן הַמְשַׁלְטֵלִין בְּכָל מְקוֹם שֶׁהֵן, וְאֵף עַל פִּי
72 שֶׁלֹּא מִשָּׁף וְלֹא הַגְּבִיחַ; שֶׁגַּם זֶה דִּבְרַר שְׁאִינוֹ מְצוּי הוּא, וְלֹא
73 הֶעֱרִיכוּ בּוֹ מְשִׁיכָה. אֲבָל אִם הָיָה לוֹ חוֹב עָלָיו שֶׁלֹּא מִחֲמַת
74 הַמָּכָר, וְאָמַר לוֹ: 'מָכַר לִי מְשַׁלְטֵלִין בַּחוּב שֶׁיֵּשׁ לִי אֲצִלְךָ',
75 וְרָצוּ שְׁנֵיהֶם - לֹא קִנְיָה; עַד שִׁגְבִּיחַ, אוּ יְמִשָּׁף דִּבְרַר שְׁאִין
76 דִּרְכוֹ לְהַגְבִּיחַ, אוּ יִקְנֶה בְּאֶחָד מִן הַדְּרָכִים שֶׁהַמְשַׁלְטֵלִין
77 נִקְנִין בִּהְיוֹן.

78 ח. הַקֶּרְקָעוֹת וְהַעֲבָדִים וְהַבְּהֵמָה וְשֹׂאֵר כָּל הַמְשַׁלְטֵלִין - כָּל
79 אֶחָד מֵהֶן נִקְנָה בְּחִלְפִין, וְהוּא הַנִּקְרָא 'קִנְיָן'. וְעַקֵּר הַדִּרְבָּר
80 הַזֹּאת, שֶׁיִּתֵּן הַקוֹנֵה לְמַקְנָה כְּלִי כָּל שֶׁהוּא, וְיֹאמַר לוֹ: 'קִנְיָה
81 כְּלִי זֶה חֲלָף הַחֲצָר אוּ הַיֵּין אוּ הַבְּהֵמָה אוּ הַעֲבָד שֶׁמָּכַרְתָּ לִי
82 בְּכֶף וְכָף'; בֵּינוֹן שֶׁהַגְּבִיחַ הַמּוֹכֵר אֶת הַכְּלִי, וְקִנְיָה - קִנְיָה
83 הַלּוֹקַח אוֹתוֹ הַקֶּרְקָע אוּ אוֹתָן הַמְשַׁלְטֵלִין, אֵף עַל פִּי שֹׁעֲדִין
84 לֹא מְשַׁכֵּן וְלֹא נָתַן הַדְּמִים; וְאִין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לְחֻזֵּר בּוֹ.
85 ו. אִין קוֹנִין אֲלֹא בְּכִלִי, וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ שֶׁזֶה פְּרוּטָה;
86 וְאִין קוֹנִין בְּדִבְרַר שֶׁהוּא אֲסוּר בְּהִנְיָה, וְלֹא בְּפִירוֹת, וְלֹא
87 בְּמִטְבֵּעַ. וְאִין קוֹנִין בְּכִלִּיו שֶׁל מוֹכֵר, אֲלֹא בְּכָלִי הַלּוֹקַח.
88 ז. הַקִּנְיָה אֶחָד כְּלִי לְמוֹכֵר כְּדִי שִׁיִּקְנֶה הַלּוֹקַח אוֹתוֹ הַמּוֹכֵר,
89 זָכָה הַלּוֹקַח; וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַקִּנְיָה לוֹ הַכְּלִי עַל מְנַת לְהַחֲזִירוֹ,
90 נִקְנָה הַמּוֹכֵר וְזָכָה בּוֹ הַלּוֹקַח, שֶׁהַמְּתַנֶּה עַל מְנַת לְהַחֲזִיר
91 שְׁמָה מִתְּנָה. אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא תַּפְס הַמּוֹכֵר כָּל הַכְּלִי שֶׁקִּנְיָה
92 חֲלָף מִמְּכָרוֹ, אֲלֹא אֶחָד מִקְצָתוֹ וְאֶחָד מִקְצָתוֹ לוֹ מִקְצָתוֹ -
93 קִנְיָה הַלּוֹקַח; וְהוּא שִׁיִּאֲחֹז מִמֶּנּוּ כְּדִי שֶׁעוֹר כְּלִי, אוּ יִאֲחֻזּוּ

1 לוֹ: 'כּוֹר בְּשָׁלְשִׁים סָלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ', יָכוֹל לְחֻזֵּר בּוֹ וְאִפְלוּ
2 בְּסָאָה אֲחֵרוֹנָה, הוֹאִיל וְעֵדִין הַפִּירוֹת בְּכִלִּיו, וְלֹא גָמַר כָּל
3 הַמְּדָה, וְכִלְיוֹ שֶׁל מוֹכֵר אֵינוֹ קוֹנֵה לְלוֹקַח אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
4 בְּרִשּׁוֹת הַלּוֹקַח. וְאִם אָמַר לוֹ: 'כּוֹר בְּשָׁלְשִׁים סָאָה בְּסָלַע',
5 רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קִנְיָה; שְׁפִינֵן שֶׁשִּׁפְסְקוּ הַדְּמִים עַל כָּל סָאָה
6 וּסָאָה, כָּל סָאָה שִׁיִּגְבִּיחַ הַמּוֹכֵר וְיַעֲרָה אוֹתָהּ נִגְמָרָה
7 מְכִירָתָהּ, הוֹאִיל וְאִין הַפִּירוֹת בְּרִשּׁוֹת הַמּוֹכֵר וְלֹא בְּרִשּׁוֹת
8 הַרְבִּים; וְאֵלּוּ לֹא הָיוּ הַפִּירוֹת בְּכִלְיוֹ שֶׁל מוֹכֵר, בֵּינוֹן שֶׁהֵן
9 בְּרִשּׁוֹת לּוֹקַח, קִנְיָה מְשַׁפְּסָק, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא מְדַד, כְּמוֹ
10 שֶׁבְּאַרְנוֹ.

11 ח. וְכֵן הַמּוֹכֵר יֵין אוּ שֶׁמֶן לְחֻבְרוֹ בְּסִמְטָא אוּ בְּחֲצָר שֶׁל
12 שְׁנֵיהֶם, אוּ בְּרִשּׁוֹת לּוֹקַח, וְהִיתָה הַמְּדָה שֶׁל סָרְסוּר [מתווך]
13 - עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְאֵת הַמְּדָה הָרִי לְמוֹכֵר; מִשְׁתַּמְלֵאֵת הַמְּדָה
14 - הָרִי הֵן בְּרִשּׁוֹת לּוֹקַח, וְאִין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לְחֻזֵּר בּוֹ.
15 ט. וְכֵן פִּירוֹת שֶׁהָיוּ צְבוּרִין בְּסִמְטָה אוּ בְּחֲצָר שֶׁל שְׁנֵיהֶם,
16 וְהַמְּדָה אֵינָה שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, וְהָיָה הַמּוֹכֵר מוֹדֵד - עַד שֶׁלֹּא
17 נִתְמַלְאֵת הַמְּדָה, הָרִי הִיא בְּרִשּׁוֹת מוֹכֵר; וּמִשְׁתַּמְלֵאֵת
18 הַמְּדָה, הָרִי הִיא שֶׁל לּוֹקַח.

19 י. הִיתָה הַמְּדָה שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, וְהָיוּ בָּהּ רִשְׁמִין לִידַע חֲצִיָּה,
20 וְשִׁלְשָׁה, וְרִבְעִיָּה, וְכִיּוֹצֵא בִּהְיוֹן - בֵּינוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְרִשְׁם מִן
21 הָרִשְׁמִין, קִנְיָה רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְמַלְאֵת
22 הַמְּדָה; שֶׁכָּל רִשְׁם מֵהֶן כְּמִדָּה בְּפָנֵי עֲצָמָה - שֶׁהָרִי שֶׁל אֶחָד
23 מֵהֶם הִיא הַמְּדָה, וְהוּא סוּמָף עַל הָרִשְׁמִין שֶׁבָּהּ.
24 יא. זֶה כָּלִל גְּדוֹל יִהְיֶה בִּידֶךָ: הַקוֹנֵה אֶת הַמְשַׁלְטֵלִין - אִם
25 פִּסַּק הַדְּמִים וְאַחֵר כִּף הַגְּבִיחַ, קִנְיָה. וְאִם הַגְּבִיחַ תַּחֲלָה
26 וְהֵנִיחַ, וְאַחֵר כִּף פִּסַּק הַדְּמִים - לֹא קִנְיָה בְּאוֹתָהּ הַהַגְּבִיחַ;
27 עַד שִׁיִּגְבִּיחַ אַחֵר שֶׁשִּׁפְסָק, אוּ יְמִשָּׁף דִּבְרַר שְׁאִין דִּרְכוֹ לְהַגְבִּיחַ.
28 יב. הָיָה דִּבְרַר הַנִּמְכָּר דְּמֵי קְצוּבִין וְיִידוּעִין, וְהַגְּבִיחַ - קִנְיָה,
29 אֵף עַל פִּי שֶׁשִּׁפְסָק אַחֵר שֶׁהַגְּבִיחַ. וְהוּא הָדִין בְּשֹׂאֵר דְּרָכִים
30 שֶׁקוֹנִין בָּהֶם הַמְשַׁלְטֵלִין, שֶׁצָּרִיף לְקִנּוֹת בִּהְיוֹן אַחֵר שִׁיִּפְסַק
31 הַדְּמִים, אֲלֹא אִם כֵּן הָיוּ דְּמֵי קְצוּבִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
32 יג. לְפִיכָף, הַמוֹשֵׁף חֲמִירִין וּפּוֹעֲלִין וְהַכְּנִיסֵן לְתוֹף בֵּיתוֹ,
33 וּמְדַד עַד שֶׁלֹּא פִּסַּק הַדְּמִים - אִפְלוּ הָיָה הַלּוֹקַח הוּא
34 הַמוֹדֵד, אוּ שֶׁשִּׁפְסָק הַדְּמִים וְאַחֵר כִּף מְדַד הַמּוֹכֵר - שְׁנֵיהֶן
35 יָכוּלִין לְחֻזֵּר בִּהְיוֹן. פֶּרֶקֶן הַלּוֹקַח, וְהַכְּנִיסֵן לְתוֹף בֵּיתוֹ - אִם
36 פִּסַּק הַדְּמִים, וְאַחֵר כִּף מְדַד הַמּוֹכֵר - אִין שְׁנֵיהֶן יָכוּלִין
37 לְחֻזֵּר בִּהְיוֹן, שֶׁהָרִי סְמָכָה דַּעְתּוֹ לְמָכַר. וְאִם מְדַד עַד שֶׁלֹּא
38 פִּסַּק - שְׁנֵיהֶן יָכוּלִין לְחֻזֵּר בִּהְיוֹן, שֶׁהָרִי לֹא סְמָכָה דַּעְתּוֹ עֵדִין
39 לְמָכַר, וְאִפְלוּ מְדַד הַלּוֹקַח.

40 יד. הַנּוֹטֵל כְּלִי מִן הָאֱמֵן עַל מְנַת לְבָקְרוֹ [לבדקו] - אִם הָיוּ
41 דְּמֵי קְצוּבִין וְנִאָּנְסוּ בִּידֶךָ [ונשבר], חֵיב בְּדָמֵי; הוֹאִיל וְדְּמֵי
42 קְצוּבִין, מַעַת שֶׁהַגְּבִיחַ נִעְשָׂה בְּרִשּׁוֹתוֹ; וְהוּא שִׁיִּגְבִּיחֵנוּ כְּדִי
43 לְקִנּוֹת אֶת כָּלּוּ, וְהָיָה אוֹתוֹ הַחֲפֵץ הַנִּמְכָּר חֵיב עַל הַלּוֹקַח.
44 אֲבָל חֲפֵץ שֶׁהַמּוֹכֵר קָץ [מאס] בּוֹ, וְהוּא מְבַקֵּשׁ וְרוֹדֵף
45 לְמָכְרוֹ - הָרִי הוּא בְּרִשּׁוֹת הַמּוֹכֵר עַד שִׁיִּפְסַק הַדְּמִים,
46 וְיִגְבִּיחֵנוּ הַלּוֹקַח אַחֵר שֶׁשִּׁפְסָק.

47 טו. אֶחָד הַמוֹשֵׁף אוּ הַמְּגִבִּיחַ אוּ הַמְּחִזֵּק בְּעֲצָמוֹ, אוּ

1 אחיזה שהוא יכול לנתק את כל הפלי מיד המקנה לו.
2 לפיכך, אם הקנה לו במקצת הבגד, צריך שיאחז מן הבגד
3 כדי שלש אצבעות; שאם יפסק ממקום שאחז, הרי הוא כלי
4 בפני עצמו - ששלש אצבעות מן הבגד קרוי כלי, כמו
5 שבארנו בענין טמאת בגדים. וכן אם אחז פחות משלש,
6 והיה יכול לנתק כל הפלי - קנה.

7 ח. זה שכותבין בשטרות: 'וקנינו מפלוני בכלי הכסף
8 לקנות בו' - 'בכלי', להוציא הפרות וכיוצא בהן; 'הכסף',
9 להוציא אסורי הנזה; 'לקנות בו', להוציא כליו של מוכר.
10 ט. זה הקנין, אינו צריך להיות בפני עדים, אלא אם היה
11 בינו ובין חברו, קנה; שלא הצריכה תורה עדים בדיני
12 ממונות אלא לכופר [למכחיש]; אבל המוכר או הנותן או
13 השוכר או המשאיל וכיוצא בהן, אינו צריך עדים. וכיון
14 שקנה הקונה בדרך מן הדרכים שקונין בהן - בין בהגבהה,
15 בין במשיכה ומסירה, בין בקנין, בין בכסף או בכסף או
16 בחזקה - קנה, ואף על פי שאין שם עדים.

17 י. המוכר או הנותן שקנו מידו - יש לכל אחד מהן לחזר
18 בו כל זמן שעסיקין באותו ענין, ואף על פי שהקנין בפני
19 עדים; ואם הפסיק הענין - אין אחד מהן יכול לחזר בו, אף
20 על פי שאין ביניהם עדים. וכשם שחוזר המוכר והנותן, כך
21 חוזר הלוקח והמקבל כל זמן שעסוקין באותו ענין, מה
22 שאין בן בשאר דרכי ההקנה.

23 יא. יש דברים הרבה שאין צריכין קנין, ואין לקנין בהן
24 טעם - כגון המשחרר את עבדו, או המגרש את אשתו, או
25 העושה שליח, או המוסר מודעה, או המבטל מודעה, או
26 המוחל לחברו חוב או פקדון שיש לו בידו, וכל כיוצא
27 בדברים אלה.

28 יב. נהגו רב המקומות להקנות למקצת אלו הדברים וכיוצא
29 בהן, ואומרים: 'קנינו מפלוני שעשה פלוני שליח', או
30 'שמחל לפלוני חוב שיש לו אצלו', או 'שבטל המודעה
31 שמסר על גט זה', וכיוצא באלו, אף על פי שאינו צריך.
32 יג. קנין זה שנהגו להקנות באלו הדברים - אינו מועיל
33 כלום, אלא להודיע שאינו אומר דברים אלו במשחק
34 ומהתל, אלא שגמר בלבד ואחר כך אמר; לפיכך אם אמר:
35 'קבל שלם אני אמרתי, וגמרת לי לעשות דבר זה' - אין צריך
36 דבר אחר כלל.

37 יד. הדברים שאין בהן ממש, אין הקנין מועיל בהן. כיצד?
38 הרי שכתב בשטר: 'קנינו מפלוני שילך בסחורה עם פלוני',
39 או 'שיחלקו החצר שביניהם', או 'שישתתפו שניהם
40 באמנות', וכיוצא בדברים אלו פלן - הרי זה קנין דברים,
41 ואינו מועיל כלום; שהרי לא הקנה לחברו דבר מסים וידוע,
42 לא עקר ולא פרוט עקר הידוע.

פרק ו

43
44 א. הפרות - אף על פי שאין קונין בהן כמו שבארנו, הרי
45 נקנין בקנין כשאר המטלטלין. אבל המטבע - כשם שאין
46 קונין בו, כך אינו נקנה בקנין; נמצא המטבע אינו נקנה

47 בקנין, ואינו נעשה הוא עצמו קנין לקנות בו כשאר
48 הדברים.

49 ב. לשונות [חתיכות] של זהב ושל כסף - הרי הן כעששיות
50 של ברזל או של נחשת, והכל כשאר מטלטלין הן, ונקנין
51 בקנין, וקונין זה את זה בהחלפה כמו שבארנו. אבל
52 המטבעות של כסף, או דינרין של זהב, או המעות של
53 נחשת - הרי פלן דמים כנגד שאר מטלטלין, והנותן את
54 אחד מהן דמי מטלטלין לא קנה עד שימשוך או יגביה כמו
55 שבארנו; ואין אחד מהן נקנה בקנין, ולא נעשה קנין.

56 ג. במה דברים אמורים? בזמן שקונה שאר מטלטלין
57 באחד ממניי מטבעות אלו, או עבדים וקרקעות. אבל
58 הדינרין של זהב לגבי מטבעות של כסף, הרי הן כפרות;
59 וכן המעות של נחשת, כמו פרות לגבי מטבע של כסף.

60 ד. כיצד? נתן לו דינר של זהב בעשרים וחמשה דינר של
61 כסף - נקנה הכסף אף על פי שצדין לא בא הכסף לידו,
62 וחיב לתן לו חמשה ועשרים דינר של כסף כשפסק [כפי
63 שקבע] עמו: אם חדשים, חדשים; ואם ישנים, ישנים. אבל
64 אם נתן לו עשרים וחמשה כסף בדינר זהב - לא קנה, עד
65 שיקח הדינר של הזהב; וכל אחד מהן יכול לחזר בו.

66 ה. נתן לו שלשים אסר של נחשת בדינר כסף - נקנה הדינר
67 של כסף, וחיב לתן לו כמו שפסק עמו: אם דינר חדש,
68 חדש; ואם ישן, ישן. אבל אם נתן לו דינר של כסף
69 בשלשים אסר - לא קנה, עד שיקח האסרות של נחשת;
70 וכל אחד מהן יכול לחזר בו.

71 ו. וכן מעות הקרעות שפסלתן המלכות או המדינה, או
72 הדינרין שאינן יוצאין [חדלו להשתמש בהם] באותה המדינה,
73 ואין נושאים ונותנים בהן עד שמשנין אותן למטבע אחר -
74 הרי הן כפרות לכל דבר, ונקנין בקנין, וקונין את המעות,
75 ואין המעות קונות אותן כשאר כל הפרות.

76 ז. המטבע - אין לו דרך שיזכה בו מי שאינו ברשותו, אלא
77 על גבי הקרקע; כגון שיקנה הקרקע ועל גבה המעות, או
78 שישכר את מקום המעות - כיון שזכה בקרקע בכסף או
79 בכסף או בחזקה או בקנין, זכה במעות. והוא שיהיה אותן
80 המעות קימין, כגון שהיו מפקדין במקום אחר. אבל ראובן
81 שהיה לו חוב על שמעון, והקנה ללוי קרקע ועל גבה חוב
82 שיש לו אצל שמעון - יראה לי שלא קנה החוב.

83 ח. היו עומדים שלשתם, ואמר לו: 'מנה שיש לי בידך, בין
84 פקדון בין מלוה, תנהו לזה' - קנה לוי, ואין אחד משלשתם
85 יכול לחזר בו. ודבר זה אמרו חכמים שהיה הלכה שאין לה
86 טעם, לפיכך אין למדין ממנה לדין אחר.

87 ט. היה ראובן חיב לשמעון מאה זוז, ואמר ללוי: 'תן
88 לשמעון מאה זוז שאני חיב לו, עד שאאתן לך או עד
89 שאעשה עמך חשבון', ואמר לו: 'הי', וקבל שמעון - כל
90 אחד משלשתם יכול לחזר בו, ואפלו פירע לוי לשמעון
91 מקצת חובו; לפיכך אם לא פירע לוי לשמעון, חוזר שמעון
92 ותובע את ראובן כשאר חובו.

93 י. המוכר שטר חוב לחברו, או נתנו לו במתנה - אינו נקנה

45 של זין בחוב שיש לי אצליך, ורצה המוכר - הרי זה כמי
46 שנתן הדמים עתה, וכל החוזר בו מקבל 'מי שפרע'; לפיכך,
47 אם מכר לו קרקע בחובו - אין אחד מהם יכול לחזור בו, אף
48 על פי שאין מעות המלוה מצויות בשעת המכר.
49 ה. הלוקח מחברו קרקע או עבדים או שאר משלשלין,
50 ופסקו הדמים, והניח משכון על הדמים - לא קנה; וכל
51 הרוצה לחזור משניהם - חוזר, ואינו חייב לקבל 'מי שפרע'.
52 ו. מכר לו בדברים בלבד, ופסקו הדמים, ורשם הלוקח רשם
53 על המקח, כדי שיהיה לו סימן ידוע שהוא שלו - אף על פי
54 שלא נתן מן הדמים כלום - כל החוזר בו אחר שרשם, מקבל
55 'מי שפרע'. ואם מנהג המדינה הוא שיקנה הרשם קנן גמור
56 - נקנה המקח, ואין אחד מהן יכול לחזור בו; ויהיה זה חייב
57 לתן הדמים.
58 ז. דבר ברור הוא, שאין דין זה אלא בשרשם בפני המוכר,
59 או שאמר לו המוכר: 'לך ורשם על המקח', שהרי גמר
60 להקנותו, כמו שבארנו בחזקה ובמשיכה.
61 ח. הנושא ונותן בדברים בלבד - הרי זה ראוי לו לעמוד
62 בדבריו, אף על פי שלא לקח מן הדמים כלום ולא רשם
63 ולא הניח משכון. וכל החוזר בו, בין לוקח בין מוכר - אף
64 על פי שאינו חייב לקבל 'מי שפרע' - הרי זה ממחסרי
65 אמונה, ואין רוח חכמים נוחה הימנו.
66 ט. וכן מי שאמר לחברו שיתן לו מתנה, ולא נתן - הרי
67 זה ממחסרי אמונה. במה דברים אמורים? במתנה מועטת,
68 שהרי סמכה דעתו של מקבל כשהבטיחו; אבל במתנה
69 מרובה, אין בה חסרון אמונה, שהרי לא האמין זה שיתן לו
70 דברים אלו, עד שיקנה אותן בדברים שקונין בהן.
71 י. הנותן מעות לחברו לקנות לו קרקע או משלשלין, והניח
72 מעות חברו אצלו, והלך וקנה לעצמו במעותיו - מה
73 שעשה עשוי, והרי הוא מקבל הרמאי.
74 יא. היה יודע שנה המוכר אוהב אותו ומכירו, ומוכר לו,
75 ואינו מוכר למשלחו - הרי זה מתר לקנות לעצמו, והוא
76 שיתחזר ויודיעו. ואם מפחד שמא יבוא אחר ויקדמו לקנות
77 - הרי זה קונה לעצמו, ואחר כך מודיעו.
78 יב. הורו מקצת המורים, שאם קנה לעצמו במעות חברו
79 אחר שזקפן עליו מלוה - הרי קנה לעצמו, ומקבלין ממנו
80 כשאמר 'זקפתי אותן המעות על עצמי במלוה'. ואני אומר
81 שאין דין זה דין אמת, אלא מקח של משלח, כמו שיתבאר
82 בדין העסק.
83 יג. שלשה שנתנו מעות לאחד לקנות להם המקח - אם
84 היו המעות מערבות, וקנה במקצת הדמים - אף על פי
85 שהיתה פונת השליח שנה שקנה לאחד מהן, הרי המקח
86 של כלן; וחולקין אותו לפי מעותיהן.
87 יד. היו מעות כל אחד מהן צרורין [קשורים] וחתומין
88 [בחותם הבעלים] - אף על פי שהיה בלב השליח הנה
89 שיקנה המקח לכלם, לא קנה אלא זה שנקנה המקח
90 במעותיו בלבד.

1 במסירת השטר לידו; שלא מכר אלא הראיה שבו, ואין
2 הראיה נתפשת ביד.
3 יא. וכיצד יקנה השטר? שיתכתב לו המקנה: 'קנה שטר
4 פלוני וכל שעבוד שבו', וימסר לו השטר; ונמצא שנקנה
5 בכתיבה ומסירה. ואינו צריך עדים לענין קנייתו, אבל צריך
6 עדים לענין תביעה, שהרי הנתבע אומר לו: 'מי יאמר
7 שבעל דברים שלי כתב ומסר לך'!
8 יב. קנן השטרות בדרך הזאת, מדברי סופרים; אבל מן
9 התורה, אין הראיות נקנות, אלא גוף הדבר הקנוי בלבד.
10 לפיכך, המוכר שטר חוב לחברו - צדין יכול למחלו, ואפלו
11 יורשו מוחלו.
12 יג. האשה שהכניסה שטר חוב לבעלה - אינה יכולה למחל
13 אלא מדעת בעלה, מפני שידה כידו.
14 יד. המקנה לחברו קרקע כל שהוא, והקנה לו על גבה
15 שטר חוב - הרי זה קנה השטר בכל מקום שהוא, בלא
16 פתיכה ובלא מסירה; ויראה לי, שגם זה יכול למחל אחר
17 שמכר. וכן המוכר קרקע, וכתב השטר ואין הלוקח עמו -
18 כיין שהחזיק הלוקח בקרקע, נקנה השטר בכל מקום
19 שהוא.
20 טו. האומר: 'זכו בשדה זו לפלוני, וכתבו לו את השטר',
21 והחזיק הזוכה לו בקרקע - יש לנותן לחזר בשטר עד
22 שיגיע ליד בעל המתנה, אף על פי שאינו יכול לחזר
23 בשדה.
24 טז. אמר להם: 'זכו לו בשדה, על מנת שתכתבו לו את
25 השטר' - אף על פי שהחזיקו לו בשדה, חוזר בזה וכוה,
26 עד שיגיע שטר המתנה לידי מקבל המתנה.

יום חמישי ח' כסלו ה'תשע"ג

פרק ז

29 א. מי שנתן הדמים ולא משך הפרות - אף על פי שלא
30 נקנו המשלשלין כמו שבארנו, כל החוזר בו, בין לוקח בין
31 מוכר - לא עשה מעשה ישראל, וחייב לקבל 'מי שפרע'.
32 ואפלו נתן הערבון בלבד - כל החוזר, מקבל 'מי שפרע'.
33 ב. וכיצד מקבל 'מי שפרע'? אוררין אותו בבית דין,
34 ואומרים: 'מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה
35 ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים, הוא יפרע
36 ממי שאינו עומד בדבריו'; ואחר כך יחזרו הדמים.
37 ג. הנותן דמי המשלשלין, או מקצת הדמים, וחזר בו
38 הלוקח, ואמר לו המוכר: 'בוא וטל את מעותיך' - הרי
39 המעות אצלו כמו פקדון; ואם נגנבו או אבדו, אינו חייב
40 באחריותו. אבל אם חזר בו המוכר - הרי המעות ברשותו,
41 וחייב באחריותו, ואף על פי שחזר בו ואמר ללוקח: 'בוא
42 וטל את שלך'; עד שיקבל עליו 'מי שפרע', ויאמר לו אחר
43 כך: 'בוא וטל את שלך'.
44 ד. מי שהיה לו חוב אצל חברו, ואמר לו: 'מכר לי חבית

פרק ח

1

א. המוכר שדה לחברו באלף זוז, ונתן לו מקצת הדמים, והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים - אפלו לא נשאר לו אלא זוז אחד - לא קנה הלוקח את בלה, אף על פי שקטב את השטר או החזיק.

ב. חזר בו הלוקח, יד מוכר על העליונה: רצה - אומר לו: 'הא לך מעותיך, או קנה מן הקרקע כנגד המעות שנתת'; ונותן לו מן הזבורת שבה. ואם חזר המוכר, יד הלוקח על העליונה: רצה - אומר לו: 'תן לי מעותי, או תן לי קרקע כנגד מעותי'; ונוטל מן היפה שבה. ואם לא היה יוצא ונכנס ותובע - קנה לוקח את בלה, ואין אחד מהן יכול לחזור בו; ושאר הדמים עליו כשאר החובות.

ג. מכר שדהו מפני רעתה [שהקרקע רעה] - אף על פי שהוא יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים, קנה הכל, ואין הלוקח יכול לחזור בו; ושה שתובע ורודף, לא מפני שעדין לא גמר והקנה, אלא כדי שלא יחזר בו הלוקח.

ד. וכן הדין במוכר מטלטלין - אף על פי שמשך הלוקח הפרות והוציאן לרשותו, והמוכר נכנס ויוצא על שאר הדמים - לא קנה; ויד החוזר בו על התחתונה, כמו שבארנו; אלא אם כן מכר מפני רעת ממכרו, הרי זה קנה הכל.

ה. לקח שנה מאה במאטים, והרי המוכר יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים - הרי זה ספק אם הוא כמוכר שדהו מפני רעתה, ואינו תובע אלא מפני שמכר ביקר, או אינו כמוכר שדהו מפני רעתה, וזה שתובע מפני שעדין לא גמר להקנותו עד שימח כל הדמים. לפיכך הרוצה לחזור משניהם, אינו יכול לחזור; ואם תפש המוכר ממקח שמכר כנגד המעות שנשארו לו, אין מוציאין מידו.

ו. הקונה דבר מחברו, ונתן לו את הדמים, וטעה במנין המעות, ולאחר זמן תבעו המוכר ואמר לו: 'מאה שנתת לי אינן אלא תשעים' - נקנה המקח ומחזיר לו העשרה, אפלו אחר כמה שנים; בין בקרקע בין במטלטלין.

ז. האומר לחברו: 'כשאמכר שדה זו, הרי היא מכורה לך מעכשו במאה זוז', וקנה מידו על כך, ולאחר זמן מכרה לאחר במאה - קנה הראשון. מכרה ביותר על מנה - קנה האחרון; שלא אמר לו אלא 'כשאמכר', שיהיה מוכר מדעתו תחלה, וזה לא היה רוצה למכר, ולא מכר אלא מפני התוספת שהוסיף זה על שויה; ונמצא כמי שנאנס וימכר.

ח. אמר לו: 'כשאמכרנה, הרי היא קנויה לך מעכשו כמה שישומו אותה בית דין שלשה' - אפלו על פי שנים מן השלשה; אמר לו: 'כמו שאומרין שלשה', עד שיאמרו השלשה. וכן אם אמר לו: 'כמו שישומו אותה בית דין של ארבעה' - עד שישומו הארבעה בלן ויסקימו, וימכר לאחר כמו שהסקימו; ואחר כך קנה הראשון. שמו אותה שלשה או ארבעה, ואמר המוכר: 'עד שיבואו שלשה אחרים או

ארבעה וישומו' - אין שומעין לו, שהרי קנו מידו תחלה שמכר מעכשו.

פרק ט

49

א. המוכר להקדש, ואמר לו הגזבר: 'בכמה אתה מוכר חפץ זה?' ואמר: 'בפשרה' - אפלו היה שנה מאה - בין שאמר 'בפשרה', אינו יכול לחזור בו; שהאמירה לגבה במסירה להדיוט.

ב. הגזבר שקנה להקדש, או שמכר להקדש - ידו על העליונה. ביצד? נתן דמים של הקדש, אף על פי שלא משך הפרות - אם הוקרו, קנה בדין תורה; ואם הוזלו הפרות, חוזר, שהרי לא משך, ולא יהיה כח הדיוט חמור מבח הקדש. וכן אם מכר חפץ של הקדש, ומשכו הלוקח ולא נתן דמים, והוזל החפץ - קנה, שלא יהיה כח הדיוט חמור מבח הקדש. ואם הוקר החפץ - חוזר בו, שהרי לא לקח הגזבר דמים, וההקדש אינו נקנה אלא בכסף, שנאמר: "ונתן את הכסף, וקם לו"; ואין הגזבר חייב לקבל 'מי שפרע'.

ג. נכסי תומים קטנים, הרי הן כהקדש. ביצד? תומים שמכרו פרות ונמשכו מהן הפרות, ועדין לא לקחו הדמים, והוקרו הפרות - חוזרין בהן, שאין נכסי תומים נקנין אלא בכסף כהקדש; הוזלו הפרות, לא יהיה כח הדיוט יתר חמור מכלם.

ד. וכן אם לקחו הדמים, ועדין לא נמשכו פרותיהן, והוקרו - חוזרין כשאר ההדיוטות. אבל אם הוזלו הפרות, ורצו הלוקחות לחזר בהן - חוזרין ומקבלין 'מי שפרע', כדינם עם שאר העם; שאם נחייב אותם לקח הפרות בדין תורה - הרי זו רעה ליתומים; שאם יהיה דינם כך, כשיצטרכו למכור לא ימצאו מי שיתן להם דמים.

ה. וכן תומים שלקחו פרות, ומשכו הפרות ולא נתנו הדמים, והוקרו - לא יהיה כח הדיוט גדול מכחן. ואם הוזלו הפרות, אינן חוזרין; שזו רעה להם: כשיצטרכו לקנות פרות, לא ימצאו מי שימכר להם.

ו. נתנו הדמים ולא משכו הפרות, והוזלו הפרות - חוזרין; לא יהיה כח הדיוט חמור מהן. הוקרו - אם רצו המוכרים לחזר בהם, חוזרין ומקבלין 'מי שפרע': שאם יהיה דינם שיקנו בנתינת המעות - יאמר להם המוכר: 'נשפרו הפרות שלקחתם או אבדו באנס, וכבר נעשו בפרשותכם משעת נתינת המעות'.

ז. בארבעה פרקים בשנה, העמידו דבריהם על דין תורה בבשר, מפני שהעם בלן צריכין לבשר; ואלו הם: ערב יום טוב העצרת של חג, וערב יום טוב הראשון של פסח, וערב העצרת, וערב ראש השנה. ביצד? היה לטבח שור, אפלו שנה מאה דינר, ולקח דינר אחד מן הלוקח כדי לתן לו בשר כשישחט, ולא נתקבצו לו כל דמי השור - אינו יכול לחזור בו, אלא משחיטין את הטבח בעל כרחו, וכופין

1 אותו לשחט ולתן הבשר ללוקח; לפיכך אם מת השור, מת
2 ברשות הלוקח.

יום שישי ט' כסלו ה'תשע"ג

פרק י

5 א. מי שאנסוהו עד שמכר ולקח את דמי המקח, אפלו
6 תלוהו עד שמכר - ממכרו ממכר, בין במטלטלין בין
7 בקרקעות; שמפני אנסו גמר ומקנה, ואף על פי שלא לקח
8 הדמים בפני העדים. לפיכך, אם מסר מודעה קדם שימכר
9 ואמר לשני עדים: 'דעו שזה שאני מוכר חפץ פלוני או
10 שזה פלונית לפלוני, מפני שאני אנוס' - הרי הממכר בטל;
11 ואפלו החזיק כמה שנים, מוציאין אותה מידו; ומחזיר את
12 הדמים.

13 ב. וצריכין העדים לידע שהוא מוכר מפני האנס, ושהוא
14 אנוס ודאי - לא שייסמכו על פיו. וכל מודעה שאין בתוב
15 בה: 'אננו העדים ידענו שפלוני זה אנוס הנה', אינה
16 מודעה.

17 ג. במה דברים אמורים? במוכר או בעושה פשרה. אבל
18 במתנה או במחילה - אם מסר מודעה קדם המתנה - אף
19 על פי שאינו אנוס, הרי המתנה בטלה; שאין הולכין
20 במתנה אלא אחר גלוי דעת הנותן - שאם אינו רוצה
21 להקנות בכל לבו, לא קנה המקבל מתנה; והמחילה, מתנה
22 היא.

23 ד. אחד האוגס את חברו בשהקוהו או תלוהו עד שמכר, או
24 שהפחידו בדבר שאפסר לו לעשותו, בין בידי גויים בין
25 בידו - הרי זה אנוס. ומעשה באחד ששכר פרדס מחברו
26 לעשר שנים, ולא היה שטר בידי המשכיר, ואחר שאכלו
27 השוכר שלש שנים, אמר לו: 'אם לא תמכרנו לי, אכבש
28 שטר שכירותו ואטען שהוא לקוח בידי'; ואמרו חכמים
29 שזה אנוס. וכן כל פיוצא בזה. לפיכך אם תבעו המשכיר
30 בבית דין, וכפר בו וטען שהפרדס שלו, ואחר כך מסר
31 המשכיר מודעה, ואחר כך מכר לשוכר שכפר בו - הרי
32 הממכר בטל; שחרי יש לו עדים שהוא אנוס, והן העדים
33 שכפר בו בבית דין בפניהם, והן עדי המודעה. וכן כל
34 פיוצא בזה.

35 ה. במה דברים אמורים? באנס, שהרי הוא חסון, מפני
36 שכופה את המוכר למכור שלא לרצונו. אבל הגזל והחזק
37 גזלן, ואחר כך לקח שדה שגזל - אין המוכר צריך למסר
38 מודעה, כמו שבארנו בהלכות גזלה.

39 ו. עדי המודעה - יש להן לחתם הן עצמן באותו הממכר
40 שנמסרה להם המודעה עליו, ואין בכך כלום. ואפלו אמר
41 להם בפני האנס: 'ברצוני מכרתי, בלא אנוס', הרי המודעה
42 קיימת; כשם שאנסו שימכר בלא רצון, כך אנסו עד שאמר:
43 'ברצוני אני מוכר'.

44 ז. וכן אם הודה בפניהם שלקח הדמים אחר שמסר
45 המודעה על כך, אינו חייב להחזיר פלוס; שהאנס אנוס עד

46 שיודה, והעדים כבר ידעו שהוא אנוס. אבל אם מנה
47 הדמים בפניהם, חייב להחזיר.

48 ח. העידו עליו עדי הממכר שבטל המודעה, הרי המודעה
49 בטלה; ואם אמר לעדי המודעה: 'היו יודעין, שכל קנן
50 שאני לוקח לבטל המודעה ומודעה דמודעה שהכל בטל,
51 ואיני אומר כך אלא מפני האנס שאתם יודעין, ואין בדעתי
52 להקנות לזה האנס לעולם' - הרי הממכר בטל, ואף על
53 פי שקנו מידו לבטל המודעה על הדרך שבארנו.

פרק יא

54 א. המקנה, בין קרקע בין מטלטלין, והתנה תנאין שאפסר
55 לקנין, בין שהתנה המקנה בין שהתנה הקונה - אם נתקנמו
56 התנאין, נקנה הדבר שהקנה; ואם לא נתקנס התנאי, לא
57 קנה. ויכרך בארנו משפטי התנאים בהלכות אישות.

58 ב. במה דברים אמורים? בשקנה בדרך מן הדרך שקנין
59 בהם, והרי יש עליו לקנס את התנאי. אבל אם לא קנה
60 עתה, והתנה עמו שאם יתקנס תנאי זה קנה, ואם לא
61 יתקנס לא קנה - אף על פי שנתקנס התנאי, לא קנה; שזו
62 אסמכתא היא [על סמך זמן אחר], שהרי סמך קנייתו לעשיית
63 כך וכך; וכל אסמכתא אינה קונה, שהרי לא גמר בלבו
64 להקנותו.

65 ג. פיצד? המוכר בית לחברו או נתנו לו במתנה על תנאי
66 שילך עמו לירושלים ביום פלוני, והחזיק זה בבית מעתה
67 - הרי זה קנה כשילך עמו לירושלים באותו היום; ואם עבר
68 אותו היום ולא הלך, לא קנה. אבל אם התנה ואמר לו:
69 'אם תלך עמי לירושלים ביום פלוני, או אם תביא לי דבר
70 פלוני, אתן לך בית זה, או אמכרנו לך בכך וכך', והלך עמו
71 באותו היום, או הביא לו - אף על פי שהחזיק בבית אחר
72 שקנס התנאי - לא קנה, שזו היא האסמכתא. וכן כל פיוצא
73 בזה.

74 ד. לפיכך, הנותן ערבון לחברו ואמר לו: 'אם אני אחרו בי,
75 ערבוני מחול לך', והלה אומר: 'ואם אני אחרו בי, אכפל
76 לך ערבונך' - אם חזר בו הלוקח - קנה זה את הערבון,
77 שהרי הוא פחת ידו; ואם חזר בו המוכר - אין מחיבין אותו
78 לכפל הערבון, שזו אסמכתא היא ועדין לא קנה.

79 ה. וכן מי שפרע מקצת חובו, והשליש את השטר ואמר לו:
80 'אם לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני, תן את שטרך', והגיע
81 זמן, ולא נתן - לא יתן השליש את השטר, שזו אסמכתא
82 היא.

83 ו. וכן כל התנאין שמתנין בני אדם ביניהן, אף על פי שהן
84 בעדים ובשטר, 'אם יהיה כך או אם תעשה כך אתן לך מנה
85 או אקנה לך בית זה, ואם לא יהיה או לא תעשה לא אקנה
86 לך ולא אתן לך' - אף על פי שעשה או שהיה הדבר, לא
87 קנה; שכל האומר 'אם יהיה' או 'אם לא יהיה' - לא גמר
88 והקנה, שהרי דעתו עדין סומכת שמא יהיה או שמא לא
89 יהיה.

90 ז. כל האומר: 'קנה מעכשיו' - אין כאן אסמכתא כלל,

1 וקנה; שאלו לא גמר להקנותו, לא הקנהו מעכשיו. כיצד?
2 'אם באתי מכאן ועד יום פלוני, קנה בית זה מעכשיו', וקנו
3 מידו על כך - הרי זה קנה, אם בא בתוך הזמן שקבע. וכן
4 כל פיוצא בזה.

5 ח. מי שמכר חצרו או שדהו, ופרש בשעת מכירה שהוא
6 מוכר כדי לילך למקום פלוני, או מפני המטר שנמנע, כדי
7 לקנות חטים בדמי חצרו - הרי זה כמוכר על תנאי. לפיכך,
8 אם ירד המטר אחר שמכר, או באו חטין והוילו, או נמנע
9 הדרך לילך לאותה הארץ, או שלא נסתייע לו לעלות או
10 לקנות החטים - הרי זה מחזיר אותן הדמים, ותחזור לו
11 קרקעו; שהרי פרש שאינו מוכר אלא לעשות דבר פלוני,
12 והרי לא נעשה. וכן כל פיוצא בזה.

13 ט. אבל המוכר סתם - אף על פי שהיה בלבו שמפני כך
14 וכך הוא מוכר, ואף על פי שמראין הדברים שאינו מוכר
15 אלא לעשות כך וכך, ולא נעשה - אינו חוזר; שהרי לא
16 פרש, ודברים שבלב אינן דברים.

17 י. מי שהקנה לחבירו, והתנה עליו: 'על מנת שתתן מקח זה
18 או תמכרנו לפלוני' - אם נתנו או מכרו לאותו פלוני, קנה;
19 ואם לא קיים התנאי ומכרו לאחר, או שלא מכרו ולא נתנו
20 בזמן שקבע לו - לא קנה. וכן המוכר או הלוקח שהתנה
21 שיחזיר לו המקח בזמן פלוני, או בשיתן לו המעות - הרי
22 המכר קיים, ויחזיר כשהתנה.

23 יא. מכר קרקע לחבירו, והתנה המוכר ואמר ללוקח:
24 'בשיהיו לי מעות, תחזיר לי קרקע זו' - הרי הפרות של
25 מוכר. מכר לו סתם, ואמר לו הלוקח מדעתו: 'בשיהיו לי
26 מעות, תביאם לי ואני אחזיר לך קרקע זו' - הרי התנאי קיים,
27 והלוקח אוכל פרות; ואין בזה אבק רבית, שהרי מדעתו חייב
28 עצמו בתנאי זה.

29 יב. מעשה באשה ששילחה ראובן לקנות לה חצר משמעות
30 שהיה קרובה, ואמר שמעון המוכר לראובן השליח: 'אם
31 יהיו לי מעות, תחזיר לי פלונית קרובתי קרקע זו', והשיבו
32 ראובן ואמר לו: 'אתה ופלונית קרובים כמו אחים', כלומר:
33 הדבר קרוב שהיא תחזיר לך, ואינה מקפדת על זה. ובא
34 מעשה זה לפני חכמים, ואמרו: הרי זה השליח לא קנה
35 פלוס, שהרי לא סמכה דעתו של קרוב זה על דברי השליח,
36 מפני שלא השיבו תשובה ברורה; ונמצא שלא גמר ולא
37 הקנה. וכן כל פיוצא בזה.

38 יג. אסמכתא שקנו מידו עליה בבית דין חשוב, הרי זה
39 קונה; והוא שיתפס זכותיו בבית דין, והוא שלא יהיה
40 אנוס.

41 יד. כיצד? הרי שהתפס שטרו או שוברו בבית דין, וקנו
42 מידו שאם לא בא ביום פלוני ינתן שטר זה לבעל דינו,
43 והגיע היום, ולא בא - הרי אלו נותנין; ואם עכבו נהר או
44 חלי מלבוא, לא יתנו. וכן כל פיוצא בזה; והוא שיהיה בבית
45 דין חשוב.

46 טו. המחייב עצמו בקמון לאחר בלא תנאי כלל - אף על פי
47 שלא היה חייב לו פלוס, הרי זה חייב; שדבר זה כמו מתנה

48 הוא, ואינו אסמכתא. כיצד? האומר לעדים: 'היו עלי עדים
49 שאני חייב לפלוני מנה', או שכתב לו בשטר: 'הריני חייב לך
50 מנה', אף על פי שאין שם עדים, או שאמר לו בפני עדים:
51 'הריני חייב לך מנה בשטר', אף על פי שלא אמר 'אתם עדי'
52 - הואיל ואמר בשטר, הרי זה כמי שאמר 'היו עלי עדים',
53 וחייב לשלם, אף על פי ששניהם מודים והעדים יודעים
54 שלא היה לו אצלו פלוס; שהרי חייב עצמו, וגמר ושמעבד
55 עצמו כמו שישמעבד הערב. וכן הורו רב הגאונים.

56 טז. חייב עצמו בדבר שאינו קצוב, כגון שאמר: 'הריני חייב
57 לזון אותך או לכסותך חמש שנים' - אף על פי שקנו מידו,
58 לא נשמעבד; שזו כמו מתנה היא, ואין כאן דבר ידוע ומצוי
59 שנתנו במתנה. וכן הורו רבותי.

60 יז. ומפני מה הפוסק עם אשתו שיהיה זן את בתה, חייב
61 לזונה? מפני שפסק בשעת נשואין, והדבר דומה לדברים
62 הנקנין באמירה.

63 יח. כשהיו חכמי ספרד רוצין להקנות באסמכתא, כך היו
64 עושין: קונין מזה שהוא חייב לזה מאה דינרין, ואחר שחייב
65 עצמו, קונין מבעל חובו שכל זמן שיהיה כך או שיעשה כך,
66 הרי החוב הזה מחול לו מעכשיו, ואם לא יהיה או לא יעשה,
67 הריני תובעו בממון שחייב עצמו בו. ועל דרך זה היינו
68 עושין בכל התנאים שבין אדם לאשתו בשדוכין, ובכל
69 הדברים הדומין להם.

פרק יב

71 א. אסור למוכר או לקונה להונות את חברו, שנאמר: "וכי
72 תמכרו ממכר לעמיתך, או קנה מיד עמיתך - אל תוננו איש
73 את אחיו". ואף על פי שהוא עובר על לא תעשה, אינו
74 לוקה, מפני שנתן להשבון [להשיב]; ובין שהונה במזיד,
75 בין שלא ידע שיש בממכר זה הונאה - חייב להשיב.

76 ב. כמה תהיה ההונאה ויהיה חייב להשיב? שתות [נשית]
77 בשוה [בדיוק]. כיצד? הרי שמכר שוה ששה בחמשה, או
78 שוה ששה בשבעה, או שוה חמשה בששה, או שוה שבעה
79 בששה - הרי זו הונאה; ונקנה המקח, וחייב המונה להחזיר
80 את ההונאה בלה למתאנה.

81 ג. היתה ההונאה פחות מזה בכל שהוא, כגון שמכר שוה
82 ששים דינר בחמשים ופרוטה - אינו חייב להחזיר פלוס;
83 שכל פחות משתות, דרך הכל למחל בו.

84 ד. היתה ההונאה יתרה על השתות בכל שהוא, כגון שמכר
85 שוה ששים בחמשים פחות פרוטה - בטל המקח, והמתאנה
86 יכול להחזיר החפץ ולא יקנה כלל; אבל המונה אותו אינו
87 יכול לחזור אם רצה זה וקבל, אף על פי שבטל המקח. אין
88 המונה חייב להחזיר, עד שתהיה ההונאה יתר על פרוטה;
89 היתה פרוטה בשוה - אינו מחזיר, שאין הונאה לפרוטות.

90 ה. עד מתי יהיה לו לחזור ולתבע ההונאה, או לבטל
91 המקח? עד כדי שיצאה לתגר או לקרובו. ואם שהה יתר
92 על זה - אפילו לקח שוה מאה במאתים, אינו חוזר.
93 ו. כמה דברים אמורים? בלוקח, שהרי המקח בידו

יום שבת קודש י' כסלו ה'תשע"ג

פרק יג

46 א. המחליף כלים בכלים או בהמה בבהמה, אפלו מחט
47 בשריון, או טלה בסוס - אין לו הונאה, שנה רוצה במחט
48 יותר מן השריון; אבל המחליף פרות בפרות, בין ששמו
49 אותם קדם המכירה בין ששמו אותם אחר המכירה - יש
50 להן הונאה.
51 ב. הלוקח בדמים אכסרה [ללא מדה], כגון שחפץ במקעות
52 ואמר לו: 'מכר לי פרתך באלו' - אף על פי שקונה
53 בחליפין, קנה ומחזיר אותה כמו שבארנו. והוא הדין
54 ללוקח פרות אכסרה בסלע או בשתים, שקנה ומחזיר
55 אותה. בעל הבית שמכר כלי תשמישו - אין לו הונאה,
56 שאלו לא הרבו לו בדמים, לא היה מוכר לו את כלי
57 תשמישו.
58 ג. האומר לחברו: 'על מנת שאין לך עלי אונאה', יש לו
59 עליו הונאה. במה דברים אמורים? בסתם, שאינו יודע כמה
60 הונאה יש בו כדי שימחל. ואין צריך לומר אם אמר לו:
61 'על מנת שאין בו הונאה', שהרי יש בו. אבל במקרה - אין
62 לו הונאה, שכל תנאי שבממון קיים.
63 ד. כיצד? מוכר שאמר ללוקח: 'חפץ זה שאני נותן
64 במאתים, יודע אני שאינו שנה אלא מנה, על מנת שאין
65 לך הונאה, אני מוכר לך' - אין לו עליו הונאה. וכן לוקח
66 שאמר למוכר: 'חפץ זה שאני לוקח ממך במאה, יודע אני
67 ששנה מאתיים, על מנת שאין לך עלי הונאה, אני לוקח
68 ממך' - אין לו עליו הונאה.
69 ה. הנושא ונותן באמונה, אין לו עליו אונאה. כיצד? חפץ
70 זה בכך וכך לקחתיו, וכך וכך אני משתפר בו' - אין לו
71 עליו הונאה.
72 ו. וכל הנושא ונותן באמונה, אם לקח כלים רבים או
73 בגדים רבים בממון אחד - לא יחשב את הרע באמונה
74 ואת היפה בשויו, אלא או זה וזה באמונה או זה וזה
75 בשויו. ויש לו להעלות על המקח שכן הכתף [סבל], ושכר
76 החמר [בעל החמור], ושכר הפנדק [מלון]. אבל שכר עצמו
77 אינו מעלה לו, מפני שהוא כפועל - אינו מוסיף אותו על
78 המקח, אלא מפרש ואומר לו: 'כך וכך אני משתפר'.
79 ז. הגוי - אין לו הונאה, שנאמר: "איש את אחיו". וגוי
80 שהונה את ישראל, מחזיר ההונאה כדין שולנו; לא יהיה
81 זה חמור מישראל.
82 ח. אלו דברים שאין להן הונאה: הקרקעות, והעבדים,
83 והשטרות, וההקדשות; אפלו מכר שנה אלף בדינר, או
84 שנה דינר באלף - אין בהן הונאה; שנאמר: "או קנה מיד
85 עמיתך" - דבר הנקנה מיד ליד; יצאו הקרקעות, ויצאו
86 עבדים שהקשו לקרקעות, ויצאו שטרות שאין גופן קנוי

1 ומראהו. אבל המוכר חוזר בהונאה לעולם; ואין צריך לומר
2 בבטול מקח, שאינו יודע דמי זה שמכר עד שיראה כמותו
3 שנמכר. לפיכך, אם היה המקח דבר שאין במינו שנוי והוא
4 פלו שנה, כגון הפלפלין וכיוצא בהן - הרי זה אינו חוזר,
5 אלא עד כדי שישראל על שער שבשוק בלבד.
6 ז. וכן אם נודע שבא לידו כממכרו, יודע שטעה ולא תבע
7 - אינו יכול לחזור ולתבע, שהרי מחל.
8 ח. כשם שהונאה להדינר - כך הונאה לתנר, אף על פי
9 שהוא בקי. וכשם שהונאה בפרות ובבהמה, כך יש הונאה
10 במטבעות.
11 ט. כיצד? הרי שהיה דינר של זהב בארבעה ועשרים דינר
12 של כסף, וצרכה [והחליפה] בעשרים דינר, או בשמונה
13 ועשרים - הרי זה מחזיר את ההונאה; היה יתר על זה [יותר
14 מעשית], בטל הצרוף [ההחלפה]; פחות מכאן [פחות
15 מעשית], מחילה.
16 י. וכן אם היתה הסלע חסרה שתות, והיו מוציאים הסלעים
17 במנן לא במשקל - מחזיר ההונאה.
18 יא. עד מתי יש לו להחזיר הדינר או הסלע בפרקים
19 [בערים]? עד כדי שיראה לשלחני. בפרקים שאין השלחני
20 מצוי שם, יש לו להחזיר עד ערבי שבתות; שאין מכיר
21 הסלע וחסרונה ודמיה אלא השלחני. והוא הדין למוכר
22 ספרים, או אבנים טובות ומרגליות - שיש ללוקח לחזר,
23 עד כדי שיראה אותם לתגרים הבקיאין בהן בכל מקום
24 שהן; שאין הכל בקיאים בדברים אלו. לפיכך, אם לא היה
25 מכיר באותה המדינה, והוליד המקח למקום אחר, או שבא
26 הבקי לאחר זמן מרבה, והודיעו שטעה - הרי זה חוזר.
27 יב. הנותן סלע חסרה לחברו - אם היה מכירה, אפלו
28 לאחר שנים עשר חדש - הרי זה מחזירה; ואם היה אפשר
29 להוציאה על ידי הדחק - אינו יכול להחזירה לאחר זמן,
30 אלא אם כן קבלה ממנו במדת חסידות.
31 יג. המוכר לחברו שנה ארבע בחמש, שהרי המקח בטל
32 כמו שבארנו, ולא הספיק להראותו לתנר או לקרובו, עד
33 שהוקר ועמד בשבע - לוקח יכול לחזר בו, ולא המוכר;
34 שהרי הלוקח אומר למוכר: 'אלו לא הוניתני, לא היית יכול
35 לחזר, ועתה שהוניתני תחזור?!' היאך יהיה החוטא
36 נשקף? !.
37 יד. וכן מוכר שמכר שנה חמש בארבע, וזל ועמד בשלש
38 - מוכר יכול לחזר בו, ולא לוקח; שהרי אומר לו המוכר
39 ללוקח: 'לא מפני שהוניתני תחזור בי'.
40 טו. המוכר שנה חמש בשש, ולא הספיק להראותו עד
41 שהוקר ועמד בשמונה - הרי המוכר חייב להחזיר האחת
42 של הונאה; שהרי נקנה המקח, וחייב להחזיר; וכשהוקר,
43 ברשות לוקח הוקר. וכן אם מכר שנה שש בחמש, והוזלו
44 ועמדו על שלש - הרי הלוקח חייב להחזיר סלע אחת של
45 הונאה; שהרי נקנה המקח, ובכרשות הלוקח הוזל.

פרק יד

1 אלא לראיה שבהן, ויצאו הקדשות, שנאמר: "עמיתך", ולא
2 הקדש.
3 ט. במה דברים אמורים? במוכר נכסי עצמו. אבל השליח
4 שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות - חוזר.
5 ויראה לי שכן הדין באפטרופוס [נמונה על נכסי יתומים]
6 שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות - חוזר;
7 ואינו דומה לבית דין, מפני שהוא יחיד.
8 י. בית דין שמכרו נכסי יתומים וטעו, בין בקרקעות בין
9 במטלטלין - אם טעו בפחות משתות, הרי זו מחילה
10 כהדיט; טעו בשתות, בטל המקח. ואם רצו שלא לבטל
11 המקח, ויחזירו ההונאה - מחזירין; לא יהיה כח הדיט
12 חמור מזה.
13 יא. יראה לי, שבית דין שמכרו קרקע או עבדים של
14 יתומים שזה מנה במאמים, אין הלוקח יכול לחזור בהן; לא
15 יהיה כח ההדיט חמור מכם היתומים. וכן הדין
16 באפטרופוס שמכר קרקע ועבדים - שאין הלוקח יכול
17 לחזור בהונאה, בדין ההדיט.
18 יב. האחין והשפתין שחלקו מטלטלין, הרי הן פלוקחות:
19 פחות משתות, נקנה מקח ואין מחזיר כלום; יתר על שתות,
20 בטל מקח; שתות, קנה ומחזיר אונאה. ואם התנו ביניהם
21 שיחלקו בשום הדינן, וטעו בשתות - בטלה חלוקה;
22 שהדינן ששמו ופחתו שתות או הותירו שתות - מכרם
23 בטל.
24 יג. בהקמה, והמרגליות, והסיף [חדב], וספר התורה - הרי
25 הם כשאר מטלטלין, ויש בהן הונאה. אין לה דבר שאין בו
26 הונאה, חוץ מארבעה דברים שמנו חכמים. והוא, שיהיה
27 מוכר או קונה בנכסי עצמו כמו שבארנו.
28 יד. כשם שאין לקרקעות הונאה - כך שכירות קרקע אין
29 לו הונאה; אפלו שכר טרקלין גדול בדינר בשנה, או רפת
30 קטנה בדינר בכל יום - אין לו הונאה.
31 טו. השוכר את הפועל לעשות עמו, בין בקרקע בין
32 במטלטלין - אין לו הונאה, מפני שהוא קונה אותו לזמן.
33 ועבדים, אין בהן הונאה.
34 טז. שכרו לזרע לו קרקע, ואומר: 'זרעתי בה זרע הראוי
35 לה', ובאו עדים והעידו שזרע בה פחות מן הראוי לה -
36 הרי זה ספק אם יש לו הונאה, מפני הזרע, או אין לו הונאה,
37 מפני הקרקע. לפיכך, אין מוציאין מיד נחבע; וכן אין
38 משיעין אותו אלא שבועת הסת, מפני צד הקרקע שיש
39 כאן.
40 יז. השוכר את הפלי או את בהקמה, יש להן אונאה;
41 שהשכירות, מכירה בת יומה היא. ואם יש בה הונאה שתות
42 או יתר, בין שהתאנה שוכר בין שהתאנה משכיר - הרי זה
43 מחזיר הונאה, ואפלו לאחר זמן מרבה.
44 יח. נראה לי, שהקבלן יש לו הונאה. ביצר? כגון שקבל
45 עליו לארג בגד זה בעשרה זוזים, או לתפר חליק זה בשגי
46 זוזים - הרי זה יש לו הונאה; וכל אחד משניהן, בין קבלן
47 בין בעל הבגד - חוזר לעולם במוכר.

48

א. כבר בארנו, שהנושא ונותן באמונה, ואמר: 'כף וכף
אני משתכר' - אין לו הונאה. אפלו אמר: 'זה לקחתי בסלע
ובעשר אני מוכר', מתר. אבל בית דין חבין לפסק השערים
[לקבוע מחיר], ולהעמיד שוטרין לכף; ולא יהיה כל אחד
ואחד משתכר כל מה שירצה, אלא שתות בלבד יפסקו להן
בשכרן, ולא ישתכר המוכר יתר על שתות.
ב. במה דברים אמורים? בדברים שיש בהם חיי נפש, כגון
יינות שמנים וסלתות. אבל העקרין [שורשים], כגון החמס
והקשט והלבונה וכיוצא בהן - אין פוסקין להן שער, אלא
ישתכר המשתכר כל מה שירצה.
ג. ואין משתכרין פעמים בביצים; אלא התגר הראשון הוא
מוכרן בשכר, והלוקח ממנו מוכרן בקרן בלבד.
ד. אסור לעשות סחורה בארץ ישראל בדברים שיש בהן
חיי נפש; אלא זה מביא מגרנו ומוכר זה מביא מגרנו
ומוכר, כדי שימכרו בזול. ובמקום שהשמן מרבה, מתר
להשתכר בשמן.
ה. אין אוצרין [אגורים] פרות שיש בהן חיי נפש בארץ
ישראל, וכן בכל מקום שרבו ישראל; שהרי מגיע מדבר
זה צער לישראל. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק;
אבל המכנים משלו, מתר לעשות קבו [המעט שיש לו]
אוצר.
ו. מתר לאצר פרות שלש שנים, ערב שביעית ושביעית
ומוצאי שביעית. ובשני בצרת - אפלו קב חרובין לא יאצור,
מפני שמכנים מארה [קללה] בשערים. וכל המפקיע
שערים, או שאצר פרות בארץ ישראל, או במקום שרבו
ישראל - הרי זה כמלה ברבית.
ז. במה דברים אמורים? בפרות שיש בהן חיי נפש. אבל
התבלין, כגון כמון ופלפלן - מתר לאצר אותן בארץ
ישראל ולהוציא אותן ממקום למקום, כשאר העקרין.
ח. אין מוציאין פרות שיש בהן חיי נפש, כגון יינות שמנים
וסלתות, מארץ ישראל לחוצה לארץ ולא לסוריה, ולא
מרושות מלך זה לרושות מלך אחר בארץ ישראל.
ט. ושאין בגי העיר לקץ להם שער לכל דבר שירצו, ואפלו
לבשר ולחם, ולהתנות ביניהן לכל מי שיעבר על התנאי,
יענשו אותו כף וכף.
י. וכן ושאין אנשי אפניות לפסק ביניהם שלא יעשה אחד
ביום שיעשה חברו, וכיוצא בזה, וכל מי שיעבר על התנאי,
יענשו אותו כף וכף.
יא. במה דברים אמורים? במדינה שאין בה חכם חשוב
למשן מעשה המדינה ולהעלות דרכי יושביה. אבל אם יש
בה חכם חשוב, אין התנאי שלקח מועיל כלום; ואין יכולין
לענש ולהפסיד על מי שלא קבל מן התנאי, אלא אם כן
התנה עמהן ועשו מדעת החכם. וכל מי שהפסיד לפי התנאי
שאינו מדעת החכם, משלם.
יב. כשם שהונאה במקח וממכר, כך הונאה בדברים -

יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמִּקְח אַחֵר שֶׁיֵּדַע בָּמוֹם; אֲכָל אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אַחֵר
שֶׁרָאָה הַמוֹם - הֲרִי זֶה מַחֵל, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר.
ד. אֵין מַחֲשָׁבִין פֶּתַח הַמוֹם. אֶפְלוּ מִכֵּר לֹא כָּלִי שֶׁהָ עֲשָׂה
דִּנְרִין, וְנִמְצָא בּוֹ מוֹם הַמִּפְתָּחוֹ מִדְּמִיו אֶסֶר - מַחֲזִיר אֶת
הַכָּלִי, וְאֵינוֹ יָכוֹל לֹמַר לוֹ: 'הָא לָךְ אֶסֶר פֶּתַח הַמוֹם';
שֶׁהַלֹּקֶחַ אוֹמֵר: 'בְּחִפְזִי שָׁלַם אֲנִי רוֹצֶה'. וְכֵן אִם רָצָה
הַלֹּקֶחַ לִקַּח פֶּתַח הַמוֹם, הַרְשוּת בְּיַד הַמוֹכֵר; שֶׁהוּא אוֹמֵר
לוֹ: 'אוֹ תִקְנָה אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא, אוֹ טַל דְּמִים שֶׁלָּךְ וְלָךְ'.
ה. כָּל שֶׁהִסְפִּימוּ עָלָיו בְּנֵי הַמִּדְיָנָה שֶׁהוּא מוֹם שֶׁמַּחֲזִירִין
בּוֹ מִקְח זֶה, מַחֲזִירִין בּוֹ; וְכָל שֶׁהִסְפִּימוּ עָלָיו שֶׁאֵינוֹ מוֹם,
הֲרִי זֶה אֵינוֹ מַחֲזִיר בּוֹ אֲלָא אִם פָּרַשׁ; שֶׁכָּל הַנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן
סֵתֵם, עַל מִנְהַג הַמִּדְיָנָה הוּא סוֹמֵךְ.
ו. כָּל הַלֹּקֶחַ סֵתֵם, אֵינוֹ לֹקֵחַ אֲלָא דְּבַר הַשָּׁלֵם מִכָּל מוֹם.
וְאִם פָּרַשׁ הַמוֹכֵר וְאָמַר: 'עַל מִנְתָּ שֶׁאֵין אֶתָּה חוֹזֵר עָלַי
בָּמוֹם' - הֲרִי זֶה חוֹזֵר, עַד שֶׁיִּפְרַשׁ הַמוֹם שֶׁיֵּשׁ בְּמִמְכְּרוֹ
וְיִמְחַל הַלֹּקֶחַ, אוֹ עַד שֶׁיֹּאמֶר לוֹ: 'כָּל מוֹם שֶׁיִּמְצָא בְּמִקְח
זֶה הַפּוֹחֵת דְּמִיו עַד כֶּף וְכָף, קִבְּלָתִי אוֹתוֹ'; שֶׁהַמוֹחֵל צָרִיךְ
לֵידַע הַדְּבָר שֶׁיִּמְחַל לוֹ בּוֹ וְיִפְרַשׁ אוֹתוֹ, כְּמוֹ הַמִּפְרֵשׁ
בַּהוֹנָה.
ז. הַמוֹכֵר פָּרַח לְחִבְרוֹ, וּמִנָּה בָּהּ מוֹמִין גְּלוּיִים וּמוֹמִין שֶׁאֵין
נִכְרִין, וְלֹא הָיָה בָּהּ מוֹם מֵאוֹתָן הַמוֹמִין הַגְּלוּיִין שֶׁמִּנָּה,
וְנִמְצָא בָּהּ מוֹם מֵאוֹתָן שֶׁאֵין נִכְרִין - הֲרִי זֶה מִקְח טְעוּת,
וְחוֹזֵר אָף עַל פִּי שֶׁפָּרַשׁ הַמוֹם שֶׁנִּמְצָא; שֶׁהֲרִי הַלֹּקֶחַ אוֹמֵר:
'כִּשְׂרָאִיתִי שֶׁאֵין בָּהּ אֵלּוֹ הַמוֹמִין הַנִּכְרִיִּין שֶׁמִּנָּה, אֲמַרְתִּי: כֶּף
אֵין בָּהּ אֵלּוֹ שֶׁאֵין נִכְרִיִּין שֶׁמִּנָּה, וְאֵינוֹ מִפְּרֵשׁ מוֹמִין אֵלּוֹ
אֲלָא כְּדִי לְהַשְׁבִּיחַ דַּעֲתִי'.
ח. כִּיצַד? 'פָּרַח זֶה עוֹרֵת הַיָּא, חֲגֵרֶת [צוֹלֶעֱת] הַיָּא, נִשְׁכָּנִית
הַיָּא, רִבְצָנִית הַיָּא', וְנִמְצָאֵת נִשְׁכָּנִית אוֹ רִבְצָנִית - הֲרִי זֶה
מִקְח טְעוּת. הֵיּ בָּהּ כָּל הַמוֹמִין שֶׁמִּנָּה, אֵין זֶה מִקְח טְעוּת.
וְכֵן אִם הָיְתָה חֲגֵרֶת וְנִמְצָאֵת נִשְׁכָּנִית - אָף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ
עוֹרֵת, אֵין זֶה מִקְח טְעוּת.
ט. הֲרָאָה לוֹ הַמוֹם שֶׁיֵּשׁ בָּהּ, וְאָמַר לוֹ: 'מוֹם זֶה יֵשׁ בָּהּ,
וּמוֹם פְּלוֹנִי וּמוֹם פְּלוֹנִי' - אָף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ הַמוֹמִין שֶׁמִּנָּה
אֵין נִכְרִיִּין, וְנִמְצָאוּ בָּהּ כּוֹלֵן אוֹ מִקְצָתָן - אֵין זֶה מִקְח
טְעוּת.
י. וְכֵן הַמוֹכֵר שֶׁפָּתַח לְחִבְרוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'חֲגֵרֶת הַיָּא, גְּדָמֶת
[בַּעֲלֵת יָד אַחַת] הַיָּא, סוֹמָה הַיָּא, שׁוֹטָה הַיָּא, נִכְפִּית [סוֹבֵלֶת
מִמַּחֲלַת נְפִילָה] הַיָּא', וְלֹא הָיָה בָּהּ מוֹם מֵאֵלּוֹ הַמוֹמִין שֶׁמִּנָּה,
וְנִמְצָאֵת נִכְפִּית - הֲרִי זֶה מִקְח טְעוּת. וְכֵן כָּל כִּיצַד בָּנָה.
יא. מִכָּאֵן אֲנִי אוֹמֵר, שֶׁהַמוֹכֵר לְחִבְרוֹ חִפְזִי בְּמֵאָה דִּנְרִין,
וְאָמַר לוֹ: 'חִפְזִי זֶה אֵינוֹ שֶׁהָ אֲלָא זֶה אֶחָד, עַל מִנְתָּ שֶׁאֵין
לָךְ עָלַי אוֹנִיָּה' - הֲרִי זֶה יֵשׁ לוֹ עָלָיו אוֹנִיָּה; שֶׁהֲרִי זֶה אוֹמֵר:
'כִּיִּין שְׂרָאִיתִי שֶׁאֵינוֹ שֶׁהָ זֶה, יִדְעָתִי שֶׁאֵינוֹ מִתְּכַנֵּן אֲלָא
לְהַשְׁבִּיחַ דַּעֲתִי'. עַד שֶׁיִּפְרַשׁ כְּדִי הַהוֹנָה שֶׁיֵּשׁ בְּמִקְחוֹ
בּוֹדָאִי אוֹ קְרוֹב לָהּ בְּכִדִּי שֶׁהִדְעַת נוֹטָה, שֶׁהֲרִי זֶה יָדַע
בּוֹדָאִי הַדְּבָר שֶׁמַּחֵל בּוֹ. וְכֵן רָאוּ לְדוֹן.
יב. הַמוֹכֵר עָבַד אוֹ שִׁפְחָה - אֵין הַלֹּקֶחַ יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ, וְיִרְאֵת מֵאֲלֹהֶיךָ, אֲנִי
ה'", זֶה הוֹנִית דְּבָרִים.
יג. כִּיצַד? הֵיכָה בַּעַל תְּשׁוּבָה, לֹא יֹאמֶר לוֹ: 'זָכֹר מַעֲשֶׂיךָ
הָרָאשׁוֹנִים'. וְאִם הֵיכָה בֶּן גָּרִים, לֹא יֹאמֶר לוֹ: 'זָכֹר מַעֲשֶׂה
אֲבוֹתֶיךָ'. הֵיכָה גֵר וְכָא לְלַמֵּד תּוֹרָה, לֹא יֹאמֶר לוֹ: 'פֶּה שֶׁאֲוִכֵּל
נְבִלוֹת וְטִרְפוֹת, יָבוֹא וְיִלְמַד תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה'!!
הֵי חֲלָאִים וְיִסּוּרִין בָּאֵין עָלָיו, אוֹ שֶׁהֵי מְקַבֵּר אֶת בְּנָיו -
לֹא יֹאמֶר לוֹ כְּדָרְךָ שֶׁאֲמָרוּ חֲבָרָיו שֶׁל אִיּוֹב: "הֲלֹא יִרְאֶתְךָ
כְּסִלְתְּךָ [בְּטַחֲנוֹן], זָכֹר נָא מִי הוּא נָקִי אָבִד".
יד. הֵי חֲמָרִין מְבַקְשִׁין תְּבוּאָה - לֹא יֹאמֶר לָהֶם: 'לָכוּ אֲצַל
פְּלוֹנִי שֶׁמוֹכֵר תְּבוּאָה', וְהוּא יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מוֹכֵר תְּבוּאָה
מֵעוֹלָם. נִשְׁאַלָה שֶׁאֲלָה שֶׁל דְּבַר חֲכָמָה - לֹא יֹאמֶר לְמִי
שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אוֹתָהּ חֲכָמָה: 'מָה תִּשְׁבִּיב בְּדָבָר זֶה?' אוֹ: 'מָה
דַּעֲתְךָ בְּדָבָר זֶה?' וְכֵן כָּל כִּיצַד בְּאֵלּוֹ הַדְּבָרִים.
טו. כָּל הַמוֹנָה אֶת הַגֵּר, בֵּין בְּמִמּוֹן בֵּין בְּדָרִים - עוֹבֵר
בִּשְׁלִשָּׁה לְאֵוִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְגֵר לֹא תוֹנֶה", זֶה הוֹנִית דְּבָרִים;
וְלֹא תִלְחָצְנוּ, זֶה הוֹנִית מִמּוֹן. הָא לְמַדְתָּ, שֶׁהַמוֹנָה אֶת הַגֵּר
עוֹבֵר בִּשְׁלִשָּׁה לְאֵוִין: מִשּׁוּם "לֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת אַחֲיוֹ",
וּמִשּׁוּם "אֵל תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ", וּמִשּׁוּם "וְגֵר לֹא תוֹנֶה".
טז. וְכֵן אִם לְחִצּוֹ וְהוֹנֶהוּ בְּמִמּוֹן, עוֹבֵר בִּשְׁלִשָּׁה: מִשּׁוּם "אֵל
תוֹנוּ אִישׁ אֶת אַחֲיוֹ", וּמִשּׁוּם "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ",
וּמִשּׁוּם "וְלֹא תִלְחָצְנוּ".
יז. וּמִפְּנֵי מָה עוֹבֵר בְּגֵר עַל לֹא שֶׁל הוֹנִית דְּבָרִים, אָף
בְּהוֹנִית מִמּוֹן, וְעַל לֹא שֶׁל הוֹנִית מִמּוֹן, אָף בְּהוֹנִית דְּבָרִים?
מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב אֶת שְׁנֵיהֶן בְּלִשׁוֹן הוֹנִיָּה סֵתֵם, וְכָפַל
הַלְאָוִין בְּגֵר בִּשְׁנֵי הַדְּבָרִים בְּפִירוּשׁ: "לֹא תוֹנֶה", וְ"לֹא
תִלְחָץ".
יח. גְּדוּלָה הוֹנִית דְּבָרִים מֵהוֹנִית מִמּוֹן - שֶׁזֶּה נִתְּנָה לְהַשְׁבִּיחַ,
וְזֶה לֹא נִתְּנָה לְהַשְׁבִּיחַ, וְזֶה בְּמִמּוֹנוֹ, וְזֶה בְּגוֹפוֹ; וְהֲרִי הוּא
אוֹמֵר בְּהוֹנִית דְּבָרִים: "וְיִרְאֵת מֵאֲלֹהֶיךָ", לְפִי שֶׁהַדְּבָר מְסוּר
לְלֵב. הָא כָּל דְּבַר שֶׁהוּא מְסוּר לְלֵב, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיִרְאֵת
מֵאֲלֹהֶיךָ". וְכָל הַצּוֹעֵק מֵהוֹנִית דְּבָרִים - נִעְנֶה מִיד, שֶׁנֶּאֱמַר:
"כִּי אֲנִי ה'".
פֶּרֶק טו
א. הַמוֹכֵר לְחִבְרוֹ בְּמִדָּה, אוֹ בְּמִשְׁקָל, אוֹ בְּמִנְיָן, וְטָעָה בְּכָל
שֶׁהוּא - חוֹזֵר לְעוֹלָם; שֶׁאֵין הוֹנִיָּה אֲלָא בְּדָמִים; אֲכָל
בְּחִשְׁבּוֹן, חוֹזֵר.
ב. כִּיצַד? מִכֵּר לוֹ מֵאָה אֲגוּזִים בְּדִינָר, וְנִמְצָאוּ מֵאָה וְאַחַד
אוֹ תִשְׁעָה וְתִשְׁעִים - נִקְנָה הַמִּקְח וּמַחֲזִיר אֶת הַטְּעוּת,
וְאֶפְלוּ אַחֵר כְּמָה שְׁנַיִם. וְכֵן אִם נִמְצָאוּ הַמַּעוֹת יָתֵר אוֹ חִסֵּר
מִן הַמִּנְיָן שֶׁפָּסַק, חוֹזֵר; וְאֶפְלוּ אַחֵר שֶׁקֵּנוּ מִידוֹ שְׁלֹא נִשְׁאָר
לוֹ אֲצַל חִבְרוֹ כָּלוּם - חוֹזֵר, שֶׁקֵּנָן בְּטְעוּת הוּא. וְכֵן כָּל
כִּיצַד בָּנָה.
ג. וְכֵן הַמוֹכֵר לְחִבְרוֹ קֶרֶקַע, אוֹ עֵבֶד, אוֹ בְּהֵמָה, אוֹ שֶׁאֵר
מִטְּלָטְלִין, וְנִמְצָא בְּמִקְח מוֹם שֶׁלֹּא יָדַע בּוֹ הַלֹּקֶחַ - מַחֲזִירוֹ
אֶפְלוּ אַחֵר כְּמָה שְׁנַיִם, שֶׁזֶה מִקְח טְעוּת הוּא; וְהוּא, שֶׁלֹּא

אדם אוננת מהם; ונמצא שאינו מתעסק לו במלאכת
אכילה ושתייה. וכן אם נמצא ליסטים מזין - הרי זה מום
המאבד את כלו, מפני שהמלך תופש אותו והורגו. וכן
אם נמצא מקטב למלכות - הרי זה מום ומחזירו, מפני
שהמלך תופשו למלאכתו בכל עת שיצאה. אבל אם
נמצא גנב או חוטף או גונב נפשות, או בורח תמיד, או
זולל וסובא, וכיוצא בדברים אלו - אינו יכול להחזיר,
שכל העבדים בחזקת שיש בהן כל הדעות הרעות, אלא
אם בן פרש.

מפני מומי הנזאי שאין מבטלין אותו ממלאכתו, והן
הנקראין 'סמפון'; שאם היה זה סמפון גלוי, כבר ראהו;
ואם אינו נראה, כגון שומא בבשר, או נשיכת כלב, או ריח
הפה או החטם וכיוצא בו - הואיל ואינו מבטלו ממלאכתו,
אינו מחזיר, שאין העבדים לתשמיש המטה, אלא למלאכה.
יג. נמצא בו שחין רע, או חלי המתש את כחו, או
שהיה נכפה, או משעמם [משוגע] - הרי זה מום, מפני
שמבטלו ממלאכתו. וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בה
מדברים אלו המגאלים - הרי זה מום, מפני שנפשו של

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ד"י כסלו ה'תשע"ג

בין מן הנשואין בין מזנות - הרי זו ערוה עליו משום אחות
אב.

ו. הבא על אשה דרך זנות, והוליד ממנה בת - אותה הבת
ערוה עליו משום בתו; ואף על פי שלא נאמר בתורה 'ערוה
בתך לא תגלה', מאחר שאסר בת הבת, שתק [הכתוב] מן
הבת; ואסורה מן התורה, ואינו מדברי סופרים; לפיכך הבא
על בתו מנשואתו - חייב שתיים: משום בתו ומשום ערוה
אשה ובתה.

ז. כיון שקדש אדם אשה, נאסרו עליו מקרובותיה שש
נשים, וכל אחת מהן ערוה עליו לעולם, בין כנס [לחופה]
בין גרש, בין בחיי אשתו בין לאחר מותה; ואלו הן: אמה,
ואם אמה, ואם אביה, ובתה, ובת בתה, ובת בנה. ואם בא
על אחת מהן בחיי אשתו, שניהן נשרפין.

ח. ואם בא עליה לאחר מיתת אשתו - הרי אלו בכרת, ואין
בהן מיתת בית דין, שנאמר: "באש ישרפו אותו ואתהן" -
בזמן ששתייהן קיימות, שהן אשתו וזו שבא עליה, הרי הוא
והערוה נשרפין; ובזמן שאין שתייהן קיימות, אין שם שרפה.
ט. וכן אחות אשתו, ערוה עליו עד שתמות אשתו; בין
אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנשואין בין
אחותה מזנות - הרי זו ערוה עליו.

י. עבר ונאף עם אחת משבע נשים אלו, בין בשגגה בין
בדון - אף על פי שהוא והנאפת במיתת בית דין או בכרת,
לא נאסרה אשתו עליו; חוץ מאחות ארוסתו, שהיא אוסרת
אשתו עליו, כמו שבארנו בהלכות גרושין.

יא. הבעל אשה דרך זנות - לא נאסרו עליו קרובותיה, שהן
השבע נשים שאמרנו. אבל חקמים אסרו על מי שנאף עם
אשה לשא אחת משבע נשים קרובותיה, כל זמן שהזונה
קיימת - מפני שהזונה באה לקרובותיה לבקר אותן, והוא
מתרחק עמה, ולבו גס בה, ויבוא לידי עברה שיבעל הערוה;
ולא עוד, אלא אפלו נטען על אשה - הרי זה לא ישא אחת
מקרובותיה, עד שתמות זו שנטען עליה. ואם כנס הקרובה
שזנה עם קרובותיה, לא יוציא.

יום ראשון ד' כסלו ה'תשע"ג

הלכות אסורי ביאה

פרק ב

א. אשת אביו, ואשת בנו, ואשת אחיו, ואשת אחי אביו -
ארבעתן ערוה עליו לעולם, בין מן הארוסין בין מן
הנשואין, בין בחיי בעליהן בין אחר מיתת בעליהן, חוץ
מאשת אחיו שלא הניח בן, בין שנתגרשו. ואם בא על אחת
מהן בחיי בעלה, חייב שתיים: משום שאר בשר, ומשום
אשת איש; שהרי שניהם האסורין באין כאחת.

ב. לפיכך, הבא על אמו שהיא אשת אביו - חייב שתיים; בין
בחיי אביו, בין לאחר מיתת אביו, אחת משום אמו ואחת
משום אשת אביו. אחד אחיו מאביו או אחיו מאמו, בין מן
הנשואין בין מזנות - אשתו ערוה עליו; אבל אשת אחי
אביו מן האם, הרי היא שניה כמו שבארנו. ואחד אחותו
מאביו או מאמו, בין מן הנשואין בין מזנות - כגון שזנתה
אמו או אביו עם אחרים, והיתה לו אחות מזנות - הרי זו
ערוה עליו, שנאמר: "מולדת בית, או מולדת חוץ".

ג. בת אשת אביו שהיא אחותו - היא הערוה עליו, שנאמר:
"ערוה בת אשת אביו מולדת אביו"; אבל אם נשא אביו
אשה, והיתה לה בת מאיש אחר - הרי הבת מתרת לו, שאין
זו מולדת אביו. והלא משום אחותו הוא חייב עליה, ולמה
נאמר "בת אשת אביו"? לחייב עליה אף משום זה.

ד. לפיכך, הבא על אחותו שהיא בת נשואת אביו - חייב
שתיים: אחת משום "ערוה אחותך", ואחת משום "ערוה בת
אשת אביו". אבל אם אנס אביו אשה או פתה אותה,
והוליד ממנה בת, ובא עליה - אינו חייב אלא משום אחותו
בלבד, שאין בת האנסה בת אשת אביו.

ה. אחות אמו, בין אחותה מאביה בין אחותה מאמה, בין
מן הנשואין בין שהיתה אחותה מזנות - הרי זו ערוה עליו
משום אחות אב, וכן אחות אב, בין מן האם בין מן האב,

45 שנסתחררה או נתגירה והיא פחותה מבית שלש שנים, הרי
46 זו בתנא ככל אשת איש.
47 ח. דין חדש יש במוציא שם רע, ומה הוא החדוש? שאם
48 נמצא הדבר אמת, ויבאו עדים שזנתה כשהיתה נערה
49 מארשה, ואף על פי שזנתה אחר שיצאת מבית אביה,
50 ואפלו זנתה אחר שנקנסה לחפה קדם בעילת הבצל -
51 סוקלין אותה על פתח בית אביה; אבל שאר נערוֹת
52 מארשות שלא היה להן דין הוצאת שם רע, שזנו מאחר
53 שיצאו מבית האב - הרי הן בחנק כמו שבארנו. הא למדת,
54 שבאשת איש שלש מיתות: יש אשת איש שהיא בחנק, ויש
55 אשת איש שהיא בשרפה, ויש אשת איש שהיא בסקילה.
56 ט. והיכן סוקלין את נערה מארשה שזנתה? אם זנת בבית
57 אביה - אף על פי שלא העידו עליה העדים אלא אחר
58 שבאה לבית חמיה ונשאת, הרי זו נסקלת על פתח בית
59 אביה; זנת בבית חמיה קדם שימסר אותה האב - אף על
60 פי שהעידו עליה אחר שחזרה לבית אביה, הרי זו נסקלת
61 על פתח שער העיר ההיא.
62 י. באו העדים אחר שבגרה, או אחר שבבילה בעלה - אף
63 על פי שהעידו שזנתה בבית אביה כשהיתה נערה, הרי זו
64 נסקלת בבית הסקילה.
65 יא. היתה הורתה שלא בקדשה, ולדתה בקדשה - נסקלת
66 על פתח שער העיר. כל מי שמצותה לסקל אותה על פתח
67 שער העיר - אם היתה עיר שרבה גוים, סוקלין אותה על
68 פתח בית דין. וכל מי שמצותה לסקל אותה על פתח בית
69 אביה - אם לא היה לה אב, או שהיה לה אב ולא היה לו
70 בית - הרי זו נסקלת בבית הסקילה; לא נאמר "פתח בית
71 אב" אלא למצוה.
72 יב. הבא על ערוה מן העריות ביאות הרבה - חייב פרת או
73 מיתת בית דין על כל ביאה וביאה; אף על פי שאין בית
74 דין יכולין להמית אלא מיתה אחת, הרי הביאות נחשבות
75 לו כעברות הרבה. וכן אם בא ביאה אחת שחייבין עליה
76 משמות [גאונים] הרבה - אם היה שוגג, מביא קרבן על כל
77 שם ושם, אף על פי שהיא ביאה אחת, כמו שיתבאר
78 בהלכות שגגות; ואם היה מזיד, הרי זו נחשבת לו כעברות
79 הרבה. וכן יש בא ביאה אחת, ולוקה עליה מלקיות הרבה
80 כמו שיתבאר.
81 יג. "שפחה חרופה" האמורה בתורה - היא שחציה שפחה
82 וחציה בת חורין, ומקדשת לעבד עברי, שנאמר: "לא
83 יומתו, כי לא חפשה" - הא אם נשתחררה פלה, חייבין עליה
84 מיתת בית דין, שהרי מעשה אשת איש גמורה, כמו שבארנו
85 בהלכות אישות.
86 יד. ביאת שפחה זו, משנה מכל ביאות אסורות שבתורה -
87 שהרי היא לוקה, שנאמר: "בקרת תהיה"; והוא חייב קרבן
88 אשם, שנאמר: "והביא את אשמו". אחד שוגג אחד מזיד
89 בשפחה חרופה מביא אשם; והבא עליה ביאות הרבה, בין
90 בזדון בין בשגגה - מביא אשם אחד. אבל היא חייבת

1 יב. מי שנטען על ערוה, או שיצא לו שם רע עמה - לא
2 ידור עמה במבוי אחד, ולא יראה באותה השכונה. ומעשה
3 באחד שהיו מרננין אחריו עם חמותו, והכו אותו חכמים
4 מפת מרדות מפני שעבר על פתח ביתה.
5 יג. הבא על אשה ובתה דרך זנות, או על אשה ואחותה,
6 וכיוצא בהן - הרי זה כמי שבא על שתי נשים נכריות; שאין
7 נעשות ערוה זו עם זו אלא בנשואין, לא בזנות. וכן אם אנס
8 אביו או בנו או אחיו או אחי אביו אשה, או פתה אותה -
9 הרי זו מתרת לו, וישאנה; שלא נאמר אלא "אשת", ואין
10 כאן אישות.
11 יד. אביו או בנו שנשא אשה - הרי זה מתר לשא בתה או
12 אמה, כמו שבארנו. ומתר לאדם לשא אשת בן אחיו; ונושא
13 אדם אשה ובת אחותה, או בת אחיה פאחת. ומצות חכמים
14 שישא אדם בת אחותו, והוא הדין לבת אחיו, שנאמר:
15 "ומבשרך לא תתעלם".

יום שני ה' כסלו ה'תשע"ג

פרק ג

17
18 א. הבא על אשת קטן, אפלו היתה יבמה שבא עליה בן
19 תשע שנים ויום אחד - הרי זה פטור; וכן הבא על אשת
20 חרש ושוטה, ואשת טמטום ואנדרוגינוס, ועל החרשת
21 והשוטה אשת הפקח, ועל אשה שהיא מקדשת בספק או
22 מגרשת בספק - פלן פטורין. ואם היו מזידין, מפין אותן
23 מפת מרדות.
24 ב. הבא על הקטנה אשת הגדול - אם קדשה אביה, הרי זה
25 בחנק; והיא פטורה מכלום, ונאסרה על בעלה כמו שבארנו
26 בהלכות שוטה. ואם היא בת מאון, מפין אותו מפת מרדות;
27 והיא מתרת לבעלה, ואפלו היה כהן.
28 ג. בת כהן שזנתה כשהיא אשת איש - בין שהיה בעלה
29 כהן בין שהיה ישראל, ואפלו היה בעלה ממזר או נתין [ומז]
30 ואומות שישבו בא"י או שאר מחייבי לאוין - הרי זה בשרפה,
31 שנאמר: "ובת איש כהן, כי תחל לזנות.. באש תשרף";
32 ובוכלה בחנק. וכן בת ישראל אשת כהן בחנק, בדין כל
33 אשת איש.
34 ד. הבא על נערה מארשה, שניהן בסקילה. ואינן חייבין
35 סקילה עד שתהיה נערה בתולה מארשה, והיא בבית אביה;
36 היתה בזוגת, או שנקנסה לחפה אף על פי שלא נבעלה,
37 אפלו מסרה האב לשליחי הבצל וזנת בדרך - הרי זו בחנק.
38 ה. והבא על קטנה מארשה בבית אביה - הוא בסקילה,
39 והיא פטורה. ונערה מארשה בת כהן שזנת, בסקילה.
40 ו. באו עליה עשרה, והיא בתולה ברשות אביה, זה אחר זה
41 - הרי הראשון בסקילה, וכלן בחנק. במה דברים אמורים?
42 שבאו עליה בדרך; אבל אם באו עליה שלא בדרך - עדן
43 היא בתולה, וכלן בסקילה.
44 ז. נערה מארשה שהיתה משחררת או גיורת - אף על פי

מלקות על כל ביאה וביאה, אם היתה מזידה, כשאר חייבי לאוין.

טו. המערה בשפחה חרופה ולא גמר ביאתו - פטור, עד שיגמר ביאתו. ואינו חייב אלא על הגדולה, הבעולה, המזידה, ובכרצונה; אבל אם היתה קטנה, או שלא היתה בעולה, או שהיתה שוגגת או אנוסה או ישנה - פטור. וכן אם בא עליה שלא כדרכה, פטור - שבשפחה חרופה לא השנה ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה, שנאמר: "שכבת זרע". אבל בשאר ביאות, לא חלק בין ביאה לביאה, שנאמר: "משכבי אשה", מגיד הכתוב ששני משכבות לאשה.

טז. כל מקום שאמרנו בשפחה חרופה שהוא פטור - הוא פטור מן הקרבן, והיא פטורה מן המלקות; אבל מפני אותן מפת מרדות מדבריהם, אם היו שניהן מזידין וגדולים. יז. בן תשע שנים ויום אחד שפחה על שפחה חרופה - היא לוקה, והוא מביא קרבן; והוא שתהיה גדולה ובעולה ובכרצונה, כמו שבארנו - שאין האיש חייב קרבן עד שתתחייב היא מלקות, שנאמר: "בקרנת תהיה והביא את אשמו".

יום שלישי ו' כסלו ה'תשע"ג

פרק ד

א. הנדה, הרי היא כשאר כל העריות. המערה בה, בין כדרכה בין שלא כדרכה - חייב כרת, ואפלו היתה קטנה בת שלש שנים ויום אחד, כשאר עריות; שהבת מטמאה בנדה ואפלו ביום לדתה, ובת עשרה ימים מטמאה בזיבה. ודבר זה מפי השמועה, שאין הפרש בין גדולה לקטנה לטמאת נדות וזיבות.

ב. ואחד הבא על הנדה כל שבועת הימים, ואפלו לא ראתה אלא יום ראשון, ואחד הבא על יולדת זכר כל שבועה, או על יולדת נקבה כל ארבעה עשר, או על הנדה כל ימי זוכה וספירתה, בין שפחה בין משחררת - הכל בכרת, שנאמר בנדה: "שבועת ימים תהיה בנדתה", ובזיבה נאמר: "כל ימי זוב טמאתה, כימי נדתה תהיה", וביוולדת הוא אומר: "כימי נדת דותה טמא", וטמאה שבועים בנדתה.

ג. במה דברים אמורים שהטמאה תלויה בימים? בששכלה במי מקוה אחר הימים הספורים. אבל נדה וזבה ויולדת שלא טבלו במי מקוה - הבא על אחת מהן, אפלו אחר כמה שנים - חייב כרת, שבמימים וטבילה תלה הכתוב, שנאמר: "ורחצו במים" זה בגין אב לכל טמא, שהוא בטמאתו עד שיטבל.

ד. הגויים - אין חייבין עליהן משום נדה, ולא משום זבה, ולא משום יולדת. וחכמים גזרו על כל הגויים, זכרים ונקבות, שיהיו כזבים תמיד, בין ראו בין לא ראו - לענין טמאה וטהרה.

ה. כל דם שתראה היולדת בתוך שלשה ושלשים של זכר,

וששה ושלשים של נקבה - הוא הנקרא דם טהר; ואינו מונע את האשה מבעלה, אלא טובלת אחר שבועה לזכר וארבעה עשר לנקבה, ומשמשת מטמאה אף על פי שהדם שותת.

ו. כל חייבי טבילות טבילתן ביום, חוץ מנדה ויולדת, שהרי הוא אומר בנדה: "שבועת ימים תהיה בנדתה", השבועה כלן בנדה וטובלת בליל שמיני; וכן יולדת זכר בליל שמיני, ויולדת נקבה בליל חמשה עשר, שהיולדת בנדה, כמו שבארנו.

ז. נתאחרה ימים רבים ולא טבלה - כשתטבל, לא תטבל אלא בלילה; שאם תטבל ביום, יטעו, ותבוא נדה אחרת לטבל בשביעי.

ח. היתה חולה, או שהיה מקום הטבילה רחוק ואין הנשים יכולות להגיע לו ולחזור בלילה מפני הלסטים, או מפני הצנה, או מפני שנועלין שערי המדינה בלילה - הרי זו טובלת ביום השמיני, או בימים של אחריו ביום.

ט. כל הנשים שיש להן נסת (קביעות בראיית ט) - בקזקת טהרה לבעליהן, עד שתאמר לו: 'טמאה אני', או עד שתחזק נדה בשכונותיה. הלך בעלה למדינה אחרת, והניחה טהורה - כשיבוא אינו צריך לשאל לה, אפלו מצאה ישנה - הרי זה מתר לבא עליה שלא בעונת נסתה, ואינו חושש שמא נדה היא; ואם הניחה נדה - אסורה לו, עד שתאמר: 'טהורה אני'.

י. האשה שאמרה לבעלה: 'טמאה אני', וסורה ואמרה: 'טהורה אני', ודרך שחוק והתל אמתית לה תחלה - אינה נאמנת; ואם נתנה אמתלא (הסבר) לדבריה, נאמנת. כיצד? תבעה בעלה, ואחותו או אמו עמה בחדר, ואמרה לו: 'טמאה אני', ואחר כך סורה ואמרה: 'טהורה אני', ולא אמרתי לה טמאה אני אלא מפני אחותך או אמי, שמא יראו אחתנו - הרי זו נאמנת. וכן כל פיוצא בזה.

יא. היה משמש עם הטהורה, ואמרה לו: 'נטמאתי' - לא יפרש מיד והוא בקשוי, שהניח לו ביציאתו כביאתו; ואם פרש והוא בקשוי, חייב כרת כמי שבעל נדה. והוא הדין בשאר עריות. אלא כיצד יעשה? נועץ צפוני רגליו בקרקע, ושוקה ואינו מודע (ז) עד שימית האבר, ואחר כך נשמש ממנה.

יב. ואסור לו לאדם שיבוא על אשתו סמוך לנסתה, שמא תראה דם בשעת תשמיש, שנאמר: "והזרתם את בני ישראל מטמאתם". וכמה? אם היה דרכה לראות ביום, אסור לשמש מתחלת היום; ואם היה דרכה לראות בלילה, אסור לשמש מתחלת הלילה.

יג. עבר ונסתה ולא ראתה - מתרת לשמש אחר שתעבר עונת הנסת. כיצד? היה דרכה לראות בשש שעות ביום, אסורה לשמש מתחלת היום; עברו שש שעות ביום ולא ראתה - אסורה לשמש עד לערב. וכן אם היה דרכה לראות בשש שעות בלילה, ועברו ולא ראתה - אסורה לשמש עד שתזרח השמש.

48 **כא.** מי שראת דם בשעת תשמיש פעם ראשונה ושניה
49 ושלישית, ואין שם דבר לתלות בו - הרי זו תתגרש, ומתרת
50 להנשא לשני; נשאת לשני, וראת דם כף בשעת תשמיש
51 שלש פעמים - הרי זו תתגרש, ומתרת להנשא לשלישי.
52 נשאת לשלישי, וראת דם כף בשעת תשמיש פעם ראשונה
53 ושניה ושלישית - הרי זו תתגרש; ואסורה להנשא עד
54 שתכריא מחלי זה.

55 **כב.** כיצד בודקת עצמה לידע אם נרפאת או לא נרפאת?
56 מביאה שפופרת [צינור] של אבר [עופרת] ופיה רצוף [פתח
57 כפול, משני הצדדים] לתוכה, ומכנסת השפופרת עד מקום
58 שהיא יכולה, ומכנסת בתוך השפופרת מכחול ומוך מנח על
59 ראשו, ודופקת אותו עד שיגיע המוך לצנאר הרחם,
60 ומוציאה המוך. אם נמצא דם על ראש המוך, בידוע שהדם
61 שהיא רואה בשעת תשמיש מן המקור. ואם לא נמצא על
62 המוך כלום - בידוע שהדם שרואה מדחק הצדדי, וטהורה
63 היא; ומתרת להנשא לאחרים, כמו שבארנו בהלכות אישות.

יום רביעי ז' כסלו ה'תשע"ג

פרק ה

65 **א.** האשה מטמאה באנס, בין לנדה בין לזיבותר. כיצד? כגון
66 שקפצה ממקום למקום, או ראת בהמה או עוף מתעסקין
67 זה עם זה וחסדה וראת דם, וכן כל פיוצא בזה - הואיל
68 וראת דם מכל מקום, נטמאת; ומטמאה בכל שהוא - ואפלו
69 ראת דם טפה כחודל, הרי זו כמי שזב ממנה דמים הרבה.
70 **ב.** כל הנשים מטמאות בבית החיצון; ואף על פי שלא יצא
71 הדם לחוץ, אלא נצק מן הרחם ולא שמת, הואיל ויצא
72 מבין השנים - הרי זו טמאה, ואף על פי שעדין הדם
73 בבשרה, שנאמר: "דם יהיה זוכה בבשרה". ועד היכן הוא
74 בין השנים? עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה;
75 ובין השנים עצמו כלפנים.

76 **ג.** משל משלו חכמים באשה: הרחם שבו נוצר הולד, והוא
77 הנקרא 'מקור', והוא שדם נדה וזבה יוצא ממנו - קוראין
78 אותו 'חדר', לפי שהוא לפני לפנים. צנאר הרחם כלו, והוא
79 המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העבור כדי שלא יפל
80 הולד, ונפתח הרבה בשעת לדה - קוראין אותו 'פרוזדור',
81 כלומר שהוא בית שער לרחם.

82 **ד.** ובשעת גמר ביאה, האבר נכנס בפרוזדור; ואינו מגיע
83 עד ראשו שמבפנים, אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות.
84 ולמעלה מן החדר ומן הפרוזדור, בין חדר הפרוזדור, הוא
85 המקום שיש בו שתי ביצים של אשה, והשכילים שבהן
86 מתבשלת שכבת זרע שלה - מקום זה הוא הנקרא 'עליה'.
87 וכמו נקב פתוח מן העליה לגג הפרוזדור, ונקב זה קוראין
88 אותו 'לול'; והאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה.
89 **ה.** דם הבא מן החדר - כלו טמא, חוץ מדם טהר, שהתורה
90 טהרתו, ודם קשי, כמו שיתבאר; ודם העליה כלו טהור,
91 שהוא כמו דם מפה שבמעיים או בכבד או בפליא וכיוצא
92

1 **יד.** דרך בני ישראל ובנות ישראל, לעולם לבדק עצמן אחר
2 התשמיש. כיצד? מקנח האיש עצמו במטלית נכונה לו,
3 ומקנחת האשה עצמה במטלית נכונה לה; ורואין בהן,
4 שמא ראת דם בשעת תשמיש. ויש לאיש להניח אשתו
5 שתבדק במטלית שלו - מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על
6 שלו.

7 **טו.** בגדים אלו שמקנחין בהן - צריכין שיהיו של פשתן,
8 שחקים [נשחקו ונתרככו] וילכנים; והן הנקראין 'עדים'
9 בענין זה. והבגד שמקנח בו נקרא 'עד שלו'; והבגד
10 שמקנחת היא בו נקרא 'עד שלה'.

11 **טז.** הצנועות אינן משמשות עד שיבדקו עצמן תחלה קדם
12 תשמיש. ואשה שאין לה וסת, אסורה לשמש עד שתבדק;
13 לפיכך היא משמשת בשני עדים, אחד לפני התשמיש ואחד
14 לאחר התשמיש. אבל אשה שיש לה וסת, אינה צריכה לפני
15 התשמיש, אלא משום צניעות. אבל אחר תשמיש - הכל
16 צריכין שני עדים, אחד לו ואחד לה. אפלו מעברת, ומניקה,
17 ונקנה, וקטנה - לא תשמש אלא בשני עדים, אחד לו ואחד
18 לה. אבל בתולה ויושבת על דם טהר - אינה צריכה עדים,
19 שהרי הדם שותת ממנה.

20 **יז.** המשמש מטתו פעמים רבות, אינן צריכין לבדק שני
21 העדים שלהן על כל ביאה וביאה, אלא מקנח בעד שלו
22 והיא בעד שלה אחר כל ביאה וביאה כל הלילה, ולמחר
23 יבדקו העדים. נמצא הדם על עד שלו או על עד שלה -
24 הרי זו טמאה. שמש מטתה, וקנחה עצמה, ואבר העד -
25 הרי זו לא תשמש פעם שניה עד שתבדק בעד אחר תחלה,
26 שמא דם היה על העד שאבד.

27 **יח.** הניחה העד תחת הכר או תחת הכסת ונמצא עליו דם,
28 אם משוך [= מרוח] - טמאה, שחזקתו מן הקניח; ואם היה
29 עגל - טהורה, שאין זה אלא דם מאכלת שנהרגה תחת
30 הכר.

31 **יט.** קנחה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר
32 נמצא עליו דם - הרי זו טמאה; ואין אומרים: 'שמא
33 כשטחה אותו בירכה נהרגה מאכלת'. קנחה עצמה בעד
34 שאינו בדוק לה, ולא ידעה אם היה עליו דם קדם שתקנח
35 בו או לא היה, ונמצא עליו דם - אם היה הדם כגריס ועוד,
36 הרי זו נדה; היה פחות מכאן - טהורה, שאינו אלא מן
37 המאכלת.

38 **כ.** מי שראתה דם בשעת תשמיש, הרי זו מתרת לשמש
39 כשתטהר פעם שניה; ראתה דם בפעם שניה, משמשת פעם
40 שלישית; ראתה דם כף בשלישית, הרי זו אסורה לשמש
41 עם בעל זה לעולם. במה דברים אמורים? שלא היה שם
42 דבר לתלות בו. אבל אם שמשה סמוך לוסתה, תולה בוסת.
43 היתה בה מפה, תולה במפה; ואם היה דם מפתה משנה
44 מדם שתראה בעת התשמיש, אינה תולה במפה. ונאמנת
45 אשה לומר: 'מפה יש לי בתוך המקור שממנה הדם יוצא',
46 ותהיה מתרת לבעלה, ואף על פי שדם יוצא מן המקור
47 בשעת תשמיש.

1 בָּהֶן. וְדָם הַנִּמְצָא בַּפְּרוּדוֹר - אִם נִמְצָא מִן הַלּוּל וּלְפָנִים
2 הָרִי זֶה טָמֵא, שֶׁחֻקּוֹ מִן הַחֹדֶר; וְחִיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת
3 הַמִּקְדָּשׁ, וְשׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקֹדְשִׁים. וְאִין אוֹמְרִים:
4 'שָׁמָּה מִן הָעֵלֶיָה יֵרֵד דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב', שֶׁרֶב הַדָּמִים הַנִּמְצָאִין
5 כָּאן, מִן הַחֹדֶר. נִמְצָא הַדָּם בַּפְּרוּדוֹר חוּץ לַנֶּקֶב, הָרִי
6 טָמֵא וְבִסְפֵק - שָׁמָּה מִן הַחֹדֶר בָּא, אוֹ מִן הָעֵלֶיָה שֶׁתָּת
7 דֶּרֶךְ הַלּוּל; לְפִיכָךְ אֵין שׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקֹדְשִׁים, וְאִין
8 חִיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ.

9 ו. לֹא כָּל מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִן הַחֹדֶר מִטָּמֵא, אֲלָא הַדָּם בַּלְבָּד,
10 שְׁנֶאֱמַר: "דָּם יִהְיֶה זֹכֶה"; לְפִיכָךְ אִם שֶׁתָּת מִן הַרְחֵם לָבֶן
11 אוֹ מִשְׁקָה יָרֵק, אֵף עַל פִּי שֶׁסְּמִיכְתּוֹ כְּדָם - הוֹאִיל וְאִין
12 מִרְאִיו מֵרָאָה דָּם, הָרִי זֶה טָהוֹר.

13 ז. וְחֻמְשָׁה דָּמִים טָמֵאִים בְּאִשָּׁה, וְהִשָּׂאָר טָהוֹר; וְאֵלּוּ הֵן:
14 הָאֵדָם, וְהַשֹּׁחַר, וְכִקְרָן כֶּרֶס, וְכַמִּימֵי אֲדָמָה, וְכִיֵּין הַמְּזוּג.
15 ח. הָאֵדָם, כִּיֵּצֵד הוּא עֵינוּ? כַּעֲמוּד שֶׁיֵּצֵא רֹאשׁוֹן מִדָּם הַקֶּהֱ
16 שֶׁל בְּנֵי אָדָם; נוֹתֵן הַדָּם בְּפֹס, וּמִקִּיף לוֹ וְרוֹאֶה. וְהַשֹּׁחַר -
17 כַּעֲיֵין הִדְיוּ הַיָּבֵשׁ. כִּקְרָן כֶּרֶס [חֶלֶק יִפָּה שְׂבִיאִירִיס] כִּיֵּצֵד?
18 יָבִיא כֶּרֶס לַח בְּגוֹשׁ הָאֲדָמָה שֶׁעָלָיו, וְלוֹקֵחַ מִן הַבְּרוּר
19 [מֻחוּבָח] שְׁבוּ הַקֶּהֱ הָאֲמֻצֵּי שָׁלוּ, שֶׁכָּלוּ כְּמוֹ קֶהֱ הוּא,
20 וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד שְׁלֹשָׁה קָנִים, וּבְכָל קֶהֱ שְׁלֹשָׁה עֲלִים;
21 וּמִקִּיף הַדָּם לְעֵלָה הָאֲמֻצֵּי שֶׁבִקְנָה הָאֲמֻצֵּי, וְרוֹאֶה בּוֹ.
22 כַּמִּימֵי אֲדָמָה כִּיֵּצֵד? יָבִיא אֲדָמָה מִבִּקְעַת סִיכְנִי וְכִיֵּצֵא בָּהּ,
23 שֶׁהִיא אֲדָמָה, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ מִים בְּכָל עֵד שֶׁיֵּעֲלֶה הַמִּים עַל
24 הָעֶפֶר כִּקְלַפֶּת הַשּׁוּם; וְאִין שַׁעוֹר לֹא לִמִּים וְלֹא לְעֶפֶר.
25 וּמַעֲבָרָן [שִׁהִיו עֲבוּרִים] בְּכָלִי, וּמִשְׁעָר בָּהֶן לְשַׁעֲתוֹ וּבִמְקוֹמוֹ
26 כִּשְׁשֵׁן עֲכוּרִין; וְאִם צָלְלוּ, חֹזֵר וּמַעֲבָרָן.

27 ט. אַרְבַּע מִרְאֹת הָאֵלּוּ - אִם הָיָה מִרְאָה הַדָּם כְּמִרְאָה כָּל
28 אֶחָד מֵהֶן אוֹ עֶמֶק מֵהֶן, הָרִי זֶה טָמֵא; הִיָּה דוּקָה מִמֶּנּוּ, הָרִי
29 זֶה טָהוֹר. כִּיֵּצֵד? הִיָּה הַדָּם שָׁחַר יָתֵר מִן הִדְיוּ הַיָּבֵשׁ,
30 טָמֵא; הִיָּה פֶתוּף [מַעֲרֹב עִם גּוֹן אַחֵר] מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן שֶׁהִיָּה
31 מִרְאֵהוּ כַּעֲיֵין חֵזֶת הַשֹּׁחַר, אוֹ כַּעֲיֵין הַנֶּפֶת, אוֹ כַּעֲיֵין הָעוֹרֵב
32 - הָרִי זֶה טָהוֹר. וְכֵן בִּשְׂאֵר הַשְּׁלֹשׁ מִרְאֹת.

33 י. כִּיֵּין הַמְּזוּג כִּיֵּצֵד? חֶלֶק אֶחָד יֵין מִן הֵיֵין הַשְּׁרוּנִי [מֵאִחוּר
34 הַשְּׁרוּן] שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, חִי [= לֹלָא תוּסֵף] וְחֹדֶשׁ, וּשְׁנֵי
35 חֲלָקִים מִים; הִיָּה מִרְאָה הַדָּם עֶמֶק מִמֶּנּוּ אוֹ דוּקָה מִמֶּנּוּ -
36 הָרִי זֶה טָהוֹר, עַד שֶׁהִיָּה כְּמֻזָּג זֶה בַּלְבָּד. וְנֶאֱמַנְתָּ אִשָּׁה
37 לֹמֵר: 'כְּמִרְאָה זֶה רִאִיתִי וְאִבְדֵּיתִי', וְהִחֲכַם מִטָּמֵא לָהּ אוֹ
38 מִטָּהֵר.

39 יא. כִּיֵּצֵד מִקִּיף וְרוֹאֶה? לֹקֵחַ הַמִּטְלִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַדָּם בְּיָדוֹ,
40 וּמִבֵּיט בּוֹ וּבְיָדוֹ, אוֹ בְּעֵלָה שֶׁל כֶּרֶס, אוֹ בְּדָם הַקֶּהֱ
41 שֶׁבְּפֹס, אוֹ בַּמִּימֵי אֲדָמָה, אוֹ בַּמְּזָג שֶׁבְּפֹס, וְעוֹרֵף לְפִי מֵה
42 שֶׁעִנְיָו רֹאאוֹת, וּמִטָּמֵא אוֹ מִטָּהֵר. וְאִינוּ מִבֵּיט בְּזִכּוּכִית שֶׁל
43 כּוֹס מִבְּחוּץ, אֲלָא בַּמִּשְׁקָה שֶׁבְּכּוֹס; וְהִיָּה הַכּוֹס רֻחָב,
44 מִשְׁקָלוֹ מִנֶּה, וּמִחֻזִּיק שְׁנֵי לִגִּין, כְּדִי שֶׁתִּכָּסֵּם בּוֹ הָאוֹרֶה וְלֹא
45 יִהְיֶה אֶפֶל.

46 יב. אֵין בּוֹדֵקִין הַדָּם אֲלָא עַל גְּבִי מִטְלִית לְכֶנֶה, וּבַחֲמָה;
47 וְעוֹשָׂה צֵל בְּיָדוֹ עַל הַדָּם, וְהוּא עוֹמֵד בַּחֲמָה, כְּדִי שֶׁיִּרְאֶה

48 עֵינוּ כְּמוֹת שֶׁהִיא. וְלֹא כָּל הַרוֹאֶה צָרִיף לָכֵל אֵלּוּ הַדְּבָרִים
49 בְּכָל עַת שֶׁיִּרְאֶה, אֲלָא טְבִיעוֹת עֵין יֵשׁ לְחֲכָם בְּדָמִים, וּבְעַת
50 שֶׁיִּרְאֶה מִיָּד יִטָּמֵא אוֹ יִטָּהֵר; וְאִם נִסְתַּפֵּק לוֹ בְּמִרְאָה מִן
51 הַמִּרְאֹת, צָרִיף לְהִקִּיף וְלַעֲרֹף לָדָם אוֹ לְדִיּוֹ אוֹ לְשָׂאֵר
52 הַמִּרְאֹת.

53 יג. הַמִּפְלֵת חֲתִיכָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא אֲדָמָה - אִם יֵשׁ עֲמָה
54 דָּם, טָמֵא; וְאִם לֹא, טָהוֹרָה. וְאֶפְלוּ נִקְרָעָה הַחֲתִיכָה
55 וְנִמְצָאת מְלֵאָה דָּם - הָרִי זֶה טָהוֹרָה; שֶׁאֵין זֶה דָּם נִדֵּה, אֲלָא
56 דָּם חֲתִיכָה.

57 יד. הַפִּילָה חֲתִיכָה קְרוּעָה וְדָם אֲגוּר בְּתוֹכָהּ - טָמֵאָה.
58 הַפִּילָה כְּמִין קֶלְפָה, כְּמִין שַׁעֲרָה, כְּמִין עֶפֶר, כְּמִין יִבְחוּשִׁין
59 [יִתּוּשִׁים] - אִם הִיָּה מִרְאָה דְּבָרִים אֵלּוּ אֲדָם, תִּטֵּיל לְמִים
60 פּוֹשְׁרִין; אִם נְמוּחוּ - הָרִי זֶה טָמֵא, שֶׁדָּם הוּא שֶׁקֶפָה, וְכָל
61 הַרוֹאֶה דָּם יָבֵשׁ, טָמֵא; וְאִם שָׁהוּ בַּפּוֹשְׁרִין מַעַת לַעַת
62 וְאַחֵר כֶּף נְמוּחוּ - הָרִי זֶה סָפֵק טָמֵא. וְאִם לֹא נְמוּחוּ מַעַת
63 לַעַת - הָרִי אֵלּוּ מִמְּכָה, וְטָהוֹרָה הִיא.

64 טו. הַפִּילָה כְּמִין חֲגָבִים, כְּמִין דָּגִים, שֶׁקָּצִים, וְרִמְשִׁים -
65 אִם יֵשׁ עֲמָהֶם דָּם, טָמֵא; וְאִם לֹא, טָהוֹרָה.

66 טז. הָאִשָּׁה שֶׁהַכְּנִיסָה שְׁפוֹפֶרֶת בַּפְּרוּדוֹר, וְרָאתָ הַדָּם בְּתוֹךְ
67 הַשְּׁפוֹפֶרֶת - טָהוֹרָה, שְׁנֶאֱמַר: "דָּם יִהְיֶה זֹכֶה בְּבִשְׁרָה", עַד
68 שֶׁתִּרְאֶה בְּבִשְׁרָה כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּשְׁנִים רֹאוֹת; וְאִין דֶּרֶךְ הָאִשָּׁה
69 לִרְאוֹת בַּשְּׁפוֹפֶרֶת.

70 יז. הָאִשָּׁה שֶׁשִּׁתְּיָנָה מִים וְיֵצֵא דָם עִם מִימֵי רִגְלִים, בֵּין
71 שֶׁשִּׁתְּיָנָה וְהִיא עוֹמֶדֶת, בֵּין שֶׁשִּׁתְּיָנָה וְהִיא יּוֹשֶׁבֶת - הָרִי
72 זֶה טָהוֹרָה. וְאֶפְלוּ הַרְגִּישׁ גּוֹפָה וְנִדְעָעָזָה, אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת;
73 שֶׁהַרְגִּישׁתָּ מִי רִגְלִים הִיא זֶה, שֶׁאֵין מִי רִגְלִים מִן הַחֹדֶר, וְדָם
74 זֶה דָּם מִכָּה הוּא בְּתוֹלַחֲתָ [מַעֲיָ] אוֹ בְּכָלֶיהָ.

75 יח. דָּם בְּתוֹלִים - טָהוֹר הוּא; וְאִינוּ לֹא דָם נִדֵּה, וְלֹא דָם
76 זִיכָה, שֶׁאֵינוּ מִן הַמִּקְוֵה, אֲלָא כְּמוֹ דָּם חֲבוּרָה. וְכִיֵּצֵד דִּין
77 הַבְּתוּלָה בְּדָמִים? אִם נִשְׁאֵת קִטְנָה - בֵּין לֹא רָאָתָ דָּם
78 מִמֶּיָּה, בֵּין שֶׁרָאָתָ דָּם בְּבִית אֲבִיהָ, הָרִי זֶה מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ,
79 עַד שֶׁתִּחְיֶה הַמִּכָּה; שֶׁכָּל דָּם שֶׁתִּרְאֶה, מִחֻמַּת הַמִּכָּה הוּא.
80 וְאִם רָאָתָ דָּם אַחֵר שֶׁתִּחְיֶה הַמִּכָּה, הָרִי זֶה נִדֵּה.

81 יט. נִשְׁאֵת כִּשֶּׁהִיא נִעֲרָה - אִם לֹא רָאָתָ דָּם מִמֶּיָּה, הָרִי זֶה
82 מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ אַרְבַּעַה יָמִים בְּיוֹם וּבְלֵילָהּ, אֵף עַל פִּי שֶׁהָדָם
83 שׁוֹתֵת; וְהוּא שֶׁלֹּא חֵזֶת הַמִּכָּה. וְאִם רָאָתָ דָּם בְּבִית אֲבִיהָ,
84 וְאַחֵר כֶּף נִשְׁאֵת - אֵין לוֹ לְבֹא עָלֶיהָ אֲלָא בְּעֵילָה רֹאשׁוֹנָה,
85 וּפּוֹרֵשׁ; וְהִיָּה דָם בְּתוֹלִים זֶה כְּאֵלּוּ הוּא תִּחְלַת נִדֵּה. וּבּוֹגֶרֶת
86 שֶׁלֹּא רָאָתָ מִמֶּיָּה - נוֹתֵינָן לָהּ כָּל לַיְלָה הָרֹאשׁוֹן.

87 כ. אַרְבַּעַה לַיְלוֹת שְׁנוֹתֵינָן לְנִעֲרָה שֶׁלֹּא רָאָתָ דָּם, אֵף עַל פִּי
88 שֶׁהֵן בְּסְרוּגִין - בּוֹעֵל לַיְלָה, וּמִמֶּתִּין אֶפְלוּ שְׁנֵי חֲדָשִׁים אוֹ
89 שְׁלֹשָׁה, וּבּוֹעֵל לַיְלָה שְׁנָנָה; וְהוּא שֶׁלֹּא חֵזֶת הַמִּכָּה.

90 כא. וְכֵן קִטְנָה שְׁנוֹתֵינָן לָהּ עַד שֶׁתִּחְיֶה הַמִּכָּה, אֶפְלוּ לֹא
91 חֵזֶת שְׁנָה - הָרִי זֶה בּוֹעֵל כָּל הַשְּׁנָה, בֵּין בְּסְרוּגִין בֵּין יוֹם
92 אַחֵר יוֹם.

93 כב. קִטְנָה שְׁנִשְׁאֵת וְנִעֲשֶׂת נִעֲרָה מִתַּחַת בְּעֵלָה, וְעַדִּין הַדָּם
94 שׁוֹתֵת מִחֻמַּת הַמִּכָּה - כָּל בְּעֵילוֹת שֶׁבַעֲלָה כִּשֶּׁהִיא קִטְנָה,

רָאָת אוּ בַיּוֹם זִיכָּה; שֶׁפֶל יָמֶיהָ שֶׁל אִשָּׁה כָּךְ הֵן, שִׁבְעָה יָמִי
נָדָה וְאַחַד עָשָׂר יָמִי זִיכָּה, אֲלֵא אִם בֶּן הַפְּסִיקָה הַלְדָּה, כְּמוֹ
שִׁיתִּבָּאָר.

ז. אִשָּׁה שֶׁרָאָת דָּם בַּיּוֹם זִיכָּתָה יוֹם אֶחָד בְּלִבָּד, אוּ שְׁנֵי
יָמִים זֶה אַחֵר זֶה - נִקְרָאת 'זִכָּה קִטְנָה', וְנִקְרָאת 'שׁוֹמֶרֶת
יוֹם כְּנָגֵד יוֹם'. וְאִם רָאָת שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחֵר זֶה - הָרִי זוּ
זִכָּה גְּמוּרָה, וְהִיא הַנִּקְרָאת 'זִכָּה גְּדוּלָּה', וְנִקְרָאת 'זִכָּה'
סֵתָם, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְאִשָּׁה כִּי יִזּוּב זֹכֶב דָּמָה יָמִים רַבִּים";
וּמַעוּט "יָמִים" שְׁנַיִם, "רַבִּים" שְׁלֹשָׁה.

ח. אִין בֵּין זִכָּה גְּדוּלָּה לְזִכָּה קִטְנָה, אֲלֵא סְפִירַת שִׁבְעָה
וְהִבָּאת קָרָבָן - שֶׁזִּכָּה גְּדוּלָּה צָרִיכָה לְסַפֵּר שִׁבְעַת יָמִים
נְקִיִּים, וְזִכָּה קִטְנָה אֵינָה סוֹפֶרֶת אֲלֵא יוֹם אֶחָד בְּלִבָּד; וְזִכָּה
גְּדוּלָּה מְבִיאָה קָרָבָן כְּשֶׁתִּשְׁתַּחֲוֶה. אָבֵל לַעֲנֹן טַמְאָה וְאִסּוּר
בִּיאָה, שֶׁתִּהְיֶה שְׁוֹת.

ט. בִּיצֵד? רָאָת דָּם בַּיּוֹם זִיכָּתָה, בֵּין שֶׁרָאָת בְּתַחֲלַת הַלַּיְלָה
בֵּין שֶׁרָאָת בְּסוֹף הַיּוֹם - הָרִי אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּלוֹ טַמָּא, וְכֹאֲלוֹ
לֹא פָסַק הַדָּם מֵעַתָּה שֶׁרָאָת עַד שֶׁשִּׁקְּעָה הַחֲמָה; וּמִשְׁמֶרֶת
כָּל הַלַּיְלָה. אִם לֹא רָאָת כְּלוֹם בְּלַיְלָה - מִשְׁכַּמֶּת לְמַחֵר
וְטוֹכֶלֶת אַחֵר שֶׁתִּגָּן הַחֲמָה, וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הַיּוֹם; אִם לֹא רָאָת
כְּלוֹם - הָרִי זֶה יוֹם אֶחָד טָהוֹר כְּנֶגֶד הַיּוֹם הַטָּמֵא, וְהָרִי הִיא
מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ לַעֲרָב.

י. רָאָת דָּם גַּם בַּשָּׁנִי, בֵּין בְּיוֹמוֹ בֵּין בְּלַיְלָה אַחֵר שֶׁטְבָלָה -
הָרִי הַיּוֹם הַשָּׁנִי טָמֵא, וּמִשְׁמֶרֶת כָּל לַיְל שְׁלִישִׁי. אִם לֹא רָאָת
מִשְׁכַּמֶּת לְמַחֵר וְטוֹכֶלֶת אַחֵר שֶׁתִּגָּן הַחֲמָה, וּמִשְׁמֶרֶת כָּל
הַיּוֹם; אִם לֹא רָאָת כְּלוֹם - הָרִי זֶה יוֹם אֶחָד טָהוֹר כְּנֶגֶד
שְׁנֵי יָמִים הַטָּמֵאִים, וּמִתְּרַת לְבַעֲלָהּ עָרָב.

יא. רָאָת דָּם גַּם בַּשְּׁלִישִׁי, בֵּין בְּיוֹמוֹ בֵּין בְּלַיְלָה - הָרִי זוּ
זִכָּה גְּדוּלָּה, וְצָרִיכָה לְסַפֵּר שִׁבְעָה יָמִים טָהוֹרִים בְּלֵא דָם,
שֶׁנֶּאֱמָר: "וְסִפְרָהּ לָהּ שִׁבְעַת יָמִים, וְאַחֵר תִּטְהַר". וְטוֹכֶלֶת
בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי אַחֵר הִגָּן הַחֲמָה, וְהָרִי הִיא מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ
לַעֲרָב. וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי מְבִיאָה קָרָבָנָה - שְׁתֵּי תוֹרִים, אוּ שְׁנֵי
בְּנֵי יוֹנָה.

יב. זִכָּה קִטְנָה שֶׁטְבָלָה בְּלַיְלָה שֶׁל יוֹם הַשְּׁמוֹר, אוּ זִכָּה
גְּדוּלָּה שֶׁטְבָלָה בְּלַיְל שְׁבִיעִי - כְּאֵלוֹ לֹא טְבָלָה, וְהָרִי הִיא
כְּנֶגֶד שֶׁטְבָלָה בְּתוֹךְ שִׁבְעָה.

יג. הִבָּא עַל זִכָּה גְּדוּלָּה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל סְפִירָה אַחֵר
שֶׁטְבָלָה, אוּ עַל זִכָּה קִטְנָה בְּיוֹם הַשְּׁמוֹר אַחֵר שֶׁטְבָלָה -
פְּטוּר מִן הַפֶּרֶת; כִּיּוֹן שֶׁטְבָלָה בְּזִמְנָה הָרִאשִׁי לְטְבִילָתָהּ,
טָהוֹרָה. וְאִשָּׁה זוּ תִּרְבּוּת רָעָה, שֶׁהָרִי בְּעִילָתָהּ וּמִגְעָהּ
תְּלוּיִין.

יד. בִּיצֵד הֵן תְּלוּיִין? אִם נִשְׁלַם הַיּוֹם אַחֵר הַטְּבִילָה וְלֹא
רָאָת דָּם - הָרִי כָּל שֶׁנִּגְעָה בּוֹ אַחֵר טְבִילָתָהּ טָהוֹר, וּבְעִילָתָהּ
אַחֵר הַטְּבִילָה אֵין תְּכִיבִין עָלֶיהָ כְּלוֹם. וְאִם רָאָת דָּם בְּיוֹם זֶה
אַחֵר שֶׁטְבָלָה - נִמְצָאת זִכָּה לְמַפְרָע, וְכָל שֶׁנִּגְעָה בּוֹ לְמַפְרָע
טָמֵא, וְהִיא וּבִזְעָה תְּכִיבִין בְּקָרְבָּן. וּלְפִיכָךְ הִיא אִסּוּרָה
לְבַעֲלָהּ עַד לַעֲרָב, שֶׁלֹּא תְּבִיא עֲצָמָה לְיָדִי סֶפֶק.

טו. זִכָּה שֶׁסְּפָרָה שִׁשָּׁת יָמִי נְקִיִּים וּבְשִׁבְעִי רָאָת דָּם - אֲפִלּוּ

נִחַשְׁתָּ לּוֹ כְּלַיְלָה אַחַת; וּמִשְׁלִימִין לוֹ אַרְבַּעָה יָמִים בַּיּוֹם
הַנֶּעֱרוּת. וְאֲפִלּוּ הָיָה הַשְּׁלֹשָׁה יָמִים שְׁנוּתִינִין לָהּ בַּיּוֹם הַנֶּעֱרוּת
בְּסוּרוּגִין, וּבְעַל כָּכָל שְׁנֵי חֲדָשִׁים לַיְלָה אֶחָד - הָרִי זֶה מֵתָר;
וְהוּא שֶׁלֹּא תִּחְיָה הַמִּפְּקָה.

כג. בִּיצֵד יוֹדְעִין אִם חֵיט הַמִּפְּקָה אוּ לֹא חֵיט? הֵיטָה רֹאָה
הַדָּם בְּעַת שֶׁתַּעֲמֹד, וּכְשֶׁתִּשָּׁב לֹא תִרָּאָה, וּבְעַת שֶׁתִּשָּׁב עַל
הַקֶּרֶע תִּרָּאָה, וְאִם תִּשָּׁב עַל כְּרִים וּכְסָתוֹת לֹא תִרָּאָה -
עֲדִין לֹא חֵיט הַמִּפְּקָה. פֶּסֶק הַדָּם וְלֹא רָאָת כָּלָל, בֵּין עֲזוּמַת
בֵּין יוֹשְׁבַת עַל הַכֵּל - כְּבָר חֵיטָה הַמִּפְּקָה; וְכֵן אִם לֹא פֶסֶק
כָּלָל, אֲלֵא תִרָּאָה הַדָּם וְאֲפִלּוּ כְּשֶׁהִיא יוֹשְׁבַת עַל הַכְּרִים
וְהַכְּסָתוֹת - אֵין זֶה דָּם מִפְּקָה, אֲלֵא דָם נָדָה.

כד. הֵיטָה רֹאָה בְּעַת תַּשְׁמִישׁ - הָרִי זֶה מִחֲמַת הַמִּפְּקָה;
שֶׁמֶשֶׁה מִשְׁתָּה וְלֹא רָאָת דָּם, וְאַחֵר כָּךְ רָאָת דָּם שֶׁלֹּא מִחֲמַת
תַּשְׁמִישׁ - הָרִי זֶה דָּם נָדָה.

כה. הַבּוֹעֵל בְּתוֹלָה וְלֹא יָצָא מִמֶּנָּה דָּם, וְחֹזֵר וּבַעֲלָהּ וַיֵּצֵא
דָּם - אֲפִלּוּ הֵיטָה קִטְנָה, הָרִי זֶה דָּם נָדָה; שֶׁאֵלּוּ הָיָה דָּם
בְּתוֹלִים, הָיָה בֹא בְּתַחֲלָה. הַבּוֹעֵל פָּחוֹת מִבֵּית שֶׁלֹּשׁ וַיֵּצֵא
דָּם - הָרִי זֶה דָּם בְּתוֹלִים.

יום חמישי ח' כסלו ה'תשע"ג

פרק ו

א. דָּם הַנָּדָה, וְדָם הַזִּכָּה, וְדָם הַקָּשִׁי [לפני לידה], וְדָם
הַיִּלְדָּת, וְדָם טָהוֹר שֶׁל יוֹלְדָת - כְּלוֹ דָּם אֶחָד הוּא, וּמִן
הַמִּקּוֹר הוּא בֹא, וּמִעֵין אֶחָד הוּא. וּבְזִמְנִים בְּלִבָּד הוּא
שִׁישְׁתָּנָה דִּינוֹ, וְתִהְיֶה רֹאָה דָּם זוּ טָהוֹרָה, זוּ נָדָה, זוּ זִכָּה.
ב. בִּיצֵד? כְּשֶׁתִּרָּאָה הָאִשָּׁה דָּם תַּחֲלָה, אוּ כְּשֶׁתִּרָּאָה בְּשִׁעַת
וְסִתָּה, וְהוּא הַעַת שֶׁקָּבְעָה לְנִדְתָּה - הָרִי זוּ נָדָה כָּל שִׁבְעַת
הַיָּמִים, בֵּין רָאָת כָּל שִׁבְעָה בֵּין שֶׁלֹּא רָאָת אֲלֵא טֶפֶה
רִאשׁוֹנָה בְּלִבָּד; רָאָתָה דָּם בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי - הָרִי זֶה דָּם זִיכָּה,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּלֵא עַת נִדְתָּה.

ג. וְכֵן כָּל דָּם שֶׁתִּרָּאָה בְּתוֹךְ הַיָּמִים שֶׁבֵּין וָסֶת נָדָה וָסֶת
נָדָה, הָרִי הוּא דָּם זִיכָּה. וְהַלֵּכָה לְמִשְׁה מְסִינִי, שְׂאִין בֵּין זִמְנָן
נָדָה לְזִמְנָן נָדָה אֲלֵא אַחַד עָשָׂר יוֹם בְּלִבָּד.

ד. כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים שֶׁנִּקְבְּעָה לָהּ וָסֶת בְּתַחֲלָתָן - הֵן
הַנִּקְרָאִין 'יָמֵי נִדְתָּה', בֵּין רָאָת בָּהֶם דָּם בֵּין לֹא רָאָת. וּמִפְּנֵי
מָה נִקְרָאִין 'יָמֵי נִדְתָּה'? מִפְּנֵי שֶׁהֶם רִאשׁוֹנֵי לְנִדְתָּה, וְכָל דָּם
שֶׁתִּרָּאָה בָּהֶן - דָּם נָדָה יִחְשָׁב.

ה. וְכָל אַחַד עָשָׂר יוֹם שֶׁאַחֵר הַשִּׁבְעָה - הֵן הַנִּקְרָאִין 'יָמֵי
זִיכָּתָה', בֵּין רָאָת בָּהֶן דָּם בֵּין לֹא רָאָת. וְלָמָּה נִקְרָאִין 'יָמֵי
זִיכָּה'? מִפְּנֵי שֶׁהֶן רִאשׁוֹנֵי לְזִיכָּה, וְכָל דָּם שֶׁתִּרָּאָה בָּהֶן - דָּם
זִיכָּה יִחְשָׁב. וְהִזָּהָר בְּשְׁנֵי שְׁמוֹת אֵלוֹ, שֶׁהֶם יָמֵי נִדְתָּה וְיָמֵי
זִיכָּתָה.

ו. כָּל יָמֵי הָאִשָּׁה מִיּוֹם שֶׁיִּקְבַּע לָהּ וָסֶת עַד שֶׁתָּמוּת, אוּ עַד
שֶׁיַּעֲקֹר הַוָּסֶת לְיוֹם אַחֵר - תִּסְפֹּר לְעוֹלָם שִׁבְעָה מִתַּחֲלַת יוֹם
הַוָּסֶת וְאַחֲרֵיהֶן אַחַד עָשָׂר, שִׁבְעָה וְאַחֲרֵיהֶן אַחַד עָשָׂר;
וְתִזָּהָר בְּמִנְיָן, כְּדִי שֶׁתִּדַּע בְּעַת שֶׁתִּרָּאָה דָּם, אִם בַּיּוֹם נָדָה

1 סמוך לשקיעת החמה - סתרה הפל, וחזרת למנות מאחר
2 היום הטמא שבעת ימי נקיים.
3 טז. פלטה שכבת זרע בתוך ימי הספירה - סתרת יום
4 אחד, מפני שהיא כזב שראה קרי, שסותר יום אחד. ראת
5 דם בעשירי מימי זיבתה, ובאחד עשר, ובשנים עשר - אף
6 על פי שראת בשלשה ימים זה אחר זה - אינה זכה
7 גדולה, אלא יצאת מזיבות קטנה לנדה; שיום שנים עשר
8 מתחלת ימי נדתה, והרואה בימי נדתה אינה זכה, כמו
9 שבארנו.
10 יז. ומה הוא זה שכתוב בתורה "או כי תזוב על נדתה"?
11 שאם ראת שלשה ימים סמוך לנדתה, הרי זו זכה; כגון
12 שראת בשמיני לנדתה ובתשיעי ובעשירי, שהם ראשון
13 ושני ושלישי מהאחד עשר יום שהם ימי זיבתה. ראת דם
14 באחד עשר מימי זיבתה, וטבלה לערב שהוא ליל שנים
15 עשר, ושמשוה מטתה - אף על פי שהיא טמאה ובוטלה
16 טמא, ועושין משכב ומושב, אינן חייבין ברת; מפני שאין
17 יום שנים עשר מצטרף ליום אחד עשר לעשותה זכה.
18 הועילה לה טבילת ליל זה להצילה מן הקרבן.
19 יח. טבלה ביום שנים עשר אחר שתגנז החמה - הרי זו
20 אסורה לבעלה עד לערב, כדין כל זכה קטנה; ואם עבר
21 ובעלה, שניהן פטורין מכלום. ואפלו ראת דם אחר שבא
22 עליה ביום שנים עשר - אין בכך כלום, שזה דם נדה הוא,
23 ואינו מצטרף ליום שלפניו.
24 יט. ראת דם בסוף שביעי לנדתה בין השמשות, וראת
25 בתשיעי ובעשירי - הרי זו ספק זכה: שמא ראיה ראשונה
26 בליל שמיני היתה, ונמצאת שראת שלשה ימים זה אחר זה
27 בתחלת ימי זיבתה. וכן אם ראת דם בתשיעי ובעשירי מימי
28 זיבתה, וראת בסוף יום אחד עשר בין השמשות - הרי זו
29 ספק זכה: שמא ראיה אחרונה ביום אחד עשר היתה, והרי
30 ראת שלשה ימים זה אחר זה בימי זיבתה.
31 כ. נדה שפדקה עצמה בתוך ימי נדתה ומצאה שפסק הדם,
32 ואפלו פסק בשני לנדתה, ושגגה או הזידה ולא פדקה עד
33 לאחר נדתה בימים רבים, וכשפדקה מצאה טמא - אין
34 אומרים: 'שמא כל אותן הימים היתה טמאה', אלא כל
35 אותן הימים שלא פדקה בחזקת טהרה. פדקה עצמה
36 ומצאה טמא, אפלו פדקה בשביעי לנדתה, ובין השמשות
37 לא פדקה עצמה כדי לפרש מטמאת נדה, אלא המתניה
38 ימים, ואחר כך פדקה ומצאה טהור - הרי זו ספק זכה;
39 ואם מצאה טמא - הרי זו זכה ודאית; שפנין שבתחלה
40 מצאה טמא ובסוף טמא, הרי זו בחזקת שלא פסק הדם.
41 ויום ראשון של נדה - אף על פי שמצאה בו טהור, הרי
42 זה כמו שמצאה טמא, שיום ראשון פלו החזק המענין
43 פתוח.
44 כא. זכה שפדקה עצמה בראשון מימי הספירה ומצאה
45 טהור, ולא פדקה עד יום שביעי ומצאה טהור - הרי זו
46 בחזקת טהרה, וכאלו פדקה כל שבעה ומצאה טהור.
47 כב. וכן אם פדקה ביום ראשון מימי הספירה ומצאה

טהור, וביום השמיני ומצאה טהור - הרי זו בחזקת טהרה.
פדקה ביום שלישי לזיבתה ומצאה שפסק הדם, ולא פדקה
ביום ראשון מימי הספירה, ובשביעי פדקה ומצאה טהור
- הרי זו בחזקת טהרה. והוא הדין לזב בכל אלו הבדיקות,
שהוא טהור, ועלו לו ימי הספירה.
כג. כל אשה שהיא ספק נדה ספק זכה - צריכה לישב
שבעת ימים נקיים מספק, וטובלת בליל שמיני, ואחר כך
תהיה מתרת לבעלה; ומביאה קרבן זכה ואינו נאכל, כמו
שיתבאר במקומו.

יום שישי ט' כסלו ה'תשע"ג

פרק ז

א. מעצרת שהתחילה להצטער, ואחזקה חבלי לדה,
והתחיל הדם לצאת קדם שתלד - אותו הדם, הוא הנקרא
ד'ם הקשי'. היאך דינו? אם בא בימי נדתה - הרי הוא דם
נדה, והרי זו טמאת נדה. ואם בא בימי זיבתה - הרי זו
טהורה, שנאמר בזכה: "ד'ם יהיה זוכה בבשרה" - מפני
השמועה למדו, וזכה מחמת עצמה, ולא מחמת ולד;
ובלבד שתלד ולד חי; אבל אם הפילה - אין קשי לנפלים.
אפלו היה הדם שותת ויורד עם החבלים והצער ארבעה
עשר יום קדם שתלד - הרי זה דם קשי, וטהור; אבל אם
התחיל הדם קדם הלדה בחמשה עשר יום או יתר - הרי
זה דם זיבה, והרי היא יולדת בזוב.
ב. כמה דברים אמורים? בשלא פסקו הצירים והחבלים
והצער, אלא מתקשה והולכת עד שילדה. אבל אם ראת
דם שלשה ימים או יתר בימי זיבתה בצער וחבלים, ופסק
הצער ונרד לה מן החבלים אחר השלשה ימים, ועמדה
בנחת ארבע ועשרים שעות - אף על פי שלא פסק הדם,
ואף על פי שחזר הצער והחבלים אחר ארבע ועשרים שעה
- הרי זו זכה; שאילו היה הדם מחמת הולד, לא פסק הצער
ולא החבלים; ואם ילדה אחר כן - הרי זו יולדת בזוב.
ג. ראת יום אחד בלא צער ושנים בקשי, וילדה, או שנים
בלא צער ויום בקשי, וילדה, או יום בקשי ויום בלא צער
ויום בקשי, וילדה - אינה יולדת בזוב; אבל אם ראת יום
אחד בקשי ושנים בלא צער, וילדה, או שנים בקשי ואחד
בלא צער, וילדה, או יום בלא צער ויום בקשי ויום בלא
צער, וילדה - הרי זו יולדת בזוב. זה הכלל: קשי הסמוך
ללדה, אין זו יולדת בזוב; שפי סמוך ללדה, הרי זו יולדת
בזוב.
ד. חל שלישי לראיתתה להיות ביום הלדה - אפלו כל היום
פלו בשפי, אין זו יולדת בזוב, שהרי יום הלדה סמוך לקשי.
ראת שני ימים, ובשלישי הפילה, ואין ידוע מה הפילה -
הרי זו ספק זכה וספק יולדת.
ה. ביצר דין יולדת בזוב? צריכה לישב שבעת ימי נקיים,
וטובלת לערב, ואחר כך תהיה מתרת לבעלה, ואחר כך
יהיה לה דם טהר; ומביאה קרבן זכה וקרבן יולדת. לפיכך,

האשה אחר ימי מלאת תחלה - הוא תחלת נדתה, ואין
משגיחין על וסתות שמקדש; לפיכך הוואה דם בסוף ימי
מלאת בין השמשות, הרי זו ספק נדה, שמא בלילה ראית
הדם, שהוא תחלת ימי נדתה.
יג. כבר בארנו, שהנדה שראת דם כל שבועה - מתרת
לשמש בליל שמיני אחר שתטבל; וזכה קטנה - משמרת
יום אחד טהור, וטובלת, ומתרת לשמש לערב; וזכה גדולה
- סופרת שבועת ימי נקיים, וטובלת, ומתרת לשמש בליל
שמיני. ואין בין זמן נדה לנדה, אלא אחד עשר יום בלבד;
ובאותם האחד עשר, תהי זכה קטנה או גדולה.
יד. ומאחר שתהיה זכר כל אלו העקרים, יתבאר לך זה
שאמרו חכמים, האשה שהחזקה כל ימיה, יום תראה דם
ויום לא תראה דם - בתחלה משמשת בליל שמיני וביום
השמיני שהוא יום אחד אחר ימי נדתה; ומשמשת בכל
שמונה עשר יום ארבע לילות בלבד, ואינה יכולה לשמש
במים, שהיום הטהור הוא שמור ליום הטמא. לפיכך, אם
היתה רואה הדם בכל יום טמא מתחלת הלילה - אינה
משמשת אלא בשמיני בלבד, שהוא יום אחד אחר נדתה.
טו. היתה רואה שני ימים טמאים ושני ימים טהורים -
משמשת בשמיני, ובשנים עשר, וששה עשר, ויום עשרים.
טז. היתה רואה שלשה ימים טמאים ושלשה טהורים -
משמשת שני ימים מהשלשה הטהורין שאחר ימי נדתה,
שהאחד מהן שמור לשנים הטמאין הסמוכין לנדתה, ושוב
אינה משמשת לעולם, שהרי החזקה זכה גדולה, ואין לה
שבועת ימי נקיים.
יז. היתה רואה ארבעה ימים טמאים וארבעה ימים טהורין
- משמשת יום אחד שאחר נדתה, ושוב אינה משמשת
לעולם.
יח. היתה רואה חמשה ימים טמאים וחמשה ימים טהורים
- משמשת השלשה הסמוכים לנדתה, ושוב אינה משמשת
לעולם.
יט. היתה רואה ששה ימים טמאין וששה ימים טהורין -
משמשת בחמשה ימים הסמוכים לנדתה תחלה, ושוב אינה
משמשת לעולם.
כ. היתה רואה שבועה טמאין ושבועה טהורין - משמשת
השבוע הראשון הטהור הסמוך לנדתה, ויבוא אחריו שבוע
טמא, תקבע בו זכה, והשבוע הטהור שביבוא אחריו
לספירה, ואסורה לשמש בו; ונמצאת שלא שמשה מטתה
בארבעה שבועות, אלא שבוע אחד. וכן כל ימיה, משמשת
שמונה עשר יום בכל שמונה עשר שבועות. כיצד? שבוע
חמישי - הרי היא זכה; שבוע ששי, שהיא בו טהורה -
לספירה; שבוע שביעי - זכה; שבוע שמיני - לספירה;
שבוע תשיעי, שהיא רואה בו - חמשה ימים ממנו מימי
נדה, ושנים מתחלת ימי זכה; משמרת יום אחד מן השבוע
העשירי הטהור, ומשמשת ששה; שבוע אחד עשר, שהיא
רואה בו - שנים מסוף ימי זכה, וחמשה מתחלת ימי נדה;
ומשמשת חמשה ימים משבוע שנים עשר הטהור. שבוע

אם ילדה זכר - אפלו פסק הדם ביום הילדה, סופרת שבועת
ימי נקיים, וטובלת. ואם ילדה נקבה, וספרה שבועת ימי
נקיים, ושלמו עם ארבעה עשר של לדה או לאחריו - הרי
זו טובלת, ומתרת לבעלה; ואם שלמו ימי הספירה בתוך
ארבעה עשר - הרי זו אסורה לבעלה עד ליל חמשה עשר.
ו. כיצד? הרי שראת דם שלשה ימים, וספרה שבועת ימי
נקיים - הרי עשרה, ועדן היא אסורה עד ליל חמשה עשר;
שכל ארבעה עשר היא כנדה. ולמה אין מצריכין את
היולדת בזוב לספירת שבועה, אחר שבועה של זכר ואחר
ארבעה עשר של נקבה? מפני שמי לדתה וימי נדתה
שאינה רואה בהן, עולין לה לספירת שבועה, כמו שיתבאר.
ז. יולדת בזוב שלא פסק דמה - אין לה דם טהר, אלא כל
דם שתראה בדם זיבה הוא; אבל אם ספרה שבועת ימי
נקיים, ושלמו ארבעה עשר של נקבה, וטבלה, ואחר כך
ראת דם בתוך ארבעים של זכר ושמונים של נקבה - הרי
זה דם טהר.
ח. ספרה שבועת ימי נקיים ולא טבלה, ואחר כך ראת דם
- הרי זו טובלת, ומתרת לבעלה מיד; שכל ימי טהר אינן
ראויות לא לנדה ולא לזיבה. אבל עצמו של דם - טמא
ומטמא כדין דם הנדה, עד שתטבל.
ט. היולדת נקבה, ולאחר ארבעה עשר שלה נתעברה,
והתחיל דם הקשי לבא לה בתוך שמונים - הרי הוא דם
טהר, אף על פי שאין קשי לנפלים; שכל דמים שתראה
בתוך ימי טהר, טהור הוא עד שתפיל הולדה. וכשתפיל -
תהיה טמאת לדה, אם הפילה זכר טמאת זכר, ואם הפילה
נקבה טמאת נקבה. ומונה ימי טמאה וימי מלאת מולד שני;
אפלו היו תאומים, והפילה היום אחד, והפילה האחר אחר
כמה ימים - מונה לשני ימי טמאה וימי מלאת.
י. זכה שפסק זוכה, והתחילה למנות שבועת ימי נקיים, ובא
לה דם קשי בתוך ימי נקיים - אינו סותר, וימי הקשי עולין
לה לענין שבועה; וכן אם ילדה בשבועת ימי נקיים - אין
הלדה סותרת, וימי הלדה עולין לה למנין שבועה, ואף על
פי שהיא טמאה בהן, שנאמר: "ואם טהרה מזוהה" - בין
שטהרה מזוהה, אף על פי שהיא טמאה טמאה אחרת, כגון
טמאת לדה, או טמאת נדה, או טמאת צרעת - הרי זו
סופרת בהן; ואין טמאות אלו וכיוצא בהן סותרין הספירה.
יא. ימי לדתה וימי נדתה - אם לא ראת בהם דם - הרי
אלו עולין לה לספירת שבועת ימי נקיים; ואם ראת בהם דם
- אין עולין לה ימי הראיה, ולא סותרין כל הימים, אלא
משלמת על הימים שספרה, כשיפסק הדם; שאין סותר
הכל אלא ראיה של זכר, אבל אלו סותרין יומן בלבד.
יב. מאחר שתבין כל העקרים שבארנו, יתבאר לך מה
שאמרו חכמים, שאפשר שתראה האשה דם מן המקור יום
אחר יום מאה וארבעה עשר יום, ולא תהיה זכה. כיצד?
שנים לפני נדתה, ושבועה ימי נדתה, ושנים לאחר ימי
נדתה, וארבעה עשר קשי, ושמונים של נקבה, ושבועה ימי
נדה, ושנים אחר ימי הנדה. הא למדת, שכל דם שתראה

וְחֹשֶׁשֶׁת פִּי כְּרֶשֶׁת וְשְׂפֹלִי מַעֲיָה, וְיִסְתַּמֵּר שָׁעַר בְּשָׂרָה, או
 יָחַם בְּשָׂרָה, וְכִיּוּצָא בְּמֵאֲרָעוֹת אֵלָיו; וְיָבוֹאוּ לָהּ וְסִתּוֹת אֵלָיו
 או אֶחָד מֵהֶן, בְּשָׁעָה קְבוּעָה לָהּ מִיּוֹם וְסִתָּהּ.
 ג. כָּכָר בְּאֶרְנוֹ, שֶׁכָּל אִשָּׁה שָׂאִין לָהּ וְסִת - אֲסוּרָה לְשִׁמּוֹשׁ
 עַד שֶׁתִּבְדֹּק עֲצָמָהּ תַּחֲלָה. וְשִׁישׁ לָהּ וְסִת - אֲסוּרָה לְשִׁמּוֹשׁ
 בְּכָל עֹנִית וְסִתָּה; אִם וְסִתָּה בַּיּוֹם, אֲסוּרָה לְשִׁמּוֹשׁ כָּל אוֹתוֹ
 הַיּוֹם; וְאִם וְסִתָּה בַּלַּיְלָה, אֲסוּרָה לְשִׁמּוֹשׁ כָּל אוֹתָהּ הַלַּיְלָה.
 וְשִׁמְתַּחֲלֵל יוֹם הַנֶּסֶת, תִּסְפֹּר יָמֵי נִדְתָּהּ וְיָמֵי זִיבָתָהּ לְעוֹלָם.
 ד. לִפְיָקָהּ, צְרִיכוֹת הַנָּשִׁים לְהִזָּהֵר בְּנִסְתּוֹת, עַד שֶׁתֵּדַע הַיּוֹם
 וְהַשָּׁעָה שֶׁנִּקְבְּעָה בָּהּ וְסִתָּהּ. הִנֵּה דִרְכָּה לְרֵאוֹת בַּיּוֹם עֲשָׂרִים,
 וְכֹא יוֹם עֲשָׂרִים וְלֹא רָצָת, וְכֹא יוֹם שְׁלֹשָׁה וְעֲשָׂרִים וְרָצָת
 - הָרִי יוֹם עֲשָׂרִים וְיָוִם שְׁלֹשָׁה וְעֲשָׂרִים, שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין; וְכֵן
 אִם רָצָת פַּעַם שְׁנֵיהֶם בַּיּוֹם שְׁלֹשָׁה וְעֲשָׂרִים, וְלֹא רָצָת בַּיּוֹם
 עֲשָׂרִים - עֲדִין שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין. רָצָת פַּעַם שְׁלִישִׁית בַּיּוֹם
 שְׁלֹשָׁה וְעֲשָׂרִים, וְלֹא רָצָת בַּיּוֹם עֲשָׂרִים - טָהוֹר יוֹם עֲשָׂרִים,
 וְנִעְקָרָה הַנֶּסֶת לַיּוֹם שְׁלֹשָׁה וְעֲשָׂרִים; שָׂאִין הָאִשָּׁה קוֹבַעַת
 וְסִת עַד שֶׁתִּקְבְּעוּ שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים, וְאִינָה מִטְהַרֶּת מִן הַנֶּסֶת
 עַד שֶׁתַּעֲקֹר מִמֶּנָּה שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.
 ה. כָּל וְסִת שֶׁנִּקְבְּעָה מִחֲמַת אֲנָס, אֶפְלוּ רָצָת בּוֹ כְּמָה
 פַּעַמִּים - אִינוּ וְסִת, שֶׁמִּפְנֵי הָאֲנָס רָצָת. קִפְצָה וְרָצָתָהּ,
 קִפְצָה וְרָצָתָהּ - קִבְּעָה לָהּ וְסִת לְיָמִים בְּלֹא קִפְצָה. כִּיצַד?
 קִפְצָה בְּאֶחָד בְּשִׁבְתָּ וְרָצָת דָּם, וְלֵאחֶר עֲשָׂרִים יוֹם קִפְצָה
 בְּאֶחָד בְּשִׁבְתָּ וְרָצָת דָּם, וְלֵאחֶר תִּשְׁעָה עֲשָׂרִים קִפְצָה בַּיּוֹם
 הַשְּׁבִיט וְלֹא רָצָת דָּם, וְלֵאחֶר הַשְּׁבִיט רָצָת בְּלֹא קִפְצָה - הָרִי
 נִקְבַּע אֶחָד בְּשִׁבְתָּ אַחֵר עֲשָׂרִים; שֶׁהָרִי נִדְרַע שֶׁהַיּוֹם גָּרַם לָהּ
 לְרֵאוֹת, לֹא הִקְפִּיצָהּ, וְכִכָּר נִקְבַּע יוֹם זֶה שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים. וְכֵן
 כָּל כִּיּוּצָא בָּזֶה.
 ו. רָצָתָהּ יוֹם חֲמִשָּׁה עֲשָׂרִים בְּחֹדֶשׁ זֶה, וְיָוִם שְׁשֶׁה עֲשָׂרִים
 בְּחֹדֶשׁ שֶׁל אַחֲרָיו, יוֹם שְׁבַעַת עֲשָׂרִים בְּחֹדֶשׁ שֶׁל אַחֲרָיו - הָרִי
 קִבְּעָה לָהּ וְסִת לְדִלּוּג. בֹּא חֹדֶשׁ רִבְעִי וְרָצָת בַּיּוֹם שְׁבַעַת
 עֲשָׂרִים, עֲדִין לֹא נִקְבַּע לָהּ וְסִת, וְכָל יוֹם שָׂרָתָהּ בּוֹ, חֹשֶׁשֶׁת
 לוֹ לְהֵבֵא; בֵּינָן שֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא תִרְאֶה בּוֹ, טָהוֹר אוֹתוֹ
 הַיּוֹם מִן הַנֶּסֶת - שָׂאִין צָרִיף עֲקִירַת שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים אֶלָּא יוֹם
 שֶׁנִּקְבַּע שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.
 ז. הִנֵּה דִרְכָּה לְהִיּוֹת רוֹאֶה יוֹם חֲמִשָּׁה עֲשָׂרִים, וְשִׁנָּת לְשִׁשָּׁה
 עֲשָׂרִים - שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין; שִׁנָּת לְשִׁבַּעַת עֲשָׂרִים - הִתֵּר שְׁשֶׁה
 עֲשָׂרִים וְנִאֲסַר שְׁבַעַת עֲשָׂרִים, וְחֲמִשָּׁה עֲשָׂרִים בְּאֲסוּרוֹ עֹמֵד; שִׁנָּת
 לְשִׁמּוֹנָה עֲשָׂרִים - נִאֲסַר שְׁמֹנֶה עֲשָׂרִים, וְהִתֵּר כָּלָם.
 ח. הִנֵּה דִרְכָּה לְרֵאוֹת יוֹם עֲשָׂרִים, וְשִׁנָּת לַיּוֹם שְׁנֵים וְעֲשָׂרִים
 - שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין; הִגִּיעַ עֲשָׂרִים וְלֹא רָצָת, שְׁנֵים וְעֲשָׂרִים
 וְרָצָת - עֲדִין שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין. הִגִּיעַ יוֹם עֲשָׂרִים וְרָצָת - טָהוֹר
 יוֹם שְׁנֵים וְעֲשָׂרִים, שֶׁהָרִי חֲזָרָה לְנִסְתָּהּ הַקְּבוּעָה, וְנִעְקָר שְׁנֵים
 וְעֲשָׂרִים, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִקְבַּע שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.
 ט. אִין הָאִשָּׁה קוֹבַעַת לָהּ וְסִת בְּתוֹךְ יָמֵי נִדְתָּהּ שָׂרָתָהּ בָּהֶן;
 בֵּינָן שָׂרָתָהּ יוֹם אֶחָד, אִינָה קוֹבַעַת וְסִת בְּכָל הַשְּׁבַעַת. וְכֵן
 אִין הָאִשָּׁה קוֹבַעַת וְסִת בִּימֵי זִיבָתָהּ שֶׁהֵן הָאֶחָד עֲשָׂרִים יוֹם;
 אֶבֶל קוֹבַעַת וְסִת בִּימֵי נִדְתָּהּ שָׂאִינָה רוֹאֶה בָּהֶן. וְאִם נִקְבַּע

שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִים - זָכָה, וְשְׁבִיעַ אַרְבָּעָה עֲשָׂרִים - לִסְפִּירָה; וְכֵן
 שְׁבִיעַ חֲמִשָּׁה עֲשָׂרִים - זָכָה; שְׁבִיעַ שְׁשֶׁה עֲשָׂרִים - לִסְפִּירָה,
 וְשְׁבִיעַ שְׁבַעַת עֲשָׂרִים - זָכָה; וְשְׁבִיעַ שְׁמוֹנֶה עֲשָׂרִים - לִסְפִּירָה.
 וְסוֹפְרָת עַל דֶּרֶךְ זֶה לְעוֹלָם. נִמְצָאתָ אוֹמֵר, שֶׁכָּל שְׁמוֹנֶה
 עֲשָׂרִים שְׁבִיעוֹת, מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁמוֹנֶה עֲשָׂרִים יוֹם; וְאֵלּוּ לֹא אָרַע
 לָהּ חֲלִי זֶה, וְהִתֵּה שְׁבִיעַ נִדָּה וְאֶחָד עֲשָׂרִים יוֹם טָהוֹרָה -
 הִתֵּה מְשַׁמֶּשֶׁת בְּכָל הַשְּׁמוֹנֶה עֲשָׂרִים שְׁבִיעוֹת, אֶחָד עֲשָׂרִים
 שְׁבִיעוֹת, שֶׁהֵם שְׁבַעַת וְשְׁבַעִים יוֹם.
 כ. וּבְזִמְנָן שֶׁהָיָה רוֹאֶה שְׁבִיעַ טָמֵא וְשְׁבִיעַ טָהוֹר -
 מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁמוֹנֶה עֲשָׂרִים יוֹם, שֶׁהֵן כְּמוֹ רִבְעֵי הַיָּמִים; וְזֶה הָיָה
 שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמִים: 'מְשַׁמֶּשֶׁת רִבְעֵי יָמֵה'.'
 כב. הִתֵּה רוֹאֶה שְׁמוֹנֶה יָמִים טָמֵא וְשְׁמוֹנֶה יָמִים טָהוֹר -
 הָרִי זֶה מְשַׁמֶּשֶׁת חֲמִשָּׁה עֲשָׂרִים יוֹם מִתּוֹךְ אַרְבָּעִים וְשְׁמוֹנֶה
 יוֹם. כִּיצַד? שְׁמוֹנֶה טָמֵא שֶׁבִּתְחִלָּה - שְׁבַעַת מִהֵן יָמֵי נִדְתָּהּ,
 וְיוֹם אֶחָד זִיבוֹת סָמוּךְ לְנִדְתָּהּ; מְשַׁמֶּרֶת לוֹ יוֹם אֶחָד מִן
 הַשְּׁמוֹנֶה הַטָּהוֹרִין, וּמְשַׁמֶּשֶׁת שְׁבַעַת; וְאַחֶר כֵּן יָבוֹאוּ לָהּ
 שְׁמוֹנֶה טָמֵאִין - מִהֵן שְׁנֵים תִּשְׁלוּם יָמֵי זִיבָתָהּ, וְשִׁשָּׁה מִימֵי
 נִדְתָּהּ; וְיָבוֹאוּ שְׁמוֹנֶה טָהוֹרִין - יוֹם אֶחָד מִהֵן תִּשְׁלוּם יָמֵי
 נִדְתָּהּ, וּמְשַׁמֶּשֶׁת שְׁבַעַת שְׁנֵי יוֹם; וְאַחֶר כֵּן יָבוֹאוּ לָהּ שְׁמוֹנֶה
 טָמֵאִים - מִהֵן אַרְבָּעָה תִּשְׁלוּם יָמֵי זִיבָתָהּ, וְאַרְבָּעָה מִימֵי
 נִדְתָּהּ, נִמְצָאתָ זָכָה גְּדוּלָּה וְצָרִיכָה סְפִירַת שְׁבַעַת; יָבוֹאוּ לָהּ
 שְׁמוֹנֶה טָהוֹרִים - סוֹפְרָת מִהֵן שְׁבַעַת, וּמְשַׁמֶּשֶׁת יוֹם אֶחָד.
 נִמְצָאתָ מְשַׁמֶּשֶׁת חֲמִשָּׁה עֲשָׂרִים יוֹם בְּכָל אַרְבָּעִים וְשְׁמוֹנֶה.
 כג. הִתֵּה רוֹאֶה תִּשְׁעָה יָמִים טָמֵא וְתִשְׁעָה יָמִים טָהוֹר -
 מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁמוֹנֶה יָמִים בְּכָל שְׁמוֹנֶה עֲשָׂרִים יוֹם לְעוֹלָם. כִּיצַד?
 תִּשְׁעָה הַטָּמֵאִים - שְׁבַעַת מִהֵן לְנִדְתָּהּ, וְשְׁנֵים זִיבוֹת סָמוּךְ
 לְנִדְתָּהּ; מְשַׁמֶּרֶת לָהּ יוֹם אֶחָד מִן הַתִּשְׁעָה הַטָּהוֹרִין,
 וּמְשַׁמֶּשֶׁת שְׁמוֹנֶה יוֹם לְעוֹלָם.
 כד. הִתֵּה רוֹאֶה עֲשָׂרָה יָמִים טָמֵא וְעֲשָׂרָה טָהוֹר, וּמְעַשְׂרָה
 וְלִמְעָלָה, אֶפְלוּ אֵלָּהּ יוֹם טָמֵא וְאֵלָּהּ יוֹם טָהוֹר - יִהְיֶה יָמֵי
 שְׁמוֹשָׁה כְּמִנְיָן זִיבָתָהּ. כִּיצַד? עֲשָׂרָה הַטָּמֵאִין - מִהֵן שְׁבַעַת
 נִדָּה, וְשְׁלֹשָׁה יָמֵי זִיבָה; עֲשָׂרָה הַטָּהוֹרִין - סוֹפְרָת מִהֵן
 שְׁבַעַת, וּמְשַׁמֶּשֶׁת שְׁלֹשָׁה. נִמְצָאוּ יָמֵי הַשְּׁמוֹשׁ שְׁלֹשָׁה, וְיָמֵי
 זִיבוֹת דְּמָה שְׁלֹשָׁה. וְכֵן מָאֵה יוֹם טָמֵאִין וּמָאֵה טָהוֹרִין,
 הַמָּאֵה הַטָּמֵאִים - שְׁבַעַת מִהֵן לְנִדָּה, וְשְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים
 זִיבוֹת; הַמָּאֵה הַטָּהוֹרִין - שְׁבַעַת מִהֵן לִסְפִּירָה, וְשְׁלֹשָׁה
 וְתִשְׁעִים לְשִׁמּוֹשׁ. וְכֵן אֵלָּהּ, וְכֵן כָּל מִנְיָן וּמִנְיָן עַל דֶּרֶךְ זֶה.
 יום שבת קודש י' כסלו ה'תשע"ג
 פֶּרֶק ח
 א. יֵשׁ אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וְסִת, וְיֵשׁ אִשָּׁה שָׂאִין לָהּ וְסִת, אֶלָּא
 לֹא תִרְגִּישׁ בְּעֲצָמָהּ עַד שֶׁיֵּצֵא הַדָּם, וְאִין לָהּ יוֹם קְבוּעַ
 לְרֵאוֹתָהּ. וְזֶה שִׁישׁ לָהּ וְסִת - הָיָה שִׁישׁ לָהּ יוֹם קְבוּעַ, או
 מְעַשְׂרִים יוֹם לְעֲשָׂרִים יוֹם, אוּ מְאֲרָבָהּ וְעֲשָׂרִים יוֹם
 לְאַרְבָּעָה וְעֲשָׂרִים יוֹם, אוּ פָחוֹת אוּ יוֹתֵר.
 ב. וְנִקְרָא שֶׁיָּבוֹא הַדָּם, תִּרְגִּישׁ בְּעֲצָמָהּ; מִפְּהֶקֶת, וּמִתְעַשְׂשֶׁת,

רָאָת שְׁלֹשָׁה יָמִים - סוּפְרַת שְׁבַעַת יָמִי נְקִיִּים, שְׁמָא בִּימֵי
זִיכְתָּהּ הִיא עוֹמֶדֶת.
יז. וְכִיצַד הִיא עוֹשָׂה לְתַקֵּן וְסִתָּה, וְלִידַע אִם הִיא זָכָה
וְדֹאִית אוֹ סָפֵק זָכָה, וְלִידַע יָמִי זִיכְתָּהּ? הִלֵּל לְפִי יָמִים
שֶׁתִּרְאָה בָּהֶן. בִּיצַד? רָאָת יוֹם אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם - מְשַׁלֶּמֶת
עֲלֵיהֶן הַשְּׁבָעָה, וְתַתְּחִיל לִמְנוֹת הָאֶחָד עֶשֶׂר יוֹם מֵאֶחָד
הַשְּׁבָעָה.
יח. רָאָת שְׁלֹשָׁה יָמִים - הָרִי זֶה סָפֵק זָכָה, שְׁמָא יוֹם אֶחָד
מִהֵן קָדָם נִדְתָּה, וְשְׁנַיִם מִתְּחִלַּת הַנִּדָּה; וְכֵן אִם רָאָת אַרְבָּעָה
- שְׁמָא שְׁנַיִם קָדָם הַנִּדָּה, וְשְׁנַיִם מִתְּחִלַּת הַנִּדָּה. וְיִוֹשְׁבֶת
חֲמִשָּׁה תִּשְׁלֹם יָמִי נִדָּה, וְאֶחָד עֶשֶׂר יָמִי זִיכָּה אַחֵר חֲמִשָּׁה.
יט. וְכֵן אִם רָאָת תְּשַׁעָה יָמִים - הָרִי זֶה סָפֵק זָכָה, שְׁמָא
שְׁנַיִם קָדָם יָמִי נִדָּה וְשְׁבָעָה שֶׁל נִדָּה; וּמִתְּחִלַּת לִמְנוֹת אֶחָד
עֶשֶׂר יוֹם אַחֵר תִּתְּשַׁעָה שְׁפָסֵק הָדָם. וְכֵן אִם רָאָת אֶחָד
עֶשֶׂר יוֹם - הָרִי זֶה סָפֵק זָכָה, שְׁמָא שְׁנַיִם קָדָם הַנִּדָּה,
וְשְׁבָעָה שֶׁל נִדָּה, וְשְׁנַיִם לְאַחֵר הַנִּדָּה, וְנִשְׁאָר לָהּ מִיָּמִי
זִיכְתָּהּ תְּשַׁעָה.
כ. רָאָת שְׁנַיִם עֶשֶׂר יוֹם - הָרִי זֶה זָכָה וְדֹאִית. שְׁאֶפְלוּ הָיוּ
מִהֵן שְׁנַיִם לִפְנֵי הַנִּדָּה וְשְׁבָעָה שֶׁל נִדָּה - הָרִי הַשְּׁלֹשָׁה לְאַחֵר
הַנִּדָּה, וְנִשְׁאָר לָהּ מִיָּמִי זִיכְתָּה שְׁמוֹנָה. וְכֵן אִם רָאָת שְׁלֹשָׁה
עֶשֶׂר יוֹם - נִשְׁאָר לָהּ מִיָּמִי זִיכְתָּה שְׁבָעָה, וְהֵן יָמִי הַסְּפִירָה.
כא. מְשַׁכָּה בְּרֹאֵית הָדָם, אֶפְלוּ רָאָת אֶלֶף יוֹם - כְּשִׁיפָסֵק
הָדָם, סוּפְרַת שְׁבַעַת יָמִי נְקִיִּים, וְאַחֵר הַשְּׁבָעָה יִתְּחִילוּ יָמִי
הַנִּדָּה לְזוֹ שְׁטַעָה.
כב. הֵא לְמִדָּתָּ, שְׁכָל הַטּוֹעָה - אֵינָה מוֹנֶה מְשִׁיפָסֵק הָדָם
פְּחוֹת מִשְׁבָּעָה, וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁבָעָה עֶשֶׂר, וְיִבּוֹאוּ יָמִי נִדְתָּה.
בִּיצַד? רָאָת יוֹם אֶחָד וּפְסָק הָדָם - מוֹנֶה שְׁבָעָה עֶשֶׂר, שֶׁשָּׁה
לְתִשְׁלוֹם נִדְתָּה וְאַחֵד עֶשֶׂר יָמִי זִיכְתָּה; וְיִבּוֹאוּ יָמִי נִדְתָּה.
וְאִם רָאָת שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר אוֹ יִתֵּר - מוֹנֶה שְׁבָעָה מְשִׁיפָסֵק הָדָם,
וְיִבּוֹאוּ יָמִי נִדְתָּה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

לָהּ וְסִתָּה בִּימֵי זִיכְתָּהּ, הָרִי זֶה חוֹשֶׁשֶׁת לְסִתָּה; וְכָל וְסִתָּה
שְׁנִיבָעָה בִּימֵי זִיכְתָּהּ, אִם נִעְקְרָה אֶפְלוּ פַעַם אֶחָד - נִעְקְרָה,
וְאֵינָה צְרִיכָה לְהַעֲקֹר שְׁלֹשָׁה פַעַמִּים; שֶׁחֲזָקָה דְּמִים מְסַלְקִין
הֵן בְּיָמִים אֵלֶּה.
י. בִּיצַד חוֹשֶׁשֶׁת לְסִתָּה? אִם רָאָת דָּם בְּסִתָּה זֶה, אֶפְלוּ יוֹם
אֶחָד - תִּשָּׁב לְנִדָּה מְסַפֵּק, וְאַסִּירָה לְשִׁמֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם,
וְאֶפְלוּ לֹא רָאָתָה בְּשָׂאֵר יָמֵי הַסִּתּוֹת. וְאִם רָאָתָה שְׁלֹשָׁה
יָמִים, הָרִי זֶה זָכָה.
יא. כָּל אִשָּׁה שֶׁמִּרְבָּה לְבָדֵק עֲצָמָה תְּמִיד, הָרִי זֶה מְשַׁבַּחַת,
וְאִף עַל פִּי שִׁישׁ לָהּ וְסִתָּה קְבוּעָה; שְׁאֶפְשָׁר שִׁיבּוֹא דָם בְּלֹא
שְׁעַת הַסִּתָּה. וְכָל אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שֶׁל יָמִי זִיכְתָּה - הָרִי הִיא
בָּהֶן בְּחֻזְקַת טְהוֹרָה, וְאֵינָה צְרִיכָה בְּדִיקָה; אֲכָל אַחֵר יָמִי
זִיכְתָּה - צְרִיכָה לְבָדֵק.
יב. יִשְׁכָּה וְלֹא בְּדִיקָה, בֵּין בְּאַנְסָה בֵּין בְּרָצוֹן - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת
טְהוֹרָה, עַד שֶׁתִּבְדֹּק וְתִמָּצֵא טָמֵא.
יג. הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא בְּדִיקָה עֲצָמָה בְּשַׁעַת וְסִתָּה, וְלְאַחֵר יָמִים
בְּדִיקָה וּמִצָּאָה טָמֵא - אִף עַל פִּי שֶׁהִיא טָמֵא לְמַפְרַע עַד
שְׁעַת וְסִתָּה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְּבָאֵר בְּעֵנֵן טָמֵאָה וְטְהוֹרָה - הָרִי זֶה
אֵינָה מְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ לְמַפְרַע, וְאֵינָה מוֹנֶה אֶלֶּא מְשַׁעָה
שֶׁרָאָתָה; וְאִם מִצָּאָה עֲצָמָה טְהוֹרָה, הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהוֹרָה.
יד. וְכֵן אִשָּׁה שֶׁרָאָת דָּם מִחֲמַת מִכָּה שִׁישׁ לָהּ בְּמִקּוֹר - אִף
עַל פִּי שֶׁרָאָת בְּשַׁעַת וְסִתָּה, הִיא טְהוֹרָה וְהָדָם טְהוֹר;
שֶׁהוֹסֵסוֹת מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁיִּתְּבָאֵר בְּהִלְכוֹת מְטַמְּאֵי מִשְׁכָּב
וּמוֹשָׁב.
טו. הַסּוּמָה - בּוֹדֵקֶת עֲצָמָה וּמִרְאָה לְחִבְרָתָה; אֲכָל הַחֲרָשֶׁת
וְהַשּׁוֹטָה צְרִיכוֹת פְּקֻחוֹת לְבָדֵק אוֹתָן וְלִקְבֹּעַ לָהֶן וְסִתּוֹת,
וְאַחֵר כָּךְ יִהְיֶה מִתְּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן.
טז. כָּל אִשָּׁה שֶׁטַעָה וְלֹא יָדָעָה עַת וְסִתָּה, וְרָאָת דָּם -
חוֹשֶׁשֶׁת לְזִיבוֹת. לְפִיכָךְ, אִם רָאָת יוֹם אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם -
יִוֹשְׁבֶת תִּשְׁלֹם שְׁבָעָה, שְׁמָא דָּם זֶה בִּימֵי נִדְתָּה הוּא; וְאִם

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ד' כסלו ה'תשע"ג

הַעֲגִלָה, וְהוּא אָמְרוּ: "אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע" (שם),
וְהַעֲבֹד עַל זֶה-לְוָקָה. וּבִגְמָרָא מְכוּת (כב). כְּשֶׁהִזְכִּירוּ
מִחֲבִיבֵי מַלְקוֹת אָמְרוּ: "וְהָאֵל אֵיכָּא זֹרַע לְנַחַל אֵיתָן
וְאַזְהַרְתִּיהָ מִהֲקָא: "אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע". הִנֵּה
נִתְּבָאֵר שְׁנֵי אֲזַהֲרָה אַחַת וְשֶׁהִיא בְּמַלְקוֹת. וּכְבָר נִתְּבָאֵרוּ
דִּינֵי מִצְוָה זֶה בְּסוּף סוּטָה (מז: מז:).
הַמִּצְוָה הָרִח"צ — הָאֲזַהֲרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהַשְׁאִיר מוֹקָשִׁים
וּמִכְשׁוּלִים בְּעֶרְבֵינוּ וּבְתוֹךְ בִּיתֵינוּ כְּדִי שֶׁלֹּא יֵאָבְדוּ בָּהֶם בְּגִי
אָדָם, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "וְלֹא-תִשָּׂא דְּמִים בְּבִיתְךָ" (שם)
כב, ח) וְלִשׁוֹן סְפָרִי (פֶּרֶשׁת תְּצַא שֶׁם) "וְעִשִּׂיתָ מַעֲשֶׂה" (שם)
— מִצְוֹת עֲשֵׂה: "וְלֹא-תִשָּׂא דְּמִים" — מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה".

יום ראשון ד' כסלו ה'תשע"ג
מצות עשה קפא. מצות לא תעשה שט.
רחצ. מצות עשה קפד.
הַמִּצְוָה הַק"פ"א — הַצּוּוֹי שֶׁנִּצְטְוִינוּ בְּעִרְיַת (ראשׁה של)
עֲגִלָּה. אִם נִמָּצֵא בְּשָׂדֶה הָרוּג שֶׁלֹּא נֹדַע מִי הָרָגוּ, וְהוּא
אָמְרוּ יִתְעַלָּה: "כִּי-יִמָּצֵא חֵלֶל בְּאֶדְמָה" (דברים כא, א) וְהוּא
דִּין עֲגִלָּה עֲרוּפָה. וּכְבָר נִתְּבָאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זֶה בְּפֶרֶק אַחֲרוֹן
מִמִּסְכַּת סוּטָה (מד:).
הַמִּצְוָה הַש"ט — הָאֲזַהֲרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּזָרוֹעַ וּמִלְּעִבּוֹד
אֶת-הָאֶדְמָה בְּנַחַל אֵיתָן (נַחַל מֵימֵי הַזֶּרוּם בַּחֲזָקָה) שֶׁנִּצְטְוָה בּוֹ

1 וכבר נתבאר דיני מצוה זו בריש שקלים (מתלמוד)
2 ירושלמי ובכמה מקומות בסדר נזקין (בבא קמא טו, מו,
3 ועוד).

4 המצוה הקפ"ד — הצווי שנגצטינו לסלק המוקשים
5 והמכשולים מכל־משפחותינו, הינו: שנגבה כהל' מקיף
6 סביב הגגות והבורות והשיחין ודומיהם, כדי שלא יפול
7 מישהו בהם או מהם. וכן מקומות הסכנה בלם בונים
8 ומתקנים אותם, כדי שתסור הסכנה, והוא אמרו: "ועשית
9 מעקה לגגך" (שם) ולשון ספרי: "ועשית מעקה לגגך —
10 מצות עשה". וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת בבא
11 קמא.

יום שני ה' כסלו ה'תשע"ג

13 מצות לא תעשה רצט.

14 מצות עשה רב. רג. מצות לא תעשה ער.

15 המצוה הרצ"ט — האזהרה שהזהרנו מלהכשיל זה־את־
16 זה בעצה (שאינה הוגנת). והוא: שאם ישאלך עצה בדבר
17 שאינו בקי בו. הרי באה האזהרה מלהטעותו ומלרמותו,
18 אלא תורהו על הדבר שאתה חושבו שהוא טוב וישר,
19 והוא אמרו ותעלה: "ולפני עור לא תתן מכשל" (ויקרא יט,
20 יד) ולשון ספרא (פרשת קדושים): "ולפני סומא בדבר —
21 היה נוטל ממך עצה אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו".
22 ואמרו שלאו זה כולל גם מי שמסייע לדבר עברה או
23 גורמה, לפי שהוא בא לאותו האדם שסמאה התאנה
24 את־ראיתו ונעשה עור ועורו בתעיתו. או יכין לו סבות
25 עברתו ועל דרך זו אמרו על המלוה ברבית והלוה ברבית
26 ששניהם עוברים משום "ולפני עור לא תתן מכשל", לפי
27 שכל־אחד מהם עזר לחברו והקשיר לו השלמת העברה.
28 והרבה דברים מסוג זה אומרים בהם: עובר משום:
29 "ולפני עור לא תתן מכשל". ופשטיה דקרא הוא מה־
30 שהזכרנו תחלה.

31 המצוה הר"ב — הצווי שנגצטינו להוריד את־המשא
32 מעל הבהמה שפשלה במשא בשדה, והוא אמרו ותעלה:
33 "כי־תרעה חמור שנאך רבין וגו' עזב תעזב עמו" (שמות
34 כג, ה). ולשון המכללתא (פרשת משפטים): "עזוב תעזב —
35 פריקה". ושם אמרו: "עזב תעזב" — נמצאנו למדין
36 שהוא עובר על עשה ועל לא־תעשה, כלומר: שאנו
37 נצטינו לפרק מעליה (מצות עשה) והזהרנו מלהניחה
38 רובצת תחת משאה כמו שיתבאר במצות לא־תעשה
39 (המצוה המשלימה ע"ר): ואם הניחה רובצת תחת משאה,
40 עובר על עשה ולא־תעשה. הנה נתבאר לך, שזה שנגאמר
41 "עזב תעזב" — מצות עשה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
42 בפרק ב' מ[בבא] מציצא (לב).

43 המצוה הר"ג — הצווי שנגצטינו לטעון את־המשא על
44 הבהמה או על האדם אם הוא לבדו, אחר שהורדנוהו
45 ממנו או שהורידו וזלתנו. כי כמו שנגצטינו לפרק ממנו,
46 כך נצטינו לטעון עמו. והוא אמרו ותעלה: "הקם תקים
47 עמו" (דברים כב, ד). ולשון המכללתא (פרשת משפטים שם):
48 "הקם תקים עמו — טעינה". וכבר נתבאר דיני מצוה זו
49 בפרק ב' מ[בבא] מציצא (לב). ושם נתבאר, שמצוה
50 מן־התורה לפרוק ומצוה מן־התורה לטעון.

51 המצוה המשלימה מאתים ושבעים — האזהרה
52 שהזהרנו מלעזוב את־הלכוד במשא מעכב בדרך, אלא
53 נעזרהו ונפרק מעליו עד שיתקן משאו, ונגביה עמו את
54 משאו, או על גבו או על בהמתו, כמו שנתבאר בדיני
55 מצוה זו, והוא אמרו: "ותדלת מעזב לו" (שמות כג, ה).
56 ולשון המכללתא (פרשת משפטים שם): "ותדלת מעזב לו עזב
57 תעזב עמו", נמצאנו למדין שהוא עובר על עשה ועל
58 לא־תעשה. ובא עוד לאו מיוחד בענין זה והוא אמרו
59 במשנה תורה: "לא־תרעה את־חמור אחיך וגו'" (דברים
60 כב, ד), ובספרי (פרשת תצא שם): "לא־תרעה את־חמור
61 אחיך" וכו' — מצות לא־תעשה, ולהלן הוא אומר:
62 "כי־תרעה חמור שנאך" (שמות כג, ה) — מצות עשה".
63 וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו בפרק ב' מבבא מציצא
64 (לב).

יום שלישי ו' כסלו ה'תשע"ג

יום רביעי ז' כסלו ה'תשע"ג

מצות עשה רמה.

65 המצוה הרמ"ה — הצווי שנגצטינו בדין מקח וממכר,
66 כלומר: הדרכים שבהן מתקים המקח והממכר בין
67 המוכרים והקונים, וכבר למדנו על אפן (קנין) זה ממה־
68 שאמר ותעלה: "וכי־תמכרו ממכר לעמיתך וגו'" (ויקרא
69 כה, יד), אמרו (בבא מציצא מז): "דבר הנקנה מיד ליד,
70 כלומר המשיכה". וכבר נתבאר, שדבר תורה מעות קונות,
71 ואין המשיכה במטלטלין אלא תקנת חכמים: וכן המסירה
72 וההגבהה. ובפרוש אמרו (שם צט): בדרך שתקנו משיכה
73 בלוקחין כך תקנו משיכה בשומרין (שה"משיכה" לרשותן
74 מטילה עליהן חיובי השומרים). הנה נתבאר לך, שזה שהתנו
75 משיכה במקח וממכר — תקנה, כמו שנתבאר במקומו:
76 אבל שאר הדרכים שבהן נקנות הקרקעות וזולתן. כלומר
77 שטר וחקקה — הסמיכונו לפסוקים. וכבר נתבאר משפטי
78 דין זה, כלומר: ידיעת הדרכים שבהן מתקים המקח
79 בכל־סוג וסוג, בפרק א' מקדושין ופרק ד' ופרק ח'
80 מ[בבא] מציצא ופרק ג' ופרק ד' ופרק ה' ופרק ו' ופרק ז'
81 מ[בבא] בתרא.

יום חמישי ח' כסלו ה'תשע"ג

1

יום שישי ט' כסלו ה'תשע"ג

2

מצות לא תעשה רנ.

3

4 המצוה המְשַׁלֵּמָה מֵאֲתִים וְחֲמִשִּׁים — הָאֲזָהָרָה
 5 שֶׁהִזְהִרְנוּ מִלְּהוֹנוֹת (לרמות) זֶה-אֶת-זֶה בְּמִסְתָּר בְּשַׁעַת מִקָּח
 6 וּמִמְכָּר, וְהוּא אָמַר: תַּעֲלֶה: "וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתְךָ
 7 אוֹ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל-תּוֹנוֹ אִישׁ אֶת-אָחִיו" (ויקרא כה,
 8 יד). וּבִסְפָּרָא (פרשת בהר) אָמַר: "אֶל-תּוֹנוֹ אִישׁ אֶת-אָחִיו
 9 — זֶה אוֹנָאֵת מִמוֹן". וְכָבֵד נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק
 10 ד' מִבְּבֵא מְצִיעָא (מט: ואילך).

יום שבת קודש י' כסלו ה'תשע"ג

11

מצות לא תעשה רנא.

12

13 הַמִּצְוָה הֶרֶנ"א — הָאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהִרְנוּ מִלְּהוֹנוֹת זֶה-אֶת-זֶה
 14 בְּדִבְרֵים, וְהוּא שְׁנֵאֵמַר לוֹ דְּבָרִים הַמְצַעְרִים אוֹתוֹ
 15 וּמַעֲלִיבִים אוֹתוֹ וְלֹא יוֹכֵל לַעֲמֹד מִפְּנֵי שְׂתִיבַיִשׁ מִהֶם,

16 כְּגוֹן שֶׁקָּדְמוּ לוֹ מַעֲשֵׂי נְעוּרִים וְשָׁב מִהֶם, וְנֵאמַר לוֹ: תוֹדָה
 17 לָהּ שֶׁהֶעֱבִירָךְ מִדֶּרֶךְ פְּלוּנִית אֶל דֶּרֶךְ טוֹבָה זוֹ, וְכִיּוֹצֵא
 18 בְּכָךְ מֵאֲמִירָה פּוֹגַעַת שֶׁל מוֹמִים מְכַאֲבִים, וְהוּא אָמַר
 19 יַתְעַלֶּה: "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת-עַמִּיתוֹ וְיִרְאֶת מֵאֲלֹהֶיךָ"
 20 (ויקרא כה.) אָמַר (בבא מציעא נח:): זֶה אוֹנָאֵת דְּבָרִים. וְלִשְׁוֹן
 21 סְפָרָא (פרשת בהר שם): "כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ
 22 אֶת-עַמִּיתוֹ" — הֲרֵי אוֹנָאֵת דְּבָרִים אֲמוּרָה. כִּיצַד? אִם הִיא
 23 בַּעַל תְּשׁוּבָה לֹא יֵאמַר לוֹ: זָכוֹר מַעֲשֶׂיךָ הָרָאשׁוֹנִים וְגו',
 24 הֵיוּ חֲלָאִים וְכו' — צְרוּת בָּאִים עֲלֵיו — וּמַצְדִּיק עֲלֵיו אֶת הַדִּין
 25 בַּחוּזִירוֹ חֲטָאִיו) רָאָה חֲמָרִים (סוחרים המוחפשים לקנות ומפנה
 26 אותם למקום שאינו שייך כלל) וְכו', לֹא יֵאמַר לוֹ בְּכֻמָּה חֲפִץ
 27 זֶה (שואלו על מחירו — ואינו חפץ לרכשו) וְגו'". וְאָמַר (בבא
 28 מציעא שם): "גְּדוּלָּה אוֹנָאֵת דְּבָרִים מֵאוֹנָאֵת מִמוֹן,
 29 שֶׁבְּאוֹנָאֵת דְּבָרִים הוּא אוֹמֵר: 'וְיִרְאֶת מֵאֲלֹהֶיךָ'". וְכָבֵד
 30 נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ד' מִבְּבֵא מְצִיעָא.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט מ"ח, תש"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

... לשאלתם, מה כוונתי בהנוגע לשידוך גיסתו ואחותה תי', בהנוגע לגשת "בעקפיץ",

הכוונה פשוטה, להציע לה נכבדות ע"י ידידים ומכירים ולא (ע"י) ההורים והראה הנסיון, שבדרך
 זו מצליחים יותר, ואפילו כשחושדים שיד ההורים באמצע, בכ"ז מתעלמים מזה, ובפרט כשזוהרים שלא
 לתת מקום לחשד האמור.

לכתבו הטעמים להעדר הצלחה בשטח חב"ד במחנם הט',

- ידוע האמור דאף דאונס אמיתי רחמנא פטרי' כמאן דעביד לא אמרינן, והרי סו"ס התפקיד
 להפיץ המעינות חוצה, ואי אפשר להחליף זה בביאורים והסברים, וכשנגשים באופן כזה, ז.א. שאין ברירה
 ומוכרח הפצת המעינות, הרי בודאי - וכמו שהראה הנסיון בהרבה מסוג מצב כזה - מוצאים כמה דרכים,
 ומדגיש הנני כמה, הרבה יותר מאופן פעולה אחת.

בברכה לבשו"ט בכל האמור הכללים והפרטים גם יחד.

ז"ע נתקבל מברקו - פ"נ ונקרא היום על הציון. ובטח יכתוב פרטים בזה.

מלכים א ז חיד

ז ח וביתו אשר יושב שם חצר האחרת מבית לאולם כמעשה הזה היה וכו' יעשה לבת פרעה אשר לקח שלמה כאלם הזה: ט כל אלה אבנים יקרת כמדת גזית מגררות כמגרה מבית ומחוץ וממסד עד הטפחות ומחוץ עד החצר הגדולה: י ומיפך אבנים יקרות אבנים גדולות אבני עשר אמות ואבני שמנה אמות: יא ומלמעלה אבנים יקרות כמדות גזית וארו: יב וחצר הגדולה סביב שלשה טורים גזית וטור כרתת ארום ולחצר בית הזה הפנימית ולאולם הבית: יג וישלח המלך שלמה ויקח את חירם מצר: יד בן אשה אלמנה הוא ממשנה נפתלי ואביו איש צר חרש נחשת וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת לעשות כל מלאכה בנחשת ויבוא אל המלך שלמה ויעש את כל מלאכתו:

רש"י

(ח) וביתו אשר ישב שם. דירה גמורה, לאכול שם ולשכב שם: מבית לאולם. לפניו מן אולם של בית יער הלבנון: ובית יעשה. עלה בלבו לעשות בית לבת פרעה: כאלם הזה. כמעשה אולם הזה: (ט) כל אלה אבנים יקרות. כל האבנים האלה עשויות כבדות: כמדות גזית. כמדת אבני גזית, מדה אחת היתה לאבני גזית במדינה: וממסד עד הטפחות. בגובה היה הבנין הזה עשוי באבני גזית האלה, מן היסוד עד שמי הקורה: וממסד. לשון יסוד: הטפחות. שמי קורה, כמו (ישעיהו מח יג): וימיני טפחה שמים: ומחוץ. לצד החוץ היה כל משך הקירות באבנים הללו, עד החצר הגדולה:

מצודת ציון

(ט) יקרות. כבדות ומקשיות. או מכובדות וחשובות: מגררות במגרה. מגרה היא כלי כרזל מלאה פגיונות, ועל כי יחתכו בו העצים דרך גרירה, נקרא מגרה, וכן (שמואל ב יב לא) וישם במגרה: (יד) חורש. אומן:

המשפט: (ט) כל אלה. כל הבנינים שזכר, בנה מאבנים יקרות וגדולות, כמדות הראויות לאבני גזית, כפי מה שהיה ידוע להם: מגררות במגרה. חתוכות במגרה, לעשותן חלקות משני עבריהן, בעבר הפנימי ובעבר החיצון: וממסד. מן היסוד עד התקרה, וזהו עד הטפחות, כי הדרך היא לעשות כעין לבזוז בשעור טפח, בולט מהכותל אצל התקרה, והוא מתפאר המלאכה: ומחוץ. ואף יתר הבנינים, אשר עמדו מחוץ להבתים האלה עד החצר הגדולה, את כולם בנה כבנין האמור, אבל החצר הגדולה עצמה בנה בבנין אחר, כמפורש בענין: (י) ומיפך אבני גזית. רצה לומר: מה שנאמר למעלה אשר אבני היסוד היו שוות לאבני הכותל, אין זה כי אם בדבר שהיו אבני יקרות כמותן, אבל לא ישוו בגודל, כי אבני היסוד גדולות מאבני הכותל, כי אבני יסוד היו בני ' אמות וגו', וגדולים המה ממדת אבני גזית: (יא) ומלמעלה. כתלים שעל היסודות: וארו. כל הבנינים האלה, כיסה התקרה בארו: (יב) וחצר הגדולה סביב. אשר היה מסבב כל בתי המלך: שלשה טורים. בנין כתליו היה מאבני גזית, שלש שורות זו על גב זו, ועליהם שורה הרביעית היה מארום כרותות ומחוטבות ביושר, וכמו כן עד כלות גובה הכתלים, היה בנוי בהאופן הזה: ולחצר בית ה' הפנימית. רצה לומר: וכמו הבנין אשר בנה לחצר בית ה' האמור למעלה, וכן בנה את האולם אשר לפני ההיכל, כי כולם בנה בשלשה טורים גזית וגו': (יג) את חירם. כך שמו של האומן: (יד) ממטה נפתלי. אביו היה מבני נפתלי, ואמו היתה מבנות דן כמו שנאמר בד"ה (ב כ ג): איש צורי. התגורר זמן רב בצור: חורש נחושת. על אביו הוא חוזר: וימלא. רצה לומר: ולזה היה חירם בנו ממולא בחכמת מלאכת הנחושת, כי למד מאביו:

מצודת דוד

(ח) וביתו אשר ישב שם. רצה לומר: מקום מושבו בקביעות: חצר האחרת. אשר עמדה בחצר האחרת, מבפנים לאולם המשפט, בדרך הכניסה מן החוץ אל מקום בתי המלוכה: כמעשה הזה היה. כמעשה אולם המשפט, ספון בארז כמותו: ובית יעשה. הבית אשר עשה לבת פרעה, היה גם כן כאלם

תהלים סח יד-טז

סח. יד אִם־תִּשְׁכַּבְוּ בֵּין שְׁפָתַי כִּנְפֵי יוֹנָה נַחֲפָה בְּכַסְף וְאַבְרוֹתַיָּה בִּירְקָק חֲרוֹץ: טו בְּפֶרֶשׁ שְׂדֵי מַלְכִים פָּה תִשְׁלַג בְּצִלְמוֹן: טז הֲרֵאֱלֹהִים הֲרֵבֶשֶׁן הָרִגְבָּנִים הֲרֵבֶשֶׁן:

רש"י

החווילה ומארץ כוש זהב טוב מאד מאד לא הוא ירוק ולא הוא אדום ולכך קראו ירקרק כמו (ויקרא י"ג) לבן אדמדם שאינו לא לבן ולא אדום לכך נכפל ירקרק אדמדם: (טו) בפרש. לשון ופרשו את השמלה (דברים כ"ב) בוררין את הדבר כשמלה חדשה: מלכי. אלו ת"ח כמו שנאמר (משלי ח') בי מלכים ימלוכו: (טז) הר אלהים הר בשן. והיכן פירשה בהר סיני שהוא הר אלהים סמוך לבשן בעבר הירדן: הר גבנונים. הר המיוחד שבהרים: גבנונים. לשון הרים על שם גובהם כמו (יחזקאל ט"ז) ותבני לך גב כל דבר גבוה קרוי גב:

מצודת ציון

(יד) שפתים. הוא מקום עריכת ומושב הקדרות כמו שפות הסיר (יחזקאל כ"ד): נחפה. מכוסה: ואברותיה. כנפיה כמו אבר כיונה (לעיל ג"ה): בירקק. גוון ירוק: חרוץ. מין זהב כמו ומחרוזת תבואתה (משלי ג'): (טו) בפרש. מל' הפרשה ופרוד: תשלג. מל' שלג: בצלמון. מל' צלמות ור"ל חושך: (טז) הר בשן. הוא מקום דשן ושמן כמ"ש שמעו וכו' פרות הבשן (עמוס ד'): גבנונים. מל' גב וגובה והנונין באים להקטין כמו האמינון אחיך (ש"ב י"ג):

היא הרועה אתכם ומגין עליכם: הר גבנונים וגו'. הר בית ה' שהוא מקטני ההרים הוא לכם הר בשן כי זכות המקדש עומדת לכם ורועה אתכם כהר בשן שהוא מקום מרעה: (יז) למה תרצדון. אתם הנמשלים מול המקום להרים קטנים למה תרצדון בהיכלו הלא הוא ההר אשר חמד ה' לשבת בו ואף ישכון שם לנצח ולא ישאר בידכם:

יהל אור

מצראי סימא דזיקק (זהו תרגום של נחפה בכסף. כמ"ש המתורגמן ערך סם וז"ל כסף צרוף סימא סינא. כצורף כסף כמתין סימא. וכן כל לשון כסף דאיוב משלי תלים מתורגם סימא. וכן לשון אוצר עכ"ל) וטיסברייאה מליין אובריון סגין. במתורגמן ערך טסבר פ' טסבר ענין סגולת מלכים. כי סגולת מלכים תרגום וטסברי מלכין. והנה סגולה פ' אוצר ועמ"ש ע"פ והייתם לי סגולה מכל העמים ממה שאתם מבררים הניצוצות שנפלו בהם כו'. וענין אובריון זהו פז כ"כ המתורגמן בערך אברז מזהב ומפז תלים י"ט מדהבא ומן אובריון וא"כ פ' ואברותיה זהו ענין האוצרות שלהם. בירקק חרוץ הוא הפז. ולפירש"י אברותיה זהו ג"כ ענין כנפי יונה כמו מי יתן לי אבר כיונה תלים נ"ה ז' דת"י כנפא היך יונתא. וכן המבינתך יאבר נץ איוב ס' ל"ט כ"ו דפירש"י יגדל כנף. וכן נאמר וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים. וראיתי בש"י פ' טעם שנק' כן הכנפים מפני שהם כל תוקף העוף, וא"כ הוא קרוב ללשון אביר יעקב שהוא ענין תוקף. ועמ"ש בלק"ת פ' האזינו בד"ה כנשר יעיר בענין ישאהו על אברתו. ובפסוק ואשא אתכם על כנפי נשרים בפ' יתרו י"ט ד' ת"י על עננין היך כעל גדפי נשרין:

מצודת דוד

(יד) אם תשכבון. ר"ל אף אם מצרות תהיו חשוכים וכעורים כשוכב בין מקום שפיתת הקדרות: כנפי יונה. מ"מ תהיו נאים כמו כנפי יונה הנראה כמחופה בכסף ובוהב משובח הנוטה מעט לגוון הירוק ר"ל סוף הדבר לגאולה שלימה ורב טוב: (טו) בפרש. אז כאשר יפרוש שדי לגרש העובדי כוכבים מא"י: בה. בהארץ ההיא תתלבן כשלג אתה העדה היושבת בגולה: (טז) הר אלהים וגו'. הר סיני אשר ירד עליו אלהים הוא לכם הר בשן ר"ל כמו שהר בשן הוא דשן ושמן ומקום מרעה כן הוא לכם הר סיני כי זכות התורה שקבלתם שמה

היא הרועה אתכם ומגין עליכם: הר גבנונים וגו'. הר בית ה' שהוא מקטני ההרים הוא לכם הר בשן כי זכות המקדש עומדת לכם ורועה אתכם כהר בשן שהוא מקום מרעה: (יז) למה תרצדון. אתם הנמשלים מול המקום להרים קטנים למה תרצדון בהיכלו הלא הוא ההר אשר חמד ה' לשבת בו ואף ישכון שם לנצח ולא ישאר בידכם:

יד אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקק חרוץ.

(א) ת"י אם אתון רשיעייא שכבין ביני קלקלתא (פי' במתורגמן שהוא ענין אשפה כמ"ש מאשפות ירים אביון בש"א ס' ב' ח'. ת"י מקלקלתא מרים חשיכא. והמ"צ שם פ' מאשפות הוא מקום השלכת הזבל. ועיין רבות פ' ויצא ס"פ ע"ב גבי זבולון השדה הזו כל זמן שאתה מזבלה כו'. והנה מבמ"א בענין ונשב בגיא מול בית פעור. ענין פעור שהי' מתריזין בפניה להמשיך הפסולת שהוא תענוגי עוה"ז שזהו וכל קרבי שמבררים הטוב מהפסולת כו' וזהו שפירש"י כאן והתענגתם בתענוגים כו') כנ"י דדמאי ליונתא מטללא בענני יקרא (זהו פ' של כנפי יונה הכנפים הם הענני יקר. ופי' מטללא כמ"ש במתורגמן ערך טלל. בצל קורתיו בפ' וירא י"ט ח' ת"א בטלל שירותי. נמצא טלל הוא ענין צל. והיינו שהיו בצל ענני יקר וכמ"ש למען ידעו כי בסוכות הושבתי בפ' אמור כ"ג מ"ג. ותרגום ארי במטלת עננין אותיבת ית בני". וא"כ יש לפרש כנפי יונה על חג הסוכות. שהוא המשכת וימינו תחבקני חסד עליון הגן' צל סוכה. וזהו פ' כנפי יונה שארז"ל פרק במה טומנין יונה זו כנפיה מגינות עליה וכך הענני יקר הם היו מגינים על כנ"י ופי' זה אמת) מפלגא בות

ג בא לו לכתוב את המגלה; מאיזה מקום הוא פותח? מ"אם-לא שכב איש וגו', "ואת כי שטית תחת אישך" (במדבר ה, יב-כ); ואינו פותח: "והשביע הכהן את-האשה" (שם שם, כא); וכותב: "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה" (שם), ויבאו המים המאזרים האלה במעיך לצפות בטן ולנפל ירך" (שם שם, כב); ואינו פותח: "ואמרה האשה אמן אמן" (שם). רבי יוסי אומר: לא היה מפסיק. רבי יהודה אומר: כל עצמו אינו פותח אלא: "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה" וגו', ויבאו המים המאזרים האלה במעיך" וגו'; ואינו פותח: "ואמרה האשה אמן אמן".

ד אינו פותח לא על הלוח ולא על הניר ולא על הדפתרא, אלא על המגלה, שנאמר (במדבר ה, כג): "בספר". ואינו פותח לא בקומום ולא בקנקנותם ולא בכל דבר שרושם, אלא בדיו, שנאמר (שם): "ומחה" – פתב שיכול להמחק. ה על מה היא אומרת: "אמן אמן"? "אמן" על האלה, "אמן" על השבעה; "אמן" מאיש זה, "אמן" מאיש אחר, "אמן" שלא שטיתי ארוסה ונשואה, ושומרת יבם ויבנתה; "אמן" שלא נטמאתי, ואם נטמאתי יבאו בי. רבי מאיר פירוש ברטנורא

ג מאם לא שכב איש אותך וגו'. הנקי. שהן קללות הבאות מחמת ברכות, דמשמע הא אם שכב לא תנקי: ואינו כותב והשביע הכהן את האשה וגו'. שאין זה אלא מצוה על הכהן להשביע: ולא היה כותב ואמרה האשה אמן אמן. שאינו אלא קבלה שהאשה מקבלת עליה האלות. וילף לה מדכתיב האלות האלה. האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. האלה, למעוטי צוואות וקבלות: ר' יוסי אומר אינו מפסיק. משהתחיל אם לא שכב איש אותך עד אמן. וכותב צוואות דוהשביע הכהן את האשה וקבלות דואמרה האשה אמן אמן, דדרשי את, לרבות צוואות וקבלות: רבי יהודה אומר כל עצמו אינו כותב. כלומר היה זהיר בעצמו שלא לכתוב אלא אלות בלבד, ולא קללות הבאות מחמת ברכות, ולא צוואות, ולא קבלות. דדרשי האלות ולא קללות הבאות מחמת ברכות. האלה, למעוטי צוואות וקבלות:

ד לוח. של עץ. נייר. של עשבים שכותשים אותם ועושים כמין עור: דפתרא. עור שאינו מעובד כל צרכו, דמליח וקמח ולא עפיץ: בספר. בקלף: קומום. שרף האילן ומתיכו במים: קנקנותם. אירמג'ם. ובלע"ז ודראו"ל: ולא בכל דבר שהוא רושם. ונבלע בקלף ואינו יכול למחות דקומום וקנקנותם עבדי רושם: ה אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה. ע"י גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונות של ארוסין ואף ע"פ שלא היה בו בקניי וסתיורה. ומכאן לגלגול שבועה מן משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ג

נאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, כג): "וכתב את האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים". מפסוק זה אנו למדים, שהכהן כתב את הדברים, שהשביע בהם (לפני כן) את הסוטה, על מגילה של קלף, כמבואר במשנה הבאה. ונחלקו תנאים במשנתנו, מה הן "האלות האלה" שהכהן כותב במגילת סוטה?

בא לו – הכהן, לכתוב את המגלה – מגילת סוטה, כדי למחותה אל המים; מאיזה מקום הוא פותח – איזה פסוקים מתוך פרשת סוטה כותב הכהן במגילה? מ"אם-לא שכב איש וגו' – מתחיל מהדברים שאמר לסוטה: "אם לא שכב איש אותך, ואם לא שטית טומאה תחת אישך. הנקי ממי המרים המאזרים האלה", וממשיך: "ואת כי שטית תחת תחת אישך וינמאת. ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך". ואינו פותח: "והשביע הכהן את-האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה – כלומר שמדלג על הכתוב הזה, שאינו אלא "צוואה" (ציווי) לכהן, שישביע את הסוטה; והוא ממשיך וכותב: "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך. בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה. ויבאו המים המאזרים האלה במעיך לצפות בטן ולנפל ירך". וכאן הוא מסיים. ואינו פותח – את סוף הפסוק: "ואמרה האשה אמן אמן" – שאין זה אלא "קבלה", שהסוטה מקבלת עליה את השבעה ואת האלה. רבי יוסי אומר: לא היה מפסיק – אלא כותב מ"אם לא שכב איש" עד "אמן אמן", הכל כמו שכתוב בתורה, ואף את ה"צוואה" ("והשביע הכהן את האשה") ואת ה"קבלה" ("ואמרה האשה אמן אמן"). רבי יהודה אומר: כל עצמו אינו פותח – כלומר בכלל אינו כותב במגילת סוטה – אלא: "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך. בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה. ויבאו המים המאזרים האלה במעיך לצפות בטן ולנפל ירך". ואינו פותח: "ואמרה האשה אמן אמן" – שנאמר: וכתב את האלות האלה, וסובר רבי יהודה, שכוונת התורה לשבועת האלה בלבד. אבל תנא קמא סובר, ש"האלות" כוללות כל הדברים, שהכהן השביע בהם את הסוטה. ורבי יוסי דורש: "את האלות" – לרבות צוואות וקבלות (גמרא). והלכה כתנא קמא (רמב"ם הל' סוטה ג, ח).

באור משנה ד

משנתנו ממשיכה בדיני מגילת סוטה, והיא באה ללמד, על מה וכמה כותב הכהן את המגילה.

אינו פותח – אין הכהן כותב מגילת סוטה, לא על הלוח – עץ, ולא על הניר – העשוי מעשבים כמין עור (דש"י), או עשוי מבלאות של בגדים (המאירי), ולא על הדפתרא – עור שאינו מעובד כל צרכו, אלא על המגלה – כלומר על קלף מעובד כראוי, שהוא כשר לכתובת ספר תורה, שנאמר: "בספר" – וכתב את האלות האלה הכהן בספר. ואין "ספר" אלא קלף שגוללים אותו. ואינו פותח – את המגילה, לא בקומום – שרף אילן (מין גומי). ולא בקנקנותם – צבע הנעשה ממים שיש בהם חומרי נחושת (ויטריאל), ולא בכל דבר שרושם – שעושה רושם המתקיים, היינו שנבלע בקלף ואינו נמחק, אלא כותב בדיו – הנעשה מפחם הגפנים ומעשן השמנים (רמב"ם), שניתן להימחק, שנאמר: "ומחה" – ומוחה אל מי המרים, ומכאן שצריך להיות פתב שיכול להמחק – במים; ולכן אין הכהן כותב מגילת סוטה בחמרים שאינם יכולים להימחק.

באור משנה ה

בשתי המשניות הקודמות עסקנו בדיני כתיבת המגילה של סוטה. אבל לפי הסדר האמור בפרשת סוטה, הכהן משיביע את הסוטה קודם שכותב את המגילה, כמו שהזכרנו כבר בבאור משנה ג' – משנתנו דנה בקבלת השבעה על ידי הסוטה, כמו שכתוב (במדבר ה, כב): "ואמרה האשה אמן אמן", ומכאן "אמר שמואל: כל העתה אמן אחר שבעה, הרי זה כמוציא שבעה מפיו" (גמרא שבעות כט, ב); וכן "אמר רבי יוסי ברבי חנינא: "אמן" – בו שבעה, בו קבלת דברים, בו האמנת דברים" (גמרא שבעות לו, א). משנתנו באה ללמד, שבאמרה "אמן אמן", הרי הסוטה מקבלת עליה שבעה, לא רק לגבי אותו איש שקינא לה בעלה עליו ונסתרה עמו, אלא – על ידי גלגול שבועה – גם לגבי כל איש אחר, אם אי-פעם ינתה תחת בעלה ונאסרה עליו. ומכאן גלגול שבועה מן התורה, היינו שאגב שבעה שאדם נתייבא בה, מגלגלים עליו שבעה גם לגבי דברים, שאין לו עליהם חיוב שבעה.

על מה היא אומרת: "אמן אמן" – על מה נשבעת הסוטה, ומה היא מקבלת עליה, כשהיא אומרת "אמן אמן"? "אמן" על האלה – על מה שאמר לה הכהן: "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך, בתת ה' את ירכך נופלת" וגו' (פסוקים כא-כב), "אמן" על השבעה, – על מה שאמר לה הכהן: "אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי ממי המרים" וגו' (פסוק יט), "אמן" מאיש זה – אם נטמאה מאיש זה שבעה קינא לה עליו, "אמן" מאיש אחר – אם נטמאה מאיש אחר, והיינו שמגלגלים עליה שבעה אף לגבי איש אחר; וכן היא נשבעת על ידי גלגול שבועה: "אמן" שלא

אומר: "אמן" שלא נטמאתי, "אמן" שלא אטמא.

ו הפל שוין שאינו מתנה עמה לא על קדם שתתאגרס, ולא על מאחר שתתגרש. נסתרה לאחר ונטמאת ואחר כך החזירה – לא היה מתנה עמה. זה הפלל: כל שתבעל ולא היתה אסורה לו – לא היה מתנה עמה.

פ ר ק ש ל י ש י

א היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה לתוך פלי שרת, ונותנה על ידה, וכהן מניח ידו מתחתיה ומניפה.

פירוש ברטנורא

התורה: שומרת יבם וכנוסה. ואם היתה יבמתו וכנסה, וקנא לה ונסתרה, מגלגל עליה טומאה שנטמאה כשהיא שומרת יבם. ומתניתין רבי עקיבא היא דאמר שומרת יבם עדות. ואינה הלכה. אלא שומרת יבם שנתה מותרת ליבם. לפיכך אינו מתנה עליה אם זנתה שומרת יבם: **אמן שלא נטמאתי וכו'.** פירוש קמפרש לאמן על האלה, אמן על השבועה דתנינן לעיל. והכי קאמר, אמן שלא נטמאתי הוא אמן על השבועה שהשביעה הכהן משיבוע אני עליך שלא נטמאת: **ואם נטמאתי יבואו בי.** היינו קבלת אלה, שאמר לה הכהן ואם נטמאת יבאו בך כל הקללות הללו: **אמן שלא אטמא.** שאם תיטמא לאחר זמן מיום מעדערים אותה. ואין הלכה כר"מ:

ו לא משנתגרשה. שאם זנתה לאחר שגירשה וחזר והחזירה וקנא לה ונסתרה, אין המים בודקים על זנות שלאחר גירושין, דגרשה שנתה מותרת לחזור לבעלה, דבדקושין תלה רחמנא האיסור לא בביאה, דכתיב (דברים כד) ויצאה מביתו והלכה ודיתה לאיש אחר. לפיכך, נתקדשה לאיש אחר, אע"פ שלא נבעלה, אסורה לחזור לבעלה. ואם נבעלה בלא קדושין, מותרת לחזור לבעלה:

ג א היה נוטל. בעלה את המנחה, שאין מצות כהונה במנחות אלא מקמיצה ואילך. והנשה גמי תחילת קמיצה היא שאין זר קרב למזבח. אבל קדוש כלי ויציקה

משניות מבוארות – קהתי

לאיש אחר, שאז אסורה היא, לאחר שנתגרשה מבעלה השני, לחזור לבעלה הראשון; אבל אם לא נתקדשה, אלא שנבעלה בעילת זנות, הרי היא מותרת לחזור לבעלה. **זה הפלל: כל שתבעל ולא היתה אסורה לו** – שאף אם זנתה אינה אסורה על בעלה, כגון לפני האירוסין או לאחר הגירושין, כמו ששנינו לעיל, **לא היה מתנה עמה** – על בעילה כזאת לגלגל עליה שבועה; בגמרא מדייקים: אבל כל שתיבעל והיתה אסורה לו, הריהו מגלגל עליה שבועה; ומכאן, יבם שכינס את יבמתו ונעשתה סוטה, הריהו מגלגל עליה שבועה שלא זינתה תחת אחיו (היינו בעלה המת), שהרי אם זינתה תחת אחיו, הרי היא אסורה לו, כמו ששנינו (לעיל א, ב): "ואם מת (בעלה של הסוטה, בלא בנים, קודם ששתתה), חולצת ולא מתייבמת". וכן מי שהחזיר גרושתו, ונעשתה סוטה, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה תחתיו בנישואים הראשונים, שהרי אם זינתה אז, נאסרה עליו לעולם.

באור משנה א

משנתנו דנה בסדר הקרבת המנחה של הסוטה, לאחר שנעשו כל הדברים שזכרונו בפרק הקודם; ובאה המשנה ללמד, שמנחת סוטה טעונה תנופה קודם הגשתה למזבח, כמו שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, כא): "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות. והניח את המנחה לפני ה'. והקריב אותה אל המזבח". ומתי תנופה? הכהן נוטל את המנחה בידי ומרימה בצד המזרחי של המזבח, היינו שהוא "מולך ומביא, מעלה ומוריד". דין תנופה זו, במנחת הסוטה, כדין כל תנופה, שהיא טעונה יד בעלים ויד כהן, שכן למדו חכמים גזירה שווה משלמים, שנאמר בשלמים (ויקרא ז, ל): ידי תביאנה את אש ה', את החלב על החזה יביאנה. את החזה להניח אותו תנופה לפני ה'", ונאמר בסוטה (במדבר ה, כה): "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניח את המנחה לפני ה'" – מה בשלמים כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף (עיין גמרא מנחות סא, ב), כך במנחת סוטה כהן מניח ידו תחת יד האשה ומניף.

היה נוטל את מנחתה – את "מנחת הקנאות" של הסוטה, **מתוך כפיפה מצרית** – שהיתה בידי הסוטה, כמו ששנינו (לעיל ב, א): "היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית, ונותנה על ידיה כדי לייגענה"; ומי היה נוטל? יש מפרשים: הכהן היה נוטל את המנחה מתוך הכפיפה, **ונותנה לתוך פלי שרת** – וב"קידוש כלי" היתה המנחה מתקדשת לגבוה ("ותוספות"; "המאיר"; "תפארת ישראל"); ויש מפרשים: הבעל היה נוטל את מנחתה ונותנה לכלי שרת, שאין מצוות כהונה במנחות אלא מקמיצה ואילך, ואף הגשה למזבח תחילת קמיצה, שאין זר קרב למזבח, אבל "קידוש כלי" כשר אף בזר, והוא הדין יציקה ובלילה במנחות הטעונות שמן, שכשרות בזר (רש"י; ברטנורא). כרס, בירושלמי למדו ממה שנאמר: "ולקח הכהן מיד האשה", שמצוה בכהן שיטול המנחה מיד הסוטה, ומאחר שהכוהן היה נוטלה, אף הוא היה נותנה לתוך כלי שרת ("ותוספות"); **ונותנה על ידה** – ולאחר שנתקדשה

שטיתי ארוסה – כשהייתי ארוסתך, קודם הנישואין, **ונשואה** – אמן שלא שטיתי לאחר הנישואין, **ושומרת יבם וכנוסה** – כלומר, שאם היתה זו יבמתו וכניסה, היינו שייבמה, ואחר כך קינא לה ונסתרה, הרי היא אומרת: אמן שלא שטיתי כשהייתי שומרת יבם, היינו קודם הייבום, כשהיתה ממתנת לו שייבמה, אמן שלא שטיתי לאחר הייבום. משנתנו היא כרבי עקיבא הסובר, ששומרת יבם שזינתה, אסורה היא ליבם, וחולצת ולא מתייבמת; אבל אין הלכה כן, ואם זו יבמתו שכינסה, אינו מגלגל עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, שאף אם זינתה אז, הרי היא מותרת לו (עין רמב"ם הל' סוטה ז, יז); **"אמן" שלא נטמאתי, ואם נטמאתי יבאו בי** – האלות; יש מפרשים, שפסיקה זו היא פירוש למה ששנינו לעיל: אמן על האלה, אמן על השבועה. היינו: "אמן שלא נטמאת" הוא אמן על השבועה, "ואם נטמאתי יבואו בי" זוהי קבלת האלות (רש"י; ברטנורא); ויש מפרשים, שלאחר שהשביעה על הכל, היתה אומרת "אמן" על הכל, ומסיימת בדבריה, שאם נטמאה יהיו אותם המים בודקים אותה על הדרך שהשביעה (חמאירי). **רבי מאיר אומר: "אמן" שלא נטמאתי, "אמן" שלא אטמא** – רבי מאיר מוסיף, שמגלגלים עליה שבועה גם בלהבא, כלומר שאם תימצא עכשיו טהורה ותחזור לבעלה, הרי היא נשבעת שלא תיטמא לעולם; ואם תיטמא, המים הללו יהיו בודקים אותה (עין ברייתא בגמרא סוטה יח, ב; ועין רמב"ם הל' סוטה ז, יז).

באור משנה ו

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שמגלגלים על הסוטה שבועה שלא נטמאה לפני הנישואין, כשהיתה ארוסה, ולא לאחר הנישואין, באה משנתנו ללמד, שאין לגלגל עליה שבועה לגבי בעילות שלא אסרו אותה על בעלה.

הפל שוין – חכמים ורבי מאיר שווים בדעותיהם, **שאינו מתנה עמה** – שאין הבעל מתנה עם אשתו הסוטה, לגלגל עליה שבועה, **לא על קדם שתתאגרס** – שלא זינתה קודם שנתאגרסה לו, **ולא על מאחר שתתגרש** – כלומר ולא על אחר שנתגרשה; ויש גורסים: ולא משנתגרשה (ברטנורא); ומוסיפה המשנה לפרש פסיקה זו, שאם משנתגרשה **נסתרה לאחר ונטמאת** – כלומר שנסתרה ונטמאה לאחר שנתגרשה, **ואחר כך החזירה** – בעלה, וקינא לה ונסתרה, ומשיבועים אותה שבועת סוטה, **לא היה מתנה עמה** – לגלגל עליה שבועה, שלא זינתה כשהיתה מגורשת ממנו, קודם שהחזירה, לפי שעל ידי בעילת זנות זו לא נאסרה עליו. ומה שאמרה תורה (דברים כד, ב-ז): "ויצאה מביתו והלכה ודיתה לאיש אחר... לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה", היינו דווקא כשנתקדשה הגרושה

ב הניף והגיש, קמץ והקטיר, והשאר נאכל לכהנים. היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. רבי שמעון אומר: מקריב את מנחתה ואחר כך היה משקה, שנאמר (במדבר ה, כו): "ואחר ישקה את האשה את המים". אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה – פשרה.

ג עד שלא נמחקה המגילה אמרה: איני שותה – מגלתי נגזת, ומנחתה מתפזרת על הדשן; ואין מגלתי פשרה להשקות בה סוטה אחרת. נמחקה המגילה ואמרה: טמאה אני – המים נשפכין ומנחתה מתפזרת על הדשן. נמחקה

פירוש ברטנורא

ובלילה, במנחות המעונות שמן, כשר בור: ונותנה על ידה. להניף: וכחן מניח ידו תחתיה. שנאמר בשלמים (ויקרא י: ידיו תביאנה, ונאמר במנחת סוטה (במדבר ה) ולקח הכהן מיד האשה, מה בשלמים כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף, כך במנחת סוטה כהן מניח ידו תחת יד האשה ומניף:

ב והגיש. לקרן מערבית דרומית: והשאר נאכל לכהנים. שכל הנקמצות שייריהן נאכלים: היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. תלמי קראי כתיב. והשקה קמא, ואחר ישקה, והשקה בתרא. והשקה קמא, לגופיה, שמשקה אחר שנמחקה המגילה קודם הקטרת המנחה. ואחר ישקה, אע"ג דמשמע דוקא, על כרחיך מקרא האמור ראשון נדרש לגופו, ומקראות יתירות האמורות אחריו ניתנו לדרש, הלכך ואחר ישקה אע"פ שנכתב אחר הקטרת המנחה אקודם הקטרת קאי, ואמחיקה הכתובה למעלה קאי, וקאמר דאם לא נמחקה יפה ועדיין רישומן של אותיות ניכר לא ישקנה. והשקה בתרא, לאשמועינן שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה: רבי שמעון אומר מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. על כרחיך ואחר ישקה דוקא הוא ודוקא כתיבא לאחר הקטרת. והשקה קמא, שאם בדיעבד השקה ואחר כך הקריב מנחתה, כשרה. והשקה בתרא, שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. ואין הלכה כר"ש:

ג מגלתי נגזת. בצד ההיכל: ומנחתה מתפזרת על הדשן. ונשרפת על בית הדשן שהיה בעזרה ששורפים שם פסולי קדשי קדשים, דהואיל וקדשה בכלי שרת טעונה שריפה בעזרה: ואין מגלתי כשרה להשקות (בה) סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה, דכתיב (שם) ועשה לה הכהן, כל עשייתה לשמה: המים

משניות מבוארות – קהתי

הוא לדעת רבי שמעון; ומה שנאמר לפני הקרבת המנחה "והשקה את האשה" אין זה בא אלא ללמדנו, שבדיעבד אם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה, פשרה – המנחה; אבל הסדר לכתחילה הוא: "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף את המנחה לפני ה' והקריב אותה אל המזבח... ואחר ישקה את האשה את המים". ברם, הפסוק "והשקה את המים" בא, אף לדעת רבי שמעון, לאותה דרשה שדורש תנא קמא, שאם נמחקה המגילה ואמרה: איני שותה, שמשקים אותה בעל כורחה.

באור משנה ג

משנתנו דנה בסוטה, שסמך להשקאתה, לאחר שנתקדשה מנחתה בכלי שרת, אמרה: "איני שותה" או: "טמאה אני".

עד שלא נמחקה המגילה – אם קודם שנמחקה המגילה במים, אָמְרָה – הסוטה: איני שותה – אף על פי שאינה אומרת "טמאה אני", כל שלא נמחקה המגילה, אין כופים אותה לשתות. ומה עושים במגילתה ובקרבן מנחתה? מְגַלְתָּהּ נִגְזַת – בגניזה שהיתה בצד ההיכל שבמקדש, שכל כתבי הקודש שאינם ראויים לקרות בהם נגזים, שלא יתבזו (וש"י); ויש מפרשים (על פי הירושלמי), שהיא נגזת בציר הדלת של ההיכל, "בשביל לשחקה", היינו כדי שיימחה הכתוב בה; ומְנַחְתָּהּ מִתְפַּזֶּרֶת – היינו נשרפת, על הדשן – הואיל והמנחה כבר נתקדשה בכלי שרת, הרי היא טעונה שריפה בבית הדשן שבעזרה, ששורפים שם פסולי קדשי קדשים. ואֵין מְגַלְתָּהּ פְּשָׁרָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת – שמגילת סוטה צריכים לכתוב לשמה של אותה סוטה, שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, ז): "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", ודרשו חכמים: לה – לשמה. ומטעם זה שנינו לעיל: מגילתה נגזת. נְמַחְקָה הַמְּגִלָּה וְאָמְרָה: טְמֵאָה אֲנִי – אם לאחר שנמחקה המגילה במים המרים הודתה הסוטה שנטמאה, והרי שהיא נאסרת על בעלה על פי הודאת פיה, ואינה שותה את המים, שכן "ברוקה ועומדת היא, ומים המרים לא ניתנו אלא לברר את הספק" (וש"י), הַמִּים נִשְׁפָּכִין – שאף על פי שנמחקה המגילה לתוכם, אין בהם קדושה (המאירי). ומְנַחְתָּהּ מִתְפַּזֶּרֶת עַל הַדֶּשֶׁן – כמו שבארנו לעיל. נְמַחְקָה הַמְּגִלָּה וְאָמְרָה: אֲנִי שוֹתָה – אבל אם לאחר שנמחקה המגילה במים לא הודתה שנטמאה, אלא שלא רצתה לשתות את המים, אין אומרים, שחוששת היא מבדיקת המים, מפני שהיא טמאה, ולכן לא תשתה, אלא אומרים: שמה טהורה היא, ורק מחמת בעתה נרתעה ואמרה "איני שותה", והואיל ושתקה עד כה, וגרמה לשם הקדוש שיימחה על המים, מְעַרְעְרִים אוֹתָהּ – יש מפרשים:

המנחה בכלי שרת, נותנה שוב על ידה של הסוטה, וְכִתְּוִן מְנִיחַ יָדוֹ מִתְחַלְתִּיהָ – תחת יד האשה, וּמְנִיפָהּ – והכהן מניף את המנחה, כמו שבארנו לעיל, ואף הסוטה מניפה עמו, שהרי ידה נתונה בין ידו של הכהן ובין המנחה.

בירושלמי מבואר, שמשנתנו נקטה "וכחן מניח ידו" ולא סתם "ומניח ידו" כלשון כל המשנה, כדי להשמיענו, שתנופה בכח.

ושואלים בירושלמי: וכי אין הדבר מכוער שיתן הכהן ידו תחת ידה? ומשיבים: מביא מפה ומניחה בין ידו לידה. ושואלים שוב: וכי אינו חוצץ? ומשיבים: לעולם בלא מפה, אלא שמביאים כהן זקן; ואפילו תאמר כהן בחור, אין יצר הרע מצוי לשעה (תוספות) ועיין "תורה תמימה".

באור משנה ב

משנתנו ממשיכה בסדר הקרבת המנחה; ונחלקו בה תנאים, אם הקרבת המנחה קודמת להשקאת הסוטה או ההשקאה קודמת.

הַנִּיף וְהַגִּישׁ – הכהן הניף את מנחת הסוטה, כמו ששינוי במשנה הקודמת, ואחר כך לקח את המנחה מיד הסוטה והגיש אותה לקרן מערבית דרומית של המזבח, קִמֵץ – מן המנחה, לאחר ההגשה; וקמיצה היינו שנותן הכהן ידו לתוך המנחה וחופה שלוש אצבעותיו על פס ידו וקומצו, ונמצא בידו "קומץ" מהמנחה, וְהִקְטִיר – את הקומץ על המזבח, וְהִשְׁאָר – מה שנשתייר מן המנחה לאחר הקמיצה, נֶאֱכַל לַכֹּהֲנִים – שכל המנחות הנקמצות שייריהן לכהנים, ודינם כקדשי קדשים שאינם נאכלים אלא לכהנים, לפנים מן הקלעים. כל העבודות האמורות היו נעשות לאחר השקאת הסוטה, שכן סוברים חכמים: הָיָה מִשְׁקָה וְאַחֵר כֶּךָ מְקַרֵּב אֶת מִנְחָתָה – כסדר המקראות שבפרשת סוטה (במדבר ה, כד-כו): תחילה "והשקה את האשה את מים המרים המאורים", ואחר כך "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף את המנחה לפני ה' והקריב אותה אל המזבח. וקמץ הכהן מן המנחה את אוכרתה והקטיר המזבח". ומה שכתוב לאחר הקרבת המנחה (בהמשך פסוק כו): "ואחר ישקה את האשה את המים", וכן (פסוק כז): "והשקה את המים" – פסוקים אלה לדרשה הם באים: "ואחר ישקה" – שאינו משקה אותה אלא לאחר שתימחקה המגילה יפה, וכל זמן שרישומן של הכתב ניכר לא ישקנה; "והשקה את המים" – שאם נמחקה המגילה, ואמרה: איני שותה, מערערין אותה ומשקים אותה בעל כורחה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: מְקַרֵּב אֶת מִנְחָתָה וְאַחֵר כֶּךָ הָיָה מִשְׁקָה – השקאת הסוטה היתה לאחר הקרבת מנחתה, שְׁנֵאמַר – לאחר סדר הקרבת המנחה: "וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה אֶת-הַמִּים" – וכתוב זה דווקא

הַמְגִּלָּה וְאִמְרָה: אֵינִי שׁוֹתָה – מְעַרְעְרִים אוֹתָהּ וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל פְּרָחָה.

ד אינה מספקת לשותות, עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין, והם אומרים: הוציאוה, הוציאוה! שלא תטמא את העזרה. אם יש לה זכות – היתה תולה לה. יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה שתי שנים, יש זכות תולה שלש שנים. מכאן אומר ר' עזאי: חייב אדם ללמד את בתו תורה, שאם תשתה – תדע שהזכות תולה לה. רבי אליעזר אומר: כל המלמד את בתו תורה, כאלו מלמדה תפלות. רבי יהושע אומר: רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות. הוא היה אומר: חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכות פרושין – הרי אלו מכלי עולם.

פירוש ברטנורא

נשפכים. רבין דאמר תמאה אני, בדוקה ועומדת היא. ומים המרים לא נתנו אלא לברר בהם את הספק: מערערים אותה. דרלמא טהורה היא, ומחמת בעיותה קאמר:

ד אינה מספקת לשותות וכו'. בגמרא מוכיח דמתניתין ר' עקיבא היא דסבר כ"ש דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה אותה, דכמה דלא קרבה מנחתה לא בדקי לה מוא, דכתיב (במדבר ה) מנחת זכרון מזכרת עון: **מתמלאת גידים.** מתוך שבשרה נפוח נראית כמלאה גידים: **שלא תטמא את העזרה.** לא מטומאת מת קאמר, אלא שלא תפרוס נדה ותטמא שער נקנור ועזרת נשים שתצא דרך שם, שנדה וזבה אסורין לכנוס בהר הבית. אבל המת עצמו מותר להכניסו להר הבית ולשער נקנור שלא נתקדשו בקדושת העזרה: **יש לה זכות וכו'.** בגמרא מפרש דזכות דתורה הוא דתולה לה שהולכה בניה לבית הספר והמתניה לבעלה שיצא חוץ לעיר לעסוק בתורה: **כאילו מלמדה תפלות.** חבור משכב אנשים. שמתוך התורה היא מבינה ערמימות ועושה דבריה בהצנע. כדכתיב (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה: **רוצה אשה בקב.** ליוון מזונות מועטים, והיא תשמיש מצוי לה: **מתשעה קבין ופרישות.** לפרוש מן התשמיש, הלכך אין טוב שתלמוד תורה: **חסיד שוטה.** מפרש בגמרא כגון דמבעה אשה בנהר ואמר לאו אורח ארעא לאסתכלי באתתא ולאצולה: **רשע ערום.** כגון המטעים דבריו לדין קודם שיבא

משניות מבוארות – קהתי

שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, טו): "מנחת זכרון מזכרת עון". **יש זכות תולה שנה אחת** – דוחה פורענותה לשנה אחת, **יש זכות תולה שתי שנים**, **יש זכות תולה שלש שנים** – הכל לפי השתדלוות וטירחתה בתלמוד תורה של בניה ובעלה, כמו שבארנו לעיל, שאינה דומה עושה הרבה לעושה מעט, כמו ששנינו (אבות ג, טו): "הכל לפי רוב המעשה". **מכאן אומר ר' עזאי: חייב אדם ללמד את בתו תורה** – כלומר ראוי לו ללמדה תורה (המאירי), **שאם תשתה** – ולא יבדוקה המים, אף על פי שנטמאה, **תדע שהזכות תולה לה** – ולא תוציא לעז על המים, שאין בהם ממש, שכן תלמד בפרשת סוטה, שדרשו בה חכמים ממה שנאמר (במדבר ה, כח): "ונקתה ונזרעה זרע" – "ונקתה" על ידי זכות כדי "ונזרעה זרע", כלומר שזכות תולה לה תשעה חדשים, ולדעת אחרים, למעלה מזה (ור"י). **רבי אליעזר אומר: כל המלמד את בתו תורה, כאלו מלמדה תפלות** – דברים תפלים, פריצות; שמתוך התורה היא מבינה ערמימות ועושה דבריה בהצנע (ור"י; ברטנורא); ויש מפרשים: "שמתוך הבנתה ביתר מגדרה היא קונה ערמימות מעט, ואין שכלה מספיק להבנה הראויה, והיא סבורה שהשיגה, ומראה את חכמתה לכול" (המאירי). והרמב"ם כותב: "אשה שלמדה תורה, יש לה שכר, אבל אינו כשכר האיש, מפני שלא נצטוו... ואף על פי שיש לה שכר, ציוו חכמים, שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד. אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן; אמרו חכמים: כל המלמד את בתו תורה, כאילו לימדה תפלות. במה דברים אמורים? בתורה שבעל פה, אבל תורה שבכתב, לא ילמד אותה לכתחילה; ואם לימדה, אינו כמלמדה תפלות" (הל' תלמוד תורה א, יג). **רבי יהושע אומר: רוצה אשה בקב ותפלות** – כלומר רוצה אשה יותר במזונות מועטים, ושיהא בעלה מצוי אצלה, **מתשעה קבין ופרישות** – מאשר מזונות מרובים, ובעלה נוהג עמה בפרישות; והרי שהתפלות חביבה על האשה ואינה ראויה לתלמוד תורה. **הוא** – רבי יהושע – **היה אומר: חסיד שוטה** – שמתחסד יותר מדי, כגון שאינו רוצה להציל אשה הטובעת בנהר, כדי שלא יסתכל בה, **ורשע ערום** – שעושה רשעותו בערמה, כגון שמטעים טענותיו לדין בערמה קודם שיבוא בעל דין חברו; או כגון המקל לעצמו ומחמיר לאחרים (גמרא: ועיין שם עוד דוגמאות). **ואשה פרושה** – שעושה עצמה פרושה ומתחסדת לרמות העולם בכשפיה (המאירי עפ"י הגמרא), ויש מפרשים: שמתנהגת בפרישות יתירה ("תפארת ישראל"), **ומכות פרושין** – כלומר הצבועים שבפרושים, שמענים עצמם בסיגופים ובמכות, וכל חסידותם

מהממים אותה (מלשון "נערער" – בלבד), שפותחים פיה בכוח; ויש מפרשים: מגרגרים את המים לתוך פיה, ומשקין אותה בעל פרחיה – וכבר הבאנו במשנה הקודמת, שדין זה למדו ממה שנאמר בפרשת סוטה: "והשקה", "והשקה", שתי פעמים: א. "והשקה את האשה את מי המדים" (במדבר ה, כד); ב. "והשקה את המים" (שם שם, כז), ודרשו חכמים, שפסוק שני בא ללמדנו, שאם נמחקה המגילה, ואמרה: "איני שותה", משקים אותה בעל כורחה; "ומכל מקום משתדלים עמה תחילה לשתותם ברצון, ולהודיעה, שאם הדבר ברור לה שהיא טהורה, לא תתיירא מן המים, שאין המים דומים אלא לסם יבש המונח על בשר חי, שאם יש שם מכה, מחלחל ויורד; ואם אין שם מכה, אינו עושה כלום" (המאירי, עפ"י הגמרא סוטה ז, ב; ועיין "תוספות יום טוב").

באור משנה ד

משנה זו באה לבאר, כיצד בודקים המים את הסוטה שנטמאה.

אינה מספקת לשותות – אין הסוטה מספיקה לגמור את שתיית המים, עד שפניה מוריקות – ומיד צבע פניה משתנה ונעשה ירוק (כלומר צהוב), ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין – מתוך שבשרה מתנפח, נראית כולה כמלאה גידים, והם אומרים – כשרואים פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין, הם אומרים: **הוציאוה, הוציאוה** – הוציאו את הסוטה! **שלא תטמא את העזרה** – בגמרא מבואר, שחוששים שמא תפרוס נידה, והנידה מטמאה עזרת נשים, הלכך מוציאים אותה מן העזרה ומכל הר הבית, "שאין זבים וזבות, נידות ויולדות נכנסים לשם" (כלים א, ח). כך בודקים המים את הסוטה שנטמאה; אבל אם היא טהורה, אדרבא, פניה מזהירות, ואם היתה חולנית, הריהי מתחזקת (גמרא: ונב"ם הלי סוטה ג, כב). **אם יש לה זכות** – בגמרא מבואר, כגון שטרח להביא את בניה לבית הספר, לקרוא מקרא ולשנות משנה, או שהמתנה לבעלה, כשיצא לעיר אחרת ללמוד תורה, זכות זו **היתה תולה לה** – לסוטה שנטמאה, כלומר היתה דוחה לה את עונשה, שיהא תלוי ועומד, ולא יפרעו ממנה אלא לאחר זמן. להלן (במשנה ה) חולק רבי שמעון על משנתנו, והוא סובר: אין זכות תולה במים המרים. ומכאן מבואר בגמרא, שמשנתנו רבי עקיבא היא, הסובר כרבי שמעון (לעיל משנה ב): מקריב את מנחתה ואחר כך היה משקה, ואילו בענין "זכות תולה" אינו מודה לרבי שמעון. אבל לדעת חכמים, הסוברים (שם): היה משקה ואחר כך מקריב מנחתה, הרי אין הסוטה נבדקת אלא לאחר הקרבת המנחה, שכן לדברי הכל אין בדיקת המים בלא מנחה, כמו

ה רבי שמעון אומר: אין זכות תולה במים המרים; ואם אתה אומר: הזכות תולה במים המאירים – מדהה אתה את המים בפני כל הנשים השותות, ומוציא אתה שם רע על הטהורות ששתו, שאומרים: טמאות הן, אלא שתלתה להן זכות. רבי אומר: הזכות תולה במים המאירים, ואינה יולדת ואינה משפחת, אלא מתנונה והולכת, לפוף היא מטה באותה מיתה.

ו נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי – הרי היא ככל המנחות ותפדה; ואם משקדשה בכלי – הרי היא ככל המנחות ותשרף. ואילו שמנחותיהן נשרפות: האומרת: טמאה אני לה, ושבאו לה עדים שהיא טמאה, והאומרת: איני שותה, ושבעלה אינו רוצה להשקותה, ושבעלה בא עליה בדרך; וכל הנשואות לכהנים – מנחותיהן נשרפות. פירוש ברטנורא

בעל דין חבירו. ומשנתתו בלב הדין שערי זכות לדברי זה, קשה לסלק, והרי רשעתו וערמתו של זה שעבר על לא תשיא שמעו שוא (שמות כ"ג): ואשה פרושה. כגון אשה כשפנית שהיתה עוצרת רחם הנשים היולדות בכשפיה ובשעה שהיתה היולדת מקשה בלדתה היתה אומרת אלך ואתפלל אולי תקובל תפלותי וסותרת כשפיה ויולדת: **ומכות פרושים.** שמכה עצמו להראות שהוא עניו וצנוע, כגון שמחלק עקב בצד גודל ואינו מרים רגלו מן הארץ ומתוך כך מנקף אצבעותיו באבנים, והוא שנקרא בגמרא פרוש נפוי. או מי שעושה עצמו כעוצם עיניו שלא להסתכל בנשים, ומתוך כך מכה ראשו בכותל ויוצא ממנו דם, והוא הנקרא פרוש קוואי, כלומר שמקץ דם מראשו מחמת פרישותו: **הרי אלו מכלי העולם.** שרוצים להראות לבריות שהם חסידים ואין תוכם כברים:

ה מדהה אתה את המים. מחסר ומחשיך. הגון החסר נקרא דיהה בלשון משנה: **מתנונה והולכת.** נחלת והולכת:

ו נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי הרי היא ככל המנחות. שנטמאו עד שלא קדשו בכלי: **ותפדה.** ותצא לחולין ומן המעות יקנה אחרת: **ותשרף.** שקדשה קדושת הגוף ואינה יוצאה עוד לחולין: **וכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות.** ואפילו קרב קומץ כהלכתו ולא נטמאת, נשרפים שיריה על בית הדרשן ואין נאכלים, מפני שיש לכהן בעלה חלק בה שמשלו היא באה, והתורה אמרה (ויקרא ו') וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל, ואין כולה כליל מפני שיש לה חלק בה שלכפרתה היא באה, הא כיצד, הקומץ קרב בעצמו והשרים קרבין בעצמן:

משניות מבוארות – קהתי

השקאתה, כגון אם קודם שנמחקה המגילה אמרה הסוטה: "איני שותה", או אפילו לאחר שנמחקה המגילה, אם אמרה: "טמאה אני" – מנחתה מתפזרת על הדרשן, היינו שהיא נשרפת בבית הדרשן הפנימי שבעזרה, שהיתה מיוחדת לשירפת פסולי קדשי הקדשים. משנתנו באה ללמד, משום שלשה דברים מנחת סוטה נשרפת: א. משום טומאה, היינו אם נטמאה המנחה לאחר שנתקדשה בכלי. ב. משום ביטול השקאתה של הסוטה, כמו שהבאנו לעיל; ג. משום כחונה, שאם אשת כהן מביאה מנחה, בין מנחת סוטה, בין שאר מנחה, מנחתה נשרפת, כמבואר במשנה.

נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי – אם נטמאה מנחת הסוטה קודם שנתקדשה בכלי שרת, **הרי היא ככל המנחות** – שנטמאו קודם שנתקדשו בכלי, **ותפדה** – פודים את המנחה הטמאה במעות, והיא יוצאת לחולין, ובמעות קונים מנחה אחרת, שהואיל ולא נתקדשה בכלי, אין עליה קדושת הגוף אלא קדושת דמים, הלכך אם נטמאה תפדה. **ואם משקדשה בכלי** – ואם נטמאה לאחר שנתקדשה בכלי שרת, **הרי היא ככל המנחות** – שנטמאו לאחר שנתקדשו בכלי, **ותשרף** – שמשנתקדשה בכלי חלה עליה קדושת הגוף, ואין לה פדיון, ומאחר שאינה ראויה להיקרב, הרי היא טעונה שריפה בבית הדרשן, כמו שבארנו לעיל. **ואילו שמנחותיהן נשרפות** – הואיל ואין ראיות להיקרב ואין להן פדיון: **האומרת: טמאה אני לה** – כלומר שאמרה כן לאחר שנתקדשה המנחה בכלי שרת; **ושבאו לה עדים שהיא טמאה** – שבאו עדים, לאחר שנתקדשה המנחה בכלי, והעידו על הסוטה שנטמאה; **והאומרת: איני שותה** – שלאחר שנתקדשה המנחה אמרה הסוטה, שאינה רוצה לשתות, אף על פי שהיא טהורה, **ושבעלה אינו רוצה להשקותה** – שחזר בו הבעל, לאחר שנתקדשה המנחה, ואינו רוצה להשקותה, **ושבעלה בא עליה בדרך** – ולא נודע הדבר אלא לאחר שנתקדשה המנחה בכלי; ככל אלו אין משקים את הסוטה (כלהן ד, ב), והרי שאין מנחתה ראויה להיקרב, והואיל ואין תקנה למנחה, שהרי משנתקדשה בכלי אין לה פדיון, לפיכך טעונה שריפה בבית הדרשן; **ונכל הנשואות לכהנים, מנחותיהן נשרפות** – שכן מנחת כהן אינה נקמצת ככל המנחות אלא כולה נשרפת על המזבח, שנאמר (ויקרא ו, טז): "וכל מנחת כהן כליל תהיה, לא תאכל", אבל מנחתה של אשת כהן אינה כולה כליל על המזבח כמנחת הכהן, אלא נקמצת היא כמנחות אחרות; ברם, לאחר שקרב הקומץ כהלכתו, אין שיירי המנחה נאכלים ככל המנחות הנקמצות, אלא דינם כדין מנחת הכהן שאינה נאכלת, מפני שיש לבעלה הכהן חלק במנחתה, הלכך נשרפים השיירים בבית הדרשן.

ופרישותם אינה אלא למראית העין, **הרי אלו מכלי עולם** – כל אלו מכלים והורסים את העולם, שאין תוכם כברים, ומרמים הם את הבריות ומכשילים אותם. ויש גורסים: הרי אלו מבלי עולם.

באור משנה ה

רבי שמעון אומר: אין זכות תולה במים המרים – רבי שמעון חולק על חכמים וסובר, שאין כל זכות תולה לסוטה את בדיקת המים המרים, **ואם אתה אומר** – שכן אם תאמר: **הזכות תולה במים המאירים** – כדברי חכמים במשנה הקודמת, **מדהה אתה את המים** – מכהה אתה את זיוום של המים ומקטין את ערכם, **בפני כל הנשים השותות** – שהסוטות שנטמאו תחשבונה, שיש להן זכות, ובדואי לא יבדקו אותן המים, ומתוך כך לא תהייה מקפידות בשתייתם, ומוציא אתה שם רע על הטהורות ששתו, **שאומרים** – הבריות: **טמאות הן, אלא שתלתה להן זכות** – בדואי נטמאו, אלא משום שתלתה להן זכות, לא בדקו אותן המים. **רבי אומר:** **הזכות תולה במים המאירים** – אם יש לה זכות, בדואי היתה תולה לה, **ואינה יולדת ואינה משפחת** – כלומר שמכל מקום אינה כטהורה, שכן בטהורה נאמר (במדבר ה, כח): "ונקתה ונודעה זרע" – שהיא יולדת ומשפחת, אבל זו שנטמאה וזכות תולה לה, אינה יולדת ואינה משפחת, **אלא מתנונה והולכת** – שנעשית חולנית ונימוקה מעט מעט, **לפוף היא מטה באותה מיתה** – לסוף שנה או שנתיים או שלוש, לאחר שפסק כוח זכותה, הרי היא מתה באותה מיתה האמורה בסוטה שנטמאה, שבטנה צבה וירכה נופלת. נמצא, שאף אם אתה אומר הזכות תולה, אין אתה מדהה את המים, ואין אתה מוציא שם רע על הטהורות ששתו, שהרי המים בודקים תמיד את הסוטה ומבחינים בין טמאה לטהורה. ונחלקו אמוראים בגמרא (סוטה ו, א): רב יוסף סובר, שלדעת חכמים זכות תולה לגמרי ואינה מתנונה והולכת, והרי שאף רבי חולק על חכמים; ורב ששת סובר, שאף לדעת חכמים הרי היא מתנונה והולכת, ולא בא רבי אלא לפרש דבריהם. ברם, דושי מפרש, שאף רב ששת סובר, שחכמים חולקים על הפסיקה האחרונה של רבי: "לסוף היא מתה באותה מיתה", שאין זו אלא דעתו של רבי עצמו.

באור משנה ו

כבר למדנו לעיל (משנה ג), שאם לאחר שנתקדשה מנחת הסוטה בכלי שרת בטלה

ז בת ישראל שגשאת לכהן – מנחתה נשרפת. וכהנת שגשאת לישראל – מנחתה נאכלת. מה בין כהן לכהנת? מנחת כהנת נאכלת, מנחת כהן אינה נאכלת; כהנת מתחללת, וכהן אינו מתחלל; כהנת מטמאה למתים, ואין כהן מטמא למתים; כהן אוכל בקדשי קדשים, ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים.

ח מה בין איש לאשה? האיש פורע ופורם, ואין האשה פורעת ופורמת; האיש מדיד את בנו בנזיר, ואין האשה מדידת את בנה בנזיר; האיש מגלח על נזירות אביו, ואין האשה מגלחת על נזירות אביה; האיש מוכר את בתו, ואין האשה מוכרת את בתה; האיש מקדש את בתו, ואין האשה מקדשת את בתה; האיש נסקל ערם, ואין האשה נסקלת ערומה; האיש נתלה, ואין האשה נתלית; האיש נמכר בגנבתו, ואין האשה נמכרת בגנבתה.

פירוש ברטנורא

ז וכהנת שגשאת לישראל. בת כהן: מנחתה נאכלת. דכל מנחת כהן כליל תהיה, כתיב, כהן ולא כהנת. וכן כהנת אלמנה וגרושה שהביאה מנחת נרבה נאכלת: כהנת מתחללת. מן התרומה ומן הכהונה. אם נבעלה לפסולים שוב אינה חוזרת לכשרותה לעולם: כהן אינו מתחלל. אם נשא גרושה חללה או זונה, אלא כל זמן שהוא עמה הוא פסול לעבודה, משגרה חזר להכשרו, דכתיב (שם כ"א) ולא יחלל זרעו, וזרעו חלל, והוא אינו חלל: כהנת מטמאה למתים. דכתיב (שם) בני אהרן, ולא בנות אהרן: ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים. דהמאן ואשם ומנחה בכולהו כתיב (שם ה) כל זכר בבני אהרן יאכלנו:

ח האיש פורע ופורם. כשהוא מנוגע פורע את ראשו ופורם את בגדיו, דכתיב (שם י"ג) איש צרוע הוא וכו', איש פורע ופורם, ואין אשה פורעת ופורמת: האיש מדיד בנו בנזיר. בנו קטן, וחלה נזירותו עליו ואפילו לכשיגדל. וזו הלכה היא בנזיר ואין לה סמך מן התורה: האיש מגלח על נזירות אביו. אם נדר אביו בנזירות והפריש קרבנותיו ומיהו בנו נזיר או שנדר בנזירות לאחר מיתת אביו. הרי הבן מגלח כיום מלאה ומביא קרבנות שהפריש אביו. וגם זו הלכה ואין לה סמך: האיש מקדש את בתו. מקבל קדושי בתו קטנה שלא מרעתה דכתיב (דברים כ"ב) את בתי נתתי לאיש הזה: האיש נסקל ערם. דכתיב (ויקרא כ"ד) ורגמו אותו, ו"א" לומר אותו ולא אותה, דהא כתיב (דברים י"ז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא, אלא אותו בלא כסותו אבל אותה בכסותה: האיש נתלה. דכתיב (שם כ"א) ותלית אותו על עץ, אותו ולא אותה: האיש נמכר בגנבתו. דכתיב (שמות כ"ב) ונמכר בגניבתו, ולא בגניבתה:

משניות מבוארות – קהתי

פורעת ופורמת – שנאמר (ויקרא יג, מד-טו): "איש צרוע הוא... והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע", ודורשים חכמים: "איש צרוע" – איש ולא אשה. ברם, אף האשה יושבת מחוץ לעיר ונחלטה בטומאת נגעים כאיש. האיש מדיד את בנו בנזיר, ואין האשה מדידת את בנה בנזיר – כמבואר במסכת נזיר (ד, ו), שאם אמר האב על בנו הקטן שיהא נזיר, הרי הוא נזיר (כשלא מיחה הבן ולא מיחו קרוביו), אבל כשאמרה האם על בנה הקטן שיהא נזיר, אינו נזיר, וזו הלכה מפי הקבלה: האיש מגלח על נזירות אביו, ואין האשה מגלחת על נזירות אביה – שרשיא הבן להביא קרבנות תגלחתו, כשמלאו ימי נזירותו, ממעות שהפריש אביו לקרבנות של נזירות עצמו ומת, כמבואר במסכת נזיר (ד, ז), ואף זו הלכה מפי הקבלה, שנאמרה בכך ולא בבית: האיש מוכר את בתו – לאמה, כשהיא קטנה, ואין האשה מוכרת את בתה – שנאמר (שמות כא, ט): "וכי ימכור איש את בתו לאמה", ודרשו: איש ולא אשה. האיש מקדש את בתו – כלומר שמקבל האב קידושין בשביל בתו הקטנה או הנערה, והיא מקודשת גמורה בכך, ואין האשה מקדשת את בתה – שנאמר (דברים כב, טו): "ואמר אבי הנערה אל הזקנים, את בתי נתתי לאיש הזה", ומכאן שאבי הנערה זכאי לקדש את בתו, ואין אמה זכאית לכך: האיש נסקל ערם, ואין האשה נסקלת ערומה – משום כבודו, שלא תתבזה, כמבואר במסכת סנהדרין (ד, ג-ד); האיש נתלה – לאחר שנסקל, ואין האשה נתלית – שנאמר (דברים כב, כב): "ותלית אותו על עץ", ודרשו: אותו ולא אותה. האיש נמכר בגנבתו, ואין האשה נמכרת בגנבתה – שנאמר (שמות כב, ב): "ונמכר בגנבתו", ודרשו: בגנבתו ולא בגנבתה. ויש עוד הבדלים רבים בין איש לאשה (כמפורט בקידושין סוף פרק א. וכן: האיש נרצע ואין האשה נרצעת; האיש מפר נדרי בתו ואין אשה מפירה נדרי בתה; האיש מצווה על פריה ורביה ולא האשה, האיש נידון בכך סורר ומורה ולא האשה, ועוד), אלא כך היא דרך המשנה לשנות ולשייר (תנא ושייר).

באור משנה א

משנתנו דנה בנשים, שעל ידי קינוי וסתירה הן מפסידות את כתובתן, ואין משקים אותן את המים המרים, מפני שאינן בכלל דין סוטה.

באור משנה ז

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת: "כל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות", היינו בין מנחת סוטה בין שאר מנחות חובה או נדרה, מוסיפה משנתנו ללמד, שיש בזה הבדל בין אשת כהן ובין בת כהן שנישאה לישראל; ואגב ענין זה באה המשנה לפרט הבדלים שבין כהן לכהנת.

בת ישראל שגשאת לכהן, מנחתה נשרפת – לאחר שקרב הקומץ על המזבח, שיירי מנחתה נשרפים בבית הדשן, כמו ששינו במשנה הקודמת, וכהנת – בת כהן – שגשאת לישראל, מנחתה נאכלת – שיירי מנחתה, לאחר שקרב הקומץ על המזבח, נאכלים לכהנים, כדין מנחת ישראל, וכן כהנת אלמנה או גרושה מנחתה נאכלת, שנאמר (ויקרא ט, טו): "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", ודרשו חכמים: כהן ולא כהנת. מה בין כהן לכהנת? מנחת כהנת נאכלת – כמו ששינו לעיל, מנחת כהן אינה נאכלת – ואינה נקמצת, אלא כולה נשרפת על המזבח: כהנת מתחללת – אם נבעלה לפסול לה, נתחללה מן הכהונה לעולם, ואסורה לאכול בתרומה ולהינשא לכהן, וככהן אינו מתחלל – אם נשא גרושה, חללה, או זונה, אינו מתחלל לכהונה, אלא כל זמן שהוא עמה הרי הוא פסול לעבודה במקדש, ומשגירשה חזר לכשרותו, שנאמר (ויקרא כא, טו): "ולא יחלל זרעו" – זרעו חלל, והוא אינו חלל. כהנת מטמאה למתים – מותרת להיטמא למתים, ואין כהן מטמא למתים – שנאמר (ויקרא כא, א): "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לפנעם לא יטמאו בעמיו", ודרשו חכמים: בני אהרן ולא בנות אהרן. כהן אוכל בקדשי קדשים, ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים – כגון חטאת ואשם ומנחה, שקדשי קדשים הם, ונאכלים לפניהם מן הקלעים, התורה אמרה בכולם (במנחה – ויקרא ו, יא; בחטאת – שם שם, כב; באשם – שם ז, ו): "כל זכר בבני אהרן יאכלנה", כל זכר בכהנים יאכלנה, ומכאן שכהן אוכל בקדשי קדשים, ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים. אבל קדשים קלים, כגון שלמי יחיד, נאכלים אף לנשים.

באור משנה ח

אגב המשנה הקודמת העוסקת בהבדלים שבין כהן לכהנת, באה משנתנו לפרט הבדלים שבין איש לאשה בכלל.

מה בין איש לאשה – דיני התורה בכלל? האיש פורע ופורם – כשהוא מצורע פורע את ראשו ופורם את בגדיו, ואין האשה

פרק רביעי

א ארוסה ושומרת יבם – לא שותות ולא נוטלות כתבה, שנאמר (במדבר ה, כט): "אשר תשטה אשה תחת אישה", פרט לארוסה ושומרת יבם. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, ובת ישראל לממזר ונתין – לא שותות ולא נוטלות כתבה.

ב ואלו לא שותות ולא נוטלות כתבה: האומרת: טמאה אני, ושפאז לה עדים שהיא טמאה, והאומרת: איני שותה. אמר בעלה: איני משקה, ושבעלה בא עליה בדרך – נוטלת כתבה ולא שותה. מתו בעליה עד שלא שתו – בית שמיא אומרים: נוטלות כתבה ולא שותות; ובית הלל אומרים: לא שותות ולא נוטלות כתבה.

פירוש ברטנורא

ד א ארוסה ושומרת יבם. ארוסה שקנא לה ארוס ושומרת יבם שקנא לה יבם: לא שותות. דמעניהו קרא: ולא נוטלות כתובה. שהיא גרמה לאסור עצמה עליה, שנסתרה אחר קינו, דמקיני ואיסור לא אמעיט, דכתיב (במדבר ה) דבר אל בני ישראל כו, לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינו: תחת אישה. ביושבת תחתיו הכתוב מדבר: נתינה. מן הנבעונים. ואסורים לבא בקהל: לא שותות. ולא נאמרה פרשה אלא בראויה לקימה, דכתיב (שם) כי תשטה אשתו, בראויה לאישות הכתוב מדבר, פרט לאלמנה לכהן גדול וכו': ולא נוטלות כתובה. ואע"ג דשאר אלמנות לכהן גדול גובות כתובתן כדאמרין בכתובות (ק: וכן ביבמות פז.) זו אין לה כתובה, שסתירתה גרמה לה:

ב אמר בעלה איני משקה ושבעלה בא עליה בדרך. שהוא גורם לה שלא תשתה, נוטלת כתובתה: מתו בעליה. של כל סוטות הראויות לשתות, ולא הספיקו להשקות עד שמתו: ב"ש אומרים נוטלות כתובה. דשטר העומד לגבות כגבוי דמי: ולא שותות. דכתיב (שם) והביא האיש את אשתו: וב"ה אומרים לא שותות ולא נוטלות כתובתן. כלומר מתוך שלא שותות אין נוטלות כתובתן, דשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי:

משניות מבוארות – קהתי

אם היתה אשתו מחייבי לאוין או מחייבי עשה, אפילו שנייה, וקניא לה ונסתרה, אינה שותה, אלא תצא בלא כתובה, ותהיה אסורה עליו אף משום זה" (נעין שם "משנה למדן").

באור משנה ב

משנה זו באה ללמדנו בסוטות שאין משקים אותן את המים המרים, והן יוצאות מבעליהן, מפני שנאסרו עליהם, אלא שלענין כתובתן אין דינן שווה: יש מהן שאינן נוטלות כתובה, ויש שנוטלות כתובתן.

וְאֵלּוּ – הסוטות המפורטות להלן, לא שותות – את המים, וְלֹא נוטלות כתבה – הואיל והן גרמו לאסור עצמן על בעליהן: הָאוֹמֶרֶת: טְמֵאָה אֲנִי – לאחר קינוי וסתירה הודתה שנטמאה, והרי היא אסורה לבעלה; וְשָׂפָאז לָהּ עֲדִים שֶׁהִיא טְמֵאָה – שראויה שנטמאה; וְהָאוֹמֶרֶת: אֲנִי שוֹתָה – היינו שאמרה כן קודם שנמחקה המגילה (כדלעיל ג, א), אף על פי שאינה מודה שנטמאה; כל אלו אינן שותות, ויוצאות מבעליהן בלא כתובה, כמו שבארנו הטעם לעיל. אבל אם אָמַר בְּעֵלָהּ: אֲנִי מְשַׁקָּה – שהאשה הסכימה לשתות אלא שהבעל אינו רוצה להשקותה, וְשָׂבַעְלָהּ בָּא עֲלֶיהָ בְּדֶרֶךְ – לאחר שנסתרה, כגון בזמן שעלה עמה לירושלים לבית דין הגדול (ענין לעיל א, ג), נוטלת כתבה ולא שותה – כלומר אסורה היא לבעלה, מאחר שאינה שותה, אבל אינה מפסידה את כתובתה, הואיל והבעל גרם לה שלא תשתה. מֵתוּ בְּעֵלֶיהֶן עַד שְׁלֹא שָׁתוּ – סוטות שהיו ראויות לשתות את המים, ולא הספיקו להשקותן עד שמתו בעליהן, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: נוטלות כתבה – בגמרא מבואר טעמם, שסוברים הם: שטר העומד לגבות הרי הוא כגבוי, כלומר מי שיש לו שטר חוב על חברו בשיעבוד נכסים, הרי בעל השטר מוחזק בנכסים, ונמצא שהאשה היא המוחזקת בנכסים המשועבדים לכתובה, ויורשי הבעל הם התובעים, לפיכך על יורשי הבעל להביא ראיה שנטמאה, שהמוציא מחברו עליו הראיה, וכיון שאין להם ראיה, חייבים לשלם לה כתובתה, וְלֹא שותות – שנאמר בפרשת סוטה (במדבר ה, טו): "והביא האיש את אשתו", והרי מת. וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: לא שותות – מהטעם האמור לעיל, וְלֹא נוטלות כתבה – שסוברים בית הלל: שטר העומד לגבות אינו כגבוי, ונמצא שהאשה היא התובעת כתובתה מן היורשים, ועליה להביא ראיה שלא נטמאה, וכיון שאין לה ראיה, אינה נוטלת את הכתובה מספק שם נטמאה.

אָרוּסָה – שקנא לה הארוס ונסתרה, וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם – הממתנת ליבם שייבמנה, וקניא לה היבם ונסתרה, לֹא שותות – את המים המרים, שכן הכתוב ממעט אותן מדין סוטה, כלהלן במשנתנו, וְלֹא נוטלות כתבה – שעל ידי הקינוי והסתירה גרמה הארוסה עצמה שתיאסר על בעלה, וכן גרמה היבמה לאסור עצמה על היבם; ואף על פי ששומרת יבם שזינתה, מותרת ליבם (ענין באורנו לעיל ב, ה-ו), מכל מקום יכול היבם לקנא לה, שאינו רוצה באשה פרוצה, ומאחר שנסתרה, הרי גרמה בזה ליאסר עליו (ושם; המאירי), הלכך מפסידות הן את כתובתן; שכן נאמר בתחילת פרשת סוטה: "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", ודרשו חכמים, שפסוק זה בא לרבות ארוסה ושומרת יבם, שעל ידי קינוי וסתירה נאסרת הארוסה על בעלה, ושומרת יבם על יבמה, ולפיכך יוצאת הארוסה בגט, והיבמה בחליצה, ואינן נוטלות כתובה. ומה טעם אינן שותות? שְׂנֵאָמַר – בפרשת סוטה: "וזאת תורת הקנאות, אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה" – באשה היושבת תחת בעלה הכתוב מדבר, פָּרֵט לְאָרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם – שאינן יושבות תחת בעליהן, הלכך אינן שותות. אֶלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל – כהן גדול שעבר ונשא אלמנה, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכֹהֵן הַדְּיוֹט – כהן הדיוט שנשא בעבירה גרושה או חלוצה, מְמֻזָּרֶת וְנִתְיָנָה לְיִשְׂרָאֵל – ישראל שנשא בעבירה ממזרת או נתינה (ענין באורנו ביבמות ב, ד), וּבֵת יִשְׂרָאֵל שנישאה בעבירה לְמִמְזָר וְנִתְיָן – באורנו ביבמות ב, ד), וּבֵת יִשְׂרָאֵל שנישאו לבעליהן באיסור, אם קניא להן הבעל ונסתרו, לֹא שותות – אין משקים אותן את המים המרים, שלא נאמרה פרשת סוטה אלא באשה הראויה לקימה, שנאמר (במדבר ה, יב): "איש איש כי תשטה אשתו" – בראויה לאישות הכתוב מדבר, להוציא אלו שאסורות לבעליהן (ספרי), הלכך כל אלו אין להן דין סוטה, ואינן שותות; אבל יוצאות הן מבעליהן, וְלֹא נוטלות כתבה – אמנם כשהן יוצאות מבעליהן בלא קינוי וסתירה, יש להן כתובה, כמו ששנינו במסכת כתובות (יא, ו), אבל כשהן יוצאות על ידי קינוי וסתירה, אינן נוטלות כתובה, שעל ידי הקינוי והסתירה גרמו לעצמן להפסיד כתובתן.

לפי הרמב"ם, הטעם של כל אלו – אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' – שלא שותות, מפני שבעליהן באו עליהן באיסור, שכן כותב הרמב"ם (הל' סוטה ב, ט-טז). "כל איש שבא ביאה אסורה מימיו... אין המים המאדרים בודקים את אשתו, שנאמר (במדבר ה, לא): "ונקה האיש מעון והאשה החיא תשא את עונה" – בזמן שהאיש מנוקה מעון אשה נושאת את עונה. לפיכך

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף מג עמוד ב: חילוק נוסף: **בְּכָל יוֹם הָיְתָה הַקְטוּרָה דִּקְהָה**, משום שנאמר במעשה הקטורת (שמות ל לו), **וְשָׁחֲקֶתָ מִמֶּנָּה הַדֶּקָּה**. וְהַיּוֹם, הִיטָה דִּקְהָה מִן הַדִּקְהָה, על ידי שהיה מחזירה בערב יום הכפורים למכתשת ושוחקה שוב, ומטעם שיבואר בגמרא.

חילוק נוסף: **בְּכָל יוֹם** היו הַכֹּהֲנִים עוֹלִין לַמִּזְבֵּחַ בְּמִזְבְּחָהּ שֶׁל כֹּהֵן, שהוא בימין העולה, וכשהגיעו לַמִּזְבֵּחַ היו מקיפים דרך ימין לצורך עבודתם, וחוזרים וְיִזְדְּרִין בְּמַעְרְבָהּ. וְהַיּוֹם, בִּהְיוֹתָ גָדוֹל עוֹלָה בְּאֶמְצַע וְיִזְדְּרִין בְּאֶמְצַע, ובזה מראה את כבודו וחובתו של ישראל שהוא שלוחן, שעושה עצמו כבן בית ומקיף כנגד כל הכבש אף שלא לצורך. רַבִּי יְהוּדָה אומר, לְעוֹלָם בִּהְיוֹתָ גָדוֹל עוֹלָה בְּאֶמְצַע וְיִזְדְּרִין בְּאֶמְצַע.

חילוק נוסף: **בְּכָל יוֹם** היה הַכֹּהֵן גָּדוֹל מִקֹּדֶשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו מִן הַכֹּהֲנִים, וְהַיּוֹם, מִקֹּדֶשׁ מִן הַקִּיּוֹנוֹת [כד] שֶׁל זָהָב. רַבִּי יְהוּדָה אומר, לְעוֹלָם בִּהְיוֹתָ גָּדוֹל מִקֹּדֶשׁ יָדָיו וְרִגְלָיו מִן הַקִּיּוֹנוֹת שֶׁל זָהָב.

חילוק נוסף: **בְּכָל יוֹם** הָיוּ שָׁם - על המזבח, אֲרָבַע מַעֲרֻכּוֹת של אש לצורך עבודה, וְהַיּוֹם חֲמִשָּׁה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אומר, בְּכָל יוֹם שָׁלֹשׁ וְהַיּוֹם אֲרָבַע. רַבִּי יְהוּדָה אומר, בְּכָל יוֹם שְׁתֵּים וְהַיּוֹם שְׁלֹשׁ.

גמרא שנינו במשנה, שהכהן שהיה ממרס את הדם, היה עומד על רובד הרביעי שבהיכל בשעה שהכהן הגדול נכנס להקטיר. מקשה הגמרא: הרי מפשטות לשון המשנה משמע, שהיה עומד על הרובד הרביעי שבתוך ההיכל, וְהַכֹּהֵן (ויקרא טז יז), וְכָל אֶדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֶחָל מוֹעֵד, ומבואר לקמן (מד). שפסוק זה נאמר על שעת ההקטרה. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה, תָּנִי - שנה, רובד רביעי שֶׁל הַיִּכָּל, כלומר, שהיה מונה ארבע שורות אבנים מההיכל לכיוון העזרה, ובשורה הרביעית היה עומד.

תָּנִי רַבְּנָן נֵאמָר בַּפְּסוּק (שם) וְכָל אֶדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֶחָל מוֹעֵד,

דף מד עמוד א: יָבֹול היית לומר, שבזמן הקטרת הכהן הגדול לפני ולפנים, אסור לשהות אֲפִילוֹ בְּכָל הָעֶזְרָה, תִּלְמֹד לֹאֲמַר 'בְּאֶחָל מוֹעֵד', ללמד, שהאיסור נאמר רק על אהל מועד, ולא על העזרה.

ממשיכה הברייתא ודורשת: אֵינִי לִי ללמוד מפסוק זה לאסור, אֶלָּא בְּאֶחָל מוֹעֵד שֶׁבְּמִדְבָּר, אבל לאסור במשכן שִׁילָה וּבְבֵית עוֹלָמִים [-בית המקדש], מִנֵּי, תִּלְמֹד לֹאֲמַר וְכָל אֶדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֶחָל מוֹעֵד בָּאוּ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד צֹאתוֹ, ומייתור המילה 'בְּקֹדֶשׁ' יש ללמוד, שבשעת כפרה יש איסור להיות בכל מקום שהוא 'קֹדֶשׁ'.

וממשיכה הברייתא ודורשת: אֵינִי לִי לאסור אֶלָּא בְּשַׁעַת הַקְטָרָה, וכפי שיבואר בהמשך דברי הגמרא. לאסור בְּשַׁעַת מִתֵּן [-הזאת] דָּמִים מִנֵּי, תִּלְמֹד לֹאֲמַר 'בָּבֹאוּ לְכַפֵּר', והיינו הזאת הדם.

ומוסיפה הברייתא ודורשת: אֵינִי לִי לאסור אֶלָּא בְּשַׁעַת בְּנִיטוֹ של הכהן הגדול לעבודה, וכלשון הפסוק 'בבואו', בְּנִיטוֹ מוֹהֲעֻבּוּדָה, מִנֵּי שֶׁישׁ לאסור. תִּלְמֹד לֹאֲמַר, 'עַד צֹאתוֹ', ומייתור הלשון [שהרי כבר נאמר 'בבואו לכפר' שמלמד על כל זמן הכפרה], יש ללמוד שהאיסור הוא עד סוף היציאה.

ומוסיפה הברייתא ודורשת: נאמר בהמשך הפסוק, 'וְכַפֵּר בְּעֶדוֹ וּבְעֶד בֵּיתוֹ וּבְעֶד כָּל קָהֵל יִשְׂרָאֵל'. ויש ללמוד מסדר הפסוק, שֶׁבְּפָרְתוֹ [-וידוין] קוֹדֶמֶת לְכַפֵּר בֵּיתוֹ, וּכְפָרָה בֵּיתוֹ קוֹדֶמֶת לְכַפֵּר אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, וּכְפָרָה אֶחָיו הַכֹּהֲנִים קוֹדֶמֶת לְכַפֵּר כָּל קָהֵל יִשְׂרָאֵל.

הגמרא דנה בדברי הברייתא: אָמַר מֶר, אֵינִי לִי אֶלָּא בְּשַׁעַת הַקְטָרָה. שואלת הגמרא: מֵאִי מִשְׁמַע - מה ההכרח לבאר שהפסוק נאמר על שעת ההקטרה. משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּא, וְכֵן אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי, וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר קָרָא בַּהֲמִשָּׁךְ הַפְּסוּק, 'וְכַפֵּר בְּעֶדוֹ וּבְעֶד בֵּיתוֹ וּבְעֶד כָּל קָהֵל יִשְׂרָאֵל', וְאִיזוּהוּ בְּפָרָה שֶׁשְׁנוֹה לֹא וּלְבֵיתוֹ וְלְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים וְלְכָל קָהֵל יִשְׂרָאֵל, הֵי אֵמַר זֶה הַקְטָרָה הַקְטוּרָה, שבה מתכפר לכולם.

שואלת הגמרא: וְכֵן קְטוּרָה מְכַפֶּרֶת. משיבה הגמרא: אֵין - כן, דִּהָא תָּנִי רַבִּי חֲנִינָא, לְמַדְנֵי לְקְטוּרָה שֶׁמְכַפֶּרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּגֶּפֶה הָיְתָה לְאַחַר מִיתַת קָרַח וְעֵדְתוֹ (במדבר יז יב), שאמר משה לאהרן שיקטיר את הקטורת בין החיים למתים, וְיִתֵּן אֶת הַקְטָרָה וְיִכַּפֵּר עַל הָעָם, הרי שהקטורת מכפרת.

1 מוֹתֵר לְנִטּוֹתָהּ – לפרוס אותה על נקליטי המטה, ומוֹתֵר לְפָרְקָהּ –
2 להסירה בַּשָּׁבֶת, ולשיטתכם שביארתם הטעם שאף רבי שמעון אוסר
3 לטלטל מנורה משום שאדם קובע לה מקום, יקשה, מדוע מותר
4 לטלטל את הכילה, הלא אף לכילה אדם קובע מקום.
5 אביי מביא טעם אחר לאיסור טלטול מנורה: אֵלֶּא אִמְרַי אַבְיֵי, מה
6 שאסר רבי שמעון לטלטל מנורה, אין זה מטעם מוקצה ומשום שאדם
7 קובע לה מקום, אלא מדובר בַּמְנוּרָה שֶׁל חוּלִיּוֹת – מנורה העשויה
8 מחלקים חלקים, ואף רבי שמעון אוסר לטלטלה משום שיש לחשוש
9 שמה תיפול מידי ותתפרק ויבוא לחברה מחדש, ויעבור משום מתקן
10 כלי.
11 מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם אכן מדובר במנורה של חוליות, מֵאֵי
12 מַעֲמָא – מה טעמו דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ דְּשָׂרִי – שהתיר לטלטל
13 מנורה קטנה הניטלת בידו אחת, הלא יש לאסור לטלטלה מחשש
14 שמה תיפול ותתפרק ויבוא לתקנה.
15 מתרצת הגמרא: מֵאֵי חוּלִיּוֹת, שאמר אביי, לא שעשויה ממש חוליות
16 אלא בַּעֲיֵין חוּלִיּוֹת, כלומר דְּאֵיתָ בָּהּ חִדְקִי – שיש בה חיתוכים סביב
17 בדומה למנורת חוליות, שהרואה אותה סבור שעשויה מחוליות.
18 הַלְבָּב דִּינֵי טַלְטוּל מְנוּרָה כִּךְ הֵם, במנורה של חוליות ממש, הכל
19 מודים שֶׁבִּין גְּדוּלָּה בֵּין קַמְנָה אֲסוּרָה לְמַלְטָלָה, שיש לחוש שמה
20 תתפרק ויחברה. וכן מנורה גְּדוּלָּה נְמִי דְּאֵיתָ בָּהּ חִדְקִי – שיש בה
21 חריצים שעל ידם היא נראית כשל חוליות, הכל מודים שאסורה,
22 גְּזִירָה אֲמֹו –[משום] גְּדוּלָּה דְּחוּלִיּוֹת, שכיון שדרך הגדולות
23 להיעשות חוליות, הרואה שמטלטלים מנורה גדולה בעלת חריצים
24 יסבור שהיא של חוליות והתירו לטלטלה. בִּי פְּלִיגִי – אימתי נחלקו
25 רבי יוחנן וריש לקיש, בַּקַּמְנָה דְּאֵיתָ בָּהּ חִדְקִי, מֵר –[רבי יוחנן] סָבֵר,
26 גְּזִירִין גַּם בַּהּ לֵאסוּר לְטַלְטְלָה, כדי שהרואה לא יבוא לטלטל מנורת
27 חוליות, וּמֵר –[ריש לקיש] סָבֵר, לֹא גְּזִירִין בַּהּ מוֹתֵר לְטַלְטְלָה, שכיון
28 שאין דרך מנורה קטנה להיעשות חוליות, הרואה מבין שהחריצים
29 שבה אינם חוליות, ולא יבוא לטלטל מנורה העשויה חוליות.
30 הגמרא חזרת להקשות על מה שאמר רב יצחק ברבי יוסף (לעיל מה)
31 שרבי יוחנן פסק כרבי יהודה: וּמִי – והאם אכן אִמְרַי דְּרַבִּי יוֹחָנָן הָכִי –
32 כך, שהלכה כרבי יהודה שיש איסור מוקצה, וְהָאִמְרַי – והרי אמר רבי
33 יוֹחָנָן, הִלְכָה בְּסֵתָם מִשְׁנָה – כל מקום שנאמר דין במשנה בסתם
34 ולא נזכר בה שם אומרו, כך נפסק להלכה, וְהִנֵּן במשנה במסכת
35 כלים (פ"ח מ"ב) בדיני שידה, מוֹכְנֵי שְׁלָה –[אופן של שידה], בְּזִמְן
36 שְׁהִיא נִשְׁמָמֶת – שניתן לפרקה מהשידה, אֵין חִיבּוּרָ לָהּ – אינה
37 חשובה כמחוברת לשידה לענין שתקבל עמה טומאה, וְאֵין נִמְדָּדֶת
38 עִמָּה – כשמודדים את השידה לידע אם יש בה ארבעים סאה ושבכך
39 אינה מקבלת טומאה] אין האופן בכלל המדידה, וְאֵין מִצְלָתָ עִמָּה
40 בְּאֵהָל הַמֶּת – אם הכלים שבשידה יוצאים ומאדילים על האופן, אין
41 האופן מצילם מלהיטמא מן המת שתחתיו, וְאֵין גְּזִירִין אוֹתָהּ – את
42 האופן ממקום בלעדי מוקצה בַּשָּׁבֶת בְּזִמְן שֶׁשֶׁ עָלֶיהָ – על האופן מֵעוֹת,
43 כיון שהאופן נעשה בסיס למעוֹת שֶׁהוּא מוקצה. מדיקת הגמרא:
44 משמע מהמשנה הֵא אִם אֵין עָלֶיהָ עֵתָה מְעוֹת שְׂרִיא – מותר
45 לטלטלה וְאֵף עַל גַּב דְּהוּו – שהיו עָלֶיהָ בִּפְנֵי הַשְּׂמֻשׁוֹת ונפלו,
46 ונעשה האופן בסיס למוקצה, וזאת כרבי שמעון שאינו אוסר לטלטל
47 מוקצה, וכיון שסתמו משנה זו כרבי שמעון, איך רבי יוחנן פסק כרבי
48 יהודה.
49 מתרצת הגמרא: אִמְרַי דְּרַבִּי יוֹחָן, הֵתָה מִשְׁנֵתֵינוּ – נעמיד ונבאר את
50 משנתנו שאסרה לגרור את המוכני בשבת בזמן שיש עליה מעוֹת,
51 שמה שהתירה כשאין עליה מעוֹת היינו דווקא באופן שֶׁלֹא הָיוּ עָלֶיהָ
52 מְעוֹת בִּלְבָד בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, אבל אם בבין השמשות היו עליה מעוֹת
53 אפילו אם נפלו אסור לגררה, והיינו כרבי יהודה האוסר לטלטל
54 מוקצה. ואף שמשלשון המשנה לא משמע כן, שהרי שנינו שאסור
55 לטלטל את המוכני כשיש עליה עתה מעוֹת, מכל מקום נפרש כך כדי
56 שֶׁלֹא לְשַׁבּוֹר ולסתור את דְּבָרֵינוּ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן שאמר הלכה כסתם
57 משנה, ואמר הלכה במוקצה כרבי יהודה.
58 הגמרא מבארת כיצד פסק רבי במוקצה: אִמְרַי דְּרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁלֹא הָיוּ עָלֶיהָ
59 פְּעֻם אַחַת הִלָּךְ רַבִּי לְמָקוֹם הַקְרוּי דְּיוֹסְפָרָא, וְהוֹרָה הִלְכָה בְּדִין

60 טלטול בַּמְנוּרָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנֵר.
61 הגמרא מסתפקת מה הורה רבי: אִיבְעִיא לָהּ – נסתפקו בני הישיבה
62 בביאור דברי רבי יהושע בן לוי, האם כוונתו שרבי הוֹרָה רק הלכה
63 אחת, שהלכה בַּמְנוּרָה בְּדִינֵי שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנֵר, והיינו לְהִיתֵרָא,
64 כלומר, כשם שרבי שמעון מתיר לטלטל נר ישן (לעיל מה), כך התיר
65 רבי לטלטל מנורה, אִי דִּילָמָא – או שמא רבי הורה שתי הלכות,
66 הוראה אחת הוֹרָה בַּמְנוּרָה בעלת חיתוכים שנראית כמנורת
67 חוליות, – אִיסוּרָא – שאסור לטלטלה, כדי שלא יבוא לטלטל מנורת
68 חוליות, והוראה שניה הורה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנֵר, לְהִיתֵרָא. מסיקה
69 הגמרא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
70 הגמרא מביאה כיצד נהגו אמוראים בענין טלטול נר: רַב מְלָכִיא
71 אִיקְלַע – הודמן לָבִי –[לבית] רַבִּי שְׁמֵלָא בשבת, וְטִילְטַל שְׂרִינָא –
72 נר שדלק בכניסת השבת וכבה, כשיטת רבי שמעון המתיר לטלטל נר
73 ישן, ואינו אוסר לטלטל דבר שהיה אסור בבין השמשות, וְאִיקְפַּד –
74 והקפיד על כך רַבִּי שְׁמֵלָא, מפני שרבי שמלאי סבר כרבי יהודה
75 שאסור.
76 רַבִּי יוֹסִי גְּלִילָא אִיקְלַע לְאַתְרֵיהּ – למקומו דְּרַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי
77 חֲנִינָא, מִלְטַל שְׂרִינָא, וְאִיקְפַּד רַבִּי יוֹסִי כְּרַבִּי חֲנִינָא.
78 רַבִּי אֶבְרָהָם הִיא נוהג, דְּכִי אִיקְלַע לְאַתְרֵיהּ – כשהיה מודמן למקומו
79 דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, הוּו –[היה] מְטַלְטַל שְׂרִינָא – נר שכבה, כשיטת
80 רבי שמעון, אולם כִּי אִיקְלַע לְאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן לֹא הוּו מְטַלְטַל
81 שְׂרִינָא, וכשיטת רבי יהודה. מקשה הגמרא על מנהגו של רבי אבהו:
82 מַה נִּפְשָׁךְ – מכל צד קשה על מנהגו, שכן אִי רבי אבהו כְּרַבִּי יְהוֹרָה
83 סָבִירָא לֵיה, בכל מקום לִיעָבַד – יעשה כְּרַבִּי יְהוֹרָה, ומדוע טלטל
84 במקומו של רבי יהושע בן לוי, וְאִי כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבִירָא לֵיה, בכל
85 מקום לִיעָבַד – יעשה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, ומדוע נמנע מלטלטל במקומו
86 של רבי יוחנן. מיישבת הגמרא: לְעוֹלָם רבי אבהו כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן
87 סָבִירָא לֵיה שמותר לטלטל נר ישן, ועל כן טלטל במקומו של רבי
88 יהושע בן לוי, וּמִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבִּי יוֹחָנָן הפוסק כרבי יהודה שאסור
89 לטלטל, הוּא דִּלָּא הוּו עָבִיד – נמנע מלטלטל במקומו של רבי יוחנן.
90 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדיון של נפט: אִמְרַי דְּרַבִּי יְהוֹרָה,
91 שְׂרִינָא דְּמִשְׁחָא – נר חרס שהדליקו בו בשמן, שְׂרִי לְמַלְטוּלָה – מותר
92 לטלטלו אחר שכבה, ואינו מוקצה מחמת שהוא מאוס, וכדעת רבי
93 שמעון (לעיל מה). המתיר לטלטל נר חרס ישן, אולם דְּנִפְסָא – נר חרס
94 שהדליקו בו בנפט, אֲסוּר לְמַלְטוּלָה, מפני שהנפט מסריח וממאסו
95 ואינו ראוי לשום שימוש חוץ מלמלאכתו. ואילו רַבָּה וְרַב יוֹסֵף
96 דְּאִמְרֵי תַרְוִיחֵיהּ – אומרים שניהם, דְּנִפְסָא נְמִי שְׂרִי לְמַלְטוּלָה – נר
97 של נפט גם כן מותר לטלטלו, (דְּהוּאֵיל וְחִוִי לְכִסּוֹת בֵּיה מָנָא)
98 ולהלן יתבאר טעמם.
99 מביאה הגמרא מעשה בענין זה: רַב אֲוִיָּא אִיקְלַע –[הודמן] לָבִי
100 רַבָּא, הוּו מְאִיסֵן בִּי כְּרַעֲיָה בְּטִינָא – היו נעליו של רב אוי
101 מטונפות בטיט, אֲתִיבִי אֲפוּרִיא קְמִיָּה דְּרַבָּא – הניחם על המטה, מפני
102 רבא, אִיקְפַּד רַבָּא – הקפיד רבא על שטינף רב אויאת את המטה,
103 ולכך בָּעָא לְעֵצוּרָהּ – ביקש לצערו בשאלות, אִמְרַי לֵיה – שאל רבא
104 את רב אוי, מֵאֵי מַעֲמָא – מהו טעמם של רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאִמְרֵי
105 תַרְוִיחֵיהּ – שאמרו שניהם שְׂרִינָא דְּנִפְסָא נְמִי שְׂרִי לְמַלְטוּלָה –
106 שאף נר של נפט מותר לטלטלו, הרי מחמת מאוסו אינו ראוי
107 לשימוש של היתר. אִמְרַי לֵיה – השיב רב אוי, הוּאֵיל וְחִוִי לְכִסּוֹת
108 בָּה מָנָא – כיון שעדיין ראוי לכסות בו כלי של נפט בשבת. שאל אותו
109 רבא: אֵלֶּא מַעֲתָה, אֵף בִּלְ גְּזִירוֹת – אבנים שֶׁבְּחִצְרָה יהיו מְטַלְטְלִין
110 אותם הוּאֵיל וְחִוִי לְכִסּוֹת בָּהוּ מָנָא – כיון שהם ראויים לכסות בהן
111 כלי. אִמְרַי לֵיה – השיב לו רב אוי, הֵא – זה הנר של נפט אִיבָּא
112 תוֹרַת כְּלִי עָלֶיהָ – יש לו חשיבות של כלי, ובבלי אם ניתן לעשות בו
113 שימוש היתר כל שהו בשבת אינו נאסר בטלטול לדעת רבי שמעון,
114 אבל הֵנִי – אלו הצרורות שבחצר, לִיבָא תוֹרַת כְּלִי עָלֶיהָ – אין
115 להם חשיבות של כלי, אלא סתם אבנים הם, וכיון שכך הם אסורים
116 בטלטול כל שלא יחדם למלאכת היתר.
117 מביא רב אוי ראייה לדבריו: מִי לֹא תַנְיָא – האם לא שנינו
118 בברייתא,

רבי שמעון נר שהדליקו באותה שבת. והא דלא פסיק רבי יוחנן כרבי מאיר, דהא סבר לגמרי כוותיה – דשרי מוקצה מחמת מיאוס ואסר מוקצה מחמת איסור – נקט רבי יהודה, משום דבכל מקום הוכר נבי מוקצה. ועוד דלא מצינו דאית ליה לרבי מאיר מוקצה מחמת איסור גרידא אלא בנר ישן, דאיכא תרתין מחמת מיאוס ומחמת איסור. אך לפי זה קשה לרשב"א: דמשמע דנשקט במנורה אין לנו כרבי שמעון, אבל רבי שמעון מיהא שרי במנורה.

ולמאי דמפרש טעמא דמנורה משום דאדם קובע לו מקום – היכי שרי רבי שמעון? הא אמר' בריש "כל הכלים" (לקמן דף קכג.) הבל מוריס בסבי חירי ומורו, כיון דקפיד עלייהו – מיהא ליה מקום. ונראה לפרש: דרבי יוחנן פסק כרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס, וכ"ש במוקצה מחמת איסור. כדמובח בפרק בתרא (דף קנז.) דקאמרי בבבלי שבת הלכה כרבי שמעון, בר ממוקצה מחמת מיאוס. וחד אמר: במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כרבי שמעון, בר ממוקצה מחמת איסור. והיינו שהדליקו בה באותה שבת. והא דקאמרי: אנו אין לנו אלא בנר כרבי שמעון – לאו משום דסבר כוותיה בנר, אלא כלומר: אין לנו שיתיר אפי' רבי שמעון דמיכל אלא בנר, אבל במנורה – אסר. והשתא קיימי תרוייהו אחד ברייתא, ולא מצי נמי למינקט רבי מאיר: **והא** כילת חתנים דאדם קובע לה מקום. פי' רשב"א: דאדם קובע לה מקום כמו למנורה, ואפי' שרי שמואל. ואלא דאי לא חשיב קביעות שלה ושל מנורה קביעות אלא היכא דקבע מקום לגמרי, כדאמר בפ' "כל הכלים" (לקמן קכג. ושם):

דחוליות בין גדולה בין קטנה אסורה. קשה לר"י: דבפ"ב דביצה (דף כא) תנן: ג' דברים ר"ג חמורי כב"ש, וחשיב אין זוקפין את המנורה, ומשמע דב"ה שרי. ומפרש התם בגמרא: הכא במנורה של חוליות עסקין, משום דמייחזי כבונה. דב"ש סברי: יש בנין בכלים ויש סתירה בכלים, וב"ה סברי: אין בנין כו'. אלמא שרי ב"ה מנורה של חוליות לחלוטין. ומאן דשרי בסוף פירקא לחזורי מטה של חוליות ברפוי איכא לאוקמא – ה"ג ברפוי. אבל למאן דאסר קשה ותירץ ר"י: דהתם מייחזי כגון שהחוליות מחוברין יחד ואינם מתפרקין, ופעמים מטיין אותן ופעמים זוקפין אותן: **הורה** במנורה להיתירא, וכר"ש בנר נמי להיתירא. או דילמא: במנורה הורה לאיסורא, וכר"ש בנר להיתירא. וא"ת: אמאי לא קאמר נמי: או דילמא הורה במנורה להיתירא. או דילמא: הורה בטרפחת להיתירא, כרבי בופק, וכרבי בופק לא סבירא להו. וי"ל: דהכא לא שייך למיתלי מנורה בנר, כדתי' טרפחת בופק. דהכא אין טעם אחד לשניהם, דנר – משום מוקצה, ומנורה – משום בנין. ועוד: דלא בעי למימר דר' לא סבר בנר כר"ש, משום דריב"ל פסיק לעיל כר"ש. ואם תאמר: ובהדיא דאלו טריפות" אמאי לא קאמר נמי תרייהו להיתירא כדאמר הכא: או דילמא הורה בטרפחת להיתירא, וכר' בופק נמי להיתירא? ומיהו, בלאו הכי מגיהין שם הספרים ול"ג הורה בטרפחת לאיסורא – דהא כ"ע שרו לה, דתניא התם: היא האם היא טרפחת היא שלחופית. ובגמל האם הורה עובדא והאבילה רבי טרפון לכלבים, ואמר: הלכה חמורין טרפון ואמר ליה רבי עקיבא: טועה בדבר משנה אתה. וגרס התם: הורה בטרפחת להיתירא וכרבי בופק להיתירא כר"ש בנר, וחדא הוראה הוי. ואין נראה, דאין תליות מנורה בנר, ועוד: דאכתי הוי ליה למיבעיא: או דילמא תרייהו להיתירא: **דנפמא** אסור לטלטלה. פי' בקונט: אפילו לר"ש, וכן משמע, דהא שרגא דמשחא דשרי לטלטלה – היינו לר' שמעון. ועוד: דמפרץ רבא בסמוך לרבה ורבי יוסף מאי מצורות שבחצר. ואי שרי ר' שמעון דנפמא – תיקש ליה לכ"ע אליבא דרבי שמעון. לכך פ"י בקונט: דהכא אליבא דר' שמעון קאי. ואע"ג דרב אית ליה מוקצה גבי מטה שידרה למעות, ורבה נמי אית ליה, כדאמר אביי: כל מילי דמר עביד כרבי, ורב יוסף נמי משמע דאית ליה מוקצה, בפ' "נוטל" (לקמן קמב) דקאמר: כמה חריפא שמעתא דדרדקי, אימור דאמור בשבח – לכתחילה מי אמר: הכא אליבא דר"ש קאמר, וליה לא ס"ל. ומיהו, נראה לפרש דהכא מיייר נמי אליבא דרבי יהודה, ולא מיייר בהדליקו בה באותה שבת, והי' שרגא דמשחא של מתכת שרי לטלטלה ואפילו לרבי יהודה, דתניא לעיל (ר' מד.) כל הנרות של מתכת מטלטלין, דנפמא אסור אפי' לרבי שמעון, דמאיס טפי מנר ישן. ורבה ורב יוסף שרו אפי' לרבי יהודה, דלא מאיס אלא שרידו רע. וחזי לכסויי ביה מנא. אבל נר ישן מוקצה ליה לגמרי משום דמאיס, ואפילו במכסוי מנא: ועי' תוס' מנחות מא: ד"ה כל מילי:

מותר לנטותה. דסתם כילת חתנים אין לה גג טפה, שנקליטין יוצאין לשני ראשי המטה באמצעה אחד לכאן ואחד לכאן, ונותן כלונס' מזה לזה, ומשליך האהל עליה והוא שופע לכאן ולכאן. וכיון שאינו רחב טפה – אינו אהל, ואין בו לא בנין ולא סתירה: **בשל חוליות**. במנורה של פרקים, שמא תפול ותתפרק ויחזיקנה, ונמצא עושה כלי: חידקין. חיתוכין סביב לה, קרונ"ש,

ידומה לפרקים: ומאן דחזי, סבר: של פרקים הוא: גדולה. הואיל ודרכה לעשותה של חוליות, כי אית ביה חידק – סברי דחוליות הן, ואסור אפילו לריש לקיש, כדאמר לעיל: נישלת בשתי ידים – אסור לטלטלה: **כי פליגי בקטנה דאית בה חידקין**. דכולי עלמא ידעי דלאו חוליות נקיהו: גזרינן. אטו חוליות: ופי' אמר' ר' יוחנן הכי. הלכה כר' יהודה: **תמא משנתינו**. דמובני דתקניי הא אין עליה מעות שריא – כגון שלא היו עליה בין השמשות ויחזי תידוק מינה: טעמא דיש עליה מעות כשקדש היום, הא אין עליה כשקדש היום – שריא: **לדיוספרא**. מקום: **איבעיא** לה. **הורא** הורא הורא, ויחזי קאמר: הורה במנורה להיתירא, כדרך שהיה ר' שמעון מתיר בנר ישן, או דילמא שתי הוראות הוו: הורה במנורה לאיסור, כדאמרן בדחזיקי, וגזרינן אטו חוליות. וכר"ש הורה בנר להיתיר: **וטלטל שרגא**. נר שקבה: **לעולם כר' שמעון סבירא** ליה. דאי סבירא ליה דאסור לא הוה מטלטל ליה לכבוד ר' יהושע בן לוי דליעבד איסורא: **שרגא דמשחא**. שדלך נר של שמן: **שרי לטלטלה**. אתר שקבה כר' שמעון דלא מאיס: **אבל דנפמא**. דמסרח אפילו רבי שמעון מודה דלא חזי אלא למלאכתו: **איכא רבא**. משום טיפוח המטה: **ונפמא לצעוריה**. בשאלות: **השרים**

סבירא ליה – ליעבד כר' שמעון! **לעולם כר' שמעון ס"ל**, ומשום כבודו דר' יוחנן הוא דלא הוה עביד. **א"ר יהודה**: **שרגא דמשחא** – שרי לטלטלה, דנפמא – אסור לטלטלה. **רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו**: דנפמא נמי שרי לטלטלה. (דהואיל וחוץ לכפות ביה מנא). **רב אויא איקלע לבי רבא**, הוה מאיסן פי' פרעיה בטינא, אחיבי אפריא קמיה דרבא. **איכא רבא, בעא לצעוריה**. **א"ל**: **מ"ט רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו** שרגא דנפמא נמי שרי לטלטלה? **א"ל**: **הואיל וחוץ לכסויי בה מנא**. **אלא מעתה כל צורות שפחצור מטלטלין**, הואיל וחוץ לכסויי בהו מנא! **א"ל**: **הא** – **איכא תורת כלי עליה, הני** – **ליכא תורת כלי עליה**. **מי לא תניא** השרים

להיתירא כרבי שמעון בנר, וכרבי שמעון בנר לא סבירא ליה: דכ"ג איתא "באלו טריפות" (חולין דף נז. ושם) הורה בטרפחת כרבי בופק איבעיא לה: הורה בטרפחת לאיסורא, וכרבי בופק להיתירא. או דילמא: הורה בטרפחת להיתירא, כרבי בופק, וכרבי בופק לא סבירא להו. וי"ל: דהכא לא שייך למיתלי מנורה בנר, כדתי' טרפחת בופק. דהכא אין טעם אחד לשניהם, דנר – משום מוקצה, ומנורה – משום בנין. ועוד: דלא בעי למימר דר' לא סבר בנר כר"ש, משום דריב"ל פסיק לעיל כר"ש. ואם תאמר: ובהדיא דאלו טריפות" אמאי לא קאמר נמי תרייהו להיתירא כדאמר הכא: או דילמא הורה בטרפחת להיתירא, וכר' בופק נמי להיתירא? ומיהו, בלאו הכי מגיהין שם הספרים ול"ג הורה בטרפחת לאיסורא – דהא כ"ע שרו לה, דתניא התם: היא האם היא טרפחת היא שלחופית. ובגמל האם הורה עובדא והאבילה רבי טרפון לכלבים, ואמר: הלכה חמורין טרפון ואמר ליה רבי עקיבא: טועה בדבר משנה אתה. וגרס התם: הורה בטרפחת להיתירא וכרבי בופק להיתירא כר"ש בנר, וחדא הוראה הוי. ואין נראה, דאין תליות מנורה בנר, ועוד: דאכתי הוי ליה למיבעיא: או דילמא תרייהו להיתירא: **דנפמא** אסור לטלטלה. פי' בקונט: אפילו לר"ש, וכן משמע, דהא שרגא דמשחא דשרי לטלטלה – היינו לר' שמעון. ועוד: דמפרץ רבא בסמוך לרבה ורבי יוסף מאי מצורות שבחצר. ואי שרי ר' שמעון דנפמא – תיקש ליה לכ"ע אליבא דרבי שמעון. לכך פ"י בקונט: דהכא אליבא דר' שמעון קאי. ואע"ג דרב אית ליה מוקצה גבי מטה שידרה למעות, ורבה נמי אית ליה, כדאמר אביי: כל מילי דמר עביד כרבי, ורב יוסף נמי משמע דאית ליה מוקצה, בפ' "נוטל" (לקמן קמב) דקאמר: כמה חריפא שמעתא דדרדקי, אימור דאמור בשבח – לכתחילה מי אמר: הכא אליבא דר"ש קאמר, וליה לא ס"ל. ומיהו, נראה לפרש דהכא מיייר נמי אליבא דרבי יהודה, ולא מיייר בהדליקו בה באותה שבת, והי' שרגא דמשחא של מתכת שרי לטלטלה ואפילו לרבי יהודה, דתניא לעיל (ר' מד.) כל הנרות של מתכת מטלטלין, דנפמא אסור אפי' לרבי שמעון, דמאיס טפי מנר ישן. ורבה ורב יוסף שרו אפי' לרבי יהודה, דלא מאיס אלא שרידו רע. וחזי לכסויי ביה מנא. אבל נר ישן מוקצה ליה לגמרי משום דמאיס, ואפילו במכסוי מנא: ועי' תוס' מנחות מא: ד"ה כל מילי:

ואמר עולא מה טעם. להכי איצטריך לפרשי האי טעמא – משום דמשמע ליה דסבר
האי תנא כמאן דאסר לקמן להתקשט בהן בחצר, מדקתני "הרי הן ככל הכלים
הניטלין בחצר" פירוש: ככל הכלים שמלאכתן לאיסור, דשרי לצורך גופן ומקומן, ולהכי
מפרש עולא דאיכא תורת כלי עליה. וקשה לר"י דאמר בפ' "מי שהפך" (מ"ק י"ב ושם) ר'
יהודה גשאה נפק בחומרתא דמדורשא, וע"י פי

רש"י שם ד' אמר ואיפדי. אמר רב יוסף:
מ"ט איפדי? והתניא השרים והנומים כו'. ומא
פריך מינה? אדרבה, מינה משמע דאסור לצאת
בהן כדפי' והתם קאמר נפק – דמשמע דרך
מלבושו ונראה לר"י דחומרתא דמדורשא היינו
טבעת של עץ, כמו שמפרשים רבותיו של רש"י.
ולא של אלמגו כמו שהוא מפרש. דאלמגו
מפרש בריאש השנה (דף כג.) "כסיתא", והכא
קאמר דמדורשא. אלא של עץ אחר הוא ששמו
מדורשא, ואין שם תכשיט עליה. וכשיוצאים בו
דרך מלבושו לא הוי קישוט אלא טלטול בעלמא.
ולכי ידע רב יוסף דר' אמר לא איפדי אלא
משום טלטול. והשתא מייתי שפיר מהך ברייתא
דשרי לטלטל לצורך גופו או לצורך מקומו,
כשאר כלי שמלאכתן לאיסור, דניטלין לצורך
גופו או לצורך מקומו. ונפק לחצר קאמר, אבל
להר"י – אסור. כדאמר ר' בפ' "הדר" (עירובין סט.
ושם) ההוא גברא דנפיק בחומרתא דמדורשא,
חזיה לר' יהודה נשיאה כסיה, אמר: כגון זה
מבטל שמוע ר' יהודה: **והתניא** ר"ש אומר כל
שאין משום ניכר מעייט אין זה מן המוכן.
קשה לר"י: מאי קא פריך? הא ע"כ טעמא דרש'
לא משום מוקצה, אלא משום דסבר דאין רואין
מומין ביו"ט. דהא ר' יהודה דאית ליה טפי
מוקצה שרי התם, בריש "אין צדיק" (ביצה כז
ושם) בכור שנפל לבור – ירד מומחה ויראה, אם
יש בו מום – יעלה וישחוט. ואם לאו – לא ישחוט!
ויל': דייק מולא קתני "רש"י אסר לפי שאין
רואין מומין ביו"ט" דהוה משמע לכתחילה אסור,
אבל בדיעבד – מבורק. ומדקתני "אין זה מן
המוכן" – משמע דהוי מוקצה, ואפי' בקרי אינו
מבורק. ובהכי פליגי: דר' יהודה סבר: רואין מומין
ביו"ט, להכי לא הוי מוקצה, דמיירי בנפל בו מום

מעייט, כדמזכיר ליה התם. ורש"י סבר: אין רואין, ולכך, אפי' ביקרו – אינו מבורק, משום מוקצה. וא"ת: דבביצה משמע דאביי סבר כאדא בר אובמי, דאמר: לרש", היכא דנפל בו מום מעייט
אם בקרו מבורק, דאמר אביי התם: כוותיה דרבה בר בר חונא מסתברא, מדקתני תלת בבי בברייתא, (ומוקמא ההיא ברייתא כאדא בר אובמי). וע"כ הא דשני ליה בין נפל בו מום קבוע
מעייט לנפל בו מום ביו"ט משום דנפול בו ביו"ט) איכא תלתא מי ימר כדקאמר בסמוך, ובנפל בו מעייט ליכא אלא חד מי ימר דמיוזיק ליה חכם. מאי קשיא מנר שכבה דליכא כל
הני מי ימר. ויל' דחור בו אביי ולית ליה (דאדא בר אובמי) משמע מתני' דרב אושעיא דאבא בר אובמי משבש ותני דמתני' דהתם נמי דיקא כרב אושעיא כדמפרש התם: **מי** ימר דנפל
ביה מומא. נראה דכל הני מי ימר דקאמר רבה – לאו דווקא, דהא רש"י אסר אפי' בנפל בו מום קבוע מעייט, דהשתא ליכא אלא חד מי ימר דמיוזיק ליה חכם דהא קאי אר' יהודה,
דלא שרי אלא כשדחה בו מום קבוע מעייט. דהא פריך אהא דקאמר ר' יהודה "זאם לאו לא ישחוט" – פשיטא ומשני: לא צריכא. דנפל ביה מאתמול מום עובר, והשתא הוה ליה מום
קבוע. מהו דתימא: כיון דדעתיה עלוניה – נשחטיה, קמ"ל א"כ הא דקאמר איש בו מום יעלה וישחוט – היינו ע"כ מום קבוע מעייט. ואפי' לאדא בר אובמי דשרי רש"י בדיעבד בחד מי
ימר – מ"מ בנפל בו מום עובר מעייט דאיכא תרתי מי ימר, לכאורה משמע התם דאסר. לכך נראה דלא דוקא הן דאפי' בחד מי ימר סגי, וכן מוכחא מאתקפתא דרמי בר חנא, דפריך
מחד מי ימר: **מי** ימר דמיוזיק ליה בעל. ואע"ג דפירות שנדרה מהם אינם מוקצין לענין טלטול – דהא חזו לשאר בני אדם, מ"מ אית לן למימר: מינו דאיתקצאי בין השמשות מאכילתם
– איתקצאי לכולי יומא. אי נמי מיירי בפירות שלה, ואסרתן לכל אדם: **מי** ימר דמיוזיק ליה בעל. תימא: מי דמי? התם – ודאי לא מיוזיק ליה חכם, דאין רואין מומין ביו"ט, אבל
הכא, דאין לך איסור בדבר מיוזיק ליה בעל? ולית לן למימר מי ימר, דהא לר' יהודה דקסבר רואין מומין ביו"ט לא אמרי' מי ימר? ויל': דבעל נמי לא ניהא לחודק, דזימנן דשרי נדרים
שנדרה לדבר מצוה: **התם** אי לא מיוזיק ליה חכם סגי ליה בג' הדיוטות אבל הכא כו'. ואע"ג דבפ' דחולין (דף י"ח) אמר רב יהודה אמר ר' רימיה, ספק משמיה דרב ספק משמיה
דשמואל: ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה – היינו דוקא במומין מובהקין, כגון ניסמת עינו, נקטעו ידו, נשברה רגלו, כדאמרין בשילוח "כל פסולי המוקדשין" (בבבית לז) וה"נ
דהוה מצי למימר: מי ימר דמיוזיק ליה ג' הדיוטות, ודאי לא מיוזיק ליה משום דאין רואין מומין ביו"ט. והא דנקט דמיוזיק ליה חכם – משום דחכם שרי בכל מומין: ולפ"ז א"ש גבי
טבל. דאמר אם עבר ותיקנו מתוקן, דדוקא חכם אמר הכא לא מיוזיק, אבל בג' הדיוטות לא אמר מי ימר. ומיהו, לפי מ"ש בפנים ה"ז המ"ל כו' לא א"ש טבל כדפי' לעיל, ולהכי נקט
חכם משום דמתיר בכל מומין, ועיקר טעמא משום דהכא איכא איסורא והתם ליכא. והא דנקט התם אם לא מיוזיק ליה חכם סגי בג' הדיוטות אע"ג דשרי חשיב מוקצה, אי לא סגי
ליה בג' הדיוטות. ות"י:

כבתה אין לא כבתה לא. כן דרך הש"ס, דאע"ג דהוה מצי לאתויי רישא דקתני בהדיא "חזן מן דער הדולק בשבת" מייתי סיפא, ודייק מינה: **דכל** היכא דקמכוין איכא איסורא
דאורייתא. וא"ת: דהכא בכיבו ליכא איסורא דאורייתא לר"ש, דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא ויל' דהך: דכי מיכוין איכא איסורא דאורייתא, כגון בפתילה וצריך להבהבה.
אע"פ שזה התיירן דדוק הוא – לא בלא הכי פריך ליה שפיר. דרב פורת:

השרים והנומים והמקעות הרי הן ככל הכלים. אע"פ שאסור לצאת בהן לרה"ר, כדאמרין
בפ'ק "במה אשה יוצאה" [לקמן נט] גזירה דילמא שלפא ומחזיא, מיהו תורת כלי
עליהן, ומותר לטלטלן שלא בדרך מלבוש: מומן ניכר. גבי בכור קאי: מי ימר
דמיוזיק ליה חכם. שימצא חכם שישקק לו ביו"ט לראות אם מום קבוע הוא או לא:
ספירין נדרים. בעל לאשטו: ונשאלין לנדרים.
לחכם, להתיירן: שהן לצורך שבת. כגון נדר
שלא יאכל תיזס: ונאמא. מותרת לאכול:
ואפילו שרי לה בעל – ליתסר לה משום
מוקצה, דהא אסרה דעתה ואמרה: מי ימר
דמיוזיק ליה בעל? על דעת בעלה. ע"מ אם
ירצה הבעל, וסמכה עליה דמיוזיק ליה ביום
ששמו: **הכא** מי ימר כו'. והדיוטות לא מצו
למשקריה לבכור אלא במום הדידע לכלל,
כגון מחוסר אבר: איסורא דאורייתא. כיבוי
אב מלאכה הוא, חריץ – ליכא איסור
דאורייתא, דחופר כלאחר יד הוא. דחופר
דאמר לקמן תולדה דחורש ותיב – ה"מ דחופר
בדרך במוקד וקדושים: מוכרין בדרך, ואפי'
של כלאים לובשו להראותו בשוק: ובכלב
שלא יתפזר. להקטת חימום, וקא רש"י היא,
מדאילן בתר כוונה:

השרים והנומים והמקעות הרי הן ככל הכלים הנטלים
בכחה, ואמר עולא: מה טעם – הואיל ואיכא תורת כלי
עליה. הכא נמי – הואיל ואיכא תורת כלי עליה. א"ר
נחמן בר יצחק: בריך רחמנא דלא כסיפיה רבא לרב
אויא. רמי ליה אביי לרבה: תניא, מותר השמן שבבגד
ושבסקערה – אסור, ורבי שמעון מתיר. אלמא: לר' שמעון
לית ליה מוקצה. ורמיניהו, רבי שמעון אומר: כל שאין
מומו ניכר מעייט – אין זה מן המוכן! הכי השתא! התם
– אדם יושב ומקצה אימתי תכבה נרו, הכא – אדם
יושב ומקצה מתי ופול בו מום? מימר אומר: מי ימר
דנפיל ביה מומא, ואת"ל דנפיל ביה מומא – מי ימר
דנפיל ביה מום קבוע, ואם תמצוי לומר דנפיל ביה מום
קבוע – מי ימר דמיוזיק ליה חכם? מתיב רמי בר חמא:
מפירין נדרים בשבת, ונשאלין לנדרים שהן [לצורך השבת. ואמאי? לימא: מי ימר דמיוזיק
לה בעל? התם כדכב פנחס משמיה דרבא, דאמר רב פנחס משמיה דרבא: כל הנזירות –
על דעת בעלה היא נזירת. ת"ש: נשאלין לנדרים של צורך השבת בשבת. ואמאי? לימא:
מי ימר דמיוזיק ליה חכם? התם אי לא מיוזיק ליה חכם סגי ליה בג' הדיוטות, הכא
– מי ימר דמיוזיק ליה חכם. רמי ליה אביי לרב יוסף: מי אומר ר' שמעון "כבתה מותר
למלאכה", כבתה – אין, לא כבתה – לא. מאי טעמא – דילמא כהדי דנקיט לה כבתה,
הא שמעינן ליה לר' שמעון דאמר: דבר שאין מתכוין מותר, דתניא, ר' שמעון אומר: גזיר
אדם פסא מטה וספסל, ובכלב שלא יתפזר לעשות חריץ! כל היכא דכי מיכוין איכא איסורא
דאורייתא – כי לא מיכוין גזר ר"ש מדרבנן, כל היכא דכי מיכוין איכא איסורא דרבנן – כי
לא מיכוין שרי ר"ש לכתחילה. מתיב רבא: מוכרי כסות מוכרין בדרך, ובכלב שלא יתפזר
בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים, והצנענין מפשילין במקל לאחוריהן. והא הכא, דכי
מיכוין – איסורא דאורייתא איכא, כי לא מיכוין – שרי רבי שמעון לכתחילה! אלא אומר רבא:

הנה

הנה

כבתה אין לא כבתה לא. כן דרך הש"ס, דאע"ג דהוה מצי לאתויי רישא דקתני בהדיא "חזן מן דער הדולק בשבת" מייתי סיפא, ודייק מינה: **דכל** היכא דקמכוין איכא איסורא
דאורייתא. וא"ת: דהכא בכיבו ליכא איסורא דאורייתא לר"ש, דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא ויל' דהך: דכי מיכוין איכא איסורא דאורייתא, כגון בפתילה וצריך להבהבה.
אע"פ שזה התיירן דדוק הוא – לא בלא הכי פריך ליה שפיר. דרב פורת:

אשה הנזקרת, על דעת פגלה היא נזקרת, כלומר, בשעת הנדר
דעתה שהנדר לא יחול אלא אם בעלה יסכים, וסומכת על בעלה
שיודקק ויפר לה ביום שמעו, ואינה מסיחה דעתה מהחפץ הנדר, על
כן אינו נאסר כמקצה.
הגמרא מקשה עוד קושיא מהמשך המשנה: תא שמע – בא ושמע
קושיא אחרת, שנינו בהמשך המשנה (שם), נשאלין לחכם שיתיר
לנדרים של צורך השבת בשבת. ומעתה יקשה, אמאי – למה אין
החפץ הנדר נאסר משום מוקצה אף לאחר התרת הנדר, הלא כשם
שכבור מוקצה ביום טוב משום שסבור שמה לא יודקק לו חכם
לראות את מומו ביום טוב, אף כאן לימא – נאמר שהנדר מסיח
דעתו מן החפץ הנדר, משום שסבור מי ימיר דמיודקק ליה חכם –
מי יאמר שימצא לו חכם שיתיר נדרו.
מיישבת הגמרא: הָתָם – שם בהתרת נדרים אין הוא מסיח דעתו
מהחפץ הנדר, משום שאף אי לא מיודקק ליה חכם, סגי' ליה –
די לו בפגלה הדיוטות כדי להתיר נדרו, וכיון שהדיוטות מצויים
מאד, סומך בדעתו שיוכל לקבצם בשבת שיתירו את נדרו, אבל הָתָם
– כאן בבכור, כיון שראיית הבכור אינה כשרה אלא בחכם בלבד,
הוא מסיח דעתו ממנו, שכן סבור מי ימיר דמיודקק ליה חכם – מנן
לו שימצא חכם לראותו.
שנינו בברייתא (לעיל מד.) שלדעת רבי שמעון אסור לטלטל נר דולק,
הגמרא מבררת מהו טעם האיסור. מקשה הגמרא: רמי ליה – הקשה
לו אמרי' לרב יוסף, מי – האם אמר רבי שמעון, נר שבביתו מותר
לטלטלה, שיש לדייק מכך, בביתו, אין – אכן מותר לטלטלה, אבל
לא בביתו, לא – אסור לטלטלה, מאי טעמא – ומה הטעם שבעודה
דולקת אסור לטלטלה, ודאי הטעם הוא משום דילמא ביהדי דנקיט
לה – שמא בשעה שאוחז בידו ויטלטלה בביתו – תכבה. וקשה על
כך, הא שמעינן ליה – הרי שמענו לרבי שמעון דאמר, דבר שאין
מתכוין מותר – מעשה שאין איסור בעשייתו, אלא שתוך כדי
עשייתו נעשית מלאכת איסור שאינו מכין לה, מותר לעשותו. והיכן
שמענו לרבי שמעון כן, דתניא בברייתא, רבי שמעון אומר, גזר
אדם – מותר לו לאדם לגרור פסא או מטה וכן כפסל על הארץ,
ואף שעושה בקרקע חריץ, ובכלבד שלא יתכוין לעשות את החריץ
ועשיית חריץ היא מלאכה האסורה בשבת משום שהיא תולדת
חורש, ומכל מקום התיר רבי שמעון את מעשה הגרירה כשאין
מכוין לעשיית החריץ, וקשה אם כן, מדוע אסר לטלטל את הנר
כשאין מכוין לכבותו.
מתרצת הגמרא: כל היכא – כל מקום שעושה מעשה שנעשה תוך
כדי עשייתו מלאכה האסורה, דבי – שכאשר מכוין לה לעשותה,
איכא איסורא דאורייתא – יש בכך איסור תורה, אף כי – כאשר
לא מכוין לעשותה, גזר רבי שמעון שלא לעשותה מדרבנן –
מגזירות חכמים. אבל כל היכא – כל מקום שעושה מעשה שנעשה
תוך כדי עשייתו מלאכה האסורה, דבי – שאף כאשר מכוין
לעשותה איכא – יש בכך איסורא דרבנן לטלטלה האסורה, שרי –
כאשר עושה את המעשה ולא מכוין לטלטלה האסורה, שרי –
התיר רבי שמעון לעשות את המעשה לכתחילה. ולכן בגרירת כסא
מטה וספסל, שאף אם מכוין לטלטלה החריץ אינו עובר איסור תורה
כיון שהיא מלאכה כלאחר יד, לא אסר רבי שמעון את הגרירה
כשאין מכוין לטלטלה החריץ. אבל בטלטול נר דולק, הואיל
ומלאכת כיבוי נעשית כדרכה שהוא איסור תורה, גזר רבי שמעון
שלא לטלטל את הנר כשהוא דולק, שמה יבוא לכבותו בכוחו.
מקשה הגמרא: מתיב רבא, ובי רק באיסור דרבנן התיר רבי שמעון
כשאין מכוין, והרי אף באיסור דאורייתא התיר רבי שמעון כשאין
מכוין לעשותו, כמו ששנינו (בכאים פ"ט מ"ה) מוכרי כסות – מוכרי
בגדים שיש בהם כלאים, מוכרין בדרבנן – מותרין ללבושם בכדי
להראותם לאנשים בדרך המוכרים, ובכלבד שלא יתכוין ללבושם
בביתו להגן עליו מפני החמה, ובגשמים להגן עליו מפני הגשמים,
מפני שנהנה מן הכלאים, ויחזקוהו – הכשרים המרחיקים עצמם מכל
לזות שפתיים, אינם לובשים אותם, אלא מפשילין במפיל לאחוריהו

השירים – צמידים והנזמים – תכשיטי החוטם, והמכעזות, אף על פי
שאסור לאשה לעונדם עליה כדרכה בשבת, מכל מקום לענן
טלטולם שלא כדרך לבישתם אם צריך לגופן או למקומן הרי הן ככל
הכלים הנפלים בחצר לצורך גופן ומקומן. ואמר עולא, מה טעם
הותר לטלטלם, הלא כיון שעיקר תשמישם לקישוט האסור בשבת
מוקצים הם, אלא הואיל ואיכא – ויש תורת בלי עליה, לכן די בכך
שראויה היא לשימוש כל שהוא כדי שנתיר לטלטלה. ואם כן הָתָם
נמי – אף בענינו, נגר של נפט יש להתירו הואיל ואיכא תורת בלי
עליה, וראוי לכסות בו כלי של נפט.
אמר רב נחמן בר יצחק, גריד רחמנא – ברוך ה' דלא פסיפיה –
שלא בייש רבא לרב אמי.
אביי מקשה סתיה בשית רבי שמעון בדין מוקצה: רמי ליה –
הקשה לו אמרי' לרבא, תניא – שנינו בברייתא, מותר השמן שפגם
ושפך ערה – נר וקערה שדלקו בשבת, השמן שנתר בהם לאחר
שכבו אסור לטלטלו ולהשתמש בו בשבת, שכיון שהיה אסור
להסתפק ממנו בכניסת השבת מפני שהוא דולק, הוקצה לכל השבת.
ורבי שמעון מתייר. אמאי – מברייתא זו מוכח, שלרבי שמעון לית
ליה – אין לו איסור מוקצה, ולכך התיר להשתמש בשמן שהיה
אסור בכניסת שבת. וימנינו – קשה על כך ממשנה, ששנינו במסכת
ביצה (כ"ה), רבי שמעון אומר, כל בכור בהמה שהומם לפני יום טוב,
ואין מומו ניכר מערב יום טוב שהוא מום קבוע המתירו באכילה,
אין זה מן המוכן – אינו חשוב מוכן לצורך יום טוב, ולכך אף אם
בקרובו ביום טוב ונמצא שהמום שנפל בו מערב יום טוב הוא מום
קבוע, אסור לשוחטו ביום טוב. הרי מוכח ממשנה זו להיפך, שלרבי
שמעון יש איסור מוקצה.
מיישבת הגמרא: הָתָם – ובי כך נראה בעיניך עתה להקשות,
הלא יש חילוק בין הברייתא למשנה, הָתָם – שם בברייתא מתיר רבי
שמעון להסתפק מהשמן שנתר נגר, לפי שאדם יושב ומצפה
איתו תכבה נר (וכדרך כל נר שסופו ליכבות) ויוכל להסתפק מן
השמן הנותר, לפיכך כבר מערב שבת אינו מסיח את דעתו מהשמן,
ועל כן מתיר רבי שמעון. אבל הָתָם – כאן במשנה בביצה, לגבי בכור
שלא הוכר מומו לפני יום טוב, וכי אדם יושב ומצפה בכניסת יום
טוב מתיי' ופול בו מום ביום טוב ויוכל לשוחטו ולאכול בו ביום,
הלא אין בדעתו כלל לאכול מבהמה זו ביום טוב כלל, שכן מִימָר
אמר – אומר הוא בלבו, מי ימיר דנפיל ביה מומא – מי יאמר שכלל
יפול בבכור זה מום ביום טוב, ואף אם תמצי – (תרצה) לומר דנפיל
ביה מומא – שיאירע ויפול בו מום, מי ימיר דנפיל ביה מום קבוע
– מי יאמר שהמום יהא מום קבוע שאינו נרפא המתיר לשוחטו
ולאכול, ואם תמצי לומר דנפיל ביה מום קבוע, מי ימיר דמיודקק
ליה חכם – שימצא חכם שיסכים לבוא ביום טוב לבדוק אם אכן
המום קבוע ומותר לשוחטו, ומתוך כל ספיקות אלו הוא מסיח את
דעתו מהבכור לגמרי ואינו חושב כלל לאכול ביום טוב, ולכן אף אם
בסופו של דבר יש בידו להתירו, רבי שמעון אסור משום מוקצה,
שכן לא היה מוכן כלל מערב יום טוב.
רמי בר חמא מקשה ממשנה על יישוב הגמרא: מתיב – הקשה רמי
בר חמא, שנינו (להלן ק"ה), מפרין נדרים – הבעל מפר נדרי אשתו
בשבת, [וכן נשאלין בשבת לחכם כדי להתיר נדרים שהן] לצורך
השבת, ואחר הפרת הבעל מותרת האשה להנות מן הדבר הנדר.
ומעתה קשה, אמאי – מדוע מותרת להנות בשבת מן הדבר הנדר
אחר שהפר לה בעלה, הלא כשם שנתבאר לעיל שהבכור מוקצה
ביום טוב משום שבעליו סבור שמה לא ימצא חכם שיבוא לראות את
מומו ביום טוב, אף כאן לימא – נאמר, שהיא סוברת בדעתה בכניסת
השבת מי ימיר דמיודקק לה בעל – מי יאמר שהבעל יודקק להפר
לי נדר זה, ומשום כך היא מסיחה את דעתה מלהשתמש בשבת
בחפץ הנדר והרי הוא מוקצה.
מיישבת הגמרא: הָתָם – שם, בנדר המופר בשבת האשה לא מסיחה
את דעתה מהחפץ הנדר, וברב פנחס משמיה דרבא – כפי דבריו
של רב פנחס שאמר בשם רבא, דאמר רב פנחס משמיה דרבא, כל

הנה לְרֵי וְהַכְלִי שָׁמֶן וּפְתִילָה, שאסור לטלטלם, הוֹאִיל דְּנִעְשָׂה כל
 אחד מהם בְּסִיס לְדָבָר הָאֶסוּר, שכיון שהם טפלים לשלהבת שהיא
 מוקצה, אף הם נעשו מוקצה ואסורים בטלטול, ואין הטעם משום
 החשש שבטלטול הנר תכבה השלהבת.
 כיון ששנינו דין בסיס לדבר האסור, הגמרא מביאה מעשה הנוגע
 לכך ותברר את דינו: אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, אָמַר רַבִּי אֲסִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
 אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, אָמַר רַבִּי רֹמְמוֹס, לִי הִתִּיר רַבִּי, לְפָלְגָל מִחֲתָה
 בְּאַפְרָה – מחתה של לבונה יחד עם האפר שבה, ומבינה הגמרא כעת
 שהאפר הוא מוקצה, ואף על פי כן היתיר רבי לטלטל את המחתה,
 שניתן לטלטל את האפר המוקצה אגב המחתה שהיא כלי.
 מקשה רבי זירא לרבי אסי: אָמַר לִיה רַבִּי יוֹרְאָה לְרַבִּי אֲסִי, מִי – וכי
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵבִי – כך, שאפשר לטלטל כלי שיש בתוכו מוקצה.
 וְהִתְנֵן – והרי שנינו במשנה (לחלן קמא), נוֹטֵל אֶדָם בִּידוֹ אֶת בְּנוֹ, וְאֵף
 עַל פִּי שֶׁהָאֵבֶן שְׁהִיא מוֹקֶצֶה פִּידוֹ, או – וכן נוטל אדם פְּלִפְלָה (סל)
 וְהָאֵבֶן בְּתוֹכָהּ. וְאָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שִׁמְשָׁנָה זו
 בְּכִלְכִּלָּה מִלֵּאָה פִּירוֹת עֶסְקִינָן, שהכלכלה נעשית בסיס לדבר
 האסור והמותר, ולכך אפשר לטלטלה. ויש ללמוד מדבריו, מִצְּמָא
 שְׁמוֹתָ לטלטל את הכלכלה, משום דְּאִית בָּהּ פִּירֵי – שיש בה
 פירות, הָא לִית בָּהּ פִּירֵי – אבל אם אין בה פירות, לֹא – אסור
 לטלטלה, כיון שנעשית בסיס לאבן שהיא מוקצה, ואם כן כיצד היתיר
 רבי יוחנן לטלטל את המחתה, והרי אין בה אלא אפר מוקצה והיא
 נעשית בסיס לו.
 מתרץ רבי אסי לרבי זירא: ומקודם, אִישְׁתּוּמָם בְּשַׁעֲה הָדָא – שתק
 מעט וחשב כיצד יענה על קושיא זו, וְאָמַר, כֵּשֶׁם שֶׁהַעֲמִיד רַבִּי יוֹחָנָן
 אֶת הִיתֵר טִלְטוֹל הַכִּלְכִּלָּה בְּשִׁישׁ בַּה פִּירוֹת, הֵבִי נָמִי – גם כאן
 במחתה יש לפרש, דְּאִית בָּהּ קְרָטִין – שיש בה גרגרים של לבונה
 שנשתתירו מן האור שראויים להדיח בהם, ומותר לטלטל את
 המחתה עם אפרה אגבם, כפי שמותר לטלטל את הכלכלה עם האבן
 שבתוכה אגב הפירות.
 מקשה הגמרא: אָמַר אֲבִי, קְרָטִין בִּי רַבִּי – גרגרי לבונה בביתו של
 רבי שהיה נשיא ועשיר מִי חֲשִׁיבִי – האם יש להם חשיבות, והלוא
 לא היה לו צורך בשעירים אלו, וכיון שאין להם חשיבות לא נעשית
 המחתה בסיס אלא לדבר האסור בלבד.
 הגמרא מנסה ליישב את הקושיא: וְכִי תִּקְמָא – ואם תרצה לומר שאף
 על פי שבבית רבי אינם חשובים, מכל מקום חֲזוֹ – ראויים הם לְעִנְיִים,
 ומשום כך חשובים הם ולכן היתיר רבי לטלטל את המחתה אגבם.
 דוחה הגמרא: וְהִתְנֵא – הרי שנינו בברייתא, לענין טומאה, בְּגִדֵי
 עֲנִיִּים – חתיכות בגדים קטנות שגודלם שלש אצבעות על שלש
 אצבעות, או שעשויות מחוטים עבים שאינם ראויים אלא לעניים,
 מקבלות טומאה רק כששייכות לְעִנְיִים, וּבְגִדֵי עֲשִׁירִים – חתיכות
 בגדים הגדולות משלשה טפחים על שלשה טפחים, וגם עשויות
 מחוטים דקים הראויים אף לעשירים, מקבלות טומאה בין כששייכות
 לעניים ובין כששייכות לְעֲשִׁירִים, אֲכָל הָעֲנִיִּים – בגדים הראויים רק
 לעניים, לְעֲשִׁירִים לֹא – אינם מקבלים טומאה כששייכים לעשירים.
 ואם כן אף בגרגרי לבונה, כיון שאינם ראויים אלא לעניים, אין הם
 נחשבים אצל העשירים, וכיצד היתיר רבי לטלטל מחתה באפרה
 אגבם.
 אביי מתרץ באופן אחר: אֲלָא אָמַר אֲבִי, הטעם שהתיר רבי לטלטל
 את המחתה שיש בה אפר, משום שהיה האפר מאוס בעיניו, וּמִיָּד
 יִהְיֶה אֲנָרָה שֶׁל רִיעִי – והרי זה ככלי של צואה, שהוא מאוס, ואף
 שמוקצה הוא היתירו חכמים לטלטלו ולהוציאו לחוץ לאשפה.
 רבא דוחה את תירוצו של אביי: אָמַר רַבָּא, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר –
 משני טעמים יש לדחות את דברי אביי, הָרָא, גֵּרָף שֶׁל רִיעִי מֵאִים –
 גרף של רעי הוא דבר מאוס, וְהָאִי לֹא מֵאִים – ואפר אינו דבר מאוס.
 וְעוֹד, גֵּרָף שֶׁל רִיעִי, מִיָּגֶל – מגולה הוא שאין עליו כיסוי, וְהָאִי
 מִיָּכֶסֶי – והאפר שבמחתה מכוסה הוא. ואם כן אין להתיר את
 המחתה בטלטול משום גרף של רעי.

רבא מתרץ באופן אחר: אֲלָא אָמַר רַבָּא, בִּי חֲוִינָן בִּי – כאשר היינו
 בביתו של רַב נְחֻמִּי, הָיָה מְטַלְטְלִין – היינו מטלטלים בשבת כְּנוֹנָא
 (כלי נחושת שמביאים בו גחלים בוערות לפני השרים להתחמם בו),
 שכבר כבתה בו האש, אֲנֵכ קִיטְמָא – אגב האפר שבו, שחשבו עליו
 בערב שבת להשתמש בו בשבת לכסות עמו ורק או צואה, וְאֵף עַל
 גַּב דְּאִיקָא עָלֶיהָ שְׁכָרִי עֲצִים – אף שהיו על הכנונא שברי עצים
 שאינם ראויים לשימוש. שהרי זה ככלכלה של פירות שהאבן בתוכה
 שְׁמוֹתָ לטלטלה. ואף היתירו של רבי לטלטל מחתה באפרה, מדובר
 כשחשבו מבעוד יום להשתמש באפרה, ולכן אינו מוקצה, ומותר
 לטלטלה אגב אותו האפר אף אם היו בה שברי עצים מוקצים.
 הגמרא מקשה על היתירו של רב נחמן לטלטל כנונא אגב קיטמא:
 מִיִּתְיָבִי – הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא, וְשִׁנִּין – רבי יהודה ורבי
 שמעון, שנחלקו (לעיל מו). בנר ישן אם מותר לטלטלו, שרבי יהודה
 סובר שאסור מפני שהוא מוקצה מחמת מיאוס, ורבי שמעון מתיר,
 מכל מקום מודה רבי שמעון, שְׁאֵם יֵשׁ בָּהּ בֵּנֵי הַיֵּשׁ, שְׁכָרִי פְתִילָה,
 שְׁאֵסוּר לְטַלְטֵל את הנר, מכיון שנעשה בסיס לדבר האסור. וקשה
 אם כן על רב נחמן, כיצד היתיר לטלטל את הכנונא עם שברי העצים
 המוקצים שבתוכה בגלל האפר המותר שבה, והרי גם בנר נשארים
 שיירי שמן שאינם מוקצים, ואף על פי כן אסור לטלטלו מפני שברי
 הפתילות המוקצים שבו.
 מתרצה הגמרא: אָמַר אֲבִי, בְּנִלְיָא שָׁנָה – ברייתא זו נשנית על
 אנשי הגליל, שלא היו בגדי פשתן מצויים שם, ומפני כן שברי
 הפתילות העשויים מפשתן חשובים להם יותר מן השמן שיש בנר,
 ולכך נחשב בסיס להם בלבד ולא לשמן המותר. אבל בשאר מקומות
 שאין הפתילות חשובות יותר מהשמן, נעשה הנר בסיס לאיסור
 ולהיתר ומותר לטלטלו. ולפי זה כנונא, ששברי העצים המוקצים
 שבה אינם חשובים יותר מהקיטמא המותר, אינה נאסרת בטלטול.
 לעיל (מו). הביאה הגמרא שתי הוראות בשם רבי, אחת בדין מוקצה
 בנר, ואחת בענין אם יש לחשוש בטלטול מנורה שמא תתפרק
 וירכיבה מחדש ויעבור על בנין בשבת. ומתחילה ביארה הגמרא את
 ענין מוקצה, וכעת מבררת האגמרא את דיני איסור בנין בהרכבת
 כלים, שמהם נובע איסור טלטול המנורה. מספרת הגמרא: לֹאִי בַר
 שְׁמוּאֵל, אֲשֶׁכְּחִינְהוּ – מצאם, לְרַבִּי אֲבָא וְלְרַב הוֹנָא בַר חִינָא, דְּהוּ
 קְיָיְמִי אִפְתָּחָא דְּבִי – שהיו עומדים על פתח ביתו של רַב הוֹנָא,
 אָמַר לְהוּ – אמר להם לוי בר שמואל, מַהוּ הַדִּין, האם מותר לְהִתְחַזֵּר
 – לחבר בחזרה מִטָּה שֶׁל מְרַסְסִים – צורפי נחושת, שדרכם לילך
 מעיר לעיר עבור מלאכתם, ולוקחים עימם מיטה שמתפרקת לחלקים
 להקל על נשיאתה, בְּשִׁבְתָּ. אָמְרוּ לִיה רַבִּי אבא ורב הונא, שְׁפִיר דָּמִי
 – מותר להחזיר, כשמחבר את חלקי המיטה בצורה רפויה.
 ממשיכה הגמרא לספר: אֲתָא לְקַמְיָה – בא לוי בר שמואל לפני דְּרַב
 יְהוֹדָה, ושאל אף אותו אם מותר להחזיר מיטה של פרכים, אָמַר לוֹ
 רַבִּי יְהוֹדָה, הָא (הרי) רַב יְשְׁמוּאֵל דְּאֲמָרִי תְּרִיבִינְהוּ – אמרו שנייהו
 הַמְּחִזֵּר מִטָּה שֶׁל מְרַסְסִים על ידי תקיעה בחזק בְּשִׁבְתָּ, חֵיִב
 הַמָּטָה, משום שבחיבור חלקיה נגמר תיקון המיטה וחייב משום מכה
 בפטיש, וכיון שאם מחבר על ידי תקיעה בחזק חייב חטאת, עלינו
 לאסור מדרבנן להחזיר גם בצורה רפויה, שמא יבוא לתקוע בחזק.
 הגמרא מוכיחה כדברי רב ושמואל שבתוקע בחזק חייב חטאת:
 מִיִּתְיָבִי – הקשו בני הישיבה על דברי רבי אבא ורב הונא, שנינו
 בברייתא, הַמְּחִזֵּר על ידי תקיעה בחזק קָנָה מְנוּחָה שְׁיוּצֵאִים ממנה
 הרבה קנים, ומוציאים ממנה חלק מהקנים ומחזירים אותם בשעת
 הצורך, אם עשה כן בְּשִׁבְתָּ, חֵיִב הַמָּטָה. אבל קָנָה פִּירִין, שיש להם
 קנה של פרכים, ומחברים בראשו מטלית ששורים אותה בסיד וטחים
 בו את הבית, וכשחש במקום נמוך ששתמש בקנה קצר, וככל שחגגה
 מחבר אליו עוד קנים, לֹא יִחְזוּר – לא יחברם. וְאֵם הַחֲזוּר, הרי הוא
 פְּטוּר מחטאת אף אם תוקעה בחזק, שאינו עובר בכך איסור תורה
 כיון שאינו גומר במלאכתו את עשיית הכלי, שהרי רגילות היא
 שחזור ומפרקו תדיר, אֲכָל אָסוּר לעשות כן מגזירת חכמים.

לְדָבָר הָאֵסוּר. לְשִׁלְהֶבֶתָ, דְּבָכִי הָיָה מוֹקְצָה מוֹדָה ר"ש שֶׁהֵבִיל סֹפֶל לְשִׁלְהֶבֶתָ בְּעוֹדָה
בו, וְלֹא מִשּׁוּם דְּחִישָׁה לְכַבִּיחָהּ; בְּסִים. מוֹשֵׁב. "אֵת כֶּנֶס" מִתְרַגְּמִין "בְּסִיסָה"; א"ר רֹמְנוֹס
לִי הִתִּיר רַבִּי לְטַלְטֵל מִחֻתָּהּ. שֶׁל לְבוֹנָה בְּאֶפְרָה. קִסֵּד בְּאֶפְרָה – עִם אֶפְרָה קֶאֱמֵר,
שֶׁהָאֶפֶר מוֹקְצָה וְלֹא הָיוּ צָרִיכִין לוֹ, וְאִשְׁמְעִין דָּאֵבָב מִחֻתָּה דְּאִיבָא תוֹרַת כָּלִי עֲלֶיהָ –

טַלְטֵלָה עִם אֶפְרָה; נוֹטֵל אֶדָם. כִּכְלָקְלָה בְּשֶׁבֶת
וְהָאֶבֶן בְּתוֹכָהּ: הָאֵל לִכָּא פִּירִי לֹא. דְּכָלִי נַעֲשֶׂה
בְּסִים אֲבָבִן וְטַפְלָה לוֹ, וְכַטֵּל תּוֹרַת כָּלִי וְיִידֵיהָ.
וְהָכִי נִמְי גַּעֲשִׂיתָ מִחֻתָּה בְּסִים לֵאמֹר. וְר' יוֹחָנָן
שָׁמְעִי לִיהָ לְעִיל, דְּכָר' יוֹהֲדָה סְבִירָא לִיהָ:
דְּאֵית בִּיהָ קִרְטִין. שְׁנִשְׁתִּירִי מִן הָאוּר, וְלִבּוֹנָה
דְּחֻקָּא לְהִרִית. וְאָבָב לְבוֹנָה מְטַלְטֵל לְמַחֲתָה
עִם אֶפְרָה, דּוּמְקָא דְכִכְלָקְלָה מְלֵאָה פִּירוֹת
וְהָאֶבֶן בְּתוֹכָהּ: קִרְטִין, שֶׁל שִׁיּוֹר לְבוֹנָה; בִּי רַבִּי.
דְּנִשְׂאִי וְעֲשִׂיר הָהֵּ, מִי חֲשִׁיבִי: בְּגָדִי עֲנִיִּים.
שֶׁלֶשׁ עַל שֶׁלֶשׁ, אוֹ שְׁחוּטֵן עֶבֶד – הוּא בְּגָדִים
לְעֲנִיִּים לְעֵנֶן טוֹמָאָה: בְּגָדִי עֲשִׂירִים. שֶׁלֶשׁ
עַל שֶׁלֶשׁ הוּא בְּגָדִים לְעֲשִׂירִים, וְכֵל שֶׁן
לְעֲנִיִּים. אֲבָל בְּגָדִי עֲנִיִּים לְעֲשִׂירִים – לֹא הוּא
בְּגָד גְּבִיחָה. וְכֵן מִשְׁכָּל טוֹמָאָה. הֵכָא נִמְי: בִּי
רַבִּי(ב) בְּטִיל קִרְטִין: אֵלֶּא אֶפְרָא אֶבֶן. הָא דְשִׁיר
לִיה לְטַלְטֵל מִחֻתָּה בְּאֶפְרָה – מִשּׁוּם דְּאֶפְרָה
מְאִיס עֲלֶיהָ לְרֵאוּתָהּ, וְהָיוּ בְּקֶרֶף שֶׁל רֵעִי. דְּתִנְיָא
בְּמִסְכַּת בִּיצָה (דף לה): מוֹתֵר לְהוֹצִיאָו לֹא שִׁפָּה
שֶׁבְּחֻצֵּר: דָּרָן. כָּלִי הֵרֵס הַמּוֹבֵן לְכָר: מִיכְסִי. כֵּל
מִחוּתוֹן מְכֻסֵּת חֵן, וְיֵשׁ בָּהּ נִקְבִּים לְהוֹצִיא
הִרְיָ: כְּנוֹנָא. כִּסּוּ נִחֲשֶׁת שֶׁמְבִיאִין בּוֹ הָאוּר
לְפָנֵי שָׂרִים לְהַתְחַמֵּם: אֲבָב קִסְמִיהָ. שְׁהָיוּ
צָרִיכִין לְאֶפְרוֹ לְכַסּוֹת רֹק אוֹ צוּאָה. וְאִתִּי: מַה
צָר אִיסוּר יֵשׁ בָּאֵן הֵינִי רְבוּתִי. דְּאֵע"ג דְּאִיבָא
עֲלֶיהָ שְׁבָרִי עֲצִים. וְהָא דְר' רֹמְנוֹס נִמְי, הָאִי
מִחֻתָּה בְּאֶפְרָה דְּקֶאֱמֵר, מִחֻתָּה בְּשִׁבְלִי אֶפְרָה
שְׁהָיוּ צָרִיךְ לוֹ, וְדַעֲתִידוּ עֲלֶיהָ מֵאֲתָמּוֹל.
וְהִבְתָּא אִשְׁמְעִין, (בִּכּוֹן) אֵע"ג דְּאִיבָא עֲלֶיהָ
שְׁבָרִי עֲצִים דְּחִי כִכְלָקְלָה שֶׁל פִּירוֹת וְהָאֶבֶן
בְּתוֹכָהּ: וְשִׁוּי. ר' יוֹהֲדָה וְר"ש שְׁנַחֲלֵקוּ בְּר'
יֵשׁ: בְּגִילָא שֶׁנִּי. שְׁחֻשׁוֹת לָחֵן שְׁבָרִי
פְתִילָה, שֶׁאֵין בְּגָדִים שֶׁל פֶּשֶׁתִּן מִצּוּרִין לָהֶם –
הִלְכָּר לֹא בְּטָלִי, וְנַעֲשֶׂה גַר בְּסִים לָהֶן:
טִרְסִיִּים. צוּרֵף נִחֲשֶׁת אוֹ גִרְדִּים, וְהוֹלְכִין
מַעִיר לְעִיר לְמֵלֶאכְתָּהּ, וְנוֹשְׂאִין עִמָּהֶן מִטּוֹת
שֶׁל פְּרָקִים: חֵיב חֲסָתָה. הוּא תַּחֲלָתוֹ וְגִמְרוֹ,
וְנִמְצָא עוֹשֶׂה כָּלִי. חֵיבִי מִשּׁוּם מִכָּה בְּפִישׁ
– אֵב לְכָל גּוֹמֵר מְלֵאכָה, וְלֹא מִשּׁוּם בִּנְיָן – דָּאֵין בִּנְיָן בְּכָלִים: קֵנָה מְנוּדָה, שִׁיּוּצָאֵין
מִמָּנָה קֵנִים לְגִירוֹת הִרְבָּה וְנוֹטֵלִין הִימָנָה, וּבִשְׁעַת הַצּוֹרֵךְ מִחוּצִין אוֹתוֹ: קֵנָה שֶׁל
סִידִין. חֲסוּת וְחֻמְלָבֶנֶן הַבֵּית בְּסִיד, יֵשׁ לָהֶן קֵנִים שֶׁל פְּרָקִים, וְנוֹתֵן מְטִלִית בְּרֵאשָׁה
וְשׁוּרִין בְּסִיד הַמְּחוּי, וְטָח אֵת הַבֵּית, וּכְשֶׁהוּא טוֹחַ מְלֻמָּשָׁה, אִי אִפְשָׁר לוֹ אֵלֶּא בִקְנָה
קָצֵר, וּכְשֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמִגְבִּיָּה – מוֹסִיף קֵנָה עַל קֵנָה וּמֵאֲרִיכוֹ: פְּטוּר. שֶׁאֵין זֶה גִמְרוֹ,
שְׁהָיוּ צָרִיךְ לְחֻזּוֹר וּלְפָרְקוֹ תִּמְדִּי: קָרָן עֲנִילָה וְקָרָן פְּשׁוּטָה. שְׁנֵיהֶם מִין כָּלִי זָמֵר, וְהוּא
עֲשׂוֹי נִקְבִּים נִקְבִּים בְּכִכְרָה, וּמוֹכִינִים בָּהֶן חֲלִילִים וּמוֹצִיאִין קוֹלוֹת הִרְבָּה. קָרָן עֲנִילָה –
מַעֲשֶׂה אוֹמֵן הוּא, וְצָרִיךְ לְתַקּוֹעַ בְּנִקְבִּים בְּחוּץ, וְהָיָה מְלֵאכָה. וּבְקָרָן פְּשׁוּט – מְכַנִּסוֹ
בְּרִיּוֹת, וְדָרְכֵן לְפָרְקֵם תִּמְדִּי. וְפְטוּר. חֲתָנִי מִיִּתֵּה בְּקֵי מְנוּדָה דְּחִיב, וְהוּא הָדִין לְמִשָּׁה
שֶׁל טִרְסִיִּים: אִיבָה. רַבִּי אֲבָב וְהָאֵל בִּר הָיָה: דְּאִמּוֹר בִּי הָאִי תֵּנָא. כִּרְבִּי שְׁמֻעוֹן,
דְּמִתִּיר לְכַתְּחֵלָה: מְלַבְּנוֹת חֲסָתָה. בְּעֵין רִגְלִים קִטְנִים יֵשׁ לָהֶן בֵּית קִיבּוֹל, וּמְכַנִּסִּים
לְתוֹכוֹן רֵאשִׁי כִרְבִּי חֲסָתָה. שֶׁלֹּא יִקְרָב בְּאֶרְץ: לְוִיִּים שֶׁל סְקִיבִים. עַץ קָטָן כְּמִין דָּף
שְׁתוּקֵעִין בְּקֶשֶׁת שְׁקוּרִין אֲבִלְשֹׁטֶרֶא, שְׁעָלֵיו מוֹשֵׁךְ חֲתָן:

יחזקע

(דף יא) גְבִי טוֹל אִיגֵרַת וְכֹתוּב לֹאחָתָא בְּנִי גִלְיָאָה עֵילָאָה וְתַחֲתָא כּו' דּוֹמֵן בִּיעוּרָא מֵטָא לֹאפֻרְשָׁא מַעֲשָׂרָא מִמַּעֲטֵין יוֹתָא. וְאִמּוֹר בְּנוֹר פֶּרֶק "בֵּית שְׁמַאי" (דף לא) בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי, דְּהָאֵין
עוֹדִין מִמַּשְׁחָא, וְיֵין הִיה מִצּוֹר לָהֶם הִרְבָּה. כְּדָאֵמֵר בְּ"הַמְצִיא יֵין" (לְקַמֵּן עַתָּה) גְּבִי מִים כִּדִּי לְשׁוֹף בָּהֶן אֵת הַקִּילּוֹר וְקָאֵמֵר בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי, דְּרִפּוּתָא מִים שְׂכִיחַ טִפִּי מִשְׁחָתָה, שְׂחִיחַ לָחֵן רֹב יֵין
וְהָיוּ שׁוֹתִין הֶכֶל יֵין, וְאִפְּלוּ הִכִּי חֲמוּרָא עוֹדִין לָהֶן מִמִּשְׁחָא, כִּי הִשְׁמֵן הִיה לָהֶם בּוֹל יוֹתֵר. וְרִשִּׁי פִי נִמְי בְּ"הַמְצִיא" (שֶׁם) שְׁמַחְתָּא עֲנִיּוּתָא הָיוּ עוֹשִׂין רְפוּאָה מִן הַמִּים וְאֵין עוֹשִׂין מִן הָיִין
רַק שְׂחִיחַ, וּלְפִיכָר הִיתָה רְפוּאָה מִים שְׂכִיחָא. וְאֵין נִרְאָה, דְּכִיּוֹן שֶׁלֹּא הִיה לָהֶם יֵין לְשִׁיפוֹת הַקִּילּוֹר, אִ"כּ שְׂכִיחָא שְׂחִיחַ מִים טוֹבָא וְאִמּוֹר בְּעֵלְמָא: אֵף עֲרַב יוֹדֵיכֶם בְּגִלְיָאָה, שְׂחִיחַ מִרְבִּים
בְּסַעֲדָה. מִשְׁמַע שְׁעִשִּׂירִים הָיוּ. וְעוֹעִי תוֹסְפוֹת חֲגִיגָה כֹּה: דִּיה בְּגִלְיָאָה:

הֵנָּה לְגַר שְׁמֵן וּפְתִילָה – הוּאִיל דְּנַעֲשֶׂה בְּסִים לְדָבָר
הָאֵסוּר. א"ר יוֹרָא א"ר אֲסִי א"ר יוֹחָנָן אָמַר ר' הִנֵּינָא
אָמַר רַבִּי רֹמְנוֹס: לִי הִתִּיר רַבִּי לְטַלְטֵל מִחֻתָּה בְּאֶפְרָה.
א"ל רַבִּי יוֹרָא לְרַבִּי אֲסִי: מִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הִכִּי? וְהִתְנִן:
נוֹטֵל אֶדָם בְּנוֹ וְהָאֶבֶן בִּידוֹ, אוֹ פִלְכָּלָה וְהָאֶבֶן בְּתוֹכָהּ.
וְאָמַר רַבִּה בֵּר בֵּר חֲנָה א"ר יוֹחָנָן: כִּכְלָקְלָה מְלֵאָה פִּירוֹת
עֲסָקִינוּ. טַעֲמָא – דְּאֵית בָּהּ פִּירִי, הָא לִית בָּהּ פִּירִי –
לֹא! "אֲשִׁתּוֹמֵם פִּשְׁעָה חֲדָא" וְאָמַר: הֵכָא נִמְי – דְּאֵית
בָּהּ קִרְטִין, אָמַר אֲבִי: קִרְטִין בִּי רַבִּי מִי חֲשִׁיבִי? וְכִי תִּימָא
– חֲזוּ לְעֲנִיִּים, וְהִתְנִינָא: בְּגָדִי עֲנִיִּים – לְעֲנִיִּים, בְּגָדִי
עֲשִׂירִים – לְעֲשִׂירִים, אֲבָל דְּעֲנִיִּים לְעֲשִׂירִים – לֹא! אֵלֶּא
אָמַר אֲבִי: מִיּוֹדִי דְּהוּא אֶזְרָף שֶׁל רֵיעִי. אָמַר רַבָּא: שְׂחִי
תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר: חֲדָא: גֶּרֶף שֶׁל רֵיעִי – מְאִיס, וְהָאִי –
לֹא מְאִיס. וְעוֹד: גֶּרֶף שֶׁל רֵיעִי – מִיּוֹדִי, וְהָאִי מִיכְסִי
אֵלֶּא אָמַר רַבָּא: בִּי הוֹיִין בִּי רַב נַחְמָן הוּא מְטַלְטִילִין
כְּנוֹנָא אֲבָב קִסְמָא וְאֵע"ג דְּאִיבָא עֲלֶיהָ שְׁבָרִי עֲצִים.
מִיתִיבִי: וְשׁוּין שְׂאֵם יֵשׁ בָּהּ שְׁבָרִי פְתִילָה – שְׂאֵסוּר
לְטַלְטֵל! אָמַר אֲבִי: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי. לִי בֵּר שְׁמוּאֵל אֲשִׁפְחִינְהוּ
לְרַבִּי אֲבָב וְלִרְבִּי הוֹנָא בֵּר חֲתָיָה דְּהוּוֹ קִימִי אֲפִתְחָא דְּבִי
רַב הוֹנָא, אָמַר לָהֶן: מַהוּ לְהַחֲזִיר מִכָּה שֶׁל טִרְסִיִּים
בְּשֶׁבֶת? אָמַר לִיה: שְׁפִיר דְּמִי. אֲתָא לְקַמְיָה דְּרַב יוֹהֲדָה,
אָמַר: הָא רַב וְשְׁמוּאֵל דְּאִמְרִי תְרוּנִיּוֹהוּ: הַמְּחוּזִיר מִכָּה שֶׁל
טִרְסִיִּים בְּשֶׁבֶת – חֵיב חֲסָתָה. מִיתִיבִי: הַמְּחוּזִיר קֵנָה
מְנוּדָה בְּשֶׁבֶת – חֵיב חֲסָתָה, קֵנָה סִידִין – לֹא יוֹחִיר,
וְאֵם הַחֲזִיר – פְּטוּר אֲבָל אִסוּר. רַבִּי סִימְאִי אוֹמַר: קָרָן
עֲנִילָה – חֵיב, קָרָן פְּשׁוּטָה – פְּטוּר! אִיבָהוּ דְּאִמּוֹר בִּי
הָאִי תֵּנָא – דְּתִנְיָא: מְלַבְּנוֹת הַמְּטָה, וְכִרְעוֹת הַמְּטָה,
וְלוֹוִיִּים שֶׁל סְקִיבִים – לֹא יוֹחִיר, וְאֵם הַחֲזִיר – פְּטוּר
אֲבָל

לְכַסּוֹת בַּה רֹק אוֹ צוּאָה. וְקִשָּׁה, דְּמַשְׁמַע דּוּקָא אֲבָב קִסְמָא שְׂרִי, הָא לֹא הִכִּי – נַעֲשֶׂה בְּסִים
לְדָבָר הָאֵסוּר. וְאִילוּ בִּפ"ב דְּבִיצָה (כא: וּשְׁם) אָמַר, גְּבִי אֵין מוֹמְנִין גּוֹי בְּשֶׁבֶת מִשּׁוּם שִׁיּוֹר
כּוֹסוֹת, פִּרְיָ וְנִיטְלְטִלְנֵהוּ אֲבָב כִּסָּא, מִי לֹא אָמַר רַבָּא כִּי הוֹיִין בִּי רַב נַחְמָן הוּא מְטַלְטִילִין
כְּנוֹנָא אֲבָב קִסְמָא, אֵף עַל גֵּב דְּאִיבָא עֲלֶיהָ שְׁבָרִי עֲצִים. וְנִמְי פִּרְיָ: שְׂאֵנִי כְנוֹנָא דְּאָבָב
קִסְמָא מְטַלְטֵל לָהּ, אֲבָל בְּכּוֹס לִיכָא אֵלֶּא דָּבָר הָאִסוּר וְאוּרִי, דְּשִׁיּוֹרִי כּוֹסוֹת לֹא חֲשִׁיבִי
לְמִיּוֹדִי כּוֹס טַטֵּל לְגִבִּיּוֹהּ, אֵף עַל גֵּב שֶׁאֵין הִיתֵר עִמָּהֶן בְּכּוֹס טִפִּי רֵעִי מִשְׁבָּרִי עֲצִים שְׁעֵם
הַקִּסְמָא בְּכּוֹנָא: אֵע"ג דְּאִיבָא עֲלֶיהָ שְׁבָרִי עֲצִים. נִרְאָה לְרַבִּינוּ תָּם: דְּשִׁבְרִי עֲצִים חֲשִׁיבִי
טִפִּי מֵאֲבָן שֶׁבְכֻלְכָּלָה. דָּאֵם לֹא כֵן – מֵאִי קָמִיל וְאִדְמַקְשִׁי לִיה מְבִרִיחָא דְּשׁוּין כּו' לִיסִיעִיָּה
מִמַּתְנִי דְּכֻלְכָּלָה וְהָאֵבן בְּתוֹכָהּ. אֵלֶּא שְׁבָרִי עֲצִים חֲשִׁיבִי טִפִּי יֵשׁ לְרִמּוֹת שְׁבָרִי עֲצִים לְגַבִּי
אֲפֵר כְּשִׁבְרִי פְתִילָה לְגַבִּי שְׁמֵן:

בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי. פִּירֵשׁ בְּקוֹנֵט "שְׁחֻשׁוֹת לָחֵן שְׁבָרִי פְתִילָה שֶׁאֵין בְּגָדִי פֶשֶׁתִּן מִצּוּרִין לָהֶם.
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְּהָ שֶׁם. וּמִפְרָשׁ רִית: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי –
שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין

שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְּהָ שֶׁם. וּמִפְרָשׁ רִית: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי –
שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְּהָ שֶׁם. וּמִפְרָשׁ רִית: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי –
שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְּהָ שֶׁם. וּמִפְרָשׁ רִית: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי –
שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְּהָ שֶׁם. וּמִפְרָשׁ רִית: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי –
שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְּהָ שֶׁם. וּמִפְרָשׁ רִית: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי –
שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְּהָ שֶׁם. וּמִפְרָשׁ רִית: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי –
שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְּהָ שֶׁם. וּמִפְרָשׁ רִית: בְּגִלְיָאָה שֶׁנִּי –
שְׂחִיחַ לָהֶם רֹב שְׁמֵן, וְלִהְיָ לֹא בְטִיל שְׁבָרִי פְתִילָה אֲבָב שְׁמֵן. וְכֵן מִשְׁמַע בִּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין
וְאֵין נִרְאָה לִרְ"ת דְּהָא אָמַר" בְּשִׁילִי בִי"ק (דף קיח) לְקוֹחֵן מִן הַנְּשִׁימִם כָּלִי צִמּוֹר
בִּיהוּדָה וְכָלִי פֶשֶׁתִּן בְּגִלְיָאָה, שְׁמַע שְׁמַעוּ פֶּשֶׁתִּן וְרַבְ

רבו שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי מותר. ולעיל נמי מיירי ברפוי וקשה קצת: דדיכּי פליגי כולי האי? דמר מחייב חטאת ומר שרי אפי' לכתחלה? ועוד: הא אין בנין וסתירה בכליפּו ועוד: תקשה לרב יהודה דך ברייתא, דליכא תנא דמחייב חטאתו ויש לומר: דהכי קאמר לעיל, הא רב ושמואל דאמרי תרווייהו "המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת" כשאמר רפוי, ואם כן ברפוי – אין סברא להתי' לכתחלה:

לימא תנן סתמא כרבי יוסי דאמר גורם לכיבוי אסור. הוה מצי למימר: ולעטעמך, הא רבי יוסי גופיה לא אמרה אלא בדליקה, משום דאדם בחול על ממונו אי שרינא ליה אתי לכבוי, והכי מפרש ב"כ לתב"י (לקמן קכ) אבל הכא – ליכא למגור, דהא יש כלי תחת הנר ואינו בחולו ובכמה מקומות בחש"ס יכול לומר "ולעטעמך" ואינו אומר:

מפני שמקרב את כבוי. פירוש: דגורנין ע"ש אטו שבת, ובשבת יכול לבא לידי כיבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הניצוצות. ואם תאמר: מאי שנא שריית דיו וסממנים ופריסת מצודה, דשרינן בפ"ק (דף יז) עם השמש, והכא אסרינן מע"ש שלא יבא לעשות בשבת? ותיריך הרב פור"ת: דהתם ליכא למיחש שמא יעשה כן בשבת – דהא אב מלאכה הן, אבל הכא איכא למיחש – דלא דמי איסור כל כך במה שמניח כלי תחת הניצוצות, ואיכא למיחש שמא יבא לידי כיבוי, שיתחיל ליתן המים קודם נפילת הניצוצות, וקודם גמר הדחינה יפלו ומכבה בידים, או שיוגביה הכלי עם המים כנגד הניצוצות, כדפרישית, ואף על גב דבאותו כיבוי אין בו חיוב חטאת לר' שמעון, דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא – החמירו אטו כיבוי דחוב

חטאת. ואע"ג דהוי גזירה לגזירה – קים להו לרבנן דהכא שייך למגור טפי. ורש"י דפי' דהוה מכבה ממש – לאו דוקא, אלא כלומר: שיוכל לבא לידי כיבוי. ור"ת גריס כפירוש ר"ח: מפני שמקרב כיבוי, דהתם הוא דשרי' לעשות מחיצה מכלים שיש בתוכן מים – שאינו מכבה כלום עד שיתבקעו הכלים, אבל הכא אין הפסק בין מים לניצוצות – ומיד נכבות כשנפלות בכלי, והוי כמחיצת מים דאסריה, כגון מחיצת שלג וברד. וקשה לפירוש, דבירושלמי מוקי מתני' כר' יוסי, אבל לרבנן – אפי' מחיצות של מים מותר ובפ' "כל כתבי" (לקמן קכ) נמי שרר רבנן דר' יוסי

בטלית שאחו בו האור מצד אחד ליתן עליו מים מצד אחר, ואם כבתה – כבתה, ונראה דלפי דהש"ס שלנו יש לחלק: דבמחיצה של מים אע"ג דאין דבר מפסיק מ"מ שרי, שאין האש נופלת לתוך המים להדיא כי הכא, שהמים תחת הניצוצות ומקרב כיוון טפי. ועוד: דאיכא למימר דהש"ס שלנו אוסר במחיצות של מים לרבנן, ומשום דהי' מוקי מתניתין כרבנן, ופליג אירושלמי. ולא דמי לטלית שאחו בו האור מצד אחד שאינו אלא שלא תתפשט האור. ומה שרגילים לתת מים בזכוכית שקורין לאמפ"א ונותנין עליה שמן בע"ש – אין זה קרוי קירוב כיבוי, דבין שאין מתכוין לכיבוי כלל אלא להגביה את השמן – לא שייך למגור מידי שמא יעשה בשבת, ושרי אפי' לר' יוסי, וכ"ש לרבנן. דאל"כ אפי' בלא מים אסור, שהניצוצות נופלות בשמן: ועוד איכא למימר: דתלמוד שלנו אסר מחיצה של מים לרבנן, ומש"ה מוקי מתני' כר' יוסי, ופליג אירושלמי, ול"ד לטלית שאחו בו האור מצד אחד, שאינו אלא שלא תתפשט האור ות"י:

הדרן עלך כירה

יתקע. בחוקך, על ידי יתדות שקורין קויינ"ש: **מפנה** גללינתא. טירנדין, והוא בעין של טרסיים*: **מן הצד**. מפני שאינה תקועה, ומתדקק בחוקך קרי לה מן הצד – כלומר ע"י שינוי: **גמ'** והא קא מכביל כלי מחיכנו. דלא יוכל ליטלו משם כל היום, דנעשה בסיס לניצוצות. לימא תהוי תיובתיה דרב חסדא דאסר בפירקין (דף מג.): **אין בָּהֶן סָפֵשׂ**. משכבו, ומותר לישלן: **כרבי יוסי**. ב"כ

כתבי הקדש, דקתני: עושה מחיצה בכל הכלים, בין מלאין בין ריקנין, כדי שלא תעבור הדליקה. ר' יוסי אוסר בכלי הָרָס חדשים מלאים מים, שאין יכולין לקבל האור וזון מתבקעים ומכבין את הדליקה: **בְּעֶרֶב שָׁבֹת**. בגזן זה, שנותן המים מבעוד יום בכלי תחת הנר: וכי תימא **הָכָא נָמִי**. אין נותנין לתוכו מים בשבת קאמר, ור' יוסי היא: וְהִתְנִיף. אפילו בע"ש אסור. ואי לגרס כיבוי מדמיית לה – אפילו כרבי יוסי לא מיתוקמה, דבע"ש לא אמר רבי יוסי: **אֵלָּא אִמָּר רַב אֲשִׁי**. מתניתין אפילו לרבנן, דלא דמי לגרס כיבוי, דהתם כי מטי דליקה לכלים – דליקה הוא דפקע להו, וגרמא בעלמא הוא. אָבֵל זֶה שָׁנוֹן הַמִּים מִמֶּשׁ תַּחַת הַנֵּר – מכבה ממש הוא, וגזירה מבעוד יום אטו משחשכה: **שֶׁמֶקֶרֶב אֵת בִּיבּוּיָו**. זימן כיבוי להדיא, ותוהו ליה מכבה ממש אי תוהו יחייב ליה בשבת:

תדרן עלך כירה

בְּמָה מומנין. הָכָא לסלק קדירה מעל גבי כירה ולטומנה בְּדָבָר אַחֵר, ואִמְרוּ חֲכָמִים "אין טומנין בְּדָבָר הַמוֹסִיף הַכֵּל אֶלָּא בְּדָבָר הַמַּעֲמִיד הַכֵּל", מי הוא המוסיף ואסור: **נֶפֶת**. פסולת של בית הבר של שמן, שהוא כגוס יחד וחם מאד: לחין. יש בָּהֶן הָכֵל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִיבִישִׁין: יָגִין. פסולת של יָבֵב יֵין: מוֹכִיץ. כל דבר רך קרוי מוכין, בגזן צמר גָּפֹן, ותליש צמר רך של בהמה וגזירת בגדים בלויים: **גַּמ'** קופה שֶׁשָּׁמֶן בָּהּ. שנותן בה מוכין וטומן בה קדירה: **לְעֵנִין הַמְּכַנֶּה**. לטומנו בתוכה: אסוקי

שלא אסור להניחה על גַּפֹת שֶׁל יוֹתֵימ, ש"מ: שֶׁל יוֹתֵימ תֵּנֵן. לְעוֹלָם אִימָא לָךְ. לְעֵנִין הַמְּכַנֶּה – דְּשׁוּמְשָׁמִין נָמִי אִסוּר, לְעֵנִין אסוקי

בטלית שאחו בו האור מצד אחד ליתן עליו מים מצד אחר, ואם כבתה – כבתה, ונראה דלפי דהש"ס שלנו יש לחלק: דבמחיצה של מים אע"ג דאין דבר מפסיק מ"מ שרי, שאין האש נופלת לתוך המים להדיא כי הכא, שהמים תחת הניצוצות ומקרב כיוון טפי. ועוד: דאיכא למימר דהש"ס שלנו אוסר במחיצות של מים לרבנן, ומשום דהי' מוקי מתניתין כרבנן, ופליג אירושלמי. ולא דמי לטלית שאחו בו האור מצד אחד שאינו אלא שלא תתפשט האור. ומה שרגילים לתת מים בזכוכית שקורין לאמפ"א ונותנין עליה שמן בע"ש – אין זה קרוי קירוב כיבוי, דבין שאין מתכוין לכיבוי כלל אלא להגביה את השמן – לא שייך למגור מידי שמא יעשה בשבת, ושרי אפי' לר' יוסי, וכ"ש לרבנן. דאל"כ אפי' בלא מים אסור, שהניצוצות נופלות בשמן: ועוד איכא למימר: דתלמוד שלנו אסר מחיצה של מים לרבנן, ומש"ה מוקי מתני' כר' יוסי, ופליג אירושלמי, ול"ד לטלית שאחו בו האור מצד אחד, שאינו אלא שלא תתפשט האור ות"י:

הדרן עלך כירה

במה טומנין וכו' אין טומנין לא בגפת. פירש הר"ר יוסף בשם רבינו שמואל: דמיירי בבשיל ולא בשיל. אבל קדרא חייתא ובשיל – שרינן בפ"ק (דף יז). ואין נראה לר"ת: דהא אית לן לאוקמא מתניתין בסתם קדרות שהן מבושלים בין השמשות. ועוד: דמסתמא איירי מתני' דומיא דמתני' דכירה, דמיירי בבשיל כמאכל בן דרוסאי, ונראה לר"ת: שיש לחלק בין שהאזה להטמנה. דדאי להשהות מותר כשהוא מאכל בן דרוסאי, שאין חיתיו מעט מועיל לו שהרי מגולה הוא, ושליט ביה אוירא. אבל הטמנה, שעושים לצורך מחר והוא מוטמן – יש לחוש שמא יחתה, שמעט חיתיו מועיל לו ליתפס חזמו, וגזיר להטמין בכל דבר המוסיף חבל – גזירה שמא יטמין ברמץ ויחתה:

דזיתים

דווקא כשנותן את המים בַּשֶּׁבֶת, ומשנתנו אכן היא כשיטת רבי יוסי, וְהֵתִינָא – והרי שנינו בברייתא, נִתְּנִין כְּלִי תַּחַת הַנֵּר לְקַבֵּל נִיצוּצוֹת, אף כשנותנו בַּשֶּׁבֶת, וְאֵין צִדִּיק לִזְמַר שְׁמוֹת לִיתְנוּ בְּעֶרֶב שֶׁבֶת כדי שיפלו לתוכו הניצוצות בשבת. וְאִמְנָם, לֹא יִתֵּן לְתוֹכָו – לְתוֹךְ הַכְּלִי מִיָּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֵּה, ואיסור נתינת המים הוא כּבֵּר מִעֶרֶב שֶׁבֶת, וְאֵין צִדִּיק לִזְמַר שאיסור ליתנם בַּשֶּׁבֶת עצמה. הרי שאפילו בערב שבת אסור ליתן את המים, ואם איסור נתינת המים הוא משום גרם כיבוי, משנתנו כשיטת מי נאמרה, הרי אפילו לרבי יוסי אין איסור בגרם כיבוי מערב שבת. אלא מוכח שאיסור נתינת המים אינו משום גרם כיבוי, ומשנתנו לא סתמה כרבי יוסי. לאחר שהוכחנו שטעם איסור נתינת מים בכלי אינו משום גרם כיבוי, מבארת הגמרא מהו אכן טעם האיסור. מסיקה הגמרא: אֵלֶּא אֲמַר רַב אֲשֵׁי, אֲפִילוּ תִּימָא – (תאמר) שמשנתנו כשיטת רַבִּנָּן היא, הסוברים שגרם כיבוי מותר, וְשֶׁאֵין הָכָּא – ושונה הדין כאן, שגם רבנן יודו שאסור לתת מים בכלי תחת הנר ואפילו בערב שבת, מִפְּנֵי שֶׁמְקַרְבֵּי אֵת בִּיבּוּיָו – שזימן בכך את הכיבוי בברור, שבנתינת המים תחת הנר הוא מכבה ממש את האש, ואם עשה כן בשבת חייב משום מכבה. ואף בערב שבת אסור לעשות כן גזירה שמא יעשה כן בשבת. ואינו דומה למניח כלים בצד הדליקה, שאינו אלא גורם לאש שתכבה, שבשגתה האש לכלים, האש היא שתבקעם ותכבה מחמת המים, ולהניח את הכלים זהו גרמא בלבד.

הדרן עלך בירה

פרק רביעי – במה מומנין

פרק זה 'במה טומנין' כשמו כן הוא ובו יבוארו פרטי איסור הטמנה והמסתעף. איסור הטמנה כולל שני חלקים: א. חכמים אסרו להטמין תבשיל אפילו מערב שבת, בכל דבר המוסיף הבל וחום בתבשיל. הטעם לכך, שחששו חכמים שמא יבוא להטמין ברמץ – (אפר חם המעורב בגחלים), וכשיראה לאחר חשיבה שהקדירה לא התחממה כל צרכה, יבוא לחתות בגחלים ויכשל באיסור הבערת אש בשבת. ב. כמו כן אסרו חכמים להטמין את התבשיל בשבת עצמה בכל דבר, בין דבר המוסיף הבל ובין דבר שאינו מוסיף הבל. הטעם לכך, שחששו חכמים שמא כשיבוא להטמין את קדירתו, יראה שנצטננה, ויבוא להרתיענה ולחממה, ונמצא מבשל בשבת. נחלקו הראשונים אם הטמנה היא רק כאשר מטמין את הקדירה כולה, או אפילו הטמנת מקצתה בכלל האיסור. יש שכתבו שאין איסור הטמנה אלא אם מכסה את הקדירה מארבע רוחותיה וגם מלמעלה. ויש שכתבו שאפילו אם מניח את הקדירה על גבי גחלים, אם שולי הקדירה נוגעים בזה הרי זה בכלל הטמנה ואסור. ולהלכה פסק השולחן ערוך להחמיר (אורח חיים סי' רנ"ג ס"א). והרמ"א (שם) כתב שהמנהג להקל. כתבו הראשונים שלדעת רש"י איסור שהייה המבואר בפרק הקודם [שבואר להשהות תבשיל על גבי האש מערב שבת], ואיסור הטמנה המבואר בפרק זה, אחד הוא. ואין חילוק ביניהם. וכתב החתם סופר (לעיל לה' ד"ה לא), שאין כוונת רש"י ששהייה על גבי האש נחשבת להטמנה, שודאי אין כאן מציאות של הטמנה, אלא כוונתו שהכל בכלל אותה גזירה, שאסרו חכמים להשהות או להטמין את התבשיל בכל אופן שהשהייה או ההטמנה מוסיפה הבל. ואין לשאול, שאם כן בכל הטמנה נאסור גם מצד שהייה, משום ששהייה ללא הטמנה נאסרה רק על גבי האש עצמה, שהאש מוסיפה הבל בתבשיל גם אם האור שולט בה מארבע רוחותיה [ואפילו אם יש הפסק אור מלמטה בין האש לקדירה], אבל במניח על גבי דברים אחרים המוסיפים הבל, אין איסור באופן שמגולה מהצדדים, שאינם מוסיפים חום אלא כאשר התבשיל טומן בהם.

אֲבָל אֲסוּר, וְאִם אֵם כּבֵּר חִיבָרָם לֹא יִתְקַע אוֹתָם בַּחוּזָק עַל יְדֵי יְתוּדוֹת, וְאִם תִּקַּע, חִיבֵי חֲטָאָתָא. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמְרָא, אִם הָיָה חִיבּוּרָן רַפּוּי, מוֹתֵר לַחֲבֵרָם. הֲרִי לָנוּ שֶׁנִּחְלָקוּ תְּנָאִים אִם אוֹסְרִים לַחֲבֵר אִף בַּצּוּרָה רַפּוּיָה שְׁמָא יִבּוּא לְתַקּוּעַ בַּחוּזָק. וְרַבִּי אַבָּא וְרַב הוּנָא נִקְטוּ כַּדְעָת רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הַמְתִּיר. הגמרא מביאה מעשה בענין מיטה של פרקים. מספרת הגמרא: בִּי – בביתו של רַב הָמָא, הָיָה מִיטָה גְּלָלִיתָא – היתה מיטה עשויה חלקים חלקים, כַּעֲן מִיטָה שֶׁל טְרַסִּים שֶׁדָּנוּ בָּהּ לַעִיל. הָיָה מְהֻדָּר לָהּ בְּיוֹמָא מְכָא – והיו מחזירים את חלקיה זה לזה ביום טוב. אֲמַר לִיה הָהוּא מְדַרְבְּנָן לְרַבָּא, מֵאֵי דַּעֲתִיד – מאיזה טעם אתה סובר להתיר, אם משום שֶׁבִּנְיָן מִן הַצִּד הוּא – שמלאכת עשיית כלי על ידי שינוי היא, נָהִי – אמנם אכן דַּאִיסוּרָא דְּאוֹרִייתָא לִּיכָא – אין איסור דאורייתא במלאכה כזו, אֲבָל אִיסוּרָא דְּרַבִּנָּן מִיְהָא אִיכָא – הרי יש בכך איסור מדברי חכמים. משיב רבא לההוא מדרבנן: אֲמַר לִיה רַבָּא, אֲנָא בְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סְבִירָא לִי – אני סבור שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל, דְּאֲמַר, שְׁכָלִי שֶׁל פְּרָקִים, אִם הָיָה חִיבּוּרָן רַפּוּי, מוֹתֵר לַחֲבֵרָו בַּשֶּׁבֶת, וְכִיּוֹן שֶׁמַּחֲבֵרִים מִיטָה זֹו בַּצּוּרָה רַפּוּיָה, אֵין אִיסוּר בַּכֵּךְ.

משנה

משנתנו עוסקת בדין הנחת כלי ומים תחת הנר בשבת. אומרת המשנה: נִתְּנִין כְּלִי בַּשֶּׁבֶת תַּחַת הַנֵּר הַדּוּלָק, כדי לְקַבֵּל בו את הַנִּיצוּצוֹת – גיצי האש הניתנים מן הנר, כדי שלא יבעירו את מה שתחתיהם. וְלֹא יִתֵּן לְתוֹכָו שֶׁל הַכְּלִי מִיָּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֵּה את הניצוצות הנופלים לתוכו.

גמרא

שנינו במשנתנו, נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות. הגמרא מבררת את טעם ההיתר. מקשה הגמרא: וְהָא – (והרי) בכך שהוא מניח את הכלי לקבל בו את הניצוצות, קִמְכַבֵּל כְּלִי מְהִיכְנו – הוא מבטל את הכלי מתשמישו המוכן לו, שתחילה היה מוכן לטלטלו, וכשיפלו לתוכו הניצוצות שהם מוקצה יעשה הכלי בסיס להם ויהיה אסור לטלטלו כל היום. ומכך שמשנתנו התירה זאת, מוכח שאין איסור בדבר, וקשה על רב חסדא (לעיל מג.) שאסר לבטל כלי מהיכנו. מתרצת הגמרא: אֲמַר רַב הוּנָא בְּרִיה – (בנו) דְּרַב יְהוֹשֻעַ, נִיצוּצוֹת לאחר שבו אין בָּהֶן מִמָּשׁ – ממשות, ולכך יכול לטלטל את הכלי, ואין הוא מתבטל מתשמישו מחמתם. שנינו במשנה: וְלֹא יִתֵּן לְתוֹכָו מִיָּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֵּה. הגמרא מבררת מה טעם האיסור, והאם איסור זה נאמר רק כשנותן המים בשבת או אף בערב שבת. שואלת הגמרא: לִימָא תֵּנִי סְתָמָא – האם נאמר שמשנתנו שנאמרו דבריה בסתם ללא חולק, סוברת בְּרַבִּי יוֹסִי, דְּאֲמַר גִּזְרִים לְכִיבּוּי אֲסוּר, ששנינו להלן (קכ.). שאם נפלה דליקה ורוצה אדם למנוע ממנה להתפשט הלאה, רשאי לעשות מחיצה בפניה בכל הכלים, בין מלאים מים ובין ריקנים. ורבי יוסי חולק ואוסר להניח בפניה כלי חרס חדשים מלאים מים, כיון שאינם יכולים לקבל את חום האש, והם מתבקעים ומכבים את הדליקה. ובניארה שבו הגמרא (קכ.) את מחלוקתם, שרבי יוסי סובר שאסור לעשות דבר הגורם לכיבוי, וחכמים סוברים שמותר. ומשנתנו שאסרה להניח מים בכלי שיפלו לתוכו הניצוצות, ודאי הטעם משום שהוא גורם לניצוצות שיכבו, ונמצא שמשנתנו סתמה דבריה כשיטת רבי יוסי האוסר גרם כיבוי. דוחה הגמרא: וְתַסְבֵּרָא – וכי סבור אתה לומר שמשנתנו כרבי יוסי, והרי אִיסוּר – יש לנו לומר, דְּמָה שֶׁאֲמַר רַבִּי יוֹסִי שְׁגַרְם כִּיבּוּי אִיסוּר, וְהוּא רַק כְּשֶׁעוֹשֶׂה כֵן בַּשֶּׁבֶת, אֲבָל אִם בְּעֶרֶב שֶׁבֶת עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה הַגּוֹרֵם שֶׁתִּכְבֶּה הָאֵשׁ בַּשֶּׁבֶת, כִּגוֹן בְּאוֹפֶן הַשָּׁנִי בְּמִשְׁנַתּוֹ שְׁנוֹתָן בְּעֶרֶב שֶׁבֶת אֵת הַמִּים בְּכָלִי תַּחַת הַנֵּר, מִי אֲמַר – האם גם כזה אמר רבי יוסי לאסור. וְכִי תִּימָא – ואם תאמר הָכָּא נָמִי – שגם כאן משנתנו עוסקת

אִסְתָּוּ הַכָּלָא – העלאת ההבל, שהגפת עולה הבלו ומרתית את
הקדירה שבקופה, רק גפת דוֹתִים שהבלו רב מִסְקִי הַכָּלָא ואסור
להניח עליו את הקדרה, אבל גפת דְּשׁוּמְשָׁמִין לא מִסְקִי הַכָּלָא
ומותר להניח עליו.

הגמרא מביאה מעשה בענין הנחה בשבת על גבי דבר חם: רַבָּה וְרַבִּי
זִירָא אִמְלָעוּ לָבִי – הוזמנו לביתו של ריש גלילתא, תְּחִינָה לְהֵיוֹא
עֲבָדָא דְּאַנְחָא בְּיוֹא דְּמֵינָא אִפּוֹמָא דְּקוּמְקוּמָא – ראו את אחד מעבדיו
שהניח כד מים צוננים על פי מיחם של מים חמים, נִזְהִיָה – גער בו
רַבָּה על מעשיו.

הקשה עליו רבי זירא: אִמְר לִיה רַבִּי זִירָא לרבה, מֵאִי שָׁנָא – מדוע
שונה דין זה מִמִּיחָם שְׁמוֹתָר להניחו על גְּבִי מִיחָם כפי ששנינו
בברייתא (להלן כא).

ענה לו רבה: אִמְר לִיה רבה, הֵתָם – במיחם על גבי מיחם, גם בעליון
יש מים חמים, והמיחם התחתון אינו אלא אוֹקוּמִי קָא מוֹקִים – שומר
שלא יפוג חומו של העליון, אבל הָבָא – בכח, המים צוננים,
והמיחם התחתון אוֹלֹדִי קָא מוֹלִיד – מוליד חום בעליון, ויש לחשוש
שיוחמו ויעבור על איסור מבשל, לפיכך אסור להניחו על גביו.

הגמרא מביאה את המשך המעשה, הנוגע לאיסור סחיטה בשבת:
הָדָר חֲזִינָה – שוב ראה רבה דְּפָרַם העבד דְּסִתְיָדָר – סודר של ראש
אִפּוֹמִיָּה דְּכּוּבָא – על פי קנקן וְאַנְחָא נִמְלָא עִלְיָה – והניח עליו את
הכלי ששואבים בו מן הקנקן, וְנִזְהִיָה רַבָּה. אִמְר לִיה רַבִּי זִירָא
לרבה, אִמְאִי גערת בו. אִמְר לִיה רבה, הִשְׁתָּא חֲזִינָה – מיד תראה.
לְסוּף – כעבור זמן חֲזִינָה רבי זירא את העבד דְּקָא מְעַצֵּר לִיה –
שהוא סוחט את הסודר מן המים שנפלו עליו מן הנטלא, והבין שלכן
גער בו רבה בתחילה כדי שלא יבוא לידי סחיטה.

הקשה עליו רבי זירא: אִמְר לִיה רבי זירא לרבה, מֵאִי שָׁנָא מִפְּרֻזְנָקָא
– בגד העשוי לפרוס על יגית, שהתירו לפרסו בשבת ולא חששו
שמה יפול לתוכו ויטחט.

ענה לו רבה: אִמְר לִיה רבה, הֵתָם לא קִפִּיד עִלְיָה – אינו מקפיד
אם ישרה במים, שהרי הוא עשוי להיות מונח על הקנקן, ולא יבוא
לסחט, הָבָא – בסודר, שאינו עשוי לכך, קִפִּיד עִלְיָה ויבוא לסחט
את המים שנבלעו בו, לפיכך אסור לפרסו.

שנינו במשנה: וְלֹא בִתְכָן. הגמרא תדון בסוגיא זו בדינים של מוכין שטמן בהם את הקדירה
מבעוד יום, אם יצאו מתורת מוקצה או לא:

בְּעָא מִינִיה רַב אֲדָא בְּר מִתְנֵה מֵאֲבִי, מוֹכִין שְׁטָמִין בְּהֵן באופן
עראי, מֵהוּ לְמַלְטָלָן בְּשִׁבְתָּ. האם נאמר שכיון שהם עומדים
למלאכה (לעשות מהם לְבָד) מוקצים הם ואסורים בטלטול, או שמה
נאמר שכאשר טמן בהם נחשב שיחד אותם לכך ותורת כלי עליהם
ומותרים בטלטול.

משיב לו אבִי: אִמְר לִיה אבִי, וְכִי מִפְּנֵי שְׁאִין לוֹ לאדם זה קוֹפָה
שֶׁל תִּכָּן הַתְּמִין בה נאמר שְׁעוּמָד וּמִפְּקִיר לְכָךְ קוֹפָה שֶׁל מוֹכִין
שדמיה יקרים, אלא בודאי אינו מייחד אותם לכך ואסורים בטלטול.
הגמרא מנסה להביא ראיה לדברי אבִי: לִימָא מְסִייע לִיה – האם
נאמר שיש סיוע לדברי אבִי מן הברייתא, ששנינו בברייתא, מוֹמְנִין

בְּגִיזֵי צֶמֶר – צמר כמות שנגזז, וּבְצִיפֵי צֶמֶר – צמר מנופץ ושטוח
כעין מחצלת, וּבְלִשְׁנוֹתָ שֶׁל אֶרְנָמָן – צמר צבוע בארגמן וסרוק כעין
לשונות ארוכים, וּבְמִוְכִין יבשים, שכל אלו אינם מוסיפים הבל, וְאִין
מְטִילְטִין אוֹתָן, הרי שאף על פי שטמן בהן אינו מייחד אותם לכך
ואין מטלטלים אותן, וכאבִי.

דוחה הגמרא: אִי מְשֻׁם הָא לא אִירָא – אם זו הראיה, אינה
מוכרחת וניתן לדחותה. מפני שאפשר לפרש שבסיפא הָכִי קָאמְר,
אִם לא טָמַן בְּהֵן אִין מְטִילְטִין אוֹתָן לפי שהם מוקצים למלאכתם.
אך אם טמן בהם, נחשב כאילו יחד אותם לכך ומטלטלים אותם. ושני
מוסיפים הבל וטומנים בהם, ודין נוסף שמוכין שלא טמן בהם הרי הם
מוקצים ואסורים בטלטול.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי שבסיפא מדובר כשלא טמן בהם, מֵאִי
לְמִימָרָא – מה בא הדבר ללמד, הרי בודאי מוקצים הם.
משיבה הגמרא: מֵהוּ דְּתִימָא חֲזִי לְמוֹנָא עִלְיָה – שמה תהא סבור
לומר שהמוכין ראויים לשיבה ולפיכך אינם מוקצים כלל, קָא
מְשַׁמְעֵ לָן בסיפא שאינם עשויים לכך והרי הם מוקצים.

אגב שעסקנו בדין של מוכין שטמן בהם, דנה הגמרא אם מותר
להחזיר מוכין לתוך הכר בשבת:

רַב הִסְדָּא שָׂרָא לְאַהֲדוּרִי אוּדָרָא לָבִי סְדִיָּא בְּשִׁבְתָּא – התיר
להחזיר בשבת לתוך הכר את המוכין שנפלו ממנו.
הקשה עליו רב חנן בר חסדא: אִיתִיבִיה רַב חֲנַן בְּר הִסְדָּא לְרַב
הִסְדָּא, שנינו בברייתא, מְתִירִין בֵּית הַצֹּנָא בְּשִׁבְתָּ – מותר להתיר
בשבת את הקשר שקושרים הכובסים בצוואר הבגד, אֲכָל בגד חדש
שלא נפתח בו עדיין פתח לצוואר לא פוֹתְחִין אותו בתחילה בשבת,
מפני שפתחתו היא גמר מלאכת הבגד ואסור משום מלאכת מכה
בפטיש. וְאִין נִזְהִינָן אֵת הַמוֹכִין לא לתוך הכר ולא לתוך הַכֶּסֶת
בְּיוֹם טוֹב, וְאִין צִירָה לִזְמַר בְּשִׁבְתָּ. הרי שאסור להחזיר את המוכין
לתוך הכר בשבת.

משיבה הגמרא: לא קִשְׁיָא, הָא בְּחִדְתִּי – בברייתא מדובר בכר וכסת
חדשים שמעולם לא היו בהם מוכין, והכנסת מוכין בהם היא גמר
מלאכתם האסורה משום מלאכת מכה בפטיש, וְהָא – רב חסדא
שהתיר להחזיר דיבר בְּעִתְיָן – בכר וכסת ישנים שכבר היו בהם
מוכין ונפלו ובא להחזירם, שכיון שכבר נעשו כלי אין כאן מלאכה.
הגמרא מוכיחה מהברייתא שאכן יש לחלק בין כר וכסת חדשים
לישנים: תִּנְיָא נְמִי הָכִי – שנינו כן בברייתא כדעת רב חסדא, אִין
נִזְהִינָן תַּחֲלִילָא אֵת הַמוֹכִין לא לתוך הכר ולא לתוך הַכֶּסֶת בְּיוֹם
טוֹב, וְאִין צִירָה לִזְמַר בְּשִׁבְתָּ. אבל אם נָשְׂרוּ מתוכן, מְתִירִין אוֹתָן
בְּשִׁבְתָּ וְאִין צִירָה לִזְמַר בְּיוֹם טוֹב.

הגמרא תעסוק בעצם הדין ששנינו בברייתא לעיל שאסור לפתוח
בית הצואר בשבת:

אִמְר רַב יְהוּדָה אִמְר רַב, הַפּוֹתֵחַ בֵּית הַצֹּנָא בְּשִׁבְתָּ – העושה
פתח בבגד חדש להכנסת הצוואר, חָיִיב הַפָּתָח משום מלאכת מכה
בפטיש, שבכך נגמרת מלאכת עשיית הבגד.
מקשה רב כהנא על רבי: מִתְקִיף לָהּ רַב בְּהֵנָא,

המשך ביאור למס' שבת ליום שני עמ' א

חטאת, וקשה אם כן על רבי אבא ורב הונא שעלינו לאסור מדרבנן
גם כשמחזיר את המיטה בצורה רפויה.
מתרצת הגמרא: אִינְהוּ – רבי אבא ורב הונא, דְּאִמְרוּ – שאמרו
שמותר להחזיר מיטה של טרסיים בצורה רפויה, ולא גורזים שמה
יבוא לתקוע, וטורסיים בִּי הָאִי תִנָּא – כהנא רבן שמעון בן גמליאל,
דְּתִנָּא בברייתא, מְלַבְּנֵת הַמִּטָּה – רגלים קטנות שיש בראשם נקב
בית קיבול, ומכניסים בתוכם את רגלי המיטה כדי שלא יעמדו על
האדמה, וירקבו מחמת הלחות שבה, וּבְרַעוֹת הַמִּטָּה – רגלי המיטה,
וְלִזְוִחִים שֶׁל סְקִיכָם – עץ קטן שמחברים אותו לקשת, שעליו מניח
את החץ ומושכו וזורקו למרחוק, אם אינם מחוברים, לא יִחְזִיר – לא
יחברם למקומם בשבת אפילו בלא תקיעה, וְאִם הִחְזִיר פְּטוּר,

רבי סימאי מוסיף דין: רַבִּי סִימְאִי אֹמְר, קָרָן עֲגוּלָה, כלי זמר העשוי
נקבים נקבים, ומכניסים בהם חלילים, וכשנכנסת בהם הרוח מוציאים
קולות רבים שונים זה מזה (ויש ממנו שני מינים, קרן עגולה וקרן
פשוטה), ואם הכניס את החלילים בנקבי קרן עגולה בשבת, חָיִיב
חטאת, כיון שבקרן עגולה הדרך לתקועם בחוק והוא מעשה אונס,
ומתחייב משום מכה בפטיש. אך אם הכניסם בְּקָרָן פְּשׁוּטָה – ישרה,
שדרכה שהחלילים אינם תקועים בה בחוקה ודרך לפרקם תמיד,
פְּטוּר.

ומדברי הברייתא שהמחזיר קנה מנורה בשבת על ידי תקיעה בחוק
חייב חטאת, משום שבכך נגמרה מלאכת המנורה, מבואר מדברי רב
ושמואל שהמחזיר מיטה של טרסיים על ידי תקיעה בחוק חייב

דויתים מסקי הבלא. מכאן יש לאסור להניח גחלים תחת הקדרה אפי' יתן עליהן אפר
 אין להטמין קדרה עליהם, שדרי הגחלים מעלין הבל למעלה כמו גפת של
 ויתים. ויש תימה: הדין אנו מטמנין על כירות שלנו שוקרין אשט"ר"א, ואע"פ שגורפין אותו
 הוא מוסיף הבל כמו גפת של ויתים! ואומר ר"י שיש ליתן טעם לקיים המנהג: דגבי גפת

איכא למיחש שמא יטמין כולה בתוכה – אבל
 בבירות שלנו לא שייך למיחש הכי. ועוד: יש
 שעושין חפירה גדולה ועושין בה בנין לבנים
 סביב מכל צד ומלמטה, ומחמין אותה היטב
 וגורפין אותה ומטמנין בה את הקדרה, ולא
 דמיא למטמין בדבר המוסיף הבל. דלא אסור
 אלא כשטמנין ומדביק סביב הקדרה, דומיא
 דרמין, אבל תנור או חפירה שיש אויר בין
 הדפנות לקדרה – אין לאסור יותר מהשואה אף
 על פי שכל הקדרה בתוך החתור. ורבינו ברוך פי':
 שיש לחלק בין תוספת הבל דגפת, לתוספת הבל
 דכירה שלנו. לפי שהכירה אין חומה אלא מחמת
 האש, ולעולם מתקרב חוץ. אבל הגפת מוסיף
 הבל מעצמו. ואמר רבינו שמואל: דמותר לשום
 תפוחים אצל האש מוכן לחשבה, אע"פ שלא
 יוכלו לצלות מבע"י – דנאכלין טפי כמו שהן חזין
 מתבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי דשרי,
 ואע"ג דבפ"ק (ד' יט) תנן: אין צולין בשר בצל
 וביצה אלא כדי שיצולו מבע"י, אע"פ שפעמים
 אוכלין בצל חי – מ"מ אינו ראוי לאכול חי כמו
 תפוחים, ורוצה להפיק חריפותו ולמתקן בבישולו.
 ואם הטמין תפוחים עם הקדרה – אסור להחזיר
 כרים וכסתות על הקדרה שעמקו, או להוסיף על
 אותן כרים. אע"ג דאם אין שם תפוחים מותר
 להחזיר, כדתנן בפירקין (ד' נא.) כסורו ונתגלה –
 מותר לכסותו. ולהוסיף נמי אמרינן בגמרא:
 (שם.) אם בא להוסיף – מוסיף. כביש עם הקדרה
 תפוחים – אסור. דאם מחזיר קודם שנתבשל
 נמצא מבשל בשבת. ומה שנהגו להסיר הקדרה
 מעל הכירה ומניחין על הקרקע עד שיגרפו
 הכירה – שמוא סבירא לן כהן לישנא דרש
 "כירה" (לעיל דף לז) דשרי חזקה משמיה
 דאביי הניחו על גבי קרקע, אם דעתו להחזיר:
מאי שנא ממיהם ע"ג מיהם. קשה לר"י:

אסוקי הבלא. כגון זה שהטמין בדבר אחר, והניח קופה על הגפת, דליכא אלא
 שהגפת מעלה הבל למעלה, ומרתית קדרה שבקופה: **אפוקא** דקומקומא. מיהם של
 חמין, והכונן היתה מלאה צונן: **נחיתה**. גער בו: **מאי** שנא מיהם על גבי מיהם.
 דתניא בברייתא בסוף פרקין דשרי: **התם אוקומי מוקים**. שהמיהם העלין גם בו יש
 מים חמין, והתחתון אינו אלא מעמיד חומה

שלא יפוג: דסתודר. סודר של ראש: **דכובא**.
 קנקן: **נטלא**. כלי ששואבין יין מן הכובא: **דקא**
עצר. שהיה סוחטו מן המים שנבלעו בו: **מאי**
שנא מפרונקא. בגד העשוי לפרוס על הגיגית
 שפורסין אותו בשבת: **לא קפיד עליה**. אם
 שרוי במים, שהרי לקר עשוי, ולא אתי לידי
 סחיטה: **מוכין**. אינן אלא לעשות מהן לברין
 שוקרין פלטר, ומוקצין הן למלאכה ואסור
 לטלטלן. ואלו ששמן בהן, מי אמרינן יחדן
 להטמנה, ואיכא תורת כלי עליהן ומותר
 לטלטלן בשבת, או לא: **עומד ומפקיר**. לקר
 קופה של מוכין שדמיהן זקין, אין דרך בקר,
 ולא בטלי להטמנה: **ידי של צמר**. כמות
 שנגזזו: **ציפי צמר**. לאחר שנפוצה וטחוקה
 כמין מחצלות משיחין: **לשונות**. לאחר
 שצבען, וסורקין אותן בעין לשונות ארוכין
 לשונות: **ואין מטלטלין אותן**. קסיד דהכי
 קאמר: ואע"פ ששמן בהן – אין מטלטלין
 אותן: **אם לא טמן בהן כו'**. ומילי מילי קתני:
 ברישא אשמועינן דטמנין בהן – דלא מוסיפי
 הבלא, ואשמועינן סיפא דסתם מוכין מוקצות
 ניהו, אבל הני דטמן בהן – הוי כמי שיהיו
 לקר: **למנא**. להיסב עליהן: **לאהדורי אודרא**
לבי. קריא. להחזיר מוכין שנפלו מן הכר
 לתוך: **סתירין בית הצנאר**. שדרך הכובסים
 לקשין: **אבל לא פותחין**. לכתחילה.
 דהשתא עבד ליה מא: **בחדתי**. שלא היו
 מעולם לתוכו – אסור, דהשתא עבד ליה
 מא: **בעתיק**. להחזירו לבר זה שנפלו ממנו:
הפותח בית הצנאר. של חלוק לכתחילה:
חייב חטאת. דהשתא קמשי ליה מא, וחייב
 משום מכה בפטיש, ודיינו גמר מלאכה:
מה

אסוקי הבלא. דויתים – מסקי הבלא, דשומשומין – לא
מסקין הבלא. רבה ורבי וירא איקלעו לבי ריש גלותא, חזויה
להווא עבדא דאנא כווא דמיא אפוקא דקומקומא, נחיתה
רבה. א"ל ר' וירא: מאי שנא מיהם על גבי מיהם? א"ל:
התם – אוקומי קא מוקים, הכא – אולדי קא מולדי. הדר
חזויה דפרס דסתודר אפומיה דכובא, ואנח נטלא עליה,
נחיתה רבה. א"ל ר' וירא: אמאי? אמר ליה: השתא חזית.
לסוף חזויה דקא מעצר ליה. א"ל: מאי שנא מפרונקא?
א"ל: התם – לא קפיד עליה, הכא – קפיד עליה. ולא
בהן. בעא מיניה רב אדא בר מותנה מאביי: מוכין שטמן
בהן, מהו לטלטלן בשבת? א"ל: וכי מפני שאין לו קופה
של תבן עומד ומפקיר קופה של מוכין? לימא מסייע ליה:
טומנין בגיזי צמר ובציפי צמר ובקלשונות של ארנמן ובמוכין
– ואין מטלטלין אותן! אי משום הא – לא איריא, הכי
קאמר: אם לא טמן בהן – אין מטלטלין אותן. אי הכי,
מאי למימרא? מהו דתימא: חזי למנא עליהו – קמ"ל.
רב חסדא שרא לאהדורי אודרא לבי סדיא בשבתא.
איתיביה רב תנן בר חסדא לרב חסדא: מתירין בית הצנאר
בשבת אבל לא פותחין, ואין נותנין את המוכין לא לתוך
הכר ולא לתוך הכפת ביו"ט, ואין צריך לומר בשבת! לא
קשיא, הא – בחדתי, הא – בעתיקי. תניא נמי הכי: אין
נותנין את המוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכפת ביו"ט,
ואין צריך לומר בשבת. נשרו – מחזירין אותן בשבת, ואין
צריך לומר ביום טוב. אמר רב יהודה אמר רב: הפותח
בית הצנאר בשבת חייב חטאת. מתקיף לה רב כהנא:

מה

דבברייתא גופה, דשרי מיהם ע"ג מיהם בסוף פרקין, קתני בהדיא: ולא בשביל שיחמו אלא בשביל שיהו משומרין! ואומר ר"י: דברייתא לא שמיע ליה, ולא מכח ברייתא פריך, אלא ממעשים
 בכל יום שנותנין מיהם על גבי מיהם. תימה: דהכי דמי, אי יד סולדת בו – היכי הוה בעי למישרי אע"פ שמתבשל, מי לא ידע דתולדות האור כאור? דתנן (לעיל דף לז) אין נותנין ביצה
 בצד המיהם, ואמר: אם גלגל – חייב חטאת. ותנן נמי (דף מא.) המיהם שפינהו, לא יתן לתוכו צונן. ואי להפשי – היכי מסיק דאסור? וזאת תניא בפ' "כירה" (דף מז.) נתון אדם קיתון של
 מים כנגד המדורה, לא בשביל שיחמו אלא בשביל שתפוג צינתו, והיינו הפשר כדמובח סוגיא דהתם. ורב יהודה נמי קאמר התם: אחד מים ואחד שמן, יד סולדת בו אסור, אין יד סולדת
 בו – מותר. ואין לחלק דגבי מדורה יזהר שלא יבשל כיון שהוא אצל האש, אבל הכא אפילו אין יד סולדת בו – אסור, דשמוא יבא לטעות ויניח עד שיתבשל. דהא גבי מיהם שרינן לתת
 לתוכו מים מרובין כדי להפשיח, ולא גורנין אטו מים מועטין, אע"פ שאינו אצל האש. ונראה לרשב"א: דהא דשרינן לתת קיתון של מים כנגד המדורה – היינו ברוחק מן המדורה, שלעולם
 לא יוכל לבא לידי בשול. אבל בקרב – אסור אפי' להפשיח, דילמא משתלי ואתי להניחן שם עד שיתבשל. ולהכי מסיק הכא דאסור. ו"לא בשביל שיחמו" דקתני התם היינו כלומר,
 במקום שיכול לבא לידי שיחמו. והלשון דחוק קצת: **מאי** שנא מפרונקא. פ"ת: דאמר רבא בפרק "תולין" (לקמן קלט.) האי פרונקא אפלאג דכובא – שרי, דלא הוי אהל ולא חיששין
 שמא יסחוט: **התם** לא קפיד. פ"ת בפ"ק דכתובות (דף ו.) **וכי** מפני שאין לו קופה של תבן כו'. וא"ת: מאי קבעי, הא תנן במתניתין: טומנין בגיזי צמר – ואין מטלטלין אותן, והיינו
 אפילו טמן. דהא קתני בהדיא: כיצד עושה – מער את הכיסוי וזן נפלות. וכי מייית מברייאת דמסייע ליה – ליתני ממתניתין, דלא מצי לדמוי ממתניתין בדדחי ברייתא! וליכא למימר
 דמתני' איכא לאוקומי בשל הפתח, כדמוקי קמן רבינא – ע"כ סוגיא דהכא לא סבירא ברבינא. מדלא מוקי ברייתא דמיייתי בשל הפתח. ותיירץ ר"י: דגזי צמר חשיבי טפי ממוכין, ואסורים
 לטלטל יותר. ואע"ג דרבא קאמר לקמן דאפילו גזי צמר, טמן בהן – מטלטלין. אין לחוש אי פליגא אבאי דהכא, כיון דלא קיימא לקמן מילתיה דרבא. ולמאי דמשני רבינא מילתיה דרבא,
 ומוקי מתניתין בשל הפתח, ודרבא בשאן של הפתח – אמר רשב"א: דה"נ מייירי במוכין של הפתח, ולא פליגא דרבא אדאביי. אך ק"ק: דמאי משני בסמך מדו דתימא חזי למנא עליוהו.

כיון דמייירי בשל הפתח – היכי ס"ד דשרי לטלטל משום דחזי למנא עליוהו?
ה"ק אם לא טמן אין מטלטלין אותן. אמוכין קאי ולא אגזי צמר. דגזי צמר, אפי' טמן – אין מטלטלין: **הא** בחדתי הא בעתיקי. אומר ר"י: שאם נתקו חוטי הסריס, אם הנקב רחב
 ויכול להכניסם בלא טורח – שרי, כיון דעתיק. ובלבד שיתנם בענין זה שלא ידא לחוש שמא יתקע, דבענין שהוא רגילות לתקוע ולקשור – נראה דאסורין להחזיר, כדאסרינן בריש
 "כל הכלים" (דף קכב) החזרת שירה תיבה ומגדל, גזירה שמא יתקע:

וב' מה בין זה למגופת חבית. פ' בקונטרס: דתניא לקמן בפרק "חבית" (דף קמו. ושם) שבי"ג אומר: מתיזה סביק ומניחה לפני האדורוק. ואן בראה לר"י, דאי"ב מאי משני "זה חיבור וזה אינו חיבור?" התם נמי חיבור הוא, דרשבי"ג שרי להתיז אפילו גוף החבית עם המגופה! כדמוכח התם, דעני מתיזה מרח שדתי: מזו למיכרו חביתא בבורטא כו', אמר להו: לפתוח להו ואסור. ופרקי דר' שמאי:

רש"ג' לחתיו ראשה בסיוק, ומשני; התם דאי
 לעין יפה קא מביין, אבל הבא אי לעין יפה קא
 מכיין - לפיתוחיה מיפתח. והא דאסר למיביר
 חביתא - היינו בגוף המגופה, דחביתא - חבית
 גופא משמע. ועוד: דחביתא שרי, דתנן במתני:
 אין נוקבין מגופה של חבית דברי ר' יהודה
 וחכמים מתירין. משמע דשרי רש"ג' אפי' בגוף
 החבית, דלעין יפה קא מביין. וחכי הזה ליה
 לשנוי בשמתני: הבא לפתחא מכיין, התם לעין
 יפה מכיין ופירית: וכי מה צו זה לנקיבת מגופה
 חבית, דתני דברי ר' חבית? (גם זה שם) אין נוקבין
 מגופה חבית דבר ר' יהודה, ופירית: מכיין.
 ואית: והתם ל"כ ע"א מחביב חטאת, כדאמר
 התם בגמ': דבר תורה כל פתח שאינו עשוי
 להכניס ולהוציא - אינו פתח. אבל הבא - פתח
 בית הוצאר עשוי הוא להכניס ולהוציא ואם כן
 מאי קשאי ליה? ויש לומר דהא פריך: כיון
 מחביבת חטאת פורחתי כפי הוצא, משום
 דעשוי להכניס ולהוציא - א"כ נמי גבי מגופה
 אם עשוי להכניס ולהוציא - היה חייב חטאת.
 הלבך, השתא נמי שאינו עשוי אלא להוציא -
 היה לאסור מדרבנן. ומשני: זה חיבור וזה אינו
 עשוי. שהמגופה אינה צד חבית, והאציל לא
 היה עשוי נקב שמגופה להכניס ולהוציא - אלא
 היה חייב חטאת, לכך שרי רבנן:

חיבור עד שיתחיל להתיר. האי חיבור –
היינו לטומאה ולא לחוזה, כדתנן
במסכת פרה (פ"ב מ"ט) וא"ת ואמאי לא מייתי
מתני דמסכת פרה? וי"ל: משום דלא קתני בה עד
שיתחיל להתיר, ולא הוה מצי לאיכוודי מינה
דשלא בשעת מלאכה נמי חיבור: **אמר** רב
יהודה אמר רב רבי מאיר היא. אהדיא דשלל
של כובסים קאי, וכן פירש בקטטרס. דבההוא
דמקל – שמוא אפי' רבי בשמעון מודה, דבין
שערי החרדום למקל – הוי חיבור:

עברו רבנן היכרא בר'. וגבי שלל של כובסין איכא נמי היכרא מה שאינו חיבור להזאה. והכא גבי כירה לא שייך הך היכרא, דלית ביה הזאה: **א**י חיבור הוא אפי' להזאה נמי בר'. קשה לר"י: דבשלל של כובסין נמי תקשה לן הכי, אי חיבור הוא – אפילו להזאה נמי, אי לאו חיבור הוא – לטומאה נמי לא! ורבא נמי דקאמר: דבר תורה, בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה נמי לא. חיבור הוא בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה גזרו בה רבנן טומאה. כי יהיה דשלל של כובסין ותייך ר"י: דשלל של כובסין ודאי לא הוי חיבור אלא מדרבנן, אפילו בשעת מלאכה, שאינם צריכים זה לזה. ולהכי מדמה לה לבית הפך ולבית התבלין, שכל אחד הוא תשמיש בפני עצמו. ולהכי אינו חיבור להזאה – כיון ומדאורייתא אינו חיבור. אבל מספרת של פריקים – פשיטא ליה דבשעת מלאכה הוי חיבור דבר תורה, כיון שמשמש שניהם תשמיש א', וצריכים זה לזה דפריך: אי לאו חיבור הוא אפילו לטומאה נמי, לא דלא דוקא, ועיקר קשייתו הוא דאמאי להזאה – משום דלא הוי חיבור מן התורה גזרו רבנן שיחא חיבור לטומאה, כיון שכל ברגי טן אמאי גזרו חכמים טומאה כללי דהא כל פרק בפני עצמו טהור מדאורייתא לרבנן, דתנן גב דאיכא למימר דהתם מיירי בשאניה של פריקים. ולפי זה הוא דאמר: השזור והזוג של מספ מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה אף על גב דשלאל בשעת מלאכה טהור מגזרו הוא בטומאה ישנה שלא תועיל לו הזאה שלא בשעת מלאכה, כיון שאינו חיבור דבר תורה. וגזו מלאכה חיבור. ותיקוה מאי שנא ממוכין, דאמר רבא: ר' אבהו לטעין

1 מִה בֵּין זֶה לְמִנְהַגֵּי חֲבִית. וְהִנָּה בִּפְרָק "חֲבִית שֶׁשֶׁבִּקְרָה" (לִקְרָא קְמוּ). מֵבִיא אֶדָם
2 חֲבִית וּמֵמֵת אֶת אִשָּׁהוּ בִּסְמִי, וּמִנִּיחָה לִפְנֵי הָאוֹרִיחִים: מִנְּהִי, אִינָה מִן חֲבִית עֲצָמוֹ.
3 וְאֵעִיפ־שֶׁבִקְרָה בּוֹ - אֵינוֹ חָשׁוֹב חִיבוֹר, שֶׁהָרִי לִיטֵל עֲוֹנוֹתָי, אֲבָל חֲבִית הַשֶּׁבִּקְרָה -
4 כְּלוֹל חֲבוֹר: שֶׁלֹּל בְּחִסָּמִים, דְּרָקִם לִשְׁלוֹל הַבְּהִימָה וְעַתָּה קָטְמִים עַל הָעֲוֹנוֹת.
5 כִּדֹּ שְׁלֵא אֲבִדְרָה: וּבְגֵד שֶׁשֶׁפָּרִי בְּכָל־אֵלִים, וְהֵן

שֶׁתִּחְיֶיכוֹת שֶׁל בְּגֵד צִמּוֹר שֶׁתִּפְּרוּ בְּחוֹשׁ שֶׁל
 7 פִּשְׁתָּן, דִּוְדַּאי טוֹפֵן לִיִּקְרַע וּלְהַפְרֹד זֶה מִזֶּה
 8 מִשּׁוּם אִסּוּר כְּלָאִים. וְכֵן שֶׁלֵּל שֶׁל בּוֹבֶסֶין –
 9 טוֹפֵן לְהַפְרֹד. אִפִּי' חִיבוֹר טוֹמָאָה, וְאִם
 10 נִטְמָא זֶה – נִטְמָא מִזֶּה עַד שִׁיתְחִיל לְהִתִּיר.
 11 מִמַּעֲשֵׂה חִיבוֹר מִדֵּי מַעֲשֵׂה. וְכֵינן שֶׁתְּחִיל
 12 לְהִתִּיר – גָּלִי עַל דֵּי מַעֲשֵׂה דְלָאוּ חֵד בְּגֵד
 13 הוּא: שְׁלֵא בִּשְׁעַת מִלְאָכָה. כְּגוֹן שֶׁלֵּל שֶׁל
 14 בּוֹבֶסֶין, שְׁלֵא הַצִּירָר לְשׁוּלְוֹ אֵלֶּא מִשּׁוּם
 15 שַׁעַת כִּיבוּס, וְאִפִּילוּ הֵכִי חֲשִׁיב לִיה חִיבוֹר
 16 אֲחֵר כִּיבוּס: מִקָּל, שֶׁל עֲצִים בְּעֶלְמָא: שְׁעִשְׂאוּ
 17 לִי לְקוֹרְדוֹס. שְׁלֵא קָבַעוּ לְחֻבוֹ: חִיבוֹר בִּשְׁעַת
 18 מִלְאָכָה. וְאִפִּי' דְּבִקְנִינָא מַנְשִׁיחַ שְׁטוּי' עַל צֵץ
 19 לֹא מִקְבְּלֵי טוֹמָאָה, הֵכֵא בֵּית דִּין הוּא. וְנִתְרַבּוּ
 20 יְדוֹת לְכָל תּוֹרַת כְּלִי אוֹ הַאֲוִכֵּל, כִּפִּי "הַעוֹר
 21 וְהַחוֹשֵׁב" (חולין קי"ח): לִיִּזְרֹקוּ. לִמְסַל, וּמִנְגִּיעַ
 22 הַקּוֹרְדוֹס לְבִדּוֹ: נִיחָא לְהוֹי. שִׁינְה שְׁלֹזִין: דָּא
 23 מִיִּשְׁנָפִי תֵּדֵר מִלְּקוֹדֵה לְהוֹי. עִ"י הִשְׁלַל תְּהוּ:
 24 לֵבָא שְׁפִיעְתִּין. דְּמַתְּמִיר מֵאֵן תִּקַּל לֵבָא כּו' –
 25 לֵבָא הַמְּחוּבֵּר לוֹ כְּגוֹן שֶׁלֵּל שֶׁל בּוֹבֶסֶין, דְּאִרְמִין
 26 לְעִיל חִיבוֹר. וְנִטְמָא אִף זֶה שְׁלֵא נִגְנָעָה בּו
 27 הַטּוֹמָאָה. וְאִי לֹא חִיבוֹר הוּא – הָוִי שְׁחוֹר,
 28 וְאִפִּי' דְּנֻגָּע בְּהֵאִי, דִּיאֵין כְּלִי מִקְבֵּל טוֹמָאָה
 29 אֵלֶּא מֵאֵב הַטּוֹמָאָה: בֵּית הַחֹפֶן וּבֵית הַתְּבִלִּין
 30 וּבֵית הַנֶּר שְׁכִיבֵיהּ. כִּינְה זֶה מִשְׁטַלְטֵל הֵיא.
 31 וְהַחֲזִירִין כְּלִי כְּלִי חֶרֶס קִטְנִי. בֵּית הַחֹפֶן –
 32 שְׁמוֹשְׁתֵּיהֶן בְּחוֹבוֹ שֶׁמֶן הַחֲשִׁיב: מִטְּמֵאִין
 33 בְּמַנָּה. אִם נִפְלָה טוֹמָאָה בְּאִירָן, אוֹ לְאִיר
 34 הַכִּינְה, וְנִגְנָעָה הַטּוֹמָאָה לְשׁוּלֵי הַכִּינְה –
 35 נִטְמָא גַם אֵלֶּא. אוֹ נִגְנָעָה טוֹמָאָה לְשׁוּלֵיהֶם
 36 שֶׁל אֵלּוּ – נִטְמָא הַכִּינְה: וְאִין מִטְּמֵאִין.
 37 טוֹמָאָת הַכִּינְה. כְּלוֹמֵר: בְּטוֹמָאָת הָאִיר, שֶׁ
 38 שֶׁאִם נָפַל שְׂרָפָן בְּאִיר הַכִּינְה וְלֹא נִגְנָעָה
 39 הַטּוֹמָאָה דְּהַכִּינְה – הֵיא מְטֵאָה, וְכִלִּי חֶרֶס

משמא באירי וזן טהורין - שאינן חיבור לה אלא לענן מנע. כדמפרש טעמא
לקמיה: ור' שמעון מטהר. במנע את מי שלא נגעה בו הטומאה, דכל חד כלי באנפי
נפשיה הוא. אלא לא רבי מאיר חיבור. ופליגי עליה: אפי' באורי ליטמן. מחמת כירה,
אם נטמאת כירה מאירה בלא נגיעה: וזמרי בה. דליהו חיבור מדרבנן: עבד בהו
רבנן היברא. דלא עבדו להו בכירה ממש לישמא באירי, כי היכי דלידע שחיבור
מדבריהם, ולא לשרוף על טומאתן תרומה וקדשים: איזיל של רהיטני. פליגי
שמחזקים בה את התריסין. ונותנין הכרזל לתוך דפוס של עץ המתולק לו, ולאחר
מלאכתו נוטלו הימנ: חיבור לשומאני. נטמן וז טמא לו: וזי' חיבור להארה. וצריך
לחזות על ענינם:

וגזרו

הכירה משרץ שנגע בה מבפנים, טמאים גם הכלים המחוברים עמה,
וכן להיפך. וְאִלּוּם אֵין מְטַמְּאִין זה מזה בְּאֵיִר – בטומאת אויר, שאם
נטמאה הכירה בטומאה שהיתה באויר, אף על פי שהיא נטמאת כדן
כלי חרס שנטמאים בטומאה הנכנסת לתוך אויר, לא נטמאים
הכלים המחוברים עמה, שאינם נחשבים חיבור אלא לענין טומאת
מגע בלבד, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי שְׁמֵעוֹן מְטַהֵר את הכלים בכל
אופן, לפי שכל כלי בפני עצמו הוא. הרי שלרבי מאיר מועיל חיבור
בין כלים לענין טומאה, ואילו רבי שמעון חולק וסובר שחיבור בין
כלים אינו מועיל לענין טומאה. ואם כן הדין המבואר במשנה ששלל
של כובסים נחשב חיבור לענין טומאה הוא כשיטת רבי מאיר.
הגמרא דנה בטעמו של רבי מאיר המחלק בין טומאת מגע לטומאת
אויר. שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי שְׁמֵעוֹן שִׁמְטָהר את הכלים
בכל אופן, מוכן, דְּקָסְכָר לֹא בְּכִירָה דְמוֹ – שהכלים המחוברים
לכירה אינם נחשבים כחלק ממנה לענין טומאה. אֶלָּא לְרַבִּי מֵאִיר
שאמר מטמאים במגע ולא באויר, קשה, דְּאִי בְּכִירָה דְמוֹ – אם
הכלים נחשבים כחלק מהכירה, אֶפִּילוּ בְּאֵיִר נְמִי לִיטְמוּ – אפילו
כשנטמאה הכירה מאוירה בלא נגיעה, יטמאו אלו מחמתה. וְאִי לֹא
בְּכִירָה דְמוֹ – ואם הכלים אינם נחשבים כחלק ממנה, אֶפִּילוּ בְּמִנְעֵ
נְמִי לֹא לִיטְמוּ – אפילו אם נטמאת הכירה במגע לא יטמאו אותם
כלים.
מיישבת הגמרא: לְעוֹלָם לֹא בְּכִירָה דְמוֹ – באמת מדין תורה אינם
נחשבים כחלק מן הכירה, וְרַבִּנָּן הוּא דְגִזְרֵיהּ בְּהוּ – וחכמים הם אלו
שגזרו שיחשבו כחלק מהכירה מחמת החיבור אליה לענין טומאת
מגע.
שואלת הגמרא: אִי גִזְרֵיהּ בְּהוּ – אם חכמים גזרו בהם שיהיו חיבור,
אֶפִּילוּ בְּאֵיִר נְמִי לִיטְמוּ – אפילו אם נטמאה הכירה באויר יטמאו
הכלים מחמתה.
משיבה הגמרא: עֲבָדוּ בְּהוּ רַבִּנָּן הֵיבְרָא – חכמים עשו בהם היכר
בכך שאמרו שאינם חיבור להיטמא באויר, כדי שידעו הכל שטומאה
זו מדרבנן היא כִּי הֵיבִי דְלֹא אֶתְנִי לְמִשְׁרָף עָלֶיהָ תְרוּמָה וְקִדְוָשִׁים –
כדי שאם יגעו בתרומה או בקדשים לא ישרפם כדרך ששורפים
תרומה וקדשים שנטמאו מן התורה.
הגמרא ממשיכה לעסוק בדין חיבור לטומאה, ומביאה ברייתא בענין
סוג חיבור נוסף לענין טומאה: תַּנּוּ רַבִּנָּן, מְסַפֵּרֶת שֶׁל פְּרָקִים –
מספריים שסביביו עשויים להתפרק זה מזה, וְאִזְמַל – כעין סכין ברזל
חד ורחב, שֶׁל רְהִיטְנִי – מקצוע – כלי המיועד להחלקת תריסים
העשויים מעץ, והאזמל נתון בתוך חתיכת עץ שהוא כעין בית יד,
ובסיום המלאכה היו רגילים להוציאו, כשהם מחוברים הרי הם
חֵיבּוּר לְטוּמָאָה, שאם נטמא חלק אחד טמא גם השני, וְאֵין חֵיבּוּר
לְהוֹאָה, שאם נטמאו שניהם טומאת מת והזה על אחד מהם מי
חטאת לטהרו, לא נטהר השני עמו אלא צריך להזות גם עליו.
מקשה הגמרא: מַה נִּפְשָׁךְ – מה שתאמר קשה הוא, אִי חֲלָקִי
המספורת והאזמל חֵיבּוּר הוּא, אם כן אֶפִּילוּ לְהוֹאָה נְמִי יחשבו
חיבור ודי יהיה בהזאה על אחד מהם, וְאִי לֹא חֵיבּוּר הוּא – ואם
תאמר שאינו נחשב לחיבור, אזי אֶפִּילוּ לְטוּמָאָה נְמִי לֹא יחשב
לחיבור, ומה הטעם לחלק בין טומאה להזאה.
מתרצת הגמרא: אֶמֶר רַבָּא, דְּבַר תּוֹרָה, בְּשַׁעַת מְלָאכָה הרי הם
חֵיבּוּר בֵּין לְטוּמָאָה וּבֵין לְהוֹאָה, שאם נטמא אחד מהם נטמא השני,
ואם הזה על אחד מהם נטהרו שניהם, כיון ששניהם משמשים
תשמיש אחד וצריכים זה לזה בשעת מלאכה. וְשִׁלְא בְּשַׁעַת מְלָאכָה
אף על פי שהם מחוברים, אֵינוֹ חֵיבּוּר לֹא לְטוּמָאָה וְלֹא לְהוֹאָה,
שאם נטמא אחד מהם לא נטמא השני, וכן אם הזה על אחד מהם לא
נטהר השני, שהואיל וכעת אינם צריכים זה לזה הרי הם כשני כלים.

מַה בֵּין זֶה לְמִגּוּפַת חֵבִית – מה החילוק בין פתיחת בית הצואר לבין
התזת מגופת החבית – מכסה הדבוק לחבית, ששינוי בברייתא (להלן
קמז). שמוותר להתזיה בסיף מעל גבי החבית בשבת, ואין בכך משום
עשיית כלי, ומדוע בפתיחת בית הצואר יש משום עשיית כלי.
משיב רבא לרב כהנא: אֶמֶר לִיה רַבָּא לרב כהנא, זֶה חֵיבּוּר – מקום
בית הצואר כולו מחובר, והפתחו מתקנו ומכשירו לשימוש, ויש בכך
עשיית כלי, וְאִלּוּם זֶה אֵינוֹ חֵיבּוּר – מגופת החבית אינה חלק
מהחבית, אלא דבוקה בה ועומדת לינטל ממנה, ואין בנטילתה משום
עשיית כלי.
אגב הנידון בענין חיבור דברים שונים להחשיבים כגוף אחד לגבי
איסור שבת, דנה הגמרא בענין חיבור לגבי טומאה, ומביאה את דברי
רבי ירמיה שהקשה סתירה בין המשניות אם חיבור בין כלים נחשב
חיבור לטומאה גם שלא בשעת מלאכה: רַבִּי לִיה – הקשה לו רַבִּי
יְרֵמְיָה לְרַבִּי יוֹרָא, תַּנּוּ במשנה (פרה פ"ב מ"ט) ובברייתא, שֶׁלֵּל שֶׁל
בּוֹבְסִין – בגדים שהכובסים תופרים יחד זה עם זה קטנים עם גדולים,
כדי שלא יאבדו, וְשִׁלְשֵׁלֶת שֶׁל מִפְתָּחוֹת – שרשרת שמפתחות
תלויים בה, וְהַכְּנֵד שֶׁהוּא תַּפּוּר בְּכָל־אֵם – שתי חתיכות של בגד
צמר התפורות בחוט פשתן, אף על פי שחיבורים אלו אינם חיבור
קבוע, בכל זאת נחשבים חֵיבּוּר לְעֵנִין טוּמָאָה, ואם נטמא אחד
נטמאו כל המחוברים אליו. עַד שִׁיתְחִיל לְהַתִּיר את הקשר המאגד
אותם, שבכך גילה דעתו על ידי מעשה שאינו רוצה בחיבור. אֶלְמָא
– מדברי הברייתא 'עד שיתחיל להתיר' מוכח, שחיבור שֶׁלֵּא בְּשַׁעַת
מְלָאכָה נְמִי – גם נחשב לחֵיבּוּר, וכגון שלל של כובסים שאינו קשור
אלא לצורך הכיבוס, אף על פי כן נחשב חיבור גם לאחר מכן.
ממשיך רבי ירמיה להקשות: וְרַבִּינָּהוּ ממשנה אחרת (כלים פ"ב מ"א),
מִקַּל שְׁעִשָּׂה אותו יד אחיה לקורדום, ולא חיבור בקביעות, הרי זה
חֵיבּוּר לְטוּמָאָה בְּשַׁעַת מְלָאכָה, ואם נטמא הקרדום או הבית יד
בשעת מלאכה, הכל טמא. מדייק רבי ירמיה, בְּשַׁעַת מְלָאכָה אֵין,
אבל שֶׁלֵּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה לֹא נחשב חיבור, וקשה מהמבואר במשנה
ובברייתא לעיל שגם שלא בשעת מלאכה הרי הוא חיבור.
משיב רבי יוֹרָא: אֶמֶר לִיה רַבִּי יוֹרָא לרבי ירמיה, הָתָם – שם במשנה
לגבי יד של קרדום, שֶׁלֵּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה אֶדָם עָשִׂי לְזוּרְקוֹ לְבִין
הַעֲצִים – בשעה שאינו מבקע בקרדום ורוצה להצניעו, הוא עשוי
לפרק ממנו את המקל ולזורקו לערימת העצים, שהרי לא עשאו יד
לקרדום אלא לזמן מועט, לפיכך אף שלא זרקו עדיין, אינו חיבור.
אבל הָבָא – בשלל של כובסים, שֶׁלֵּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה נְמִי נִיחָא לִיה
– אף שלא בשעת מלאכה נוח לו בכך שהבגדים מחוברים, דְּאִי
מִינְפָּנֵי הָרֵר מְחוּרָה לָהּ – כדי שאם יתלכלכו יחזור ויכבסם יחד,
לפיכך הם תמיד נחשבים חיבור.
הגמרא ממשיכה לדון בענין חיבור כלים שונים לגבי טומאה, ומביאה
שמועה שנאמרה בנושא זה: פְּסוּרָא מְתַנּוּ לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא מְשֻׁמְיָה
דְּרַב חֲסָדָא – בסורא שנו את השמועה הבאה משמו של רב חסדא,
ואילו בְּפִימְבִרְיָתָא מְתַנּוּ מְשֻׁמְיָה – שנו אותה משמו דְּרַב בְּהֵנָא,
וְאֶמְרִי לָהּ מְשֻׁמְיָה דְּרַבָּא – ויש שאמרו אותה בפומבדיתא משמו
של רבא.
וזו היא השמועה: מֵאֵן תַּנָּא הָא מְלָתָא דְּאֶמֶר רַבִּנָּן – מיהו התנא
ששנה דין זה שאמרו חכמים, שֶׁלֵּל דְּבַר מְחוּבָּר לֹא – לדבר אחר,
כגון שלל של כובסים שאמרו לעיל שהוא חיבור, הֲרִי הוּא בְּמִזְהוּ,
ואם נטמא אחד נטמא השני.
ענה על כך רב יהודה: אֶמֶר רַב יְהוּדָה אֶמֶר רַב, שִׁטַּת רַבִּי מֵאִיר
הִיא. דְּתַנּוּ במשנה (כלים פ"ה מ"א), בֵּית הַפֶּךְ – כלי שמניחים בו את פך
השמן, וּבֵית הַתְּבָלִין – וכלי שמניחים בו תבלינים, וּבֵית הַנֶּזֶר – וכלי
שמניחים בו את הנר, שֶׁבְּכִירָה – המחוברים לכירה המיטלטלת
העשויה מחרס, מְטַמְּאִין זה מזה בְּטוּמַאת מְנָע, כלומר שאם נטמאה

רבי יהודה אוסר להטמין בדרקה, לפי שהיא מוסיפה הבל, ומתיר
בגסה.

נמרא

אגב דברי המשנה בענין הטמנה בכנפי יונה מביאה הגמרא מעשה
בכנפי יונה, ותחילה מקדימה לכך חידוש דין בענין הנחת תפילין:
אמר רבי ינאי, תפילין צריכין להניחם דווקא על גוף נקי, כאלו יש
בעל בגדים.

שואלת הגמרא: מאי היא – כלפי מה הדברים אמורים, וכי אם אינו
צדיק כאלו יש לא יניח תפילין.

עונה הגמרא: אמר, כוונת רבי ינאי שאין להניחם אלא אם יכול
לשמור על עצמו שלא יפח בזה עד שיחלצם.

רבא אמר, כוונת רבי ינאי לומר שלא יניחם אלא אם יכול להעמיד
עצמו שלא יישן בהן, שמה יפח או יראה קרי.

שואלת הגמרא: ואמאי קרי ליה 'בעל בגדים' – מדוע כינה רבי ינאי
את אלישע 'בעל בגדים'.

משיבה הגמרא: לפי שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה
על ישראל, שכל המניח תפילין ינקרו וינקבו את מוחו מקום

התפילין שבראשו, ואף על פי כן היה אלישע מניחם ויוצא לשוק,
פעם אחת ראהו קסדר – פקיד אחד הממונה על כך, רץ אלישע

מפניו, רץ הקסדר אחריו, ובין שהגיע הקסדר אליו, נטל
אלישע את תפיליו מראשו ואחזן בידו מפני הסכנה. אמר לו

הקסדר, מה זה בידך, אמר לו אלישע, כנפי יונה, ופשת את ידו
ונמצאו בה כנפי יונה. לפיכך קורין אותו אלישע בעל בגדים על

שם הנס שנעשה עמו.

שואלת הגמרא: ומאי שנא כנפי יונה – מדוע המשיל אלישע את
התפילין לכנפי יונה יותר משאר עופות.

עונה הגמרא: משום דאמיתיל – שנמשלה בגסה ישראל ליונה
והמצוות לכנפיה, שנאמר (תהלים סח יד) 'אם תשקבון בין שפתים, כנפי

יונה נחפה בקספה' וגו', והוא מדברי הקדוש ברוך הוא לאומות
העולם, אם אתם שכבתם בין תחומיכם והתענגתם, הרי יונתי וכנסת

ישראל נחפו כנפיה בכוסף וחמדת המצוות, והטעם לכך שנמשלו
המצוות לכנפי יונה, משום שמה יונה כנפיה מניגות עליה מן הקור,

וכן כל הבא עליה היא נלחמת ומכה אותו בכנפיה, אף ישראל
המצוות מניגות עליהן.

שנינו במשנה: טומנין וכו' בגסות של חרשין וכו' ובנעורת של
פשתן דקה, רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה.

הגמרא דנה בביאור שיטת רבי יהודה: איבעיא להו – נסתפקו בני
הישיבה, רבי יהודה, אנפורת של חרשין קאי – האם רבי יהודה

אמר את דבריו גם לגבי נסורת של חרשין, או שמה רק אנפורת של
פשתן קאי, אבל בנסורת של חרשין מתיר אפילו בדקה כחנא קמא.

הגמרא פושטת את הספק: תא שמע, דתניא בברייתא, רבי יהודה
אומר, נעורת של פשתן דקה, הרי הוא כגבול שמוסיף הבל, ואין

טומנים בו אפילו מבעוד יום. שמע מינה אנפורת של פשתן קאי –
מובח מכאן שדברי רבי יהודה נאמרו רק בנעורת של פשתן, שאם

רבי יהודה אוסר גם בנסורת של חרשין דקה היה מפרש זאת
בברייתא.

מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן יש להוכיח כן.

משנה

המשנה ממשיכה לעסוק בדין הטמנה בערב שבת, ומונה המשנה
דברים שמותר לטמון בהם, ומבארת מה דינם לענין טלטול: טומנין
– מותר לטמון בערב שבת בשלחין – עורות שהופשטו מהבהמה,
מפני שהם אינם מוסיפים הבל. ומטלטלין אותן – ומותר לטלטל
שלחין בשבת, בין שטמן בהן בין שלא טמן בהן, שאינם מוקצים, לפי
שהם ראויים לישיבה. וכן טומנים בגיזי צמר, מפני שאינם מוסיפים
הבל. ואולם אין מטלטלין אותן, שהם מוקצים, לפי שעומדים

המשך בעמוד קלז

וגזרו רבנן על טומאה – שיהיו נחשבים מחוברים לענין טומאה
אפילו שלא בשעת מלאכה, משום טומאה שבשעת מלאכה, כדי
שלא נבוא להקל גם בטומאה שתיפול עליהם בשעת מלאכה. וכן
גזרו על הוזה ששבשעת מלאכה – שלא יחשבו חיבור לענין הוזה
אפילו בשעת מלאכה, משום הוזה שלא בשעת מלאכה – כדי שלא
נטעה להקל ולהחשיבם חיבור לענין הוזה אפילו שלא בשעת
מלאכה. לפיכך אמרו חכמים, לעולם חיבור הוא לטומאה, ולהוזה
אינו חיבור כלל.

לסיכום הסוגיא, ישנם שלשה מיני חיבור:

א. חלקי כלים המשמשים לתשמיש אחד, כגון מספרות של פרקים,
בשעת מלאכה נחשבים חיבור מדאורייתא לענין טומאה והוזה,
ושלא בשעת מלאכה אינם חיבור מדאורייתא. וחכמים גזרו שיהיו
חיבור בין בשעת מלאכה ובין שלא בשעת מלאכה לטומאה ולא
להוזה.

ב. חלקי כלים המחוברים זה לזה ואינם משמשים לתשמיש אחד, כגון
שלל של כובסים, וכן בית הפך ובית השמן שבכירה, לדעת רבי מאיר
נחשבים חיבור לטומאה מדרבנן ואפילו שלא בשעת מלאכה, כל עוד
שנוח לבעלים בחיבורם, ולדעת רבי שמעון אינם חיבור לטומאה.

ג. מקל שעשאו בית יד לקרדום, אינו חיבור אלא בשעת מלאכה,
אבל שלא בשעת מלאכה ודאי אינו חיבור משום שלא נוח לבעלים
בחיבור לאחר סיום מלאכתו, אלא הדרך לזרוק לבין העצים.

שנינו במשנה: אין טומנים וכו' לא בתבן ולא בוגין ולא במוכין ולא
בעשבין בזמן שהן לחין.

הגמרא דנה בביאור דברי המשנה האוסרת להטמין במוכין ועשבים
לחים: איבעיא להו – נסתפקו בני הישיבה, האם כוונת המשנה

לאסור רק אם הם לחין מחמת עצמן, שמחממים ביותר, אבל בלחים
מחמת דבר אחר (שנפלו עליהם משקים וכדומה), אינם מוסיפים אלא

חום מועט ומותר להטמין בהם. או דילמא – או שמה כוונת המשנה
לאסור אף בלחין מחמת דבר אחר, וכל שכן בלחין מחמת עצמן.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק מהמשנה: תא שמע, אין טומנים וכו'
לא בתבן ולא בוגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחין. אי

אמרת בשלמא – אם תאמר שהכוונה בלחין מחמת דבר אחר,
שפיר – מובנת המשנה היטב, אלא אי אמרת שמדובר בלחין

מחמת עצמן, תמוה, שכן מוכין לחין מחמת עצמן היכי משפחת
לה – היכן ניתן למצוא מציאות כזו, הרי מוכין אין בהם לחות מצד

עצמם כלל.

דוחה הגמרא: מצינו מוכין שהם לחין מחמת עצמן באופן שנעשו
מפרמא דביני אטמי – מצמר הנמרט מבין ירכותיה של הבהמה,

שהוא מלא זיעה ולחות.

הגמרא מבררת אם גם בדברי רבי אושעיא ניתן לבאר כן: והא דתני
רבי אושעיא, טומנין את התבשיל מערב שבת בכסות יבשה

ובפירות יבשין, לפי שאינם מוסיפים הבל, אבל לא בכסות לחה,
ולא בפירות לחין, שהם מוסיפים הבל. ויש לשאול, כסות לחה

מחמת עצמה, היכי משפחת לה – באיזה אופן אתה מוצא דין זה,
הרי אין לחות בכסות מחמת עצמה, אלא צריך לומר שכוונת רבי

אושעיא בלחים מחמת דבר אחר.

דוחה הגמרא: גם בכסות ניתן להעמיד בכסות שנארגה מפרמא
דביני אטמי – מצמר הנמרט מבין ירכותיה של הבהמה, שהוא לח

מחמת עצמו ולחותו נשמרת לעולם אפילו לאחר שנארג הבגד.

משנה

המשנה ממשיכה בפרטי איסור הטמנה, ומונה את הדברים שמותר
להטמין בהם תבשיל מערב שבת מאחר ואינם מוסיפים הבל: טומנין
בכסות – בבגד, ובפירות, כגון חטים וקטניות, ככנפי יונה – נוצות
היונה, ובנסורת של חרשין, פסולת שמנסרים הגרים מהעץ
בשעה שמגוררים אותו בחיטים, ובנעורת של פשתן דקה – קיטמים
הנופלים מן הפשתן כשמנפצים אותו.

גבי מקל

מַעֲצֹמוֹ. לִהְיֶינָהּ כְּרִי לִיחַ מִקְרָא – דְּלֹא בִרְיָהּ
הוּא: **מִתְנִי'** נִעְרָתָהּ דַּק דַּק שְׂנוּעֵרֵין מִן
הַפִּשְׁתָּן, וְקוֹרֵין אַרְשֵׁט־שִׁי: נִסְתָּרִין שְׂמֻנְסִירִים
בְּגֵרִים מִן הַעֲצִים: וְנִסְתָּרִין בְּגֻן חֲסִין
וְקִטְנוּתִין: **כִּנְפִי** יוֹנָה. נִזְרָה: **גַּמ'** יִפְתָּה
שִׁיבֹול לְחֻמְמִיד עֲצֻמוֹ בִּשְׁעַת הַרְחָה: שְׁלֹא
יִישׁוּן בָּהֶן. שְׁמָא יִפְתִּי אוֹ יִרְאֶה קָרִי, אָבֵל אִם
יִכּוֹל לְהִזְהֵר שְׁלֹא יִישׁוּן בָּהֶן – כֹּל הַגּוֹפִים
נִקְיִים בַּהֲפֻחָה. שִׁיבֹולִין לְחֻמְמִיד עֲצֻמוֹ: וְנִקְרָו
אִתָּהּ מוֹחֹז. שְׂהוּא תַחַת הַתְּפִלִּין. וְנִקְרָו – לִשְׁוֹן
יִקְרָה עֵצִים: קִטְרוֹה. מִנְּשִׁירָא־לִי. שְׂהִיָּה
מִמוֹחֵה עַל קָר: **כִּנְפִי** יוֹנָה. כִּדְמַפְרֵשׁ לְקִמְיָה
מִפְנֵי שְׂהֵם מִצּוֹת וְהֵם מוֹגִינִין לִישְׂרָאֵל, וְהָרָא
לָהֶם כִּכְנָפִים לַיּוֹנָה. שְׂהִיא נִמְשָׁלֶת לַיּוֹנָה
וְהַמִּצּוֹת כִּכְנָפִים: **כִּנְפִיָּהּ** מְגִינוֹתָהּ עֲלֶיהָ. וְכִי
הִצְנָה, וּמִכַּל עוֹף וְאָדָם הָבָא עֲלֶיהָ הִיא
לְחֻמַּת וּמִכָּה בְּרָאָהּ. מַה שְׁלֵיָן בִּן בִּשְׂרָא
עוֹפֹת־הָרִי הוּא **כִּכּוֹל**. בְּפֻסֵּה הַבֵּל: **מִתְנִי'**
שְׁלָחֶיהָ. עֲרוּתָהּ, כִּמּוֹ "וְהַפְּשִׁיט" תִּרְגֹּם
"וְיִשְׁלַח": וּמִסְלָטִילִין אוֹתָהּ. בִּין שְׁשֻׁמוֹ בָּהֶן בִּין
שְׁלֹא טָמֵן בָּהֶן. דְּחֻזָּה לְמוֹנָה עֲלִיהֶיהָ: וְאִין
שְׁלֹא מְסָלִילִין אוֹתָהּ. דְּמוֹקֻסָּתָהּ הֵן לִטּוֹת וְלֶאֱרָגוֹ:
כִּי־צֵד הוּא עוֹשֵׂיתָה. וְכִי שְׁשֻׁמוֹ בָּהֶן. כִּי־צֵד טוֹל
קִדְרָתָהּ הוֹאִיל וְאִסּוּר לְטַלְטֵלָן, שְׂהִיָּה הִיא
טְמוּנָה כּוֹלָה בָּהֶן: נוֹטֵל כִּי־צֵד. שֶׁל קִדְרָה שִׁישׁ
תּוֹרֵת כִּלֵי עֲלִיָּה. וְאֵף עַל גִּב שְׁחֹן עֲלִיָּה – לֹא
אִיכַפֵּת לָן, דְּלֹא נִעֲשִׂיתָה בְּסִיס לָהֶן. שְׂאִין עֲשִׂי
אֵלָּא לְכַסּוֹת קִדְרָה: ר' **אֶלְעָזָר** בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר
קוֹפֶה מִטָּה עַל צֵדָה וְנוֹטֵל. כִּשְׁבָא לִטּוֹל
הַקִּדְרָה מִטָּה הַקּוֹפֶה עַל צֵדָה: שְׂמָא יוֹטֵל.
הַקִּדְרָה, וְחֻזְלוּ הַגִּזְיִין שְׂמוּכָאן לְחֻזְלוּ
גּוּמָא שְׂשֻׁבָהּ בָּהֶן, וְאִם יִצְטָרֵךְ לְחֻזְרוֹ
וְלִחְמֻמְיָה – לֹא יוֹכֵל לְטַלְטֵל גִּזְיִין לְכָאן
וּלְכָאן וּלְעֻשׂוֹת גּוּמָא לְחֻזְרָהּ בְּתוּכָה: נוֹטֵל
מִסְתוּרִי. גְּבֻעָה מִפְרֵשׁ שֶׁל **גַּמ'** שְׁלָחֶיהָ שֶׁ
בְּעִתָּה"ב תִּנָּן. מִתּוֹתָר לְטַלְטֵלָן, שְׂאִין עוֹמְדִין
לִימְכָר וְלֹא קָפִיד עֲלִיהֶוּ בִּי מִסְטַנְפִי, וְחֻזְ
לְמוֹנָה עֲלִיהֶוּ: אָבֵל שֶׁל אוֹמֵן. שְׂעוּמֻדוֹת
לְמוֹכְרֵן – קָפִיד עֲלִיהֶוּ. הַלָּכָה לֹא לְמוֹנָה
קִימִי, וְאִין מִסְלָטִילִין אוֹתָהּ:
שְׂלֹא

ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל. אבל הבא – אינו עושה כלום, אלא שאין לו תפילין אדמדין במדרש: כל העופות שזקן יעקן – ניתוקן ע"ג סלע, ודומה שבעה שהיא ינעה – פ-יא. נותקן העור לפני הדרוס; ודהתירו סופן משום תחילתן פי: כדי שישחט לצורך י"ט. מטלטלין תיק הספר עם הספר – לא נטלטל עור אגב בשר? משמע דעור בלא בשר אסור. חזי למגאן כולי האי. ולפירושו האי דביצה נמי מיירי בעור בהמה דקה. והא דתנן בפ' כ"ב ור"ת למוגא דרפא: דהבא דרפא, דהבא דרפא.

ב' ר' חנינא בר חמא, גבייהו,
עליהו – לא מטלטלינן להו,
לעזר: מסתברא, של בעה"ב
אמר ר' ישמעאל בר' יוסי:

אבא
 ראשו שעה אחת, והרבה ישראל שאין
 אחת באחת ונינוחת באחת: **מיומנן** בש
 ל עור דמערב יו"ט – משמע התם דאסו
 ש"י בפרק "כל כתבי" (ג"ז שם) דהכא מ
 תבי" (דף קכ). פורסין עור גדי על גבי ה
 לחיו למזוג עליהו, והתם בלחיו:

[illegible]

48 וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָהּ עִמָּהּ עֶסְקִין, שְׂמָא יִבְאוּ לִידֵי הָרָגֹל
 49 דְּרַבֵּי. אַבְל מִשּׁוּם קִרִּי – לֹא בְעֵי לְמִסֵּר: **נִמְלֵם**
 50 מִרְאִישׁוֹ, וְאָף עַל בֶּג דְּאִדְמַר כְּסֻדְהִירָן דְּרָף עֵד:
 51 (שְׂמָא) בִּשְׁעַת גּוֹרֹת מַלְכוּת – אִפִּי עַל דִּמְצוּק קִלְא
 52 דְּהָא אִפִּילוּ לְשֹׁנֵי עֶרְקָתָא עֶרְקָתָא מִלְּפָנֵי
 53 אֲסוּר – דִּינֵינּוּ כְּמוֹת דְּבִשְׁתֵּי עֶרְקָתָא מִחֲנֻתָּהּ כְּמוֹ,
 54 תִּפְלִין בְּכוֹת: **כְּנַפֵּיהּ** מְגִינַת עֲלִידָה. אֲדוּרִי,
 55 וְיִמְשִׁלְטִין אוֹתָן. הָא דְאִדְמַר בִּפְ"ק דְּרִבֵּינָה (רָף)
 56 לְשִׁלְטַן. וּבִפְרָק "כֵּל כְּהֵנִי" (לְקַנָּן קִטָּה) קִאֲמַר אִם
 57 בְּעוֹר בְּחֻמָּה נָסָה, וְהָתֵם בְּעוֹר בְּחֻמָּה דְקֵדָה, דְּלֹא
 58 כֵּן – צִרְיָן לִזְמַן לִפִּי דְמִימְרֵי כִּשְׁחֹרָא לִישִׁיבָה.
 59

אבא שלחא. פרי"ח ואמר הביאו לי שלחין בשבת. והלכה כר' יוסי, דקיל: מעשה רב. וכן נראה, דאי בחול מיירי, כדפי' בקנז', ולא מייתי ראיא אלא דאומן נמי לא קפיד – טפי הוה ליה לאתויי דר' יוסי אבוה, דשרי לקמן בהדיא של אומן: **לא** אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד. פרש"י שאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבוד. ואם תאמרו:

והא אמר בובאים בפ' "דס טהא" (דף צ"ג ושם):

מניין לרבות עור מהשופשט – תלמוד לומר "אשר יזה עליה תכובס". יכול אף עור שלא הופשט תלמוד לומר, "בגד", מה בגד מקבל טומאה – אף כל דבר המקבל טומאה. משמע דעור מהשופשט מקבל טומאה ויש לומר: דהתם כשיחורו לשיבה, והבא – כשלא יחור. ואפי' מותר לטלטלו בשבת. והא דאמר רבא בריש "כל הבאים" (לקמן קכג.) מדלענין טומאה לאו מנא הוא – לענין שבת נמי לאו מנא הוא, גבי מחט שניטל חזרה או עוקצה. ה"פ: מדלענין טומאה לאו מנא הוא. אפי' ע"י יחור, דניטל חזרה או עוקצה טהורה, ולא מחני בה יחור. והא דתנן במסכת כלים בפרק י"ג (משנה ה') מחט שניטל חזרה או עוקצה – טהורה, ואם התקנה למיתות – טמאה. אומר ר"י: דהתם מיירי כשעשה בה שום שינוי ותקין למיתות. אבל ביחוד בעלמא למיתות – אינה טמאה. אבל היבא דהוי מנא לענין טומאה ע"י יחור – לגבי שבת הוי מנא בלא יחור. וכן משמע התם, דקאמר: תרגמא אביי אליבא דרבא בגלמי, דחיב מותר דמימליך עליהו ומשוי להו מנא. מנא מותר לטלטלה, אע"ג דאבתי לא אימליך עלה והיא טהורה:

ארבעים אבות מלאכות חסר אחת כנגד מי. דהרבה מלאכות יש דרמין להודי, והוה לן למחשבינהו כולן באחת כדפרין בפרק "כלל גדול" (לקמן עג.) היינו וורה היינו בורה היינו מרק. ומשום דחלוק מועט שביניהם לא הוה מחלקין להו, אי לאו דקים להו דל"ט מלאכות הן כנגד שום דבר, לכך בעי כנגד מי: **כנגד** כל מלאכה שבתורה. לכאורה נראה דילף נמי ממשכן, שהרי לכך נסמכה פרשת שבת לפרשת משכן. ועוד: דאי לא יליף ממשכן, א"כ היכי דיענין לדידיה דין נגזרו אבות מלאכות ודי תולדות? דאין סברא לומר שמדעתם ביררו מלאכות החשובות ועשאו אבות, ועוד: דבהדיא תנן לקמן ב"הורק" המושט חייב, שכן היתה עבודת הלוים. אלא לפי שיש מלאכות דומות זו לזו, ואנו עושין שתיהן אבות, כגון מרקד ובורר – לכך חלקום חכמים להשלים מנין מלאכות שבתורה, הואיל וחלוקות קצת זו מזו. ואי אפשר לומר כן דלא פליג, מדקאמר בסמוך: תניא כמ"ד כנגד עבודות המושכן – משמע דפליגי. ועוד: למאן דלית ליה דרשא ד"מלאכת" ו"מלאכה" מנא ליה דחשיב וורה ובורר שבתים? ועוד: לקמן משמע דמטעם דכנגד עבודות המושכן גיריא אית לן לאחשבינהו בתרתי, דקאמר אביי ורבא בפרק "כלל גדול" (לקמן עג.) כל מילתא דהוה במשכן, אע"ג דאיכא דדמיא לה – חשיב לה: **הם** העלו קרשים כו'. אפילו רבנן דפליגי ארבי יוסי ברבי יהודה, גבי' נעץ קנה ברשות הרבים

ובראשו טרסקל ולית להו גזר אחית – מודו בעגלה שהיא רשות היחיד, כיון דעגלה גופה יש אורח בוקצה עשרה ורחוב ארבעה, אע"פ שתחתיה רשות הרבים ובריש "כל גנות (עירובין פט.) וד"ה במדירות) הארכתי יותר: **ואתם** אל תכניסו. ואפי' לא הוה אב,

אבא שלחא הוה, ואמר: הביאו שלחין ונשב עליהן. מיתבי: נסרין של בעה"ב – מטלטלין אותן ושל אומן אין מטלטלין אותן, ואם חישב לתת עליהן פת לאורחין – בין כך ובין כך מטלטלין. שאני נסרים דקפיד עלייהו. ת"ש: עורות, בין עבודין ובין שאין עבודין – מותר למטילן בשבת, לא אמרו עבודין – אלא לענין טומאה בלבד. מאי לאו: לא שניא של בעל הבית, ולא שניא של אומן, לא, של בעה"ב. אבל של אומן מאי – אין מטלטלין? אי הכי, הא דתני "לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה" – בלבד לפלוג וליתני בדידה: כד"א – בשל בעה"ב, אבל בשל אומן – לא. כולא בפעל הבית קמיייר. פתנאי: עורות של בעה"ב – מטלטלין אותן, ושל אומן – אין מטלטלין אותן. ר' יוסי אומר: אחד זה ואחד זה – מטלטלין אותן. הדר יתבי וקמפיעא להו: הא דתנן "אבות מלאכות ארבעים חסר אחת" כנגד מי? אמר להו ר' חנינא בר חמא: כנגד עבודות המושכן. אמר להו ר' יוחנן בר' אלעזר, קד אמר רבי שמעון ברבי יוסי כן לקוניא: כנגד 'מלאכה' / 'מלאכת' / 'מלאכת' שבתורה – ארבעים חסר אחת. בעי רב יוסף: "ויבא הביתה לעשות מלאכתו" ממנינא הוא, או לא? א"ל אביי: וליתי ספר תורה ולימני! מי לא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן: לא זו ממש, עד שהביאו ספר תורה ומנאום. אמר ליה: כי קא מספקא לי – משום דכתיב "והמלאכה היתה דים" ממנינא הוא, והא – כמאן דאמר לעשות צרכיו נכנס, או דילמא: "ויבא הביתה לעשות מלאכתו" ממנינא הוא, והאי "והמלאכה היתה דים" – הכי קאמר: דשלים ליה עבידתא? תיקו. תניא כמאן דאמר "כנגד עבודות המושכן", דתניא: אין חייבין אלא על מלאכה שפיעא פה היתה במושכן, הם ורעו – ואתם לא תורעו, הם קצרו – ואתם לא תקצרו, הם העלו את הקרשים מקרקע לעגלה – ואתם לא תכניסו מרה"ר לרה"י. הם הורידו את הקרשים מעגלה לקרקע – ואתם לא תוציאו מרה"ר לרה"י, הם הוציאו מעגלה לעגלה – ואתם לא תוציאו מרה"ר לרה"י. מרה"י לרשות היחיד, מאי קא עבדי? אביי ורבא דאמרי תרניהו, ואיתימא רב אדא בר אבהו: מרשות היחיד לרה"י דרך רשות הרבים. "בגוי צמר ואין מטלטלין". אמר רבא: לא שנו אלא שלא טמן בהן, אבל טמן בהן – מטלטלין אותן. איתיביה ההוא מרבנן בר יוחי לרבא: "טומנין בגוי צמר ואין מטלטלין אותן, כיצד הוא עושה?"

נטול

קחני מתניתין, ולא אהקד דטמן בהן קאי: תהא מרבנן בר יוחי. אותו היום בא לבית מדרשו תתלה:

כדפרישית לעיל (דף ב.) וד"ה פשט:

שלחא הוה. אומן לעבד עורות: ואמר. בחול: הביאו שלחין ונשב עליהן. אלקמא: לא קפיד: דקפיד עליהו. שמא יתקלקלו: ולא אמרו עבודין. לא הוצרכו לחלל בין עבודין לשאינן עבודין: אלא לענין טומאה. דעבודין מקבלין טומאה, ולא שאינן עבודין: ליפלו בדידה. בטלטול גופיה איכא לפלוגי בשל אומן. בין עבודין לשאינן עבודין, דעבודין קפיד עלייהו: כד"א. דעבודין מותר לטלטלן – בשל בעה"ב, אבל של אומן, מאחר שגמון – קפיד עלייהו: כולא בפעל הבית, ואי יתבי ונשב עליהן. אלא לענין טומאה. ואי שביקה לבעה"ב דאירי ביה נקט אומן * מפסקה למילתיה טפי מדהקדא: הדר יתבי. הך רבנן דלעיל: כנגד עבודות המושכן. אותן המננות שם בפרק "כלל גדול" היו צריכין למשכן, ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המושכן ללמוד דמקנה: שבתורה. שבתובים בכל התורה. והכי קאמר קרא (שמות כ): "לא תעשה כל מלאכה" – כמנן כל מלאכה שבתורה: לא זו ממש. לא דענא חיבא איתמר. ומיהו, ואפשרו לענין ר' יוחנן דתנן אמר, מדרבנן לה נמי בקדושין גבי ר' יוחנן, ומתריצין: אינהו הוו בקאי בחסרות ויתרות. שמי לענין אחרות איתמר, והבא ליקא לשנוי הכי: משום דכתיב "והמלאכה היתה דים". ואי מנינן לתרויהו הוו ארבעים. ומדתנן "אבות מלאכות ארבעים חסר אחת" איכא חד דלא ממנינא, ובהני תרי דאיכא למימר דלא מלאכה ניהו, ולא דענא הי מניניהו נפיק. והכי קא מביעא ליה: "והמלאכה היתה דים" ממנינא היא, ומלאכה ממש קאמר, והכי קאמר המלאכה שהיו עושין היו עושין די, לא פחות מן הצורך ולא יותר מן הצורך, כגון ריהוי' טסין לצפי' הקרשים לדי היו מדרין אותם, וכן בטוי' של יריעות. והאי "לעשות מלאכה" הוא דמפיק, ומסייע למאן דאמר במשכת סוסה "לעשות צרכיו נכנס" – לשבב עמה, אלא שנקראה לו דמות דיוקנו של אביו ואמר לה: עתידין אהך ליקבת על אבני אפוד, רצונך שימחה שמך בפיניהם כו'. או דילמא: האי "לעשות מלאכה" – מלאכה ממש הוא, ומסייע לה לאידך: והאי "והמלאכה היתה דים" לאו מלאכה היא, אלא כדמשמע קרא בהקבא נדבה, וכמאן דאמר "שלימא ליה עבידתא" – מלאכה ההבאה, שלא היו צריכין עוד. וכל מידי דרמי עליה דאינש קרי ליה עבידתא, כדאמרנן במשכת סוסה (דף לג.) "בטילת עבידתא דאמר סנאה לאיתניא להיקלא", ואינו אלא צבא מלקחה להחרבי: הם ורעו וקצרו סננין. לצבוע תכלת ועורות אילים. וקחנו ולשו נמי סננין לצבוע. ואופה דקחני במתני' באבות מלאכות – הוא בישול סננין, אלא נקט סידורה דפת. והכי מפרש בפרק "כלל גדול" (לקמן דף עז:.) כדמעי' רשות הרבים: עגלה, רשות היחיד, שגובהה י' ורקהה ד: דרך רשות הרבים: דאורי שבין העגלות רשות הרבים: אבל טמן בהן מטלטלין אותן. קס"ד השתא דמילי מילי

נטול

אלא

בטלטול. אומרת הגמרא: מחלוקתם של רבי יונתן בן אלעזר ורבי חנינא בר חמא (לעיל ע"א) אם עורות של אומן מותרים בטלטול בשבת היא פתנאי – במחלוקת התנאים, ששנינו, עורות של בעל חיה מותרים בטלטול בשבת, ושל אומן אין מטלטלין אותן, כדברי רבי יונתן בן אלעזר. רבי יוסי אומר, אחד זה ואחד זה – בין עורות של בעל חיה בין עורות של אומן מטלטלין אותן, וכדברי רבי חנינא בר חמא.

מביאה הגמרא ספק נוסף שהסתפקו בו אותם החכמים המובאים לעיל: הדין יתבי – שוב ישבו החכמים הנזכרים לעיל, רבי יונתן בן עבינאי ורבי יונתן בן אלעזר ורבי חנינא בר חמא, וקמייפניא להו – והסתפקו, הא דתנן – מה ששנינו במשנה בפרק כלל גדול (למקמ עג), אבות מלאכות האסורות בשבת הם ארבעים חסר אחת – שלשים ותשע, כנגד מי – כנגד איזה דבר הם נקבע מנין זה, אמר להו – השיב להם רבי חנינא בר חמא, שלשים ותשע מלאכות האסורות בשבת הם כנגד שלשים ותשע המלאכות שהיו צריכים לעבודות המושקע, שלכן נסמכה פרשת שבת לפרשת המשכן (שמות לה) ללמדנו שהמלאכות שעשו להקמת המשכן הם המלאכות האסורות בשבת.

מביאה הגמרא דעה אחרת: אמר להו רבי יונתן בן אלעזר, כך אמר רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא, המלאכות האסורות בשבת הן כנגד 'מלאכה' ו'מלאכה' ו'מלאכה' כתובה בתורה – כלומר כנגד מספר המוקמות שכתובה מלאכה בתורה, שהם ארבעים חסר אחת. וכך משמעות הכתוב (שמות כ ט) 'לא תעשה כל מלאכה', לא תעשה כמנין כל מלאכות שבתורה.

הגמרא מבררת ספק במנין ל"ט המלאכות הכתובות בתורה: בעי רב יוסף, 'מלאכה' שנאמרה בפרשת יוסף ואשת פוטיפר (בראשית לט יא) 'ויבא היתה לעשות מלאכה', האם ממנינא הוא של שלשים ותשע המלאכות, או לא. אמר ליה אביי, וליתי ספר תורה ולימני – ביאור ספר תורה וימנו כמה פעמים כתוב בתורה מלאכה, ונדע אם גם זו בכלל. מי לא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כיצא בזה, במעשה שנצרכו למנות אותיות בתורה, 'לא זו מושם עד שהביאנו ספר תורה ומנאום'.

רב יוסף מבאר את שאלתו: אמר ליה רב יוסף לאביי, איני מסתפק במנין הפעמים שכתובה חיבת מלאכה בתורה, אלא כי קא מספקא לי מושם דתתבי בענין מלאכה המשכן (שמות לו ז) 'והמלאכה היתה דים', ואם תיבה זו ממנינא הוא – ממנין ל"ט המלאכות הוא, ונמנה גם תיבה זו, וגם חיבת 'מלאכה' שנאמר אצל יוסף, נמצא שכתוב ארבעים פעמים 'מלאכה'. ובדאי שאחד מהם אינו מן המנין, שהרי שנינו (למקמ עג) שאבות המלאכות הם ארבעים חסר אחת. לכן יש להסתפק איזה מהתיבות אינם מן המנין, האם בפסוק 'והמלאכה היתה דים' כוונת התורה למלאכה ממש, דהיינו לומר שעשו את המלאכה די, היינו כפי צורך המלאכה לא פחות ולא יותר. כגון במלאכה ידירדו הטסים לשם ציפוי קרשי המשכן, שהיו מררדים אותם כפי הצורך, ולא הוסיפו לרדד אותם יותר מהשיעור הנצרך. וכן במלאכה אריגת היריעות, שהיו אורגים אותם כפי הצורך, לא פחות מהמידה ולא יותר ממנה. ואם כך הוא פירוש הפסוק, נמצא שמלאכה זו שנאמרה לגבי המשכן הרי היא ממנין ל"ט המלאכות, והא – ופסוק זה שנאמר אצל יוסף 'ויבא היתה לעשות מלאכה' אינו מהמנין, ויהיה פירושו כמאן דאמר במסכת סוטה (לה) שיוסף לעשות צרכיו נכנס – לשמש עמו, אלא שנראתה לו דמותו של אביו ומפני כך הוא נמנע. ואם כך הוא המנין המלאכות, יהיה מכאן סיוע לדעה זו הסוברת שיוסף נכנס לעשות צרכיו.

אז דילמא – או שמא הפסוק 'ויבא היתה לעשות מלאכה' הנאמר אצל יוסף – ממנה ממנין ל"ט המלאכות, ואם כן תיבת 'מלאכה' שנאמרה בענין יוסף פירושה מלאכה ממש, ויהיה מכאן סיוע לדעה הסוברת (סוטה ש) שיוסף נכנס לעשות מלאכה ממש, ולא נתכוין לדבר עבירה. והא – וזה שכתוב 'והמלאכה היתה דים', אין הכוונה בו למלאכה ממש, אלא ה"ב קאמר – כך כוונת הפסוק לומר

אבא – רבי יוסי שלחא הנה – היה אומן המעבד עורות, ואמר בימות החול הביאו שלחין ונשב עליהן. הרי שהאומן אינו מקפיד, ואם כן מותר לטלטל עורות של אומן.

הגמרא מקשה על רבי חנינא בר חמא הסובר שאומן אינו מקפיד: מיתבי – הקשו בני השיבה על דברי רבי חנינא בר חמא, שנינו בברייתא, נסרין – לוחות עץ של בעל חיה ואינו אומן, מטלטלין אותן, שכיון שאינם עומדים למכירה אינו מקפיד עליהם. ונסרים של אומן העומדים למכירה, אין מטלטלין אותן, לפי שהוא מקפיד שלא יתקלקלו. ואם חישב לתת עליהן פת לאורחין או לתשמיש אחר, בין כך ובין כך – בין אם הם של בעל חיה ובין אם הם של אומן, מטלטלין אותם. הרי שאומן מקפיד על סחורתו ומשום כך היא מוקצה, ואם כן קשה על דברי רבי חנינא בר חמא, שאמר שהשלחין של אומן אינם מוקצים.

מתרצת הגמרא: שאני – שונה דין הנסרים מדין השלחין, מפני דקפיד עליהו – שהאומן מקפיד על הנסרים שמו יתקלקלו, ולכן הם מוקצים. אך אין דרכו להקפיד על השלחין.

הגמרא מנסה להוכיח מברייתא שמותר לטלטל עורות של אומן: הא שמע, שנינו בברייתא עורות בין עבדין – מעובדים – ובין שאני עבדין, מותר למטלטל בשבת, מפני שאין דרך להקפיד עליהם אפילו כשהם מעובדים. ולא אמרו לחלק בין עורות עבדין לשאינם עבדים, אלא לענין טומאה בלבד, שאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבודו. מאי לאו – האם אין כוונת הברייתא לכל סוגי השלחין, לא שניא של בעל חיה ולא שניא של אומן – אין הדין שונה בין אם השלחין של בעל חיה ובין אם הם של אומן, ובאה הברייתא ללמד ששניהם מותרים בטלטול, אפילו כשהם מעובדים. דוחה הגמרא, לא, אפשר שכוונת הברייתא להחיר טלטול עורות של בעל חיה, ולא של אומן.

מקשה הגמרא: אם אכן מדובר בברייתא רק בעורות של בעל חיה, אבל עורות של אומן מאי – מה סוברת הברייתא, שאין מטלטלין אותם. אי הכי – אם כן קשה הדבר, הא דתנן – זה ששנתה הברייתא בספא, 'ולא אמרו עבדין אלא לענין טומאה בלבד', הלא אם הברייתא מלמדת את החילוק שיש בין עורות מעובדים לשאינם מעובדים, לא היה לברייתא לומר חילוק בענין טומאה, אלא לפלוג וליתני בדידה – שתשנה הברייתא את החילוק שיש בין עורות מעובדים לשאינם מעובדים בדין טלטול מוקצה. שהרי הברייתא סוברת שאסור לטלטל עורות מעובדים של אומן, ואם כן תוכל הברייתא לשנות כך, עורות בין עבדין בין שאני עבדין מותר לטלטל בשבת, כמא דרבי אבא שמואל שנינו גם עורות מעובדים, בעורות של בעל חיה, שאינו מקפיד עליהם, אבל בשל אומן, לא – אין מטלטלים אותם, שמאחר שהאומן עיבדם הוא מקפיד עליהם. ובכך תחלק הברייתא בדין אומן, בין עורות מעובדים שאסורים בטלטול, לבין עורות שאינם מעובדים המותרים בטלטול. ומדוע השמיטה הברייתא את החילוק שיש בדין טלטול, וכתבה חילוק לענין טומאה. ומתוך שלא פירשה הברייתא חילוק זה, ודאי שלדעתה מותר לטלטל עורות מעובדים של אומן.

מתרצת הגמרא: אמנם הברייתא סוברת שאין לטלטל עורות מעובדים של אומן. ואף על פי כן, לא ביארה הברייתא את החילוק שיש בין עורות של אומן המעובדים לשאינם מעובדים, שכן בולא בבעל חיה קמיידי – כל הברייתא עוסקת בדין עורות של בעל חיה. ולכן כשמבארת הברייתא את החילוק שיש בין עורות מעובדים לשאינם מעובדים, היא מחזרת אחר חילוק שיש בעורות של בעל חיה, שבו עוסקת הברייתא. ובעורות של בעל חיה אין חילוק ביניהם, אלא לענין קבלת טומאה. ואם היתה הברייתא מפסיקה מדין עורות של בעל חיה, ומפרטת דין עורות של אומן, היתה זו הפסקה מהענין יותר ממה שהפסיקה הברייתא במה שביארה חילוק בדין טומאה, בעורות של בעל חיה עצמו.

הגמרא מביאה מחלוקת תנאים, אם עורות של אומן מותרים

1 נִזְמַל אֶת הַכִּסִּיּוֹ וְהָן – וְהִיזְיִין נִזְמַלֹּת. הרי, שאסור לטלטל בידים
2 גם את אותם הגזיזים שטמן בהם, ואינו יכול להסירם אלא על ידי
3 ניעור הכיסוי.

4 מבארת הגמרא את דברי רבא באופן אחר: אֵלָּא אִי אִיתָמַר הָכִי
5 אִיתָמַר – אלא מה שנאמר בשם רבא בהיתר לטלטל גזיז הצמר, כך
6 נאמר, אִמַּר רָבָא, לֹא שָׁנוּ שאין מטלטלים גזיז צמר, אֵלָּא שְׁלֹא יִחְדָּן
7 – שלא ייעד אותם לעולם לְהַטְמִנָּה, אֲבָל אם יִחְדָּן לְהַטְמִנָּה – ייעד
8 אותם לעולם לשם הטמנה, מְטַלְטְלִין אוֹתָן.

9 הגמרא מביאה סיוע לדעה זו: אִיתָמַר נָמִי – כך נאמר בבית המדרש,
10 כִּי אֶתָּא רַבִּין – כשבא רבין מארץ ישראל לבבל הביא שמועה מארץ
11 ישראל שנאמר בה כך, אִמַּר רַבִּי יַעֲקֹב אִמַּר רַבִּי אִסִּי בֶן שְׁאוּל אִמַּר
12 רַבִּי, לֹא שָׁנוּ שאין מטלטלים גזיז צמר, אֵלָּא שְׁלֹא יִחְדָּן לְהַטְמִנָּה,
13 אֲבָל יִחְדָּן לְהַטְמִנָּה מְטַלְטְלִין אוֹתָן, וכפי שאמרה הגמרא בשם
14 רבא.

15 תירוצו נוסף בביאור דברי רבא, המתיר לטלטל גזיז צמר שטמן בהם:
16 רַבִּינָא אִמַּר, באמת דברי רבא הם כפי שנאמר בתחילה, שאם טמן
17 בגזיז צמר מותר לטלטלם, מפני שהוא כמי שיחדם להטמנה. ומה
18 שהקשו עליו מדברי המשנה שאוסרת לטלטל גזיז צמר שטמן בהם,
19 אין זו קושיא, שכן בְּשָׁל הַפֶּתַק שָׁנוּ – המשנה עוסקת בדין גזיז צמר
20 שהונחו בהפתק, היינו ערימה של דברים העומדים לסחורה, והטומן
21 בגזיזם אל עתיד בודאי להחזירם להפתק, ואינו מייחדם להטמנה.
22 ורבא העוסק בדין גזיז צמר שלא ייחוד לסחורה, לא בא לבאר את
23 דברי משנתנו, אלא לבאר דין גזיז הצמר שאינם של הפתק. תִּנְיָא
24 נָמִי הָכִי – שנינו כן בברייתא, כמו שאמר רבינא, גִּזְי צִמְר שֶׁל
25 הַפֶּתַק – שהונחו בערימה העומדת לסחורה, אִין מְטַלְטְלִין אוֹתָן,
26 וְאִם הִתְקִינָן – (ייחדם) פֻּעַל הַבֵּית לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, מְטַלְטְלִין אוֹתָן.
27 כל דבר שאינו כלי ולא מאכל אסור בטלטול, כגון אבנים ומעות
28 וקנים ועצים וקורות ועפר וחול. וזהו הנקרא מוקצה מחמת גופו.
29 מבררת הגמרא כיצד ניתן לייחדם לשימוש בשבת: תִּנְיָא רַבָּה בַר בַּר
30 חֲנָה קָמִיה דְּרַב – רבה בר בר חנה שנה ברייתא זו לפני רב, חֲרִיזִית
31 שֶׁל דָּקָל – ענף דקל שהתקשו בעץ ונפרדו עליו שלחן מהשדרה,
32 שֶׁנֶּדְרָן – שקצץ אותם לשם עֲצִים להסקה, ולפני השבת נִמְלָךְ – חשב
33 עָלֵיהֶן שיהיו לִישִׁיבָה, אין די במחשבה זו כדי להתיר אותם בטלטול,
34 אלא צָרִיךְ לְקַשֵּׁר – לקשרם יחד בערב שבת, כדי להוכיח שהם
35 עומדים לשיבה, ובכך מותרים בטלטול בשבת. אבל יחוד לשיבה
36 במחשבה בלבד, אינו מועיל. רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אִמַּר, אִין
37 צָרִיךְ לְקַשֵּׁר, אלא די במחשבתו כדי להתירם בטלטול. מסיימת
38 הגמרא: הוּא תִנְיָא לָהּ – רבה בר בר חנה שנה ברייתא זו, וְהוּא אִמַּר
39 לָהּ – הוסיף לומר מדעתו שְׁהִלָּכָה בְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל,
40 שהחריות מותרות בטלטול על ידי מחשבה בלבד, ואין צריך לעשות
41 מעשה המוכיח שהם עומדים לשיבה.

42 מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בדיון זה: אִיתָמַר – נאמר בבית
43 המדרש מחלוקת אמוראים, כיצד יש להתיר את החריות בטלטול,
44 רַב אִמַּר, קוֹשֵׁר את החריות מבעוד יום, כדי להוכיח שהם עומדים
45 לשיבה. וְשְׁמוּאֵל אִמַּר, די אם הוא חוֹשֵׁב מבעוד יום לשבת עליהם
46 למחר. וְרַב אִסִּי אִמַּר, יוֹשֵׁב עליהם מבעוד יום, ובכך מותר לטלטלם
47 אֵף עַל פִּי שְׁלֹא קִישֵׁר – (קשרם) וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא חִישֵׁב – שלא
48 חשב מבעוד יום לישוב עליהם למחר, מפני שבישיבתו הוא גילה
49 דעתו שהם עומדים לכך.

50 מבררת הגמרא כמי סובר רב אסי: בְּשִׁלְמָא – מובנים דברי רב שאמר
51 שצריך דווקא לקשור, שכן הוּא דְאִמַּר בְּתִנְיָא קָמָא שיש לקשור את
52 חריות הדקל, וְדַבְרֵי שְׁמוּאֵל שאמר חושב נָמִי מובנים, שכן הוּא
53 דְאִמַּר בְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שדי בכך שיחשוב עליהם. אֵלָּא רַב
54 אִסִּי שאמר יושב, דְאִמַּר בְּמֵאן – כאיזה תנא הוא סובר.

55 משיבה הגמרא: הוּא דְאִמַּר כִּי הָאִי תִנְיָא, תִּנְיָא – ששנינו בברייתא,
56 אנשים שיש להם מכה יוֹצֵאִין – רשאים לצאת בשבת לרשות הרבים
57 בְּפִקּוּזִין – פשתן סרוק, וְבִצִּיפָא – צמר מנופץ הניתנים על מכה
58 להגן עליה, בְּזִמְן שְׁצִיבְעָן – שטבל אותם (בְּשִׁמּוֹן) לרכבן וּבְרַבִּין

59 בְּמִשְׁחָה – קשר אותם בחוט, לכרוך אותם שלא ישמטו מהמכה.
60 שבכך שצבען בשמן, הוא מגלה דעתו שהם עומדים כדי להניחם על
61 המכה, שלא ישרטו בגדיה את המכה, כשאר הבגדים שמותר לצאת
62 בהם בדרך מלבוש, ואינם לשם רפואה. אבל אם לֹא צִבְעָן (בְּשִׁמּוֹן)
63 וְלֹא בְּרַבִּין בְּמִשְׁחָה, אִין יוֹצֵאִין בָּהֶם לרשות הרבים, שאין זה
64 מלבוש שמותר לצאת בו לרשות הרבים, אלא משא, שאסור
65 להוציאו. וְאוֹלָם אִם יוֹצֵא בָּהֶן שְׂעָה אַחַת מִבְּעוֹד יוֹם כשהם כרוכים
66 על מכתו, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא צִבְעָן וְלֹא בְּרַבִּין בְּמִשְׁחָה מבעוד יום,
67 מוֹתֵר לְצֵאתָ בָּהֶן, לפי שנעשו בכך כמלבוש. נמצא שהתנא ששנה
68 ברייתא זו סובר שאם השתמש בדבר מבעוד יום, מותר לטלטלו,
69 וכדעת רב אסי.

70 הגמרא מביאה ראייה מהמשנה לדעת רב אסי: אִמַּר רַב אִסִּי, אֵף
71 אֲנִי נָמִי תִנְיָא – אף שנינו במשנה (להלן קמא). כדעת רב אסי, שֶׁכֶּךָ
72 שְׁנִינִי, הִקְשָׁה שסתמו מוקצה מפני שהוא עומד ללבנים או להסקה,
73 שְׁהִיהָ מוֹנָה עַל גַּבִּי הַמִּטָּה במקרה שלא לצורך שכיבה, ורוצה
74 האדם לשכב עליו ולצורך כך עליו לשטוח את הקש, כדי שלא יהיה
75 צבור במקום אחד, ולא יהיה קשה, לֹא יִנְעֲנְעוּ בְּיָדוֹ – אסור לנענע
76 את הקש בידו, שכן הוא מוקצה ואסור בטלטול, אֲבָל מִנְעֲנְעוּ בְּגוּפוֹ
77 כלאחר יד. אֲבָל אִם הָיָה (עָלָיו) הקש מיועד לִמְאָכַל בְּהֵמָה ולא
78 לשם לבנים או הסקה, או שְׁהִיהָ עָלָיו כִּי או סְדִין מִבְּעוֹד יוֹם,
79 דהיינו ששכב עליו מבעוד יום, הקש אינו מוקצה וּמִנְעֲנְעוּ בְּיָדוֹ, אֵף
80 על פי שלא ייחד את הקש לשכיבה, ולא חשב עליו מבעוד יום שיהיה
81 מוכן לשכיבה. שְׁמַע מִיָּנָה – מוכח מכאן, שאין צריך לייחד את
82 המוקצה לשימוש, אלא די בכך שהשתמשו בו לפני השבת, וכדעת
83 רב אסי שאמר שמותר לטלטל חריות אם ישב עליהן מבעוד יום אף
84 על פי שלא קשר ולא חישב.

85 בברייתא לעיל נחלקו רבן שמעון בן גמליאל ותנא קמא כיצד
86 מייחדים את המוקצה, דעת תנא קמא שיש לייחדו במעשה, ורבן
87 שמעון בן גמליאל סובר שדי לייחדו במחשבה. מבררת הגמרא מיהו
88 התנא שחולק על רבן שמעון בן גמליאל: וְאֵמַן תִּנְיָא דְּפִלְגִי עָלֶיהָ
89 דְּרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, בברייתא לעיל, וסובר שצריך לעשות
90 מעשה בבדי להתיר את טלטול המוקצה ולכך הצריך לקשור את
91 החריות. משיבה הגמרא: רַבִּי תִנְיָא בֶּן עֲקִיבָא הוּא. ומצינו שכן
92 הוא סובר, רַבִּי אֶתָּא – כשבא רב דְּמִי מארץ ישראל לבבל, הביא
93 שמועה מארץ ישראל שנאמר בה כך, אִמַּר וְעִירִי אִמַּר – (בשם) רַבִּי
94 תִּנְיָא בר חמא, פָּעַם אַחַת הִלָּךְ רַבִּי תִנְיָא בֶּן עֲקִיבָא לְמָקוֹם אַחֵר,
95 וּמִצָּא חֲרִיזִית שֶׁל דָּקָל שֶׁנֶּדְרָם לְשׁוֹם עֲצִים – שקצצו להסקה,
96 וְאִמַּר לָהֶם לְתַלְמִידָיו, צֵאוּ וְחִשְׁבוּ עליהם, כִּדִּי שְׁנֵשֵׁב עָלֵיהֶן
97 לְמַחֵר, דהיינו שרבי חנינא בן עקיבא התיר לטלטל מוקצה על ידי
98 מחשבה בלבד. ואמר על זה זעירי, וְלֹא יִדְעָנָא – לא ידעתי מפני מה
99 התיר להם רבי חנינא במחשבה בלבד, אִי מוֹשׁוּ שְׂבִית הַמִּשְׁתָּה
100 הָיָה, אִי – או משום שְׂבִית הָאֲבֵל הָיָה. ומבארת הגמרא: מִדְּכָאִמַּר
101 זעירי שאינו יודע אִי בֵּית הַמִּשְׁתָּה הָיָה או בֵּית הָאֲבֵל הָיָה, משמע
102 שלא התיר רבי חנינא בן עקיבא במחשבה בלבד, אלא דְּרַבָּא בֵּית
103 הָאֲבֵל או בֵּית הַמִּשְׁתָּה שיש טעם מיוחד להתיר זאת, ומשום
104 דְּמִירָדִי – שטרודים ולא יכלו לקשרם מבעוד יום, אֲבָל הָכָא –
105 במקום אחר, אין היתר למוקצה במחשבה בלבד, ורק אם קִישֵׁר אִין
106 – מותר לטלטלם, ואם לֹא קִישֵׁר, לֹא. נמצא שרבי חנינא בר עקיבא,
107 הוא זה שסובר שלא די במחשבה בלבד, אלא יש לעשות מעשה
108 המוכיח.

109 בזמן הגמרא רוב קרקעות הבית לא היו מרוצפות, והיה דרכם לכסות
110 רוק או צואה בעפר. אולם סתם עפר הבית מוקצה מחמת גופו, שאינו
111 עומד לשימוש. מבארת הגמרא כיצד אדם מייחד עפר לשימוש: אִמַּר
112 רַב יְהוּדָה, מְכַנִּים אֲדָם לביתו בערב שבת מִלֵּא קוֹפְתָּהּ – (מעט) עֶפֶר
113 לכסות בו צואה ורוק שבביתו, ומערה את העפר לארץ, וְעוֹשֶׂה בָּהּ
114 כֵּל צָרָבוֹ, שאין העפר מוקצה. דְּרִשׁ מִרְ וּמִטָּא מִשְׁמִיָּה דְּמִר וּמִטָּא
115 רַבָּה, וְהוּא שִׁיחַד לוֹ כֶּרֶן זוֹרֵת, שאו ניכר שהוכן וכמי שעומד לכך,
116 אבל אם נתנו באמצע ביתו כשאר עפר הבית העומד לדריסת

נוטל את הכיסוי. אלקא: בהנך דטמן, נמי קאסר לטלטולי אלא על ידי כיסוי: יתן
להתמנה. לעולם: רבינא אומר. לעולם כדקאמר רבא, אם טמן בהן – מותר לטלטל,
דכמאן דיתן להי דמו. ורבא לא אמתניתין קאי, דמתניתין בגיזו של הפתק דודאי
עתיד להתחזיר משם, ולא יתן להי: הפתק, מערכה גדולה, שעורכין ומושיבין
להקצותו לסחורה, שקורין ט"ש. בין של

נוטל את הכיסוי והן נופלות! אלא, אי איתמר הכי
איתמר, אמר רבא: לא שנו אלא שלא יתן להתמנה,
אבל יתן להתמנה – מטלטלין אותן. איתמר נמי, כי
אתא רבין א"ר יעקב א"ר אסי בן שאול אמר רבי: לא
שנו אלא שלא יתן להתמנה, אבל יתן להתמנה –
מטלטלין אותן. רבינא אומר: בשל הפתק שנו. תניא נמי
הכי: גיזי צמר של הפתק – אין מטלטלין אותן, ואם
התקינו בעל הבית להשתמש בהן – מטלטלין אותן. תנא
רבה בר בר חנה קמיה דרב: חריות של דקל שגדרן
לעצים ונמלך עליהן לשיבה – צריך לקשר, רשב"ג
אומר: אין צריך לקשר. הוא תני לה והוא אמר לה:
הלכה ברשב"ג. איתמר, רב אמר: קושר, ושמואל אמר:
חושב, ורב אסי אמר: יושב, אע"פ שלא קושר ואע"פ
שלא חישוב. בשלמא רב – הוא דאמר ב"ק ושמואל
נמי – הוא דאמר ברשב"ג, אלא רב אסי – דאמר במאן?
הוא דאמר כי האי תנא, דתניא: יוצאין בפקקין ובציפא
בזמן שצבען (בשמן) וברבן במשיחה, לא צבען (בשמן)
ולא ברבן במשיחה – אין יוצאין בהם, ואם יצא בהן
שעה אחת, מבעוד יום, אע"פ שלא צבע ולא ברבן
במשיחה – מותר לצאת בהן. אמר רב אשי: אף אנן
נמי תנינא, הקש שעל גבי המטה – לא ינענעו בידו,
אבל מנענעו בגופו, אבל אם היה (עליו) מאכל בהמה,
או שהיה עליו פר או סדין מבעוד יום – מנענעו בידו.
ש"מ ומאן תנא דפליג עליה דרשב"ג – רבי חנינא בן
עקיבא. דכי אתא רב דימי אמר ועירי א"ר חנינא: פעם
אחת הלך רבי חנינא בן עקיבא למקום אחד, ומצא חריות
של דקל שגדרן לשום עצים, ואמר להם לתלמידיו:
צאו וחשבו בדי שושב עליהן למחר. ולא ידענא אי בית
המשה היה, אי בית האבל היה. מדקאמר "אי בית

אלא אי איתמר כו'. אין גירסא זו נכונה, דלכאורה משמע שלרבא עצמו היה מקשה,
וספי הוי ניתא אי היה גרס "אלא אמר רבא" אבל לפי זה הוה צריך לומר דרבינא
לפלוגי אתא:

רבינא אומר בשל הפתק שנו. ומילתא דרבא כדקאמר מעיקרא, ובשאינה של הפתק.
ותימנה דרבא קאמר "לא שנו" משמע דאמתניתין
קאי, והא מתניתין מיירי בשל הפתק ויולי:
דרישא מיירי בכל גיזי צמר, בין של הפתק בין
שאנים של הפתק, דאין מטלטלים אותן, וקאמר
רבא: לא שנו בהנהו שאינה של הפתק – אלא
שלא טמן בהן אבל טמן בהן מטלטלים אותן.
והא דתני סיפא "כיצד הוא עושה כו" – בשל
הפתק קאמר, ואע"פ שטמן בהן אין מטלטלין –
כיון שלא הומתן:

ורב אסי אמר ישב אע"פ שלא קשר ושל
חישוב. רבינא שמשוך הוק פסק רבא אסי,
מדקאמר בסמוך רב אשי שהוא בתראה "מתני"
נמי דיקא, "ור"ת פוסק כרב, מוכח קשיא, כמו
שמפורש בפרק "כל הכלים" (לקמן דף ככו. ב"ה)

בפקקין ובציפא. פ"ת: כיפה שיש בה
שער, ונותנין אותה בראש הקרת,
ונראה שהוא שער ראשו: אבל לא צבען בשמן
אין יוצאין בהן. לאו דוקא אין יוצאין, דאפילו
לטלטלם אסור, לפי שאנים מוכנים אלא נקט אן
יוצאין אגב רישא ובסמוך נמי דקאמר אבל יצא
בהן שעה אחת מבעוד יום לאו דוקא יצא דהוא
הדין יש בהן בביתו:

ואם יצא בהן שעה אחת כו'. אע"פ שלא
צבע ולא חישוב, היינו כרב אסי, דאמר:
ישב, אע"פ שלא חישוב ולא קשר. קשה לר"י
רישא, דתני: יוצאין בהן בזמן שצבען. מאי
אריא צבען אפילו חישוב נמי דהא כיון דמותר
– יצא, אע"פ שלא צבע ולא חישוב, כל שכן
חישוב ולא צבע. דלכאורה ישיבה גרינא
ממחשבה, וכן נמי יציאה, ותיריך: דהאי דקאמר
צבען – לא לצאת בהן בשבת, אלא כדי לצאת
בהן מבעוד יום, ואחר כך נמלך. ואפ"ה יכול
לצאת בהן בשבת:

ולא ידענא אי בית האבל היה. פי' אי משום
בית האבל התייר, אי משום בית המשה:
רבי

המשה היה אי בית האבל היה" – דוקא בית האבל או בית המשה דטרידי, אבל הקא:
קשר – אין, לא קשר – לא. אמר רב יהודה: מכנים אדם מלא קופתו עפר, ועושה בה כל
צרכו. דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה: והוא שייחד לו קרן זוית. אמרו רבנן קמיה
דרב פפא: כמאן – ברבן שמעון בן גמליאל, דאי ברבנן – האמרי: בעינן מעשה! אמר להו
רב פפא: אפילו תימא רבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן דבעינן מעשה – אלא מידי דבר עבידא
ביה מעשה, אבל מידי דלא בר מיעבדא ביה מעשה – לא. ניקא פתנאי "כפל חפין את הכלים
חוץ מבלי כסף בגרתקון" הא נתר וחול – מותר, והתניא: "יתר וחול אסור!" מאי לאו, בהא
קמפלגי, דמר סבר: בעינן מעשה, ומר סבר: לא בעינן מעשה! לא, דכולי עלמא – לא בעינן
מעשה, ולא קשיא: (הא – רבי יהודה, הא – ר' שמעון). הא רבי יהודה, דאמר: דבר שאין
מתכוין – אסור, הא ר' שמעון דאמר: דבר שאין מתכוין – מותר. כמאי אוקימתא להא דשרי
– בר"ש, אימא סיפא: "אבל לא יחוף בהם שערו" ואי ר"ש – משרא קשרי, דתנן:

נויר

במיד דלא בר מעשה – לא בעינן מעשה, דאית להו הא דרב יהודה, וטעמא מאן דאסר – דיימנין דגרי. ואף על גב דלא
מכיון לגרור – אסור. כרבי יהודה, דאמר: דבר שאין מתכוין – אסור. ומאן דשרי – כר"ש. ומיהו, גרתקון אסור, דודאי גרי. ומודה ר"ש בפסיק רישיה ולא נמות: לא יחוף
בהן, בנתר וחול שערו בשבת, מפני שמשירו:

רבי שמעון אומר נזיר חופה ומפספס כר. ומיירי בנחר חול, דתנן בתר הכי בפרק "ג' מינין" (נזיר דף מב.) ר' שמעאל אומר: נזיר לא יחוף ראשו בארמה, לפי שמשרי את השער: אבל לא סורק, הנהם מפרש טעמא – משום דלהשרת נימין המודוללות מתכוין: במאי אוקימתא כר' יהודה אימא סיפא כר. בשלמא אי כרש – אתיא שפיר, דאיכא

למינר דשערות פניו דיו ורגליו אינם

נושרות מזה, ולא היו פסיק רישיה, ושרי. אבל

בראשו – אסור, דהוי פסיק רישיה. אבל השתא

דאוקימתא כר' יהודה, אע"ג דלא הוה פסיק

רישיה הוה לן למיסר:

מהו לפצוע זיתים בשבת. פירש בקונט:

להכותם על הסלע למתק מרידותן.

ומיבעיא ליה אי אסיר בשבת משום שווי אוכלא

ותוקני אוכלא. ופריך: ובחול מי התיירא דאיכא

הפסד אוכלין, שנפסד המשקה הוב מוזן:

וקשה לפי דבפ' "חבית" גבי דיני סחיטה היל

למיניו ועוד: מה הפסד אוכלין יש, כיון שעושה

תקנה? ומפרש ר"י: מהו לפצוע – לחוף פניו דיו

ורגליו, כי הוהא דלעיל. ודרך מי זיתים להעביר

וללבן, כדאמר במסכת ע"ז: חולטן ברותחין או

מולגן במי זיתים. ופריך: ובחול מי התיירא דאיכא

הפסד, דנמאסין לאכליה. (ת"י)

בשביל צעור, ואם אין לו צער אחר אלא

שמתבייש לילך בין בני אדם – שרי,

דאין לו צער גדול מזה:

הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא

שאסורה להחזיר. ואפי' לר"א בן תדאי,

דאמר בפרק "כל הכלים" (לקמן כג.) תוחב

בכשו או בכברר וזין נערוות מאליהן, דטלטול מן

הצר לא שמיא טלטול, וכן ק"ל. ובא ערוף טפי

מטלטול מן הצר – שצריך לטלטל אילך ואילך

כשרוצין להטמין: אי לא נתקלקלה הגומא

פשיטא. טפי הוה ליה למפרך: מיט דמאן דאסר:

גורדייתא דקני. מין אילן, כפירוש הקונטרס,

כדמשמע ב"ערושין פסין" (עירובין

טו). ומיירי לטעם מז', דליכא איסור משתמש

במחבור, כדאמר בפרק "כל הכלים" (לקמן כבה)

ובפרק בתרא דעירובין (דף ק:).

הטומן לפת גרונות כר. ע"כ בשלמא

השרישו מיירי, דבהשרישו – לא היו

ניטלין בשבת. ואם תאמר: בשלמא כלאים

ושביעית איצטריך לאשמעין דלא גזרין

כשמתכוין להטמין אטו דילמא אתי לנטעה,

אבל מעשר אמאי נקטיה? דאפי' השרישו לא

שייך מעשר, כיון דליכא תוספת ואי נקטיה דשרי

לעשר מן התלוש ממקום אחר עליו, או לעשותו

מעשר על התלוש ולא חישי' דילמא אתי לעשר

מן התלוש על המחבור או להפך – אי"כ הוה ליה

למינקט תרומה, דבכל דוכתא רגיל להחזיר

תרומה על זה. כדאמר: (תרומות פ"א מ"ה) אין

תרומין מן התלוש על המחבור, פירות ערובה זו

תלושין יהיו תרומה על פירות ערובה זו מחבורין.

ואומר ר"י: דרגילות הוא שמתוספין מחמת

ליחלוותי הקרקע, כמו שאנו רואין שומין

ובצלים שמתוספין אפי' כשמונחין בחלוק, ועל

ארתו תוספת קאמר דלא בעי לעשויר. ודוקא נקט הטומן, אבל במתכוין לנטיעה חושש

משום כולן:

מקצת עליו מגולים. משום דבעי למתני "ונטלין בשבת" נקט "מקצת עליו מגולים"

כדפירש בקונטרס. ובערוך משמע דמשום כולוהו נקט. דפירש בשם רב האי גאון,

דגרס "אם היו מקצתם מגולים" – שאם האמהות טמונים בקרקע והעלים מגולים – הרי זו זריעה מעולה,

הלא זריעה מעולה היא – לאו פירכא היא, דבלא השרישו איירי, כדפירשית. ולפירושו קשה, דבפרק "חלוץ" (עירובין דף עז. ושם) קאמר רב יחיאל: כפה ספל ממעט, ופריך: והא ניטלת בשבת

הוא

דאוקימתא כר' יהודה אימא סיפא כר. בשלמא אי כרש – אתיא שפיר, דאיכא

למינר דשערות פניו דיו ורגליו אינם

נושרות מזה, ולא היו פסיק רישיה, ושרי. אבל

בראשו – אסור, דהוי פסיק רישיה. אבל השתא

דאוקימתא כר' יהודה, אע"ג דלא הוה פסיק

רישיה הוה לן למיסר:

מהו לפצוע זיתים בשבת. פירש בקונט:

להכותם על הסלע למתק מרידותן.

ומיבעיא ליה אי אסיר בשבת משום שווי אוכלא

ותוקני אוכלא. ופריך: ובחול מי התיירא דאיכא

נזיר חופה ומפספס, אבל לא סורק". אלא: הא והא –

ר' יהודה היא, ותרתי תנאי אליבא דר' יהודה. האי תנא

אליבא דר' יהודה סבר: גריר, והאי תנא אליבא דר' יהודה

סבר: לא גריר. במאי אוקימתא – כר' יהודה, אימא סיפא:

"אבל פניו דיו ורגליו מותר" הא מעבר שיערו איבעית

אימא: בקטן, ואיבעית אימא: באשה, ואיבעית אימא:

בסרים. אמר רב יהודה: עפר לבינתא שרי. אמר רב יוסף:

בוספא דיסמין שרי. אמר רבא: עפר פלפלי שרי. אמר רב

ששת: ברדא שרי. מאי ברדא? אמר רב יוסף: תילתא

אהלא, ותילתא אסא, ותילתא סיגלי. אמר רב נחמיה בר

יוסף: כל היכא דליבא רובא אהלא – שפיר דמי. בעו

מיניה מרב ששת: מהו לפצוע זיתים בשבת? אמר להו:

וכי בחול מי התיירא? קסבר: משום הפסד אוכלין. לימא

פליגא דשמואל, דאמר שמואל: עושה אדם כל צורכו

בפת! אמרי: פת – לא מאיסא, הני – מאיסי. אמרי ומר

זוטרא ורב אשי הווי יתבי, אייתו לקמיהו ברדא. אמרי

ורב אשי – משו, מר זוטרא – לא משא. אמרו ליה: לא

סבר לה מר להא דאמר רב ששת "ברדא שרי"? אמר

להו רב מרדכי: בר מיניה דמר, דאפילו בחול נמי לא

ס"ל. סבר לה כי הא דתנאי: "מגרר אדם גלדי צואה

וגלדי מפה שעל פשוו בשביל צערו, אם בשביל ליפות

– אסור". ואינהו כמאן סברוה – כי הא דתנאי: "רוחץ

אדם פניו דיו ורגליו בכל יום בשביל קונו", משום שנאמר

"כל פעל ח' למענהו". ויבי אלעזר בן עזריה אומר: קופה

מטה על צדה וגומל, שפא ויטול וכו'". אמר רבי אבא

אמר רבי חיאי בר אשי (אמר רב): הכל מודים שאם

נתקלקלה הגומא – שאסור להחזיר. תנן: וחכמים אומרים:

נוטל ומחזיר. היכי דמי? אי דלא נתקלקלה הגומא –

שפיר קא אמרי רבנן! אלא לאו – אף על פי דנתקלקלה

הגומא! לא, לעולם – דלא נתקלקלה, והכא בחוששין

קמיפלגי, מר סבר: חוששין שפא נתקלקלה הגומא, ומר

סבר: אין חוששין. אמר רב הונא: האי סליקוסתא, דצה

שלפה והדר דצה – שריא, ואי לאו – אסיר. אמר

שמואל: האי ספינא דביני אורבי, דצה שלפה והדר דצה

– שרי, ואי לאו – אסיר. מר זוטרא ואיתימא רב אשי

אמר: בגורדייתא דקני שפיר דמי. אמר ליה רב מרדכי

לרבא, מתיב רב קטינא תיובתא: הטומן לפת וצננות

תחת הגפן, אם היה מקצת עליו מגולים – אינו חושש

לא

לפת. להשתמר בקרקע שכן דרכו. הא דנקט "מקצת עליו מגולין" – משום ניטלין

בשבת נקט לה, ולא משום מידי אחרני. דאי אין מקצת עליו מגולין – אין לו בקמה

לאותה, א"כ מוין הקפר בידים:

לא

נזיר. בחול, ככל אדם בשבת: חופה. שיערו בנחר חול: ומפספס. מנפץ שיערו, דכיון

דאינו מתכוין – מותר. ועל כרחיך ר"ש קא אמר לה, אלא: נחר חול ומנין דאינו

משייר, ולא דמי לפסיק רישיה ולא ימות: אבל לא סורק, כמסקר, דודאי משייר: אלא

הא והא. הנה תרתי מתני' דלעיל דפליגי בנחר חול – ר' יהודה, ומאן דאסר סבר:

ומנין דגרירי, ור' יהודה – האמר "דבר שפין

מתכוין דפשי'". ומאן דפשי' סבר: לא גריר

כלל, ואין כאן משום ממחק: במאי אוקימתא

כר' יהודה ד"ג. ול"ג להא דתנאי אסור, דהא

תרווייהו כר' יהודה אוקימנא להו. ועוד: דהך

סיפא דפריך אבל פניו דיו ורגליו מותר –

לאו סיפא דההיא דתנאי אסור הוא, אלא

סיפא דההיא דתנאי מותר. דהכי תני בה: לא

יתוך בנן שיערו, אבל פניו דיו ורגליו מותר.

והא מלתא גבי הך דתני מותר פריכא ליה

לעיל: כמין אשה וסריס. דלית להו זקן: עפר

לבינתא. כתישת לבינה: שרי. לחוף פניו,

ואפי' מי שיש לו זקן: בוספא דיסמין. פסולת

שומשמן: עפר פלפלי. שחיקת פלפלין:

ברדא שרי. לרחוץ פניו: אהלא. שורש עשב

ששמו אהל: אסא. וחס: סגלי. עשב שקורין

ויאריל, ויש בו שלשה עלין: כל היכא דליבא

רובא אהלא שפיר דמי. ואפי' הוי טפי מתלקא

אהלא. ופליג אדרב יוסף, דרב יוסף תלקא

אהלא דווקא קאמר. שהאהל עשוי ללבן

ולצחצח בבורות, ומשייר שיער: לפצוע זיתים.

בלצי"א בלע"ז, על הסלע, למתק מרידותו:

כל צורכו. בין תשמיש, בין לפרר אותה

ולמחוקה בתבשיל רותח: משום ליפות את

עצמו אסור. משום "לא ילבש גבר שמלת

אשה" (דברים כב): בשביל קונוה. לכבוד

קונוה. דכתיב (בראשית ט) "כי בצלם אלהים

עשהו נגו". ועוד: דמרוצה בריות נאות אומר

"ברוך ששכב לו בעולמו": כל פעל ח' למענהו.

הכל ברא לכבודו: שאם נתקלקלה הגומא,

שנקלו הגיזין לקמסו מושב הקדרה: שאסור

להחזיר. לפי שמוזי הגיזין לכאן ולכאן: שפיר

קאמר רבנן, ומאי טעמא דר' אלעזר: חוששין.

אי שרית ליה לטולל בתקולתה בקופה וקופה,

פועמים שנתקלקלה ואתי נמי להחזירה, הלקר

תקון ליה רבנן להטות קופה על צדה:

סליקוסתא. עשב שהוא נאה למראה ולהרית.

וממלאין כד עפר לח ותוחבין אותו לתוכו,

ונתנו לפני שרים. וכשהוא רוצה נוטלו ומריח

בו ומחזירו למקומו. ואי מבקעו יום דצה לתוך

העפר ושלפה והדר דצה – שפיר דמי לישלה

למחר ולהחזירה, שהרי הורחב מקום מושבה

והוחלק מבקעו יום, ואינו מזיז עפר: ספינא

דביני אורבי. שנועצין סבין בין שורות הלבלים

שבבנן להשתמר: בגורדייתא דקני. קנים

הדקלים (א) שיוצאין הרבה בגזע אחד ותכופין

זה בזה, שפיר דמי לנרוץ בתוכן סבין לשמרו.

ואין חוששין שפא בנרוץ הקליפה ותייב משום

מוחק: מתיב רב קטינא תיובתא. להנה רבנן

דאמרי דאי לא דצה ושלפה אסור: הטומן

לפת. להשתמר בקרקע שכן דרכו. הא דנקט "מקצת עליו מגולין" – משום ניטלין

בשבת נקט לה, ולא משום מידי אחרני. דאי אין מקצת עליו מגולין – אין לו בקמה

לאותה, א"כ מוין הקפר בידים:

לא

נזיר. בחול, ככל אדם בשבת: חופה. שיערו בנחר חול: ומפספס. מנפץ שיערו, דכיון

דאינו מתכוין – מותר. ועל כרחיך ר"ש קא אמר לה, אלא: נחר חול ומנין דאינו

משייר, ולא דמי לפסיק רישיה ולא ימות: אבל לא סורק, כמסקר, דודאי משייר: אלא

הא והא. הנה תרתי מתני' דלעיל דפליגי בנחר חול – ר' יהודה, ומאן דאסר סבר:

ומנין דגרירי, ור' יהודה – האמר "דבר שפין

מתכוין דפשי'". ומאן דפשי' סבר: לא גריר

כלל, ואין כאן משום ממחק: במאי אוקימתא

כר' יהודה ד"ג. ול"ג להא דתנאי אסור, דהא

תרווייהו כר' יהודה אוקימנא להו. ועוד: דהך

סיפא דפריך אבל פניו דיו ורגליו מותר –

לאו סיפא דההיא דתנאי אסור הוא, אלא

סיפא דההיא דתנאי מותר. דהכי תני בה: לא

יתוך בנן שיערו, אבל פניו דיו ורגליו מותר.

והא מלתא גבי הך דתני מותר פריכא ליה

לעיל: כמין אשה וסריס. דלית להו זקן: עפר

לבינתא. כתישת לבינה: שרי. לחוף פניו,

ואפי' מי שיש לו זקן: בוספא דיסמין. פסולת

שומשמן: עפר פלפלי. שחיקת פלפלין:

ברדא שרי. לרחוץ פניו: אהלא. שורש עשב

ששמו אהל: אסא. וחס: סגלי. עשב שקורין

ויאריל, ויש בו שלשה עלין: כל היכא דליבא

רובא אהלא שפיר דמי. ואפי' הוי טפי מתלקא

אהלא. ופליג אדרב יוסף, דרב יוסף תלקא

אהלא דווקא קאמר. שהאהל עשוי ללבן

ולצחצח בבורות, ומשייר שיער: לפצוע זיתים.

בלצי"א בלע"ז, על הסלע, למתק מרידותו:

כל צורכו. בין תשמיש, בין לפרר אותה

ולמחוקה בתבשיל רותח: משום ליפות את

עצמו אסור. משום "לא ילבש גבר שמלת

אשה" (דברים כב): בשביל קונוה. לכבוד

קונוה. דכתיב (בראשית ט) "כי בצלם אלהים

58 שהנכם שואלים לגבי שבת בלבד. מבארת הגמרא את דבריו: לפיכך
59 קָסָבָר רב ששת שאף בחול אסור, מִשּׁוּם הַפְסֵד אוֹבְלִין, שהמשקה
60 הזב מהם נפסד והולך לאיבוד. שואלת הגמרא: לִימָא פְּלִיגָא
61 דְּשִׁמוּאֵל – האם נאמר ששמואל חולק על דברי רב ששת שאסור
62 לפצוע זיתים משום הפסד אוכלין, דְּאָמַר שִׁמוּאֵל, עוֹשֶׂה אֶדָם כָּל
63 צוֹרְבוֹ בַּפֶּת, בין להשתמש בה כגון לטלטל חפץ על ידי הפת, בין
64 לפוררה ולהמחותה בתבשיל רותח וכדומה. דוחה הגמרא: אֲמַרִי, לא
65 נחלקו שמואל ורב ששת, אלא יש לחלק, פֶּת לֹא מְאִימָא – אינה
66 נמאסת כשמשתמש בה לצרכיו, ואין בה אלא משום ביזוי אוכלים
67 שהותר לצורך האדם, אולם הִנֵּי מְאִימָא – הזיתים הללו משקה הזב
68 מהם בהכאה נמאס ונפסד, ולפיכך אסור לעשות כן אפילו לצורך.
69 אגב הנידון לעיל על רחיצה ב'ברדא', דנה הגמרא האם ראוי לאדם
70 לייפות עצמו. מספרת הגמרא: אֲמִימָר וְיָמָר וּזְמִירָא וְרַב אִשִּׁי הוּוּ
71 יָתִבִּי – ישבו ביחד בשבת, אִייתוּ לְקַמְיָהוּ – הביאו לפניהם ממרקות
72 ה'בְּרִדָא'. אֲמִימָר וְרַב אִשִּׁי מָשׁוּ – רחצו בו ידיהם, ואילו מָר וּזְמִירָא
73 לֹא מָשָׂא – לא רחץ. אֲמַרְוּ לֵיהּ אַמִּימָר וְרַב אִשִּׁי למר זוטרא, מדוע
74 אינך רוחץ, וכי לֹא סָבַר לֵה מָר לֵהא דְּאָמַר רַב שְׁשֶׁת, בְּרִדָא שְׂרִי
75 לרחוץ בו בשבת. השיבם רב מרדכי: אֲמַר לְהוּ רַב מְרִדְכִי, בְּרִ מִינֵיהּ
76 דְּמָר – אל תלמדו מדברי מר זוטרא לאסור רחיצה בשבת בברדא,
77 שטעמו של מר זוטרא הוא מחוץ לנידון זה. דְּאִפִּילוּ בַּחּוּל נָמִי לֹא
78 סָבִירָא לֵיהּ – לפי שגם בימות החול סובר מר זוטרא שאין לרחוץ
79 במרקות זו, כִּין שְׂקָבָר לֵה כִּי הָא דְּתַנָּיָא בְּבִרְיָא, מְגִירָא – מפרר
80 אֶדָם גְּלִדִי צוּאָה – מלמולי זיעה יבשים, וְגִלְדִי מְכָה – קרום פצעים
81 יבשים שְׁעַל בְּשָׂרוֹ, בְּשָׂבִיל צַעֲרֵי – אם יש לו צער מהם, אבל אִם
82 רוצה לגרם בְּשָׂבִיל לִיְפּוּת את עצמו, אֲסוּר, משום שנאמר (דברים כב
83 ה) לֹא יִלְבֹּשׁ גִּבֹּר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה, ואיסור זה כולל כל התייפות
84 שנוהגות בו הנשים. ואף ברדא. כִּין שרוחץ בה כדי ליפות עצמו
85 אסור. שואלת הגמרא: וְאִינְהוּ בְּמָאן סָבִירָהּ – כשיטת מי סברו
86 האמוראים שרחצו בברדא. משיבה הגמרא: הם סברו כִּי הָא דְּתַנָּיָא
87 בְּבִרְיָא, רִיחִין פְּנִינֵי וְרִנְלִין פְּכָל יוֹם, בְּשָׂבִיל כְּבוֹד קוֹנֵן,
88 שהאדם נברא בצלם אלהים, שנאמר (בראשית טו א) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים
89 עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וכשמכבד את גופו הרי הוא מכבד את קונו, מִשּׁוּם
90 שְׁנִיאָמַר (משלי טו ד) 'כָּל פֶּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ' – הכל עשה ה' בשביל
91 שיקלסוהו, ואף את ענין היופי עשה ה' לכבודו. ומבירייתא זו אנו
92 למדים שאף אם רוחץ כדי לייפות עצמו מותר.
93 שנינו במשנה: רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, קוֹפָה שֶׁטָּמֵן בה הקדרה
94 בתוך גִּזִּי צִמָּה, מְטָה עַל צִדָּהּ וְנוֹטֵל, שְׂמָא יוֹטֵל וכו' ואינו יכול
95 להחזיר, וחכמים אומרים נוטל ומחזיר.
96 מבארת הגמרא במה נחלקו: אֲמַר רַבִּי אֲבָא אֲמַר רַבִּי חִינְיָא בְּרַ אִשִּׁי
97 (אֲמַר רַב), הַכֹּל מוֹדִים – אף חכמים מודים, שְׂמָא נטל את הקדרה
98 מהקופה, וְנִתְקַלְקְלָה הַגּוּמָא, שנפלו גִּזִּי הצמר למקום מושב
99 הקדרה, שְׂאִסוּר לְהַחֲזִיר את הקדרה למקומה שבכך משולטל את
100 הגִּזִּים שהם מוקצה. מקשה הגמרא על דבריו: תַּנֵּן במשנתנו,
101 וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אינו צריך להטות את הקופה אלא נוֹטֵל את
102 הקדרה מן הקופה בעודה זקופה וּמַחֲזִיר, ומשמע שרבי אלעזר בן
103 עזריה סובר שאסור להחזיר. הִיכִי דָמִי – באיזה אופן נחלקו התנאים,
104 אִי באופן דְּלֹא נִתְקַלְקְלָה הַגּוּמָא, שְׂפִיר קָא אֲמַרִי רַבִּנֵּן שִׁיכּוּל
105 להחזיר, ומה טעמו של רבי אלעזר בן עזריה. אֲמַר לָאו – אלא על
106 כרחנו לפרש שחכמים התיירו להחזיר אף על פִּי דְּנִתְקַלְקְלָה הַגּוּמָא.
107 וקשה על רבי אבא שאמר שבנתקלקלה הגומא לדברי הכל אסור
108 להחזיר. מתרצת הגמרא: לֹא מוכח מהמשנה שחכמים התיירו להחזיר
109 בנתקלקלה הגומא. אלא לְעוֹלָם מדובר במשנה דְּלֹא נִתְקַלְקְלָה
110 הגומא, וְהָאָא בְּחֻשְׁשֵׁין קְמִיפְלִיגִי – ובאן נחלקו לענין ליטול
111 לכתחילה ללא הטיה, האם צריך לחשוש שמא תתקלקל הגומא, מָר
112 – רבי אלעזר בן עזריה סָבַר, אם יטול הקדרה בעוד הקופה זקופה
113 חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא נִתְקַלְקְלָה – תתקלקל הַגּוּמָא בנטילתו, וכשיחזירה
114 יטלטל את הגִּזִּים, לפיכך לא יטול אלא בהטיה. וְיָמָר סָבַר – וחכמים

1 נִזִּיר האסור בגילוח השער, חוֹפָה – רשאי לחפוף את ראשו, דהיינו
2 לשפשף שערו בנתר ובחול להחליקו וּמְפַסְפֵּס – וכן רשאי לפסס
3 את שערו, דהיינו להפרידם זו מזו, ואף שיתכן שבעת החפיפה
4 והפספוס הוא ישיר שיער, אין בזה איסור, כִּין שאינו מתכוין לכך.
5 אֲבָל לֹא סוֹרֵק במסרק, לפי שבדאי ישיר שיער. והתנא של המשנה,
6 בהכרח רבי שמעון הוא, שכן רבי שמעון הוא זה שמתיר דבר שאינו
7 מתכוין. נמצא שרבי שמעון סובר, שחפיפת הראש בנתר וחול אינה
8 משירה בודאי את השער, ולכן מותר לנזיר לחפוף בהם. ואם כן, ודאי
9 שכך סובר רבי שמעון גם לגבי כל אדם בשבת, שמותר לו לחפוף
10 ראשו בנתר וחול, שהלא דִּין הנזיר בכל יום שזה לדין כל אדם
11 בשבת, ששניהם אסורים בהשרת השיער.
12 ולפי זה לא יתכן לומר שהבירייתא שהתירה לחפוף כלים בנתר וחול
13 סוברת כרבי שמעון, שהלא ברייתא זו אסרה לחפוף שער ראשו, ורבי
14 שמעון מתיר. ולא נוכל אם כן לפרש שהבירייתא נחלקו במחלוקת
15 רבי יהודה ורבי שמעון.
16 הגמרא מבארת את המחלוקת בין הבירייתא (לעיל ע"א) באופן אחר:
17 אֲמַר הָא וְהָא – גם התנא שמתיר לגרד כלי כסף בנתר וחול, וגם
18 התנא שאוסר זאת, סוברים שדבריהם בשיטת רַבִּי יְהוּדָה הִיא,
19 הסובר שדבר שאינו מתכוין אסור. וְהִרִי תַנָּאִי – שני התנאים נחלקו
20 אֲלֵיכָא – לפי שיטתו דְּרַבִּי יְהוּדָה. הִיא תַנָּא אֲלֵיכָא דְּרַבִּי יְהוּדָה –
21 תנא זה שאסר לפי שיטת רבי יהודה סָבַר שלפעמים נתר וחול גָּרִיר
22 – ממחק את כלי הכסף, והרי רבי יהודה סובר שדבר שאין מתכוין
23 אסור. וְהִיא תַנָּא אֲלֵיכָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – ותנא זה שהתיר לפי שיטת
24 רבי יהודה סָבַר שנתר וחול לֹא גָּרִיר את כלי הכסף כלל, וגם לדעת
25 רבי יהודה הדבר מותר, שאין כאן משום ממחק.
26 מקשה הגמרא: בְּמָא אוֹקִימָתָא – במה העמדת וביארת את
27 הבירייתא המתירה לשפשף כלי כסף בנתר וחול, בְּרַבִּי יְהוּדָה, אם כן
28 אֲמַר סִיפָא – אמור ובאר את הסיפא של הבירייתא, ששנינו בה, 'לא
29 יחוף בהן' –(בנתר וחול) שערו, אֲבָל לחוף בהם את פְּנֵי וְרִנְלִין
30 מוֹתָר'. ואם ברייתא זו עוסקת בדעת רבי יהודה, יש להקשות, כיצד
31 מותר לחוף בהם את פניו. הָא מְעַבְרִי – הלא הוא מעביר ותולש את
32 שְׂעֵר הזקן. מתרצת הגמרא: אִיבְעִיתָ אִימָא – אם תרצה תוכל ליישב
33 זאת שהבירייתא עוסקת בְּרַחֲצֵת פְּנֵי שֶׁל קוֹנֵן, וְאִיבְעִיתָ אִימָא
34 שהבירייתא עוסקת בְּאִשָּׁה, וְאִיבְעִיתָ אִימָא שהבירייתא עוסקת
35 בְּפָרִיס, שכל אלו אין להם זקן ולפיכך מותר לחפוף את פניהם.
36 הגמרא מפרטת מינים שמותר לחפוף בהם את פניו: אֲמַר רַב יְהוּדָה,
37 עֹפֶר לְבִינְתָא – אבקת לבינה כתושה, שָׂרִי – מותר לרחוץ בה פניו
38 בשבת, ואינו חושש להשרת שיער, אפילו אם יש לו זקן. אֲמַר רַב
39 יוֹסֵף, בּוֹסְפָא דְּיִסְמִין – פסולת שומשמן שָׂרִי – מותר לחוף בה.
40 אֲמַר רַבָּא, עֹפֶר פְּלִפְלִי שָׂרִי – מותר לחוף באבקת פלפלים שחוקים.
41 הגמרא מבארת דִּין תערובת של דבר המשיר שיער, עם דבר שאינו
42 משיר שיער: אֲמַר רַב שְׁשֶׁת, בְּרִדָא שָׂרִי – מותר לרחוץ פניו בברדא.
43 מבררת הגמרא: מָאִי בְּרִדָא. משיבה הגמרא: אֲמַר רַב יוֹסֵף, תערובת
44 המורכבת מִתְּלִיתָא אֲחֵלָא – שליש משורש עשב ששמו אהל,
45 העשוי ללבן ולצחצח ומשיר את השיער, וְתִלְתָא אָפָא – ושלש
46 הדס, וְתִלְתָא סִינְגִּי – מִין עשב שיש לו שלשה עלים, אבל אם יש
47 בה יותר משליש שורש אהל, אסור לחפוף בו, מפני שהוא משיר את
48 השיער.
49 מביאה הגמרא דעה החולקת: אֲמַר רַב נַחֲמִיָּה בְּרִ יוֹסֵף, כָּל הֵיכָא
50 דְּלֵיכָא רובָא אֲחֵלָא שְׂפִיר דָּמִי – כל שאין בתערובת רוב משורש
51 אהל, אפילו יש בה יותר משליש ממנו, אינו משיר את השיער ומותר
52 לחפוף בו פניו בשבת.
53 הגמרא דנה בשאלה בהלכות שבת, וממנה נתגלגל נידון בענין הפסד
54 אוכלין. מסתפקת הגמרא: בְּעוּ מִינֵיהּ מִרְבִּי שְׁשֶׁת, מַהוּ לְפַצּוֹעַ זִיתִּים
55 – להכותם על סלע בְּשִׁבְתָּ – כדי למתק ממירוחם, האם יש לאסור
56 משום הכשרת ותיקון אוכל בשבת או לא. השיבם רב ששת: אֲמַר
57 לְהוּ, וְכִי בַּחּוּל מִי הִתִּירוּ – וכי בימות החול מותר לפצוע זיתים,

לא משום איסור בלאים בכרם, משום שאין זה שתילה, ולפיכך אף
אם לא היו מקצת עליו מגולים מותר, וכן אינו חושש לא משום
שביעית, שאם היתה שנת השמיטה אינו חושש לאיסור זריעה, ולא
משום מעשר – אינו צריך לעשר את הגידולים שנוספו עליהם שהרי
זה בנוסף על התלוש, ונזילין בשבת – אם היו מקצת העלים מגולים,
מותר בשבת לאחוז בעלים המגולים וליטלם, ואף שהעפר זו מאליו,
שאינו זה אלא טלטול מן הצד. והוא הדין בסליקוסתא וסכין, שיכול
ליטלם בשבת אף שלא נעץ ושלף מבעוד יום, וקשה על רב הונא
ושמואל שאסרו זאת. מסיקה הגמרא: תיובתא.

משנה

המשנה ממשיכה לפרט דיני הטמנה. מבארת המשנה דין הטמנה
בשבת עצמה: לא בפהו – לא הטמין את הקדירה בערב שבת מבעוד
יום, לא יבסנו משתחשך אף בדבר שאינו מוסיף הבל, שאסור
להטמין בשבת כלל, גזירה שמא כשיבא להטמין ימצא שנצטננה
קדירתו וירתיחה, ונמצא מבשל בשבת.
מביאה המשנה אופן שמתיר להטמין בשבת: אם בפהו מבעוד יום
ונתגלה הכיסוי, מותר לכפותו בשבת, שלא אסרו אלא להטמין
בתחילה בשבת.

מבארת המשנה דין הטמנת מים צוננים כדי שלא יתחממו: מכלא
אדם בשבת את הקיתון במים צוננים, ונותן לתחת הכר או תחת
הכפת כדי לשמור צינתם שלא יתחממו מדום הקיץ והחמה.

גמרא

הגמרא דנה אודות הטמנת צונן בשבת: אמר רב יהודה אמר
שמואל, מותר להטמין את התבשיל הצונן בשבת כדי לשמור
צינתו, ולא חוששים שמא יבוא להטמינו על מנת לחממו.
מבשרת הגמרא מה חידושו של שמואל: אמר רב יוסף, מאי קא
משמע לן שמואל, הנינא – הלא שנינו כבר במשנתנו, מכלא אדם
קיתון של צונן ונותן תחת הכר או תחת הכפת. מתרצת הגמרא:
אמר רבי אבהו, טובא קא משמע לן – חידוש רב משמיענו שמואל,
דאי ממתניתין הוה אמרינא – שאם ממשנתנו היה אפשר לומר, דהני
מילי – שדברים אלו, כלומר, ההיתר להטמין צונן אמור רק בדבר
שאינו דרבף להטמין אותו כדי לחממו, וכגון מים צוננים שההטמנה
תחת כר ובכסת אינה מועילה לחממם, אבל דבר שדרבף להטמין כדי
לחממו, כגון תבשיל, לא יטמינו אף לשמור צינתו שמא יבא להטמינו
כדי לחממו, קא משמע לן שאף תבשיל צונן מותר להטמין.

מביאה הגמרא דעה החולקת על שמואל: אמר רב הונא (אמר רב)
[אמר רבי], אסור להטמין את הצונן בשבת. מקשה הגמרא סתירה
בדברי רבי: והתניא, רבי התיר להטמין את הצונן. מתרצת הגמרא:
לא קשיא, הא – זה שאסר רבי להטמין היה מקמייה דלישמייעה –
לפני ששמע מרבי ישמעאל ברבי יוסי להתיר, והא – זה שהתיר
היה לבתר דלישמייעה – לאחר ששמע מרבי ישמעאל ברבי יוסי.
שכן היה מעשה, כי הא דרבי – ישר רבי ואמר, אסור להטמין את
הצונן. אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי, אבא – אבי רבי יוסי
התיר להטמין את הצונן. אמר רבי, אם כך בבר הורה זון – רבי
יוסי להתיר, חוזר אני מדברי.

הגמרא מציינת את החיבות ששררה בין החכמים, הניכרת ממעשה
זה: אמר רב פפא, בא וראה כמה מחבבין רבי ורבי יוסי זה את זה,
שהרי אילו רבי יוסי היה קיים, היה כפוף ויושב לפני רבי כאחד
מתלמידיו, ומנין שכן, דהא רבי ישמעאל ברבי יוסי דמכלא מקום
אבותיו הוה, כלומר, שהיה גדול וחשוב כאביו, ואף על פי כן היה
כפוף ויושב לפני רבי מפני כבוד הנשיאות, ומסתבר שגם רבי יוסי
היה עושה כך ויושב כפוף לפני רבי, ולא היה מורה בפניו אף על פי
שהיה גדול ממנו, וקאמר – ואף על פי כן כיבד רבי את רבי יוסי
באומרו בבר הורה זון, ופסק כמותו.

הנהגת רב נחמן בענין הטמנת צונן בשבת, ובענין בישולי נכרים.
מספרת הגמרא: אמר רב נחמן לדרו עבדיה – לעבדו ששמו
דרה, אממין לי צונן בשבת. ועוד אמר לו, אייתי לי מין דאחים
קפילא ארמאה – הבא לי מים שחימם נחתום נכרי, ללמדנו שאין
בוה משום איסור בישולי נכרים וביום חול היה. מספרת הגמרא: שמע
זאת רבי אמי ואיקפד, שסבר שלא היה ראוי לו להקל בזה.

דנה הגמרא מדוע הקפיד רבי אמי: אמר רב יוסף, מאי מעמא
איכפד רבי אמי, הרי ברכותיה עבדי – על פי הוראת רבותיו נהג רב
נחמן. דא – בדין אחד נהג ברב, וחדא בשמואל, כשאמר להטמין
צונן נהג בשמואל, דאמר רב יהודה אמר שמואל, מותר להטמין
את הצונן. וכשביקש מים שחימם הנכרי נהג ברב, דאמר רב
שמואל בר רב יצחק אמר רב, כל דבר שהוא ראוי להיות נאכל
במות שהוא חי – ללא בישול, כגון דגים קטנים מלוחים, אף אם
בשלו נכרי, אין בו איסור משום בישולי נכרים, שלא הועיל הנכרי
כלום ואין זה נחשב כבישול, ומים ראויים לשתיה כמות שהן. מתרצת
הגמרא את דעת רבי אמי: (הוא) – רבי אמי שהקפיד ברב, שאדם
השוב שאני, ויש לו להחמיר על עצמו בדברים שנראה לאנשים שיש
בהם איסור כדי שלא ילמדו ממנו להקל יותר.

אסרו חכמים להטמין קדרה של חמין בשבת אפילו בדבר שאינו
מוסיף הבל, כמובא לעיל. הברייתא מונה אופנים שהתירו חכמים
להטמין בשבת, או לשנות את צורת ההטמנה שהיתה מערב שבת:
הנו רבנן, אף על פי שאמרו אין מוטמין אפילו בדבר שאינו מוסיף
הבל, משתחשך, שמא ימצא את קדרתו צוננת וירתיחה בשבת, אם
בא להוסיף בשבת כיסוי על כיסוי מוסיף, שכיון שהקדרה טמונה
כבר, אין לחשוש שמא ימצאנה צוננת.

מביאה הברייתא אופן נוסף של הוספת חום על ידי החלפת ההטמנה.
אומרת הברייתא: הרוצה לשנות את החום של ההטמנה, ביצר הוא
עושה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם הטמין בערב שבת בסדינים
של פשתן, ורוצה עכשיו לשמור את החום טוב יותר, נוטל את
הסדינים של פשתן מעל הקדרה ומניח במקומם את הגלופקריין –
כסות של צמר, השומרים את החום יותר מסדינים של פשתן. או אם
כיסה בימות החמה בכסות של צמר וחושש שמא יקדיח תבשילו
מחמת רוב הכיסוי, נוטל את הגלופקריין ומניח את הסדינים.

מביאה הברייתא קולא נוספת בדיני הטמנה: וכן היה רבן שמעון בן
גמליאל אומר קולא נוספת בדיני הטמנה, לא אסרו להטמין בשבת
אלא אותו מיחם שחימם בו את המים בערב שבת, שמא יבוא
להרתיחה, אבל אם פניה את המים החמים בשבת ממיחם למיחם
אחר, מותר להטמין בשבת את המיחם השני בדבר שאינו מוסיף
הבל, שבאופן זה אין לגזור שמא יבוא להרתיח. מבארת הגמרא
מדוע אין לחשוש שמא ירתיח: השתא – הרי עכשיו כשפניה ממיחם
למיחם אקורי קא מקיר לה – מקרר הוא בכך את המים, ארתוחי
קא מירתיח לה – וכי שם מקום לחושש שיבוא להרתיחם כדרך
שחוששים בכל הטמנה בשבת, לפיכך לא גזרו.

מביאה הברייתא דין נוסף בהטמנה: אם טמן סביבות הקדירה וביסה
על פיה בדבר הניטל בשבת – שאינו מוקצה ומותר לטלטלו, או
שמן סביבות הקדירה בדבר מוקצה שאינו ניטל בשבת, וביסה על
פיה בדבר הניטל בשבת, הרי זה ניטל ומחזיר – מגלה את הכיסוי
שהוא ניטל בשבת, ואוחז בקדירה ומוציאה ומחזירה אחר כך. אבל
אם טמן סביבות הקדירה וביסה על פיה בדבר מוקצה שאינו ניטל
בשבת, או אפילו שמן סביבות הקדירה בדבר הניטל בשבת,
וביסה על פיה בדבר שאינו ניטל בשבת, אם היה פי הקדרה מגולה
מקצתו שלא כיסה את כולה, הרי הוא ניטל את הקדרה על ידי
שמוחזק במקום המגולה ומטה אותה על צידה ומנערה עד שהכיסוי
נופל מאיליו, ומחזיר אותה אחר כך למקומה. ואם לאו – שלא היה
מגולה מקצתו,

שבת. פרק רביעי – במה טומנין דף נא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

לא משום בלאים. דאין זו שתילה; ולא משום מעשר. דנימא בטלה לה אגב קרקע, ודרי הוא בלוקטה מתנולה, ויהא צריך לעשר על הנוסף, שמא ניתוסף; ונישלין בשבת. שאותה במקצת עליה המגולין, ולא חיש אם העפר ניזח מאליה, והיה לסלקו קטאת: **מתני'** לא יכסנו משתחשך. הא פרישנא טעמא בפ"ב (דף לד.) מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הכל משתחשך – גזירה שמא יתרחי: **מסלא** הקיתון. של צנן; ונותן לתוך הכר. שלא יחמו ברום הקיץ והחמה, כגון כר וכסת של לברין שאינו מחמם: **גמ'** מותר להטמין את הצנן. מפני החמה שלא יחמו, ולא גזירנן אטו הטמנה כדי שיחמו: **אי ממתני' הוה אמרינן הני מילי.** כגון מים צוננין שאין דרכן להתמין תחת כר וכסת לחממן, שאין מתחממן בכך, הלכך ליכא למיגור: **אבל דבר שדרבו להטמין.** לחמם כגון תבשיל. אימא לא יטמינו מפני החמה; התיר להטמין את הצנן. מפני החום: **זמן.** ר' יוסי: **מסלא מקום אבותיו.** גדול כאביו; היה כפוף ויושב לפני רבי. מפני כבוד הנשיאות, ולא היה מורה לפניו, אנ"פ שגדול הימנו: **בכר הורה זמן.** גדול ונשא עליו אטמין לי צנן. בשבת: ואיתי לי מ"א דאחים קפילא ארמאה. שהקמן נחתום נכרי, ובחול, ולא שמועין דאין בהן משום בשולי נכרים: **ברבנותיה.** ברבותיו; אדם חשוב שמא יתיר: **אין טומנין שהוא מיקל – עומד ומיקל יתיר:** אין טומנין את החמין משתחשך ואפילו בדבר שאינו מוסיף הכל, ובדמארין: שמא ימצא קדרתו צוננת כשירצה להטמין, ויתרחק בשבת. אבל אם לא יחוסף ביסוי על ביסוי משתחשך – מוסיף: **לפוקקרא.** קרט, ויש בו הכל יותר מן הסרינין, ונטול את הגלופקרא בימות החמה אם ירא שמא יקדיח תשילו מחמת רוב ביסוי: **וכן היה רשב"ג.** מיקל קולא אחריתי בהטמנה: **לא אחרי.** להטמין משתחשך אלא במיחם שהחמו בו, והתם הוא דאיכא למיגור שמא יתרחי: **אבל מפתח הוא ממיחם למיחם אחר ומסמין.** זהו לשון התוספתא. והיינו נמי "פניהה ממיחם למיחם מותר", והשתא ליכא למיגור שמא יתרחי, והשתא אקורי קא מיקר להו במתכנין – ארתודי מרתח להו; במקניה: **כפן.** הקדרה בדבר הניסיל, מה שנתן סביבותיה הוי דבר מוכן: **וכיסה.** על פיה נמי דבר המוכן, כגון כלי: **או שטמן בדבר שאינו ניטל.** וכיסה בדבר הניטל: **תרי זה נטל ומחזיר.** דהואיל והביסוי ניטל מגולה הקדרה ואותה. אבל טמן וכיסה בדבר שאינו ניטל, או אפי' טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל, אם אין מקצת פיה מגולה – לא יטול, דאין לו במה יאחזקה. ואם תאמר, יפנה סביבותיה, הואיל ודבר הניטל הוא, יאחזקה בדופניה (ב) וישנה על צדה ויפול הביסוי, כי והיה דתנן לקמן (פרק נוטל) דף קמב: האבן שעל פי החבית משה על צדה והיא נופלת, ואם היה בין החביות מגביה ומשה על צדה והיא נופלת, הא אוקימנא התם בשבת. אבל במניח – נעשה כסיס לדבר האסור. והיכא דמגולה מקצתו – אין זה טלטול, שמעדרו ודביסוי נוטל מאליה:

הרי

שדעתו ליטלו בשבת. ובפ' "נוטל" (דף שם קמג.) נמי תנן, בית שמאי אומרים: מגביהן מעל גבי השלחן עצמות וקליפין, ובי"ה אומרים: מסלק את הטבלא ומנעיה, ולא חשיב כבי"ה במיחם והבא מיירי בביסוי כעין כלי חרס שנותנים על הקדרה, שהקדרה בלועה בתוכה ואי אפשר לער הביסוי אלא אם כן יגביהו קצת. ור"י מפרש: כגון שטמן הקדרה בקופה בדבר הניטל, ולמעלה מן הקדרה מילא כל הקופה בדבר שאינו ניטל, שאי אפשר לו להגיע לקדרה אם לא יטלטל דבר שאינו ניטל בידים:

הוא, ואמאי ממעט? ומשני: דאית לה אוגנים וחבריה בארעא, ופריך; וכי יש לו מאי הוי? והתנן הטומן לפת כר. ואי גרס "מקצת מגולים" מאי פריך? הא לא דמי לספל שיש לו אוגנים ואומר ר"י: דיש לומר דבנטיעה איכא קרקע קשה, ודבוק ביורה, ומדמה ליה לספל שיש לו אוגנים. ואין להקשות לפירושו הערוך דמאי פריך מינה לשמואל, לימא דרך משנה סבר לטול מן הצד לא שמיה לטולוג, כאלעזר בן תדאי, שמכאן מגולין נטב שטמן אחריו ולא משום שבת. ושמואל נסב כרבנן, דאיכא למימר דמשמע ליה דמשום שבת נמי נקט לה – מדלא תנא בהדיא וניטלין בשבת אפילו מכוס – ש"מ דמכוסין אסורין כרבנן, ואפ"ה מקצתן מגולין שרי: **כסחו** ונתגלה מותר לכסות. נראה לר"י: דה"ה דמותר לגלותו בידים ולחזור ולכסותו, כמו שמואל ליטל הקדרה ולהחזירה. והא דנקט "כסחו ונתגלה" – משום דנתגלה מבעוד יום איירי דומיא דרישא לא כסחו מבעוד יום, וקאמר דמותר לכסותו משתחשך. אבל אם גילוה בידים מבעוד יום כדי לכסותו משתחשך – אסור לכסותו משתחשך, דממלא לתחתל הטמנה:

אילו היה ר' יוסי קיים היה כפוף כר. פי' רבינו שלמה: מחמת נשיאותו, דהא ר"י היה גדול מרבי, בדמובח בפ"ב גזרה (דף יד: ושם), דאמר ליה רבי ישמעאל ברבי יוסי לר' תמא בר ביסנא: כדברי רבי אומר לך או כדברי אבא? אמר ליה: כדברי רבי אומר לי. אמר ליה: זהו שאמרם עלי דאדם גדול הוא, שמוניח בידו חרב ושומע דברי התלמיד ור"ת מפרש: דודאי מתחלה היה רבי תלמידו של רבי יוסי, אבל אח"כ נתחכם רבי, כדקאמ' התם, ור' תמא סבר: רבי ריש מתיבא, שכיו רבנן גביה, ומחדן שמעתתיה: **כיצד** הוא עושה רשב"ג אומר נטל את הסרינין כר. נראה לר"י ולהר" פורת: דל"ג "כיצד הוא עושה", ודרשב"ג פליג את"ק דלא שרי אלא להוסיף, אבל להחליף אסור. ורשב"ג שרי אף להחליף, וב"ש ליטול ולהחזיר אותו דבר, דלא הוי כל כך תחלת הטמנה. והיינו דקאמר "וכן היה רשב"ג אומר" כלומר: שהיה מיקל מאלו אחריתי גבי הטמנה:

אבל פניה מגולה למיחם מותר, ול"ד להחזיר ד"כירה, דבעי בפרק "כירה" (לעיל לח) פניה ממיחם למיחם מהו? דהתם רוצה בהמיותן – לכך יש לאסור כשהוא צונן, אבל הכא גבי הטמנה – כל כמה שהוא צונן טפי שפיר דמי, כדאמר לעיל: רבי התיר להטמין את הצנן. וא"ת: ורבי לא ידע לעיל דמותר להטמין את הצנן, וכי לא ידע דשמעי ליה מאבוב הכא דשרי וי"ל: דהכא דוקא דמוכח מילתא שנתכין לצנן, שפניהו ממיחם למיחם. אבל קיתון של מים דלא מוכח מידי – יהא אסור להטמין. ומתוספות רבינו יהודה (ת"י):

או שטמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל. הקשה בקונט: יפנה סביבה, ויאחזנה בדופניה ויגביהנה, וישנה על צדה כדתנן בפרק "נוטל" (לקמן קמב): היתה בין החביות מגביהה כר. ומותרין: דהא אוקימנא התם בשבת. אבל במניח – נעשה כסיס לדבר האסור. וקשה: דאי חשיב הכא במניח – אם כן במגולה מקצתה היכא נטל ומחזיר? מה בין זה לאבן שעל פי החבית דאסרי ב"מניח" אפי' להטותה על צדה? ועוד קשה לר"י: דהא תנן "נער את הביסוי וזן נופלות" אפי' אין מגולות מקצתו ועל כן אומר ר"י: דלא חשיב כבי"ה במיחם

אִינוֹ נוֹטֵל וּמַחְזִיר. נראה לרשב"א דהיינו כרשב"ג דאמר בפרק "נוטל": כל היכא דאיכא
איסורא ודחירתא – בדחירתא טרחינן, באיסורא לא טרחינן. אבל לרבנן דפליגי עליה
– שרו במכוסות לגמרי לטול בידים דבר שאינו ניטל. דברק "נוטל" (לקמן קמב) מתני'
דהיתה בין החביות מבגדיה ומטה על צדה – מוקי לה כרשב"ג, משמע דרבנן דרשב"ג שרו
לטלטל את האבן עצמו:

אִין מִרְסָקִין לֹא אֵת הַשֵּׁלֵל וְלֹא אֵת הַבֶּרֶד. 1
מכאן יש לזהר שלא ירחיק ידיו בשלג
וברד בשבת. ופעמים שמתקשים ויש ברד
מערוב בהם – אין לרחוק בהן, דאי אפשר שלא
ירסק הברד. וכל הווהיר בו תנא עליו ברכה: 2

הדרן עלך במה טומנין

במה בהמה יוצאה. דאדם מוחרז על שביית
בהמות, דכתיב "למען ינוח" וגו'. ומיהו
לא ד"לא תעשה מלאכה אתה ובהמתך" ליכא
אלא במחמר אחר בהמה, כדמוכח בריש "מי
שהחשיך" (לקמן קנב) ובריש נדרים (דף ב) דייק
בהך דהא ובכל הני דלעיל דאיכא דוחתא
דחנא ברישא הא דסליק מניה, ואיכא דוחתא
דחני ברישא הא דפתח ביה:

חמרא לובא. אמור ר"ת דלובא היינו מצרים,
דכתיב (נחום ג) "פוט ולובים היו
בעורתך" ואמרין בירושלמי: גרים הבאים מלוב,
מהו להמתין להם שלשה דורות? ומיית עליה
דהא עלם מצראה, דצווחין ליה לוב: או
דילמא כל נטירותא יתירתא לאו משוי היא.
וא"ת: תפשוט ממתניתין דתנן ולובדיקים
בפרומביא, אע"ג דסגי לה באפסר כדאמר
בסמוך, תנא לובדיקים וגמל יוצאים באפסר,
ופרומביא עדיפא מאפסר, דאמר לקמן: חמור
שעסקי רעים כון זה מהו לצאת בפרומביא
בשבת? אלמא משמע דעדיף מאפסר. ויל: דלא
הוי נטירותא יתירתא, ואורחיה נמי בהכי, ולא
חשיב משוי:

קדמיה חמרא דלוי. משמע שמכבדין
בדרכים. ובפ' "אמר להם הממונה"
(יזמא נז) נמי אמרין שלשה שהיו מחליצין בדרך
– הרב באמצע, גדול מימנו, וקטן משמאלו, וכן
מציעו במלאכי השרת שבאו אצל אברהם, וכו'.
והקשה ר"ת: דבפ' "שלשה שאכלו" (ברכות מז)
מסיק דאין מכבדין אלא בפנת הראוי למוזותו
ותירץ רבינו תם: דהתם כשאין הולכים בחבורה
אחת, אלא כל אחד הולך לצורך עצמו, אבל
כשהולכים בחבורה אחת – מכבדים בכל מקום:
אמר

כָּל נְטִירוֹתָא יְתִירְתָּא – לֹא אֶמְרִינן מִשְׁאוֹי הוּא. אֲמַר רַב הוֹנָא בַר חִיָּא אֲמַר שְׁמוּאֵל: הִלְכָּה
בְּחֻנְיָה. לִוי בְּרִיהַ דְּרַב הוֹנָא בַר חִיָּא, וְרַבָּה בַר רַב הוֹנָא הוּא קְאָלִי בְּאוּרְחָא. קְדַמְיָה חֲמָרָא דְּלִוי
לְחֲמָרָא דְּרַבָּה בַר רַב הוֹנָא, חֲלָשׁ דְּעִתִּיהַ דְּרַבָּה בַר רַב הוֹנָא. אָמַר: אִימָא לִיה מִילְתָּא כִּי חִיכִי

משאוי הוא, אָבֵל נְטִירוֹתָא יְתִירְתָּא בְּגוֹן חָטָם לְגַמֵּל – לֹא מִשְׁאוֹי הוּא: יוֹצֵאִין בְּאַפְסָר. דְּלוֹבְדִיק נְמִי מִינְטָרָא בִּיה: ח"נ: כְּתָנָא אִין חִיָּה יוֹצֵאֵה בְּסוּגָר: כְּתָנָא יְתִירְתָּא יְתִירְתָּא,
אִי מִשְׁאוֹי הוּא אוֹ לֹא: בְּסוּגָר. קוֹלָאִיר שֶׁל חָבֵל, כְּדַמְתָּרְגֵּמִין "וְתִתְּנֵהוּ בְּסוּגָר" – בְּקוֹלְרִין (וְחֻזְקָא ט): בְּחִיָּה גְדוֹלָה. בְּגוֹן דּוֹב: קְטָנָה. בְּגוֹן נְמִיָּה וְחוֹלְדָּה: חֲתוּל. לֹא בְּעִי נְטִירוֹתָא
אֲפִילוּ בְּחִיָּה קְטָנָה. שְׁאִינוּ תָּבֵא לְבִירוֹת כָּל כֵּר: בְּמִיתָנָא. חָבֵל קָטָן: הִלְכָּה בְּחֻנְיָה. וְנְטִירוֹתָא יְתִירְתָּא לֹא מִשְׁאוֹי הוּא: חֲלָשָׁא דְּעִתִּיהַ דְּרַבָּה בַר רַב הוֹנָא. שְׂהִידָה גְדוֹלָה, וְכִסְבוֹר

שעשעה מדעת:

הָרִי זֶה כְּבֹבֵל. דְּמוֹסִיף הַבֵּלָא, וְאִין טוֹמְנִין בָּה אֲפִילוּ מִבְּעוֹד יוֹם: מִיָּחָם. שֶׁל נְחוֹשֶׁת:
קְדָרָה. מִשֶּׁל חֲרָס. יֵשׁ סְפָרִים שֶׁכְּתוּב בָּהֶן "אָבֵל לֹא מִיָּחָם עַל גְּבִי קְדִירָה". וּמִפְּרָשִׁים
טַעֲמָא, מִפְּנֵי שֶׁקְדִירָה מְרַבָּה חֲמִימּוֹת וּמוֹסַפֶּת הַבֵּלָא לְמִיָּחָם. אָבֵל בְּתוֹסַפְתָּא גָּרְסִינן:
וּמִיָּחָם עַל גְּבִי קְדִירָה: וְזָח אֵת פִּיָּה (ב) בְּכַצֵּק. הַגִּילּוּשׁ מִבְּעוֹרֵי. כָּל הָהָן מִנִּיחוּן נְמִי
בְּשֶׁבֶת: וְלֹא שְׁיָחַמוּ. שְׁיָחַא הָעֵלִיץ צוֹנן וְתַנּוּ
כְּדִי שְׂחִיחָם מִחוֹמוֹת שֶׁל תַּחְתּוֹת: אֵלָּא שְׁיָחוּ
מִשּׁוּפָּרִין. שְׂהִיו שְׂנִיחוּ חֲמִין, וְתַנּוּ עַל גְּבִי
שֶׁל זֶה כְּדִי שְׂיָחַא חוֹמוֹ מִשְׁתַּמֵּר בָּהֶן: וְאִין
מְרֻזִין. כְּמוֹ מִרְסָקִין = מִשְׁבְּרִין לְחִתִּיכוֹת
דְּקוֹת. כְּרָד = גִּלְצָ"א בְּלַע"ז: כְּדִי שְׂיֻזְבוּ
מִיָּסִיו. מִשּׁוּם דְּקָא מוֹלִיד בְּשֶׁבֶת, וְדָמִי
לְמִלְאכָה, שְׁבוּרָא חֲמִים הָאֵלּוּ: אָבֵל נוֹתָן
לְתוֹךְ הַכּוֹס. שֶׁל יוֹן חִימוֹת הַחֲמִיחַ כְּדִי לְצַנֵּן,
וְאֵעִיף שְׂנִימוֹחַ מֵאֲלִיו, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ:

הדרן עלך במה טומנין

בְּמָה בְּהֶמָּה יוֹצֵאֵה כּוֹ. לִפִּי שְׁהָאֵדָם
מצוה על שביית בהמתו בשבת.

ומידי דמינטרא ביה בהמה הוי תכשיט
ואורחא, ולא הוי משוי. ומידי דלא מינטרא
ביה – הוי משוי: אַפְסָר. קבישט"א: אָנָּה.
דרומיל: בְּהֶמָּה. מִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא: וְלוֹבְדִיקִים
בְּפִרְסוּבִיָּא. מִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא: בְּשִׂיר. כְּמוֹ אֲצַעְדָּה
סָבִיב צִאוֹרִי, וְתַפְעַת כְּמוֹעַ בָּה, וּמִכְנִישִׁין בּו
רְצוּעָה אוֹ חָבֵל וּמוֹשְׁכִין הַבְּהֵמָה: וְכָל בְּעָלִי
הַשִּׂיר. בְּגוֹן כְּלָבִים (שֶׁל) צִידִים, וְחִיתֵי קִטְנוֹת
שְׁנוֹתֵנן שִׂיר לְצִאוֹרָם לְנוֹי: יוֹצֵאִין וְנִמְשְׁכִין.
מִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא: וְפִדּוֹן עֲלִיָּה בְּמִקְוֵיָה. כְּמוֹ שֶׁהֵם
בְּצִאוֹר הַבְּהֵמָה, אִם נִטְמָא: וְטוֹבְלָן בְּמִקְוֵיָה.
מִכְנִישִׁין בְּהֶמָּה לְמִים לְהַטְבִּיל אֵת הַשִּׂיר: גְּמָ'
מֵאִי נִאָּקָה. וּמֵאִי חָטָם: חִינְרִית. שְׂהִיא קֶשֶׁה
לְהַשְׁתַּמֵּר, מִפְּנֵי שְׁבוּרָתָה: בְּמִקְוֵיָה דְּפִרְדָּלָא.
מחיל בלע"ז, נִאָּקָה אֵת חוֹטְמוֹ וּמִכְנִישׁוֹ בְּתוֹכוֹ
וְהוּא כְּמִין טַבְעִת: חֲמָרָא לִזְבָּא. חֲמוֹר הָבָא
מִמִּדְיָת לִזְב. כְּמוֹ "הַכּוֹשִׁים וְהַלּוֹכִים" דְּאַקָא
בְּדַבְרֵי הַיָּמִים (ב טז): בְּפִנֵּי דְּפִרְדָּלָא. פִּרְיִי
בְּעִין שְׁלֵנָה. פִּנֵּי כְּמוֹ זֶה קִנָּה חֲמוֹר וְכִית פִּנֵּי
(ב"מ ד' ט). – קִיבְצִי"ל, בֵּית רֹאשָׁה וְלִחְיָה:
צִרוֹ שְׂדֵרוֹ לִיה שְׁעָרִי. צִרוֹ מַעֲוִיתָ וְשִׁלְחוֹ לוֹ
שְׁעוּרִים בְּצִרוֹר מַעֲוִתִּיו, וְלֹא רְצוֹ לְקַנּוֹת לוֹ
חֲמוֹר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְחוֹק מִכְּבֵּל, מִחֻלְף חֲצִי
שָׁנָה, כְּדָאֵמַר ב"הַגּוֹזֵל" (ב"ק ד' קיב)
וְהַשִּׂיאוֹתוֹ עֲצָה לְקַנּוֹת חֲמוֹר בְּמִקְוֵמוֹ,
וְאַכִּילְנוּ שְׁעוּרִים תַּמִּיד, וְנִמְצָא חֲמוֹר טוֹב
וּמְשׁוּבָּח: יִגְדֵּר דְּחֲמָרָא שְׁעָרִי. פְּסִיעוֹתָיו שֶׁל
חֲמוֹר לִפִּי שְׁעוּרִים שְׁהוּא אוֹכֵל: מִחֻלְפִּין.
שְׂאִילָתָם: נִאָּקָה בְּאַפְסָר וְגַמֵּל בְּחָטָם מִדְּהוּ:
מִשּׁוּי הוּא וְאֶסְרוֹ: לֹא לְמַעוּטֵי גַמֵּל בְּחָטָם.
וְהִכִּי קָאֵמַר: אֲרַבֵּעַ בְּהֵמוֹת הַחֵלָל מִשְׁתַּמְרִים
בְּאַפְסָר, וְאַסְרוֹתָם לְצִאת בְּחָטָם: לֹא לְמַעוּטֵי
נִאָּקָה בְּאַפְסָר. דְּהוּאִיל וְלֹא מִינְטָרָא בִּיה –

משאוי הוא, אָבֵל נְטִירוֹתָא יְתִירְתָּא בְּגוֹן חָטָם לְגַמֵּל – לֹא מִשְׁאוֹי הוּא: יוֹצֵאִין בְּאַפְסָר. דְּלוֹבְדִיק נְמִי מִינְטָרָא בִּיה: ח"נ: כְּתָנָא אִין חִיָּה יוֹצֵאֵה בְּסוּגָר: כְּתָנָא יְתִירְתָּא יְתִירְתָּא,
אִי מִשְׁאוֹי הוּא אוֹ לֹא: בְּסוּגָר. קוֹלָאִיר שֶׁל חָבֵל, כְּדַמְתָּרְגֵּמִין "וְתִתְּנֵהוּ בְּסוּגָר" – בְּקוֹלְרִין (וְחֻזְקָא ט): בְּחִיָּה גְדוֹלָה. בְּגוֹן דּוֹב: קְטָנָה. בְּגוֹן נְמִיָּה וְחוֹלְדָּה: חֲתוּל. לֹא בְּעִי נְטִירוֹתָא
אֲפִילוּ בְּחִיָּה קְטָנָה. שְׁאִינוּ תָּבֵא לְבִירוֹת כָּל כֵּר: בְּמִיתָנָא. חָבֵל קָטָן: הִלְכָּה בְּחֻנְיָה. וְנְטִירוֹתָא יְתִירְתָּא לֹא מִשְׁאוֹי הוּא: חֲלָשָׁא דְּעִתִּיהַ דְּרַבָּה בַר רַב הוֹנָא. שְׂהִידָה גְדוֹלָה, וְכִסְבוֹר

דאיתותב

שבת דף נא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קלא

אֵינוֹ נוֹמָל וּמְחִיר, כִּיּוֹן שֶׁאֵין לוֹ בְּמֵה לֵאחֹזֶה.
ממשיכה הברייתא: רבי יהודה אומר, נעורת של פשתן דקה – פסולת דקה הנופלת מן הפשתן כשמנפצים אותו, הרי היא כזבל בהמות, המבואר במשנה (לעיל מה) שהוא מוסיף הבל, ואין טומנים בה אפילו מבעוד יום.

בדרך אגב מביאה הברייתא דין הנחת כלי על גבי כלי חם בשבת: מניחין מים – כלי מנחושת ובו מים חמים על גבי מים אחר שהם יותר בשבת, וקדרה של חרס ובה תבשיל חם על גבי קדרה, אבל לא מניחים קדרה על גבי מים ולא מים על גבי קדרה, משום שהקדרה כמה יותר ומוסיפה חמימות במים, ולא הותר אלא לשמור את החום.

ממשיכה הברייתא: וסותם בשבת את פיה ופי המים או הקדרה) כבצק הנילוש מבעוד יום, כדי להדק את הקדרה עם כיסויה לשמור חומה.

מבאר הברייתא באיזה אופן הותר להניח מים על גבי מים: ולא התירו להניח מים על גבי מים כאשר המים שבעליון צוננים בשביל שיהיו – שיתחממו מימיו מחומו של התחתון, אלא רק כאשר גם המים שבעליון חמים ומניחים בשביל שיהיו משומרים – להעמיד את חומם שלא יצטננו.

מביאה הברייתא מחלוקת בענין הטמנת צונן: וכשם שאין מומנין את החמין בשבת, כך אין מומנין את הצונן תחת הכר או תחת הכסת כדי שלא יתחמם מחום הקיץ והחמה, גזירה שמא יבוא להטמין אף את החמין. רבי התייר להטמין את הצונן.

הברייתא מבארת דין ריסק שלג וקרח בשבת: ואין מרוקן – (מרסקים) לא את השלג ולא את הקרח – (קרח ממים שנקפאו) בשבת, בשביל שיהיו מים משום שדומה הדבר למלאכה, שנראה כאילו הוא בורא ומוליד את המים הללו. מבארת הברייתא כיצד ניתן להפשירים: אבל נותן הוא את השלג או את הברד לתוך הכוס של יין או מים כדי לצננם בימות החמה, או לתוך הקערה, ושם הם נימוחים מאליהם ואינו חושש לאיסור, שמאחר שנמס לתוך משקים ולא ניכר מה שנמס אינו נראה כבורא את המים.

הדרן עלך במה מומנין

פרק חמישי – במה בהמה

משנה

כשם שמצוה אדם לשבות בעצמו ממלאכה בשבת, כך הוא מצוה על שביית בהמתו. ולכן עליו למנוע ממנה לצאת לרשות הרבים כשהיא נושאת משא, משום מלאכת הוצאה מרשות לרשות. ומכל מקום, הבהמה יוצאת כשעליה דבר שבו היא משתמרת ביד בעליה, שזה אינו נחשב משא.

מבררת המשנה: כמה – באלו דברים הבהמה יוצאה – מותר שתצא בהם בשבת לרשות הרבים, וכמה – ובאלו דברים הבהמה אינה יוצאה – אסור שתצא בהם. יוצא הנמל באפסר, ונאקה ונגבת הגמל יוצאת בחטם, ולובדקים יוצאים בפרומקניא, וסוס יוצא בשיר. שבאלו דרכם להשתמר, ולכן אינם נחשבים משא.

מוסיפה המשנה: וכל פגלי השיר – בעלי חיים שדרכם לצאת בשיר לגוי, כגון כלבים של ציידים וחיות קטנות, יוצאין בשיר, ונמשכין בחבל בששיר.

מתוך ששנה התנא דין שיר לענין שבת, מוסיף ומלמדנו את דינו לענין טהרה: ואם נטמא השיר, מין עליהן – (על השירים) מי חטאת ומזבלי – (ומטביל את השירים) במקומן – בעודם בצואר הבהמה, ואינו צריך להסיר מעליה לפני ההזאה או הטבילה.

גמרא

שנינו במשנה, שנאקה יוצאת בחטם. מבררת הגמרא את פירוש

הדברים: מאי נאקה בחטם – מהי נאקה ומדוע חטם שבו היא יוצאת. משיבה הגמרא: אמר רבה בר בר חנה, נאקתא חיוורת – נאקה לבנה בפרומקניא – יוצאת בטבעת ברזל הנתונה בנקב שבחוטמה. שבה היא משתמרת ביד בעליה (ציור ג). שטבעה של נאקה זו לברוח ולכן קשה לשומרה, והיא צריכה שמירה מעולה יותר מן הזכר, שהזכר די לו באפסר ובו הוא יוצא, ונקבה זו אינה משתמרת באפסר אלא בטבעת זו.

שנינו במשנה: ולובדקים יוצאים בפרומקניא. מבארת הגמרא: אמר רב הונא, פירוש דברי המשנה, חמרא לובא – חמור לובי (ממדינת לוב) בפני דפרולא – יוצא ברסן העשוי מברזל, מפני שהוא חמור משובח וזקוק, וזו שמירתו הראויה.

אגב הנידון בשמירתו של חמור לובי, מביאה הגמרא מעשה: לוי שדר וזוי לבי חוזאי למיוזן ליה חמרא לובא – לוי שלח מעות לאנשי בי חוזאי כדי שיקנו לו בהם חמור לובי שהוא משובח, ואנשי בי חוזאי לא רצו לקנות לו מפני שהיו רחוקים ממנו, והיה קשה להם לשלוח חמור למרחק כה רב, ולכן צרו – צררו את מעותיו, ושדרו ליה שיערי – ושלחו לו את צרור מעותיו עם שעורים בתוכו, למימר דניגרי דחמרא שיערי – לרמז לו שפסיעותיו של החמור טובות על פי מאכלו, ואף חמור שאינו לובי אם יאכלנו תמיד שעורים, שהוא מאכל טוב לחמור, יהיה משובח כחמור לובי.

הגמרא שבה לדברי המשנה, שגמל יוצא באפסר, ונאקה שהיא קשה להשתמר יוצאת בחטם שזו שמירה מעולה יותר, ומביאה את שאלת התלמידים לפני רבי, מה הדין באופן הפוך, גמל בחטם ונאקה באפסר: אמר רב יהודה אמר שמואל, מחליפין היו התלמידים בשאילתם לפני רבי, של זו בוז – נאקה באפסר וגמל בחטם, כזה – מה הדין, האם גם באופן זה מותר שיצא, או שבאופן זה נחשב משא ואסור. אמר להם רבי לתלמידים, נאקה באפסר לא תיבעי לה – אין להסתפק האם יוצאת, שגמל לא מוטריא ביה משאוי הוא – שכיון שהנאקה טבעה לברוח ואינה נשמרת על ידי האפסר, הוא נחשב כמשא על גבה ואינה יוצאת בו. כי תיבעי לה – היכן יש להסתפק, נמל בחטם מאי – מה הדין, האם נאמר שגמל דסני ליה באפסר משאוי הוא – שכיון שמוסיף לשמירתו אפסר, ואינו צריך בשמירה מעולה של חטם, נחשב החטם משא ואינו יוצא בו, או דילמא – שמא נאמר, נטירותא יתירתא לא אמרינן משאוי הוא – שמירה מעולה יותר ממידת הצורך אין אומרים שהיא נחשבת משא, ויוצא בו.

מוסיף שמואל ומביא את מה שדנו לפני רבי, בספק האם שמירה יתרה נחשבת משא: אמר לפניו – (לפני רבי) רבי ישמעאל ברבי יוסי, כך אמר אבא – אבי, רבי יוסי, ארבע בהמות יוצאות באפסר, הפוס והפרד והנמל והחמור, משום שאפסר הוא שמירתם הראויה. ויש לדקדק, בהמות אלו שמנה רבי יוסי שיוצאות באפסר, למעוטי מאי – מה בא למעט, האם לאו – (לא) בא למעוטי – (למעט) שלא יצא נמל בחטם, וכך אמר, ארבע בהמות אלו די להן בשמירת אפסר, ולכן אסורות לצאת בשמירה מעולה יותר, והגמל שנמנה בבהמות אלו לא יצא בחטם, ששמירה יתירה נחשבת משא. אמר לו רבי, יש לדחות את ההוכחה, שרבי יוסי לא בא למעט שגמל לא יצא בחטם, אלא בא למעוטי – (למעט) שנאקה לא תצא באפסר, וכך אמר, שרק ארבע בהמות אלו יוצאות באפסר, מפני שהן נשמרות על ידו, אבל נאקה שאינה נשמרת על ידי אפסר וכפי שהתבאר לעיל, שהיא צריכה שמירה מעולה יותר, לא תצא בו. אבל גמל יש לומר שיוצא בחטם, ששמירה יתירה אינה נחשבת משא.

פושטת הגמרא ספק זה מברייטא: בכתניתא תנא – בברייטא שנינו, לובדקים – (חמור לובי) ונמל יוצאין באפסר. ויש ללמוד מכאן, שהגמל יוצא דווקא באפסר ולא בחטם, מפני שחטם הוא שמירה יתירה, ושמירה יתירה נחשבת משא ואסור לצאת בה.

הגמרא תולה את הנידון אם שמירה יתירה נחשבת משאוי במחלוקת תנאים: בתנאי – דבר זה שהסתפקו בו לפני רבי, אם שמירה יתרה נחשבת משא או לא, יש לתלותו במחלוקת תנאים. שכן שנינו בברייטא, אין חיה יוצאה לרשות הרבים בסניור – (קולר של חבל),

1 **דְּאִיתוּבָה דְּעֵתִיָּה** – כדי שתתיישב דעתו, שידע שלא התכוונתי
2 להקדימו, אלא החמור עשה זאת מעצמו. **אָמַר לִיה** [לרבה בר רב
3 הונא], שנינו שחמור יוצא באפסר, שבו הוא משתמר. ויש ללמוד
4 מכך שבשמירה מעולה יותר, כגון בפרומביא – [ברסן של ברזל], אינו
5 יוצא. ויש לשאול, **חֲמור שְׁעָסְקוּ רַעִים** – שהתנהגותו רעה, וצריך
6 שמירה מעולה יותר משאר חמורים, כגון חמור זה שלי, מהו – מה
7 דינו, האם מותר לו לצאת **בְּפִרְזוֹ בְּשִׁבְתָּה**, שאין זו שמירה יתירה
8 עבורו. ובשאלתו זו בא לוי להודיע לרבה בר רב הונא שחמורו שונה
9 משאר חמורים בכך שעסקיו רעים, ויבין שמה שהקדימו אינו מדעתו
10 אלא החמור עשה זאת מעצמו. **אָמַר לִיה** – השיב לו רבה בר רב
11 הונא ללוי על שאלתו, **הָכִי אָמַר אֲבוֹךָ מִשְׁמִירָה דְּשִׁמוּאֵל** – כך אמר
12 אביך – [רב הונא בר חייא] בשם שמואל, **הֲלָכָה בְּחֵנְיָא** שאמר שחיה
13 יוצאת בסוגר, שהוא סובר ששמירה יתירה אינה נחשבת משא, ואם
14 כן, אף חמור רגיל, שפרומביא היא שמירה יתירה עבורו, יוצא בו
15 בשבת, ובודאי חמור זה שעסקיו רעים מותר לצאת בו.

16 עז אינה יוצאת באפסר, משום שראשה דק ושאינו רחב יותר
17 מצוארה ואינו מחזיק את האפסר במקומו שבצוארה שלא יצא,
18 וטבעה שכאשר אחוזים אותה היא קופצת לצדדים כדי להתנתק
19 מהאחיזה, וחששו חכמים שמא על ידי כך יסור האפסר, והאוחז לא
20 יבחין וימשיך לאחוז בו בהליכתו, ועיבירו ארבע אמות ברשות
21 הרבים. הגמרא מביאה אופן שאוחז עז באפסר ואין בו חשש כזה:
22 **תָּנָא רַבִּי** – [שנו ברייתא בבית מדרשו של] **מִנְשֵׁיָא**, עוֹ שֶׁחֶקֶק לָהּ
23 נֶקֶב בֵּין קַרְנֶיהָ, **יוֹצֵאתָ בְּאִפְסָר** התחוב בנקב זה בִּשְׁבִּתָּה, משום
24 שבאופן זה אין חשש שיסור האפסר, שלא חששו חכמים לכך אלא
25 באופן של קשירה סתם.

26 מסתפקת הגמרא: **בְּעֵי** – [הסתפקו] **רַב יוֹסֵף**, אם תִּחַב לָהּ את האפסר
27 בְּקִנְיָה, שקשר את שער הזקן ועשה בו כמין נקב ובו תחב את
28 האפסר, ובא להוציאה כך בשבת, מהו – מה הדין, האם יש לחוש
29 באופן זה להסרת האפסר. מבאר רב יוסף את צדדי הספק: **כִּיּוֹן דְּאִי**
30 **מִנְתַּח לָהּ פְּאִיָּה לָהּ** – כיון שאם תקפוץ ותתנתק כדרכה יכאב לה
31 בוקנה, שהאפסר תחוב בזקן ויתלשו משערויה על ידי הקפיצה, לכן
32 **לֹא אֵתִיָּה לְתַתּוּחָה** – לא תבוא לקפוץ ולהתנתק, ואין לחוש להסרת
33 האפסר וטלטולו, ומותר לצאת כך לרשות הרבים, **אִי דִּילָמָּא** –
34 שמא יש לאסור לצאת כך, משום שיש לחוש דוֹמִינָנִין דְּרַפִּי וְנִפְלִי –
35 שפעמים שהקשר שבוקנה מתרפה ונופל, ויסור האפסר, והאוחז לא
36 יבחין בכך וימשיך לאחוז בו בהליכתו, **וְאֵתִיָּה לְאֵתִיָּי** – ויבוא לטלטלו
37 **אַרְבַּע אַמּוֹת בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים**, כפי שחששו בכל עז היוצאת באפסר.
38 מסיקה הגמרא: **תִּיקוּ** – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

39 הגמרא שבה לנידון (לעיל כא) האם בהמה יוצאת בשמירה יתירה,
40 ומביאה בענין זה מחלוקת רב ושמואל: **תָּנִן הָתָם** – שנינו במשנה
41 [להלן נדא], **וְלֹא תֵצֵא פֶרֶה בְּרִצּוּעָה שְׂבִין קַרְנֶיהָ**. ולא התפרש לשם מה
42 ניתנה רצועה זו בין קרני הפרה. **אָמַר לִיה** **רַב יְרֵמְיָה בְּרַ אֲבָא**,
43 **פְּלִיגִי קָה** – נחלקו בביאור משנה זו **רַב וְשִׁמוּאֵל**, חד – אחד מהם
44 **אָמַר**, בֵּין ניתנה הרצועה בין קרניה לשם נזי, וּבֵין ניתנה הרצועה
45 בין קרניה כדי לְשַׁמֵּר אותה שלא תברח, שאוחז אותה ברצועה זו,
46 **אָסוּר** שתצא בה. שאם ניתנה הרצועה לשם נזי היא נחשבת משא,
47 ואף אם ניתנה לשם שמירה, כיון שהרצועה היא שמירה יתירה,
48 שהרי הפרה נשמרת אף בלי אחיזה כלל, נחשבת משא. וְחַד – ואחד
49 מהם חלק וְאָמַר, שאם ניתנה הרצועה בין קרניה לשם נזי, **אָסוּר**
50 שתצא בה, שהיא נחשבת משא, וְאִם ניתנה הרצועה בין קרניה כדי
51 לְשַׁמֵּר אותה שלא תברח, מוֹתֵר שתצא בה, שאמנם הפרה נשמרת
52 אף בלי אחיזה, והרצועה היא שמירה יתירה, מכל מקום שמירה
53 יתירה אינה נחשבת משא. נמצא שנחלקו רב ושמואל [בשיטת
54 המשנה] בדין שמירה יתירה, ולא התפרש מי המתיר ומי האוסר.

55 הגמרא מבררת מי המתיר ומי האוסר. רב יוסף מוכיח ששמואל הוא
56 המתיר. מוכיחה הגמרא: **אָמַר רַב יוֹסֵף**, **תְּסִתִּים** – [יש להוכיח]
57 **דְּשִׁמוּאֵל הוּא דְּאָמַר** שאם ניתנה הרצועה לשם נזי **אָסוּר** שתצא

58 בה, ואם ניתנה כדי לְשַׁמֵּר אותה מוֹתֵר שתצא בה, ששמירה יתירה
59 מותרת. משום **דְּאָמַר רַב הוֹנָא בְּרַ חֵיָּא** (לעיל כא), **שֶׁאִמַּר שְׁמוּאֵל**,
60 **הֲלָכָה בְּחֵנְיָא** שאמר שחיה יוצאת בסוגר, משום ששמירה יתירה
61 מותרת. וכיון שכך פסק שמואל, מסתבר לומר שהוא מפרש בדרך זו
62 את המשנה, שלא אסרה יציאת פרה ברצועה שבין קרניה אלא אם
63 ניתנה לנזי, אך אם ניתנה כדי לשמור מותר, ששמירה יתירה מותרת.
64 מקשה הגמרא על דברי רב יוסף, שיש להוכיח להיפך, ששמואל
65 סובר ששמירה יתירה אסורה. מקשה הגמרא: **אָמַר לִיה** – [לו] **אֲבָי**
66 לרב יוסף, **אֲדַרְבֵּה, תְּסִתִּים** – [יש להוכיח] **דְּשִׁמוּאֵל הוּא דְּאָמַר**
67 **שְׂבִין ניתנה הרצועה לְנִזִּי וּבֵין ניתנה הרצועה כדי לְשַׁמֵּר אָסוּר**
68 שתצא בה, ששמירה יתירה אסורה. משום **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה**, **שֶׁאִמַּר**
69 **שְׁמוּאֵל**, שנינו במשנתנו (לעיל כא) שגמל יוצא באפסר, ונאקה – [נקבת
70 הגמל] יוצאת בחטם [ושהיא שמירה מעולה מאפסר, וזו שמירתה
71 הראויה של נאקה שהיא קשה להשתמר], וּמִחֲלִיפִין היו התלמידים
72 בשאלתם לְפָנֵי רַבִּי, באופן שהפכו ושמירתה שָׁל זֶה בָּזוּ, שהיה
73 האפסר על גבי הנאקה [שזו שמירה פחותה] והחטם על גבי הגמל
74 [שזו שמירה יתירה], מהו – מה הדין, האם גם באופנים אלו מותר
75 שיצאו. והוסיף שמואל והביא את ההוכחה שהביאו לפני רבי על גמל
76 בחטם [ושהיא שמירה יתירה], **אָמַר לְפָנֵינוּ** – [לפני רבין] **רַבִּי יְשִׁמְעָאֵל**
77 **בְּרַבִּי יוֹסִי**, **כִּדְ אָמַר אֲבָא** – [אבי, רבי יוסי], **אֲרִבְעָה בְּהֵמוֹת יוֹצְאוֹת**
78 **בְּאִפְסָר, תְּסוּם הַפֶּרֶד וְהַגְּמֵל וְהַחֲמֹר**, משום שזו שמירתה הראויה,
79 ובא רבי יוסי בדבריו למעט אופנים אחרים שאסור לצאת, והאם לֹא
80 – [לא] נאמר שבא לְמַעֲנוֹי – [למעט] שלא יצא גְּמֵל בְּחֵטֶם, וכך
81 אמר, ארבע בהמות אלו די להן בשמירת אפסר, ולכן אסורות לצאת
82 בשמירה מעולה יותר, וכגון הגמל לא יצא בחטם, ששמירה יתירה
83 אסורה. וכיון ששמואל הביא הוכחה זו, יש לומר שכך דעתו,
84 ששמירה יתירה אסורה, והוא זה שפירש את המשנה שאסור לצאת
85 אף ברצועה שניתנה לשמירה, וקשה על רב יוסף שאמר ששמואל
86 סובר ששמירה יתירה מותרת.
87 הגמרא מתרצת את דברי רב יוסף. מתרצת הגמרא: מכיון שיש
88 סתירה בדעת שמואל, סָמִי הָא מְקַמֵּי הָא – הסר הוכחה זו [ששמירה
89 יתירה אסורה] מפני הוכחה זו [ששמירה יתירה מותרת], ונקוט
90 ששמואל הוא הסובר ששמירה יתירה מותרת, וביאר את המשנה
91 שפרה אינה יוצאת ברצועה שבין קרניה רק כאשר נתנה לנזי, אבל
92 אם נתנה לשמור מותר, אף שזו שמירה יתירה. שואלת הגמרא: **וּמִמָּא**
93 **חֲזִיית דְּתְּסִמִּית הָא מְקַמֵּי הָא** – ומה ראית להסיר הוכחה זו
94 [ששמירה יתירה אסורה] מפני הוכחה זו [ששמירה יתירה מותרת],
95 הלא אפשר לומר גם להיפך, סָמִי הָא מְקַמֵּי הָא – הסר הוכחה זו
96 [ששמירה יתירה מותרת] מפני הוכחה זו [ששמירה יתירה אסורה],
97 ונקוט ששמואל סובר ששמירה יתירה אסורה, וביאר את המשנה
98 שפרה אינה יוצאת ברצועה שבין קרניה אף כאשר נתנה כדי לשמור,
99 משום שזו שמירה יתירה. משיבה הגמרא: רב יוסף נקט ששמואל הוא
100 הסובר ששמירה יתירה מותרת, משום **דְּאִשְׁכְּחִין** – [שמצאנו] שנאמר
101 במפורש **שְׁמוּאֵל הוּא דְּאָמַר** – [שאמר] שאם ניתנה הרצועה לְנִזִּי
102 **אָסוּר** לצאת בה, ואם ניתנה כדי לְשַׁמֵּר מוֹתֵר לצאת בה. **דְּאִתְּמַר** –
103 שנאמר בבית המדרש, שנחלקו רב ושמואל בפירוש המשנה, **רַב**
104 **חֵיָּא בְּרַ אֲשִׁי אָמַר** בשם רב, בֵּין ניתנה הרצועה לשם נזי, וּבֵין
105 ניתנה הרצועה כדי לְשַׁמֵּר אותה, **אָסוּר** שתצא בה, שאף אם ניתנה
106 לשמירה, כיון שהיא שמירה יתירה אסור שתצא בה. **וְרַב חֵיָּא בְּרַ**
107 **אֲבִין אָמַר** בשם שְׁמוּאֵל, שאם ניתנה הרצועה לשם נזי, **אָסוּר**
108 שתצא בה, שהיא נחשבת משא, וְאִם ניתנה הרצועה כדי לְשַׁמֵּר
109 אותה מוֹתֵר שתצא בה, ששמירה יתירה מותרת.
110 הגמרא מקשה על רב שאמר ששמירה יתירה אסורה. מקשה הגמרא:
111 **מִיתִיבִי** – הקשו בני הישיבה על דברי רב, שנינו בענין פרה אדומה
112 [פרה פ"ב מ"א], **קִשְׁרָה בְּעֵלֶיהָ** – [את הפרה] **בְּמוֹסְרָה** – [אפסר] **בְּשִׁרָה**
113 לשמש כפרה אדומה, ואינה נפסלת בכך. **וְאִי סִלְקָא דְּעֵתָה מִשְׁאוּי**
114 הוּא – ואם עולה בדעתך לומר ששמירה יתירה כגון זו שקושר פרה

דאיתותב דעתיה. להודיעו שלא נתבוננתי: בפרומבא. מי הוי גטירותא יתירתא לגביה, או לא: הלכה פתנית. ולא איכפת לן אי הוי גטירותא יתירתא: יוצאה באפסר. אם תחבו בחקיקת קרן, אבל בקשירה בעלמא - לא, דילמא שלפא מרישה, מתוך שראשה דק היא מתנתקת לכאן ולכאן בשמושבין אותה, ואתי לאתויי ארבע

אמות ברשות הרבים: תתב לה פקנה. שקשר שער קנה כמין קב, ונתב האפסר לתוכו: מנתקת. מתנתקת וקופצת אנה ואנה לברוח מיד: כאי. לה. הנק, שנתלש השער ומכאיבה: תנן. תתב. בסוף פרקין "ולא פרה ברצועה שבין קרניה": לגוי. שצובעה וקולעה לגוי בין קרניה כמין קליעה מפרן לקרן ואינו אוזקה בה: לשמר. שאוזקה בה: אסור. דפרה מינטרא בלא אחיזה, אלא מוליכה לפניו, וקסבר גטירותא יתירתא משוי הוא: ולשמר מותר. קסבר גטירותא יתירתא לא משוי הוא: ארבע בהמות. וקסיד דהכי קאמר: באפסר יוצאות ולא בחסם, אלמא: גטירותא יתירתא משוי הוא: ומאי חזית. דמסמית הא דשמואל מקמיה הדיא? סמי יהיא מקמי הא! דאיתמר. בדרבא, דשמואל הוא דשרי. והוא דמחליפין כדאוקימנא, דלא (א) למעוטינהו מחסם, אלא למעוטי נאקה מאפסר. דלא מינטרא ביה: קשרה בעליה. לפרה אדומה: במסורה. אפסר: במוליכה מעיר לעיר. וסתם פרה פונה למקום מרבץ שלה, וצריך לאוזקה בשמוליכה לעיר אחרת. ולא גטירותא יתירתא הוא. אלא אורקא היא: שאני פרה. אדומה: דרמיה יקרים. ובגי גטירותא יתירתא משנולדה: יוצאין ברוכין. הרצועה סביב צואן, ואע"פ שאינו אוזקה - לא משוי הוא, דלגוי נמי אורחיהו הוא: נמשכין. שמושכה ברצועה הקבועה בטבעת השיר: יוצאין נמשכים. דגטירותא אורקא הוא: ואין יוצאין ברוכים. דלגוי לאו אורקא הוא: ברוכין ליפשי. ברוכים בריות, שכול להכניס ידו בין הכר לציור, או יניח מעט מן החבל, שאם באת לברוח - נמה ויאחזקה: מולאות. פדות: דאי ס"ד דרב דימי נמשכין לאחר קאמר. אבל ברוכין - לא. ולא אתא לאשמעין אלא דמולאות משתמרות באפסר, ולא הוי משוי לה: מדרב יהודה אמר שמואל נפקא. דקס"ד דקבלה רבי מיניה דר' ישמעאל בר' יוסי: טבעת אדם. שנותן באצבע לגוי: טמאה. דתכביש הוא, וממדין וזפניו, דמנה דתן תכשיטין "אצבעה וצמיד" וגו', ואובלוהו קאי "תחתטאו אתם ושיבכם" (במדבר לא): טבעת בהמה. גגון שיר: טבעת בליים. בעין שעושין בראש דודת הכלים: ושאר כל הטבעות. בגון העשויות לדלת:

מהורות

דאיתותב דעתיה. א"ל: חמור שעסקיו רעים בגוץ זה, מהו לצאת בפרומבא בשבת? א"ל: הכי אמר אבדו משמיה דשמואל: הלכה פתנית תנא דבי מנשיא: עז שחקק לה בין קרניה - יוצאה באפסר בשבת. בעי רב יוסף: תתב לה בזונה מהו? בין דאי מנתח לה כאי לה - לא אתיא לנתוחה, או דילמא: זימנין דרפי ונפיל, ואתי לאתויי ד"א ברה"ר? - תיקו. תנן התם: "ולא פרצועה שבין קרניה". אמר (ליה) ר' ירמיה בר אבא: פליגי בה רב ושמואל: חד אמר: בין לגוי בין לשמר אסור. וח"א: לגוי - אסור, ולשמר - מותר. אמר רב יוסף: תסתיים דשמואל הוא דאמר "לגוי - אסור, לשמר - מותר", דאמר רב הונא בר חיאי אמר שמואל: הלכה פתנית. א"ל אביי: אדרבה, תסתיים דשמואל הוא דאמר "בין לגוי בין לשמר אסור", דאמר רב יהודה אמר שמואל: מחליפין לפני רבי: של זו בזה מהו? אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי, קד אמר אבא: ד' בהמות יוצאות באפסר הסום, הפדר והגמל והחמור, לאו למעוטי גמל בחסם? סמי הא מקמי הא. ומאי חזית דמסמית הא מקמי הא? סמי הא מקמי הא! (דאשפחן שמואל הוא דאמר "לגוי אסור לשמר מותר". דאתמר) רב חיאי בר איש אמר רב: בין לגוי בין לשמר - אסור, ורב חיאי בר אבין אמר שמואל: לגוי - אסור, לשמר - מותר. מיתבי: קשרה בעליה במסורה - כשרה, ואי ס"ד משאוי הוא - "אשר לא עלה עליה עול" אמר רחמנא! אמר אביי: במוליכה מעיר לעיר, רבא אמר: שאני פרה דדרמיה יקרי. רבינא אמר: במורד. "הסום בשיר וכו'". מאי "יוצאין ומאי 'נמשכין'? אמר רב הונא: או יוצאין ברוכין, או נמשכין. ושמואל אמר: יוצאין נמשכין ואין יוצאין ברוכין. במתניתא תנא: יוצאין ברוכין ליפשי. אמר רב יוסף: חזינא להו לעיגלי דבי רב הונא יוצאין באפסריהן ברוכין בשבת. כי אתא רב דימי אמר ר' חנינא: מולאות של בית רבי יוצאות באפסריהן בשבת. איבעיא להו: ברוכין או נמשכין? ת"ש, כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר חנינא: מולאות של בית רבי יוצאות באפסריהן ברוכין בשבת. אמרוהו רבנן קמיה דרב אסי: הא דרב שמואל בר יהודה - לא צריכא, מדרב דימי נפקא. דאי ס"ד דרב דימי 'נמשכין' קאמר -

מדרב יהודה אמר שמואל נפקא, דאמר רב יהודה אמר שמואל: מחליפין היו לפני רבי: של זו בזה מהו? אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי: קד אמר אבא, ארבע בהמות יוצאות באפסר, הסום והפדר והגמל והחמור. אמר רב אסי: איצטריד להו. דאי מדרב יהודה נפקא - הוה אמינא, אמר לפניו - ולא קיבלה מיניה, קמ"ל דרב דימי. ואי דרב דימי - הוה אמינא: ה"מ - נמשכין, אבל ברוכין - לא, קמ"ל דרב שמואל בר (רב) יהודה. "ומיין עליהו וטובלן במקומן". למימרא דבני קבלי טומאה ניהו? והתנן: טבעת אדם טמאה וטבעת בהמה וכלים ושאר כל המצבוע

טוהרות!

אמר שמואל הלכה כחנניה. פ"ח דהלכה כרב דאמר בין לגוי בין לשמר אסור מדמשני אביי ורבא ורבינא דהוה בתראי אליביה הדיא דקשרה בעליה במסורה. ועוד, דקיי"ל דהלכתא כרב באיסורי. הלכך אומר הרב פור"ח דכל נטירותא יתירתא - אסור, כגון פרה באפסר, ובכל נוי בהמה - אסור לצאת. ומידו, עגלים יוצאות באפסר כדאמר בסמוך, ויצא סוס ברסן - דאורחיה בהכי או באפסר. אבל בשניהם, ברסן ובאפסר - אסור. ומותר להשיב הרסן או האפסר בראש הסוס בשבת, ואין בו איסור טלטול - דמזכין הוא לבהמה. ואדם המנדיג סוס ברשות הרבים יזהר שלא יוציא ראש החבל מתחת ידו טפה, ומה שבין ידו לסוס יגביה מן הקרקע טפה, דהכי אמרינן לקמן בפרק(ב). ומותר לכוון חבל האפסר סביב צוואר הבהמה ולצאת, דהא עגלי דרב הונא ומולאות של בית רבי יוצאים ברוכין: אדרבה תסתיים דשמואל הוא דאמר כו', תימה לרשב"א: מה ראייה מייתי מדאמר שמואל מחליפין לפני רבי כו' דלכאורה משמע דהא דקאמר לעיל לא למעוטי נאקה באפסר, דכל זה מדברי שמואל: קשרה בעליה במסורה. הוה מצי לשנויי הא מני - חנניא דא. והא דמשמע בריש "הבונס" (ביק נה) דמסירה שמירה פחותה היא - היינו דוקא בשור: או יוצאין ברוכין. פי' בקונט: דמזכין לגוי, וכן פירש במתניתין. וקשה לרשב"א ולהרב פור"ח: דלעיל משמע דלגוי לכ"ע אסור ותיירץ הרב פור"ח: דבאח פליגי, דרב הונא אסור דגטירותא נמי איכא בברוכין, שאם רוצה הבהמה לברוח - תפסנה בכריכת האפסר, ולא הוי משוי. ושמואל סבר: ברוכין לא הוי נטירותא: במתניתא תנא ברוכין לימשך. רב הונא מתוך: ברוכים לימשך, שיש חלל בין אפסר לצוואר, שהוא נוח לימשך כשרצה. ושמואל סבר: לימשך - דוקא שיש חלל תלוי באפסר: מניי אדם לגוי בהמה. פירש"י: ובעודו לאדם נטמא. ובזהם פירש כר, דאפילו אחר שיחודו לבהמה מקבל טומאה, שאינו עולה מלקבל טומאה מכאן ואילך אלא בשינוי מעשה. דבמזכב בפ"ק דסוכה (דף יג) גבי קוצר לאבילה ונמלך לסיכור. ורש"י בעצמו פירש כן בריש "במה אשה" (לקמן נה). ובופת שאור שיחודו לשיבה דאמר טוהר, אורי: דמיירי כשיש שינוי מעשה:

ומיין עליהם במקומן. אצטריך לאשמעין במקומן, דלא חיישנין שמוא תפל הואא על הבהמה ופסלו, דתנן במסכת פירש (פ"ב מ"ג). נתכוון לחוות על האדם והוה על הבהמה, אם יש באזוב - ולא ישנה: וטובלי במקומן. הקשה הר"ר אליעזר אמאי לא מקשה הכא "טבילה מאן דכר שמיה?" כדפריך בריש "במה אשה" (דף נו). אמאי דתנן "ולא תטבול עד שתרפס" ותיירץ ר"ת: דהכא לא פריך, משום דמתנן מיירי בדין כלים שמחלק בין כלי לכלי, ואיזה מותר לצאת בו ואיזה אסור, ואגב אורחיה אשמעין שאר דיני כלים ומזין עליהם וטובלן במקומן. דכן דרך התנא, כי ההוא (לקמן דף סו). דקטיע יוצא בקב שלו, ואם יש בו בית קבול בתותין - טמא. אבל בריש "במה אשה" דמיירי בדיני כלים, ואשמעין דין טבילת אשה, פריך שפיר: טבילה מאן דכר שמיה?

והא איכא חציצה. פירש בקונטרס: שטבעת תקוע בשיר בחוק, ואין המים נכנסים שם. ואומר ר"י: דצריך לומר שפעמים מסירים אותו ועושים מהן מלאכה בפני עצמן, שאם כל שעה היו קבועים בצואר הבהמה - היה הכל חשוי כלי אחד, ולא הוי חציצה. והרי פורת פירש: והא איכא חציצה - לפי שהוא דבוק בצואר הבהמה:

בשריתכן. להכי לא מוקי לה במחוללין.

דאין דרך השי' להיות כן:

טבעת שהתקנה לחגור בה מתניו. נראה

לר"י: דהיינו לחגור מלבושיו שזן

רחבים, ואוגדם בנגד מתניו בטבעת, כעץ שפי

בקונטרס לקשור בה את כתפיו:

היא של אלמוג וחותמה של מתכת. וא"ת

והא יש בה בית קיבול מקום מושב

החותמו ור"ל: דאין זה בית קיבול, דאמרינן: בית

קיבול העשוי למלאות - לא שמה בית קבול:

והתניא מחט בין נקובה בין אינה נקוב:

נראה לר"י: דלא פריך אליב' דאביי,

דאיהו הוה מפרש שאינה נקובה - היינו שניטל

חורה או עוקצה, אלא אליב' דרבא פריך.

לדלידיה לא מצינן לפרש הכי, בדמבחה בריש

"כל הכלים" (לקמן כג). ותימה לר"י: דכיון

דלא ידע המקשה דמיירי בגלגל א"כ בלאו הכי

תקשה ליה לרבא, בדפריך בריש "כל הכלים"

(ג' שם):

והוא

טהורות! א"ר יצחק (נפחא): בְּבִאֵן מְנוֹי אָדָם לְנוֹי בְּהֵמָה.

ורב יוסף אומר: הואיל ואדם מושך בהם את הבהמה. מי

לא תניא: מקל של בהמה של מתכת מקבל טומאה, מה

טעם - הואיל ואדם רודה בהן. ה"נ: הואיל ואדם מושך

בהן. "ומבולן במקומו". והאיכא חציצה! א"ר אמי:

בשריתכן. לימא ר' אמי פרב יוסף סבירא ליה, דאי בר'

יצחק (*נפחא), דאמר "בְּבִאֵן מְנוֹי אָדָם לְנוֹי בְּהֵמָה" בִּין

דריתכן - עבד בהו מעשה ופרחה לה טומאה מינייהו!

דתנן*: כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה, ואין

עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה! סבר לה פרבי יהודה,

דאמר: מעשה לתקן - לאו מעשה הוא. דתניא, ר' יהודה

אומר: לא אמר שינוי מעשה לתקן אלא לקלקל. במתניתא

תני: במחוללין. שאל תלמיד אחד מגליל העליון את ר"א:

שמעתי שחולקין בין טבעת לטבעת, אמר לו: שמה לא

שמעתי אלא לענין שבת, דאי לענין טומאה - דא ודא

חדא היא. ולענין טומאה דא ודא אחת היא? והתנן: טבעת אדם - טמאה, וטבעת בהמה וכלים

ושאר כל הפטעות - טהורות. כי קאמר ליה איהו - נמי דאדם קאמר ליה. ודאדם דא ודא אחת

היא? והתניא: טבעת שהתקנה לחגור בה מתניו ולקשר בה בין כתפיו - טהורה. ולא אמרו

טמאה - אלא של אצבע בלבד! כי קאמר ליה איהו - נמי דאצבע קאמר ליה. ודאצבע דא ודא

אחת היא? והתנן: טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג, היא של אלמוג וחותמה

של מתכת - טהורה! כי קאמר ליה איהו נמי פולה של מתכת קאמר ליה. ועוד שאל: שמעתי

שחולקין בין מחט למחט. אמר ליה: שמה לא שמעתי אלא לענין שבת, דאי לענין טומאה - דא

ודא אחת היא. ולענין טומאה דא ודא אחת היא? והתנן: מחט שניטל חורה או עוקצה - טהורה!

כי קאמר ליה - בשלימה. ובשלימה דא ודא אחת היא? והתנן: מחט שהעלתה חלודה, אם

מעכב את התפירה - טהורה, ואם לאו - טמאה, ואמרי דבי ר' נאי: והוא שרישומה ניפר! כי

קאמר ליה - בשיפא קאמר ל'. ובשיפא דא ודא אחת היא? והתניא: מחט, בין נקובה בין אינה

נקובה - מותר לטלטלה בשבת, ולא אמרינן "נקובה" - אלא לענין טומאה בלבד! והא תרנמא

אביי אליבא דרבא - בגלמי. מתני' חמור יוצא במדרעת בזמן שהיא קשורה בו. וזכרים יוצאין

לבובין. רחלות יוצאות שחוות, פבולות, וכבונות. העזים יוצאות צורות. רבי יוסי אוסר כבולן,

חוץ מן הרחלין הפבונות. רבי יהודה אומר: עזים יוצאות צורות ליבש, אבל לא לחלב.

גמ'

בראצירא: טהורה. דהדר הויה לה בטבעת כלים, ולא דמיא לאדם מושך בהם, שאינו משתמש בה כלום אלא מונחת ועומדת לרצועה. ומיהו, עם הרצועה מקבלת טומאה.

אבל אם היה נוטלה ומחירה - אינה מקבלת טומאה לעצמה: כי קאמר ליה איהו נמי. דא ודא אחת היא: דאצבע קאמר ליה. ולענין שבת יש חילוק: אלמוג, עצי אלמוגים

והוא נאה: טמאה. דבשר טבעת אולגין, ופשוטי כלי מתכות טמאים: היא של אלמוג טהורה. דפשוטי כלי עץ הוא: אלא לענין שבת. לענין חוצאת שבת יש חילוק בין נקובה

לשאנו נקובה, דנקובה קתני "חייב חטאת", ובשאנו נקובה, כגון אישפגל"א שהיא תכשיט. קתני "אינו חייב חטאת" בפרק "במה אשה" (דף נז:). חורה, חור שלה: עוקצה.

פונטא: חלודה. וראירא: והוא שרישומה. של מחט ניכר, דהיינו כלי וטמאה. ל"א: שרישומה של חלודה ניכר בבגד, היינו עיכוב תפירה, וטהורה: בשיפא. נישופת בשופיא

שקורין לימא, שאין בה חלודה: מותר לטלטלה בשבת. בחצר, דהא חוץ לטול את הקורן, ותורת כלי עליה: ולא אמרו נקובה. חלוקה להלכותיה אלא לענין טומאה בלבד:

דנקובה מקבלת טומאה, ושאינה נקובה לא: דא תרנמא אביי. בפרק "כל הכלים" בגלמי. שהוא גולם, שנקצצה מן החוט, ועומדת לינקב. הקם הוא, דמן זמן שלא נקבה -

אינה מקבלת טומאה, דהא לא נגמרת מלאכתה. ולענין טומאה "כלי מעשה" כתיב (במדבר לא) שגמר כל מעשהו. ומיהו, לענין שבת - שריא, דימנין דמליך עלה ומנח

לה הכי, ומשוי לה מנא לנטילת קורן. אבל מחט שנגמרה מלאכתה, כגון אישפגל"א שאינה עומדת לינקב - דא ודא אחת היא לטומאה: מתני' מדרעת. בשט"ל, ומניחין

אותו כל היום על החמור לחממו, דאמרי אנשי: חמרא אפילו בתקופת תמוז קריר ליה: שהיא קשורה בו. בגמ' מפרש: וזכרים. אילים: לבובים שחוות פבולות וכבונות. מפרש

בגמרא: צורות. דדיין צורות: פעמים ליבש - שמחזקן כדי שלא יחלבו עוד. ותעברה, או יהו שמנות לאכול. ופעמים לחלב - לשמור חלבן שלא יטפסו לארץ, וקושין

להם כיס בדידין: ר' יוסי אוסר בבולן. דמשוי הוא: חוץ מן הרחלים הפבונות. שהוא שמירת צמרן שלא יטפן, והוי להו תכשיט: יוצאות צורות ליבש. ר' יהודה סבירא ליה

בתנא קמא דלאו משוי הוא: ומיהו, ליבש דמיהדק שפיר, וליכא למיחש דילקא נפיל ואתי לאיתוי. אבל ליחלב, דלא מיהדק שפיר - חיישינן:

גמ'

טהורות. דלאו משום תכשיט מישמא, דאין תכשיט לכלי. וכלי נמי לא הוי, אלא תכשיט כלי. ומיהו, בעודן מחוברות לכלי - מיטמו עם הכלי, דהוי יד לכלי, דכל המחובר לו הרי הוא כמוהו: כבאין מנוי אדם לנוי בהמה. מתני' כגון ששעשה שיר זה לתכשיט אדם, ובעודו לאדם נטמא, ולאחר טומאתו נטנו לבהמה, וצריך להטבילו

מטומאתו ראשונה שלא יגע בטהרות: הואיל

ואדם מושך בהן את הבהמה, חשיב ליה כלי

תשמיש דאדם: מקל של בהמה. שרודין בו

את הגמל או את האנקה, *אי נמי: כעין

שעושין להנהיג את הדוב: של מתכת. דאילו

של עץ פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה:

מאי טעם. הרי צורך בהמה: רודה, מכה

ומייסרה: והאיכא חציצה. שטבעת הקבוע

בשיר קבוע בו בחוק ואין המים נכנסין שם:

בשריתכן. הנה בפטיש עד שנתפשוט, ונתרחק

הנקב סביב סביב: פרב יוסף סבירא ליה. ולא

דאמר: כשזן של בהמה נמי מקבלי טומאה,

הואיל ואדם מושך בהן. הלכך, כי ריתכן

לאחר טומאה אפתי במלייתיהו קיימי, ולא

פרתא טומאתן, דאפתי חזו לבהמה: דאי כר'

יצחק. דאמר: לא מקבלי טומאה אלא בעודן

לאדם. טומאה זו שקבלו בעודן לאדם, כיון

דריתכן ושוב אין נאים לאדם - בטלי להו

מתורת תכשיט, וטהרו מטומאתן: יורדין לידי

טומאתן במחשבה. מאחר שחשיב עליו

שיניינו כמות שהוא עכשיו, ולא יוסיף תיקון

אחר - הוא גמור מלאכתן, ונקבל מטומאה:

ואין עולין מטומאתן. מאחר שחשיב על

העור לעשות שטיח - ירד לידי טומאה, ואם

חור וחשיב עליו לרצועה וסנדלים - לא בטל

מתורת כלי, *ולא סהר בכף עד שיתן בו

אומל, דהוי שינוי מעשה. הא בשינוי מעשה

מיהו עולה מטומאתו: לתקן, וזו היא תקנה:

לצורך בהמה: לאו פגעה הוא. לבטל מתורת

כלי: במחוללין. מתחלה נעשו חלוצין רחבים

שיש חלל בדביקתן, שנתן טבעת בחור טבעת

כמות שהוא רחב: שחולקין. יש חילוק

בהלכותיהן, ואיני יודע מהו חילוקן: אלא

לענין שבת. לענין חוצאת שבת יש חילוק בין

יש עליה חותם ושאין עליה חותם, כדאמר

לקמן בפ' "במה אשה" (דף נט:). דא ודא אחת

היא. כל טבעות דין אחד לקן: שהתקנה

לחגור בה מתניו. שקבצה בראש רצועה,

ועשאה כמין בוקלא שעושין לסרגין של

סוסין: ולקשור בה בין כתפיו. במי ורועותיו,

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

גמ'

שבת דף נב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלה

את הנקב, יש לומר שהתנא במשנתו **כבר** לה – סובר **כרבי יהודה**
דאמר שמעשה הבא כדי לתקן את הכלי **לאו מעשה הוא** – אינו
 נחשב מעשה לבטלו מתורת כלי ולטהרו מטומאתו, ומעשה זה
 שהרחיב את הנקב הוא תיקון השיר לשמש לבהמה, ואינו נטהר על
 ידו, ולכן שנה התנא כיצד יטהרו. **דתניא** – שנינו בברייתא, **רבי**
יהודה אומר, לא אמר שנינו מעשה – לא אמרו שנטהר הכלי על
 ידי מעשה הבא לתקן, **אלא** רק על ידי מעשה הבא לתקן.
 תירוץ נוסף מדוע אין חציצה בהטבלת השיר במקומו: **במתניתא תני**
 – בברייתא שנו, שמה שאמרו שמטביל את השיר במקומו, מדובר
במחולקין – באופן שהשיר והטבעת הנתונה בו אינם מהודקים זה
 לזה אלא אלא רחבים ומחוברים בריות, וכך היו מתחילה, ואין כאן
 חציצה.
 מתוך שהביאה הגמרא את המשנה העוסקת בטבעת המקבלת
 טומאה, דנה בחילוקים בין מיני הטבעות לענין הוצאה בשבת ולענין
 קבלת טומאה: **שאל תלמיד אחר מגליל העליון את רבי אליעזר,**
שמעתי שחולקין – שיש חילוק בין טבעת לטבעת – בין מיני
 הטבעות בהלכותיהם, ואיני יודע לענין איזו הלכה נאמר החילוק.
אמר (השיב) לו רבי אליעזר לתלמיד, **שמה לא שמעתי** שיש חילוק
 בין מיני הטבעות **אלא לענין הוצאה מרשות לרשות בשבת**, שכן
 מצינו בזה חילוק, שטבעת שיש עליה חותם אינה תכשיט לאשה
 אלא משא ואם יצאה חייבת חטאת, וטבעת שאין עליה חותם היא
 תכשיט לאשה ואינה משא ואם יצאה פטורה. **דא** – שאם תאמר
שלענין קבלת טומאה נאמר החילוק, אי אפשר לומר כן, שהרי **דא**
ודא (זה וזה, כל מיני הטבעות) **חיא** – דין אחד להם, ואין
 חילוק ביניהם.
 מקשה הגמרא: וכי לענין קבלת טומאה **דא ודא אחת היא** – כל
 מיני הטבעות דין אחד להם, והתנן – והרי שנינו במשנה (כלים פ"ב מ"א),
טבעת המשמשת לנוי אדם באצבעו טמאה – מקבלת טומאה,
וטבעת המשמשת לבהמה, כגון שיר שבצוארה, **וכן טבעת של**
כלים, כמו שעושים בראש דיות הכלים, **וכן שאר כל הטבעות**,
 כגון טבעת הנתונה בראש, **מהורות** – אינן מקבלות טומאה. אם כן,
 מצאנו חילוק בין מיני הטבעות לענין קבלת טומאה, ומדוע אמר רבי
 אליעזר שאין חילוק ביניהם. מתרצת הגמרא: **כי קאמר ליה איהו**
נמי – אף רבי אליעזר כשאמר לו לתלמיד שלענין קבלת טומאה דין
 אחד לכל מיני הטבעות, רק בטבעת העשויה לנוי **דאדם** (של אדם)
קאמר ליה (אמר לו), שכל טבעות אדם מקבלות טומאה, ואילו
 לענין הוצאה בשבת יש חילוק ביניהם, שאם יש עליה חותם נחשבת
 משא ואם אין עליה חותם נחשבת תכשיט.
 מקשה הגמרא: ואף טבעת העשויה לנוי **דאדם** (של אדם), וכי **דא**
ודא אחת היא – כל מיני טבעות אלו דין אחד להם לענין טומאה,
 כפי שאמר רבי אליעזר. **והתניא** – והרי שנינו בתוספתא (כלים פ"ב פ"ב)
טבעת שהתקיינה אותה בראש רצועה לשמש
 כתורה לחגור **כה את קטניו**, **וכן לקשר בה את שרוליו בין כתפיו**
 כשהוא מפשילם, **מהורה** – אינה מקבלת טומאה, משום שאינה
 משמשת את האדם אלא את בגדיו, **ולא אמרו** שטבעת אדם **טמאה**
 – מקבלת טומאה **אלא בטבעת של אצבע** (העשויה לנוי באצבע)
בלבד. אם כן, מצאנו חילוק בין מיני טבעות של אדם לענין קבלת
 טומאה, ומדוע אמר רבי אליעזר שאין חילוק ביניהם. מתרצת
 הגמרא: **כי קאמר ליה איהו נמי** – אף רבי אליעזר כשאמר לו
 לתלמיד שלענין טומאה דין אחד לכל מיני הטבעות, רק בטבעת
דאצבע – הנתונה באצבע **קאמר ליה**, שכל מיני טבעות אלו
 מקבלות טומאה, ואילו לענין הוצאה בשבת יש חילוק ביניהם.
 מקשה הגמרא: ואף טבעת העשויה לנוי **דאצבע** (באצבע), וכי **דא**
ודא אחת היא – כל מיני טבעות אלו דין אחד להם לענין טומאה,
 כפי שאמר רבי אליעזר, **והתנן** – והרי שנינו במשנה (כלים פ"ב מ"א),
טבעת שהיא עצמה של מתכת, וחורתה – החותם הקבוע בה **של**
אלמוג (עשוי מעץ אלמוגים), **טמאה** – מקבלת טומאה, אף שאין
 לה בית קיבול, משום שאנו דנים אותה על פי עיקרה שהוא ממתכת,

מהורות – אינן מקבלות טומאה, משום שאינן בכלל תכשיט. אם כן,
 מבואר במשנה זו ששיר אינו מקבל טומאה, ולא כפי שלמדנו
 ממשנתנו.
 מתרצת הגמרא: **אמר רבי יצחק (נפחא)**, אכן שיר אינו מקבל
 טומאה, ומשנתנו העוסקת בדרכי טהרת השיר, מדברת **בכאין מנוי**
אדם לנוי בהמה – בשיר ששימש תחילה לתכשיט אדם ובאותה
 שעה נטמא, ולאחר מכן שינה בעליו את ייעודו ונתנו לשמש לנוי
 בהמה, ועדיין הוא טמא כבתחילה, ובא לטהרו כדי שלא יטמא
 טהרות במגעו. תירוץ נוסף: **ורב יוסף אומר**, אמנם שיר המשמש לנוי
 בהמה אינו מקבל טומאה, שאין תורת תכשיט לבהמה, אך שיר
 שדיברה משנתנו, **הואיל ואדם מושך בהם** (בשיר) **את הבהמה**,
 נמצא שהוא כלי המשמש אדם ומקבל טומאה. מוכיחה הגמרא
 שבאופן זה הוא נחשב כלי המשמש אדם: **מי לא תניא** – האם לא
 שנינו בברייתא, **מקל של בהמה** (שבו הוא מכה את הגמל או את
 הנאקה), אם הוא של מתכת, מקבל טומאה. מבארת הגמרא את
 ההוכחה: **מה טעם** הדבר שמקבל טומאה, הלא כלי המשמש בהמה
 אינו מקבל טומאה. ודאי הטעם משום שהמקל נחשב כלי המשמש
 אדם, **הואיל ואדם רודה** (מכה ומייסר) **בהן** את בהמתו. ויש ללמוד
 מברייתא זו, **דהכא נמי** – שכאן בשיר גם כן נחשב כלי המשמש
 אדם, **הואיל ואדם מושך בהן** (בשיר) את הבהמה.
 שנינו במשנתנו (לעיל א'), בענין טהרת שיר שבצואר הבהמה, **ומחולקין**
במקומן. כלומר, שאם נטמא השיר ובא לטהרו בטבילה, יכול
 להטבילו אף בעודו במקומו בצואר הבהמה. מקשה הגמרא: **הלא**
באופן זה האביא (יש) **חציצה בין השיר למים**, משום שבשיר נתונה
 טבעת (שבה אחוזה רצועת השיר), והיא מהודקת בו בחוזקה, והמים
 אינם יכולים להיכנס במקום החיבור, וכיצד נטהר השיר בטבילה זו.
 מתרצת הגמרא: **אמר רבי אמי**, משנתנו מדברת באופן **שריתקן** –
 שהכה בפטיש על השיר והרחיב את הנקב שבו, וכך הטבעת אינה
 מהודקת והמים נכנסים במקום החיבור, ואין כאן חציצה.
 הגמרא דנה בתירוץ של רבי אמי, כיצד לדבריו קיבל השיר טומאה.
 שואלת הגמרא: **לימא** – האם נאמר שרבי **אמי** שאמר שמשנתנו
 דיברה באופן שהרחיב את הנקב שבשיר, **כרב יוסף ככירא ליה**
 (הוא סובר), שאמר (בגמרא לעיל) שהשיר מקבל טומאה מפני שהוא
 משמש את האדם למשיכת הבהמה, ולכן אף כשהרחיב את הנקב
 לאחר שנטמא, לא נטהר השיר בכך, משום שעדיין הוא ראוי
 למשיכת הבהמה, ולכן שנה התנא במשנתנו כיצד יש לטהרו. **דא** –
 שאם תאמר שרבי אמי סובר **כרבי יצחק (נפחא)**, **דאמר** (ש) שיש
 להעמיד את משנתנו **בכאין מנוי אדם לנוי בהמה** – בשיר ששימש
 תחילה לנוי אדם ובאותה שעה נטמא, ולאחר מכן שינה את ייעודו
 ונתנו לשמש לנוי בהמה, אם כן יש להקשות, **בין דריתקן עבר בהו**
מעשה – כיון שהרחיב את הנקב עשה בו מעשה לשנותו מנוי אדם,
 שמעתה אינו נאה לאדם ואינו נחשב תכשיט לענין קבלת טומאה,
 ובכך **פריחה** (הסתלקה) **לה הטימאה מיניהו** (מן השירים), ואינו
 צריך לטהרו.
 מוכיחה הגמרא שעל ידי מעשה שעשה לבטלו מנוי אדם מסתלקת
 הטומאה מהשיר: **דתנן** – שנינו במשנה (כלים פ"ב מ"ט), **כל הכלים**
 שלא נגמרה מלאכתם, **יורדין לדי טומאתן** – נחשבים ככלים
 גמורים ומקבלים טומאה **במחשבת** – על ידי מחשבת הבעלים שלא
 להוסיף תיקון בכלי אלא להשתמש בו כמות שהוא עכשיו, ואם
 לאחר מכן נמלך להוסיף בו תיקון, **אין עולין מטומאתן** – אינם
 נפקעים מתורת כלי המקבל טומאה, להיחשב ככלי שלא נגמרה
 מלאכתו, **אלא שנינו מעשה** שיעשה בו, להוכיח שהוא עתיד
 להוסיף בו תיקון מלאכה, ולא די במחשבה שיחשוב כן. ויש ללמוד
 ממשנה זו, שעל ידי מעשה בטל ממנו תורת כלי ונטהר בכך, ואף
 כשהרחיב את נקב השיר אינו נוי עוד לאדם, ומדוע שנה התנא
 במשנתנו כיצד יש לטהרו.
 דוחה הגמרא: אין הכרח לומר שרבי אמי סובר כרב יוסף, אלא הוא
 יכול לתרץ אף כרבי יצחק, ומה שלא נטהר השיר על ידי שמרחיב

משנה

1 משנתנו תבאר אלו דברים מוסיפים הבל ואין לטמון בהם את
2 התבשיל בערב שבת קודם חשיבה, ואלו אינם מוסיפים הבל ומותר
3 להטמין בהם: **בָּמָה מוֹמֵנִין וּבְמָה אֵין מוֹמֵנִין** – הבא לסלק קדירתו
4 מעל גבי הכירה ולהטמינה בערב שבת קודם חשיבה, שאמרו חכמים
5 שאין להטמינה בדבר המוסיף הבל אלא רק בדבר השומר על חומה,
6 באלו דברים יכול להטמין ובאלו לא, **אֵין מוֹמֵנִין לֹא בְּנֶפֶת** – פסולת
7 הנותרת בבית הבד לאחר סחיטת השמן שכנוסה יחד, והיא חמה
8 מאוד, **וְלֹא בְּזָבֵל** בהמות, **לֹא בְּמִלֵּחַ**, **וְלֹא בְּסִיד**, **וְלֹא בְּחֹל**, שכל
9 הדברים הללו מוסיפין הבל, **כֵּין** אם אותם דברים **לְחִין**, **וּכֵין** אם הם
10 **יְבֹשִׁין**, אף שחומן מועט משל לחין. **וְלֹא בְּתֶבֶן**, **וְלֹא בְּזֶגֶן** – פסולת
11 ענבים לאחר דריכתם ביקב, **וְלֹא בְּמוֹכֵין** – דבר רך, כגון צמר גפן,
12 חתיכות צמר רך, או שחיקת בגדים בלויים. **וְלֹא בְּעֶשְׂבִּין**. אימתי אין
13 טומנים בתבן ובזגים במוכין ובעשבים, דווקא **בְּזֶמֶן שֶׁהֵן לְחִין**,
14 ומוסיפים הבל, **אֲכָל מוֹמֵנִין בָּהֶן בְּשֶׁהֵן יְבֹשִׁין** כיון שאינם מוסיפים
15 הבל. 16

גמרא

17 **אִיכָּפְיָא לָהּ** – נסתפקו בני הישיבה, **נֶפֶת** ששינו במשנתנו שאין
18

19 לטמון בה, **שֶׁל זֵיתִים תֵּנֶן** – האם כוונת המשנה לפסולת של זיתים
20 דווקא, שהיא חמה מאוד, **אֲכָל** פסולת **דְּשׁוּמְשָׁמִין** שאינה חמה כל
21 כך, **שְׁפִיר דְּמִי** – מותר לטמון בה, **או דִּילְמָא דְּשׁוּמְשָׁמִין תֵּנֶן** – או
22 שמא כוונת המשנה גם לפסולת שומשמן, **וְכָל שֶׁכֵּן דְּזֵיתִים** שהבלה
23 רב.
24 הגמרא מוכיחה שכוונת המשנה לפסולת של זיתים דווקא: **תָּא שְׁמַע**,
25 **דְּאִמְר רַבִּי זִירָא מְשׁוּם חֹד דְּרַבִּי רַבִּי יִנְאִי** – בשם תלמיד אחד מבית
26 מדרשו של רבי ינאי, **קוּפָּה** שֶׁהֵנִיחַ בתוכה מוכין יבשים ו**זֶמֶן בָּהּ**
27 קדירה, **אֲסוּר לְהֵנִיחָהּ עַל גַּפְתָּ שֶׁל זֵיתִים**. ואף שהמוכין אינם
28 מוסיפים הבל, מכל מקום מאחר והקדירה מונחת על הגפת המוסיפה
29 הבל הרי זה כאילו הקדירה מוטמנת בדבר המוסיף הבל. **שְׁמַע מִינָּה**
30 – מוכח מכאן שגפת **שֶׁל זֵיתִים תֵּנֶן** במשנתנו. שאם גם גפת של
31 שומשמן נחשב כמוסיף הבל, לא היה לו לרבי ינאי לנקוט בגפת של
32 זיתים דווקא.
33 דוחה הגמרא: **לְעוֹלָם אִימָא לָךְ** – לעולם אוכל לומר לך **שֶׁלְעֵנִין**
34 איסור **הַטְּמִינָה**, שבא לטמון את הקדירה בתוך הגפת, בגפת
35 **דְּשׁוּמְשָׁמִין נְמִי אֲסוּר**, אבל **לְעֵנִין** שדיבר בו רבי ינאי שמשמן בקופה
36 שאינה מוסיפה הבל אלא שמניחה על גפת שאין האיסור בזה אלא
37 מצד

אגרות קודש

ב"ה, ד' כסלו, תשי"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ב וכ"ט מ"ח וא' כסלו...

ב) עוד נקודה עלי להעיר והיא, שכיון שעבודת המורים-ות ועאכו"כ המנהלים, אי אפשר שתהי' מבוססת אך ורק על קבלת עול, וכמבואר בכ"מ גם בתורת הדא"ח, ונראה זה במוחש שאפשר שתהי' מוצלחה אך ורק באם תעשה בשמחה ובטוב לבב וברגש של תענוג, מוכרח שיחס ההנהלה עם כאו"א תהי' בדרכי נועם, ופשיטא בדרכי שלום, אפילו באם ההנהלה סוברת שצדקה במאה אחוז והם אשמים במאה אחוז, ומי יאמר אם קצת ספק בדבר.

והביאני לכתוב האמור, כי מקבל הנני מכתבי התמרמרות מכמה בתי ספר הרשת, אף שמחולקים בהטענות שבהם, אבל הצד השובא דרובא, שאין מרגישים יחס של השתתפות בעניניהם והרצון לעזור להם וכו' וכו' אם מצד [ה]הנהלה או מצד המנהל במקום (במכתבי המורים-ות) או מצד המורים-ות (במכתבי המנהלים), אף כי כמובן לא בכל המכתבים ההתמרמרות שוה ובאותה התקיפות ותכיפות.

ובודאי בהתבוננות יש למצוא דרך להזהר מידית בהאמור והרי שכר המעביר על מדותיו הוא המשכת י"ג מדה"ר כפסק דין רז"ל שהם בלי גבוליות, וק"ל.

ג) כנראה אחת הסיבות להתמרמרות היא, עכוב המשכורת לפעמים, ואתענין לדעת באם ייסדו קופה שהיא תלוה להמורים-ות ע"ח המשכורת שתתקבל בחדש זה עצמו, ז.א. הלואה לאיזה ימים או לשבוע ושבעים לכל היותר, היש תועלת בזה? ואם אפשר להבטיח (באווארענען) שישולם החוב מבלי כל עכוב, ז.א. שיהי' מובטח ע"ז הטשעק המתקבל מהמשרדים וק"ל...

וכיון שנמצאים אנו בחדש כסלו, חדש הנסים והגאולה ובו המועדים דיו"ד וי"ט כסלו, וסיומו בימי חנוכה דהלכה כב"ה דמוסיף והולך, הנה יבשרו טוב בכל הענינים דהפצת היהדות והפצת המעניות בטוב הנראה והנגלה שמוסיפים באור הלך והוסיף.

בברכה לבשו"ט.

ז"ע נתקבלו המכ' מה' ח' כסלו. כן נתקבלו הפר"כ מכ"ג כ"יו תשרי. י, כ"א מ"ח. א דר"ח כסלו.

1 לטויה ואריגה. **כיצד הוא עושה** – כיצד יטול את קדרתו מי שטמן
2 בגיזי צמר, הרי אסור לטלטלם והקדרה טמונה כולה בהם, **נוטל את**
3 **הפסיו מעל גבי הקדרה והן** – גיזי הצמר **נופלות** מאליהן.
4 המשנה ביארה עד כה כיצד מסלק את הכיסוי ואת גיזי הצמר שעליו,
5 עתה מבארת המשנה כיצד ניתן לטול את הקדרה: **רבי אלעזר בן**
6 **עזריה אומר**, כשבא לטול קדרה הטמונה בקופה עם גיזי צמר, **מטה**
7 **– מטה את הקופה על צדה ונוטל את הקדרה**, ואינו רשאי לטול את
8 הקדרה בעוד הקופה זקופה **שמה יפול** את הקדרה ויפלו הגיזין לתוך
9 הגומא **ואינו יכול להחזיר את הקדרה למקומה**, שבכדי להושיב את
10 הקדרה יצטרך לחזו את הגיזים עצמם האסורים בטלטול. **והכמים**
11 **אומרים**, **נוטל את הקדרה ומחזיר אותה למקומה**, ואין חוששים
12 שגמא יפלו הגיזים לגומא.

גמרא

13 שנינו במשנה שהשלחין מותרים בטלטול, מסתפקת הגמרא באיזה
14 שלחין מדובר: **יתבי** – ישב **רבי יונתן בן עכניאי** **ורבי יונתן בן**

16 **אלעזר, ויתבי** – וישב **רבי חנינא בר חמא** **נבייהו** – אצלם, **וקא**
17 **מיכניאי** **להו** – והסתפקו רבי יונתן בן עכניאי ורבי יונתן בן אלעזר,
18 **האם שלחין של בעל הבית תנן** – מה ששנינו במשנה שמותר
19 לטלטל את השלחין, האם מדובר דווקא בשלחין של אדם שאינו
20 עוסק במכירתם, ולפי שאינם עומדים למכירה אינו מקפיד
21 מלהשתמש בהם אף אם יטנפו, ולכך הם מוכנים לשיבה ואינם
22 מוקצים, **אכל שלחין של אומן** שעומדים למכירה, **בין דקפיד**
23 **עלייהו** – שהאומן מקפיד עליהם שלא יטנפו, אינם עומדים לשיבה,
24 ומוקצים הם **ולא מטללינן להו**. או **דילמא**, שלחין של **אומן תנן**,
25 שאף האומן אינו מקפיד מלהשתמש בהם, **וכל שכן** שמותר לטלטל
26 שלחין של **בעל הבית**.
27 **אמר להו רבי יונתן בן אלעזר, מסתברא** ששלחין של **בעל הבית**
28 **תנן**, ורק הם מותרים בטלטול, **אכל שלחין של אומן** אסורים
29 בטלטול מפני שהוא קפיד עלייהו ואינם עומדים לשיבה. **אמר להו**
30 **רבי חנינא בר חמא**, אין הלכה כדברך, ומותר לטלטל גם שלחין
31 של אומן שכן **אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי**,

המשך ביאור למס' שבת ליום חמישי עמ' א

1 הרגלים, הרי הוא בטל לעפר הבית ומוקצה. **אמר רבנן קמיה דרב**
2 **פפא** – אמרו החכמים לפני רב פפא, רב יהודה שהתיר להשתמש
3 בעפר מבלי לעשות בו מעשה המוכיח שהעפר עומד לעשות צרכיו,
4 **במאן** – כשיטת מי אמר כן, ודאי שדבריו הם כשיטת **רבן שמעון בן**
5 **גמליאל** שהתיר יחוד במחשבה בלבד. **דאי ברבנן** החולקים עליו,
6 **האמרי** – הרי חכמים אומרים, שבכדי ליחיד מוקצה לשימוש המותר
7 בשבת, **בעינן** – צריך שיעשה בו **מעשה** להוכיח שכוונתו ליחידו
8 לכך.

9 דוחה הגמרא: **אמר להו רב פפא**, אין הכרח שדברי רבי יהודה הם
10 כדעת רבן שמעון בן גמליאל, **דאפילו תימא** – אפילו אם תאמר שרב
11 יהודה סובר **ברבנן** המצריכים מעשה, אפשר שבדין קופה של עפר
12 גם חכמים מודים שאין צריך מעשה, **שעד כאן לא קאמרי רבנן**
13 **דבעינן מעשה** – כל מה שחכמים אומרים שצריך דווקא מעשה, אינו
14 **אלא מירי דבר עבידא ביה מעשה** – בדבר שהוא בן מעשה, דהיינו
15 שיכול לעשות בו מעשה המוכיח שהוא עומד לכך, **אכל מירי דלא**
16 **בר מעיבדא ביה מעשה**, וכגון עפר, שאין מעשה שאפשר לעשות
17 בו כדי להוכיח שהוא עומד לכיסוי, **לא צריך מעשה**, ודי ליחידו
18 במחשבה.

19 שואלת הגמרא: **נימא כתנאי** – האם נאמר שרב יהודה שהתיר
20 ליחיד קופה של עפר על ידי מחשבה בלבד, אמר דין השנוי במחלוקת
21 תנאים, ששנינו בברייתא, **כפל דבר חפין את הכלים** – מותר
22 לשפשף את הכלים בשבת כדי לצחצח אותן, **חזין מכלי כסף** שאסור
23 לשפשף אותם **בגרתקון** – כעין עפר הנוצר בחביות יין, שעיקר תיקון
24 כלי הכסף נעשה בו. ומפני שהכסף רך, השפשוף בגרתקון ממחק את
25 הכלים, שהוא אחד מאבות המלאכה האסורים בשבת. מדייקת
26 הגמרא: משמע מדברי הברייתא שאין איסור לחפוף את כלי הכסף
27 אלא רק בגרתקון, **הא ו-אבל** לשפשף את כלי הכסף **בנתר** – מין
28 אדמה שמנקים בה כלים, **וחול, מותר**, שאינם גוררים את הכסף.
29 **והתנאי** – ואילו בברייתא אחרת שנינו, **נתר וחול אסור** לשפשף
30 בהם. נמצא שנחלקו התנאים האם מותר לשפשף את כלי הכסף
31 בנתר וחול. אולם לא מפורש בברייתות, מה טעם מחלוקתם.

32 הגמרא מנסה לבאר שמחלוקתם היא בדין יחיד מוקצה לדבר שאינו
33 בר מעשה: **מאי לאו כהא קמיפלגי** – האם אין הביאור בדבריהם
34 ששניהם סוברים שאין איסור מצד גירוד הכסף, ומחלוקתם היא בדין
35 יחיד מוקצה, וכגון שהכניס מלא קופתו נתר וחול, ועירה אותם על
36 קרקע ביתו, **דמר** – התנא שאסר לשפשף כלי כסף בנתר וחול, **סבר**
37 שכדי ליחיד את החול המוקצה **בעינן מעשה** גם בדבר שאינו בן

38 מעשה, וכיון שאי אפשר לעשות מעשה בנתר ובחול, אסר לטלטלם
39 כדי לשפשף בהם את הכלים. **ומר** – התנא שהתיר לשפשף כלי כסף
40 בנתר וחול **סבר**, שבדבר שאינו בר מעשה **לא בעינן מעשה**, אלא
41 די במחשבה בלבד, ולכן מותר לטלטל אותם על ידי יחוד במחשבה,
42 ודי בכך שהכניס מלא קופתו נתר וחול. ואם נפרש כך, נמצא
43 שתנאים אלו חולקים האם די במחשבה כדי ליחיד דבר שאינו בר
44 מעשה. ואם כן, רב יהודה שאמר 'מכניס אדם מלא קופתו עפר
45 ועושה בה כל צרכו', אמר דין השנוי במחלוקת התנאים.

46 דוחה הגמרא ביאור זה, ומבארת שמחלוקתם היא בדין דבר שאינו
47 מתכוין. דוחה הגמרא: **לא בזה נחלקו התנאים**, **רבנן עלמא** – גם
48 התנא שהתיר לשפשף כלי כסף בנתר וחול, וגם התנא שאסר
49 לשפשף כלי כסף בנתר וחול, סוברים שבדבר שאינו בר מעשה **לא**
50 **בעינן מעשה**, ודי במחשבה בלבד כדעת רב יהודה. ואף שלדעת
51 שניהם מותר לטלטל את העפר שיחדוהו, **לא קשיא (הא רבי**
52 **יהודה הא רבי שמעון)** – אין להקשות על סתירת הברייתות, שכן
53 הם חולקים במחלוקת תנאים בענין אחר, **הא** – התנא שאסר לשפשף
54 כלי כסף בנתר וחול, סובר **כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין** –
55 מעשה היתר שעושה אדם שיתכן שיעשה מחמתו מעשה איסור
56 שאינו מתכוין לו, **אסור** לעשותו, ואף נתר וחול כיון שפעמים
57 מגררים את הכלים, אף על פי שאינו מתכוין לכך אסור. **והא** – התנא
58 המתיר סובר **כרבי שמעון**, **דאמר דבר שאין מתכוין מותר**. ומכל
59 מקום לחפוף את כלי הכסף בגרתקון גם רבי שמעון אוסר, מפני שהוא
60 ודאי מגרר את הכלים, וגם רבי שמעון מודה בפסיק רישיה ולא ימות,
61 היינו שוראי שיעשה המעשה איסור, שאסור לעשותו אפילו שאינו
62 מתכוין לכך.

63 הגמרא מקשה על העמדת מחלוקתם בדין דבר שאינו מתכוין. מקשה
64 הגמרא: **במאי אוקימתא להא דרשרי** – במה העמדת וביארת את
65 התנא שהתיר לשפשף בנתר וחול, **כרבי שמעון המתיר דבר שאינו**
66 מתכוין, אם כן **אימא סיפא** – אמור ובאר את הסיפא של הברייתא,
67 ששנינו בה, **אכל לא יחוף פהם** – לא יחוף בנתר ובחול את **שערו**
68 בשבת מפני שהם משרירים אותו. **ואי** – ואם תפרש שהתנא של
69 הברייתא הוא **רבי שמעון**, איך אפשר ליישב את הסיפא. הרי רבי
70 שמעון **משדרא קשרי** – מתיר לחפוף את הראש בנתר וחול, לפי
71 שאינו מתכוין להשיר שער.

72 מוכיחה הגמרא שלדעת רבי שמעון מותר לחפוף את השער בנתר
73 וחול: **דתנן במשנה (נזיר מב.)**,

1 מפני שהוא נחשב משא. תַּנְנִיָּה אֹמֶר, חִיה יוֹצֵאָה בְּסוּגָר, שאינו
2 נחשב משא, וְכֵן יוֹצֵאת בְּכָל דָּבָר הַמְשֻׁתָּמֵּר – שבו היא משתמרת.
3 מבררת הגמרא: בְּמֵאֵי עֶסְקִינָן – במה (באיזו חיה) מדובר במחלוקת
4 תנאים זו. אֵילִימָא – אם נאמר שמדובר בְּחִיָּה גְדוּלָּה, כגון דוב, מִי
5 סָנִי לָהּ – וכי די לשמירת חיה כזו בסוּגָר, הלא אין די בזה, ואם כן
6 הוא נחשב משא, וכיצד אמר חנניה שהיא יוצאת בו. וְאֵלָּא מדובר
7 בְּחִיָּה קְטַנָּה, כגון נמיה וחולדה, מִי לֹא סָנִי לָהּ – וכי לא די
8 לשמירתה סוּגָר, הלא ודאי די לה בזה, ומדוע הטעם של תנא קמא
9 שלא תצא בו. מסיקה הגמרא: אֵלָּא לֹא חֲתוּל אִיכָּא בִּינֵיהוּ – אלא
10 ודאי המחלוקת בין תנא קמא לחנניה היא בחתול, אם הוא יוצא
11 בקולר, משום שטבעו של החתול שאינו רוצה כל כך לברוח, ולכן
12 אינו צריך שמירה אף כחיה קטנה. תַּנָּא קַמָּא סָבַר, בִּיּוֹן דְּסָנִי לָהּ
13 בְּמִיתְנָא בְּעֵלְמָא – כיון שמספיק לשמירת החתול חבל קטן, הקולר
14 מְשֻׁאָּי הוּא – נחשב משא, מפני שהוא שמירה יתירה, ואינו יוצא בו,
15 וְחֲנַנְיָה סָבַר, כֹּל נְמִירוּתָא יִתְרֵתָא לֹא אִמְרִינָן מְשֻׁאָּי הוּא – כל

16 דבר הבא לשמירה יתרה אין אומרים שנחשב למשא, ולכן הקולר
17 אינו נחשב משא על גבי החתול, והוא יוצא בו. נמצא, שנחלקו
18 תנאים בדבר זה, אם דבר הבא לשמירה יתירה נחשב משא.
19 שמואל פוסק הלכה במחלוקת זו: אֹמֶר רַב הוֹנָא בְּרַחֲמִי, אֹמֶר
20 שְׁמוּאֵל, הִלָּכָה בְּתַנְנִיָּה שאמר שחתול יוצא בקולר, וכן כל דבר
21 הבא לשמירה יתירה אינו נחשב משא.
22 מביאה הגמרא מעשה הנוגע לנידון זה: לֹאִי בְּרִיָּה (בנו) דְּרַב הוֹנָא
23 בְּרַחֲמִי, וְרַבָּה בְּרַב הוֹנָא, הָיוּ קְאָזְלִי בְּאֻרְחָא – היו הולכים
24 יחד בדרך, וכל אחד רוכב על חמורו, ובדרכם קָדְמִיָּה חֲמֵרָא דְּלֹאִי
25 לְחֲמֵרָא דְּרַבָּה בְּרַב הוֹנָא – הקדים חמורו של לוי את חמורו של
26 רבה בר רב הונא, ורבה בר רב הונא לא ידע שחמורו של לוי עשה
27 זאת מעצמו, אלא חשב שלוי עשה כן מדעתו, ולכן חָלַשׁ דְּעֵתִיָּה
28 דְּרַבָּה בְּרַב הוֹנָא – חלשה דעתו של רבה בר רב הונא, מפני שהוא
29 היה גדול מלוי. אֹמֶר לוי לעצמו, אִימָא לִיָּה מִילְתָּא – אומר לו דבר,
30 בִּי הִיכִי

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה מ"ח, תשי"ב

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מכ"א מ"ח, בו כותבת מאשר עבר עליי ואשר לעי"ע עדיין לא נשתדכה.

בהנוגע לעניינים הבלתי רצויים שהיו בעבר, ידועה הוראת תורתנו חיים, אשר ביד כל אדם
ניתן לתקן ולשפר ענייניו מכאן ולהבא, ומועילה חרטה אמיתית על העבר ביחד עם קבלה טובה על להבא,
ובענייני שידוכין בפרט, שתי נקודות להוסיף בזה.

א) עליי להחליט בתוקף המתאים, שלכשתנשא, תנהג ביתה כראוי לבת ישראל, שכל אחת מהן
נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה, בשמירת טהרת המשפחה, שמירת שבת, אכילת כשר וכו' בתוך שאר
מצות התורה, והשי"ת הרואה ללבב אשר החליטה באמת וגם תנהג כן, ימציא לה זיווג המתאים לפניי
בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ב) יש להכיר את המציאות כמו שהיא, שאין שלימות בעולם, ולכן אין לחפש ולחטט אחרי
חסרונות של אלו שבאים עמם בהכירות, ובפרט בהביא בחשבון שגם המחפש אינו בתכלית השלימות
וכשמסתכלים בעין יפה על בני ישראל ומשימים לב להעיקר (מדות טובות, הנהגה בדרך הישרה היא דרך
התורה והמצוה וכו') אזי בדרך ממילא רואים איך שהטפל דטפל אין צריך לתפוס מקום יותר מערכו
וכשהעיקר הוא בשלימות הרי זה מכריע לאמירת הן.

מהנכון אשר לאחרי כל הני"ל, הנה בכל יום חול בבקר תפריש פרוטות אחדות לצדקה עד שתשתדך
ותנשא בשעה טובה ומוצלחת.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

1 באפסר נחשבת משא, הלא בפרה אדומה **אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עוֹל**
 2 **אֶמֶר רְחֵמָנָא** – אמרה התורה (במדבר יט ב), ובמשא יש לפסול את
 3 הפרה מפני שעלה עליה עול.
 4 הגמרא מביאה שלושה תירושים לקושיא על רב. מתרצת הגמרא:
 5 **אֶמֶר אֲבִי**, מה ששינוי שאם קשר פרה אדומה באפסר כשרה,
 6 מדובר בַּאֲפֹן שהוא מוֹלִיכָה – מוליך את הפרה) **מְעִיר לְעִיר**,
 7 שבאופן זה דרך שמירתה הראויה באפסר, מפני שסתם פרה דרכה
 8 לפנות למקום המרביץ שלה המצוי מחוץ לעיר, ואין זו שמירה יתירה,
 9 ולכן היא כשרה. ואכן אם הוליך אותה בתוך העיר וקשרה באפסר
 10 נפסלת, ששם האפסר הוא שמירה יתירה ונחשב משא. מוסיפה
 11 הגמרא לתרץ: **רְבָא אֶמֶר, שְׁאֵנִי** – (שונה) פָּרָה אדומה משאר פרות,
 12 משום דְּרָמִיָּה יִקְרִין, והיא צריכה שמירה מעולה יותר, משעה
 13 שנולדה, והדרך לשומרה באפסר, ולכן אינו שמירה יתירה והיא
 14 כשרה. מוסיפה הגמרא לתרץ: **רְבִינָא אֶמֶר**, מה ששינוי שפרה
 15 אדומה אינה נפסלת באפסר שעל גבה, מדובר בַּפְּרָה שטבעה להיות
 16 מוֹדֶקֶת, ולכן היא טעונה שמירה מעולה יותר מכל פרה, ואפסר הוא
 17 שמירתה הראויה ואינו שמירה יתירה, ולכן היא כשרה. ואכן, פרה
 18 רגילה שאין טבעה להיות מורדת, אם קשרה בעליה באפסר נפסלת,
 19 משום שהאפסר הוא שמירה יתירה ונחשב משא.
 20 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור דברי המשנה, שבעלי
 21 השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר: שנינו במשנתנו (לעיל א), **הַסּוּם**
 22 יוצא **בְּשִׁיר וְכוּ**, וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר.
 23 שואלת הגמרא: **מָא** – מהו פירוש **יוֹצֵאִין**, ו**מָא** – ומהו פירוש
 24 **נִמְשָׁכִין**, משיבה הגמרא: **אֶמֶר רַב הוּנָא**, כך פירוש דברי המשנה,
 25 בעלי חיים שדרכם לצאת בשיר, או יוֹצֵאִין כשהם בְּרוֹכִין סביב
 26 צוארם ברצועה הקבועה בטבעת שבשיר, באופן שאי אפשר לאוחזם
 27 בה והשיר ניתן רק לנוי, או יוצאים כשהם נִמְשָׁכִין ברצועה הקבועה
 28 בטבעת שבשיר, שהיא אינה כרוכה. שכן אם ניתן השיר לנוי ובין אם
 29 ניתן לשמירה, דרכם בכך ואינו נחשב משא. ו**שְׂמוּאֵל אֶמֶר**, כך
 30 פירוש דברי המשנה, בעלי חיים שדרכם לצאת בשיר יוֹצֵאִין רק
 31 כשהם נִמְשָׁכִין בשיר, כגון שהרצועה הקבועה בו אינה כרוכה,
 32 שדרכם להשתמר בה, ו**אֵין יוֹצֵאִין** כשהם בְּרוֹכִין ברצועה שבשיר,
 33 שאינו אלא לנוי, ואין הדרך לצאת כך, ולכן נחשב משא. מביאה
 34 הגמרא ברייתא בענין זה: **בְּמַתְנִיתָא תֵּנָא** – בברייתא שנו, בעלי
 35 השיר יוֹצֵאִין כשהם בְּרוֹכִין ברצועה שבשיר באופן הראוי לַיִּשְׁשָׁה.
 36 הגמרא מביאה שרב הונא עשה מעשה כשיטתו: **אֶמֶר רַב יוֹסֵף**,
 37 **הוּנָא לָהּ לְעוֹנִי דְּבִי רַב הוּנָא** – ראיתי את העגלים שבבית רב
 38 הונא, שהם יוֹצֵאִין בַּאֲפִסְרֵיהֶן בְּרוֹכִין בְּשִׁבְתָּ, כפי שיטתו שאמר
 39 שיוצאים כרוכים לנוי.
 40 הגמרא מביאה את מנהג בית רבי ביציאת פרדות באפסר: **כִּי אֶתָּא**
 41 – כאשר בא רב דִּימִי מארץ ישראל לבבל, **אֶמֶר בשם רבי חֲנִינָא**,
 42 **מוֹלְאוֹת** – (פרדות) שֶׁל בֵּית רַבִּי יוֹצֵאוֹת – רגילות לצאת בַּאֲפִסְרֵיהֶן
 43 בְּשִׁבְתָּ. הגמרא מבררת האם המנהג בבית רבי שפרדות יוצאות
 44 באפסר אף כשהוא כרוך. מסתפקת הגמרא: **אִיפִיעָא לָהּ** – הסתפקו
 45 בני הישיבה, מה שאמר רבי חנינא שהפרדות של בית רבי יוצאות
 46 באפסר בשבת, האם באפסרים בְּרוֹכִין הן יוצאות, שהאפסר בא רק
 47 לנוי, או שמא יוצאות רק כשהם נִמְשָׁכִין באפסר, והאפסר בא
 48 לשמירתן. מוכיחה הגמרא: **הָא שְׁמַע** – בא ושמע ראייה לפשוט
 49 הספק, **דְּבִי אֶתָּא** – שכאשר בא רב שְׂמוּאֵל בִּרְ יְהוּדָה מארץ ישראל
 50 לבבל, **אֶמֶר בשם רבי חֲנִינָא, מוֹלְאוֹת** – (פרדות) שֶׁל בֵּית רַבִּי
 51 יוֹצֵאוֹת – רגילות לצאת בַּאֲפִסְרֵיהֶן כשהם בְּרוֹכִים בְּשִׁבְתָּ. הרי
 52 הדבר מפורש, שאף באפסר כרוך שאינו אלא לנוי, היו הפרדות
 53 יוצאות בשבת.
 54 מוסיפה הגמרא: **אֲמִירוֹהִי רַבִּנָּן קָמִיהִ דְּרַב אֲסִי** – אמרו החכמים לפני
 55 רב אסי, הָא דְּרַב שְׂמוּאֵל בִּרְ יְהוּדָה – דבר זה שאמר רב שמואל בר

יהודה, שפרדות של בית רבי יוצאות באפסרים כרוכים, **לֹא צְרִיכָא**
 – אין אנו צריכים לו, מפני שכבר מְדַרְבֵּי דִימִי נִפְקָא – מדברי רב דִּימִי
 57 שאמר שיצאו באפסרים יש ללמוד שמדובר באפסרים כרוכים, אף
 58 שהוא לא אמר כן במפורש, משום דְּאִי סָלָא דְעֵתָךְ – שאם עולה
 59 על דעתך לומר דְּרַב דִּימִי רק באופן שהם נִמְשָׁכִין קָאָמֶר – אמר
 60 שהם יוצאים, ולא באופן שהאפסר כרוך, ובא רק ללמדנו שרבי סובר
 61 שפרד משתמר באפסר ולכן אינו נחשב משא, הלא דבר זה כבר
 62 מְדַרְבֵּי יְהוּדָה אֶמֶר שְׂמוּאֵל נִפְקָא – מדברי רב יהודה בשם שמואל
 63 הוא נלמד, דְּאֶמֶר – (שכן אמר) רַב יְהוּדָה שְׁאֶמֶר שְׂמוּאֵל, שנינו
 64 במשנתנו (לעיל א) שגמל יוצא באפסר ונאקה יוצאת בחטם, שכן הוא
 65 דרך שמירתם, וּמְחַלְפִין הִיוּ התלמידים בשאלתם לִפְנֵי רַבִּי, באופן
 66 הפוך, ששמירתה שֶׁל זוּ בָּזוּ, שהיה האפסר על גבי הנאקה והחטם
 67 על גבי הגמל, מָהוּ – מה הדין, האם גם באופנים אלו הם יוצאים,
 68 ו**אֶמֶר לִפְנֵי** – (לפני רבי) רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרִי יוֹסִי, לפשוט את הספק
 69 בגמל בחטם, כִּף אֶמֶר אֶבָּא – (אבי, רבי יוסי), **אֲרַבַּע בְּהֵמוֹת יוֹצֵאוֹת**
 70 **בַּאֲפִסָּר, הַסּוּם וְהַפָּרָד וְהַגְּמֵל וְהַחֲמוֹר**, שאפסר הוא שמירתם
 71 הראויה, ובא למעט שאינם יוצאים בשמירה מעולה יותר, כגון גמל
 72 בחטם. והפרד בכלל הבהמות שמנה רבי יוסי שיוצאות באפסר, ומן
 73 הסתם קיבל רבי את דברי רבי יוסי אלו, ואף הוא סובר כן. וכיון
 74 שמכאן כבר למדנו שרבי סובר שפרד יוצא באפסר, אין כל חידוש
 75 בדברי רב דִּימִי שפרדות של בית רבי יוצאות באפסר, ובהכרח שרב
 76 דִּימִי בא ללמדנו חידוש נוסף שלא למדנו משם, שאף באפסר כרוך
 77 יוצאות, ולא רק כאשר הוא בא לשמור. ואם כן, אין אנו צריכים את
 78 דברי רב שמואל בר יהודה שאמר שפרדות של בית רבי יוצאות אף
 79 באפסרים כרוכים, שכבר מדברי רב דִּימִי ידענו זאת.
 80 דוחה הגמרא: **אֶמֶר לָהּ** – (להם) **רַב אֲסִי** לחכמים, **אִיפִיעָרְךָ לָהּ** –
 81 צריכים אנו את דברי רב שמואל בר יהודה, שאמר שפרדות של בית
 82 רבי יוצאות אף באפסרים כרוכים, משום דְּאִי מְדַרְבֵּי יְהוּדָה נִפְקָא –
 83 שאם תבוא ללמוד כן מדברי רב יהודה ושהביא את הספק בגמל
 84 בחטם, ואת ההוכחה שהביאו לפני רבי מדברי רבי יוסי, שארבע
 85 בהמות יוצאות באפסר, ובכללן פרד, הִנֵּה אֲמִינָא – הייתי דוחה
 86 ואומר שאין ללמוד מדבריו מה סובר רבי, שיש לומר שרבי ישמעאל
 87 ברבי יוסי **אֶמֶר לִפְנֵי** – (לפני רבי) את מימרת אביו שנאמר בה שפרד
 88 יוצא באפסר, ורַבִּי לֹא קִיבֵלָה מִיְּדֵיהִי – לא קיבל ממנו דבר זה, ואינו
 89 סובר כן, וקָא מְשַׁמַּע לִן דְּרַב דִּימִי – מלמדנו רב דִּימִי שאכן רבי
 90 סובר כן, שהרי פרדות שבביתו יוצאות באפסר. **וְאִי דְּרַב דִּימִי** – ואם
 91 נבוא ללמוד מדברי רב דִּימִי שאמר שפרדות של בית רבי יוצאות
 92 באפסר שכן סובר רבי, הִנֵּה אֲמִינָא – הייתי אומר, הִנֵּי מִילִי – אלו
 93 הדברים שסבר רבי שפרדות יוצאות באפסר, רק באופן שהם נִמְשָׁכִין
 94 באפסר, שכיון שהוא שמירתו של הפרד אינו נחשב משא, אֶבָּל
 95 באופן שהם בְּרוֹכִין ברצועה שבאפסר, שאין האפסר משמש
 96 לשמירה אלא רק לנוי, **לֹא יוֹצֵא בּוּ**, שהוא נחשב משא. ולכן קָא
 97 מְשַׁמַּע לִן – מלמדנו דְּרַב שְׂמוּאֵל בִּרְ (רב) יְהוּדָה, שפרדות של בית
 98 רבי יוצאות באפסרים כרוכים, שאף כאשר הוא בא לנוי אינו נחשב
 99 משא.
 100 הגמרא דנה כיצד מקבל השיר טומאה: שנינו במשנתנו (לעיל א) בענין
 101 טהרת שיר, וּמִזִּין עָלֶיהָ מִי חֲטֹאת וּמִזְבִּילָן בְּמִקְוֶה – בעודם בצואר
 102 הבהמה, ואינו צריך להסירם. מקשה הגמרא: **לְמִיכָא** – האם באה
 103 המשנה לומר על השירים דְּבִנִּי קְבוּלִי טוֹמָאָה נִינְהוּ – שהם בני
 104 קבלת טומאה, כפי שיש ללמוד מהנידון כיצד מטהרים את השיר.
 105 וְהִתְנֵן – והלא שנינו במשנה (כלים פ"ב מ"א), **מִפְעֵת** המשמשת לנוי
 106 אֲדָם באבעו טוֹמָאָה – מקבלת טומאה, מפני שהיא תכשיט, וּמִפְעֵת
 107 המשמשת לְבִהָמָה, כגון שיר שבצוארה, וְכֵן טבעת של בָּלִים, כמו
 108 שעושים בראש ידידות הכלים, וְכֵן שְׂאָר כָּל הַמְּפֻעֵוֹת, כגון העשויות
 109 בדלת הבית,

1 וכלי מתכת מקבל טומאה אף כשאין לו בית קיבול. אך אם היא
2 ו-הטבעת עצמה של אלמוג, וחותמה של מתכת, מהורה - אינה
3 מקבלת טומאה, משום שאנו דנים אותה על פי עיקרה שהוא של עץ,
4 וכלי עץ אינו מקבל טומאה כשאין לו בית קיבול. אם כן, מצאנו
5 חילוק לענין טומאה בין מיני טבעות של אצבע, ומדוע אמר רבי
6 אליעזר שאין חילוק ביניהם. מתרצת הגמרא: כי קאמר ליה איהו
7 נמי - אף רבי אליעזר כשאמר לו לתלמיד שאין חילוק לענין טומאה,
8 רק בטבעת שפולה של מתכת קאמר ליה, שכל מיני טבעות מתכת
9 מקבלות טומאה, ואילו לענין הוצאה בשבת יש חילוק ביניהם.
10 מתוך שהובאו החילוקים בין מיני טבעות, מביאה הגמרא חילוקים אף
11 בין מיני מחטים, לענין הוצאה בשבת ולענין קבלת טומאה: ועוד
12 שאל התלמיד מגליל העליון את רבי אליעזר, שמעתי שחולקין -
13 שיש חילוק בין מחט למחט - בין מיני המחטים בהלכותיהם, ואינו
14 יודע לענין איזו הלכה נאמר החילוק. אמר ליה -השיב לו רבי
15 אליעזר לתלמיד, שמא לא שמעת שיש חילוק בין מיני המחטים
16 אלא לענין הוצאה מרשות לרשות בשבת, כפי ששינוי (להלן נז. סב.),
17 שמחט נקובה משא היא ואסור מן התורה לצאת בה בשבת, והמוציא
18 בשוגג חייב חטאת, ומחט שאינה נקובה אינה משא אלא תכשיט,
19 ולכן המוציא פטור מחטאת. דא - שאם תאמר שלענין קבלת
20 טומאה נאמר החילוק, אי אפשר לומר כן, שהרי דא ודא -זה וזה,
21 כל מיני המחטים אחת היא - דין אחד להם, ואין חילוק ביניהם.
22 מקשה הגמרא: וכי לענין קבלת טומאה דא ודא אחת היא - כל
23 מיני המחטים דין אחד להם, והתנן - והרי שינוי במשנה (כלים פ"ג מ"ה),
24 מחט שניטל חורה - שנשבר החור שבראשה, שבו מכניסים את
25 החוט, או שנשבר עוקצה - החוד שלה, שבו מנקבים את הבגד,
26 מעתה היא אינה ראויה למלאכתה, ולכן היא מהורה - אינה מקבלת
27 טומאה, מפני שבכך יצאה מתורת כלי. אם כן, מצאנו חילוק בין
28 המחטים לענין קבלת טומאה, שמחט שלמה מקבלת טומאה ומחט
29 שנשבר חורה או עוקצה אינה מקבלת טומאה, ומדוע אמר רבי
30 אליעזר שאין חילוק. מתרצת הגמרא: כי קאמר ליה רבי אליעזר
31 לתלמיד שלענין קבלת טומאה אין חילוק, רק במחט שלימה, שלא
32 ניטל ממנה חורה או עוקצה.
33 מקשה הגמרא: ואף בשלימה - במחט שלמה, וכי דא ודא אחת היא
34 - כל מיני מחטים אלו דין אחד להם לענין טומאה, כפי שאמר רבי
35 אליעזר, והתנן - והרי שינוי במשנה (כלים שם), מחט ששעלתה
36 חלודה, אם החלודה מערב את התפירה, המחט מהורה - אינה
37 מקבלת טומאה, שאינה ראויה עוד למלאכתה, ולכן אינה נחשבת
38 כלי, ואם לאו - ואם אין החלודה מעכבת את התפירה, המחט מלאכה
39 - מקבלת טומאה. ואמר רבי ינאי - ואמרו החכמים שבבית
40 מדרשו של רבי ינאי, מה שאמרה המשנה שאם החלודה מעכבת את
41 התפירה אין המחט מקבלת טומאה, והוא שרישומה ניכר - מדובר
42 באופן שרושם החלודה ניכר על גבי הבגד, וזהו עיכוב התפירה
43 שאמרה המשנה שמחמתו אינה מקבלת טומאה. אם כן, מצאנו
44 חילוק בין מיני מחטים שלמים לענין קבלת טומאה, ומדוע אמר רבי
45 אליעזר שאין חילוק. מתרצת הגמרא: כי קאמר ליה רבי אליעזר
46 לתלמיד שלענין קבלת טומאה אין חילוק, רק בשפיא - במחט ששפו
47 אותה בפצירה ובכך הסירו ממנה את החלודה קאמר ליה.

48 מקשה הגמרא: ואף בשפיא - במחט ששפו אותה ואין בה חלודה, וכי
49 דא ודא אחת היא - כל מיני מחטים אלו דין אחד להם לענין טומאה,
50 כפי שאמר רבי אליעזר, והתנן - והרי שינוי בברייתא, מחט, בין
51 אם היא נקובה ובין אם אינה נקובה, מותר לטוללה בשבת
52 ברשות היחיד, שאין בה איסור מוקצה, שאף מחט שאינה נקובה
53 נחשבת כלי, מפני שהיא ראויה לטול בה את הקוץ מגופו, ולא
54 אמרינן - ואין אנו אומרים שדווקא מחט נקובה נחשבת כלי אלא
55 לענין קבלת טומאה בלבד, שהנקובה נחשבת כלי ומקבלת טומאה,
56 ושאינה נקובה אינה נחשבת כלי ואינה מקבלת טומאה. אם כן,
57 מצאנו חילוק בין מיני מחטים שאין בהם חלודה לענין קבלת טומאה,
58 ומדוע אמר רבי אליעזר שאין חילוק ביניהם. מתרצת הגמרא: דא
59 תרנא - הלא העמיד וביאר אפי' (להלן קכג.), אליבא דרבא - לפי
60 שיטת רבא (שאמר שם) שמחט שניטל חורה או עוקצה אסורה
61 בטלטול משום מוקצה, שהברייתא מדברת בגלמי - במחט שעדיין
62 לא נגמרה מלאכתה, שרק נקצה מהחוט שממנו עושים את
63 המחטים, והוא עומד לנקבה, ובוז חילקה הברייתא בין דין מוקצה
64 בשבת לדין קבלת טומאה, שכיון שיכול להימלך בדעתו ולהניח את
65 המחט כשהיא לא נקובה ולהשתמש בה להוצאת קוץ מגופו אינה
66 מוקצה, ואילו לענין קבלת טומאה כיון שעתה בדעתו לנקבה נחשבת
67 כלי שלא נגמרה מלאכתו ואינה מקבלת טומאה. ואילו רבי אליעזר
68 דיבר על מחט שנגמרה מלאכתה כבר בלי נקב, שכך היא צורת
69 המחט, ועל כך אמר שבין נקובה ובין אינה נקובה היא מקבלת
70 טומאה, משום שראויה להוציא קוץ.

משנה

71 המשנה מפרטת אופנים שהבהמה נושאת דבר הטפל לגופה, ואינו
72 נחשב למשא ועל כן מותרת לצאת בו: חמור יוצא לרשות הרבים
73 בשבת במדרעת - כיסוי שמניחים תמיד על גופו לחממו בזמן שהיה
74 קשורה בו - שהמדרעת קשורה לחמור, וזכרים - אילים יוצאין
75 כשהם לבובין - עור קשור תחת זכרותם, ורחלות יוצאות כשהן
76 שחוות - אלייתן קשורה למעלה, וכן יוצאות הרחלות כשהן
77 כבולות - אלייתן קשורה למטה, וכן יוצאות כשהן כבולות
78 - עטופות בבגד לשמור את צמרן נקי, העצים יוצאות כשדדיהן
79 צרוות - קשורות בבגד, בין אם צרין כדי לייבשן מן החלב, ובין אם
80 קשר להם כיס כדי לשמור את החלב שלא יטפטף לארץ, ואף
81 שהבהמה נושאת את הבגד או הכיס. שדברים אלו טפלים לבהמה,
82 ואינם נחשבים משא. רבי יוסי אוסר כבולין - בכל האופנים שהתיר
83 תנא קמא, משום שהוא סובר שהם נחשבים משא, חוץ מן הרחלין
84 הפבולות - העטופות בבגד, שעטיפתן אינה נחשבת משא, מפני
85 שהיא באה לשמירת צמרן והוא כתכשיט שלהן. רבי יהודה אוסר,
86 ערים יוצאות כשדדיהן צרוות - קשורות בבגד, וכדברי תנא קמא
87 שהבגד אינו נחשב משא, אך זהו רק כאשר צרר אותן כדי לייבש
88 אותן מן החלב, שבאופן זה דרכו להדק בקשירתו היטב, ואין לחשוש
89 שמה יפול הבגד, אכל לא כאשר צרר אותן לחלב - לשמור על
90 החלב, שאמנם אינו נחשב משא ומן התורה יוצאות כך, אך כיון
91 שבאופן זה אינו מזהק היטב בקשירתו, חששו חכמים שמה יפול
92 ברשות הרבים וישכח ויבוא לטלטלו, ויעבור איסור בכך.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **יא.** מי שביטו סמוך לבית הפנסת ושמע הקדוש בתוך ביתו מהשליח צבור שמקדש בבית הפנסת אף על פי
2 שמתפנין לצאת בו לא יצא לפי שבזמן הזה שאין לנו אורחים השוכנים אצל בית הפנסת אין השליח צבור
3 מתפנין כלל להוציא שום אדם בקדוש זה ואינו מקדש אלא מחמת המנהג^[54]:

חלק ב סימן רעג שיהיה הקידוש במקום סעודה טע"ף יא

הלכתא רבתא

לג] מחמת המנהג - משמע שכוונת המקדש להוציא וכוונת השומע לצאת ידי-חובתו הן לעיכובא⁵³.

צינונים והוספות

- 50) ואף שבסימן ריג ס"ד נתבאר שבמצות דרבנן יצא י"ח בדיעבד בלא כוונה (כפי שהעיר במ"מ וצינונים על שו"ע) מ"מ יש לומר שהקידוש על היין כמוהו כדאורייתא ורק לכמה ענינים סמכו על הקידוש שבתפלה (כפי שנתבאר בסימן רעא). ועוד דמנין לנו שהשומע כבר התפלל, וא"כ חייב בקידוש מה"ת (ואעפ"כ יכול לצאת י"ח ממי שכבר התפלל כדלעיל סימן רעא ס"ו). ועוד דייתכן שקידוש שנעשה מן המנהג בלבד נשתנה דינו, וכשם שאינו יוצא י"ח קידוש כששומע שהש"ץ אומר 'ויכולו', כך אינו יוצא י"ח מקידוש הש"ץ.

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **ה** נוהגים לומר ג' פסוקים צדקתך והם כעין צדוק הדין על ג'
2 צדיקים שנפטרו בשעה זו יוסף משה ודוד:
3 **ו** ונהגו שלא לקבוע מדרש בין מנחה למעריב כי חכם שמת
4 בית מדרשו בטל דהיינו שאינם לומדים בחבורה אבל שנים
5 שנים לומדים בבתייהם כמ"ש ביו"ד ס' שד"מ ולכן המנהג
6 לדרוש קודם מנחה ואם נמשכה הדרשה עד סמוך לחשכה שלא
7 יוכלו לקיים סעודה שלישית אזי לא יאמרו פרקי אבות או שיר
8 המעלות:
9 **ז** אם חל בשבת יום שאין אומרים בו נפילת אפים במנחה אם
10 היה חל בחול כגון חנוכה וראש חודש אין נוהגין לומר צו"צ
11 במנחה וכן אם ראש חודש למחר אין נוהגין לומר צו"צ במנחה
12 שהרי בחול ג"כ אין נוהגין לומר נפילת אפים בערב ראש חודש
13 במנחה:
חלק ב סימן רצב דין תפלת מנחה בשבת טע"פים ה"ז
14 **א** נוהגים שמאחרים תפלת ערבית במוצאי שבת כדי להוסיף
15 מחול על הקודש אבל עיקר יציאת השבת הוא משעת צאת
16 ג' כוכבים קטנים שאין אנו בקיאים בבינונים ומיד שיצאו ג'
17 כוכבים קטנים היה מותר בעשיית מלאכה אלא שצריך להמתין
18 עד שיהיו ג' כוכבים עומדים רצופים במקום אחד ולא מפורזים
19 שזהו השיעור שצריך להוסיף מחול על הקודש ביציאת השבת
20 אבל מיד שנראים ג' כוכבים רצופים מותר להבדיל ולעשות
- 21 מלאכה אע"פ שעדיין לא התפלל ערבית ואם הוא יום המעונן
22 ימתין עד שיצא הספק מלבו:
23 **ב** מי שהוא אנוס שאי אפשר לו להבדיל על הכוס בלילה כגון
24 שצריך לילך לדבר מצוה והולך מביתו מבעוד יום עד סוף
25 התחום ויושב שם עד שחשכה ומיד שחשכה הולך לדרוכו יכול
26 להתפלל ערבית ולהבדיל על הכוס בביתו מבעוד יום ובלבד
27 שיהא מפלג המנחה ולמעלה.
28 ולא יברך על הנר מבעוד יום אלא יבדיל בלא נר ובעשיית
29 מלאכה אסור עד צאת הכוכבים רצופים אע"פ שהבדיל (א) וכן
30 קריאת שמע צריך לחזור ולקרות בצאת הכוכבים כשהולך בדרך
31 ואינו יוצא במה שקרא מבעוד יום אע"פ שבהבדלה יוצא ידי
32 חובתו ואינו צריך לחזור ולהבדיל אף אם יודמן לו כוס בדרך.
33 ואם הוא רוצה יכול להתפלל תפלת י"ח בלבדה מבעוד יום בלא
34 קריאת שמע ובכריתיה וכשתחשך לו בדרך יקרא קריאת שמע
35 בכריתיה ואף שאינו סומך גאולה לתפלה אין לחוש הואיל
36 ומתכוין לדבר מצוה:
37 **ג** יש אומרים שאף שחכמים התירו לאדם לעשות כן טוב
38 לאדם ליזהר שלא יעשה כן מפני שהוא דבר התמורה לרבים:
39 **ד** (היו) נוהגים לומר והוא רחום וברכו במשך גדול ובאריכות
40 נועם כדי להוסיף מחול על הקדש:
חלק ב סימן רצג דין ערבית במוצאי שבת וכו' ד' טע"פים:

1 **תוכן הפרק:** ההבדל בין הדעת באלקות בזמן הזה
 2 "למלאה הארץ דיעה את ה'" לעתיד לבא
 3 אך בחינות אלו של חלב ודבש עדיין לא הגיעו
 4 למעלת ומדרגת ומלאה הארץ דעה שיהיה לעתיד
 5 לבא, בבחינת דעת והרגשה ממש, משא"כ חלב
 6 ודבש הם בבחינת האמונה עדיין.
 7 אע"פ שנצטוונו "ורעה אמונה", היינו להשתדל
 8 לקבוע את האמונה בהקב"ה בנפשותינו בבחינת דעת
 9 והרגשה, מכל מקום, בזמן הזה אי אפשר להיות זה
 10 בשלימות, דרך אלעזר נאמר "מלאה הארץ דעה את
 11 ה'", כי גם כשאדם מגיע לבחינת "ארץ זבת חלב
 12 ודבש" (ההגדלה בענין האמונה, עד שמתענג על ה')
 13 אין זה כלל כמו הגילוי דלעתיד.

14 **והענין, כי הנה אנו רואים שהעולם כמנהגו נוהג**
 15 **בבחינת ממלא כל עלמין, שיש לכל עת בו.**
 16 אחד ההבדלים בין אור הממלא כל עלמין לאור
 17 הסובב כל עלמין הוא, דבאור הממלא כל עלמין יש
 18 שינויי מדרגות, היות שאור זה מתצמצם בכל עולם
 19 ונברא לפי מדרגתו, משא"כ אור הסובב כל עלמין
 20 שהוא קדוש ומובדל מן העולמות אין בו שום שינויים
 21 (וכנ"ל שעליו נאמר "אני ה' לא שנית") ונמצא בכל
 22 מקום וזמן בהשוואה.

23 וכך הוא גם בעבודת האדם, דכאשר אור הסובב
 24 כל עלמין מאיר ונקבע ממש בלב האדם, אזי אין בו
 25 שום שינויים בדביקותו המוחלטת אל ה'.

26 גילוי אור הסובב ממש יהי' רק לעתיד לבא, ואז
 27 שוב לא תהייה שום ירידות ועליות בעבודת בני
 28 ישראל אלא יהיו דבקים בדביקות תמידית ונצחית בו
 29 יתברך.

30 משא"כ עד עת קץ, בזמן הזה, שאז אין אור
 31 הסובב בהתגלות רק אור הממלא כל עלמין (שממנו
 32 הוא קיום וחיות העולם) - הרי העולם ובני ישראל הם
 33 תמיד בבחינת עליות וירידות וכו'.

34 [ומביא דוגמאות על הירידות והעליות במשך
 35 הדורות:]

36 **כי הנחש הטיל זוהמא בחוה, בחינת כנסת ישראל,**
 37 **ובמתן תורה פסקה זוהמתן, ואח"כ בחטא העגל**
 38 **חזר בו, ואח"כ כימי יהושע עברו את ה', ובימי**
 39 **שפוט השופטים קלקלו, ובימי דוד ושלמה היו**

40 **במעלה העליונה, ואח"כ בחטא ירבעם בו.**

41 וכך בכל דור ודור נשתנה לפי הענין, וגם בימי
 42 התנאים והאמוראים אין זמן א' דומה לחבירו, וכל
 43 העתים משתנים והזמנים מתחלפין ומתהפכין.

44 והיינו לפי שהם בבחינת ממלא כל עלמין, שהם
 45 בחינת פרצוף, ראש ויד ורגל ושאר אברים, שאין
 46 אחד דומה לחבירו ופעולת האיברים משתנים. גם
 47 לפעמים כואב אחד מהאברים או נחלש בו' וכיוצא
 48 בזה שינויים מקרים.

49 החיות שבבחינת ממלא כל עלמין נקראת בחינת
 50 "אדם" [הגם שאין לו גוף ולא דמות הגוף, אבל
 51 מבשרי אחזה בו', ודברה תורה כלשון בני אדם לשכך
 52 את האוזן"], דכמו שיש באדם פרצוף שלם בריבוי
 53 מדרגות חלוקות, מן הראש עד הרגל - כך למעלה יש
 54 באור הממלא כל עלמין ריבוי מדרגות חלוקות,
 55 ולפיכך גם ההנהגה דלמעלה שמצד אור הממלא כל
 56 עלמין, משתנה לעתים שונות, ובמילא גם העולמות
 57 והנבראים משתנים תמיד, בבחינת עליות וירידות.

58 **וכן בכל אדם בפרטיות, לפעמים נופל במחשבה**
 59 **דבור ומעשה אשר לא טוב, ולפעמים יפול לו**
 60 **הרהורי תשובה ומעשים טובים, כי לכל עת וגו'**
 61 **ולאום מלאום יאמין, כשוה קם בו', לא נתמלאה**
 62 **צור בו'.**

63 **ועל בן אל יפול לב האדם עליו בראותו שנופל בו',**
 64 **כי כך הוא סדר תהפוכות הזמן, ויכול הוא לחזור**
 65 **ולשנות את מעמו מרע לטוב.**

66 גם האדם הוא תמיד בעליות וירידות, ולכן בראות
 67 האדם שהוא נופל ממדרגתו עליו לדעת ש"לא יש
 68 נפילה וירידה לגמרי בנפש האדם בעבודת ה'", כי כן
 69 הוא סדר העולם מצד גדר האור והחיות של העולם
 70 בבחינת ממלא כל עלמין, שתמיד ישנם שינויים בו',
 71 וכשם שנפל בדבר לא טוב כך יכול לעלות מירידתו.
 72 ובמילא "לא יאמר אדם לנפשו נואש ח"ו ואבדה
 73 תקותו ח"ו כאשר יראה בנפשו שנופל ממדרגתו כי
 74 אחרי הנפילה קימה ואחרי הירידה עלי".

75 **וכל זה הוא בבחינת ממלא כל עלמין.**

76 אך להיות בחינת סובב כל עלמין בבחינת גילוי
 77 בבחינת דעת והרגשה ממש, צריך להיות ובערת
 78 הרע וגו', שזה יהיה לעתיד לבא, שיקויים ואת רוח

32 התגברות כנגד אמונת אלהות, והנשים שהיו
 33 מכבות את התמוז אמרו מעת חדלנו לקטר למלכת
 34 שמים חסרנו וגו', וכך היו נביאי השקר, דהיינו
 35 אמונות כוזבות בנביא להאמין במה שלא דבר ה'.
 36 "תמוז" הוא שם עבודה זרה שהנשים היו עובדות
 37 אותה, והוא "דמות א' שמחממין אותו מבפנים כו'
 38 ונראה כאילו בוכה, ואומרות [הנשים] תקרובת הוא
 39 שואל" - ונשים אלו שעבדו עבודה זרה התאוננו
 40 לירמי' שמאז חדלו להקטיר לשמש ("מלכת שמים")
 41 "חסרנו כל", היינו שהאמינו ש"עזב ה' את הארץ תחת
 42 יד המזלות", והאמת הוא שחסרו כל לפי שלא עבדו
 43 את ה' מרב כל.

44 וכן האמינו בנביאי השקר ש"לא היו בעלי מופתים
 45 כלל וכמ"ש ביחזקאל.. ונביאי האמת ודאי היו בעלי
 46 מופתים כמו ירמי' ויחזקאל הגם שלא היו כמו אליהו
 47 כו', ואעפ"כ האמינו בשקר דוקא".

48 דלפי שבזמן בית ראשון האיר אור נעלה ביותר
 49 בבית המקדש, לפיכך הקליפה ששלטה אז היתה תאוה
 50 לעבודה זרה, שהיו מאמינים במזלות לעשותם עיקר.

51 משא"כ בבית שני שחסרו ה' דברים, לא היתה ג"כ
 52 בלעומת זה התגברות הקליפה ב"ב, והיתה
 53 האמונה רעה במילי דעלמא, להאמין באנשי רכיל
 54 לשנוא את חבריו, שהשנאה ההיא היא שנאת חנם,
 55 שחבירו לא עשה לו רעה באמת, כי אם לא היה
 56 מאמין באנשי רכיל בוודאי לא היה איש שונא
 57 לרעהו כלל, שזה כנגד הטבע שישנא אחד לחבירו
 58 חנם אם יודע באמת שחבירו לא פשע בו:

59 לפי שבזמן בית שני לא הי' אור הקדושה בגילוי
 60 כ"כ רק הסתתר "בלבושים רבים", במילא לא הי'
 61 המנגד להאמונה בה' רק באמונה זרה במילי דעלמא,
 62 בעון שנאת חנם, הבא כתוצאה מהאמונה בהולכי
 63 רכיל.

1 הטומאה אעביר מן הארץ.

2 הטעם שאור הסובב יתגלה רק לעתיד לבא הוא
 3 לפי שעדיין יש רע בעולם, "וכל זמן שיש רע עדיין,
 4 לא יגורך רע כתיב.. ולכן לא תוכל הארץ להתמלאות
 5 לגמרי מאור האמיתי בבחינת סובב", דרך לעתיד
 6 שיקויים "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" אפשר
 7 להיות אור הסובב בבחינת דעת והרגשה ממש.

8 [להלן יבאר איך שאפילו בזמן הבית הי' "רע" בבני
 9 ישראל, ולא עוד, אלא בחינה כזו ב"רע" המגדת לענין
 10 אמונה (ולכן לא הי' שייך אז שהאמונה בהקב"ה תקבע
 11 בנפש בבחינת דעת והרגשה ממש):]

12 משא"כ בזמן חורבן הבית, שבית ראשון היו בו
 13 נביאי השקר, ובית שני היה בו שנאת חנם, שהם
 14 הם בחינת זה לעומת זה כנגד בחינת אמונה שהיא
 15 למעלה מן הדעת.

16 [לקמן יבאר הקשר בין שנאת חנם לענין האמונה
 17 שלמעלה מן הדעת].

18 והענין, כי כמו שיש בסטרא דקדושה בחינת אמונה
 19 שהיא למעלה מן הדעת, כך הי' אז בין ישראל
 20 אמונות כוזבות.

21 והם זה לעומת זה.

22 ידוע דקליפה היא הלעומת-זה של קדושה, ולכן,
 23 הקליפה השולטת בכל זמן היא בהתאם לאור הקדושה
 24 השוכן בעולם אז.

25 וזוהי סיבת ההפרש בין בית ראשון ובית שני,
 26 שבבית ראשון היו נביאי שקר ואילו בבית שני הי' עון
 27 שנאת חנם - כי זהו בהתאם להבדל באור הקדושה
 28 בשתי תקופות הללו.

29 והנה בבית ראשון בהתגברות סטרא דקדושה היה
 30 גילוי שכינה ארון וכפורת, וכך בזה לעומת זה
 31 בהתגברות סטרא דקליפה מחמת החטא היה

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

דעביד טיבו יתיר עם הבריות ועי"ז נתעורר בחי' רב חסד
עליון בשרש אור וחיות נשמתו שהוא בחסד דז"א דאצילות
בפנימיות שנקרא אברהם אוהבי רחימא דמלכא עכ"ז שמי
הוי"ה לא נודעתי אליו רק באל שדי ולישראל בעשותן
המצות צדק' וחסד כפי המצווה עליהם לבד עפ"י תורה
הנגלית לנו בהלכות צדקה יומשך שמי הוי"ה העצמי כו'
וכידוע שמקור חיי העוה"ב הוא רק ע"י מצות מעשיו'
בגשמיות דוקא דמצוה הוא בחילוף אתב"ש דשם הוי"ה
והמ"ץ עתה בחילוף י"ה בכיסוי והעלם ולע"ל יתגלה אז
הוא עצם ופנימיות אור העצמות ממש שמזה דוקא יהי' חיי
העוה"ב שנא' בו להנחיל אוהבי יש כו' וכמארז"ל כ"י יש
להם חלק לעוה"ב אפי' פ"י שמלאים מצות בפ"מ כרמון
שנא' ועמך כולם צדיקים צדיקים במצות גשמיות בפ"מ
שזהו למעלה הרבה ממצות הרוחניות דאבות כו' אך הטעם
לכל זה אינו רק מפני שנעוץ פנימית ועצמות אא"ס תחלת
כל התחלות בסוף הכל שהוא בסוף מעשה בפ"מ דוקא
וכמ"ש סוף דבר כו' את האלקים ירא ואת מצותיו שמור
בפ"מ דוקא כי זה כל האדם העליון דאצילות שלמעלה
הרבה מבחי' קו המדה שמורד כל או"כ מקיפי' ופנימי' הוא
ענין אשר קדשנו במצותיו שהוא ע"י אתדל"ת דישאל
למטה דוקא כמ"ש ישראל אשר בך אתפאר וד"ל):

שער החנוכה

1 (טז) וּבְזֶה יְתוּרֵךְ כְּמֵה עֲנִינִים הַנִּרְאִים כְּסוּתֵרִים בְּמֵאֲמָרֵי
2 הַזֶּה וְגַם בְּדַבְרֵי רו"ל כְּמוֹ בְּמ"ש רו"ל ע"פ
3 וְעִשִּׂיתֶם אוֹתָם כְּאֵלּוֹ עֲשֹׂאוֹנֵי בְרֵמ"ח אֲבָרִים וְהֵן רִמ"ח
4 פְּקוּדֵינִי שֶׁנֶּקְרָא רִמ"ח אֲבָרֵי דְּמִלְכָּא הֵרִי יֵשׁ בְּזֶה ב' אֹפְנִים
5 הָא' בְּחֵי הַכְּלִים לְאוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים דְּע"ס שֶׁנֶּקְרָא אֲבָרִים כְּמוֹ
6 חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא וְכֹה"ג וְהֵב' רִמ"ח מ"ע גִּשְׁמִיִּים שְׁנַעֲשִׂים
7 עַל הָאֲבָרֵי כְּמוֹ תְּפִילִין בְּרֹאשׁ גִּשְׁמִי שֶׁהוּא ע"ג הַמוֹחִין
8 שֶׁבְּרֹאשׁ בְּבִלִּיטָה וְכֹמ"ש כִּי שֵׁם הַוִּי"ה נִקְרָא עֲלֵיךְ וְלִמְעַלָּה
9 הֵינִי הַקֶּבֶ"ה מְנִיחַ תְּפִילִין מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁמְנִיחַ אֶדָם תְּפִילִין
10 ע"ג רֹאשׁוֹ וְכֵן צִיצִית בְּבִגְדוֹ שֶׁנֶּא' עוֹטָה אֹרֶךְ כְּשֶׁלֹּמֶה כו'
11 וְהֵן הַנִּקְרָא מִצּוֹתָיו שֶׁהוּא ית' מְקִיִּים בְּעֲצָמוֹ אֵין זֶה רֵק ע"י
12 אֲתַדְל"ת שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂין וְכֹמ"ש בְּעֶסֶק ת"ת לִמְטָה הַקֶּבֶ"ה
13 יוֹשֵׁב וְשׁוֹנֶה כו' וְכֵן בְּצִדְקָה וְחֶסֶד שְׁעוֹשִׂין לִמְטָה אֲתַדְל"ע
14 שְׁנַעֲשֶׂה מִזֶּה הוּא מֵה שֶׁנִּמְשָׁךְ מִעֲצָמוֹת אֹרֶךְ הַמֵּאֲצִיל אֹרֶךְ
15 ח"ע בְּמֵל' דְּאֲצִילוֹת שֶׁנֶּקְרָא דֵל שְׁזֵהוּ חֶסֶד ח"ס דְּלִי"ת וְכֵן
16 צִדְקָה צִדְקָה ה"א כִּידוּעַ שְׁאִין לִח"ע שֶׁכֶּבֶר נִמְשָׁךְ בְּמֵל'
17 כְּמ"ש וְהוֹכֵן בְּחֶסֶד כֶּסֶף וְכֵן מ"ש כִּי אִמְרַתִּי עוֹלָם חֶסֶד
18 יִבְנֶה וְכֹה"ג אֵין עוֹרֵךְ כָּלִל וְכָלִל לְחֶסֶד זֶה שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי
19 אֲתַדְל"ת בְּמִצְוֹת הַצִּדְקָה וְחֶסֶד בְּפוּעַל מִמֶּשׁ כְּמוֹ שֶׁהִיא
20 עַפ"י הַתּוֹרָה הַנִּגְלִית לָנוּ דּוּקָא וְזֵהוּ שֶׁאִמְרַתִּי הַוִּי"ה לֹא
21 נִדְעָתִי לֵהֶם דְּזֶה פֶּלֶא גָדוֹל לְכַאוֹרָה אֵיךְ ע"י חֶסֶד דְּאֲבָרָהֶם

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

14 שֶׁהָא' הוּא ל' שֶׁרָרָה כִּי שְׂרִית עִם אֱלֹקִים שֶׁהִיא בְּחֵי כְּתָר
15 מֵל', וְצִרִיךְ שִׁימוּשָׁךְ בִּה מִבְּחֵי כְּתָר מֵאָה שָׁנָה כְּנ"ל.
16 וְעֲשִׂיָּם שָׁנָה קָאֵי עַל חו"ב, וְהֵנָּה חו"ב נֶקְרָא אֵין וִישׁ
17 שֶׁהַחֲכָמָה נֶקְרָא אֵין וְכֹמ"ש וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא
18 וְהַבִּינָה נֶקְרָא יֵשׁ וְכֹמ"ש לִהְיוֹת אוֹהֲבֵי יֵשׁ, וְהֵנָּה כְּתִי' וְנִהַר
19 יוֹצֵא מִעֵדֶן, וְאִרְז"ל מֵה שְׁמוֹ דִּהְיוֹת נִהַר יוֹבֵל שְׁמוֹ שֶׁהוּא
20 בְּחֵי שֶׁעַר הַחֲמִישִׁים דְּבִינָה יוֹצֵא מִעֵדֶן תְּמִיד בְּלִי הַפֶּסֶק
21 שֶׁתְּמִיד צ"ל הַתְּחַדְּשׁוֹת הַבְּרִיאָה מֵאֵין לִישׁ וְזֵהוּ מִחֲשָׁבָה
22 וְיֻבְלָא דֵּלָא אֲתַפְרִישׁ כָּלִל לְעֵלְמִין, מִחֲשָׁבָה בְּחֵי חֲכָמָה
23 וְיֻבְלָא בְּחֵי בִינָה לֹא אֲתַפְרֵשׁ כָּלִל שְׁזוּגִיָּהוּ תְּדִיר וְנֶקְרָא
24 תְּרִין רִיעִין דֵּלָא מִתְּפַרְשִׁין. וְהֵנָּה הַתְּהוּוֹת הַחֲכָמָה הוּא
25 מֵאֵין. וְיֻבְנֵן זֶה בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם דִּהְנָה יֵשׁ מִישׁ הוּא כְּמוֹ הַמְּדוּת
26 שֶׁמִּתְחַלָּה הִיוּ כָּלּוּלִים בְּהַשְׁכָּל בְּהַעֲלָם וְאִח"כ יֵצְאוּ מִהַעֲלָם

1 וְלִהְיוֹת הַיֵּטֵב מ"ש אֵף שֶׁהוּא מֵאָה אַעפ"כ הִיא שָׁנָה
2 דִּהְנָה מִבְּשָׂרֵי אַחְזָה אֱלֹהֵי שְׁאֵנוֹ רוֹאִים שִׁישׁ כַּח
3 הָרָאִי בְּעֵין וְכַח הַשְּׁמִיעָה בְּאֶזֶן וְכַח הַהִילֹךְ בְּרִגְלִים הִרִי
4 שְׁכוּחוֹת אֱלֹהֵי הַמָּה בְּהַתְּחַלְּקוֹת זִמ"ז שֶׁמִּכָּח הָרָאִי לֹא יוֹכֵל
5 לְשִׁמוּעַ וְכֵן לְהַפְךָ, וְהֵנָּה ע"כ צ"ל שְׁכַל הַכּוּחוֹת הָאֵלּוּ יֵשׁ
6 בְּנֶפֶשׁ דְּאִל"כ מֵאֵין בְּאוֹ הַכּוּחוֹת הָאֵלּוּ, וְהֵנָּה אֵף שִׁישׁ
7 בְּהַנֶּפֶשׁ כָּל הַכּוּחוֹת אַעפ"כ הוּא אֶחָד וְהַמָּה בְּהַתְּאַחְדוֹת עַד
8 שֶׁלֹּא יֵשׁ נִפְרָד בֵּין רָאִי לְשְׁמִיעָה, וְע"ד מִשְׁאֲרֵז"ל ע"פ וְכֹל
9 הָעַם רוֹאִין אֶת הַקּוֹלוֹת רוֹאִין אֶת הַנִּשְׁמָע וְשׁוֹמְעִין הַנִּרְאָה,
10 וְעַ' בְּלִקְטָה בְּד"ה כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוּ פ"א, וְכֹמ"כ יוֹכֵן לִמְעַלָּה
11 שֶׁבְּחֵי כ"ע אֵף שִׁישׁ בּוֹ בְּחֵי מֵאָה אַעפ"כ הוּא שָׁנָה לְשׁוֹן
12 יַחֲיד כְּנ"ל. וְזֵהוּ רֹזָא דְּמֵאָה בְּרַכָּאן שְׁע"י מֵאָה בְּרִכּוֹת
13 יוֹמֶשֶׁךְ מִבְּחֵי מֵאָה שָׁנָה. וְזֵהוּ וִיהִי חֵי שֶׁרָה מֵאָה שָׁנָה,

12 התהוות החכמה הוא מאין ממש. והנה השראת אוא"ס הוא
13 בחכמה לפי שהחכמה הוא בחי' כח מה בחי' ביטול ולכן
14 כתיב שנה ל' יחיד לפי שהשראת אוא"ס בחכמה וחוב
15 הם תרין ריעין דלא מתפרשי' כנ"ל. וזהו שהחכמה נק'
16 יו"ד שיש במילוי שלו ג"כ יו"ד וכידוע שהמילוי נק' בינה
17 וזהו מ"ש והבן בחכמה דהיינו בינה שכלולה בחכמה, וזהו
18 עשרים, ע"ס דאבא וע"ס דאימא ואעפ"כ שנה, וצריך
19 שיומשך במל' גם מבחי' חו"ב והוא כמשל שעל פי רוב
20 הדבור שהוא בחי' מ"נ מקבל מהמדות אעפ"כ לפעמים
21 יקרה שהדיבור מקבל מהשכל כמו אם מדבר דבר שכל
22 וכמו"כ בחי' מל' לפעמים מקבלת מבחי' חו"ב כנ"ל וד"ל.

בזהר פ' חיי שרה

1 לגילוי, וכן מחשבה ודבור הנה מה שהוא רוצה לדבר עולה
2 לו מתחלה במחשבתו רק שהוא בהעלם ואח"כ יוצא
3 לגילוי ע"י הדבור, זה אינו נק' יש מאין כ"א יש מיש
4 מאחר שמתחלה הי' כלולים במחשבה והיא כמשל עיבור
5 ולידה שבעת העיבור הי' הולד ג"כ ברמ"ח איבריו כמו
6 עתה רק שהי' בהעלם ואח"כ ע"י הלידה יוצא לגילוי. וזהו
7 יש מיש אבל התהוות השכל מלמעלה מן השכל זהו ע"ד
8 יש מאין מאחר שאין מושג לנו אופן ומהות הנשמה
9 שלמעלה מן השכל, וכמ"כ למעלה התהוות החכמה הוא
10 מאין. אך אין המשל דומה לנמשל כי התהוות השכל הוא
11 מלמעלה מהשכל והיא מהנשמה שהיא ג"כ יש משא"כ

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

19 ומתמעט, ואין חלק אלא ליראיו בין בחכ' בין בממלכה
20 עכ"ל. אך הלא נת"ל שזה קאי על נשמות דאצי', ואפ"ל
21 שגם על נשמות דבי"ע שייך לומר שחלק מכבודו, והענין
22 כי הנה מצינו שהמלאך אומר ע"ע בי נשבעתי מפני
23 שבשעת השליחות מאיר בו כח המשלח כי אין השליח
24 עיקר אלא המשלח, ובשעת השליחות ה"ה בטל ממש
25 להמשלח וא"כ ה"ז כמו שאומר המשלח בי נשבעתי, ומה
26 המלאך שהוא מחיצוני' הכלים נק' בשעת השליחות בשם
27 הוי' מכ"ש נש"י שהם מפנימי' הכלים, וכשמקיים מצות
28 שהם רצה"ע ממש ואי' במד"ת שמצות נק' בשם שלוחים
29 וא"כ כשישראל מקיים המצוה ובטל ומקושר להמצוה ה"ה
30 אז כמו שלוחו של מקום ולכן יוכל להקרות ע"ש המשלח,
31 ועוד דעיקר המצוה הוא דוקא כשישראל מקיימים אותם
32 כמו ציצית תפילין כמו שהם מונחים על השולחן ה"ה
33 אינם כ"א תשמישי קדושה או תשמישי מצוה וכן כל
34 המצות ואימתי נעשית מצוה כשישראל מקיימים אותם לכן
35 מפני זה שייך לומר גם על נשמות דבי"ע שחלק מכבודו
36 שהם חלק הדבוק בו ית'.

ואם זרוע כאל לך

בס"ד, פ' שמות, תרל"ב.

1 **ובזה** יובן פי' מה שחלק מכבודו כו' כי לשון חֶלֶק הוא
2 חלק, ולשון חלק אפ"ל בב' אופנים, או חלק הנפרד
3 מעצם הדבר, או חלק הדבוק עדיין במקורו והוא חלק
4 מכללות כל הדבר, ומה שאמר שחלק מכבודו הוא חלק
5 הדבוק במקורו האמיתי ממש, והראי' ממה שמברכים על
6 חכמי ישראל שחלק מחכמתו ולשון חכמתו מורה שהם
7 דבוקים בו דאם הי' נפרד ח"ו אין זה חכמתו ית' וכשנק'
8 חכמתו זה יורה על דביקות נש"י בו, וכמ"ש במ"א פי'
9 הברכה שישראל הם חלק אלוה ודבוקים בו ולכן אמר
10 שחלק כי נש"י דבוקים בו כמ"ש ואתם הדבקים בה' כו'
11 וזהו שחלק מכבודו שהם חלק מעצמותו הדבוק בו ית',
12 אבל על חכמי אוה"ע אינם מברכים כ"א שנתן שמתנה יש
13 לה הפסק, אבל שחלק אין שייך לומר עליהם כי הפרידם
14 ממנו כו', ובאבודרהם איתא וז"ל הטעם שאומרים בישראל
15 חלק ובאוה"ע לשון מתנה מפני שהחלק הוא כמו הצנור
16 הנמשך מן הנהר שאפשר להרחיבו ולהגדילו ואפשר
17 לקצרו ולחסרו, משא"כ במתנה כי תלושה ופסוקה,
18 ובישראל כתיב כי חלק ה' עמו ולפי זכותם מתרבה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

3 שזהו ענין הקדמת נעשה לנשמע דנעשה הוא הביטול שמצד
4 הכלים כו' ונשמע הוא הביטול שמצד האורות. שההסבר

1 מעלת הכלים - מעלת האתכפיא
2 ועל כן באמת ביטול הכלים מניע למעלה מביטול האורות

1 שהובא לעיל, שביטול האורות הוא בדביקות למקורו ואילו
2 ביטול הכלים הוא בריחוק והעלם, הוא גם ההבדל בין
3 נעשה לנשמע. שכאשר אומרים 'נשמע' הרי יש כאן הבנה
4 של העניין וממילא הביטול הוא טבעי ומתבקש, אך כאשר
5 אומרים 'נעשה' לפני נשמע פירושו שלמרות שהאדם עדיין
6 לא מבין את הדבר ולא מרגיש אותו, הרי הוא מבטל את
7 עצם מציאותו לרצון האלוהי. וכיון שדוקא הקדמת נעשה
8 לנשמע הביאה למתן תורה, הרי מכאן שיש מעלה בהביטול
9 של הכלים על האורות, וכמו שנתבאר בתורה אור בהביאור
10 דוקבל היהודים²¹,
11 ויש לומר בעבודת השם, דוהו גם כן מעלת אתכפיא -
12 שיהודי כופה את עצמו לבצע את רצון השם, הנה זה
13 שצריך כפייה פירושו שיש לו עדיין מציאות של ישות,
14 ובכל זאת יש בזה מעלה על אתהפכא שהאדם התהפך
15 לגמרי וכל רצונו הוא רצון ה' (ועל דרך מדרגת הצדיק),
16 שאף שמדריגת הדביקות שבאתהפכא היא מעל האתכפיא,
17 הרי מכל מקום יש מעלה עצמית דוקא בביטול של

21. וזה לשונו שם: וזהו ענין וקבל היהודים את אשר החלו
לעשות כי במ"ת רק החלו לעשות. דכבר מבואר למעלה בענין נעשה
ונשמע שהעיקר הוא ע"י נעשה שהיא בחי' תקון ובירור הכלים ועי"ז
אח"כ ונשמע גילוי האור כו'. ובמ"ת היה רק התחלת תקון הכלים
והמשכת האור כענין מעט מעט אגרשנו. וכמו שאנו רואים שלא היו
שלימות עדיין בישראל וכל ימי השופטים עליות וירידות וגם אח"כ.
אבל בימי המן וקבל היהודים קבלה גמורה ע"י הבטול הגדול ע"י
מסירת נפש נודככו הכלים בתכלית עד שנמשך האור לתוכן להיות
וקבל כו'.

22. וזה לשונו שם: ובחי' העלאת מ"ן לבחי' התהו שהוא בחי'

18 אתכפיא על ביטול של אתהפכא. כיון שבאתהפכא האדם
19 נסחף באופן מוחלט אחרי האור האלוהי והנשמה שבו, עד
20 שהגוף נעשה כביכול ללא רלוונטי. הוא לא מורגש וממילא
21 הוא לא מפריע, אך לא שמציאותו עצמו בטלה. ואילו
22 באתכפיא האדם מרגיש את עצמו למציאות ויש, ולמרות
23 זאת הוא מוסר את עצמו לרצון ה', כלומר הביטול הוא
24 בעצם מציאותו כפי שהוא.
25 דעיקר ענין האתכפיא הוא בהכלים דוקא כפי שהתבאר
26 שהכלי הוא מציאות של גבול, ולא מרגיש את הדביקות
27 והקירבה לאלוהות, ולכן צריך פעולה של אתכפיא, וזה
28 מגיע למעלה מאתהפכא כו' שזהו ביטול האורות, שענינם
29 הרגשה של האור האלוהי והתאחדות ודביקות בו, אך לא
30 מסירה של העצמיות ממש, כפי שהתבאר שהאור הוא
31 הקירוב למקורו אך אינו חלק מהעצמות ממש
32 וכמו שנתבאר בהביאור דקחו מאתכם תרומה בהוספות
33 דתורה אור²².

יום ב' דחג השבועות תער"ב

סובב כנ"ל שהוא ע"י בחי' אתכפיא דוקא בבחי' הביטול כי א"א
להמשיך לבחי' סובב כ"א רק בבחי' הביטול בלבד ולא בחי' אתהפכא
והטעם הוא כי בבחי' הביטול הרי בא הדבר לבחי' אין ממש ועי"ז
מעורר ג"כ מבחי' אין האמיתי שהוא בחי' סובב שבהעלם כו'. משא"כ
בחי' אתהפכא שהוא בחי' יש כמו בהתפעלות אהבה וכיוצא בה בכל
בחי' כלי שנעשה ע"י בירורים והעלאות דרפ"ח כנ"ל אין מעוררים
לזה לבחי' התהו שהוא בחי' אין בלתי נגלה בבחי' יש כלל אלא
מעוררים בזה לבחי' התיקון דוקא להיותו בא ומאיר בבחי' כלי דוקא
והוא בחי' ממלא כנ"ל.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

1 כל מה שנתהווה יש לו מקור למעלה. האדם למטה, מקורו באדם העליון. בחושים: ראייה,
2 שמיעה ודיבור, החיות מצומצמת מאד, באברים נמשך מהות הארת החיות, למעלה מהם -
3 מדות שבלב ואור השכל

12 כתיב 'נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוּ כְּדִמְיוֹנוֹ', שֶׁהוּא בְּדִגְמָא
13 שְׁלִמְעָלָה, וְכַחוֹת הַנֶּפֶשׁ הִרִי הֵם מִתְחַלְקִים בְּשִׁלְשָׁה סוּגִים
14 כּוֹלֵלִים, וְהֵם כַּחוֹת, חוֹשִׁים וְלבוּשִׁים, וְכַלּוֹת פֶּלֶם הֵנָּה יֵשׁ
15 שֶׁהֵם עֲצָמִים, וְיֵשׁ שֶׁהֵם רַק מִתְפַּשְּׁטִים, וְכִמּוּ בְּחוּשֵׁי
16 הָרְאִיָּה שְׁמִיעָה וְרִיחַ וְלבוּשׁ הַדְּבוּר, שֶׁהֵן רַק הַתְּפַשְּׁטוֹת
17 הָאֲרֶז מִהַנֶּפֶשׁ מֵה שְׁיֻצָּאִין חוּץ לְעֶצְמוֹ, דְּחוּשֵׁי הָרְאִיָּה
18 וְשְׁמִיעָה הוּא לְרִאשׁוֹת וְלִשְׁמַע מֵה שְׁחוּץ לְעֶצְמוֹ, וְרַק
19 הַתְּפַרֵּשׁ בִּינִיָּהֶם דְּבַחוּשׁ הָרְאִיָּה יוֹצֵא אוֹר מִהָאֶדָם וְתוֹפֵס

4 וְהֵנָּה בְּדִגְמָא כְּזֹאת יוֹכֵן בְּהִתְהוּוֹת בְּעֲלֵי גְבוּל מֵאֲלָקוֹת,
5 דְּכָל מֵה שְׁנִתְהוּהָ, הֵנָּה הַכֹּל יֵשׁ לוֹ שְׂרָשׁ וּמְקוֹר
6 לְמַעְלָה, וְכִידוּעַ דְּשְׂרָשׁוֹ הָרוּחָנִי שֶׁל כָּל דְּבָר הוּא בְּמִדְרָגָה
7 גְּבוּהָ וְעֲלִיּוֹנָה יוֹתֵר, עַד דְּכָל דְּבָר שְׁנִתְהוּהָ הוּא בְּאִין עֲרוּךְ
8 לְגַבֵּי שְׂרָשׁוֹ, וְכִמּוּ שֶׁהוּא בְּהַעֲשֵׁב שְׁלִמְטָה לְגַבֵּי הַמִּזְל, הֵנָּה
9 כֵּן הוּא בְּכָל דְּבָר שְׁנִתְהוּהָ, שֶׁהוּא דִּגְמָא לְבַד לְגַבֵּי הַמִּדְרָגָה
10 הָאֲחֵרונה שְׁבַעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא שְׂרָשׁוֹ וּמְקוֹרוֹ, אֲשֶׁר כֵּן הוּא
11 בְּאֶדָם שְׁלִמְטָה לְגַבֵּי מְקוֹרוֹ בְּאֶדָם הָעֲלִיּוֹן, מְכַל מְקוֹם הֵנָּה

דְּכָלְלוֹת עֲנִין הַחַיִּית הוּא רַק הָאֶרֶץ הַנֶּפֶשׁ, מְכַל מְקוֹם הָרִי
מֵהוּת הַהֶאֱרָה נִמְשָׁכֶת גַּם בְּהֶאֱבָרִים חִיצוֹנִים דִּיד וְרָגֵל,
וּבִפְרָט בְּאֶבְרִים פְּנִימִים דְּרִיָּאָה וְלֵב, וְכָל שֶׁנֶּן בְּמִדּוֹת שְׁבֹלָב
שֶׁהֵן רוֹחֵנִים הִרְבֵּה יוֹתֵר מְכַל הַחַיִּית שְׁבֹאֲבָרִים, וְכָל שֶׁנֶּן
אוֹר הַשֶּׁכֶל שֶׁהוּא נֶעְלָה וְרוֹחֵנִי בְיוֹתֵר דְּכָל זֶה הוּא מֵהוּת
אוֹר וְחַיִּית הַנֶּפֶשׁ, מֵה שְׂאִין בֶּן הַחוּשִׁים הֵם הַתְּפִשְׁטוֹת
הָאֶרֶץ לְבַד.

שבת פרשת חיי (שרה תר"צ"ט)

הַדְּבָר הַנֶּרְאָה, וּבְחוּשׁ הַשְּׁמִיעָה הֵנָּה יוֹצֵא אוֹר מֵהַדְּבָר
הַנֶּשְׁמָע וְנִכְנָס בְּאֲזֵי הָאָדָם, וְדְבוּר הוּא לְגִלּוֹת אֶל הַזּוּלָּת,
הָרִי דְּכָל זֶה הוּא הַתְּפִשְׁטוֹת הָאֶרֶץ לְבַד, דְּהַחַיִּית בָּהֶם הוּא
מְצַמֵּץ בְּמָאֵד, וְאֵינוֹ דּוֹמָה לְהַחַיִּית שְׁבֹאֲבָרִים שְׁנִמְשָׁךְ
מֵהוּת הַחַיִּית, וְהֵגַם דְּכָלְלוֹת הַחַיִּית הַמְּחִיָּה אֶת הַגּוֹף הוּא
רַק הָאֶרֶץ הַנֶּפֶשׁ, דְּאִין הַנֶּפֶשׁ מִתְּעַסֵּק[ת] לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוֹף,
כְּמוֹ שְׂאִין הָאֵשׁ מִתְּעַסֵּק לְהַחֲיוֹת אֶת אֲשֶׁר בְּסֻמוֹף לוֹ, לְהַחֲיוֹת

לקוטי דיבורים

הרה"ק היה אומר מדי שבת בשבתו, וכן כתב "הנחות"
על המאמרים. וזאת תודות לכשרון התפיסה המופלא
שלו. במשך הזמן נמנה בין התלמידים המצויינים של
ה"תמימים".
במשך כל הלילה חזרנו על חלק גדול משיחות
הקודש. ובמשך היום של אסרו חג חזרנו על כל השיחות.
השיחה הקדושה "כל היוצא למלחמת בית דוד" היתה
מורת-הדרך לאותו דור תלמידים בישיבת "תומכי
תמימים", שהביאה בעזה"י את הפירות הטובים ביותר
בלימוד הנגלה ובעבודה שבלב בהנהגות טובות.
במשך 45 שנה, ביצע נר התמיד של מאורות הבעש"ט
נ"ע - ישיבת "תומכי תמימים" - מסעות שונים במדינות
שונות, ובכל מדינה זרעה "תומכי תמימים" את זרעוני
הגינה של כרם ה' בהתאם ליסוד היסודות של מייסד
הישיבה, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק.

ערב ר"ח תמוז, ה'תש"ב

לכבוד חגיגות היובל ה-45, אני מפרסם את
המאמר, כפי שרשמתי אותו (ראה להלן).
השיחה הקדושה ארכה, תוך הפסקות קצרות, קרוב
לשלוש שעות. השעה היתה כבר קרוב לעשר בלילה. הוד
כ"ק אאמו"ר הרה"ק ברך ומסר לי את הכוס של ברכה
כדי לחלק מכוס זו בשעת ההתוועדות לכל אחד.
בניגון "כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון" לווינו כל
הנוכחים את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לדירתו. לאחר
מכן חזרנו ל"זאל" הגדול, התפללנו ערבית, הבדלנו
והתחלנו לחזור על שיחות הקודש שזכינו לשמוע באותו
שמחת תורה.
באותה תקופה למד בישיבה תלמיד אחד בשם
אברהם דוד מקלימוביץ'. הוא היה אז מצעירי
התלמידים, בעל תפיסה חזקה ובור סוד שאינו מאבד
טיפה. ועוד לפני שהיו לו היסודות והידיעות הראשונות
של חסידות, היה חוזר על המאמרים שהוד כ"ק אאמו"ר

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

פעמים רבות שמעו הרב"מ והרמ"מ מפי שמעון את שבחו של קרובו ר' אייזיקל פרומעלעס היושב
בעיר פלאצק שהוא חריף ובקי בחכמת הדקדוק ומחבב תורת הלשון והשתדך עם משפחת חסידים
ומתפלל בקלויז שלהם והשפיע עליהם מרוחו ללמד את בניהם דקדוק ולשון הקודש ולהיותו עשיר
ובעל עסקים בכמה ערים הסמוכים לפלאצק הנה בכל מקום בואו הוא משפיע מרוחו עליהם.
ויתיעצו הרב"מ והרמ"מ שאחד מאנ"ש יתחפש ויבוא למעון הר"ש בתור קרוב להסוחר ר' אייזיקל
פרומעלעס ויחפש במטמונים את כל כתבי שמעון ויביאם אליהם ולמטרה זו בחרו בהחסיד ר' זלמן
לייב הפחח - ר' זעלמיל דער בלעכער - מעיר שווינציאן.
ר' זלמן לייב הצליח בשליחותו ויביא חבילות חבילות כתבי יד, אגרות רשימות וכתבים העתקות
מאת אשר כתב שמעון למכריו ומיודעיו ואת¹⁵⁵ אשר קבל ממכריו ומיודעיו גם ספר השכלה בלשון

- 1 הקדש ובלשון אשכנז, איטלקית צרפתית ויונית, מכל אשר הי' טמון במטמוני שמעון הביא הרז"ל
2 לרב"מ ורמ"מ.
- 3 מחליפת המכתבים בין וויזל¹⁵⁵ ויצחק אייכיל¹⁵⁶, מ. ברסלוי, ד. חפשי פראנקו מינדיז¹⁵⁷, ש. מיימון⁵⁴,
4 ב. לינדא¹⁵⁸, מ. ליפין¹⁵⁹, האחים פרידלענדער¹⁶⁰ נוכחו לדעת אשר שמעון הוא אחד העומדים בראש
5 תנועת ההשכלה ולקח על עצמו עבודת התעמולה לעשות נפשות להשכלה מכין בחירי תלמידי הישיבות
6 וחדרי התורה דווילנא.
- 7 בין כתבי היד מצאו
- 8 (א) רשימת הצעירים ששלח שמעון ללמוד בבתי הספר אשר תחת הנהלת המשכילים בערי ווארשא
9 קראקא ובגאליציא ואשכנז וברלין ברעסלוי, דעססוי וקעניגסבערג.
- 10 (ב) העתק התעודות אשר נתן לכל אחד ואחד מהתלמידים אשר שלח בפרטי מעלות כשרונותיהם
11 והרצאה מה שלמדו אצלו והצעה איך לסדרם בלימודים הלאה.
- 12 (ג) דו"ח מהכנסה והוצאה מהכספים אשר קיבל מברלין ומקעניגסבערג – ע"י צירים – ואשר נכנסו
13 לרשותו מאת חברם הנכבד האדון פעסעלעס.
- 14 (ד) ידיעות מפורטות ממצב התלמידים וחליפות מכתבים בינו ובין מורי התלמידים בהוראת עניני
15 לימוד השפות צרפתית ויונית למען אשר יעשו חיל בלימודי הפילוסופיא העתיקה ממקורה ורשימת
16 ספרים אשר יקראו, ספרי היתולים מהאדוקים בדת ומאמינים במלאכים עין הרע שדים ורוחות רעות
17 למען עקור מלבם את הבערות שהשרישו בהם המלמדים הנבערים מדעת.
- 18 החומר הרב זה הבליט את פרצופו של שמעון אשר הוא אחד מגדולי המשכילים וכופר בה' בתורה
19 ומצות ומלעיג על דברי חכמים ובעל כשרון מצוין לצודד נפשות תמימות להסיתן ולהדיחן ולהעבירן
20 למולך ההשכלה.
- 21 הרב"מ והרמ"מ סידרו את הכתבים, את הנחוצים ביותר העתיקו בסדר הראוי לפרסם ברכים לעת
22 מצא באופן אשר לא ימצא את ידיו ואת רגליו להעמיד פנים ולהכחיש ואף גם להתנצל וגם למר
23 פעסעלעס יבולע ויקל כבודו היקר לו מאד.

(158) 1759-1849 מן הראשונים שהצטרפו ל"חברת דורשי לשון
עבר" הנ"ל הערה 156.
(159) 1749-1826. מח"ס "חשבון הנפש" (ווילנא תר"ה) – עפ"י
עצת הר"י סאלאנטער.
(160) ראה לעיל הערה 156.

(156) 1756-1804. בסוף 1782 הוקמה בקניגסברג "חברת דורשי
לשון עבר" (שהוציאה לאור את כתב העת "המאסף"), חבורה של
משכילים ששמה לה למטרה להפיץ השכלה בעולם היהודי ולהרחיב
את השימוש בשפה העברית. בראשה עמדו יצחק אייכל, מנחם מנדל
ברסלוי והאחים שמעון וזנוויל פרידלענדער.
(157) 1713-1792.

אגרות קודש

- 1 ב"ה א' ד' תמוז, תרפ"א
2 ראסטוב-דאן
3 כבוד ידידי הרב הנכבד ומרומם וו"ח אי"א
4 מוהר"ר מנחם מענדל שי' נאה
5 שלום וברכה,
- 6 מכתבו מכ"ג אייר, הגיעני תמול, ובמוצאי שבת בענג
7 קראתינו מנועם שלומם הטוב, ומשלום ש"ב הרשיל"א,
8 הרש"ז, הר"י שיחיו, ושאר ידידנו יחיו.
- 9 בטרם פתחי דמיתי כי אדע מכל אשר אכסוף לדעת,
10 משלום כאו"א בפרט, מחיי הכולל, ממצב החדרים, הישיבות,

1 ושמות האברכים הלומדים יחיו, ומצב לימוד החסידות ונועם
2 ההנהגה, אשר רבות שמעתי יום יום מהוד כ"ק אאמו"ר
3 הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר דיבר והגה בשלומם,
4 בעת ההסגר, ויקו כי עזרתם בטח באה מאנ"ש שי
5 מאמעריקא, וכי עוסקים המה בתורה ועבודה, והי' מצטער
6 בכל עת מה שאין ביכולת מדינתנו, המנדבים היקרים יחיו,
7 השתתף עתה במצבם, אשר זה הי' משאת נפש כ"ק אבותינו
8 רבותינו הקדושים, החזק בהם למען ישקדו על התורה ועבודה
9 שבלב.
10 בקראי מכתבם, כי אנ"ש שי מאמעריקא, היו, ועומדים
11 בעזרתם, נתתי שבח לאל עליון, אשר לא עזב, ולא יעזוב חסדו
12 מאתנו ורצון יראי ה' ועבדיו, יעשה האל הטוב בכל עת.
13 יאמר ד' לצרותינו די - אמנם מה גדלה צערי ועגמת נפשי
14 (נוסף על אשר סבלתי וסובל גם כהיום - רק בד' אבטח)
15 בהבטי כי עוד הענינים מבולבלים, והמחלוקת על לא דבר
16 בתקפה עומדת, ד' אלקים עד מתי יהי כזאת, האם תמורת
17 זאת שהוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ
18 זי"ע, דורשים מאת תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם כי בשלום
19 ואחוה יהלכו, ואת פני ד' בתורה ותפלה ידרשון, איש איש
20 לרעהו יעזרו, וידברו יראי ד' לחזק לב ודעת אחיו, וכולם
21 כאחד בנועם דרכי החסידות יחיו, וישפכו עוד מהודם וזיום,
22 ברוח טהרה על כל המדינות, הנה תמורתו, במחלוקת יחזקו,
23 ובכתבי פלסתר, ואגרות חירוף יבואו, להראות גלוי במה המה
24 עוסקים.
25 אחים יקרים שני המערכות, האם באלה תושעו, אם זהו
26 הדרך האמיתי, אשר בו ישכון אור אבות העולם, אראלי זוהר,
27 אשר כלכלנו בחיים מאירים, כי יעזוב איש רוע לבבו ותמורתו
28 יקח האמת היושר והתום. עד מתי תתנבלו ותרבו המחלוקת,
29 הלא כולנו נבונים יודעים את התורה המאגדת בחוקי
30 האלקיים אותנו כולנו, ומה לנו הרחק נדוד להתרגז ולהתקצף
31 המביאים בכנפיהם פרידת הלבבות, ודרכים בלתי טהורים.
32 אנא חוסו נא על שם קדש הוד כ"ק אבותינו רבותינו
33 הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר זה יותר על מאה
34 וארבעים שנה, שיסדו את המושב בארץ הקדש, בשם חב"ד,
35 ויהי לתפארת, ועתה ח"ו כאילו כסוכה נותרת. מדוע לא
36 תתחשבו את התעודה אשר שם לו מחוללו, ותבקשו לכם
37 אחרת. לבי לבי ידאב במאד עלי הדבר הזה, והאם אוכל
38 העריך אליכם דברי כי מי אני אשר אבוא עד הלום, אבל לבי
39 ידאב במאד, וידעתי גם ידעתי כי במעשיהם זאת יצערו ח"ו
40 וח"ו הנשמות האצילות העומדי לפני ד' לבקש על עמו וצאן

מרעיתם.

41 והאל הטוב, אשר בחר בציון וירושלים, בזכות טפוחי
42 ערבות, הן המה הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים,
43 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הוא יעשה שלום ביניכם וישרה
44 ברכתו בתוך עמו ונחלתו, בכל מקום שהם, אור פניו ישיגם
45 להצליחם בזמני ונצחי.
46 ואתה ידידי, המתחיל אומרים לו עשה, הואילו נא לכתוב
47 לי בפרטיות משלום כאו"א, ממצב עיר חברון ת"ו ממצב
48 הבית הגדול, ומה יעשה בו, מי ומי הלומדים ובמה המה
49 הלימודים.
50 מוסגר בזה הנני שולח מכתב תודה והתעוררות לאנ"ש שי
51 בעבר הנהר הגדול, וכן בקשתי לשלוח להם כל המכתבים
52 שנכתבו במועד למען ידעו מכל הנעשה אתנו, וכי יעוררו
53 רחמים רבים במקומות הקדושים, כי יהי ד' בעזרנו ברו"ג.
54 מהעבר עלינו בנטילת ראש, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
55 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, האבילות הגדולה, והאבידה הנכרת
56 בכל דבר ודבר, כללי ופרטי, כהיום ולעד לא ירפא, מי ינחמינו
57 ובמה נוכל להתנחם, רק באחת באמונתנו נחי, כי חי הוא
58 אתנו עמנו, בכל הדברים הטובים בהחזקת התורה והעבודה,
59 ואין לנו בעולמינו אלא אחת, התדבק ברצונותיו הקדושים
60 ללמוד לשמור לעשות ולקיים, בבירור וזיכוך מדותינו, ולטהר
61 לבבינו לעבוד את ד' בלבב שלם.
62 יתבשר נא ידידי וכל אוהבינו היקרים יחיו, בברכת מז"ט,
63 מז"ט מז"ט, בעד חתונת בתי הבכורה מ' חנה תי' עם התמים
64 מר שמרי' ב"ר מנחם מענדיל שי' גורארי', שהיתה בשעטומ"צ
65 ביום ועש"ק י"א סיון.
66 ההנהגה העליונה בסוד הבריאה מאתנו נעלמה, יסוד
67 האחוה ונועם הריעות, היא האהבה אשר פרי' מתוק ומועיל
68 בחברת האנושי בכלל, ובעדת החסידי' בפרט, אשר מיום
69 הוסדה עולם, בבוא מועד לשמחת נשואין, איש את רעהו
70 הודיע, ועתה יוצר כל משנה את העתים בטח לטובה ולברכה,
71 וגם על פיסת נייר בעתו ובזמנו, לא יגבר כח איש. הנה מאושר
72 אחי לקבל ברכת אוהבים נאמנים מרחוק, כי יהי האל הטי'
73 בעזרם, לבנות בית נהדר בישראל, על יסוד אושר רוחני וזמני
74 כרצון ובזכות כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים.
75 יגיד נא שלום בשמי לכאו"א מאשר יחזיקו במסורת
76 אבות.
77 והי' ברכה כאו"י והדו"ש בן מו"ר.
78

ב"ה, כ"ב כסלו, תש"כ
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה למכתבו, בו שואל ביאור נוסף על מכתבי משילחי שנה העברה.

והנה פשוט שלא היתה כוונתי בהמענה להרגל לעבודת אתכפא בעלמא ותו לא מידי, ומ"ש להמשיך במשק הוא על מה שכתב שאין מקצוע בידו, ובקשר עם דעתי ברורה שרצוי שישתדך באופן טוב בגשמיות וברוחניות, הנה בהיותו במשק בודאי יוכל לסדר עבודתו באופן שילמוד איזה מקצוע, שהרי בטח גם הנהלת המשק מעוניינת בתועלת חברי המשק וכן בטלה (עכ"פ לזמן הראשון) שאלת הדירה וכו', וע"פ הנ"ל מובן ג"כ שלא הי' בהוראה שלי, הוראת הנהגה לכו"כ שנים, כי אם עד שיהי' מקצוע בידו וישתדך בשעה טובה ומוצלחת, ולאחרי זה הרי יחליטו ביחד עם בת גילו תחי' איך ואיפוא להמשיך.

(ב) עוד נקודה שני', כי כנראה מהנהגתו ומכתבו, לעת עתה לא הורגל בעבודה סדירה וקבועה מיום ליום, וזהו ענין, פרט נוגע ביותר וביותר לחיים כדבעי, להיות שליט ברוחו ולהתעסק במה שרצוי, ולא דוקא במה שרוצים ודוקא חדשים לבקרים, וק"ל.

(ג) במ"ש שאין יכול תיכף לעסוק בעניני שידוכין, כיון שמצבו הרוחני אינו כדבעי, תקותי שעצם העסק להכנס בחיים כמצווה בתורתנו הק' תורת חיים, יקל עליו מלחמת היצר והשיפור בכל הענינים אודותם כותב, וראו זה במוחש אצל כו"כ בשנים שעברו וגם בימינו אלו.

(ד) במ"ש אני שההשתדלות בשידוך צ"ל וכו', הכוונה פשוטה, כי בעוה"ר באיזהו חוגים התיירו לעצמם ענינים שלא רצוים בהחלט, באמתלא שזהו נעשה בתור חיפוש שידוך המתאים וד"ל, והרי באה"ק ת"ו כמה שידוכים נגמרים באופן דצניעות הרצוי' ומאושרים בגשמיות וברוחניות, ולזה כוונתי.

(ה) במה ששואל איך יתעסק בהפצת תורת חב"ד הדרכותי' והנהגותי' - כיון שעדיין לא קיים קשור עצמך, המענה ע"ז בשתים, והוא: אי אפשר למנוע הידיעה דתורה האמורה מאלו שבסביבתו, מפני שהוא אינו כדבעי, שהרי הם אינם אשמים בזה, נוסף על הנקודה באם אינו מתקן עצמו ככל הצורך, ועדיין חסר, פשוט שאין צריך להוסיף על זה עוד הגרעון בהפצת דא"ח, ומגודל ענין הפצה זו (שגם על זה קאי דבר משנה, זכה וזיכה הרבים וכו' זכות הרבים תלוי בו), מובן ההיפך ח"י, והרי בענין דקשור עצמך צריך האדם לחפש ולמצוא כל אופנים ואמצעים האפשרים להגדיל הצלחה בזה, ולכשיגיע שעליו לדבר בעוד שעה ע"ד ענינים חשובים לפני כו"כ פא"פ, בודאי ובודאי שזהו יקל המלחמה האמורה ויקרב הנצחון.

ויהי רצון שכיון שמתקרבים אנו לימי חנוכה דענינים מסרת רשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך, הרי גם במלחמה הפרטית[ת] של כאו"א מאתנו יומסר הרשע בידי הצדיק והזדים ביד העוסקים בתורה וכמבואר הענין בספר תניא קדישא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור בהקדם ולחנוכה מאיר ושמח.

פרשת ויצא

כח וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה: ^א וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם בִּיְכָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשָׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: ^ב וַיַּחֲלֹם וַהֲנֶה סֹלֶם מֵצֵב אֶרְצָה וּרְאִישׁוֹ מוֹנִיעַ הַשָּׁמַיְמָה וַהֲנֶה מֵלֶאכֶי אֱלֹהִים עֲלִים וְיֹרְדִים בּוֹ: ^ג וַהֲנֶה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ אֲבִיךָ וְאֵלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לֵךְ אֶתְנַנֶּה וְלוֹרְעֶךָ: ^ד וְהָיָה זֶרַעְךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרֻצַּת יָמָה וְקֹדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְנָה וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל־מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה וּבְיֹרְעֶךָ: ^ה וַהֲנֶה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרֹתֶיךָ בְּכָל־אֲשֶׁר־תֵּלֶךְ וְהִשְׁכַּתִּיךָ אֶל־הָאָדָמָה הַזֹּאת בִּי לֹא אֶעֱזֹבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֶת־אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ: ^ו וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: ^ז וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מִה־נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה בִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: ^ח (ישראל) וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֲבָן אֲשֶׁר־שָׂם מִרְאשָׁתָיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבֶּה וַיִּצֹק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ: ^ט וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוֹלָם לֹו שֵׁם־הָעִיר לְרֹאשְׁנָה: ^י וַיֵּדֶר יַעֲקֹב גֵּדֵר לֵאמֹר אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשִׁמְרָנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנִתְּנָלִי לֶחֶם לֵאכֹל וּבִגְד ללְבָשׁ: ^{יא} וְשִׁכַּתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים: ^{יב} וְהָאֲבָן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצְבֶּה יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל־אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עֲשֵׂר אֶעֱשֶׂרְנוּ לָךְ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 155)

ויפגע במקום (כח, יא)

לשון תפלה . . שפצה לו הארץ (רש"י)

יש לשאול, מה הקשר בין שני הפרושים ב"ויפגע". ויש לומר, דהנה תפלת ערבית ושוות, ובטעם הדבר מבאר בתפלות, מפני שהיא קשורה בדרגה נעלית כזו שאינה נמשכת על ידי עבודת האדם, אלא פאלו 'מאליו וממילא'. ולכן נרמזה תפלה זו דוקא בתבת "ויפגע", שכן בנחס לעבודת האדם ההמשכה היא פאלו 'לא בכונה'. ואף קפיצת הארץ פאה מלמעלה, לא לפי הסדר הרגיל ולא על ידי עבודת האדם.

כט א וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנִי־קָדֶם: ^ב וַיֵּרָא וַהֲנֶה בָּאֵר בְּשׂוּדָה וַהֲנֶה־שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ בִּי מִן־הַבָּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֲבָן גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבָּאֵר: ^ג וַנֹּאסְפוּ שָׁמָּה כָּל־הָעֲדָרִים וַיִּלְלוּ אֶת־הָאֲבָן מֵעַל־פִּי הַבָּאֵר וַהֲשִׁקוּ אֶת־הָצֹאן וַהֲשִׁיבוּ אֶת־הָאֲבָן עַל־פִּי הַבָּאֵר לְמַקְמָה: ^ד וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי מֵאֵין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנוּ: ^ה וַיֹּאמֶר לָהֶם הַיְדַעְתֶּם אֶת־לָבָן בֶּן־נָחֹר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ: ^ו וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשָּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם וַהֲנֶה רָחֵל בָּתּוֹ בָּאָה עִם־הָצֹאן: ^ז וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא־עַתָּה הָאֲסֹף הַמִּקְנֶה הַשֶּׁקוּ הָצֹאן וּלְכוּ רְעוּ: ^ח וַיֹּאמְרוּ לֹא נוֹכַח עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֲדָרִים וַיִּלְלוּ אֶת־הָאֲבָן מֵעַל־פִּי הַבָּאֵר וַהֲשִׁקוּ הָצֹאן: ^ט עוֹדְנוּ מִדְּבַר עֲמָם וּרְחֵל א בָּאָה עִם־הָצֹאן אֲשֶׁר לְאֵבֶיהָ בִּי רָעָה הוּא: ^י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רְחֵל בַּת־לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת־הָאֲבָן מֵעַל־פִּי הַבָּאֵר וַיִּשֶׁק אֶת־צֹאן לָבָן אַחֵי אִמּוֹ: ^{יא} וַיֵּשֶׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיֵּשָׂא אֶת־קִלּוֹ וַיִּבֶד: ^{יב} וַיִּגֵּד יַעֲקֹב לְרָחֵל בִּי אַחֵי אֵבֶיהָ הוּא וְכִי בִזְרָקָה הוּא וְתָרָץ וַתִּגַּד לְאֵבֶיהָ: ^{יג} וַיְהִי כַּשֹּׁמַע לָבָן אֶת־שֹׁמַע א יַעֲקֹב בֶּן־אֶחָתוֹ וַיֵּרָץ לְקִרְאָתוֹ וַיַּחְבֹּק־לוֹ וַיִּנָּשֶׁק־לוֹ וַיְבִיֵּאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּסְפֹּר לָלָבָן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: ^{יד} וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אֶתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים: ^{טו} וַיֹּאמֶר לָבָן לַיעֲקֹב הֲכִי־אֲחִי אֶתָּה וַעֲבַדְתָּנִי חֲנָם הַגִּידָה לִּי מִה־מִּשְׁפַּרְתְּךָ: ^{טז} וַיִּלְלָבָן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְטָנָה רָחֵל: ^{יז} וַעֲיָגֵי לָאָה רַבּוֹת וּרְחֵל הָיְתָה יִפְתָּ־תָאֵר וַיִּפֹּת מִרְאָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לה עמ' 153)

ועיגי לאה רבות ורחל היתה יפת תאר (כט, יז)

לאה - שהיו עיניה רבות מבכי, שיכת לעבודת בעלי תשובה; ובניה חטאו במקירת יוסף ועשו תשובה על כך. רחל - שהיתה יפת תאר, ללא מום ופגם, שיכת לעבודת הצדיקים, שלמות בקיום המצות; ובניה (יוסף ובנימין) לא חטאו. לכן היו הבניות אומרים שרחל מיעדת ליעקב, כי הוא איש תם יושב אהלים, עבודת הצדיקים; ולאה מיעדת לעשו, כי בכחה להסחירו למוטב.

שלישי י^ח וַיֵּאָהֶב יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל וַיֹּאמֶר אַעֲבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתוֹךְ הַקְּטָנָה: י^ט וַיֹּאמֶר לָבֵן טוֹב תַּתִּי אֹתָהּ לְךָ מִתַּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אֲחֵר שָׂבָה עִמָּדִי: כ וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִי כַּעֲשִׂינִי בְיָמִים אַחֲרָיִם בְּאֶהְבָתוֹ אֹתָהּ: כא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבֵן הִבֵּה אֶת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמַי וְאֲבֹאֶה אֵלֶיהָ: כב וַיֹּאסֶף לָבֵן אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ: כג וַיְהִי בָעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בָתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלֶיהָ: כד וַיִּתֵּן לָבֵן אֶת־זֶלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בָתּוֹ שִׁפְחָה: כה וַיְהִי בַבֹּקֶר וַהֲנִיחַ הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לָבֵן מַה־זֹּאת עָשִׂיתְ לִי הֲלֹא בְרַחֵל עַבְדָּתִי עִמָּךְ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי: כו וַיֹּאמֶר לָבֵן לֹא־יַעֲשֶׂה כֵּן בַּמָּקוֹמָנוּ לָתֵת הַצִּעִירָה לַפְּנֵי הַבְּכִירָה: כז מָלֵא שִׁבְעַ וְאֵת וַנִּתְּנָה לָךְ גַּם־אֶת־זֹאת בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שִׁבְע־שָׁנִים אַחֲרוֹת: כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְלֵא שִׁבְעַ וְאֵת וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־רַחֵל בָתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: כט וַיִּתֵּן לָבֵן לְרַחֵל בָתּוֹ אֶת־בְּלָחָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה: ל וַיָּבֵא גַם אֶל־רַחֵל וַיֵּאָהֶב גַּם־אֶת־רַחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמָּו עוֹד שִׁבְע־שָׁנִים אַחֲרוֹת: לא וַיֵּרָא יְהוָה כִּי־שְׁנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ וּרַחֵל עָקְרָה: לב וַתֵּהָרֶה לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמַרָה כִּי־רָאָה יְהוָה בַּעֲנִי כִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי: לג וַתֵּהָרֶה עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שְׁנוּאָה אֲנִי וַיִּתֵּן־לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן: לד וַתֵּהָרֶה עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדָתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ לְוִי: לה וַתֵּהָרֶה עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר הִפְעַם אוֹדָה אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד מִלְּדָתָהּ: לו וַתֵּהָרֶה רַחֵל כִּי לֹא יִלְדָה לַיַּעֲקֹב וַתִּקְנֶה רַחֵל בָּאֶחָתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הִבְהֵלִי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה אֲנִי: לז וַיַּחֲרֹאֲף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּךָ פְּרִי־בֶטֶן: לח וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַתִּי בְלָחָה כֹּא אֵלֶיהָ וַתֵּלֶד עַל־כִּרְפִּי וְאֲבִנָּה גַם־אֲנִי מִמֶּנָּה:

וַתִּתֵּן־לוֹ אֶת־בְּלָחָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב: לה וַתֵּהָרֶה בְּלָחָה וַתֵּלֶד לַיַּעֲקֹב בֶּן: לו וַתֹּאמֶר רַחֵל דַּגְנִי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקֻלִּי וַיִּתֵּן־לִי בֶן עַל־כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ דָּן: לה וַתֵּהָרֶה עוֹד וַתֵּלֶד בְּלָחָה שִׁפְחָתָהּ רַחֵל בֶּן שְׁנֵי לַיַּעֲקֹב: לה וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתּוּלִי אֱלֹהִים | נִפְתַּלְתִּי עִם־אֲחָתִי גַם־יִכְלָתִי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי: לו וַתֵּהָרֶה לֵאָה כִּי עָמְדָה מִלְּדָתָהּ וַתִּקַּח אֶת־זֶלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לַיַּעֲקֹב לְאִשָּׁה: לו וַתֵּלֶד זֶלְפָּה שִׁפְחָתָהּ לֵאָה לַיַּעֲקֹב בֶּן: לו וַתֹּאמֶר לֵאָה כְּחִיב בְּגַד קְרִי כֹא גֵד וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גֵּד: לז וַתֵּלֶד זֶלְפָּה שִׁפְחָתָהּ לֵאָה בֶּן שְׁנֵי לַיַּעֲקֹב: לה וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאִשְׁרִי כִּי אֲשֶׁרֻנִּי בָנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֲשֶׁר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשנ"ב א עמ' 264)

ותעמוד מלדת (כט, לה)

פסוק זה נאמר ביהודה, בו נאמר "לא יסור שבט מיהודה". עד כי בא שילה" (מלך המשיח). ויש לומר, שרומז על הגאולה האמיתית והשלמה, שאין אחריה גלות. דהנה "כל השירות לשון נקבה, חוץ משירה דלעתיד לשון זכר". כלומר: "שהנקבה יש לה צער לידה (כידוע שהגלות נמשל לעבור והגאולה ללידה). וכן חבלי ימות המשיח נקראים בשם חבלי לידה), אף כל הנסים יש אחריהם צער; חוץ מלעתיד שאין אחריה צער... כזכרים לא יולידם" (תוספות פסחים קטז, ב).

רבי י^י וַיֵּלֶד רְאוּבֵן בְּיָמֵי קִצְר־חַפְזִים וַיִּמָּצָא דוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם אֶל־לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רַחֵל אֶל־לֵאָה תִּנִּינָא לִי מְדוּדָאֵי בְּגָד: לו וַתֹּאמֶר לָהּ הִמָּעַט קִחְתְּךָ אֶת־אִישִׁי וְלָקַחְתְּ גַּם אֶת־דוּדָאֵי בְנֵי וַתֹּאמֶר רַחֵל לָבֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דוּדָאֵי בְּגָד: לו וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בַּעֲרֹב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ דְּדוּדָאֵי בְנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא: לו וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה וַתֵּהָרֶה וַתֵּלֶד לַיַּעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי: לו וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי שִׁפְחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשַׁכָּר: לו וַתֵּהָרֶה עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן־שֵׁשִׁי לַיַּעֲקֹב: לו וַתֹּאמֶר לֵאָה זָכְרִנִּי אֱלֹהִים | אֹתִי זָכַר טוֹב הִפְעַם וַיִּזְכְּרֵנִי אִישִׁי כִּי־יִלְדָתִי לוֹ שְׁשָׁה בָנִים

לְבַנָּה לָח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בֵּהֶן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת
מִחֹשֶׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל־הַמִּקְלֹת: ^ח וַיֵּצֵג אֶת־
הַמִּקְלֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֹהֲטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר
תָּבֵאֵן הָצֹאן לַשְּׂתוֹת לִנְכַח הָצֹאן וַיַּחֲמִנָה בִּבְאֵן
לַשְּׂתוֹת: ^ט וַיַּחֲמוּ הָצֹאן אֶל־הַמִּקְלֹת וַתִּלְדֶּן הָצֹאן
עֲקָדִים נִקְדִּים וּמְלֹאִים: ^י וַהֲבִשְׁבִּים הַפִּרִיד יַעֲקֹב
וַיִּתֵּן פָּנָיו הָצֹאן אֶל־עֵקֶד וּכְלָחוּם בְּצֹאן לָבָן וַיֵּשֶׁת
לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל־צֹאן לָבָן: ^{יא} וַהֲיָה
בְּכָל־יָחַם הָצֹאן הַמִּקְשָׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת־
הַמִּקְלֹת לַעֲיִנֵי הָצֹאן בְּרֹהֲטִים לַיַּחֲמָנָה בַּמִּקְלֹת:
^{יב} וַיִּבְהַעֲטִיף הָצֹאן לֹא יֵשִׁים וַהֲיָה הַעֲטָפִים לְלָבָן
וְהַקְשָׁרִים לַיַּעֲקֹב: ^{יג} וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד
וַיַּהֲיִלּוּ צֹאן רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת וַעֲבָדִים וְגַמְלִים
וַחֲמֹרִים: ^{יד} וַיִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי בְנֵי־לָבָן לֵאמֹר
לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל־אֲשֶׁר לְאֹבִינֹו וּמֵאֲשֶׁר לְאֹבִינֹו
עָשָׂה אֶת כָּל־הַכֹּבֵד הַזֶּה: ^{טו} וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פָּנָיו
לָבָן וַהֲנֵה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ בַּתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם: ^{טז} וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֱלֹהֵי־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלְדֹתֶיךָ
וְאֶהְיָ עִמָּךְ: ^{יז} וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה
הַשְׂדֵּה אֶל־צֹאנֹו: ^{יח} וַיֹּאמֶר לָהֶן רֵאֵה אֲנֹכִי אֶת־פָּנָיו
אֲבִיכֶן כִּי־אֵינֶנּוּ אֵלַי בַּתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם וְאֵלֹהִי אֲבִי הִיָּה
עִמָּדִי: ^{יט} וְאַתָּנָה יִדְעָתֶן כִּי בְּכָל־פְּחִי עֲבַדְתִּי אֶת־
אֲבִיכֶן: ^כ וְאֲבִיכֶן הִתֵּל כִּי וַהֲחִלָּף אֶת־מִשְׁפְּרִתִּי
עֲשֵׂרֶת מִנִּים וְלֹא־נִתְּנוּ אֱלֹהִים לְהִרְעֵ עַמָּדִי:
^{כא} אִם־כֹּה יֹאמֶר נִקְדִּים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כָל־הָצֹאן
נִקְדִּים וְאִם־כֹּה יֹאמֶר עֲקָדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ
כָל־הָצֹאן עֲקָדִים: ^{כב} וַיֵּצֵל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֵה אֲבִיכֶם
וַיִּתֵּן־לִי: ^{כג} וַיְהִי בַּעַת יָחַם הָצֹאן וְאִשָּׁא עֵינָיו וַאֲרָא
בַּחֲלוֹם וַהֲנֵה הַעֲתִידִים הָעֲלִים עַל־הָצֹאן עֲקָדִים
נִקְדִּים וּבְרָדִים: ^{כד} וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלֵּאָה הָאֱלֹהִים
בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וַאֲמַר הִנְנִי: ^{כה} וַיֹּאמֶר שָׂאֲנָא עֵינֶיךָ
וְרֵאֵה כָל־הַעֲתִידִים הָעֲלִים עַל־הָצֹאן עֲקָדִים
נִקְדִּים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָבָן עָשָׂה
לָךְ: ^{כו} אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַת שֵׁם מִצְבֵּה
אֲשֶׁר גִּדַּרְתָּ לִּי שֵׁם גִּדֵּר עָתָה קוּם צֵא מִן־הָאָרֶץ

וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ וְלָבָן: ^{כז} וְאַחֵר יִלְדָה בַּת וַתִּקְרָא
אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה: ^{כח} וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל וַיִּשְׁמַע
אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ: ^{כט} וַתֵּהָר וַתֵּלֶד
בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסָּף אֱלֹהִים אֶת־חֲרָפְתִּי: ^ל וַתִּקְרָא
אֶת־שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יִסָּף יְהוָה לִי בֶן אַחֵר:
^{לא} וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
אֶל־לָבָן שְׁלַחְנִי וְאַלְכָה אֶל־מְקוֹמִי וְלֹא־רָצִי: ^{לב} תִּנֶּה
אֶת־נָשִׁי וְאֶת־יִלְדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אִתְּךָ בֵּהֶן וְאַלְכָה
כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־עֲבַדְתִּי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ:
^{לג} וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבָן אִם־נָא מִצְאִתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ
נִחְשְׁתִּי וַיְבָרַכְנִי יְהוָה בְּגִלְגָּלָךְ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי שיחות 2 עמ' 134)

הפעם יובלני אישי . . . וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ וְלָבָן (ל. כ)

לא תהא עקר דירתו אלא עמי (רש"י)

צדיקים דומים לבוֹרָאן. הקב"ה נתאנה שיהיה לו דירה
בתחתונים; ואף עקר דירתו של יעקב אבינו נקבע בקשר ללידת
יובליון, שְׁעֶסֶק בְּמִסְחָר (לא בקשר ללידת יששכר, שְׁעֶסֶק
בתורה), קרי: זכור העולם והפיקתו ל'דירה' לו ותבדוק.

חמישי ^{כז} וַיֹּאמֶר נִקְבָה שְׂכָרְךָ עָלִי וְאַתָּנָה: ^{כח} וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאַתָּה
אֲשֶׁר־הִיָּה מִקְנֶךָ אִתִּי: ^{כט} כִּי מַעַט אֲשֶׁר־הִיָּה לָךְ
לְפָנָי וַיִּפְרֹץ לִרְבִּי וַיִּבְרַךְ יְהוָה אֶתְךָ לְרֹגְלִי וְעָתָה
מָתִי אַעֲשֶׂה גַם־אֲנֹכִי לְבִיתִי: ^ל וַיֹּאמֶר מַה
אֶתְּלֹךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא־תִתֵּן־לִי מְאוֹמָה אִם־
תַּעֲשֶׂה־לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעָה צֹאנְךָ
אֲשֹׁמֶר: ^{לא} אַעֲבֹר בְּכָל־צֹאנְךָ הַיּוֹם הַזֶּה מִשֵּׁם
כָּל־שֶׂה א נָקֹד וּמְלֹא וְכָל־שֶׂה־חוּם בְּפִשְׁבִּים
וּמְלֹא וְנָקֹד בַּעֲזִים וַהֲיָה שְׂכָרִי: ^{לב} וְעָתָה־כִּי
צִדְקָתִי בְּיוֹם מֹחַר כִּי־תָבֹוא עַל־שְׂכָרִי לְפָנֶיךָ כָּל־
אֲשֶׁר־אֵינֶנּוּ נָקֹד וּמְלֹא בַּעֲזִים וְחוּם בְּפִשְׁבִּים
גָּנוּב הוּא אִתִּי: ^{לג} וַיֹּאמֶר לָבָן הֵן לוֹ יְהִי כְדָבְרְךָ:
^{לד} וַיִּסֶּר בְּיוֹם הַהוּא אֶת־הַתִּישִׁים הָעֲקָדִים
וְהַמְּלֹאִים וְאֵת כָּל־הַעֲזִים הַנִּקְדוֹת וְהַמְּלֹאֹת כָּל־
אֲשֶׁר־לָבָן בּוֹ וְכָל־חוּם בְּפִשְׁבִּים וַיִּתֵּן בְּיַד־בְּנָיו:
^{לה} וַיֵּשֶׁם דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב
רָעָה אֶת־צֹאן לָבָן הַנּוֹתָרִת: ^{לו} וַיִּקְחֻלּוּ יַעֲקֹב מִקָּל

הזאת ושוב אל־אֶרֶץ מוֹלֶדְתְּךָ: + ותען רחל וְלֹאָה ותאמרנה לוֹ העוד לנו חֶלֶק וְנַחֲלָה בְּבֵית אָבִינוּ: ^ט הֲלוֹא נִכְרִיתִים נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכַל גַּם־אָכֹל אֶת־כִּסְפֵּנוּ: ^י כִּי כָל־הָעָשָׂר אֲשֶׁר הֵצִיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבַנֵּינוּ וְעַתָּה כָּל־אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח א עמ' 113)

ויפרץ האיש מאד מאד (לא, מג)

בתחלת הליכתו של יעקב לחרן בשרו הקב"ה "ויפרצת זמא וקדמה וצפונה ונגבה". ולבאורה, לשם מה נאמרה לו בשורה זו, ולא די בהקטנה "והנה אנכי עמו ושמרתיך בכל אשר תלך" כדי שלא יירא מהליכה זו. ויש לומר, שהקב"ה הודיע לו שהוא יורד לחרן כדי 'לפרץ' את המדידה וההגבלה של 'חרון אף של מקום' ולהקים שם את בית ישראל, באפן של "מסתור שלמה". ועל ידי עבודתו זו נהיה אצלו "ויפרץ האיש".

ששי ^י וַיָּקָם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו עַל־הַגְּמָלִים: ^י וַיִּנְהֹג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רֶכֶשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָדֵן אָרָם לָבוֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אֶרֶצָה בְּנֵעֵן: ^י וּלְבָן הָלָךְ לָנוּ אֶת־צִאֲנוּ וּתְגַנֵּב רַחֵל אֶת־הַתֵּרָפִים אֲשֶׁר לְאִבֶּיהָ: ^י וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־לֵב לָבֵן הָאֲרָמִי עַל־בְּלִי חֲגִיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא: ^י וַיִּבְרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּקָם וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר וַיֵּשֶׂם אֶת־פָּנָיו הָרַ הַגִּלְעָד: ^י וַיַּגֵּד לְלָבָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב: ^י וַיִּקַּח אֶת־אֲחִיו עִמּוֹ וַיִּרְדּוּ אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים וַיִּדְבֹּק אֹתוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד: ^י וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־לָבָן הָאֲרָמִי בַּחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֲשֹׁמֵר לָךְ פֶּן־תִּדְבֹּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע: ^י וַיֵּשֶׁג לָבָן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תָּקַע אֶת־אֹהֱלוֹ בְּהָר וּלְבָן תָּקַע אֶת־אֹהֱלוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד: ^י וַיֹּאמֶר לָבָן לַיַּעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וּתְגַנֵּב אֶת־לִבִּי וּתְנַהֵג אֶת־בְּנֹתַי בַּשְּׁבוּת חָרִב: ^י לָמָּה נִחַפְאֶת לְבָרַח וּתְגַנֵּב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וַאֲשַׁלְּחֶךָ בְּשִׁמְחָה וּבִשְׂרִים בְּתַף וּבִכְנֹד: ^י כֹּה וְלֹא נִמְשָׁתִּי לְנִשְׁק לְבָנִי וּלְבִנְתִּי עַתָּה הַסְכַּלְתָּ עִשּׂוֹ: ^י יֵשׁ־לֹאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אִמְשׁ | אָמַר אֵלֶי לֹאֲמֹר הֲשֹׁמֵר

לָךְ מִדְבָּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע: + וְעַתָּה הָלָךְ הֲלָכְתָּ כִּי־נִכְסָךְ נִכְסַּפְתָּה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גִּנַּבְתָּ אֶת־אֱלֹהֵי: ^י וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָבָן כִּי יֵרָאִיתִי כִּי אֲמֹרְתִי פֶן־תִּגְזֹל אֶת־בְּנוֹתַי מִעַמִּי: ^י עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה נֶגֶד אֲחִינוּ הַכֹּהֵן לָךְ מִה עָמְדִי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רַחֵל גִּנַּבְתָּם: ^י וַיָּבֹא לָבָן בְּאֹהֶל־יַעֲקֹב | וּבִאֹהֶל לֹאָה וּבִאֹהֶל שְׁתֵּי הָאִמָּהוֹת וְלֹא מָצָא וַיֵּצֵא מֵאֹהֶל לֹאָה וַיָּבֹא בְּאֹהֶל רַחֵל: ^י וְרַחֵל לָקְחָה אֶת־הַתֵּרָפִים וּתְשִׁמָּם בְּכַר הַגְּמָל וּתֵשֶׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לָבָן אֶת־כָּל־הָאֹהֶל וְלֹא מָצָא: ^י וּתְאֹמַר אֶל־אִבִּיהָ אֶל־יִחִיר בְּעֵינֵי אָדָמִי כִּי לֹא אוֹכַל לָקוֹם מִפְּנֵיךְ כִּי־דָרַךְ נָשִׁים לִי וַיִּחַפֵּשׁ וְלֹא מָצָא אֶת־הַתֵּרָפִים: ^י וַיַּחֲר לַיַּעֲקֹב וַיִּרֶב בְּלָבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָבָן מַה־פָּשַׁעִי מִה חָטָאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרַי: ^י כִּי־מִשְׁשַׁת אֶת־כָּל־כְּלִי מַה־מִּצָּאתָ מִכָּל כְּלִי־בֵיתְךָ שִׁים כֹּה נֶגֶד אֲחִי וְאֲחִיךָ וַיִּזְכִּיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: ^י זֶה עֲשִׂירִים שָׁנָה אֲנִכִּי עָמִיד רַחֲלִיךָ וְעִזֶּיךָ לֹא שָׁפְלוּ וְאֵילִי צֹאנְךָ לֹא אֲכָלְתִּי: ^י מִרְפָּה לֹא־הִבְאִיתִי אֵלֶיךָ אֲנִכִּי אַחֲסֹנָה מִיָּדִי תִּבְקֹשְׁנָה גִּנַּבְתִּי יוֹם וּגְנַבְתִּי לַיְלָה: ^י הֵייתִי כַּיּוֹם אֲכָלְנִי חֶרֶב וְקָרַח בַּלַּיְלָה וּתְגַדֵּד שְׁנֵתִי מִעֵינִי: ^י זֶה־לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁתִי בְנִתִּיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ וּתַחֲלֹף אֶת־מִשְׁפָּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מָנִים: ^י לֹלִי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהִים אֲבֹרָהֶם וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי עַתָּה רִיקָם שַׁלַּחְתָּנִי אֶת־עֵנָי וְאֶת־יֹגִיעַ כַּפִּי רֹאֶה אֱלֹהִים וַיִּזְכֹּחַ אִמְשׁ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"א א עמ' 144)

ביום אכלני חרב וקרח בלילה (לא, מג)

יעקב הקפיד לא על צער עצמו, אלא על כך שהצער מנע ממנו שלמות העבודה בתור 'מִרְפָּכָה'. וכמאמר רז"ל "האבות הן הן המִרְפָּכָה" (ובפרט בחיר שבאבות), ומבאר בספר התניא (פכ"א) שהיו "קדושים ומבדלים מעניני עולם הזה . . . כל זמיהם" (גם בהיות יעקב בבית לבן, בחרון). (ולקצור משולחן ערוך ארמו"ר הזקן הלכות נזקי גוף ונפש סעיף ד' בקנטרס אחרון (ב): מה שאוסר לצער גופו - צריך עיון גדול מיעקב אבינו, שאכלו חרב וקרח).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 129)

ואם אתה לא תעבר עלי את הגל הזה... לרעה (לא, נב)
אבל אתה עובר לפרקמטא (רש"י)

מבאר בחסידות, ש"גל" רומז ל"ג בעמר. ויש לבאר את הקשר שבין שני הדברים. דהנה לכאורה קשה, כיצד גלה רש"י דין דאורייתא, חלק הנסתר שבתורה? אלא, המתצה המבדילה בין גליא דתורה לבין פנימיות התורה אינה חומה, אלא גל, שאפשר לעבר אותו לטובה. בכך מעביר ה'גל' עצמו את המסר שממנו ואף צריך 'לעבר אותו', כאשר בטול המתצה אינו לרעה ח"ו אלא לטובה.

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די כרא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן פתיכון וביימיוכו ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא. יתברך יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

לב * וישפם לכן בפקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב לכן למקמו: * ויעקב הלך לדרפו ויפגעו בו מלאכי אלהים: * ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה ויקרא שם המקום ההוא מחנים:

פפפ קמ"ח פסוקים. חלק", מחנים" סימן

שביעי מ' ויען לכן ויאמר אליעקב הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אתה ראה ליהוא ולבנתי מה-אעשה לאלה היום או לבנותי אשר ילדו: מ' ועתה לכה נברתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך: מ"ה ויקח יעקב אבן וירימה מצבה: מ' ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו-גל ויאכלו שם על-הגל: מ' ויקרא-לו לכן יגר שהדויתא ויעקב קרא לו גלעד: מ' ויאמר לכן הגל הזה עד ביני ובינך היום על-כן קרא-שמו גלעד: מ' והמצפה אשר אמר יצף יהיה ביני ובינך כי נפתר איש מרעהו: * אם-תענה את-בנתי ואם-תקח נשים על-בנתי אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך: מ' ויאמר לכן ליעקב הנה | הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני ובינך: * עד הגל הזה ועדה המצבה אם-אני לא-אעבר אליך את-הגל הזה ואם-אתה לא-תעבר אלי את-הגל הזה ואת-המצבה הזאת לרעה: * אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק: * ויזבח יעקב זבח בחר ויקרא לאחיו לאכל-לחם ויאכלו לחם וילינו בחר: **לב** * וישפם לכן בפקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב לכן למקמו: * ויעקב הלך לדרפו ויפגעו בו מלאכי אלהים: * ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה ויקרא שם המקום ההוא מחנים:

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עין-חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוף. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרות לפני

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנָבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנִּאֲמָרִים בְּאוֹת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבְנָבִיאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרות כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרות ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרות לפרשת ויצא לשנים מקרא ואחד תרגום ולקריאה בציבור בהושע פרק יא"ב

**יֵא וְעַמִּי תְלוּאִים לְמִשׁוּבְתִּי וְאֶל־עַל יִקְרָאֵהוּ יַחַד לֹא יְרוּמָם: ה' אֵיךְ אֶתְנַן אֶפְרַיִם
אֲמַנְנִי יִשְׂרָאֵל אֵיךְ אֶתְנַן כְּאֶדְמָה אֲשִׁימֶךָ כְּצִבְאִים נִהַפְךָ עָלִי לְפִי יַחַד נִכְמְרוּ נְחוּמִי:
ט לֹא אֶעֱשֶׂה חֶרֶן אִפִּי לֹא אֲשׁוּב לְשַׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֵל אֲנִכִּי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבֶּךָ קָדוֹשׁ
וְלֹא אָבּוֹא בְּעִיר: י אַחֲרֵי יְהוָה יֵלְכוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי־הוּא יִשְׁאָג וַיַּחֲרִדוּ בָנִים מִיָּם:
יא וַיַּחֲרִדוּ כְּצִפּוֹר מִמִּצְרַיִם וּכְיוֹנָה מֵאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהוֹשְׁבֵתֵיהֶם עַל־פְּתֵיהֶם נָאִם־יְהוָה:
יב א סִבְבֵנִי בְּכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה עַד רֹד עַם־אֵל וְעַם־קְדוֹשִׁים
נִאֲמָן: כ אֶפְרַיִם רָעָה רוּחַ וְרִחַף קָדִים כָּל־הַיּוֹם כּוֹב וְשֹׁד יִרְבֶּה וּבְרִית עַם־אֲשׁוּר יִכְלֹתוּ
וְשָׁמֶן לְמִצְרַיִם יוּבַל: ג וְרִיב לִיהוָה עַם־יְהוּדָה וּלְפָקֶד עַל־יַעֲקֹב כְּדִרְכּוֹ כְּמַעֲלָלָיו יִשִּׁיב לוֹ:
ד בִּבְטָן עֵקֶב אֶת־אֲחָיו וּבְאוֹנוֹ שָׂרָה אֶת־אֱלֹהִים: ה וַיִּשֶׁר אֶל־מִלְאָךְ וַיְכַל בָּכָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ
בֵּית־אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יִדְבָּר עִמָּנוּ: ו וַיְהוָה אֱלֹהֵי הַצִּבְאוֹת יְהוָה זָכְרוּ: ז וְאַתָּה בְּאֱלֹהֶיךָ
תָּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שֹׁמֵר וְקוֹנֵה אֶל־אֱלֹהֶיךָ תִּמְיֹד: ח כְּנֻעַן בִּידוֹ מֵאוֹנֵי מִרְמָה לַעֲשֹׁק אֱהָב:
ט וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אֵךְ עֲשִׂיתִי מִצְאָתִי אֲזֵן לִי כָל־יִגְיָעִי לֹא יִמְצְאוּלִּי עֵזֶן אֲשֶׁר־חֲטָא: י וְאַנְכִּי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד אֲשִׁיבֶךָ בְּאֶהָלִים כִּימִי מוֹעֵד: יא וְדִבַּרְתִּי עַל־הַנְּבִיאִים
וְאַנְכִּי חֲזוֹן הִרְבֵּיתִי וּבִיד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה: יב אִם־גִּלְעָד אֲזֵן אֶד־שׁוּא הָיוּ בְּגִלְגָל שְׁוֹרִים
וּבָחוּ גַם מִזִּבְחוֹתֵם כְּגִלִּים עַל תְּלָמִי שְׂדֵי: יג וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שָׂדֵה אֲרָם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה
וּבְאִשָּׁה שָׁמֵר: יד וּבְנָבִיא הָעֵלָה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּבְנָבִיא נִשְׁמֹר:**

לאחר שמסיים ההפטרות יאמר המפטיר ברכות אלו

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צִדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקִיָּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצִדִּיק: נֶאֱמָן, אַתָּה**

הוא יי אלהינו ונאמנים דבריו, ודבר אחד מדבריו אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו: רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק:
תחילת ליל רביעי ז' כסלו

המשך ביאור למס' שבת ליום חמישי עמ' ב

סברו, אין חוששין שמא תתקלקל הגומא ונוטל ללא הטיה ומחזיר. אך אם נתקלקלה הגומא, הכל מודים שאסור להחזיר הקדרה. אגב הדין שאסור להחזיר קדרה באופן שמטלטל את הגיזים, מביאה הגמרא נידון נוסף שבו יש חשש של טלטול מוקצה: אמר רב הונא, האי סליקוסתא – צמח נאה למראה ולריח, שתוחבים אותו בכד עפר לה, וניתן לפני שרים, וכשרוצה להריח בו נוטלו מהכד ומחזירו אחר כך למקומו, אם דצה – נעצה בעפר מבעוד יום ושלפה – ואחר כך הוציאה, ויהדר דצה – ושוב נעצה, שריא – מותר לשלפה שוב בשבת ולהחזירה, לפי שכבר התרחב הנקב והוחלק, ובשליפת הצמח או בהחזרתו אינו מטלטל עפר. ואי לא – אבל אם לא נעצה ושלפה ונעצה מבעוד יום, אסיר – אסור בשבת לשלפה או לתוחבה, מפני שמטלטל את העפר המוקצה. וכן אמר שמואל, האי סבינא דביני אורי – סבין שנועצים אותה בין שורות הלבנים שבבנין כדי לשומרה, אם דצה שלפה ויהדר דצה, שרי לשלפה בשבת ולהחזירה, ואי לא, אסיר, לפי שמטלטל את עפר הלבנים המוקצה. מבארת הגמרא אופן שמותר לנעוץ הסבין גם בלא שנעצה ושלפה מבעוד יום: אמר רב זוטרא, ואיתימא – ויש אומרים שרב אשי אמר זאת, נעיצת סבין בגורדיה דקני – בין הקנים של מין אילן שיוצאים

מגזעו קנים רבים וצפופים, שפיר דמי, ואין לחשוש שמא יגרור מן הקליפה שאסור משום מלאכת 'ממחק' שמחליק את הקנים. בזמן המשנה היה דרכם להטמין לפת או צנונות באדמה כדי לשומרם שלא יתייבשו. יש אופנים בהם הדבר נחשב כזריעה, ויש אופנים שלא. ונידון יש בזה לגבי כמה הלכות: א. אם מטמינים תחת הגפן, באם הדבר נחשב לזריעה, עובר על איסור 'כלאי הכרם'. ב. בשנת שביעית עובר על איסור זריעה בשביעית. ג. ירק שעישורו כדן ונזרע, אם הוסיף לגדול, צריך לעשר את התוספת שגדלה. ד. באופן שהירק נחשב זרוע באדמה, הלוקטו בשבת עובר משום מלאכת קוצר. במשנה שמובאת להלן יתבאר באיזה אופן נחשב הירק כזרוע לענין הלכות אלו. מקשה הגמרא: אמר ליה רב מרדכי לרבא, מתיב רב קמינא תיובתא על רב הונא ושמואל שאסרו לשלוף את הסליקוסתא או את הסבין מהעפר אם לא נעצה ושלפה וחזר ונעצה מבעוד יום, שהרי שנינו (כלאים פ"א מ"ט), תפוחין לפת וצנונות באדמה תחת הנפק, כדי לשמרם, אם היה מקצת עלין מגולים על גבי הקרקע, אינו חושש

לוח זמנים לשבוע פרשת ויצא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמונה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ח)	6:08	6:13	8:13	8:16	8:45	8:48	9:38	9:41	16:44	16:42	17:09	17:07	16:22	17:17
חיפה (ח)	6:10	6:15	8:13	8:17	8:45	8:49	9:38	9:41	16:40	16:38	17:06	17:04	16:09	17:14
ירושלים (ח)	6:05	6:10	8:11	8:15	8:43	8:46	9:36	9:39	16:43	16:41	17:08	17:07	16:01	17:15
תל אביב (ח)	6:10	6:15	8:13	8:17	8:46	8:49	9:39	9:42	16:42	16:40	17:07	17:05	16:20	17:16
אוסטריה, וינה (ק)	7:02	7:11	8:47	8:52	9:19	9:24	10:06	10:10	16:17	16:11	16:49	16:44	15:54	16:59
אוסטרליה, מלבורן (ק)	5:54	5:51	8:56	8:55	9:28	9:27	10:40	10:40	20:17	20:23	20:45	20:52	20:04	21:05
אוקראינה, אודסה (ק)	7:01	7:09	8:47	8:52	9:19	9:24	10:07	10:11	16:23	16:18	16:54	16:50	16:01	16:54
אוקראינה, דונייצק (ק)	6:36	6:45	8:21	8:26	8:53	8:58	9:40	9:44	15:51	15:46	16:23	16:18	15:29	16:22
אוקראינה, דנייפרופטרובנסק (ק)	6:49	6:58	8:33	8:38	9:05	9:10	9:52	9:55	16:00	15:55	16:33	16:28	15:38	16:32
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	7:22	7:31	9:02	9:07	9:34	9:39	10:19	10:24	16:19	16:13	16:52	16:47	15:55	16:51
אוקראינה, קייב (ק)	7:14	7:23	8:54	9:00	9:26	9:32	10:12	10:16	16:12	16:06	16:45	16:40	15:48	16:44
איטליה, מילאנו (ק)	7:23	7:31	9:12	9:16	9:44	9:48	10:32	10:36	16:53	16:48	17:24	17:19	16:31	17:33
אקוואדור, קיטו (ח)	5:47	5:49	8:21	8:23	8:51	8:53	9:54	9:55	18:11	18:13	18:33	18:35	17:54	18:39
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	5:36	5:33	8:33	8:32	9:05	9:05	10:17	10:17	19:42	19:48	20:09	20:15	19:29	20:28
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	6:07	6:03	9:16	9:15	9:47	9:46	11:01	11:01	20:54	21:01	21:24	21:31	20:42	21:35
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:51	6:58	8:47	8:51	9:19	9:23	10:10	10:13	16:52	16:48	17:19	17:16	16:31	17:20
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:43	6:50	8:38	8:42	9:10	9:14	10:00	10:04	16:39	16:36	17:07	17:04	16:18	17:16
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	6:44	6:51	8:38	8:43	9:11	9:15	10:01	10:04	16:38	16:35	17:07	17:03	16:17	17:16
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:23	7:30	9:17	9:21	9:48	9:53	10:38	10:41	17:11	17:08	17:40	17:37	16:50	17:49
ארה"ב, הווסטן (ק)	6:46	6:51	8:52	8:55	9:24	9:27	10:18	10:21	17:27	17:25	17:52	17:50	17:08	18:00
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:25	6:30	8:28	8:31	8:59	9:03	9:52	9:55	16:51	16:49	17:17	17:15	16:31	17:25
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:39	6:43	8:48	8:51	9:20	9:23	10:16	10:18	17:33	17:32	17:57	17:56	17:14	18:06
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:42	6:49	8:35	8:39	9:07	9:12	9:57	10:00	16:32	16:28	17:00	16:57	16:10	17:10
ארה"ב, שיקאגו (ק)	6:39	6:46	8:34	8:39	9:05	9:10	9:55	9:59	16:32	16:28	17:01	16:57	16:11	17:08
בוליביה, לה-פס (ח)	5:40	5:40	8:28	8:29	8:57	8:58	10:04	10:05	18:55	18:59	19:19	19:22	18:40	19:26
בלגיה, אנטוורפן (ק)	8:02	8:12	9:40	9:46	10:13	10:18	10:58	11:02	16:52	16:46	17:26	17:21	16:29	17:39
בלגיה, בריסל (ק)	8:00	8:09	9:40	9:45	10:12	10:17	10:57	11:01	16:55	16:49	17:29	17:23	16:32	17:40
ברזיל, ס. פאולו (ח)	5:08	5:06	7:56	7:57	8:28	8:28	9:36	9:36	18:36	18:40	19:00	19:05	18:22	19:12
ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)	4:55	4:54	7:43	7:44	8:14	8:15	9:22	9:23	18:21	18:26	18:46	18:50	18:07	18:57
בריטניה, לונדון (ק)	7:20	7:29	8:59	9:05	9:31	9:36	10:15	10:20	16:11	16:04	16:45	16:40	15:47	16:56
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	7:37	7:47	9:12	9:18	9:43	9:49	10:27	10:31	16:11	16:04	16:47	16:41	15:47	16:59
גרמניה, ברלין (ק)	7:31	7:41	9:07	9:13	9:39	9:45	10:23	10:27	16:12	16:05	16:47	16:41	15:48	16:45
גרמניה, פרנקפורט (ק)	7:39	7:48	9:21	9:27	9:53	9:58	10:38	10:43	16:41	16:35	17:15	17:09	16:18	17:13
דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)	5:02	5:00	7:55	7:55	8:26	8:25	9:35	9:35	18:44	18:49	19:09	19:14	18:30	19:18
הודו, בומביי (ח)	6:45	6:49	9:00	9:02	9:33	9:35	10:30	10:32	18:02	18:02	18:25	18:25	17:44	18:29
הודו, פונה (ח)	6:39	6:43	8:55	8:58	9:27	9:30	10:25	10:27	18:00	18:00	18:23	18:23	17:42	18:27
הונגריה, בודפשט (ק)	6:50	6:58	8:35	8:40	9:07	9:12	9:54	9:58	16:07	16:02	16:39	16:34	15:45	16:38
טורקיה, איסטנבול (ק)	6:53	6:59	8:47	8:51	9:19	9:23	10:09	10:12	16:46	16:42	17:14	17:11	16:24	17:15
יוון, אתונה (ק)	7:06	7:12	9:04	9:08	9:36	9:40	10:27	10:31	17:14	17:11	17:41	17:38	16:53	17:42
מולדובה, קישינב (ק)	7:10	7:19	8:55	9:00	9:28	9:33	10:15	10:19	16:29	16:23	17:00	16:55	16:06	16:59

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמוה"ז		מג"א									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)	6:39	6:42	8:58	9:01	9:28	9:31	10:26	10:28	18:05	18:04	18:28	18:28	17:46	18:32
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ק)	5:50	5:45	8:58	8:56	9:30	9:29	10:45	10:45	20:39	20:47	21:11	21:19	20:29	21:23
נפאל, קטמנדו (ח)	6:21	6:26	8:32	8:35	9:03	9:06	9:58	10:01	17:17	17:15	17:41	17:40	16:57	17:44
סינגפור, סינגפור (ח)	6:45	6:47	9:13	9:15	9:46	9:47	10:47	10:49	18:54	18:55	19:16	19:18	18:37	19:22
פולין, ורשא (ק)	6:58	7:08	8:36	8:42	9:07	9:13	9:52	9:56	15:44	15:37	16:19	16:13	15:20	16:17
פרו, לימה (ח)	5:30	5:31	8:07	8:08	8:40	8:41	9:44	9:46	18:17	18:20	18:39	18:42	18:01	18:46
צרפת, ליאון (ק)	7:41	7:49	9:30	9:34	10:01	10:06	10:49	10:53	17:10	17:06	17:41	17:37	16:48	17:50
צרפת, פריז (ק)	8:01	8:09	9:44	9:50	10:16	10:21	11:03	11:07	17:10	17:05	17:43	17:38	16:48	17:53
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:36	5:38	8:07	8:09	8:37	8:39	9:38	9:40	17:47	17:48	18:09	18:10	17:30	18:14
קנדה, טורונטו (ק)	7:12	7:19	9:04	9:08	9:35	9:40	10:24	10:28	16:53	16:49	17:23	17:19	16:31	17:32
קנדה, מונטריאול (ק)	6:54	7:02	8:43	8:48	9:15	9:19	10:03	10:07	16:24	16:19	16:55	16:50	16:02	17:04
קפריסין, לרנקה (ק)	6:22	6:27	8:21	8:25	8:54	8:58	9:46	9:49	16:39	16:37	17:05	17:03	16:19	17:07
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	9:30	9:41	11:02	11:08	11:33	11:39	12:16	12:20	17:52	17:44	18:30	18:23	17:27	18:27
רוסיה, מוסקבה (ח)	9:05	9:17	10:37	10:44	11:08	11:14	11:50	11:55	17:23	17:15	18:02	17:55	16:58	18:13
רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)	8:27	8:35	10:12	10:17	10:45	10:49	11:32	11:36	17:45	17:40	18:17	18:12	17:23	18:16
שווייץ, ציריך (ק)	7:30	7:38	9:17	9:22	9:48	9:53	10:36	10:40	16:52	16:46	17:23	17:19	16:29	17:32
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:16	6:19	8:35	8:37	9:08	9:10	10:06	10:08	17:50	17:50	18:12	18:12	17:32	18:16

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכל פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל ראינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוראל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00348
18/11/2012

P.P.

שולם

1949

תל אביב